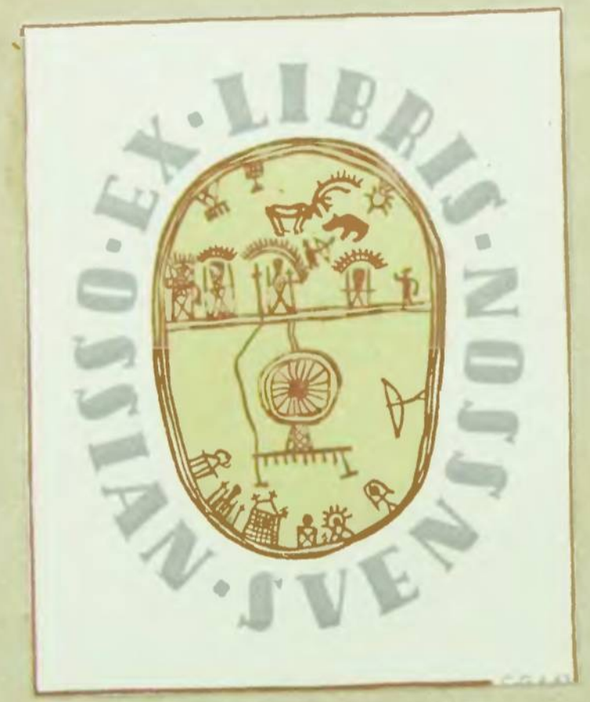

Qd (p)

Norrbottens Läns

Kungl. Hushållnings-Sällskaps

Handlingar.

Luleå, 1870.
Aktiebolagets Tryckeri.

Protokoll, hållet wid Norrbottens läns Hushållnings-Sällskaps ordinarie winterfammanträde i Lule den 28 Januari 1870.

Närwarande: **Ordförande:** Sällskapets vice Ordförande, Herr Öfwerste-Löjtnanten och Riddaren W. von Rehausen, och **ledamöter:** herr löjtnant C. O. Bergman, hemmansegarne C. A. Bergström, H. F. Bergström, J. A. Bergström, A. och N. Hedström, herr A. Brattberg, f. handlanden J. M. Finell, kaptenen och riddaren C. J. Grape, kollega mag. P. Holm, brukspatron D. Hummel, lotsälderman Johannesen, disponenten E. Owen, handl. H. P. Rutqwist, ingeniör L. Ruuth, stadskassör C. A. Rydberg, landtbrukarne Sandstedt å Selet och A. Sjöstedt å Melderstein, kaptenen och riddaren R. Scheugh, v. pastor A. A. Steckſén, handlanden H. J. Sundström, löjtnanten och riddaren H. Widmark, kollega P. Widmark, hemmansegaren C. O. Wikström, med flere, samt undertecknad, sekreterare, som förde protokollet.

§ 1.

S. D. Öppnades mötet af hr Ordföranden med ett helsningstal.

§ 2.

Upplästes den af sekreteraren afgifna **Berättelse till Sällskapet för år 1869**, som hade följande lydelse:

Berättelse till Norrbottens läns Hushållnings-Sällskap för år 1869, wid deß allmänna sammankomst den 28 Jan. 1870.

Om landtbrukaren någonstädes med ängslan följer wäderlekens werkningar under werktiden, så är det wisserligen i Norr-

botten. Och, som man litet hwar har sig bekant, skäl dertill finnas i många och tunga års erfarenhet. Äfwen under det år hwarom nu här är fråga, såg det mörkt ut på mer än ett ställe i länet, då stark frost inträffade i slutet af Augusti och i början af September. Men denna gång åtminstone war lifskraften hos wåra kulturwexter i allmänhet stor nog att motstå härjarens anfall, så att, med undantag af de högst belägna socknarna, länets öfriga socknar kunnat inhösta säd, som åtminstone warit anwändbar till bröd. På några ställen, i synnerhet i de nordligare kustsocknarne, war skörden werkställd före frostens inträffande, så att icke obetydliga qwantiteter frösäd redan kunnat forslas till länets sydligaste socken, som jemförelsewis blifwit mest wanlottad. På det hela taget ha wi således goda anledningar att wara nöjda med och tacksamma för det år som sist gått till ända. Att länets landtbefolkning äfwen redan hunnit hemta krafter och icke saknat utwägar till sin utkomst, har man ett slående bewis deruti, att stora amorteringar kunnat göras å de betydliga lån, som måste upptagas med anledning af 1867 års misswext. Detta lyckliga förhållande innebär en maning att icke förtwifla i motgången, utan twertom bereda sig på att modigt möta den genom att tillgodogöra sig den erfarenhet som wunnits, och hwilket kan ske dels medelst sparsamhet, dels medelst jordens förbättring och anwändande på det mest betryggande sätt, dels medelst anlitande af sådana binäringar, för hwilkas skull jordbruket icke försummas.

För befordrande af en del utaf dessa ändamål blef af Sällskapet för twänne år sedan en komité utsedd, och denna komités förslag framlades redan wid Sällskapets förra wintersammanträde. Det afhandlade trenne punkter, nemligen 1. om en länsagronoms anställande, 2. om inrättande af mönsterhemman och 3. om bymejeriers anläggande. De twenne första punkterna uppskötos till sommarmötet, som öfwerlemnade dessa förslags afgörande till landstinget, emedan Sällskapet ansåg sig sakna tillgångar till utförande af dem. Landstinget åter afslog propositionen om deras antagande, hwarigenom således endast den tredje punkten af förslaget wann framgång. Sällskapet anslog nemligen wid förra wintersammanträdet 350 rdr till inrättande af ett bymejeri. Det har likwäl warit någon swårighet wid att få sökande till detta understöd. Mot slutet af året blef dock kontrakt undertecknadt med några personer i Hietaniemi och anslaget utbetaldt. Man får hoppas, att intresset skall wisa sig lifligare för denna wigtiga angelägenhet i denna församling, än som

tywärr warit fallet för det i Rutwik inrättade mejeriet. I sistnämnda by har nemligen en stor del af delegarne dragit sig tillbaka, så att mejeriet nu uppehålles af ett fåtal personer och med en mjölktillgång som endast uppgår till ungefär en tredjedel mot den hwartill delegarne förbundit sig. Det är icke lätt att få reda på den werkliga orsaken till detta ogynnsamma förhållande. Det borde icke kunna ligga uti mejeriets afkastning, ty deß produkter hafwa haft god afsättning och betingat höga priser. Smöret har under senare halfåret betalts med 11 rdr för 20 skålp. och kumminosten med 37 öre skålpundet, till hwilka priser waran hålles uppe hela året. Wisserligen steg smöret förliden höst till ännu högre pris, men detta härledde sig från tillfälliga omständigheter, och det erfordras icke någon öfwerdrifwen insigt i aritmetikens anwändning för att komma till wißhet om, hwilket är fördelaktigare, antingen att för en kort tid och för en liten qwantitet erhålla en högre betalning eller att under en lång tid och för en bestämd och regelbundet afgående qwantitet winna ett ganska aktningswärdt pris. En säljare, som för en lång tid kan med bestämdhet päräkna afsättning till winstgifwande pris af sin wara, är i en wida lyckligare ställning än den, som för en gång kan betinga ett för tillfället uppjagadt pris, men andra gånger med mycket beswär måste söka efter köpare och som stundom misshyda honom. Det är också naturligt, att en god wara skall betinga högre pris och flere spekulanter, än en dålig wara, och Rutwiks mejeri har lemnat i allmänhet wäl behandlade waror. Då således Rutwiks mejeri arbetat under gynsamma förhållanden, men en stor del af delegarne likawäl undandragit sig att fullgöra sina åtagna förbindelser, har man, som sagdt är, swårt att förklara ett så owäntadt uppförande. Det har wäl uppgifwits, att det höga priset förliden höst och en knapp mjölktillgång skulle dertill wara wällande, men då redan några få månader efter mejeriets öppnande klagomål öfwer samma förhållande inkommo till Förwaltnings-utskottet, måste orsaken sökas på annat håll. Det har äfwen uppgifwits, att delegarne i mejeriet föredragit att hwar för sig afyttra sina produkter, för att på detta sätt få betalning för ögonblicket, då de deremot endast **månadtligen** egde att utbekomma sin dividend i mejeriet. Denna uppgift synes icke osannolik, den är åtminstone i full öfwerensstämmelse med folklynnet härstädes: mycket fikande efter winst för ögonblicket, men föga kraft och omtänksamhet att lägga god grund för framtiden. Andra skäl torde äfwen finnas till det hastigt swalnande intresset, men

behöfwa icke här anföras. I allmänhet taladt, mäste wid alla gemenjambetsföreningar hwar och en delegare för sig undererdna sin egen enskilda förde det gemenjamma bästa och ställa sig pluralitetens önskningar till noggrann efterrättelse. Utan denna iakttagelse skall splittringens frö snart komma att gro och ändamålet förfelas. Det är emellertid beklagligt, att en för ladugårdsprodukternas behöriga tillgodogörande så ytterst ändamålsenlig inrättning som hymejerier icke skall kunna winna utbredning och framgång likawäl i detta län som i Westerbotten, hwareft det blifwit omfattadt med nästan allmänt förtroende, och det återstår således för Sällskapet häruti ännu mycket att göra. Enligt uppgift i gillesordförandens berättelse har från den 1 Febr. till årets slut till Nutwiks mejeri levererats 7,424 kanner mjölk, hwaraf tillwerkats 90 lisp. smör, 25 lisp. sötmjölksost, 208 lisp. skummjölksost, 31 lisp. messt och 100 stycken s. k. aptitostar, hwilket torde få anses som ett ganska wackert resultat och borde uppmuntra till företagets omfattande med wärma. Det är emellertid otwifwelaktigt, att en ladugårdsprodukternas bättre behandling på flere ställen i länet börjat, och det får antagas som säkert, att kännedomen derom skall winna en allt större utbredning i synnerhet genom de mejerister, som wid Ultuna genomgå fullständig kurs i denna gren af landthushållningen. Sålunda har mamsell Maria Sundbaum under året afslutat sin kurs derstädes och på nyåret afrest till Hietaniemi för att förestå det nya mejeriet derstädes. Äfwen under innewarande lärokurs wid Ultuna mejeriskola finnes en elev från detta län Johanna Mathilda Wallström.

Till upphjelpande af de i betänklig grad aftagande fiskena i länet anslog Sällskapet på sommarmötet lämpligt att personer från länet lära sig fiskodlingskonsten och anslog för detta ändamål ett belopp af 100 rdr till understöd för en elev att genomgå en lärokurs wid fiskodlingsanstalt, hwarjemte handelshuset Bergman, Hummel & C:o erbjöd sig att tillskjuta det som kunde wara erforderligt utöfwer nämnda belopp. Till följd häraf har under sistlidne höst extra postiljonen J. O. Kiwijärwi genomgått en fullständig kurs i fiskodling wid den dertill inrättade anstalt wid Angermanelfwen och wunnit witsordet **fullt godkänd**. Härigenom öppnar sig tillfälle för de fiske-egare, hwilka önska förbättra sina fisken, att kunna anlita en i ämnet kunnig person för iordningställande af de enkla redskap som wid fiskodling äro behöfliga. Såsom ett exempel på den werkan som fiskodlingen medför, må anföras, att i Angermanelfwen, hwareft flere fiskvarter flere år å rad odlats,

nu erhållits bland annat en otalig mängd smålax å 1—2 skålpund. Den fortsatta odlingen skall otwifwelaktigt betydligt förbättra fisket, förutsatt nemligen, att fiskens fredning derjemte noggrant iakttages.

Bland de för jordbruket mest behöfliga och nyttiga husdjur intager **hästen** ett framstående rum. Och likwäl torde intet djur blifwa otacksammare, bärdare och emensktigare behandladt. Detta sker ofta till följd af en grym wana, men det sker äfwen af okunnighet. Ofta misshandlingar af det senare slaget är hästens skoning kanske den wanligaste. Snart sagdt hwarje bonde tror sig om att kunna sko en häst, men noga räknadt finnes knapt en enda dertill wuxen. Man har wisserligen äfwen s. k. hofslagare, af hwilka många såsom smeder betraktade äro utmärkt skickliga, men såsom hofslagare ingalunda kunna godkännas. Detta är så mycket mera upprörande, som utaf en felaktig skoning en mängd af hästens sjukdomar härflyter. Hästens hof, så hård och okänslig den än synes wara, är nemligen jemförelsewis lika ömtålig som menniskans fot. Wi hafwa litet hwar erfarenhet af den plåga wi utstå, när en sko tränger oss. Hästen, illa skodd, utstår samma plåga, men kan icke beklaga sig, får icke söka lindring, måste gå fram med sitt ofta tunga lass. Detta är mycket beklagligt och det är wår pligt att så mycket som möjligt skingra en okunnighet, hwilken wållar wårt ädlaste husdjur oerhörda lidanden. Ett första steg härtill är under sistförflutna år taget, i det en lärling wid Åswa landtbruksskola med understöd af Sällskapet under sommarmånaderna wid k. veterinärinstitutet i Stockholm genomgått en fullständig kurs i hofbeslagskonsten. Kursen är egentligen under wintern, men på framställning af Förwaltnings-utskottet har Institutets föreståndare, hr professor F. Lundberg, med mycken beredwillighet medgifwit kursens genomgående på sommaren, och det är blott en gärd af rättwisa att erkänna den flit, det berömliga uppförande och den läraktighet som den härifrån sända eleven F. Lundmark under läretiden ådagalagdt. Hans examensbetyg äro äfwen mycket wackra och det är således med fullt förtroende man uti ifrågawarande fall kan anlita hans biträde. Så mycket ledsammare är då den underrättelse, som återfinnes i den af landtbruksskolans föreståndare afgifna årsberättelse om skolans werksamhet, nemligen att "endast ett fåtal, mestadels hoskranka hästar, hittills fallit på landtbruksskolans lott att beslå." Det är i sanning icke första gången som en af bristande insigter beroende sjelfkärlek kämpar mot sin egen förde!

En fråga i länet, som länge stått på dagordningen och som wisserligen kan anses som en lifsfråga, är fattigwårdswäsendets ordnande och den dermed i nära sammanhang stående frågan om den talrika inhysesklassens fästande wid jorden. Atskilliga förslag derom har warit å bane. Sällskapet har utfäst pris för det bästa förslag till denna frågas lösning, och wälmenande, ehuru icke prisgilla förslag ha icke saknats. Werkligt praktiska förslag hafwa blifwit utarbetade, men sedan kommer tillämpningen och det är derpå man stakar sig. Bland de mera praktiska medlen för afhjelpande af detta onda synes onekligen wara premier för jordtorps anläggande. Landstinget har också anslagit en mindre summa för ändamålet, men oväntadt nog hafwa icke mer än fyra personer anmält sig till erhållande deraf. Måhända är ett premium af 10 rdr alltför ansenligt, ehuru å andra sidan Sällskapet för några år sedan anslog wida högre belopp utan att saken har wunnit bättre framgång. För att i hwad på reglementeringar kan bero få ett fullt tillfredsställande stadgande i berörde fall, hafwa emellertid kommunalnämndernas yttrande warit infordrade, och ehuru icke hälften lyßnat till Förwaltnings-utskottets uppmaning har detsammas ledamöter, hrr Grape och Widmark, likwäl utarbetat en sammanfattning af desamma som i dag kommer att underställas Sällskapets pröfning.

Med huru ringa intresse Sällskapets ändamål ännu omfattas af länets allmoge, åtminstone i de nordligare socknarne, hade man åter tillfälle erfara wid sommarmötet i Neder-Kalix, som war föga besökt af allmogesmän. Sällskapet kunde dock för utställda föremål wid mötet utdela priser till ett belopp af 128 rdr rmt. Denna prisutdelning synes wara en kraftig wäckelse till täflan och det är all anledning antaga att wid förnyade möten allmogen äfwen i de nordligare socknarne skall mer och mer skänka dem uppmärksamhet.

Det har wid Sällskapets föregående möten uttalats olika åsigter om nyttan och fördelen för allmogen i detta län att hålla får. Man har anfört den långa wintern, hwarunder fåren måste stallfodras och den ringa afkastning de gifwa, som bewis mot fördelen af fårens hållande. För att upphjelpa afkastningen beslöt Sällskapet wid förra wintersammanträdet att inköpa 4 st. baggar af ädlare ras, hwarjemte hr D. Hummel erbjöd sig att bekosta inköpet af en femte bagge, såwida denne finge ingå i Sällskapets requisition och stationeras i Neder-Kalix. Genom hr intendenten Julin-Dannfelts benägna medwerkan hafwa under året fem baggar

blifwit inköpta, af hwilka två äro utaf Southdownras och blifwit stationerade, den ene hos hr Sjöstedt på Melderstein och den andre på landtbruksskolan, samt tre af Cheviotras och hwilka blifwit uppställda hos hr Hedqwist i Djebyn och komminister Grape i Hietaniemi samt den tredje hos hr Hummel. Det är onekligt att fåren, äfwen med den högre afkastning som en ädlare ras bör komma att gifwa, i denna landsända blifwa ganska dyrfödda, men afier man dels den nytta som fårgödseln bereder jorden, dels den indirekta nytta som medföljer fårstötseln, nemligen att ullens beredning bidrager till husliga göromål och förekommer behofwet af inköp utaf flerehanda klädesplagg, så torde man få anse fårfötseln af öfwerwägande nytta och fördelar äfwen i denna, för fårafwel i öfrigt mindre gynnsamma trakt.

I Sällskapets räkenskaper har under året tillkommit en owanligt stor utgiftspost och som endast genom upptagande af ett lån kunnat bestridas. Man finner det wid den

Öfwersigt af Sällskapets kassaställning wid 1869 års slut, som här nedan bifogas.

Inkomster:			
Behållning från 1869			78: 28.
Anslag af landstinget till hymejerier	350: —		
„ jordtorp	200: —	550: —	
Bränwinsmedel		2,410: 94.	
Årsafgifter från Arjeplog	10: —		
„ Pite socken	10: —		
„ Neder-Torne	47: —		
„ Gellivare	8: —		
„ Neder-Lule	34: —		
„ Neder-Kalix	40: —		
„ Råne	5: —		
„ Pajala	17: —		
„ Öfwer-Kalix	27: —		
„ Jockmock	9: —		
„ Öfwer-Lule	13: —	220: —	
Lån af Understödsfonden		4,000: —	
Åtwa Aktiebolag inbetalt		2,507: 21.	
	Summa	9,766: 43.	
Utgifter:			
Åminne mönsterfarm		3,303: 31.	
Inköp af böcker		255: —	
	Transport	3,558: 31.	

	Transport	3,558: 31.
Tryckning och häftning		384: 05.
Analys af åkerjord		90: 50.
För linodling		50: —
1 bokskåp med målning		48: 75.
Agronomisk undersökning af föreslagna mönsterhemman		28· —
Till mejerier och mejerielever		681: —
Anslag till elev i hofbeslagskonsten		150: —
D:o till d:o i fiskodling		100: —
Premier		218: —
Statistiska uppgifters insamling		207: —
Inköp af 4 baggar		371: 25.
Anslag till premier åt lärlingarne wid Åfwa		1,000: —
Frakter, paketer, telegram- och postporto		31: 65.
20 % afbetalning å aktierna i Åfwa		2,000: —
Arvoden: till länsdjurläkaren		300: —
„ sekreteraren		300: —
„ waktmästaren		20: —
Skrifmaterialier och resor		60: —
Behållning till 1870		167: 92.
	Summa	9,766: 43.

Som af denna öfwersigt synes, har ett nytt konto tillkommit i Sällskapets räkenskaper, nemligen **Aminne Mönsterfarm**. Ett annat konto har wisserligen äfwen tillkommit, nemligen ett lånekonto, men man får förmoda, att detta inom en icke aflägsen framtid skall försvinna ur räkenskaperna. Hwad nu det förra beträffar, beror deß tillkomst på en tillfällighet som antagligen icke inträffar mer än en gång i Sällskapets tillwaro. Att mot den ringa uppoffringen af föga mer än 3000 rdr få som gåfwa mottaga en egendom, hwilken är bokförd till ett wärde af omkr. 65,000 rdr, lärer icke hända synnerligen ofta. En sådan gåfwa kan af mer än ett skäl kallas furstlig och man har serskild anledning att på denna dag med tacksamhet erinra sig den. Sällskapets direkta werksamhetsfält har med densamma blifwit i icke ringa mån utwidgadt; det blir dock icke den lättaste uppgiften att ordna mönstergårdens angelägenheter så, att den motswarar ändamålet och benämningen. Men om denna uppgift icke blir så lätt, skall den deremot säkerligen wara så mycket angenämare, ty att öfwerwinna swårigheter i denna wäg utgör just hufwudändamålet med Sällskapets werksamhet. Som wilkoren för mönstergårdens öfwertagande wid Sällskapets extra sammanträde

den 21 Sept. ännu icke woro kända, torde nu böra meddelas, att Aminne i löst och fast blifwit till Sällskapet öfwerlåtet med skyldighet för Sällskapet att öfwertaga Aminne bolags skuld hos hrr Guilletmot & Weylandt, utgörande i kapital 3,000 rdr, samt i öfrigt att icke afhändiga sig egendomen, utan anwända den till något allmännyttigt ändamål, och har gåfwobrefwet å Aminne bolags direktions wägnar blifwit undertecknadt med Hans Maj:ts egenhändiga namnteckning. Efter gåfwobrefwets hitkomst har egendomen utaf delegerade i Förwaltnings-utskottet blifwit inventerad och besigtigad samt instrument deröfwer upprättadt, äfwensom hr Westberg åtagit sig att till den 1 nästkommande Maj förwalta egendomen, hwarjemte beslut fattats att utarrendera densamma på 7 år. Orsaken att arrendetiden tagits så kort är den, att år 1877 arrendet å Åfwa utgår och som det möjligen skulle kunna bli fråga om upplösning af Åfwa bolag, hwarigenom länet förlorade den hittills warande lokalen för en landtbruksskola, så hade man medelst Aminne egendom en annan lokal sig reserverad och hwilken eger det obestridiga företrädet framför Åfwa, att deß tillwaro icke blir beroende af en möjlig nyck hos en eller annan större aktieegare, utan är betryggad för alla tider, för så widt en så beskaffad läroanstalt framgent kommer att anses behöflig och af staten blifwa omhuldad med anslag till nu utgående belopp.

De betydliga uppoffringar som Sällskapet gjort för länets landtbruksskola synas, att döma af det närwarande gynnsamma förhållandet, komma att bära frukt. En af de swårigheter, hwilka skolan arbetat att öfwerwinna, har bestått deruti, att hemmansegare icke welat sända sina söner till skolan. Detta hinder för skolans fruktbringande werksamhet torde dock nu börja att gifwa efter. För närwarande äro nemligen nästan alla lärlingarne söner till hemmansegare, och att grunda ett hopp härpå äfwen för framtiden torde wara så mycket mera befogadt, som under de senaste två åren flere ansökningar warit inlemnade än som kunnat bifallas.

Af det anslag af 3,000 rdr, som flere riksdagar bewiljat för utställningar och prisbelöningar af slagtdjur och mejerialster m. m., har hittills ingenting kommit Norrland till gode. I enlighet med Sällskapets beslut wid förra wintersammanträdet har Förwaltnings-utskottet kommunicerat sig med de öfrige norrländska Hushållnings-Sällskapen, men man har ansett, att Norrland ännu står för långt efter i ladugårdsskötsel för att utställningar skulle kunna ifrågakomma, äfwensom man ansett förslaget alltför otillräckligt för hela riket.

Förwaltnings-utskottet har likwäl i skrifwelse till Wester-Norrlands läns Hushållnings-Sällskap uttalat som sin åsigt att Sundswall wore lämpligaste platsen för utställningen och att nämnda län derföre borde bekosta utställningslokal, men Utskottets framställning härom har icke omfattats med något tillmötesgående, hwarföre frågan af sig sjelf förfallit. I förbigående kan dock anmärkas, att Norrbotten icke skulle stå sig sämst i sådan täflan med det öfriga Norrland, huru mycket än här är öfrigt att önska i boskapsstötsel och ladugårdsprodukternas behandling.

En fråga som står i närmare sammanhang med länets fattigwårdswäsende, än wid ett ytligare betraktande skulle kunna synas, är gränsen för odlingens utsträckning mot fjellbygden. Som man wet, har ingen gräns tillförene funnits härför, och följden har blifwit att det finnes hemman utan odlad jord och på ett och annat ställe till och med nästan utan **odlingsbar** jord. Häruti får man söka en bland anledningarne till fattigdomens utbredande på samma gång som ett bland hindren för odlingens raskare fortkomst i det nedre landet. Denna olägenhet blir nu afhjelpt genom den gräns som blifwit dragen mellan fjell-landet och det odlingsbara landet. Denna gräns är wisserligen ännu icke fastställd af länsstyrelsen, men man kan icke twifla på, att deß sista ord i saken kommer att dikteras endast af ett upplyst och oförwilladt omdöme. Utslaget kommer nemligen icke att mera beröra odlingens intressen, än nomadlifwets, och i dessa bygder behöfwer och förtjenar det senare skydd och rättwisa icke mindre än den förra. Fastställelsen af odlingsgränsen må i öfrigt bli hurudan som helst har faran för orimliga nyhemmansansökningar likwäl blifwit mindre sedan skogslagstiftningen förändrades.

I fråga om Hushållsgillenas årsberättelser hafwa de wisserligen inkommit under de senare åren från nästan alla gillen — Öfwer-Torne blott har länge deritrån utgjort ett märkbart undantag —, men endast ett färre antal inkommer så tidigt, att desamma kunna för denna årsberättelse anwändas. Sålunda har i år endast sju gillesberättelser mottagits, nemligen från Pite, Öfwer-Torne, Neder-Kalix, Arjeplogs, Öfwer-Kalix, Råne och Neder-Lule socknars Hushållsgillen. En anhållan har till gillena warit framställd, att i årsberättelsen uppgift äfwen lemnades, om och hwilka slöjdalster inom gillet i nämnwärd mängd till afsalu förfärdigades. De hrr gillesordförande, som gått denna anhållan till mötes, synes likwäl wara i någon förlägenhet om swaret. Från Pite och Öfwer-Torne socknar uppgifwes tillwerkning af båtar, från

Arjeplog fiskredskap och från Neder-Kalix omtalas, att å Björkfors egendom försök börjats med tillwerkning af stolar för afsättning i Stockholm. Detta är allt. Wisserligen är det bekant, att några slöjdalster skulle kunna uppsökas äfwen från några andra spridda håll, men mycket sparsamt förekomma de, och man kan säga att i allmänhet slöjdskickligheten i länet står på en låg ståndpunkt. Detta måste anses wara en bland orsakerna till ett mera allmänt ekonomiskt betryck. Till icke ringa del torde det yttre arbetet, skogsbygget, hafwa wållat mindre omtanke för det husliga arbetets utweckling, och man har länge förwäntat, att idkare af denna i stort bedrifna näringsgren skulle wända sin uppmärksamhet till en werklig förädling af waran. Om det eger sin riktighet, att till följd af den stigande konkurrensen wåra träwaror, för att tala i handelsstil, wisa större benägenhet att falla än stiga, så synes detta innebära tillräcklig maning att på annat sätt taga igen skilnaden. Detta torde gå bäst för sig genom att förädla waran, d. w. s. att gifwa trädet de former, som betinga högsta pris i utlandet. Från Norge erfar man, att der i stor skala tillwerkas golfstiljor som exporteras. Det kan wara osäkert, om Norrbottens träslag i allmänhet är för detta ändamål så synnerligt passande, men det finnes mångfaldiga andra anwändningssätt för detsamma. Någon swårighet att få noggrant reda på, hwartill utländningen anwänder dessa träslag, borde icke möta något hinder, och det lider intet twifwel, att ganska många artiklar skulle kunna utföras. Om träwarurörelsen åtminstone till en del slog in på denna bana, hwilken inser icke med lätthet, huru många fler händer skulle komma att wara i werksamhet, än nu är fallet, och huru mycket större summor skulle besparas landet? Detta torde wara ett icke blott önskningsmål, synnerligast som werksegare numera börjat följa sina daglönares wälbefinnande med mera intresse än hittils warit händelsen. Sålunda omtalas från Neder-Kalix att af ett der befintligt handelshus aflöningssättet blifwit förändradt, och att denna förändring haft till frukt, att utaf det belopp å 10,000 rdr, som under året blifwit insatt i derwarande sparbank, en stor del härledt sig från daglönare. Man må wisserligen icke säga, att omtanken om arbetares timliga och sedliga tillstånd kommit för tidigt, likasom man måste medgifwa, att mycket, alltför mycket, i den wägen återstår att göra, men man kan icke annat än lifwas af förhoppningar för framtiden, då man finner att dock något blifwit åtgjordt som man bör anteckna och hwilket isynnerhet

eger betydelse derför, att dylik omtänksamhet ännu står såsom efterföljansvärdt undantag.

Huru hemslöjden och hemtrefnaden må kunna werksamt befordras, är ett problem som således ännu återstår att lösa, ehuru ljusningar dertill likwäl finnas. Såsom sådana torde man nemligen få uppfatta det redan i flera år uppehållna **barnhemmet** i Neder-Kalix, och i Pite socken är ett helt hemman inköpt, hwilket man får hoppas kommer att för samma ändamål användas. Dessa äro frön som innebära stor grobarhet och man kan med skäl hoppas, att denna idé skall winna ytterligare terräng, till lindring för fattigwården, till husflitens förkofran och till sedlighetens befästande. Heder åt den individ och åt det samhälle, som egna upplysning och krafter åt befordrandet af ett så ädelt och godt ändamål, men we den, hwars orena andedrägt bringar den späda plantan i fara att förwissna.

§ 3.

Förekom det af hrr revisorer afgifna yttrande öfwer 1869 års räkenskaper, och hwilket innehöll den anmärkningen, att den Sällskapet tillkommande andel i bränwinsmedel war upptagen till 2,403: 94 i stället för 2,410: 94, hwadan skilnaden 7 rdr skulle i nästafgifwande räkning upptagas Sällskapet till fördel, och meddelades Förwaltnings-utskottet answarsfrihet för förwaltning och räkenskaper för nämnda år.

§ 4.

På wederbörandes förslag blefwo följande personer till ledamöter i Sällskapet inwalda, nemligen: I **Lule** stads Hushållsgille: kollega mag. O. Holm och fängelsedirektören C. T. Thulin; i **Pite** sockens: komminister Nygren, bruksförwaltaren E. Owen, jägmästaren C. Degerman och kronolänsman A. G. Burman; i **Öfwer-Kalix** sockens: kyrkoherden K. J. Edwall; **Neder-Kalix** sockens: kronolänsman G. M. Hackzell, hemmansegarne Fredrik Åström, Korpikån, och Jac. Jacobsson, Innanbäcken; i **Råne** sockens: hrr P. Steuberg och C. Wennström; i **Arwidsjaurs** sockens: jägmästaren A. O. O. Törngren och skolläraren Högberg, Glommerträsk.

§ 5.

I stället för hrr W. Krook och A. Montell, hwilka afsagt sig ordförandeskapet, den förre i Öfwer-Kalix och den senare i Öfwer-Torne gille, blefwo till ordförande utsedde: kyrkoherden K. J. Edwall i Öfwer-Kalix och disponenten A. Müller i Öfwer-Torne.

§ 6.

Till ledamöter i Förwaltnings-utskottet återwaldes J. E. Nyström och H. Widmark, hwilka woro i tur att afgå; och blefwo till suppleanter utsedde hrr R. Schough och W. Holm.

§ 7.

För granskning af 1870 års räkenskaper utsågos hrr magister O. Holm, stadskassör C. A. Rydberg och handlanden H. J. Sundström till revisorer.

§ 8.

Beslöts att sommarmötet skulle hållas i Råne men öfwerlemnades bestämmandet af dagen till Förwaltnings-utskottet, med uttalad önskan att afseende fästades på den i Juli månad blifwande marknaden derstädes.

§ 9.

Föredrogs Kongl. Landtbruks-Akademiens skrifwelse angående utseende af Ombud och Suppleant till det i Februari månad årligen hållna möte i Landtbruks-Akademien, samt om bidrag af 30 rdr till bestridande af kostnader, som för mötet kunde wara erforderliga; och blef med anledning deraf hr Landshöfdingen och Kommendören S. P. Bergman utsedd till Sällskapets Ombud samt hr Kaptenen och Riddaren J. Rutberg till Suppleant, hwarjemte det ifrågasatta beloppet 30 rdr bewiljades för ändamålet.

§ 10.

Samma K. Akademis skrifwelse om lämpligheten af föreningar till utgifwande af tidskrifter eller tidnin-

gar för flera, intill hwarandra angränsande och gemensamma intressen egande Hushållnings-Sällskap hade föranledt Förwaltnings-utskottet att förorda ett anslag för sådant ändamål af 300 rdr, men hwilket af Sällskapet på framställd proposition afslogs, hwilket likaledes blef fallet med ett wid tillfället framstäldt förslag att bestämma beloppet till 100 rdr, emedan wid anställd omröstning pluraliteten war emot förslaget.

§ 11.

Föredrogs samma K. Akademis skrifwelse angående Ombudens för Hushållnings-Sällskapen den 8 Mars sistlidne år beslut för slöjdfickligheteus befrämjande, och hade Förwaltnings-utskottet föreslagit dels en komités tillsättande för utarbetande af ett lämpligt förslag, dels äfwen ett reservationsanslag af högst 300 rdr för att på bästa sätt för ändamålets befrämjande anwändas. Med anledning häraf beslöts, att en komité skulle utses, men i fråga om det föreslagna penningebeloppet uttalades olika åsigter, i det en del ledamöter ansågo detsamma alltför obetydligt för inköp af modeller och ritningar, hwaremot det å andra sidan upplystes, att från slöjdföreningarne i Stockholm och Göteborg, hwarest stora förråder deraf funnes, antagligen swårigheter icke skulle möta att för godt pris och möjligen för intet, erhålla tillräckligt antal sådana, hwarefter genom omröstning äfwen beslöts, att en summa af högst 300 rdr skulle på skeende requisition ställas till komiténs disposition, såwida komitén funne nödigt och nyttigt att för det ifrågakomna ändamålet hafwa medel till sitt förfogande. Genom wal med slutna sedlar utsågos till komité-ledamöter, hwilkas antal bestämdes till fem med twå suppleanter, följande: hrr Schough, H. Widmark, G. Elowson, W. Holm och E. Owen, samt till suppleanter med rätt att i öfwerläggningarne deltaga hrr N. Hedström och C. O. Wikström i Gäddwik; och borde deras förslag wara färdigt så tidigt, att detsamma kunde af Förwaltnings-utskottet jemte eget utlåtande till Sällskapet öfwerlemnas på Ånemötet.

§ 12.

Med ledning af den erfarenhet, som hr Ordföranden anförde hafwa wunnits, och som i årsberättelsen återgifwits, ansågs K. Landtbruks-Akademiens skrifwelse om anslag för utställningar och prisbelöningar af slagtdjur och mejerialster icke för närwarande föranleda till någon åtgärd från Sällskapets sida.

§ 13.

Hr generaldirektör W. L. Falkmans skrifwelse om requisition af hans folkskrift "Om bränntorf" ansåg Sällskapet icke påkalla något anslag från Sällskapets sida, emedan dels några bränntorfsmossar icke lära finnas i länet, och dels skog till wedbrand ingenstädes saknas.

§ 14.

Med anledning af Bestyrelsens för 13:de allmänna Swenska Landtbruksmötet skrifwelse angående utseende af delegerade bland Sällskapet för befrämjande af Styrelsens bemödanden, att göra mötet tidsenligt, beslöts på Förwaltnings-utskottets förslag att delegerade skulle utses samt att ett belopp af 200 rdr skulle ställas till deras disposition, när sådant befanns behöfligt för nödiga kostnaders bestridande, och ansågs lämpligt, att en delegerad utsågs efter hwarje elfdal, hwarefter till dessa delegerade waldes följande: telegrafkommissarien Ringius för Pite-, löjtnant Widmark för Lule-, landtbrukaren Sjöstedt för Råne-, brukspatron Hummel för Kalix- och jägmästaren Wickman för Torne-elfdal.

Den i skrifwelse från samma Bestyrelse gjorda anhållan att insända förslag till diskussionsfrågor skulle Förwaltnings-utskottet ega att tillmötesgå.

§ 15.

Den af hrr K. Js. Grape och H. Widmark utar-

betade sammanfattning af afgifna förslag till fattigwårdens ordnande blef nu uppläst (se Bil. A), och som till Sällskapets godkännande wissa hufwudpunkter blifwit af utlåtandets utarbetare framställda, föredroges dessa punktwis sålunda:

att Hushållnings-Sällskapet wille besluta utfärdandet af uppmaning till alla kommuner om fattigwårdens indelning i kretsar i öfwerensstämmelse med det af Herr Öfwerste-Löjtnant v. Rehausen afgifna förslag;

att Hushållnings-Sällskapet, som till fulla inser wigten deraf, att den lösa befolkningen fästes wid jorden och som icke anser de nu föreliggande förslagen derom i allmänhet utförbara, under afwaktan på en ny fattigwårdslag och under hopp att befolkningen skall mer och mer öfwertygas om de fördelar jordbruket, om än litet, medför, wille förklara denna fråga hwilande;

att Hushållnings-Sällskapet wille uttala sig för att en utwidgad och förbättrad folkunderwisning, äfwen lämpad för det praktiska lifwet, är ett det förnämsta wilkoret för fattigwårdens förminskning och ett samhälles wälstånd,

hwilka samtliga framställningar af Sällskapet godkändes och antogos, hwarjemte Sällskapet biföll hemställan om att en tacksägelseskrifwelse skulle aflåtas till Herr Kronofogden och Riddaren H. W. Hackzell, hwilken lemnat de wärderikaste uppgifter uti ifrågawarande hänseende.

§ 16.

Företeddes det af komiterade upprättade förslag till trädgårdsodlingens befrämjande och hushållsskolors inrättande, som upplästes jemte ett af twänne komiterade, hrr Widmark och Sjöstedt, gjordt tillägg (se Bil. B), och biföll Sällskapet den af komiterade gjorda hemställan, 1:o att frågan om en för länet gemensam Hushållsskola för qwinnor med tillhörande mönsterträdgård, i anseende till dermed förenade dryga kostnader, måste till en gynnsammare tidpunkt hwila, och 2:o att Sällskapet skulle till länets kommuner ställa en uppmaning att, medelst inrättande af Barnhem och Hushållsskoler med tilldelade trädgårdsland enligt af komiterade angifna eller andra lämpliga grunder, hwar inom sig söka werka för qwinnans utbildning och werksamhet i de stycken som henne tillhöra; hwaremot de i tillägget gjorda förslag endast i så måtto biföllos, **att** Sällskapet skulle till wederbörande folkskolestyrelser utfärda uppmaning att efterkomma skolstadgans föreskrift om tilldelandet till hwarje fast skola af erforderlig jord till trädgårdsland, och **att** ett anslag af 100 rdr skulle få anwändas till bidrag i resekostnad för den person, som ginge skolstyrelserna till handa med uppgörande af planer för trädgårdsanläggningar och meddelande af råd och upplysningar för deras skötsel; skolande öfrige kostnader för underwisarens biträde bestridas af de skolstyrelser, som honom derom anmoda.

Som klockan nu war 3, beslöts en timmes rast, för intagande af middag, hwarefter handlingarne skulle fortsättas.

§ 17.

Då ledamöterne åter sammanträdt, företogos på förekommen anledning till diskussion af de framställda frågorna **den tredje**, så lydande:

Då erfarenheten wisat, att fisktillgången årligen aftager, hwilka åtgärder anses tjenliga till en förbättring häruti̇nnan?

Under den lifliga diskussion som till denna frågas besvarande uppstod, anfördes flera exempel på olaglighet wid fiskets utöfning, men äfwen på de gynnsamma följder, som dels odling, dels fredning (Bil. C) haft på fiskena, och uttalade Sällskapet såsom sin åsigt, att för åstadkommande af en förbättring i fiskena, dels

odling wore nödwändig, dels ock att, hwad laxfisket särskildt widkom, **1 dygns fridlysning i weckan** borde föreskrifwas, så att under detta dygn fiskena, som borde wara försedda med grindar, stode öppna, äfwensom att **laxfisket borde upphöra på en och samma dag i hela elfwen,** hwarwid den tidpunkt då fisket upphör wid kusten skulle wara bestämmande, hwarjemte **uppsyningsmän** borde wara tillsatta för att öfwerwaka lagens efterlefnad.

Härefter föreslog Hr Hummel, att Förwaltningsutskottet skulle anmodas att från föreståndaren för fiskodlingsanstalten wid Ångermanelfwen söka erhålla noggranna upplysningar, huru deras anstalt är beskaffad och till huru stor kostnad den är beräknad, samt att erhålla fullständiga ritningar och detaljbeskrifningar deröfwer, hwarjemte Sällskapet af sina tillgångar till den kommun eller enskilte, som först anmäler sig, såsom lön till den person som förestår fiskodlingarne anslår 1000 rdr, med skyldighet för denne att i sådant fall hafwa uppsigt öfwer odlingsanstalterna wid Lule och Kalix elfwar; dock skulle icke någon del af lönen utbetalas förrän kommunen eller enskild wisade sig hafwa satt en sådan anstalt i werket.

Häremot inwändes, **att** de ifrågasatta uppgifterna redan funnos angifna i K. Landtbruks-Akademiens Tidskrift, hwarföre det wore öfwerflödigt att begära dem från annat håll, samt **att** odling icke borde wara inskränkt till lax i elfwarne, utan utsträckas äfwen till andra fiskforter och i andra watten, såsom insjöar, hwarjemte meddelades, att assistenten Byström warit häruppe och utsett lämpliga ställen för odling både i Lule och Kalix elfwar, hwarföre blott behöfdes uppgift från honom om de resultater, hwartill han kommit.

Hr Ordföranden funne förslaget sönderfalla i 2:ne delar, hwilka behöfde särskildt beswaras, nemligen:

1:o bifaller Sällskapet att Förwaltnings-utskottet anmodas från assistenten Byström införskaffa ritningar och kostnadsförslag för odlingsanstalter wid Lule och Kalix elfwar, utan kostnad för Sällskapet?

hwilket beswarades med **Ja,** och

2:o will Sällskapet reservationswis anslå ett belopp af högst 1000 rdr åt en odlare, som wore skyldig att biträda icke blott wid iordningställandet af fiskodlingsanstalter wid Lule och Kalix elfwar, samt derefter sköta dem, utan äfwen wid fiskodling i allmänhet?

hwilket beswarades med **Nej,**

hwarefter Hr Hummel föreslog en nedsättning i anslaget till 500 rdr, men med inskränkning till blott 1 elf, och framställde Hr Ordföranden, med ledning af de yttranden som förekommit, följande proposition:

bifaller Sällskapet ett anslag af 500 rdr att utgå till rese- och traktamentsersättning åt fiskodlaren Kiwijärwi för hans biträde med underwisning dels wid anläggandet och skötseln af laxodlingsanstalter wid Lule eller Kalix elf, dels derest tiden tillåter, wid andra fiskodlingar, skolande anslaget utgå till den elf, wid hwilken kommun eller enskild först styrker sig hafwa på sin bekostnad satt i werket iordningsställandet af sådane anstalter?

hwilken fråga beswarades med Ja.

Som tiden nu war långt framskriden beslöts att afbryta förhandlingarne för dagen, för att fortsätta dem i morgon kl. 12.

År och dag som ofwan.

In fidem

Aug. Cajanus.

Protokoll, hållet wid Norrbottens läns Hushållnings-Sällskaps sammanträde i Lule den 29 Januari 1870.

Närwarande: **Ordförande:** Hr Öfwerste-Löjtnanten m. m. W. von Rehausen, och **ledamöter:** hrr grosshandlaren och riddaren E. Asplund, löjtnant C. O. Bergman, doktor Bolling, kronofogden O. Curtelius, lektor G. Elowson, jägmästaren C. A. Ennes, kaptenen och riddaren K. J. Grape, magister V. Holm, jägmästaren Lothigius, apotekaren Meijer, landtbrukaren J. F. Sandstedt, jägmästaren Törngren, löjtnanten och riddaren H. Widmark och kollega P. Widmark, samt undertecknad som förde protokollet.

§ 1.

S. D. Uppläste skrifwelse från Fosterlandsföreningen, som hemställde, om ej Sällskapet åt det Ombud, som med öfriga Hushållnings-Sällskapers representanter skulle komma att i Stockholm sammanträda, wille uppdraga att med öfriga Ombuden och Föreningens Styrelse öfwerlägga om hwad för befordrandet af Föreningens ändamål wore att tillgöra, hwilket på framställd fråga af hr Ordföranden bifölls, hwaremot skrifwelsen i öfrigt icke ansågs för närwarande föranleda till någon åtgärd från Sällskapets sida.

§ 2.

Förekom fråga om Åminne egendom och deß anwändning, och upplästes det förslag till arrendekontrakt som af Förwaltnings-utskottet blifwit upprättadt, hwilket godkändes, hwarjemte föreslogos 2:ne tillägg;

nemligen: 1:o att arrendator förbinder sig att anbringa en al-lår under ladugården, och 2:o att han mot den ersättning, som med Förwaltnings-utskottet kan öfwerenskommas å de naturliga ängeslägenheter, som höra till egendomen, men för närw. äro skogbewäxta, werkställer rödjning till en areal af 10—15 tunland årligen,

och bemyndigades Förwaltnings-utskottet att med blifwande arrendator på bästa sätt uppgöra, hwarjemte beslöts, att brandförsäkringssumman å fastigheterna skulle nedsättas, men lemnades äfwen ombesörjandet häraf i öfrigt åt Förwaltnings-utskottet.

§ 3.

Med anledning af en skrifwelse från Sällskapet för nyttiga kunskapers spridande beslöts, att en uppmaning skulle utgå till länets kommuner att, för så widt detta icke redan skett, medelst prenumeration tillegna sig det wärderika arbetet **Läsning för folket.**

§ 4.

Ordförandens i Neder-Lule Hushållsgille hemställan om någon uppmuntran för odlingsflit åt arbetskarlen J. E. Rosén i Ersnäs och hemmansegaren Joh. Nordwall i Sunderbyn, fann Sällskapet icke skäl bifalla, dels derföre att de werkställda jordförbättringarne icke woro af någon betydenhet, dels äfwen derföre att kommunerna sjelfwa nu äro i tillfälle att utdela premier af de tillgångar som blifwit dem anslagna af nödhjelpsmedel.

§ 5.

Rutwiks mejeriegares begäran att Sällskapet wille anslå ett premium för elev wid mejeriet blef afslagen.

§ 6.

Hr Fogelmarcks hemställan att få öfwertaga Sällskapets å Afwa stationerade tjur mot att lemna en ung, tjenstbar rastjur i stället, blef bifallen.

§ 7.

Föreslog hr E. Asplund, att Sällskapet stationerade en tjur om 7—8 månaders ålder i Haparanda, och erbjöd sig motionären att kostnadsfritt stallfodra honom och med skyldighet att, mot erhållande af språngafgiften, hålla honom tillgänglig för betäckning inom orten.

Med anledning häraf blef åt Förwaltnings-utskottet uppdraget att tillse, huruwida genom en tjurs uppfödande wid Afwa eller Åminne, en sådan skulle kunna på uppgifna wilkor öfwerlemnas till grosshandlar Asplund.

§ 8.

Som af de till detta sammanträde framställa diskussionsfrågor återstodo 1:sta och 2:dra frågan, men tiden icke medgaf deras behandling wid detta möte, beslöts att de skulle uppskjutas till sommarmötet, hwarförinnan likwäl, hwad 2:dra frågan angick, Förwaltnings-utskottet anmodades att sätta sig i förbindelse med gillesordförandena med infordrande af deras yttrande i frågan.

Som något widare icke förekom blef mötet af Herr Ordföranden afslutadt.

År och dag som ofwan.

In fidem

Aug. Cajanus.

Bil. A.

Till Norrbottens läns Kongl. Hushållnings-Sällskap!

Till följd af gifwet uppdrag, få undertecknade härmed äran afgifwa infordradt utlåtande öfwer de förslag till ordnande af fattigwården och minskning af utgifterna för densamma, hwilka tid efter annan blifwit framställda och nu till diskussion skola förekomma wid det sammanträde, som skall hållas den 28 dennes.

Frågan om fattigwården och deß ändamålsenliga ordnande har nästan hwarje år utgjort föremål för Hushållnings-Sällskapets öfwerläggningar; denna fråga har manat mången för länets wäl och framåtskridande intresserad, att derom uppgöra förslag, men de resultater, som hittills wunnits, hafwa ej warit tillfredsställande, utan har twärtom fattigwården år från år kräft ökade uppgifter, och numera nått en höjd, som wi önska måtte wara en kulmination, såwida ej samhället skall duka under.

Då wi ansett det wara i sin ordning att lemna en kort öfwersigt öfwer de under senare åren wäckta förslag till lättande af fattigwårdsbördan, göra wi början med de twenne afhandlingar i ämnet, som, till Sällskapet inlemnade år 1867, blifwit, genom deß försorg, till trycket befordrade.

Uti den första af dem föreslås:

1:o. En förbättrad underwisning uti folkskolan.

2:o. Underwisningsanstalter i landthushållning och slöjd.

3:o. Inskränkning i lyx och öfwerflöd, genom föredöme från de mer bemedlade af alla samhällsklasser.

4:o. Inhysingarnes fästande wid jorden, derigenom att en wiß egorymd upplåtes antingen på lifstid eller wiß tid, högst 50 år.

5:o. Kommunernas indelning i **fretsar**, hwilka skulle åligga, att hwar sina fattiga försörja, samt i öfrigt med husmodjakligen följande anordningar: att de fattiga indelas i tre klasser, den första omfattande sådana, som äro alldeles oförmögna att sig försörja, såsom gamle, sjuke, lytte, sinnesrubbade m. fl., den andra barn, hwilka helst böra inackorderas för längre tid på ställen der de erhålla god wård och Christlig uppfostran, samt den 3:dje klassen sådana, som i mer eller mindre mån sjelfwa kunna bidraga till sin och sin familjs

underhåll; att hwarje krets årligen inom sig uppgör en stat, upptagande de fattige i ofwannämnda klasser och det understöd dem bör tilldelas, hwilken sedan öfwerlemnas till granskning af kommunalnämnden; att, om behof utöfwer den uppgjorda staten under årets lopp uppstår, kretsen är pligtig det afhjelpa; att de kretsar, som träffas af större tunga än andra, tilldelas understöd af de medel, som kommunalnämnden för fattigwårdens räkning uppbär och förwaltar; att hwarje krets inom sig skall hafwa en föreståndare, som är redowisningsskyldig inför kommunalnämnden; att hwarje medlem inom kretsen, ware sig betalande eller understödstagare, eger föra klagan hos nämnden; att bemödandet om sedlig förbättring ställes i samband med fattigwården, så att understöd icke utdelas annorlunda än emot större eller mindre godtgörelse i arbete af understödstagaren; att den noggranna indelningen i klasser, inom hwarje krets, skall ligga till grund för beräkningen af de från allmänna fonden utgående tillskott, men att kretsarne dock ej må erhålla något bidrag från jemkningsfonden för tredje klassens fattiga.

Den andra afhandlingen går ut på att jordegaren bör åt **sin** arbetsföra inhysing upplåta jord till den widd, att inhysingen deraf kan lifnära sig och sin familj, framhåller att folkunderwisningen bör utwidgas och ändamålsenligare ordnas, samt anser att hwarje **krets** eller **rote** bör underhålla sina orkeslösa, wanföra och sjukliga inhysingar.

Det af **Herr Förste Landtmätaren Nyström framlagda förslag, till ordnande af förhållandet mellan den fasta och lösa befolkningen**, innehåller förnämligast:

att hwarje kommun inköper ett wisst antal hemman, belånar dem i hypoteksföreningen, uppdelar dem i torp till den omfattning, att omkring ½ tunna kan utsås på hwarje lott och att ängen afkastar ett kofoder, hwarjemte andel lemnas i odlingsmark; att dessa torp, mot dagswerksskyldighet under sommaren, upplåtas till ordentliga och flitiga inhysingar, hwilka, om ofwannämnda skyldighet fullgöres, få innehafwa torpen i deras och deras hustrus lifstid, hwarefter de skulle öfwergå, hwar för sig, till något af deras barn och så i rätt nedstigande led; att torparena skulle utgöra dagswerksskyldigheter till hemmansegarne inom byn eller distriktet, för hwilken ersättning, satt så låg som möjligt, ingår till en dagswerkskassa, från hwilken de onera, som ligga på hemmanet, och afbetalningarne å hypotekslånet bestridas; att hemmansegaren lemnar, emot dagswerken af torparen, nödiga förslor för torpets widmakthållande, bebyggande och beboende; att uppkomna

twister afgöras af kompromiss; att **fattigwården indelas by- eller distriktwis;** att, om ett distrikt har flere fattiga, än detsamma åligger underhålla, öfverskjutande antalet förflyttas, der så lämpligen ske kan, till andra mindre betungade; att den ojemnhet, som ändock kan uppstå i fattigwårdsbördan, afhjelpes genom bidrag från hwad som skattas till fattigwården för andra föremål än jordbruksfastighet och efter personel grund; att bidragen till fattigwården helst utgå in natura, uti matwaror m. m.

Herr Öfwerste-Löjtnanten v. Rehausen har till Sällskapet inlemnat **förslag, dels till upplåtande af jord åt den lösa befolkningen, dels till fattigwårdens ordnande.** Som dessa äro intagna uti handlingarne för 1867—68, som de torde komma att wid sammanträdet den 28 dennes punktwis diskuteras, och som de kunna antagas wara af alla Sällskapets ledamöter till sitt innehåll kända och begrundade, hafwa wi ansett det wara utan ändamål att här framställa en sammanfattning af dem.

Från kommunalnämnderna har Förwaltnings-utskottet infordrat utlåtande öfwer dessa ofwannämnda förslag, med begäran deßutom att, i händelse de hade några andra förslag till reglering af fattigwårdswäsendet, de wille desamma utskottet meddela. Till följd af denna uppmaning hafwa skrifwelser inkommit:

Från kommunalnämnden i Neder-Lule, som anser att det wore ändamålsenligt om torparesystemet ytterligare uppmuntras genom premier till torpare, hwarjemte meddelas att förslag är upprättadt till ordnande af fattigwården inom socknen.

Från kommunalnämnden i Pite landsförsamling, som för sin del, för närwarande icke anser sig kunna uttänka något ändamålsenligare förslag till **fattigwårdens ordnande,** än det utlåtandet bifogade, som, antaget år 1864, för närwarande tillämpas, och af hwilket förnämligast inhemtas, att kommunen utgör ett gemensamt fattigwårdssamhälle, som är indeladt i distrikter, med ett ombud för hwarje distrikt, som eger att fattigwårdsstyrelsens sammanträden bewista, för att med upplysningar tillhandagå; att de fattiga äro indelade i twå klasser, den första innefattande alla af ålder, kropps- eller sinnessjukdom till arbete oförmögna, äfwensom wärnlösa barn, den andra alla öfriga, som i mer eller mindre grad äro i behof af understöd; att första klassens fattiga wid auktion entrepreneras bort till wälkände och i bergliga wilkor stadde personer, under ett års tid för hwarje gång, så framt ej öfwer-

enskommelse för längre tid kan träffas; att betalning, för de sålunda utackorderade, utgår dels i spannmål dels i penningar, att fattiga barn skola genom wårdarnes försorg, meddelas erforderliga kunskaper, hwilket kontrolleras på sätt skolstadgan bestämmer för barn i allmänhet; att fattigwården regleras hwarje höst för det kommande året, då ombuden skola uppgifwa icke allenast de fattiga af första klassen, utan äfwen de af andra, hwarwid nämnden ompröfwar det belopp, som för hwar och en af de senare skall utgå; att ett sammanträde deßutom hålles i slutet af Juni månad, för reglering af de behof för fattigwården, som under tiden möjligen kunnat uppstå; att behof, som uppkomma mellan dessa sammanträden, utgå från distriktet utan ersättning; att andra klassens fattiga, som warit boende inom ett distrikt minst två år och sakna husrum, skola af det förses med sådant jemte nödigt bränsle.

Om förminskning uti fattigwårdsutgifterna, genom **inhysingarnes fästande wid jorden,** anser sig kommunalnämnden ej kunna uppsätta något nytt förslag, utan förordar det af Herr v. Rehausen framställda, fästande dock uppmärksamhet derpå, att en owilkorlig rättighet till erhållande af jord, möjligen skall komma att förlama den omtanke, som hwar och en individ bör hafwa för sin utkomst, och förhända skall underlätta inhysesklassens ytterligare tillwäxt, hwarigenom ock till sist för stort intrång möjligen skall komma att göras på hemmansegarens område.

Från kommunalnämnden i Öfwer-Lule, hwilken bland annat yttrar, att ingen, som saknar förmåga att arbeta, är berättigad till understöd, men att, om nöd uppstår till följd af brist på arbete, fattigförsörjningen bör wara så organiserad, att den är i tillfälle lemna arbete; att staten bör utgifwa rese- och underhållskostnader för sådana som, försedde med betyg att de lemnat hemorten för att söka arbetsförtjenst, af en eller annan orsak måste hemskickas; att ingen, som har anhöriga i de omständigheter, att de kunna honom försörja, bör wara berättigad till understöd, och att kommunen bör ega rättighet att af en trädskande anhörig uttaga hwad den till den behöfwandes underhåll utgifwit; att erfarenheten gifwit wid handen att det lämpligaste och billigaste försörjningssättet är att indela kommunen i wissa distrikter, och att dessa distrikter sedan fördelas i rotar efter bewillningsgrund, hwarefter de hjelpbehöfwande graderas och, i förhållande till arbetsförmågan, tilldelas större eller mindre del af en rote, med det som norm, att alldeles orkeslösa erhålla en hel rote; att detta

rotesystem icke tillämpas för barn och uppwärande personer, utan att sådana utackorderas till personer, som äro kände för arbetsamhet och ordningssinne; att **fästa den lösa befolkningen wid jorden** anses wara förenadt med många swårigheter, och enda möjligheten att nå målet är, antingen att staten lemnar kommunen räntefria lån till inköp af lämplig odlingsmark, eller att, "hwilket torde wara förenadt med minsta förlusten och största utsigterna till befrämjandet af landets wälstånd, att hwartannat år inställa de såkallade lustlägren och i deß ställe hitsända det dertill disponibla manskapet för att rödja äng och bryta åker", genom hwilken senare åtgärd, enligt nämndens förmenande, om dermed förfares några tiotal af år, Norrbotten skall blifwa "ett närande i stället för tärande landskap."

Från kommunalnämnden i Neder-Kalix har ingått ett förslag till ordnande af fattigwården, hwilket, så widt kändt är, skall lända till efterrättelse från början af detta år. Hufwudmomenterna i detsamma äro: att sjuklige, ålderstigne och icke arbetsföre personer samt minderåriga barn underhållas på kommunens gemensamma bekostnad, och att deßutom, af fattigwårdens tillgångar, afsättes ett belopp af 1000 Rdr, för bestridande af wissa uppgifna utgifter, att socknen indelas i 24 kretsar, å hwilka det återstående fattigbidraget, som helt utgår med 9000 Rdr, fördelas i förhållande till folkmängden; att hwarje krets betraktas såsom ett särskildt fattigwårdssamhälle och wårdar alla inom kretsen, som äro i behof af understöd, såsom mer eller mindre arbetsföre, ålderstigne och sjuklige samt minderårige barn, hwilka inom den finnas; att, om särskildt tillskott utöfwer det bidrag, som från kommunens tillgångar lemnas, erfordras, uttaxeras detta inom kretsen; att till en fattigwårdskrets hörande person ej må inom annan krets betla eller erhålla gåfwor; att inom hwarje krets utses i December månad, af de till fattigwården bidragande med rösträtt efter fyrktal, för kommande året en ordningsman, som har att under det ombesörja kretsens fattigwårdsangelägenheter, samt att derom till kommunalnämden lemna upplysningar och redogörelse.

Från Carl Gustafs kommunalnämnd, som instämmer till alla delar i det af Herr v. Rehausen ingifna förslag.

Från Öfwer-Torne har af Herr Kronofogden Hackzell till Förwaltnings-utskottet inlemnats en på noggrann lokalkännedom och mångårig erfarenhet stödd, samt med en mängd tillförlitliga statistiska uppgifter försedd framställning om de ekonomiska förhållandena uti Öfwer-Torne med Hietaniemi

kapellförsamling, samt den del af Korpilombolo som är utbruten från Öfwer-Torne. Af denna wärderika framställning inhemtas, i hwad den nu rör wårt närwarande ämne fattigwården, att uti de Finska socknarna, de åtgärder, som afse inhysingarnas fästande wid jorden, ännu ej, möjligen i en framtid, hafwa önskwärd framgång; ty de inhysingar, som nu till stor myckenhet förekomma, hafwa, utan föregången syn och utan af byamännen begärdt tillstånd fått nedsätta sig der de åstundat i och inwid byarne, uppfört hus och odlat så mycket de welat, samt, utan förfrågan eller någon tjenstbarhet derför till byamännen, fått taga wedbrand, wirke, timmer och andra skogsprodukter till och med till afsalu, och hafwa således haft de allra största förmåner, som de kunnat önska sig, utan att derigenom fattighjonens antal eller fattigwårdsutgifterna minskats, twärtom årligen ökats, och är det just till dessa så gynnade inhysingar och deras barn, som fattigunderstöd utdelas; att stor swårighet möter för den lösa befolkningen att wintertiden förtjena sitt uppehälle, dels i saknad af dragare, dels af kläder, dels till följd af okunnighet i slöjd, hwars produkter dock, om de skulle finnas, sakna afsättningsort; att de fattiga förr på gemensam bekostnad utackorderats och erhållit understöd, men att från 1869 års början indelning uti 11 kretsar med hwar sin ordningsman blifwit werkställd i moderförsamlingen, och att uti Hietaniemi alla fattiga, som icke kunna bidraga till sitt uppehälle, blifwit indelade på rotar.

Från kommunalnämnden i Arwidsjaur erhålles den upplysningen, att den lösa befolkningens antal i förhållande till den befolkning som är fästad wid jorden, är mycket obetydligt, hwarjemte meddelas: att det sätt, på hwilket fattiga familjers barn utplanterats hos de mindre fattiga, utgjort en swår tunga; att det sätt, på hwilket, under nödåren, understöd utdelats, warit ett stort förderf för kommunen; att från de förwända och skadliga åsigter, som förr gjort sig gällande, andra det sista året börjat tillämpas, såsom att föräldrar, der sådana finnas, böra handhafwa sina barns uppfostran, och att den hjelp, som kan lemnas, uppbäres af dem, såsom barnens rätta målsmän, och att åt arbetsföra intet understöd utlemnas utan motswarande arbete, der dylik fordran kan ega rum; tilläggande nämnden, att de orkeslösa fattiga böra kunna försörjas, utan direkt hjelp af fattigkassan, på det sätt, att hwarje **rotelag,** genom sin **styresman,** som tillika är ledamot af nämnden, utan särskild ersättning tager wård om sina åldringar.

Från kommunalnämnden i Arjeploug, hwilken förklarar att de af Herr v. Rehausen uppsatta förslag äro "för frågans lösning mest lämplige."

Från kommunalnämnden i Gellivare, som uttalar den åsigten, att det af Herr v. Rehausen upprättade förslag är, i den del det är tillämpligt på kommunen, **fattigwårdens ordnande,** ändamålsenligt och werkställbart.

Från kommunalnämnden i Jukkasjärwi, som anser sig ej kunna afgifwa något förslag till lösande af frågan om **inhysingars fästande wid jorden,** emedan ett torpsystem i denna trakt icke kan åwägabringas, och som hemställer att, för **fattigwårdens ordnande,** "underwisning på statens bekostnad bör meddelas åt befolkningen i slöjdfärdighet och särskildt i korgmakeri."

Från kommunalnämnderna i **Råne, Öfwer-Torne, Pajala, Jockmock** och **Enontekis** hafwa ej några utlåtanden och förslager till Förwaltnings-utskottet inkommit.

Af de twenne fullständiga förslagen för den **lösa befolkningens fästande wid jorden,** det af Herr v. Rehausen och det af Herr Nyström framställda, har det förra, såsom af föregående redogörelse inhemtas, blifwit af några kommunalnämnder förordadt såsom tillämpligt och utförbart. Ehuru wi anse hwarje sådant förslag wara wärdt uppmärksamhet och erkännande, då det syftar att minska utgifterna för fattigwården och onekligen, om genomfördt, skulle hafwa ett i sedligt afseende helsosamt inflytande på befolkningen, och ehuru wi derföre anhålla, att Hushållnings-Sällskapet wille uttala sin tacksamhet för Herrar v. Rehausens och Nyströms omtanka och nit, att wilja befrämja denna wigtiga sak, så måste wi dock öppet erkänna, att wi hysa mycket litet hopp om att något af dessa förslag skall kunna inom kommunen winna det erkännande och den tillämpning, som de förtjena. De skäl på hwilka wi grunda denna åsigt, äro egentligen följande:

1:o. Öfwertygelsen om torpsystemets nytta är ännu ej allmänt insedd, allraminst af den lösa befolkningen, som, under de tider på året då arbetsförtjensten är god, då icke tillfälliga miszgynnande konjunkturer förlama affärswerksamheten, har en god, ofta riklig inkomst.

2:o. Är det föga öfwerensstämmande med nutidens åsigter att, på sätt föreslagits, nästan twinga hwarje gift, arbetsför inhysing att emottaga odlingsbar jord. Bland massan af sådana skall det wäl dessutom finnas några, som äro burgne, ej ligga fattigwården till last, hwarken för sig sjelfwa eller

familjen och som, genom idoghet och skicklighet i arbete, med lätthet winna utkomst och med omtanke spara för kommande dagar.

3:o. Äro de ortliga förhållandena inom länet så olika att det, som är utförbart inom en kommun icke är det inom en annan, ja till och med så, att det, som kan werkställas inom en by icke kan ske inom nästintill gränsande.

4:o. Blifwa de kostnader och tillfälliga utgifter, som, genom ett skyndsamt genomförande af endera af de föreslagna torpsystemen, drabba hemmansinnehafwarne så stora, att de skola afskräcka flertalet kommuner från sådan genomgripande åtgärd, hwartill kommer att dessa utgifter komma att falla mycket ojemnt.

Om hemmansegarne och den lösa befolkningen wore öfwertygade om fördelen, den ömsesidiga, af torpsystemet, om fördelen för hwarje arbetare att hafwa en jordbit, huru obetydlig som helst, att sköta, så hade utan twifwel länet för detta mycket i den wägen warit åtgjordt. Erfarenheten wisar twärtom att förtroendet dertill är ringa, då, oaktadt premier äro utsättade, få finnas, som ens genom dem lockas, då till och med sjelfwa nöden under senaste misswäxtår icke kunde framkalla någon nämnwärd mängd af torpare.

Att införa twång i stället för det fria aftalet kan i de flesta fall ej lemna något godt resultat, och lärer knappast kunna genomföras, utan att man derigenom råkar i en större ytterlighet än den man will komma ur. — Den arbetsamme och burgne inhysingen kan åläggas erlägga någon afgift till hemmansinnehafware för rätt till bostad på hans egor, den arbetsföre men mindre omtänksamme och late blir föga bättre derigenom att han twingas emottaga en jordbit.

Öfwerallt der laga skiften blifwit werkställda, och der tillika tillgång på odlingsmark finnes, skall förslagets genomförande möta mindre swårigheter, än på de ställen der sådana ej egt rum. Det torde wara allom bekant att många byar inom länet ännu ej äro laga skiftade. I de öfre delarne af kustlandets socknar är tillgången på odlingsbar mark betydligt mindre än wid kusten, och uti lappmarken kan, kommunalnämnden uti Arjeploug må wara huru öfwertygad som helst om dess utförbarhet, förslaget ej ens komma i fråga att tillämpas, ty först och främst finnas ej derstädes några större byamhälligheter, flertalet hemman äro ej stort bättre än torp, den insynade åkerarealen är obetydlig, och dessutom har lättheten att å kronans mark få insyna nybyggen gjort att den lösa befolkningens antal är ringa.

Wi tro således icke att de nu föreliggande förslagen kunna leda till målet annat än möjligen på de ställen der laga skifte egt rum och der, till följd deraf, hemmansinnehafwarne sjelfwa hunnit inse att fördelen med jordbruket icke så mycket består uti inägoarealens storlek, utan fast mer i dess häfd och derigenom äfwen böra komma till den öfwertygelsen, att det kan wara en fördel för hemmanets skötsel, att öfwerlemna den mindre wäl belägna jorden till annan person, som i sin ordning, odlad och häfdad, lemnar ett förökadt wärde åt egendomen. Innan dessutom jordbruket hos hemmansinnehafwaren sjelf kommer så att säga till heders, innan i hans eget omdöme det förtroende, att han finner de stora fördelar, som jordarbetet skall bereda honom, innan detta blir fullt klart för honom, kan man föga begära att han skall kunna se någon fördel i att lemna bort till en annan en del af sin jord, och ännu mindre kan man hoppas att denne andre skall kunna hafwa någon djupare blick derför; men denna öfwertygelse skall komma, skall småningom winna mark och ett steg till dess uppnående se wi uti det **förslag till fattigwårdens ordnande** inom kommunerna, som blifwit framlagdt i den först omnämnda afhandlingen om fattigwården, sedan af Herr Förste Landtmätaren Nyström och slutligen fullständigt af Herr Öfwerste-Löjtnant v. Rehausen, och hwilket till någon del redan blifwit genomfördt uti några kommuner.

De stora fattigwårdssamhällena uti Norrbotten torde icke så obetydligt hafwa bidragit till den dryga fattigwården, till det sig ständigt ökande antal, som af dess hjelp will komma i åtnjutande och dertill att inhysesklassen år från år tilltagit. Wi instämma derföre i alla hufwudsakliga delar uti det förslag, de stora fattigwårdssamhällenas sönderdelning i kretsar, som utgått från Herr Rehausen och tro att den princip, som der uttalas, att hwarje krets skall underhålla **alla** sina fattiga, är rigtig och ändamålsenlig och att det är dit man bör sträfwa, ehurn jemnkningar wid öfwergången från det gamla till det nya sättet böra komma att ega rum. Indelas hwarje kommun i särskilda fattigwårdssamhällen, med en af kommunalnämndens ledamöter såsom ordningsman i hwarje, och dessa dessutom, i händelse deraf är behof, i underafdelningar skall utan twifwel fattigwårdsutgifterna år från år minskas, arbetsföra inhysingar icke kunna pocka sig till understöd, utan att deras arbetskraft tages i anspråk för understödets meddelande. Dessa inhysingar skola då möjligen fortare inse, att jorden, som erbjudes dem, kan wara god att hafwa och att det bröd, man med sin egen kraft skaffar, är mer wälsmakligt, än det

man skall hemta ur andras förråd. I samma mån man derföre kan wara öfwertygad att 4 § af gällande fattigwårdsförordning blir noggrannt tillämpad, i samma mån bör man äfwen med tillförsigt kunna antaga, att det stadgande, som innehålles i 10 §:s 2 mom. blir efterlefdt, så att hemmansegare icke lemna tillstånd för inhysingar att på deß egor slå sig ned.

Wi wåga dock hysa det hopp, att en ny fattiglag icke länge skall låta wänta på sig, och se deri, om de åsigter, som af förra Riksdagen uttalades, komma att förnämligast göra sig gällande, god utsigt för inhysings fästande wid jorden, god förhoppning att utgifterna till fattigwården så småningom skola nedgå, ty wi äro fullt öfwertygade derom att wår nuwarande fattiglag bär äfwen till en del answaret för att hela rikets fattigwård år från år tilltager, och att den utgiftbörda, som nu är lagd på de sträfsammes skuldror, snart blir omöjlig att bära. Den praktiska tillämpningen af nuwarande fattigwårdsförordning, har åstadkommit att de behöfwandes och understödsgifwarnes ömsesidiga ställning blifwit förryckt och i sin mån förqwäft kärlekens känsla hos den ene och tacksamhetens hos den andra. I stället har kommit owilja och leda hos ena parten, hat, afund och missnöje hos den andra, för att icke tala om det hyende man lagt under lättjan, lättsinnigheten och njutningsbegäret. När man wet att menniskan, genom att anwända sitt förstånd, sin arbetskraft, kan, till och med under de mest förswårande omständigheter, till och med i saknad af t. ex. sina händers, sina ögons bruk, draga sig fram och skaffa sig sitt uppehälle, kan man då twifla på, att der arbetsförhet och helsa finnas, der bör ock förmågan att lifnära sig och de sina finnas. Att en individ, om han försummar att göra sig tillgodo den arbetskraft, den intelligens, som blifwit hos honom nedlagd, skall, just till följd deraf, erhålla rätt till understöd och hjelp af andra, kan wäl ej ur rättwisans synpunkt förswaras.

Om således sundare grundsatser i fattigwården böra och snart skola, som wi hoppas, göra sig gällande, så har dock det onda många andra orsaker, som torde wara af lika stor om ej större betydenhet, och bland hwilka wi, såsom en den förnämsta, anse bristerna uti underwisningswäsendet för befolkningen, icke allenast i hwad det rör deß moraliska utan äfwen deß så att säga industriela uppfostran. Att göra folkskolan till en arbetsskola, der, jemte de nuwarande läroämnena, äfwen underwisning i slöjd och annat för praktiska lifwet lämpadt meddelas, är det mål hwartill bör sträfwas,

och då det är hwarje kommuns pligt, att tänka på det uppwäxande slägtet, på deß uppfostran till sträfsamma, arbetsamma och förståndiga medlemmar i samhället, så wåga wi, såsom ett framtidsmål, hwilket wi dock önska snart måtte kunna realiseras, tänka oß dylika fasta skolor inrättade inom hwarje fattigwårdskrets uti Norrbottens län.

Till följd af det wi nu haft äran anföra få wi anhålla:

att Hushållnings-Sällskapet wille besluta utfärdandet af uppmaning till alla kommuner om fattigwårdens indelning i kretsar i öfwerensstämmelse med det af Herr Öfwerste-Löjtnant v. Rehausen angifna förslag;

att Hushållnings-Sällskapet, som till fullo inser wigten deraf att den lösa befolkningen fästes wid jorden och som icke anser de nu föreliggande förslagen derom i allmänhet utförbara, under afwaktan på en ny fattigwårdslag och under hopp att befolkningen skall mer och mer öfwertygas om de fördelar jordbruket, om än litet medför, wille förklara denna fråga hwilande;

att Hushållnings-Sällskapet wille uttala sig för att en utwidgad och förbättrad folkunderwisning, äfwen lämpad för det praktiska lifwet, är ett det förnämsta wilkoret för fattigwårdens förminskning och ett samhälles wälstånd.

Slutligen få wi anhålla att Hushållnings-Sällskapet wille besluta aflåtandet af en tacksägelseskrifwelse till Herr Kronofogden och Riddaren H. W. Hackzell, hwilken lemnat de wärderikaste uppgifter, hwarigenom han ock ådagalagt, att årens tyngd icke ännu kunna hindra honom att, när så påfordras, werka för en älskad hembyggds wäl.

Luleå i Januari 1870.

Karl Jf. Grape. **H. A. Widmark.**

Bil. B.

Betänkande och förslag rörande åtgärders widtagande för att lifwa hågen för trädgårdsodling samt för inrättande i sammanhang dermed af Hushållsskola för qwinnor.

Sedan Kongl. Hushållnings-Sällskapet wid fisthållna wintersammanträde till öfwerläggning framstält den frågan: **om och hwilka åtgärder böra widtagas för att lifwa hågen**

för trädgårdsodling i länet? och under diskussionen, med anförande af sådan odlings synnerliga nytta, framställts det förslag att en hushållsskola för qwinner borde jemte en mönsterträdgård inrättas, beslöt Sällskapet, på derom gjord framställning och proposition, att åt undertecknade, såsom kommitterade, uppdraga detta ärendes förberedande behandling, hwarefter det borde wid nästblifwande sammanträde ånyo föredragas.

Frågan **om** åtgärder böra widtagas för att befrämja trädgårdsodlingens ändamålsenliga och allmännare bedrifwande synes knappast kunna på mer än ett sätt besvaras. Erfarenheten har wisat att ganska många, ja till och med de flesta köksträdgårdswärter inom länets olika delar gå wäl till, och klart synes wara att ett ganska wäsendtligt bidrag i hushållet och en deremot swarande ekonomisk fördel genom deras odling skulle åstadkommas. Den förädlade och sedliga lyftning, hwartill en märklig wäckelse skulle gifwas, derest hågen för sysslandet i trädgården utestängde lystnaden efter andra tidsfördrif af mången gång twetydig beskaffenhet, får icke heller lemnas utan förtjent afseende; och kommitterade få alltså, för sin del, på det lifligaste förorda önskligheten och nyttan af åtgärders widtagande i ofwanberörda syfte, under erinran likwäl derom, att man, wid walet af wärter, strängt bör hålla sig till dem, som äro för hushållet nyttigast, och wisat sig här kunna med framgång odlas, åtminstone under wanliga år.

I afseende åter på **hwilka** åtgärder må böra widtagas för det åsyftade ändamålet, synas dessa egentligen böra afse tillfälle till underwisning för qwinnan, som utan twifwel har bästa anlaget härför och bästa tiden att egna häråt samt, i och för trädgårdsodlingen ensam, wisserligen kunna bestå blott uti anläggandet af en mönsterträdgård; men då endast denna åtgärd erfordrar anskaffandet af en wiss jordrymd, och elevers herbergerande och underhåll förutsätter tillgång ej allenast på nödige husrum, utan ock på medel, och då, i händelse desse wilkor kunna uppfyllas, ett öfwerskott af tid utöfwer den för trädgårdsskötseln nödiga antagligen måste uppkomma, under hwilken lärarinnan borde kunna bibringa och eleverna inhemta andre nyttiga lärdomar, häldre än att wara sysslolöse, synes både besparing af medel och omtanken för tidens ändamålsenliga anwändande äfwensom icke minst bristen på underwisningsanstalter i de ämnen, som företrädeswis tillhöra qwinnan, tala derför, att dermed förenas en Hushållsskola, hwaruti kännedom meddelades uti de flerahanda göromål, som åligga en husmoder, med iakttagande äfwen härwid, att denna

underwisning egentligen bör omfatta sådane sysslor, som i orten förekomma för allmogens qwinner och sådane som deröfwer befrämja qwinnans sjelfständiga werksamhet, samt att den inre hushållningen inom skolan lämpas efter ortens sed med ordning och snygghet, utan någon ringaste rigtning till öfwerflöd och, så widt ske kan, utan andra förändringar i sjelfwa hushållssättet än dem, som betingas af köksträdgårdsväxternas tillgodogörande samt en klok mjölkhushållning. I följd af denna åsigt anse kommitterade, att trädgårdsskötselns befrämjande bör fattas i samband med inrättandet af en sådan hushållsskola och bygga på denna grund sitt förslag i ämnet, hwartill kommitterade alltså nu öfwergå.

För winnande af mera tydlighet och korthet få kommitterade punktwis sammanfatta sina åsigter och afhandla:

a) Skolans belägenhet:

Då frågan rörer trädgårdsodlingen i länet och af diskussionen i ämnet framgår att hushållsskolan skulle betraktas såsom en länets gemensamma angelägenhet, synes denna lämpligast böra wara belägen i Lule g:la stad eller å annat lämpligt ställe (t. ex. Gäddwik) i Neder-Lule socken, derwid afseende bör fästas å tjenligt läge för trädgårdsanläggning. Härwid möter dock den omständigheten, att en serskild lärare torde böra bekostas för att åtminstone till en början, anordna trädgårdens anläggning och meddela nödige föreskrifter för plantering och skötsel åt skolans lärarinna, hwilken neppeligen kan antagas ega erforderlig kännedom härutinnan. Likaledes torde tillsyn litet emellanåt wara behöflig. Denna kostnad kunde deremot undwikas om skolan förlades till Öjebyn, emedan Kommissarien Ringius åtagit sig att, i sådant fall, meddela kostnadsfri underwisning och utöfwa tillsyn öfwer denna del af skolans werksamhet. Wore således frågan endast om trädgårdsskötsel skulle kommitterade, för sin del, obetingadt förorda det sednare stället eller Öjebyn; men då skolan skulle, såsom wälbetänkt synes, omfatta flere andre icke mindre wigtiga ämnen för underwisning, och de olika kommunernes afstånd från den gemensamma skolan icke bör lemnas utan afseende med hänsyn till den med afståndet ökade swårigheten att ditsända elever, torde Neder-Lule hafwa företrädet. Utan att tilltro sig kunna afgöra fördelarne hos den ena eller andra platsen, få kommitterade derföre öfwerlemna detta till Kongl. Sällskapets afgörande. Mähända kunde företrädet lemnas åt den kommun, som funnes willig att till ändamålet mest bidraga.

b) **Skolans ändamål och underwisningen:**

Såsom ofwan nämndt är skulle skolans ändamål wara, att bibringa underwisning i qwinliga sysslor, den skulle således omfatta ladugårdsskötsel, mjölkhushållning, inre hushållning och städning, sömnad, spånad, wäfnad, stickning, förfärdigande och lagning af kläder, trädgårdsskötsel, linberedning och andra för en allmoges-qwinna nyttiga ämnen. För dem, som derför wisade håg och fallenhet, kunde underwisningen utsträckas till något blomsterskötsel, konservering och inläggning af wärter, kött, fisk och wildt m. m. äfwensom till sådan hussljöjd hwarigenom någon arbetsförtjenst kunde, efter utgången från skolan, beredas, såsom korgflätning m. m., dereft tillfälle dertill kan åstadkommas.

c) **Elevernas antal och wilkoren för deras antagande:**

Det förra måste naturligtwis bero af det utrymme, som skolans lokal kan lemna, och om detta icke medgifwer elevers intagande från alla kommuner på en gång, så bör en bestämd tur dem emellan uppgöras; dock att dereft en i tur warande kommun anmäler sig icke sända elev, antalet må fyllas af närmast i tur warande. Beträffande elevers antagande bör företrädet lemnas åt sådane fattiga flickor, som kommunernes fattigwårdsstyrelser ditsända och till en del underhålla, i stället för att på wanligt sätt utackordera. Kunde denna underhållskostnad, genom serskilda bidrag af Hushållnings-Sällskapet eller Landstinget nedsättas så, att den ungefärligen motswarade beloppet för utackorderingen, så skulle tillgång på elever sannolikt icke saknas. Då man bör kunna hoppas att den enskilda wälgörenheten kommer en inrättning af denna beskaffenhet till hjelp, böra friplatser finnas till det antal, som af sådane medel kunna bekostas.

Derjemte bör, så widt utrymmet tillåter, tillfälle stå öppet för fullt betalande elever att blifwa delaktige af underwisningen. Dessa kunna antingen njuta både underhåll och underwisning emot den betalning som bestämmes (ett slags helpensionärer), eller blott den sednare emot en nedsatt afgift och torde böra, efter eget godtfinnande, få begagna sig af skolan längre eller kortare tid (dock icke mindre än en månad.)

Elevernas ålder wid intagandet bör icke wara lägre än 12 a 14 år på det de må kunna draga behörig nytta af underwisningen och i syslorne deltaga, och qwarblifwandet wid skolan utsträckas till högst 2 år, utom för de fullt betalande, som anses böra sjelfwe få bestämma tiden. Dock torde godt uppförande i förening med framstående anlag, som låta förmoda att personer kan bildas till lärarinna wid annan liknartad skola, berättiga äfwen icke betalande elev till ett mer än twåårigt qwarblifwande i skolan.

d) **Sjelfwa Skollokalens beskaffenhet m. m.:**

Härtill bör, såsom ofwan nämndt är, inköpas ett lämpligt mindre antal hemman med, så widt är, någorlunda rymliga boningshus för undwikande af kostsamma tillbyggnader. Af jorden afsättes erforderlig rymd för trädgårdsanläggning, hwartill räknas fält för linsådd samt plats för odling af pil till korgwidjor. Den öfriga delen af jorden utarrenderas till någon närboende hemmansegare med wilkor bland annat, att tillräckligt (eller hälst allt) foder skall lemnas till skolans ladugård, hwars afkastning äfwen skolan tillfaller, hwarförutan arrendatorn bör anskaffa wed, hålla sommar- och winterwägar, med eller utan ersättning efter hemmanets godhet. Det är nemligen icke antagligt att hemmanets åbyggnader lemna rum för den personal, utom eleverne, som erfordras för hemmanets skötsel. Wid höbergning och skörd må eleverne turwis biträda med för deras ålder lämpligt arbete.

e) **Medels anskaffande:**

I händelse skolan blir förlagd till Öjebyn i Piteå, har wid Hushållnings-Sällskapets sammanträde yttrats den förhoppning, att den af ortens fruntimmer för flera år sedan till en slöjdskola bildade fond af omkring 1,677 Rdr skulle få för nu ifrågawarande ändamål anwändas såsom bidrag till inköp af ett hemman. Men enär skolan skulle bli en länets gemensamhet samt deß anläggande och underhåll således wäsendtligen bör grundas på gemensamma tillskott, anser kommitterades pluralitet föga skäl att beräkna denna fond såsom någon antaglig tillgång, aldrahelst som den tanken ligger nära till hands, att räntan deraf måhända lämpligare kunde anwändas till beredande af friplats åt någon wälartad, obemedlad elev inom kommunen. Beträffande deremot något bidrag af Sparbankens i Piteå reservfond, som wid förra årets slut lärer ha utgjort 9,094 Rdr 56 öre, synes detta mera påräkneligt, då delegare i densamma finnas i länets nästan alla kommuner, och, dereft Hushållnings-Sällskapet kommer att besluta någon åtgärd till detta förslags förwerkligande, torde det wara skäl att tillfråga Sparbankens delegare i detta afseende.

Men äfwen i lyckligaste fall och jemwäl med beräkning deraf att de arbeten, som af skolans elever utföras och förfärdigas, kunna i någon mån betäcka en del omkostnader, lik-

som ock att ladugård och fryddgård lemna någon afkastning, torde dock icke obetydliga tillskott af Hushållnings-Sällskapet eller Landstinget erfordras, såwäl för hemmanets inköp som för skolans underhåll. Att uppgöra en någorlunda tillförlitlig beräkning häröfwer torde gränsa till det omöjliga, såsom beroende af många obekanta omständigheter, men några siffror, om de ock skulle befinnas mindre riktiga, kunna dock måhända tjena till någon ledning för omdömet. Om man derföre antager att ett hemman af erforderlig beskaffenhet skulle i inköp kosta omkring 4,000 Rdr, och nödige inventarier af wäfstolar, spinnreckar, kreatur, möbler och husgerådssaker af alla slag beräknas till 1,000 Rdr, så uppstår ett behöfligt kapital af 5,000 Rdr. De årliga utgifterna torde kunna ungefärligen beräknas: för en lärarinna till 300 Rdr i mat och lön; för 12 elever, hwilket wäl är det minsta antal som för hela länet kan ifrågakomma, ett tillskott af 40 Rdr för hwarje utom ladugårdens afkastning, hwilket tillsamman gör 480 Rdr, eller årliga utgifter tillhopa omkring 780 Rdr, utom diverse andre utgifter till beklädnad m. m., som måhända kunna betäckas genom elevernas arbeten och möjligen inflytande frifwilliga gåfwor. Ofwanstående tillskott för hwarje elev har ansetts erforderligt, emedan kommunernas fattigwärdsstyrelser sannolikt skulle wara obenägna för att sända elever till skolan, dereft deras underhåll der skulle betydligt öfwerstiga de wanligtwis låga belopp, hwartill fattiga barn wid den åldern kunna utackorderas.

Sedan kommitterade sålunda efter sin åsigt framställt hufwuddragen för skolan sådan densamma i förening med en mönsterträdgård anses böra inrättas, kunna kommitterade, ehuru fullt öfwertygade om en sådan inrättnings oskattbara nytta både i ekonomiskt och sedligt afseende, likwäl icke dölja att den swåraste punkten ligger uti anskaffande af nödige medel. Wäl kan med skäl sägas, att det angifna förslagsbeloppet icke är af den betydenhet, att det bör afskräcka ett helt län från en så ringa uppoffring; men å andra sidan måste erkännas, att omständigheterne, hwad beträffar länets gemensamma utgifter, icke så litet förändrat sig, sedan denna fråga förewar inom Hushållnings-Sällskapet. Landstinget har nemligen sedan deß åtagit sig ganska betydliga afgifter för den högre och lägre skolunderwisningen, och det torde derföre wara föga förhoppning om något bidrag ifrån deß sida, hwarförutom ock Kongl. Hushållnings-Sällskapet säkerligen för närwarande saknar alla utwägar till förwerkligandet af ifrågawarande angelägenhet åtminstone under den närmaste framtiden.

Kommitterade finna sig derföre förhindrade att för närwarande tillstyrka några diretta åtgärder för frågans lösning, så widt den rörer en för länet gemensam inrättning, men föreslå: **att Kongl. Hushållnings-Sällskapet, med förordnande af deß wigt och nytta, hwilka göra den förtjent af att icke råka i glömska, wille förklara frågan hwilande till deß gynsammare förhållande kunna föranleda deß återupptagande med bättre hopp om syftemålets winnande.**

Men denna angelägenhet kan betraktas från en annan sida. Man kan förflytta henne från Hushållnings-Sällskapets eller Landstingets in på kommunens område utan att hon synnerligen förlorar i betydelse, wigt eller werkan. Hon kunde derigenom komma att befinna sig i ett förberedande stadium, derifrån steget sedermera wore lättare att taga fullt ut.

Kommitterade anse nemligen att ingen omöjlighet bör möta för flere af länets serskilda kommuner, att inom sig ordna underwisningsanstalter, om ock till en början i mindre skala, för att werka uti den ofwan angifna syftningen, ware sig under namn af **Barnhem** eller **Hushållsskola** hwarmed underwisning i trädgårdsskötsel alltid bör wara förenad. Der början göres med barnhem, hwareft wanligtwis yngre barn intagas, synes öfwergången till en Hushållsskola wara nära nog en gifwen följd allteftersom dessa barn uppnå den ålder då hushållssyslor kunna och böra af dem förrättas. Man skulle derigenom winna twänne ändamål: såwäl yngre som äldre barns underwisning och försörjning. Klart synes ock wara, att en åtminstone förberedande kunskap i trädgårdsskötsel och andra qwinnliga göromål hastigare skulle spridas, dereft dylika inrättningar funnes på flera ställen; och kommunerna sjelfwa wore bättre i tillfälle att se och följa inrättningens werksamhet och befrämja deß framgång. Måhända göres den inwändning, att medel till detta ändamål swårare kunna åstadkommas af enskilda kommuner, än af länet gemensamt, men förhållandet kan dock wara motsatt. Så hafwa alla kommuner bekommit en wiß andel af öfwerskottsgåfwomedel, som wisserligen skall inför Landstinget redowisas och efter gifwarnes föreskrift i behofwets stund anwändas till lindring i nöden; men kommitterade föreställa sig att dessa föreskrifter ingalunda öfwerskridas genom medlens anwändande till det föreslagna ändamålet; ty detta innefattar ännu något mera än nödens lindrande: det afser icke blott fattiga och obemedlade barns tillfälliga skydd emot nöden medelst försörjning och underhåll, utan ock deras underwisning till en werksamhet, som åtminstone i icke ringa mån bör öppna

tillfällen för deras framtida sjelfförsörjning och bära wälsignelserika frukter bland den omgifning, inom hwilken de såsom husmödrar eller tjenare kunna komma att ställas. De menniskoälskande och barmhertiga hjertan, som skänkt dessa gåfwor, skola säkert med tillfredsställelse se dem anwändas till så wälsignelselofwande ändamål. - Deßutom finnas i flera kommuner s. k. rotebesparingskassor, hwilka egentligen warit upprättade för bidrag till rekrytering under krigstid; men då wederbörande rotehållare numera äro befriade från sådan rekrytering, med skyldighet blott att wid uppbrott hafwa fulltaligt manskap för de effektive numren, så synas nämnde kassor för deras ursprungliga ändamål öfwerflödiga. Med nådigt tillstånd skulle de deremot sannolikt få för ifrågawarande inrättningar disponeras. Wisserligen kan ock ytterligare inwändas, att dessa tillgångar likawäl kunde påräknas till en för länet gemensam inrättning som för dessa särskilda inom kommunerna. Kommitterade tro dock, att erfarenheten talar häremot; hwarje kommun föredrager säkerligen att sjelf anwända sina tillgångar, aldra helst som den derigenom sättes i tillfälle att efter råd och lägenhet inskränka eller utwidga de inrättningar, som dermed kunna åstadkommas.

Ehuru kommitterade således icke kunnat för närwarande tillstyrka inrättandet af en för länet gemensam Hushållsskola för qwinnor med tillhörande mönsterträdgård, emedan erforderliga medel dertill icke ansetts wara att påräkna, hysa kommitterade, såsom redan antydts, den öfwertygelse, att ett stort steg på denna wäg kan tagas medelst inrättande af Barnhem och Hushållsskolor med tilldelade trädgårdsland inom kommunerna och med tillämpning af de här ofwan angifne eller andre lämpliga grunder, synnerligast som utwägar dertill, enligt kommittéens åsigt, lättare stå att finna. Kommitterade få derföre föreslå: **att Hushållnings-Sällskapet, med framhållande af ärendets synnerliga inflytande på qwinnans utbildning och werksamhet i de stycken, som henne tillhöra, wille till länets kommuner ställa en uppmaning, att hwar inom sig söka werka för det stora ändamålets befrämjande och framgång.** I December 1869.

W. v. Rehausen.

A. Sjöstedt. L. A. Ringius. C. Degerman. H. A. Widmark.

Ehuru undertecknade gilla de allmänna grunder, som af kommitterades pluralitet blifwit angifna för hushållsskolor,

förenade med underwisning i trädgårdsskötsel och hussljöjd, med undantag blott deraf, att wi anse elevs ålder wid inträdet i skolan icke böra sättas lägre än 14 år, kunna wi dock ej underlåta att såsom wår åsigt uttala, att den i förslagets senare del föreslagna uppmaningen till kommunerna, att hwar för sig taga denna wigtiga fråga om hand, af de flesta kommuner torde komma att lemnas utan allt afseende, dels af fruktan för de kostnader, om än inbillade, som upprättandet af hushållsskolor äfwen i minsta skala, skola kräfwa dels till följd deraf, att flertalet personer inom kommunerna, uppmaning och wädjandet må nu wara huru öfwertygande som helst, icke kunna antagas erhålla sådan tro på de oskattbara fördelar, som af förslagets genomförande skola härflyta, att de för deß förwerkligande wilja underkasta sig några uppoffringar.

Då det alltid är början, som är swår och det deßutom torde erfordras praktiska, för hwar och en synliga rön, för att få trädgårdsodlingens fördelar insedde bland allmogen, så hafwa wi fäst oß wid den föreskriften uti gällande Folkskolestadga, att "deßutom bör, så widt sig göra låter, ett lämpligt jordland ställas till skollärarens disposition, dels till brukning för eget behof af rotfrukter, dels för att lemna tillfälle till underwisning i trädplantering och trädgårdsskötsel", och anse, att åtgärder böra och kunna widtagas för att få detta stadgande efterlefdt. Att upplåta lämplig jordrymd åt de fasta skolorna, bör ej från kommunernas sida möta swårighet, då den areal, som erfordras icke behöfwer wara stor och då brist på jord ej någonstädes förefinnes; att första gången anordna denna jord till trädgårdsland och lemna de föreskrifter, som skola lända till efterrättelse wid plantering och skötsel, torde böra uppdragas åt personer, som här i orten sysselsätta sig med och intressera sig för trädgårdsskötsel, emot den ersättning af Hushållnings-Sällskapets medel, som med dem kan öfwerenskommas. Framgången beror sedan mycket på skollärarens och hans familjs nit och intresse för skötseln, hwilket dock bör kunna påräknas, om skolläraren erhåller afkomsten från trädgården och om några timmar dagligen wår och höst anslås till praktisk underwisning ute i trädgården. Såsom skäl mot anordningen med trädgårdsland wid folkskolorna kan andragas, att barnen här i länet, under den egentliga wärttiden af sommaren, äro befriade från skolgång, och att de således blott skulle få deltaga i de arbeten, som erfordras, för att bereda jorden, plantera och inhösta frukter samt till följd deraf icke få inlära det, som måste under sommaren iakttagas, men, då de barn, som besöka en fast skola,

wanligtwis ej från den bo mycket aflägje, föreställa wi oß, att det, utan att någon olägenhet deraf torde uppstå, så skulle ordnas, att barnen, isynnerhet de mera förstgkomna flickorna, ålades någon gång i hwarje wecka besöka skolan, för att i trädgården deltaga i förekommande göromål.

Af den öfwertygelsen, att det föga finnes något inom den enskilda ekonomien, som är i högre grad förtjent af att omhuldas, uppmuntras och beredas en allmännare spridning till befolkningen äfwen i Norrbotten med deß nordliga läge än trädgårdsskötseln — de wanliga kökswärterna kunna med fördel odlas wid fjällets fot i Qwikkjokk — och af den åsigten att, genom införandet af underwisning i trädgårdsskötsel wid alla fasta folkskolor, ett steg tages på den wäg, som folkskolan bör inslå, wi mena den af behofwet påkallade förändringen, i hela skolans riktning, från ett blott själens arbete till ett omwexlande kroppens och själens, hwarigenom barnen, när de träda ut i lifwet, föra med sig ett kapital, som "består i ett kunna, icke blott i ett abstrakt och för lifwet ofta onyttigt weta", få wi derföre för wår del föreslå: **att Hushållnings-Sällskapet dels anhåller skrifwelser till Hrr Folkskoleinspektörer, med anhållan om deras kraftiga medwerkan till införandet af underwisning i trädgårdsskötsel wid folkskolorna; dels utfärdar uppmaning till folkskolestyrelserna uti alla kommuner, att efterkomma skolstadgans föreskrift om tilldelandet till hwarje fast skola af erforderlig jord till trädgårdsland; dels åtager sig, att uppgöra aftal med och bekosta rese- och traktamentsersättning åt i trädgårdsskötsel kunnig person, hwilken på requisition af folkskolestyrelserna, uppgör planer för trädgårdsanläggningar och meddelar föreskrifter för deras skötsel.**

H. A. Widmark. A. Sjöstedt.

Bil. C.

Några ord om Fiskodling.

Fiskodling werkställes med mycken lätthet, och alla de apparater, som dertill behöfwes äro en brädlåda, en mjölkbunke, några granrisqwistar och några stenar. För att odla t. ex. Aborre under lektiden, fattar man först den fångade Aborrehonan, med wenstra handen öfwer ryggen, håller fisken öfwer mjölkbunken, i hwilken man slagit litet watten, och

stryker med högra handens pekfinger under fiskens buk åt stjerten till, då honfisken släpper sin rämm i wattnet. Detta fortsätter man med så många Aborrehonor man har. Sedan tager man blott några af de fångade Aborrehanarne och gör med dem på samma sätt, då de släppa sin mjölk öfwer honrämmen i bunken. Hwad man nu fått i bunken, rör man om med en trädpinne, låter det stå orördt en stund, går ned till sjöstranden och gjuter blandningen på grannriset i lådan. Om fiskarne warit döda en dag, men blott ej skämda, går odlingen ändock för sig. De så handterade fiskarne äro lika tjenliga till matlagning, som förut, och kunna säljas med samma winst som wanligt. Lådan göres af hopwikade bräder, till form, men minst dubbelt så stor, som en öppen byrålåda, och de twå kortare sidorna genomborras med en mängd fina hål af en wanlig blyertspennas storlek. Lådan, i hwilken man på botten laggt några granrisqwistar, sättes i lågt watten wid stranden, och sänkes med några på qwistarne lagda stenar. Lådan bör stå så att wattnet ej rinner öfwer den, men wäl rinner igenom de twå sidornas små hål. Detta är för, att andra fiskar eller wattendjur ej skola komma i lådan och äta upp ynglet, som, när det wurit till, sjelfmant simmer ut genom de små hålen. Den som eger blott en del af en strand, må ej tro att han odlar fisk för sina grannar; ty då lektiden kommer för de efter några år fullwuxna fiskarne, komma de af instinkt tillbaka till samma strand der de föddes, och man får då tusentals fisk på stället. Man gör sig blott en brädlåda för hwarje fiskslag, och hwarje gång man får fisk under lektiden, odlar man på detta sätt sin fisk. Man har en gång för alla i sjön sin Aborreläda, Gäddläda, Brarenläda, Mörtläda, Idläda m. fl. af de fiskslag som leka om wåren; men höst- och winterleksfiskens lådor (t. ex. Lax, Sik, Lake m. fl.) böra sänkas 2 alnar under wattenytan samt lik som de föregående lådorna wara glest täckta. — Man har ej mera beswär, än att i den wattenhållande bunken eller ämbaret stryka från fiskarne rämmen, men blott litet mjölke, så att wattnet grumlas, samt fylla blandningen i lådan wid sjön. Gör man så årligen, kommer man aldrig att klaga öfwer brist på fisk, och man skall af Norrbottens stora wattensamlingar erhålla en winst, som wida öfwerstiger den man har på lika widd af ortens jord, och de kostsamma samt för sundheten och klimatet stadliga sjöastappningar skola aldrig widare utöfwas, utan hädre uppdämmas. För att befrämja denna nyttiga och i orten hos allmogen okända odling, får jag föreslå, att wid de folkskolor som äro belägna nära till fiskwatten,

hwilka troligen äro de flesta, de äldre af skolbarnen, under sina fri- och lekstunder, må öfwas i förfärdigandet af yngellådor, samt under fisk-lektiden handhafwa fiskodling under skollärarens uppsigt. Denna både nyttiga och nöjsamma sysselsättning, är jag fullt öfwertygad om att barnen med ifwer skall omfatta, och man slipper då att utfärda premier och belöningar, som eljest wid de flesta företag pläga påräknas.

Selets Bruk d. 27 Januari 1870.

J. F. Sandstedt.

Hushållsgillenas årsberättelser.

Från Lule stads Gille.

(Af hr J. M. Finell.)

I enlighet med 10 § i Hushållnings-Sällskapets stadgar får jag i korthet afgifwa härwarande Hushålls-Gilles årsberättelse:

Wäderleken war under förl. winter kall med emellanåt inträffade större snöfall; sommaren i allmänhet mycket regndiger och kylig, hwarigenom vegetationen icke kunde utwecklas med den framgång som warit önsklig och såwäl behöflig.

Af de sädesslag, som inom Gillets område mest odlas, är såsom wanligt, **Korn**, hwilket, såsom nämnt är, genom den regniga sommaren kom sent till mognad och serdeles genom den starka frosten som inträffade kort före skördetiden gjorde att säden i allmänhet skadades, men det oaktadt blef äringen ej så klen som man fruktade, ty på wäl belägen och wäl afdikad jord erhölls 7 & 8:de kornet och i enstaka fall t. o. m. deröfwer, men man kan ej antaga att hufwudafkastningen utfallit högre än 6:te kornet.

Råg har, såsom wanligt, odlats obetydligt, men det lilla som är har gifwit ett godt resultat. Önskwärdt wore att detta sädesslag odlades i större skala än som sker.

Hafra odlas ej i widsträcktare mohn än som erfordras till grönfoder.

Potatis har genom den i September inträffade frosten blifwit till den grad skadad att total mißwäxt anses deraf wara en följd.

Höafkastningen, förnämligast på lindor, har detta år warit ymnig, dock, genom den regniga wäderleken under bergningstiden, har den till sin beskaffenhet blifwit mindre god.

Lin och **Hampa** har icke odlats inom Gillets distrikt.

Odlings- och dikningsföretag är af mindre omfattning under detta år.

Fisket, en af Gillets hufwudnäringar för en del af befolkningen, har i sommar warit mindre gifwande och måste anses wara under medelmåttan.

Genom några inom Gillet företagsamma män har **skeppsbyggeriet** bedrifwits på ett af stadens Warf och har under året blifwit byggd en större skonare, solid och wäl utrustad; detta byggnadsföretag har wisserligen gifwit ett wäl behöfligt bidrag till arbetsförtjenst inom samhället, men som arbetsbehöfwande här är mycket större till antalet än som kan sysselsättas medelst 1 skeppsbyggnad, så wore det önskligt om skeppsbyggerirörelsen, såsom en för orten passande och inkomstgifwande näringsgren, kunde mer allmänt och i större skala omfattas och bedrifwas.

Från Pite sockens Gille.

(Af hr Öfwerste-Löjtnanten m. m. W. von Rehausen.)

Då jag ånyo har att till Kongl. Hushållnings-Sällskapet afgifwa den wanliga årsberättelsen, wore det önskligt att kunna omförmäla någon framstående förbättring i **Åkerbruks-** och **Arbetsmethod.** Wisserligen synes odlingen af råg alltmera winna ett wälförtjent förtroende och jorden i allmänhet ganska wäl beredas för sådd; men med afseende på den så ofta med skäl framhållna wigten af en widsträktare foderodling torde kunna anmärkas, att för mycken åkerjord oafbrutet hålles öppen för den oskära, för förstörelse af frost icke sällan utsatta wårsäden. Wid skörden af denna säd begagnas ännu det gamla sättet, hwarigenom betydlig tid förspilles och en icke ringa tillökning i arbetskostnad uppkommer. Det skäl, som för detta gamla bruk wanligen anföres, eller att mindre sädesar derigenom spilles på åkern, kan wisserligen wittna om en berömwärd mänhet om Guds gåfwor; men om skörden, såsom här wanligast sker och bör ske, wertställes innan halmen blir öfwermogen och skör och erforderlig wana att aftaga säden med lie winnes, så kan axspillningen ingalunda bli nämnwärd genom detta sednare, på andra orter med fördel begagnade skördesätt, synnerligast när åkern efter skörden räfsas. Den stora förlusten i dagswerken och tid — hwilka också äro Guds gåfwor — kan i alla händelser icke ersättas genom några få besparade sädesar.

Nyodlingar pågå fortfarande icke obetydligt, uppmuntrade af de från Magasinsfonden utgående premier, hwilka för odlingsflit till inhysingar utdelas.

Med de gladaste förhoppningar emotsågs efter såningstiden årets **skörd.** Den owanligt wackra brodden, som skjöt upp under en i alla afseenden tjenlig wäderlek, syntes lofwa

landtmannen en rik lön för sin möda. Wien tort efter midsommar wisade sig en sjuklighet på wårsäden, erinrande om wanskligheten af dessa förhoppningar. Brodden icke allenast afstannade i wexten under 1 a 1½ weckas tid, utan gulnade, aftog och till en del förswann. Man hade swårt att förklara orsaken härtill och olika tankar hafwa yttrats derom. Wäl inträffade några dagars stark wärme utan nederbörd hwarigenom somliga antogo brodden hafwa lidit, men denna torka warade dock icke så länge att ju icke tillräcklig must syntes böra finnas qwar i jorden för wexternas näring. Andre förmenade, att den djupa kälen först under dessa dagar fullständigt upptinade i åkerns botten och genom den uppstigande kylan hämmade wexten. Mångahanda bidrogo begge dessa orsaker hwar i sin mån. Emellertid waknade brodden till nytt lif så snart regn derefter kom och wisade sig lika lofwande som förut, men den tid som gått förlorad för wextligheten kunde icke ersättas och litet hwar började ana, att den återstående delen af sommaren icke skulle räcka till för sädens mognad före inträffande frostnätter, i synnerhet som wäderleken började bli regnig och mindre warm. Olyckligtwis gick ock denna aning i fullbordan då tre efter hwarandra följande skarpa frostnätter läto frukta att nästan allt skulle wara förstördt. En och annan hade wäl dessförinnan skurit någon del af sin åker; det oskurna ansågs allmänneligen förloradt. Men, ehuru kölden på flere ställen gick till 2 a 3 grader och en betydlig mängd snö föll i ätskilliga byar, wisade sig dock skadan efter dessa nätter icke i den förfärliga storlek, man fruktat. Kornet, fastän slött, odrygt och lätt, kan likwäl till stor del anwändas till mat i blandning med bättre säd, men dess swaga beskaffenhet gör detsamma aldeles otillräckligt för socknens behof. På frökorn, hwartill endast det före frosten i obetydlig mängd skurna i allmänhet kan anwändas, är tillgången likaledes otillräcklig, och nästan dagligen anlända forer norrifrån inköpt frö. Rågen blef deremot i allmänhet god.

Odlingen af **lin** och **hampa** står ungefär på samma punkt, som i förra årets berättelse nämndes och är således icke betydlig. Skörden deraf torde kunna anses knappt medelmättig. **Potatisskörden** blef, i följd af den inträffade frosten, under medelmåttan och således långt under behofwet.

Fodertillgången är deremot fullt medelmättig, men det ymniga regnet under bergningstiden har förminskat dess kraft och godhet. Häraf will man ock härleda den stora sjukligbet som inom socknen warit gängse bland bästkreaturen, äfwensom deraf att frost inträffade under det de gingo ute på bete.

Kålrötter och **rofwor** odlas högst obetydligt.

Om **ladugårdsfkötfel** och **fmörberedning** är intet nytt att nämna. Produkterne från ladugården motfwara icke fockenens behof, utan hafwa ftora partier fmör anfkaffats från norra focknarne. Inrättande af mejerier fkulle utan twifwel befordra en wäfendtlig förändring i afeende på mjölkens tillgodogörande, men de förfök fom gjorts i denna riktning ha icke krönts med framgång. Man må likwäl hoppas, att obenägenheten emot bymejerier, fom egentligaft hos husmödrarne nu råder, fnart måtte förfwinna.

Det i förlidet års berättelfe omnämnda förfök med odling af **gräärter** har i år fortfatts. Detta fkedde med 3 fot i blandning med 2 fot korn och 2 fot hafre. Wexten blef färdeles frodig och få wacker fom man kan önfka; men ärterna hunno blott i ringa mån till mognad. Deffas halm utwecklades få ftarkt, att den näftan helt och hållet öfwerfkylde både fornet och hafren, famt blommade langt in på höften märkwärdigt nog utan nämnwärd fkada af froften. Som de blefwo fent aftagne och derföre icke hunno inbergas innan fnö kom, hafwa de ej ännu blifwit tröfkade, och någon afkaftning kan således icke uppgifwas. Sannolikt blir den dock icke betydlig.

Några **flöjdalfter** förfärdigas icke inom gillets område till afialu med undantag af båtar, af hwilka ganfka många med ångfartyg fändas till förfäljning.

Såfom en glädjande företeelfe kan nämnas att frågan om inrättande af ett **barnhem** måhända i famband med hushållsfkola och fattighus blifwit med wärme omfattat och framhållen af flere bland fockens inflytelferika hemmansegare. Wäl är antagligt, att motftånd emot den goda faken icke fkall fakna, i fynnerhet af farhåga att ytterligare koftnader derigenom fkola uppftå; men om denna angelägenhet kan ordnas på ett lämpligt fätt och utan för ftora uppoffringar, må man kunna hoppas, att det uppwerande flägtets målsmän dock fkola winna allt flere anhängare för fakens framgång.

Från Neder-Lule Gille.

(Af hr Direktör S. A. Fogelmarck.)

Förledet års winter, fom från fin början utmärkte fig genom en omwerling af fnö, blidwäder och köld, åftadkom härigenom en djup kälgång i jorden, oaktadt föregående årets fommar warit owanligt torr. Under hela den wintern war köldgraden likafom fnöfallet ganfka ringa; men någon wårfådd

blef ingenftädes inom Gillet werkftäld före den 19 Maj och då på ganfka få ftällen, hwaremot den allmännaft förfiggick mot flutet af famma månad. A några ftällen, der jordmanen war af ftyfware eller mera wattenhållande natur, blef wårfådden fördröjd intill andra weckan af Juni, då potatisfättningen famtidigt å alla ftällen förfiggick.

Wären war till och med den 11 Juni, ganfka ogynnfam för wextligheten. Snöfall och kallblåft med fnöblandadt regn hämmade intill fagde dag all wegetation, få mycket beklagligare fom näftan hela orten derförinnan för foderbrift nödgats utfläppa fina kreatur. Ännu dagen före midfommarafton gaf fig wårt arktifka klimat tillkänna, men genaft derpå inträdde en god wederlek, fom, med få afbrott, fortfor hela Juli och halfwa Auguffi månad. Med flåtterns början blef wäderleken regnig, hwilket ganfka mycket förfenade höbergningen och förfämrade fodret. — Härigenom fick allmänheten återigen en påminnelfe om bäßjors behöflighet och nytta famt häßningens företräde framför det wanliga foderbergningsfättet.

Genom den nattfroft, fom inträffade emot den 31 Auguffi famt 1 och 2 September, och hwilken froft war af en owanligt ftarp natur, tillintetgjordes landtmannens förhoppningar om ett godt fpannmålsår. En lycka i olyckan war dock, att denna froft inftällde fig få fent, att näftan all fäd war fullftändigt utmatad. Härigenom fakas ej utfäde, åtminftone ej hos det flertal fom ftarit något före froften, och den froftftadade fäden är fullt duglig till brödföda. Förrådet af till brödföda lämplig fpannmål kan med fäkerhet antagas wara tillräckligt för winterbehofwet. Så war ej förhållandet, i anfeende till det felaktiga utfädet, under det föregående året, men arbetsförtjenfterna woro då, likafom nu, rätt goda. Hwad afkaftningen angår, få har:

Höfträgen, genom deß fena fådd föregående höft, förorfakad af brift på annat utfäde än det man från egen åker famma år förvärdat, i allmänhet endaft lemnat femte fornet. Hade fädden häraf då kunnat werkftällas i Juli i ftället för September, få fkulle utan twifwel fkörden utfallit annorlunda, och hwarje odlare af denna tackfamma wext fått fröjda fig åt ett godt år;

Kornet har lemnat allt, hwad man under dylika omftändigheter kan af detfamma begära eller femdubbelt emot utfädet;

Potatifen, hämmad af nattfroften under fin ftarkafte wext, har blifwit mycken till mängden men liten till ftorleken. Måhända ligger orfaken deruti, att han före fättningen fått utgro allt för ringa eller på ett felaktigt fätt;

Linodlingen tyckes ej ännu gjort några nämnwärda framsteg inom Gillet, ehuru wärdet af denna wärt inses och erkännes;

Höfförden har, genom den kalla wären, blifwit förminskad och genom det swåra bergningswädret försämrad. Den kan anses hafwa utfallit något under medelmåttan.

Bymejeriet i Nutwik bedrifwes med framgång och omsorg samt kommer säkerligen att lifwa hägen för en förbättrad ladugårdsskötsel, alldenstund det hittills wisat sig inom orten ega afnämare för sin tillwerkning, hwilket kan gälla såsom det säkraste bewiset på warans godhet.

Enligt uppgift hafwa, under det ännu ej förflutna året (bymejeriet började sin werksamhet den 1 Februari 1869) till detsamma af kringboende delegare inlewererats 7,424,5 kanna mjölk, hwaraf tillwerkats:

90 lisp.	1,7 skålp.	Smör,	
25 „	17,5 „	Sötmjölksost,	
208 „	17 „	Skummjölksost,	
31 „	7,5 „	Mißost, samt deßutom,	
100 stycken s. k. Aptitsostar.			

Hussljöjden, såwäl den manliga som qwinliga befolkningens, befinna sig på samma ståndpunkt som tillförene. Folkets anlag härför äro naturligt goda och mångsidiga samt förtjena all uppmuntran; men tidsandan och den manliga befolkningens håg är i allmänhet rigtad åt de mestadels aflägset belägna skogstrakterna, till föga fromma för landtbruket, för hwilket arbetskrafterna äfwen wintertiden, woro behöfliga. Härom är dock ingenting att säga, ty förtjensterna äro ej blott lockande utan äfwen behöfliga, emedan de till större delen uppslukas af

Fattigwårds- och kommunalutskylderna, hwilka befinna sig uti en jemn progression. Orsakerna härtill äro så ofta fruktlöst antydde att derpå ej widare lönar mödan spilla några ord. Inköp af något hemman med tjenlig belägenhet för anläggande af en arbetsinrättning åt de hjon, hwilka nu, under förewänning att saknа arbete, betunga församlingens fattigwård, woro måhända, under en driftig och pålitlig föreståndares handledning, ett sätt att lindra den tryckande fattigwårdsbördan samt förminska kommunalutskylderna. Förr än denna fråga blir på ett tillfredsställande sätt löst och förr än "mißtag?" wid utdebiteringen af kommunalutskylderna blifwa omöjliggjorda, är framtida wälståndet inom kommunen ingalunda betryggadt.

Från Öfwer-Luleå Gille.

(Af hr Apotekaren J. F. Meijer.)

Härmed har jag åran öfwerlemna berättelsen för det sistförflutna året, och kan Gillet ej undgå uttrycka sin glädje öfwer att detta års ej, i allmänhet taget, behöfwer inrymma wißwert.

I senare delen af April månad började warma och wackra wårdagar så att i första dagarne af Maj egde jordbrukaren en grundad förhoppning om en tidig sådd, men innan kälen lemnade jorden uppstod i slutet af månaden kall och torr wäderlek som widhöll långt in i Juni månad så att sådden af många ej afslutades förr än den 10 Juni.

Wäderleken under bergningstiden war i hög grad ojemn, dock har Gillet sig ej bekant att skörden deraf led någon egentlig skada.

Den 22 Augusti inträffade regn åtföljdt af hagelskurar och nätterna till den 24, 25 och 26 skarp frost som mer och mindre skadade den wexande grödan, dock hufwudsakligen den som dels såddes sent och dels å illa utdikade marker.

Äfwen i år har resultatet af skörden påpekat att Norrbottens jordbrukare böra bättre begagna tiden wis a wis sådden, ty alla som sådde sin säd i god tid hafwa erhållit en jemförelsewis god skörd.

Korn, afkastningen till mängden öfwer medelmåttan, men till beskaffenheten under medelmåttan.

Råg odlas sparsamt, dock har afkastningen utfallit öfwer medelmåttan och beskaffenhet i allmänhet god.

Potatis, afkastningen närmar sig mißwert och beskaffenheten dålig.

Lin, god afkastning och synes odlingen deraf wara i tilltagande.

Smörproduktionen, att dömma af tillgången i marknaden, synes den snarare wara i till- än i aftagande.

Några artiklar af hussljöjd till afsalu finnes icke i Öfwer-Luleå.

Hussljöjden, som lämpligen borde uppmuntras, är enligt undertecknads åsigt de wanliga qwinnosljöjderna på det att det småningom måtte återgå till de gamla tiderna då husmodren tillwerkade nödiga behofwer af kläder m. m. för sig och sitt hushåll. Nu deremot tagas de hufwudsakliga behofwen deraf från framboden, wisserligen till ett billigare pris men dock af mindre waraktig beskaffenhet. Detta förhållande skulle ändock betyda mindre om deremot en inkomst genom

försäljning af råmaterialier såsom ull m. m., uppstått men så är ej förhållandet inom detta Gille utan har husfadren blifwit pålagd en ny dryg utgift utan motswarande ökad inkomst.

Från Råne Gille.

(Af hr Inspektoren A. Sjöstedt.)

Som kändt är war wäderleken under sistlidne sommar, ända från wårens början intill winterns inträdande, kall och regnig; till följe häraf blef sådden fördröjd till inuti Juni månad, och fick då werkställas i högst otjenlig jord, hwilket förorsakade att säden kom långsamt och ojemt upp, så att den wid skördetiden stod grön. Den 29 Augusti inträffade stark frost, hwilken twingade landtmannen att skära säden grön.

Detta oaktadt har afkastningen af kornet ej blifwit så dålig som man först trodde; dock är denna spannmålsskörd ej tillräcklig för ortens behof. Tillfölje af de goda skogsförtjensterna som nu finnes och den rika tillgången på mjölk är likwäl någon nöd ej att befara. Råg och Potäter ha äfwen lemnat liten afkastning och af dålig beskaffenhet. Lin har deremot lemnat ganska tillfredsställande resultat.

Höafkastningen har blifwit medelmåttig ehuru en del blifwit dåligt inbergad.

Folkskoleunderwisningen besörjes af en fast, samt en ambulatorisk skola och kommer till nästa år 3:ne småbarnsskolor till stånd.

Fattigwården är, i förhållande till folkmängden, inom Gillet mycket tryckande. Under året har 35 st. s. k. Rotehjon blifwit underhållna af fyrkar, för i mantal satt jord. Deßutom är till andra fattiga utlemnadt in natura 217 centn., 40 skålp., 20 ort Korn, 1 matta mjöl, 3 tub.-fot Korn. I kontanter är uttaxeradt 1,043 Rdr 85 öre.

Från Neder-Kalix Gille.

(Af hr Brukspatron D. Hummel.)

Det är med tillfredsställelse jag denna gång har äran afgifwa den wanliga årsberättelsen från Gillet härstädes, i det, att, oaktadt åtskilliga ogynnsamma wäderleksförhållanden under året warit rådande, deraf mißwäxt kunnat befaras, sådan dock ej inträffat.

Sistlidne owanligt blida winter ingaf förhoppning om tidig wår, hwilken förhoppning dock ej förwerkligades. Wår-

bruket kunde icke börjas förrän första dagarne i Juni, då jorden ännu icke war fullt tjenlig för sädens mottagande. Förra hälften af wärttiden war mycket rik på nederbörd med låg temperatur, hwadan den uppskjutande brodden mera långsamt utwecklades, hwaremot under senare hälften af Juli och ända till slutet af Augusti, en högre temperatur med mindre, ehuru stundom stark nederbörd, åstadkom att allt stod frodigt men tywärr mer och mindre moget för skörd, då en owanligt skarp frost inträffade natten till den 31 Augusti samt följande twenne nätter, hwaraf den oskurna och mindre mogna åkern betydligt skadades. Det har likwäl af alla äldre landtmän blifwit anmärkt, att då lika stark eller till och med lindrigare frost tillförene inträffat, skadan deraf wisat sig långt större än förhållandet war denna gång. Orsakerna härtill torde swårligen af någon kunna med säkerhet förklaras.

Beklagligen är jag detta år, till följe af sjukdomsfall, i saknad af de wärderika anteckningar öfwer meteorologiska observationer, som de senaste åren medföljt årsberättelsen.

Skörden har, under ofwan angifna förhållanden i dessa trakter utfallit sålunda, att af hufwudsädet:

Korn erhållits till qwantiteten något **öfwer,** men till qwaliteten något **under** medelmåttan, och finnes full tillgång af fröbart Korn för socknens behof;

Rågskörden är att betrakta på enahanda sätt;

Hafra har, såsom grönfoder, lemnat **god** skörd;

Potatis och öfrige **Rotfrukter under** medelmåttan;

Lin, hwaraf odlingen mer och mer winner intresse hos jordbrukaren, har lemnat **nöjaktig** skörd;

Höfångsten fullt **medelmåttig** till mängden, men, i anseende till ogynsam wäderlek under bergningstiden, af sämre beskaffenhet;

Smörproduktionen har ej minskats och torde framgent ökas genom den uppmuntran, som årets högre pris för denna wara beredt producenterne. Den på Björkfors införda methoden att utesluta fokning åt kreaturen, äfwensom anwändandet af den såkallade Swarziska gräddsättnings-methoden winner allt flere anhängare;

Laxfisket har, i likhet med förra året, warit **ringa;**

Sik- och **Strömmingsfisket medelmåttigt,** men **Löjfisket klent**.

Ett nytt system för **fattigwårdens** handhafwande har under året utarbetats och skall, enligt kommunalstämmobeslut, träda i werkställighet den 1 instundande Januari. Ett exemplar af reglementet tager jag mig friheten bifoga. Det är

att hoppas att om den späda plantan wäl wårdas, god frukt deraf må komma att skördas. Genom ett förändradt sätt för afsöningen af den lösa befolkning, som arbetar å Carlsborgs lastageplats samt tillhandahållande derstädes af nödwändighetswaror till möjligast billiga priser, har ock denna del af befolkningens ställning wäsendtligt förbättrats, hwarföre såsom stöd torde kunna anföras det glädjande resultat, som wisat sig af denna sockens **Sparbank,** hwari under året blifwit insatta öfwer 10,000 riksdaler, deraf ifrågawarande befolkning till icke obetydlig del bidragit. Uttagningarne under året utgöra 1,100 riksdaler, och uppgår insättarnes fond wid årets slut till cirka 24,000 riksdaler.

Folkskolorna hafwa under detta år warit till antalet lika med förra året, men under instundande år komma minst **trenne Småbarnsskolor** ytterligare i werksamhet.

Å **Barnhemmet** wårdas och underwisas 16 flickor af 2:ne diakonissor, hwaraf den ena i läsning och skrifning och den andra i handarbeten och ekonomi. Förhoppning finnes, att denna nyttiga inrättning genom enskild wälgörenhet fortfarande må komma att ega bestånd.

I **Distriktmagazinet** finnes en behållning wid årets slut af 2,647 kubikfot Korn, hufwudsakligen af 1868 års utmärkta skörd.

Af **Jordbrukspremiefonden** finnes i förråd 610 kubikfot och 1,729 under indrifning.

Några **Slöjdalster** af nämnwärd betydenhet förfärdigas ej till afsalu, men början härtill är likwäl gjord å Björkfors med tillwerkning af diverse sorters stolar för afsättning i Stockholm. Sedan resultatet häraf blifwit kändt, skall meddelande derom ingifwas.

Från Carl Gustafs Gille.

(Af hr Jägmästaren L. Sodenstjerna.)

Wintern wid detta års början, ehuru ej särdeles kall, war temmeligen snörik, wären, äfwensom isloßningen tidig, så att sådden kunde påbörjas den 26 och 27 Maj, då det i några dagar war torrwäder, men derefter, till stort mehn för sådden, begynte ett ymnigt regnande, och den 2 Juni ett starkt yrwäder, hwilket sednare betäckte marken och den nyss uppkomna brodden med flere tums tjock snö. Mängen funderade hwad deraf mände blifwa, men snön smälte efter ett dygn, och brodden reste sig åter. Sedermera war sommaren

mycket regnig, så att kornet till någon del begynte mörkna, hwarförutom wid sädens mognad, i slutet af Augusti, några icke owanliga, frostnätter inträffade, hwilka injagade en panisk förskräckelse hos en och annan, ännu uppskrämd af det sista sorgliga misswärtåret, men befanns det att säden war så fullmatad och mogen att frostskadan war ringa eller ingen, så att 5:te a 6:te kornet af till och med öfwer wanligheten godt och wigtigt utsäde erhölls. Tillfölje af det ymniga regnet wexlade ebb och flod jemt till stort mehn för fisket, hwarföre isynnerhet laxfisket inom distriktet, till stor del, utföll högst dåligt.

Wid sednare delen af höberguingen uppstod fullkomlig wårflod, hwaraf den annars goda höskörden led största mehn.

Från Pajala Gille.

(Af hr Brukspatron C. J. Sohlberg.)

Spannmålsskörden, hwaraf kornet är det hufwudsakligaste, har inom socknen utfallit betydligt under medelmåttan, oaktadt några byar såsom Tärändö, Juhonpieti, Erkheikis och Pajala erhållit god afkastning, hwaremot de öfriga byarne med få undantag erhållit slöskörn, mer och mindre skadadt redan i början af Augusti af regn och köld.

Efter en tjenlig winter för kjörslors werkställande inträdde en tidig wår med warm wäderlek och påskyndade de arbeten som äro oundwikliga för wårsådden, dock kunde denna ej börja till följe af frostnätter, ihållande kalla windar, som hindrade jordens uppwärmning förr än den 24 Maj, således något sednare än den wanliga tiden.

En för wärtligheten gynnande wäderlek tilltog och fortfor i flera weckor till början af Juli månad, då lyften blef kyligare med mycket regn, som föll dagligen i ymnighet.

I följd af denna nederbörd blefwo åkrarne tjocka och stöto lång halm, hwilket hade den menliga inwerkan, att aren föll efter marken och woro mera ömtåliga för kyla samt hindrade matningen.

Natten till den 5 Augusti inträffade första frostnatten, som skadade säden å alla ställen, der halmen ej war stående, wärme inträdde men wextligheten skred långsamt framåt, i anseende till det ouphörliga regnet.

Natten till den 30 och 31 Augusti frös säden totalt på alla ställen så att den blef oduglig till säde, men kunde anwändas till mat, der den genast afmejades.

Skogseldar hafwa icke till följe af den wåta wäderleken inträffat denna sommare.

Foderwärter och **Rotfrukter,** bland dessa odlas förnämligast Potatis, hwilken ej gått till på tung jord, men gifwit någorlunda god äring på sandjord.

Höberguingen, som till följe af regnwädret warit långwarig, anses ha lemnat den affastning, att det fyller behofwet för kreaturens utfordring till nästa wår, oaufedt många ängar i norra delen af socknen, som warit öfwerswämmade af watten hela sommaren, lemnats obergade.

Odlingsföretag af större omfång äro bearbetade i Kauniswara by, med utdikning af en större myra, hwartill stadsanslag blifwit bewiljadt; ängs- och åkerodlingar fortgå deßutom årligen, och börjar allmogen inse wigten af jordens afdikning mera nu än hwad förut warit fallet.

Binäringar är hufwudsakligast tillwerkning af Tjära, leverance af Sågtimmer till werksegare samt Pottaskebränning. Allmännare arbeten, såsom wägbrytningar, hafwa icke blifwit utförda, hwarigenom en stor del af inhysesbefolkningen saknat arbetsförtjenst.

Tjenstefolkets aflöningar äro för närwarande: Piga 40 a 50 Rdr, Dräng 90 a 100 Rdr och äfwen derutöfwer per år, utom wanliga småkläder.

Slöjdalster af någon nämnwärd beskaffenhet, förfärdigas ej inom Gillet. Det hufwudsakligaste är enkelt gjorda Bord, Stolar, Sängar samt Spinnrockar. Finare Byråer, Dragkistor, Skåp med mera af Furu, betzade, förfärdigas äfwen på beställning.

Från Öfwer-Kalix Gille.

(Af hr Inspektoren B. Kroot.)

Kornet, ortens hufwudutsäde, hwilket fick utsås i wanlig tid, har, oaktadt den regniga wäderleken lemnat en nära nog medelmåttig afkastning, ehuruwäl större delen af skörden tillfölje af frostskada ej är anwändbar.

Råg, hwilken börjar att mer och mer odlas, ehuru dikningen för densamma är långt ifrån fullständig, har lemnat ungefär 15:e kornet, dock af sämre beskaffenhet.

Hafre har såsom grönfoder lemnat en riklig skörd.

Potatis, hwaraf utsädet likasom förut warit obetydligt har lemnat en medelmåttig afkastning.

Höskörden har warit medelmåttig.

Från Öfwer-Torne Gille.

(Af hr Disponenten A. Müller.)

Sommarens ankomst war af landtmannen mer än wanligt efterlängtad till följe af den stora brist på beskapsfoder som rådde, men kölden war tywärr ihållande, att beskapen länge måste utfodras inne och der fullkomlig brist på foder egde rum, utsläppas på bete, ehuru litet eller intet mat war att finna. Den 2 Juni inträffade ett swårt snöwäder med kall nordlig storm som fortfor till den 4 på morgonen, detta orsakade att några Hästar, Kor, Får af hunger och köld fingo tillsätta lifwet.

Först den 5 Juni kunde i allmänhet såningen företagas och har wäderleken warit mindre gynsam för årswärten, regn inträffade ofta men efterträddes alltid af kall ihållande nordlig wind, hwarjemte frostnätter emot den 30 och 31 Augusti skadade Kornet som då war ofturet att detsamma ej är fröbart.

I de byar som äro belägna ofwanför Mattarengi och hwareft i allmänhet såddes tidigare än det i början på Juni inträffade snöwädret, kunde också skörden tidigare företagas, hwarför den till det mesta war fullbordad före de omnämnde frostnätterne inträffade.

Råg som odlas obetydligt har lemnat i affastning 5:te kornet, Kornet som är hufwudutsädet omkring 4:de och Potatis som nästan är den enda jordfrukt som odlas, äfwen 4:de kornet. Foderwäxter odlas icke med undantag af något Hafra som afbergas till grönfoder.

Hötillgången anses hafwa blifwit något öfwer medelmåttan, hade ej ihållande regn och deraf orsakadt wattenflöde hindrat afberguingen, hade affastningen blifwit ymnig.

Ladugårdsskötseln bedrifwes lika som förut och utfordringssättet har åtminstone i afseende å beskapsfordrets besparande wisat sig wara ändamålsenligt, hwarförutom äfwen god smörafkastning lär erhållas och har kommunen ganska betydlig inkomst på denna näringsgren. Smöret afsättes dels på Stockholm dels på Norrige.

Några större odlingsföretag hafwa under året ej egt rum.

Såsom binäring har till Sågwerken levererats Sågtimmer; handsågning af Plankor eger blott rum inom Korpilombolo Kapellförsamling.

Tjärubränning och Pottasketillwerkning utgöra ock binäringar, äfwensom laxfisket i Torne elf.

Några slöjdarbeten till afsalu tillwerkas högst obetydligt och inskränker sig till förfärdigandet af Kärdon och Forsbåtar.

De långa winteraftnarna skulle dock på ett nyttigare sätt kunna anwändas än hwad nu är förhållandet, i händelse allmogen kunde erhålla underwisning i sådana slöjdalsters förfärdigande som hade efterfrågan, eller kan finna afsättning, synnerligast som befolkningen i allmänhet icke är utan håg och fallenhet för slöjdande.

Uti Moderförsamlingen finnes en fast folkskola der under året 143 barn af båda könen åtnjuta underwisning. Äfwen i Korpilombolo och Hietaniemi Kapellförsamlingar finnas fasta folkskolor der wanligtwis 50 a 60 barn underwisas. Inga småskolor finnas utan blott en privat der endast swenska barn underwisas.

Fattigwården är mycket tryckande, utgifterna uppgå för 1869:

inom Moderförsamlingen	. . . .	till 4,584	Rdr Rmt,
„ Hietaniemi Kapellförsamling	.	„ 3,177	„ „
„ Korpilombolo d:o	.	„ 1,681	„ „
		S:a 9,442	Rdr Rmt,

förutom bidrag som lemnats från fattigkassan; folkmängden uti nämnde församlingar uppgår dock endast till 5,376 personer.

Ett Sockenbibliothek finnes i Moderförsamlingen och de der befintliga böcker utgörande omtrent 110 band äro af hufwudsakligen religiöst och historiskt innehåll och anlitas ganska litet.

Sockenmagazin finnes här och utgör behållningen omkring 140 tunnor Korn.

Från Arwidsjaurs Gille.

(Af hr Kronolänsman J. Skarin.)

Äfwen denna gång har härwarande Gille att beklaga det hungersnöden i sin bleka gestalt wandrar bland oß i dessa wanlottade nejder; emedan den skarpa kölden under förliden höstsommare på några få nätter förstörde största delen af wåra förhoppningsfulla åkrar. Med stöd af ladugården och tillfälliga biförtjenster wågar man wäl hoppas att hungern icke skall förda några offer bland allmogen under wintern, men, att till wären kunna erhålla fröbart korn att åter kasta i jorden på en förhoppning, är ingen utsigt för de flesta.

Den betryckta ställning hwaruti befolkningen råkat genom flera på hwarandra följda misswäxtår, har mycket skadligt inwerkat på jordbruket, hwilket under tiden haft föga märkbart framsteg, emedan en hwar har warit nödsakad företaga sådant

arbete, som med möjligen första kunnat lösa dagens brännande fråga: hwad skola wi äta? Ladugårdsskötseln, hwars fördel man haft tillfälle inse, synes på sina ställen egnas större omtanka och närma sig något bättre.

Odling af lin af det frö som genom Utskottets förserg hit ingått och bland flera jordbrukare fördelats, är blifwit försökt härstädes, samt har, på de ställen der det blifwit sådt på lämplig jordmån, lyckats wäl, och torde hafwa sin stora nytta om denna production äfwen här wunne uppmuntran.

Handaslöjder af diverse erforderliga effekter i hushållet, idkas temmeligen allmänt, men blott för eget behof eller högst obetydligt till afsalu. Hwad husfliten bland männerna i allmänhet angår, är ännu mycket öfrigt att önska.

Flere bland Lappqwinnorna ega särdeles färdighet att af trädrötter förfärdiga, för såwäl eget behof som afsalu, liner, trossar, ett slags säckar, korgar och dosor; kunde dessa slöjdalster uppmuntras med några centner mjöl, att utdelas bland de mest idoge och skicklige, är jag öfwertygad att en täflan i flit och skicklighet uppstode bland lapparne och torde snart komma att utgöra ett icke ringa understöd i mången brödlös koja.

Från Arjeplogs Gille.

(Af hr Kyrkoherden P. Th. Winnberg.)

Hwad årswärten beträffar, så började sådningen af kornet den 18 Maj och afslutades å de flesta lägenheter den 25 i samma månad. Från såddens början intill den 29 Maj woro mulna dagar med kalla nätter, men började likwäl då att bliswa mildare luft, hwilket fortfor till första dagarne i Juni, då det åter blef kallt med snöfall. Den 8 Juni ånyo bättre wäder, som fortgick till efter midsommar, då persmässdagen ett wälgörande regn föll, men i öfrigt hela den weckan, som utgjorde slutet af Juni och början af Juli, war ett ihållande hårdt wästanwäder med kylig luft, så att wäxtligheten fortgick föga, och slutet af denna storm blef köld å frostömmare hemman redan natten mellan den 4 och 5 Juli. Derefter började det mera fortfarande för all ännu oskadad årswäxt att wara bättre, tjenligare och mildare wäderlek, hwilken ock då och då emellanåt wedergwicktes och läskades af regn, ehuru solen ofta om dagarne bortskymdes af molm, så att hon föga med sin wärme fick inwerka på grödans bringande till mognad. På sandåkrar började dock kornet, som är ertens

enda utsäde hwad spannmål angår, att mata den 20 Augusti, och skördades af några åboer kort derefter någorlunda wälbehållet. Men den å tungjord mindre försigkomna grödan, som ännu war alltför omogen att skördas, skadades redan något af frost natten mellan den 23 och 24 Augusti, samt än ytterligare hela weckan efter Söndagen den 29 Augusti, då jorden på aftonen snöbetäcktes och det under de följande dagarne snögade i den ännu wärande grödan i förening med flere å rad inträffade frostnätter under skördens pågående, så att större delen bland socknens åboer skördat endast slösäd och inga andra hafwa pålitligt sädeskorn än blott de, som före köldweckans inträde woro nog omtänksamme och försiktige, att i behaglig tid skörda sine någorlunda utmatade sandåkrar.

Potatisafkastningen har utfallit högst olika, i det potäterne å en del hemman upptagits jemnstora och af god beskaffenhet, hwilket lyckliga förhållande inträffat hos de åboer, som satt sina fröpotäter djupare i mullen. Då deremot å andra lägenheter nästan inga dugliga potäter skördats och potatisfälen affrusit, hwilket olyckliga förhållande man tycks hafwa warseblifwit hos de åboer, som af gammal wana enwist hafwa satt sina fröpotäter alltför grundt i jorden, då sannolikt frosten får mera maft öfwer dem.

Höafkastningen har både å myrängar, hårdwallar och strandslåtter utfallit medelmåttlig, samt halmafkastningen god.

Fisket är i aftagande, hwartill man anser den af många höstetiden idkade justringen wara en stor orsak. Och af willbråd för jagt finnes ej annat än skadedjur, särdeles wargar och björnar, som äro till en wådlig skräck för lapparnes renbjordar.

Det enda slöjdalster som i någon nämnwärd mängd inom Gillets område till afsalu förfärdigas, är notrep, som begagnas för att dermed draga not och ena; borep, som begagnas till telar i not och ena, samt racklinor, som begagnas till tålar å not.

Efter 2 års uppehåll kommer nu Sågtimmerhuggning, att i denna winter werkställas å de synetrakter bland kronoskogarne inom socknen, derå stubböresafgiften nu ändtligen af wederbörande blifwit antagen, och hwarigenom en wälbehöflig biförtjenst således åt mången warder beredd.

Bil.

Till Kongl. Landtbruks-Akademiens Förwaltnings-Komité!

Härmed får jag äran afgifwa en wördsam redogörelse öfwer werksamheten wid Norrbottens läns Landtbruksskola under det förflutna året:

Intill den 23 sistl. Juni, då en lärling D. Wikberg måste för ohörsamhet och motwilja för studier af Styrelsen från Skolan skiljas, har lärlingarnas antal uppgått till 12 bland hwilka fem uteramineradés den 19 sistl. Oktober i närwaro ej blott af större delen bland Styrelsens Herrar Ledamöter utan äfwen af flera bland de för Skolans framgång nitälskande personer. Churu framstegen wid denna examen, enligt min åsigt, i theoretiskt afseende i allmänhet ej wore sådane de kunnat wara, hafwa fyra bland de uteramineradé lyckats **sjelfwa** förskaffa sig tjenster inom länet. Den femte biträder fadren wid skötseln af deß hemman. — Den 1 sistl. Nowember inställde sig de af Styrelsen i de afgångnas ställen antagna lärlingarna, och har man all anledning till högsta belåtenhet med såwäl de nyantagna som de qwarwarande, emedan allas såwäl flit som uppförande hittills warit berömwärda.

Den **teoretiska underwisningen** fortgick morgon och afton intill den första sistl. Maj uti de ämnen Kongl. Maj:ts nådiga Reglemente föreskrifwer och i öfwerensstämmelse med den af Kongl. Landtbruks-Akademiens Förwaltnings-Komité fastställda planen. Under sommaren och hösten har underwisats uti bokföring, wertlära, landtmäteri och afwägningskonst. — Från den 1 sistl. Nowember, då som ofwan sagt de nyantagne lärlingarne anlände, fortgår underwisningen på enahanda sätt som under föregående winter och biträdes undertecknad härwid, nu på fjerde året, af deß underlärare Herr M. Persson från Jemtland. — Alla lärlingarne äro bördiga från länet.

Från **slöjdskolan** och **smedjan** hafwa, utom reparation af gårdens redskaper, blifwit under årets lopp förfärdigade och afyttrade: en rullharf, en wält och en kastmaskin. — Serskild underwisning uti hofbeslaget meddelas härstädes af en från Kongl. Weterinär-Institutet förliden höst uteramineradé hofbeslagare-elev, och är tillfälle för allmänheten öppnadt att

erhålla sina hästar pålitligt stodda. Endast ett fåtal, mestadels hofkranka hästar, har hittills fallit på Landtbruksskolans lott att besko.

Beträffande **Skolans åbyggnader** har en gammal wedbod, en dito badstu jemte smedja blifwit borttagna och ersatta hwarjemte en ny isällarbyggnad äfwensom ett nytt werthus blifwit uppförda. — Under innewarande winter måste innanredet uti ladugården till en wäsendtlig del förändras.

Skolans jordbruk. Sedan laga skiftet inom byn blifwit genom Kongl. dom fastställdt, har Skolan, från och med den 9 sistl. April, tillträdt sina nya egolotter, utgörande en rymlig, men i det närmaste sammanhängande figur. Jordmånen, ehuru olikartad — dock mestadels swartmylla på lermånen, ehuru olikartad — dock mestadels swartmylla på lerbotten — är af utmärkt beskaffenhet. Deß hufwudfel är bottensyra; men emedan lutningen är gynnsam, kan detta fel lätt afhjelpas. — Under sommaren hafwa, af den öppna åkern, 22,5 qwadratrefwar blifwit fullständigt grunddikade trädda, begödslade och sedan den 10 sistl. Juli besådda med höstråg. En nyodling af 30 qwadratrefwars widd från 1867 har deßutom efter förutgången afdikning och begödsling innewarande år äfwenledes blifwit besådd med höstråg, samt för framtida gräswärt igenlagd med qwickrot. Anmärkas bör, att till utsäde å dessa begge trakter anwändts en af undertecknad härstädes naturaliserad Tysk rågsort (Johannisråg), hwilken häfdat sitt goda rykte så tillwida, att den i höstas efter en fots utsäde per tunnland — senaste sådden werkställdes den 15 Juli — lemnade en rik grönfoderskörd för lie. Återstår nu blott, att samma rågsort mätte under det ingångna året likasom år 1868 från dessa fält lemna en fullmogen skörd af 38:e kornet, wägande 15 Lisp. per tunna — och rågens företräde är i dessa nordliga trakter ådagalagdt. Ett wilkor för höstrågens framgång härstädes är dock, efter hwad härstädes hittills wisats, att deß sådd werkställes så tidigt som möjligt, emedan den då till en otrolig grad tufwar sig och derigenom ej blott sparar utsäde utan äfwen första hösten lemnar grönfoder af en fots längd. Emedan snön här i Norrbotten aldrig faller förrän marken är wäl tillfrusen, så är rågen härstädes icke utsatt för de södra orternas wanskligheter. Rot-, brodd- samt hwitarmasken äro här ännu okända. Frosten är, oberäknadt de mera sällsynta hagelskadorna, den enda fienden rågfältet har att möta, men hans härjningar kunna till en betydlig grad förmildras genom tidig sådd. — Kubbhwete utsåddes förliden höst. — Från betesmark som twenne år legat afdikad hafwa 60 qwadratrefwar förliden höst blifwit

uppodlade för att efter fullständig begödsling och sedan den lemnat en sädesgröda förwandlas till gräswall. Utom den förutnämnda täckdikningen å 22,1 qwadratrefwar, hafwa 4,950 sträckfot öppna diken, 6 fot breda och 3 fot djupa blifwit å diverse ställen under årets lopp upptagna. Den 26 sistl. Nowember började afdikningen af en hittills föga gifwande myräng af 44 tunnlands widd, hwilken afdikning kommer att fortsättas hela wintern, och hafwa till date utaf det derstädes tillämnade 8 fot breda och 7 fot djupa afloppsdiket 840 sträckfot blifwit upptagna.

Nätterna emot den 31 Augusti samt 1 och 2 September inställde sig ortens wanliga nattfroster. Deßförinnan hade dock blifwit afbergade så mycket af korn- och rågfälten, att utsäde förefinnes för ingångna året. Oaktadt kölden war mer än wanligt skarp, tillintetgjorde den ej, i anseende till deß sentida inträffande, den öfriga spannmålens dugighet till brödföda, ehuru qualiteten blef försämrad och qwantiteten förminskad. Den har dock lemnat femte kornet. — Potäterna hafwa wid Landtbruksskolan lemnat $8^1/_3$ korn samt blifwit af utmärkt beskaffenhet. De woro hårdt drifna före sättningen i drillfårorna, som woro begödslade dels med pudrätt dels med flytande spillning. Aderton qwadratrefwar åker hafwa förliden wår blifwit igensådda med klöfwer och timothej.

Höskomsten, ehuru ingalunda riklig, är dock fullt tillräcklig för det fåtal kreatur som för närwarande finnes wid Skolan. Dessa utgöras af 19 mjölkande kor, en äldre tjur, en tjurkalf, fyra hästar, åtta får, hwarförutan Länets Hushållnings-Sällskap härstädes stationerat en förliden höst från England införskrifwen springgumse af Southdownras.

En ny trädgård utgörande 5 qwadratrefwar har blifwit uppodlad ifrån den gårdstomt, derifrån de förenämnda byggnaderna bortflyttats. Denna trädgårdsanläggning har kringplanterats med 154 stycken halfwurna wilda trän, hwarjemte en mängd häckar af buskwerter för prydnadens skull blifwit anlagda omkring gårdstomten.

Derigenom att Landtbruksskolan blott är delegare uti deß enda binäring, härwarande laxfiske, har förtjensten deraf till största delen bortgått i sjelfwa förwaltningen.

Landtbruksskolan inspekterades den 12 sistl. Juli af Herr Kongl. Sekreteraren och Kommendören A. Odelberg.

Åfwa Landtbruksskola i Januari 1870.

Sixt. Axel Fogelmark,
Skolans Föreståndare.

Norrbottens Läns Kongl. Hushållnings-Sällskaps

Matrikel i Februari 1870.

Ordförande:
S. P. Bergman, Landshöfding, Öfwerste i armén, K. N. O., N. S. O., N. W. O.

Vice Ordförande:
W. v. Rehausen, Öfwerste-Löjtnant, N. S. O.

Sekreterare:
August Cajanus, Telegrafkommissarie.

Förwaltnings-utskottet:

Ordföranden.
Vice Ordföranden.
Sekreteraren.
Grape, Jf., Kapten, N. S. O.
Bergström, H. F., Hemmansegare.
Nyström, J. E., Förste Landtmätare, Afvittrings-styresman.
Widmark, H., Löjtnant, N. W. O.

Suppleanter:

Schough, N., Kapten, N. W. O.
Holm, V., Kollega.

Hushållningsgillen.

Lule Stad.

Ordförande:

Finell, J. M., Handlande.

Ledamöter:

Amnéus, N. L., Postinspektor.
Backman, C. J., Rektor.
Bergman, S. P., Landshöfding, Öfverste i armén, K. N. O., R. S. O., R. W. O.
Bergström, N. E., Handlande.
Benckert, H. A., v. Consul och Handlande.
Brandt, J. E., Guldsmed.
Bucht, F. G., Landskanslist.
Burman, O., Stadskomminister.
Cajanus, A., Telegrafkommissarie.
Dickman, C., Urmakare.
Ekström, B. A., Landskamrerare, R. N. O.
Elowson, G., Lektor.
Ennes, C. A., Jägmästare.
Forßberg, B., Handlande.
Genberg, J. A., Landssekreterare.
Gowenius, P., Handlande.
Hackzell, J. W., Ingeniör,
Grape, K. J., Kapten, R. S. O.
Hammarén, A., Rådman och Handlande.
Holm, O., Kollega.
Holm, P., Sadelmakare.
Holm, V., Kollega.
Holmgren, Postiljon.
Huß, J. A., Rådman.
Johannesén, Lotsålderman.
Lange, A., Handlande.
Lundblad, A. R., Disponent.
Nyström, J. E., Förste Landtmätare och Afvittrings-styresman.
Rydberg, C. A., Stads-Kassör.
Schough, R., Kapten, R. W. O.
Sundström, N., Handlande.
Sundström, H. J., Handlande.

Sundberg, O. D., Handlande.
Thulin, C. T., Fängelsedirektör.
Trysén, A., Bergmästare.
Waldenström, Frith., Landträntmästare.
Waldenström, E. M., Doktor, R. W. O.
Waldenström, R., Ingeniör.
Widmark, H., Löjtnant, R. W. O.
Widmark, P. F., v. Kollega.

Pite Stad.

Ordförande:

Rydstedt, G., Jägmästare.

Ledamöter:

Dahl, G., Auditör, R. W. O.
Ekman, G., Apothekare.
Elfgren, E., v. Consul och Handlande.
Häggström, G., Tulluppsyningsman.
Lindforß, J., Kapten.
Lundström, A., v. Rektor.
Nordström, J. G., Handlande.
Nyman, E. E., Rådman.
Ringius, L. A., Telegrafkommissarie.
Rutbäck, O., Borgmästare.
Ulander, L., Kollega.
Wallmark, L., Byggmästare.

Haparanda Stad och Neder-Torne Socken.

Ordförande:

Vakant.

Ledamöter:

Haparanda. Asplund, E., Großhandlare, R. W. O.
Bellman, G. W., Telegrafdirektör, Löjtnant, R. R. St. O. 3:dje Kl.
Bergsten, A. G., Häradshöfding.
Burman, G. E., Kyrkoherde.
Burman, G. O., Telegrafassistent.
Boström, J. O. Handlande.
Forßberg, N. P., Handlande.
Gellerstedt, G. W., Rektor.
Genberg, O., Provinciallläkare.

Haparanda.	Grape, Z., Kollega.
	Grape, Th., Telegrafassistent.
	Lindström, J. J., Postkommissarie.
	Hertzman, W., Handlande.
	Holmström, Jör., Garfware.
	Krook, A., Tullförwaltare.
	Lindh, J. W., v. Consul.
	Lundgren, J., Telegrafkommissarie.
	Pipon, J., Kollega.
	Pipon, E., Ingeniör.
Mattila.	Stenberg, C. E., Häradshöfding, R. W. O.
Haparanda.	Strömberg, J., Färgerifabrikör.
	Törnsten, A., Major, R. S. O.
	Wallin, A. F., Kronofogde och vice Härads-höfding.
	Wennerström, R., v. Consul och Handlande.
	Westergren, C., Handlande.
	Zachrisson, Abr., Handlande.
Wojakala.	Zachrisson, A., Handlande.
Haparanda.	Öhrling, Handlande.

Pite Socken.

Ordförande:

Öijebyn.	Rehausen, W. v., Öfwerstelöjtnant.

Ledamöter:

Öijebyn.	Andersson, Brynolf, Postförare.
Sjulsmark.	Berg, Joh., Hemmansegare.
Öijebyn.	Berglund, P. A., Nämndeman.
Kopparnäs.	Berglund, And., Hemmansegare.
Sjulsnäs.	Bergwall, Ol., "
Öijebyn.	Boström, C. P., "
Lillpite.	Björkman, E., "
	Burman, A. G., Kronolänsman.
Pitholm.	Bäckström, A., Riksdagsman.
Öijebyn.	Clausén, A., Handlande.
Bläsmark.	Dahlbäck, J., Hemmansegare.
Långnäs.	Danielsson, A., "
Öijebyn.	Danielsson, C. O., "
	Degerman, C., Jägmästare.
Jefre.	Degerman, Brukspatron.
Roknäs.	Degerman, R. P., Hemmansegare.
Elfsbyn.	Engelmark, B., Handlande.

Öijebyn.	Eriksson, R. A., Hemmansegare.
Trundafwan.	Eriksson, Nils, "
Bergswiken.	Eriksson, E. Gust., "
Långträsk.	Ersson, J., "
Öijebyn.	Hedqwist, C. A., Handlande.
Böhle.	Hedqwist, C. F., Hemmansegare.
Sjulsnäs.	Hellgren, L., Nämndeman.
Hortlax.	Hortlund, Joh., Nämndeman.
Portsnäs.	Holmgren, J. R., Hemmansegare.
Borgforß.	Häggström, R. T., Inspektor.
Hortlax.	Jonsson, Joh., Hemmansegare.
Långträsk.	Johansson, Joh., "
Sjulsnäs.	Larsson, C. J., "
Långnäs.	Larsson, J. G., "
Håkansön.	Lindqwist, O., Nämndeman.
Elfsbyn.	Lundberg, L., Handlande.
Håkansön.	Lundberg, J. E., Hemmansegare.
Storforß.	Markström, C. A., Handlande.
Nybyn.	Marklund, G., Hemmansegare.
Sjulsmark.	Marklund, O., "
Portsnäs.	Mattson Eklund, J., Hemmansegare.
Roknäs.	Mattsson, Er., "
Alter.	Nyström, Inspektor.
Elfsbyn.	Nygren, Komminister.
Lillpite.	Olofsson, O., (unga) Hemmansegare.
Sjulsmark.	Olofsson, O., "
Sikforß.	Olofsson, L., "
	Owen, Edw., Bruksförwaltare.
Öfra byn.	Pehrsson, A., Hemmansegare.
Pålsmark.	Persson, Per, "
Arnemark.	Persson, Joh., "
Böhle.	Rheberg, Aug., Löjtnant.
Trundafwan.	Rönnqwist, J., Hemmansegare.
Framnäs.	Sandman, J., Häradsskrifware.
	Sandström, J., Ingeniör.
Öijebyn.	Stjernberg, P. T., Doktor, Prost och Kyrko-herde, L. W. O.
	Ström, R. B., Major, R. S. O.
Swensbyn.	Ställ, Matts, Hemmansegare.
Hortlax.	Sundström, Joh., "
Portsnäs.	Utterström, J. P., "
Öijebyn.	Walter von, C. L., Kronolänsman.
Håkansön.	Wiklund, J. W., Hemmansegare.
	Wikström, C., "

Jefre.	Öberg, Ol. A:n, Hemmansegare.
Elfsbyn.	Öhberg, J., Handlande.
Roknäs.	Öhman, Jon., Hemmansegare.
	Öhman, N. A., ,,
Öijebyn.	Öhman, P. A., Kyrkowärd.

Neder-Lule Socken.

Ordförande:

Fogelmarck, S. A., Direktör.

Ledamöter:

Afwa.	Almqwist, Hemmansegare.
Gäddwik.	Andersson, N. P., Hemmansegare.
Sundom.	Andersson, J., Nämndeman.
	Andersson, N. A., Hemmansegare.
Afwa.	Andersson, G. E., ,,
	Andersson, A., ,,
	Andersson, A. P., ,,
Björsbyn.	Bergström, H. T., ,,
Sunderbyn.	Bergström, H. T., ,,
Rutwik.	Bergström, E. A:son, ,,
G:la Staden.	Boström, L. O., Häradshöfding, N. N. O.
	Boström, W., Ingeniör.
Sunderbyn.	Bränström, P. A., Ingeniör.
G:la Staden.	Curtelius, O., Kronofogde.
Afwa.	Ersson, J. E., Hemmansegare.
Björsbyn.	Eriksson, E. F., Nämndeman.
Ersnäs.	Englund, L. P., Hemmansegare.
G:la Staden.	Engström, J., Brännmästare.
Westmark.	Ersson, N., Hemmansegare.
Afwa.	Enqwist, ,,
Björsbyn.	Enqwist, N., ,,
Afwa.	Fabricius, f. Nämndeman.
	Fabricius, N. P., Hemmansegare.
Pehrsön.	Hedström, P., Fabrikör.
Gäddwik.	Hedström, N., Hemmansegare.
	Hedström, A., ,,
G:la Staden.	Hjertstedt, Gästgifware.
Afwa.	Holmgren, O., Rättare.
Sunderbyn.	Holm, Fahnjunkare.
Gustafsfrid.	Hollström, E. G. T., Ingeniör.
Sunderbyn.	Hollström, L., Ingeniör.
	Holmström, E. W., Löjtnant.
Afwa.	Isaksson, Is., Hemmansegare.

Afwa.	Jacobsson, J. O., Länsdjurläkare.
Bensbyn.	Jacobsson, H., Hemmansegare.
Ahlwik.	Johansson, O., ,,
	Jönsson, O., ,,
Afwa.	Larsson, L. P., Nämndeman.
Börjeslandet.	Lindgren, Ol:son, J. F., Handlande.
Sunderbyn.	Lindström, A. J., f. Handlande.
Gäddwik.	Lindström, N., f. Nämndeman.
Antnäs.	Miltopée, Edw., Hemmansegare.
Ahlwik.	Nilsson, Ol., ,,
Börjeslandet.	Nilsson, N., ,,
Sunderbyn.	Nilsson, L., Hemmansegare.
	Nordwall, J., Hemmansegare.
Ahlwik.	Nordström, N. P., ,,
Björsbyn.	Nordberg, J., Ingeniör.
G:la Staden.	Nyström, Garfware.
Selet.	Nyström, Inspektor.
Börjeslandet.	Näswall, Nämndeman.
Pehrsön.	Olofsson, N., Hemmansegare.
Rutwik.	Pettersson, L. P., ,,
Sunderbyn.	Rutqwist, H. P., Handlande.
Rutwik.	Ruuth, L., Ingeniör.
Sandön.	Sandberg, J. J., Hemmansegare.
G:la Staden.	Segergren, A. W., Hemmansegare.
Eriksberg.	Selling, Th., Ingeniör.
G:la Staden.	Steckséen, A. A., v. Pastor.
Sandön.	Sundström, Js., Hemmansegare.
Pehrsön	Sundqwist, H. P., Hemmansegare.
Ahlwik.	Turdsjæll, J. E. ,,
Gäddwik.	Wikström, E. O., Gästgifware.
G:la Staden.	Wikström, Fridolf, Herr.
Pehrsön.	Öbom, H., f. Riksdagsman.
Sunderbyn.	Öhlund, O., Ingeniör.

Öfwer-Lule Socken.

Ordförande:

Boden.	Meijer, Apothekare.

Ledamöter:

Brobyn.	Backman, O. J., Nämndeman.
Bodträskforß.	Bergman, E. O., Löjtnant.
Säfwast.	Bergdahl, N., Häradsdomare.
Heden.	Blomqwist, J. J., Hemmansegare.

Boden.	Bolling, G., Doktor.
	Edfast, O. J., Garfware.
Swartbyn.	Ersson, O., Tolfman.
Buddbyn.	Eriksson, E., Nämndeman.
Swartbjörs-byn.	Ersson, J., Hemmansegare.
Wittjerf.	Forßberg, J., "
Bredåker.	Hansson, K. T., Hemmansegare.
Harads.	Halin, H. J., "
Heden.	Holmström, H. P., "
Swartlå.	Hjortsberg, Inspektor.
Boden.	Hällgren, J., Landthandlande.
Krokforß.	Johansson, F., Sågwerksegare.
Buddbyn.	Johansson, N., Tolfman.
	Johansson, J., (unga) Hemmansegare.
Boden.	Johansson, O. E., "
Unbyn.	Johansson, A., "
Heden.	Jönsson, J., "
Boden.	Lindgren, G., "
Holmforß.	Lindgren, J., Inspektor.
Åhlträsk.	Lindgren, J., Hemmansegare.
	Lindgren, N., Skollärare.
Bredåker.	Mattsson, N. P., Hemmansegare.
Heden.	Nilsson, J., Hemmansegare.
Wibbyn.	Nilsson, N. P., "
Wittjerf.	Nordling, A., Tolfman.
Klusså.	Nordström, J., Hemmansegare.
Harads.	Nordqwist, "
Swartbjörs-byn.	Nordlund J. E., "
Unbyn.	Nordström, P., "
Heden.	Nyberg, N. O., "
Buddbyn.	Nyberg, Js., "
Wittjerf.	Nyberg, L., "
Swartbyn.	Olsson, H. P., "
Unbyn.	Olofsson, N., "
Swartbjörs-byn.	Olofsson, N. P., Hemmansegare.
Boden.	Pettersson, J. E., "
Swartbyn.	Pettersson, J. P., Kyrkowärd.
Wikbyn.	Pettersson, H. P., Hemmansegare.
Ljusån.	Pettersson, C. W., Inspektor.
Buddbyn.	Rutqwist, J. A., Hemmansegare.
	Sandstedt, J. F., Direktör.

Boden.	Schönfeldt, K., Kommiñster.
Skogsån.	Schlytern, C. O., Sågwerksegare.
Swartbjörs-byn.	Strandberg, N. P., Hemmansegare.
Boden.	Sundbaum, A., Gästgifware.
Skatamark.	Sundqwist, C., F., Hemmansegare.
Holmforß.	Sundström, C. J., Handlande.
Brobyn.	Söderström, J., Hemmansegare.
Heden.	Ulfhjelm, E., Fabriksidkare.
Säfwaft.	Wallin, L., Hemmansegare.
Ljusån.	Wikström, C. W., Landthandlande.
Boden.	Weftberg, P. G., Direktör.
Swartbyn.	Zellberg, G., Snickare.
Boden.	Öhrman, H. O., Kronolänsman.
Swartbyn.	Öhrling, H. P., Hemmansegare.
Swartlå.	Österberg, L., Sågwerksegare.
Bredåker.	Öström, N. P., Hemmansegare.
Boden.	Ögwiſt, G., Ingeniör.

Råne Socken.

Ordförande:

Sjöſtedt, A., Landtbrukare.

Ledamöter:

Ránbyn.	Berghmark, L. O., Landsfiſkal.
	Edén, N., Kommuniſter.
Strömſund.	Ránlund, C., Landstingsman.
Ránbyn.	Salander, J., Handlande.
Preſtholm.	Sundqwiſt, G., Hemmansegare.
Böhle.	Stenberg, P., Inſpektor.
Ránbyn.	Wennström, C., Skollärare.

Neder-Kalix Socken.

Ordförande:

Kyrkoſtaden.	Hummel, O., Brukspatron.

Ledamöter:

Kyrkoſtaden.	Andersſon, A. G., Arrendator.
	Andersſon, G., Tullförvaltare.
Näsbyn.	Bergmark, J. Handlande.
Kyrkoſtaden.	Bergbohm, C. L., Inſpektor.
	Brattberg, Arel, Herr.
	Bäckman, W. O. A., Telegrafkommiſſarie.

Kyrkostaden.	Bäckström, A., Handlande.
Björknäs.	Grape, J., Kapten, R. S. O.
	Hackzell, G. M., Kronolänsman.
Åfroken.	Heinrichs, Landtbrukare.
Rolfs.	Horney, G., Postmästare.
Kyrkostaden.	Häggström, C. R., v. Konsul.
	Jacobsson, Jac., Hemmansegare.
Siknäs.	Lindgren, Joh., "
Gammelgård.	Rutberg, J., Kapten, R. S. O.
Kyrkostaden.	Ström, O. H., Apothekare.
	Ström, W., Notarie.
Ytterbyn.	Sjöström, C., Hemmansegare.
Rolfs.	Stenström, J. W., Apothekare.
Kyrkostaden.	Swanberg, P. A., Handlande.
	Sällström, J., Handlande.
	Tyselius, Edw., Doktor.
	Wallgren, A., Repslagare.
	Wiklund, O., v. Kontraktsprost.
	Åberg, N. G., Fjerdingsman.
	Åström, Fredrik, Hemmansegare.

Öfver-Kalix Socken.

Ordförande:

Edwall, K. J., Kyrkoherde.

Ledamöter:

Bränna.	Björlingsson, G., Handlande.
	Brännwall, Hemmansegare.
Heden.	Brännwall, N. P., Hemmansegare.
Swedjan.	Engström, L., "
Swartbyn.	Ersson, O., "
	Granström, L., Nämndeman.
Rödupp.	Grundén, C. E., Sågwerksegare.
Bränna.	Hansson, N. P., Hemmansegare.
Wännäs.	Hendriksson, Jacob, "
Landsjerf.	Jönsson, C., Hemmansegare.
Marjerf.	Jönsson, Henr., "
Gyljen.	Krook, V., Inspektor.
Mikajerf.	Larsson, L., Hemmansegare.
Rybyn.	Larsson, Lars, "
Kolmjerf.	Lindbäck, Fredr., "
Bränna.	Lundin, J. F., Handlande.
Hultet.	Nilsson, L. H., Hemmansegare.

Jock.	Nilsson, N. P., Hemmansegare.
Wännäs.	Nilsson, N. A., "
	Sandman, A., Kronolänsman.
Bränna.	Stenberg, C. W., Handlande.

Carl Gustafs Socken.

Ordförande:

Sodenstjerna, L., Jägmästare.

Ledamöter:

Kuckola.	Anundi, J., Hemmansegare.
Lappträsk.	Bergman, Risto J., Hemmansegare.
Karungi.	Bucht, J. P., "
Kuckola.	Franki, H., Hemmansegare.
	Grape, Js., Kyrkoherde.
Karhuwaara.	Hendriksson, H., Hemmansegare.
Karungi.	Kynylä, "
Korpikylä.	Strand, J. H., "
	Tuohea, J., "
Karosjoki.	Wälikoski, Pehr Nilsson, Hemmansegare.
Korpikylä.	Äija, P., "

Öfver-Torne Socken.

Ordförande:

Müller, A., Disponent.

Ledamöter:

Matarengi.	Bergdahl, E. M., Landsfiskal.
	Hackzell, H. W., Kronofogde.
	Nyman, P. A., Handlande.

Pajala Socken.

Ordförande:

Kengis.	Sohlberg, C. J., Brukspatron.

Ledamöter:

Kieriswaara.	Alatalo, O. J:son, Hemmansegare.
Johopieti.	Aro, G. J:son, Gästgifvare.
Kengis.	Bergström, J., Hemmansegare.
Muoniowaara.	Forsström, B., Handlande.
Pajala.	Lassu, J. Hansson, Hemmansegare.
	Pajala, J. H:son, "

Pajala.	Pajala, H., Hemmansegare.
	Pellika, H., Gästgifvare.
	Stenborg, L., Pastor.
	Wickman, J. E., Jägmästare.

Arjeplogs Socken.

Ordförande:

Winnberg, Th., Kyrkoherde.

Ledamöter:

Nurrholm.	Burman, O., Kronoåbo.
Långnäs.	Carlberg, F. U., Kyrkowärd.
Thorberg.	Fjellström, A. T., Handlande.
Bukt.	Holmström, F., Kronolänsman.
Racksund.	Sundström, J. Nämndeman.
Bätjaur.	Wallström, J., Kronohemmansåbo.

Arwidsjaurs Socken.

Ordförande:

Skarin, J., Kronolänsman.

Ledamöter:

Glommerträsk.	Engelmark, F. G.
Lappträsk.	Fjellström, C. R., Pastor.
Boksele.	Granberg, J. A., Hemmansegare.
Glommerträsk.	Högberg, Skollärare.
Bachtjaur.	Lingström, C. E., Kronohemmansåbo.
Glommerträsk.	Törngren, A. O. O., t. f. Jägmästare.

Enontekis Socken.

Ordförande:

Curtelius, J. O., Kyrkoherde.

Ledamöter:

Karesuando.	Hackzell, C. J., Kronolänsman.
Maunu.	Grape J., Klockare och Hemmansegare.
Sawisomutka.	Raattamaa, J., Kateket.

Juckasjärwi Lappmark.

Sappero.	Læstadius, R., Kronolänsman.
	Stenborg, Pastor.

Jockmocks Socken.

Ordförande:

Ullenius, J. E., f. d. Kronolänsman.

Ledamöter:

	Berlin, M. T., Kateket.
Norrwik.	Bogwist, L. A., Frälsehemmansåbo.
Pajerim.	Eriksson, Er. Ol., Nybyggare.
	Forßman, L. J., Landthandlande.
	Lothigius, S., Jägmästare.
	Mannberg, D. J., Landtbrukare.
Qwickjock.	Mannberg, J. D., Klockare.
Tjomotis.	Nordlund, N. J., Nybyggare.
Wuollerim.	Sandqwist, J., "
	Westerlund, E. A., Kronolänsman.
Mattisudden.	Westerlund, J. E., Nybyggare.

Gellivara Socken.

Ordförande:

Silfwerbrand, Th., Kronolänsman.

Ledamöter:

	Appelqwist, Skollärare.
	Engelmark, Skogsuppsyningsman.
	Landström, E., Nybyggare.
Ullatus.	Pehrsson, P., Nämndeman.
	Stenborg, Pastor.
	Söderberg, Klockare.
Hakkas.	Aström, J. T., Tingstolk.

Styrelsen öfwer Afwa Landtbruksskola.

Ordförande: Landshöfdingen m. m. S. P. Bergman.
Sekreterare och Skattmästare: Tel.-Kommiss. A. Cajanus.
Ledamöter: Förwaltnings-utskottet.
Löjtnant C. F. Espelund.
Brukspatronen D. Hummel.
Grosshandlanden m. m. E. Asplund.
Guldsmeden E. J. Brandt.
Landträntmästaren F. Waldenström.
Inspektörer: Förste Landtmätaren J. E. Nyström.
Handlanden O. D. Sundberg.
Länsdjurläkaren J. O. Jacobsson.
Suppleanter: Ingeniören P. A. Brännström.
Handlanden N. E. Bergström.
v. Pastor A. A. Stecksén.
Skolans Föreståndare: Herr S. A. Fogelmarck.

Norrbottens Läns

Kungl. Hushållnings-Sällskaps

Handlingar.

Luleå, 1871.
Aktiebolagets Tryckeri.

Protokoll,

hållet wid Norrbottens läns Hushållnings-sällskaps årssammanträde i Luleå den 28 Januari 1871.

Närwarande: Ordförande: Sällskapets vice Ordförande, Herr Öfwerste-löjtnanten och Riddaren W. v. Rehausen, samt hrr rektor C. J. Backman, kapten C. O. Bergman, ingeniören P. A. Brännström, kronofogden J. O. Curtelius, kyrkoherden J. A. Englund, grosshandlaren O. Hummel, lärowerksadjunkten mag. O Holm, lärowerksadjunkten mag. V. Holm, ingeniören L. Nuth, direktör J F. Sandstedt, kaptenen och riddaren R. Schough, hemmansegarne Sandberg och Segergren, kyrkoherden A. A. Steckiön, hemmansegaren L. P. Sundström, bergmästaren A. Tryséu, räntmästaren F. Waldenström, kaptenen och riddaren H. Widmark, hemmansegaren Wikberg m. fl., samt undertecknad sekreterare som förde protokollet.

§ 1.

S. D. Sedan hr Ordföranden öppnat mötet med att helsa de närwarande wälkomna, upplästes den af sekreteraren affattade berättelsen till Sällskapet för år 1870, så lydande:

Berättelse

till Norrbottens läns Hushållnings-sällskap för år 1870, wid deß allmänna sammanträde den 28 Jan. 1871.

Den berättelse, som till Sällskapet årligen på denna dag skall afgifwas, kan skäligen anses böra omfatta dels de åtgärder Förwaltnings-utskottet i enlighet med Sällskapets beslut

widtagit, dels en öfwersigt af den ståndpunkt landtmanna-näringarne under året intagit; de framsteg de möjligen gjort; de behof som böra afhjelpas; den widgade erfarenhet som wunnits; de nya förwärfskäller som kunnat anlitas eller som böra anlitas; den industriella befolkningens tillstånd och de medel, af hwilka hon begagnat sig för sin fortkomst, med ett ord, de förändringar som i det ena eller andra fallet uti hithörande riktning under året inträffat. Till grund för den förra delen ligga Förwaltnings-utskottets protokoller och de handlingar som förelegat till deß bepröfwande; för den senare delen skulle man hafwa gillenas årsberättelser till ledning. Det är helt naturligt att denna sistantydda öfwersigt skulle kunna bli af stort och gagnande intresse. Men härför fordras mycken noggrannhet å gillesordförandenas sida wid afgifwandet af deras berättelser, hwilka borde upptaga den större eller mindre mängd af iakttagelser, som kunnat göras och som för ett uppmärksamt öga sällan uteblifwa. Wi weta att detta icke alltid warit fallet, men då undantag inträffa, är så mycket större anledning att erkänna och framhålla det. Ett sådant undantag förefinnes för det år, som wi i dag öfwerse. En ganska riklig skörd har kunnat hemtas ur de årsberättelser, som nu inkommit, och det har derföre warit möjligt att deraf göra ett sammandrag, som i någon mon torde lemna en temligen åskådlig bild af förhållandena i länet i hwad dessamma beröra de grenar af den mensk liga werksamheten, som ligga oß närmast och utgöra föremål för wår egentliga werksamhet. Wisserligen hafwa icke årsberättelser inkommit från alla gillen, icke heller hafwa alla berättelser meddelat fullständiga upplysningar, hwarigenom lucker måste uppstå i en fullständig öfwersigt, men till någon del kunna dessa lucker genom förut kända förhållanden fyllas och till ett annat år bör man kunna hoppas att bristerna såwäl i det ena som andra afseendet blifwa afhjelpta.

Hwad nu först angår Sällskapets direkta werksamhet under året, måste man erkänna, att den icke warit riktad på särdeles många föremål. Det är itynnerhet **Aminne** egendom, som tagit Förwaltnings-utskottets uppmärksamhet i anspråk. Sedan kontrakt om arrende på sju år blifwit upprättadt med hr J. F. Sandstedt, hafwa syner och besigtningar å egendomen i löst och fast blifwit wertställda, och dessa syner hafwa nedbragt wärdena till ansenlig grad. Sålunda har wärdet å inventarierna blifwit nedsatt till 3,618 rdr 79 öre och wärdet å byggnaderna likaledes blifwit betydligt nedprutadt. Deßutom hafwa bristfälligheter å egendomen uppats, hwilka mindre

wäl förlika sig med det anspråksfulla begreppet **mönsterfarm**, och dessa bristfälligheters afhjelpande har till icke liten del medtagit de medel, som från Sällskapets kassa för egendomens wård under året utgått, och som uppgå till ett belopp af 1,225 rdr 72 öre. Likwäl äro ännu flera reparationer af nöden, så att äfwen för innewarande år icke obetydliga utgifter blifwa erforderliga. Dessedt dessa, icke alldeles beräknade olägenheter, har egendomens stötsel lemnat ett wackert resultat för året, och icke utan skäl torde man kunna göra sig förhoppningar om ännu wackrare i framtiden. Den arrendator enligt kontraktet åliggande årsredogörelse återfinnes bland årsberättelserna.

De försök som Sällskapet gjort för ladugårdsprodukternas bättre behandling hafwa hittills bestått dels i att för länet erhålla sticklinga mejerister, dels i att lemna medel till bidrag i kostnaden för mejeriers inrättande. För nu afsedda år har ingendera delen warit särdeles lyckosam. Den mejerielev, som med resebidrag af Sällskapet hösten 1869 begaf sig till Ultuna, och som afslutade sin kurs derstädes sistliden höst, har funnit för godt att icke åter inställa sig i länet, utan tagit anställning söderut, hwadan den med hennes kurs för länet afsedda nytta blifwit omintetgjord. Mindre lyckligt säges äfwen det i Hietaniemi med understöd af Sällskapet inrättade mejeri hafwa slagit ut. Detsamma skall nemligen gå med förlust, men om så är, torde orsaken få sökas i felaktigheter och brister, som det warit mejeri-egarnes pligt att från början afhjelpa. Dessa motgångar böra i hwilken händelse som helst icke werka afskräckande att fortgå i denna riktning, ty ladugården har som bekant hittills blifwit alltför litet uppmärksammad i länet. Ett efterföljansw rdt exempel i detta fall kan Westerbotten med all rätt göra anspråk på att wara, och deß mejerier kunna icke blott stå som mönster i Norrland, utan hafwa till och med wäckt uppmärksamhet i det sydligare Swerige. Måtte Norrbotten wäl behjerta denna wigtiga omständighet.

Det under sommaren hållna mötet i Råne war äfwen denna gång talrikt besökt af allmoge, som med uppmärksamhet åhörde det af landtbruksingeniören Magnét hållna föredrag samt de wärderika upplysningar som der i öfrigt meddelades. Den talrika mängd af utställningsartiklar, som der företeddes, ådagalade wäl icke någon synnerlig stor och allmännare skicklighet i handaslöjd, men lemnade likwäl bewis på, att hushållningen i hwad den afser egen förbrukning icke är helt och hållet försummad. Priser kunde wid tillfället utdelas till ett antal af 28 och till ett belopp af 262 rdr, hwaraf det högsta priset 40 rdr utgick för en hingst. Så önskligt det än är, att ett

så oundgängligt medel för landtmannens ekonomi som goda dragare äro, på allt sätt förbättras och att Sällskapet dertill medwerkar genom belöningar, torde det dock kunna ifrågasättas, huruwida det nuwarande sättet att bedöma hästens wärde är det rätta eller ens särdeles tillförlitligt. På ett blott ytligt betraktande af hästen är man långt ifrån säker om att upptäcka hans bättre eller sämre egenskaper, så att det lätteligen kan hända, att en wanartig eller swag häst, ehuru med fördelaktigt utseende, kan erhålla oförtjent pris. Denna omständighet har på senare tiden börjat uppmärksammas. I Danmark låter man hästen undergå ett s. k. kraftprof, och detta har redan wunnit efterföljd på ett och annat ställe i Swerige. Det wore mähända skäl uti att äfwen häruppe tänka på denna sak, och åtminstone tills widare nedsätta priset för hingst, om han fortfarande såsom hittills skall undergå endast ytliga besigtningar.

Till fårafwelns förbättrande införskref Sällskapet år 1869 rasbaggar, hwilka stationerades efter de olika elfdalarne. Utaf dessa med dryga kostnader anskaffade baggar har den å Melderstein befunnits oduglig och behäftad med någon sjukdom, hwarföre han under året blifwit slagtad. Slagtet har icke betingat högre pris än 12 rdr, så att Sällskapet på den affären redan förlorat närmare 100 rdr. I förbigående torde få antecknas den på senare tiden mera uppmärksammade wigten deraf, att slagtdjur äro friska. Det är icke sällan man får höra, att den eller den kon blifwit sjuk och måst slagtas, men man har sällan tänkt på, att om kreaturet är sjukt, så har sjukdomsgiftet sannolikt oftast ingått i blodet och förderfwat köttet, hwarigenom detta icke kan bli någon sund och närande föda för menniskan. Af synnerlig wigt är också, att mjölken af en sjuk ko icke anwändes till föda, ty mer än ett offer, i synnerhet af barn, kan med säkerhet tillskrifwas denna orsak.

Bland de binäringar, som förtjena serskild uppmuntran, intager fisket ett framstående rum. Sällskapet anslog wid förra wintermötet 500 rdr för ordnandet af fiskodlingsanstalter, men som ingen anmält sig för erhållande af detta bidrag, har anslaget icke kunnat utgå. Enligt de åsigter man förut haft om fiskodling, skulle detta ha warit att beklaga, men med den bättre insigt man på sista tiden wunnit om odlingens fördelar, kan man betrakta som en lycklig omständighet, att ännu ingen nedlagt större kostnader för någon ny anstalt i denna wäg. Det finnes nemligen ett oundgängligt wilkor för att odlingen skall winna sitt ändamål, och detta är **fredning**. Om t. ex. laxen icke blir fredad, dels genom fri passage på wissa dagar

under sin gång uppför wattendraget, dels under lektiden, dels genom ändamålsenlig fiskredskap, och skyddad från ljustring, skall odlingen befinnas nästan helt och hållet förfelad. Wi weta att i wåra elfwar ännu mycket återstår att göra i nämnda hänseenden, och förr än fiske-egarne kunnat förmå sig att widtaga nödwändiga åtgärder härutinnan, wore alla medel för odling snart sagdt bortkastade. Ingenstädes har man offrat större summor för fiskodling än i Frankrike, och ingenstädes har resultatet mera gäckat förwäntningarne. I England och Norge deremot har man synnerligen winlagt sig om fredning, och i begge länderna har följden deraf blifwit den allra lyckligaste. Wåra ansträngningar böra således ännu wara riktade mera på afhjelpande af de swåra bristerna och olägligheterna wid fiskets bedrifwande, än på direkta försök att föröka fiskarnes antal, som ofelbart lända till ringa nytta.

För att befordra en bättre insigt uti den för länet wigtiga skogsskötseln, beslöt Månemötet att inköpa 150 exemplar af en utaf jägmästaren Björkman utgifwen lättfattlig folkskrift i detta ämne, men denna skrift har ännu icke hunnit utdelas till gillena.

De uppoffringar Sällskapet funnit för godt att underkasta sig, för att till länets landtbruksskola locka lärlingar, synas fortfarande bära frukt, så att skolan äfwen detta år kunnat erhålla en god uppsättning afynglingar.

Det har på annat håll för ett par år sedan anmärkts, att Hushållnings-sällskapen alltför litet egnade sin uppmärksamhet åt industriella grenar, som wore i behof af lyftning och uppmuntran, ehuru de icke omedelbart afsåge jordbruket och dess idkare. Hushållnings-sällskapens ombud på Februarimötet i Stockholm hafwa äfwen behjertat denna anmärkning och till en början beslöto de wid sista sammanträdet, att en utställningslokal för hussljödalster skulle förhyras och anordnas i Stockholm. För att möjliggöra detta, uppmanades åtskilliga Hushållnings-sällskap att lemna bidrag i kostnaden för lokalen, och från detta Sällskap har öfwersändts ett bidrag af 100 rdr. Ifrågawarande lokal har öppnats med innewarande års början, och man får tillönska företaget den bästa framgång, ehuru från detta län artiklar icke på länge torde wara att påräkna annat än i ytterst ringa grad. En artikel som är förtjent af det bästa erkännande och som säkerligen skulle winna liflig efterfrågan, om den sändes till utställningslokalen, är de korgflätningsarbeten, hwilka åstadkommas af några lappar, och hwilka torde kunna täfla med allt hwad i denna wäg hittills blifwit förfärdigadt.

I sammanhang härmed kan omnämnas, att den komité, som Sällskapet wid förra wintermötet utsåg för slöjdfickligbetens befrämjande i länet, warit förhindrad att till Ränemötet framlägga något förslag, hwarföre detta i dag förekommer till behandling.

De nu omnämnda angelägenheter hafwa warit sådana som mer eller mindre kräft utgifter från Sällskapets kassa, eller åtminstone antagits att göra det. Men det finnes angelägenheter, för hwilka man måste arbeta, hwilkas ordnande och befordrande taga i anspråk tid, tålamod och möda, hwilkas genomförande påkallar ihärdighet och god wilja, utan att de derföre eller derjemte fordra några egentliga penningebidrag. Det är härwid mindre fråga om den ökade tillgång man får genom ett förökadt arbete, än den ökade tillgång man bereder sig genom omtanke och sparsamhet. Det gäller nemligen anlitandet af nyare tiders uppfinningar för att motarbeta den öfwerhandtagande fattigdomen. Men man förmår derwid ingenting, om icke föremålet för denna werksamhet sjelf förstår sitt eget bästa. Det är således på deß öfwertygelse man måste werka, om saken skall winna framgång. Redan länge hafwa sparbanker haft till uppgift att locka till sparsamhet för att mota fattigdom, men de hafwa befunnits otillräckliga. Fattigdomen tillwexer som en förfärande smitta och den hotar att uppsluka sjelfwa wälmågan. Ett sådant tillstånd får icke fortgå och öfwerallt är man betänkt på medel att afhjelpa det. Äfwen i Swerige hafwa fosterländska män egnat sin tid för beredande af en bättre framtid. Den s. k. fosterländska föreningen har en sådan uppgift, och det är en glädje att deß och många andras sträfwanden redan börjat wisa werkningar som i en aflägsnare framtid först skola kunna till fulla wärdet uppfattas. De inrättningar, genom hwilka fosterländska föreningen will werka för hämmande af den hotande fattigdomen äro, utom sparbanker, i synnerhet kapital- och lifränteanstalter samt hushållsföreningar, hwartill komma folkbanker. Kapital- och lifränteanstalter äro framför allt annat egnade att betrygga mot brist och nöd på äldre dagar, och den motion som i detta fall i dag framlägges till Sällskapets afgörande skall otwifwelaktigt winna det understöd den förtjenar. Äfwen hushållsföreningar äro nyttiga inrättningar till arbetarens fromma, men den af hr Magnét på Ränemötet uttalade åsigt afwiker från det här praktiserade sättet. Hr Magnét anförde nemligen att i Kalmartrakten under det sista mißwertåret hade bildat sig hushållsföreningar ungefär motswarande det i Lule bildade Upp-

köpsbolaget, men med en wäsentlig skilnad i plan. Ty i stället för att det senare utsäljer sina waror med ringa stegring öfwer inköpspriset, skulle det å andra stället bildade hålla det på platsen gångbara priset, men afsätta winsten till ändamål som wore för deltagarne allmännyttiga. I det förra fallet bereder sig deltagaren en lindring i utgifterna för wissa förnödenhetswaror, utan att det derföre får förutsättas, att han beipar något i det hela. I det senare fallet åter beredes deltagaren wisserligen icke någon minskning i utgifterna för dagens behof, men han kan af winsten på rörelsen bilda sig en fond, af hwars räntemedel han kan i framtiden hafwa en god hjelp. Den förre lägger måhända icke af något, ehuru hans utgifter i wisst fall äro mindre; den senare deremot bildar sig en werklig sparkassa, snart sagdt utan att han wet af det. Det will synas som skulle af de twå föreningarne den senare hafwa ett obestridligt företräde, och det torde tagas i öfwerwägande, huruwida icke en sådan grund borde läggas äfwen för hushållsföreningar i wåra bygder. Derigenom skulle äfwen obehagliga slitningar mellan yrkesmännen och föreningsdeltagare undwikas, på samma gång föreningen, i tider af stor brist och liflig efterfrågan, kunde hålla sina waror till drägliga priser, och sålunda twinga yrkesmännen att hålla sig inom skäliga skranker. Denna fråga står på dagordningen i alla länder och då hon äfwen trängt till oß samt redan warit föremål för Sällskapets werksamhet, torde några ord derom icke wara i otid yttrade.

Öfwergå wi nu till en öfwersigt af ställningen i länet under det år som nyß förflutit, så möter oß den glädjande underrättelsen från alla håll, att **året warit godt.** Såwäl spannmål som foderwäxter och rotfrukter hafwa i allmänhet gifwit god, på flere ställen riklig afkastning. Några enskilda drag skola derpå gifwa tillräckliga bewis.

Hwad först **rågen** beträffar, meddelas från Öfwer-Torne att den gått i ax redan den 18 Juni; i Neder-Lule har den gifwit i medeltal minst 20:de kornet, wid landbruksskolan 70:de—80:de kornet*); i Pite socken har den gifwit ända till 30:de kornet, men i medeltal 16:de; wid Melderstein har å 4½ tunl. utaf 8 kannors utsäde per tunl. skördats 74 kub.-fot på tunlandet, med en wigt af 285 skålp. pr k.-f.; en god skörd har den äfwen lemnat i Neder-Kalix och Öfwer-Lule samt i Neder-Torne. Det säger sig sjelft, att i alla dessa socknar rågodlingen warit af mindre omfattning. Mest torde råg odlas i

*) Midsommarråg.

Neder-Lule, men att den ännu icke blifwit allmännare antitad i Pite socken, wittnar att jordbruket der icke nått den högre ståndpunkt man förut wille tilldela länets sydligare socken. Emellertid winner rågen terräng, och om deß framsteg går långsamt, har man derföre icke anledning att beklaga sig. Här brister nemligen ännu hwad som måste föregå rågodlingen, om den icke i de flesta fall skall misslyckas, och genom felslående wexa afskräckande, — det är god **afdikning**. Afdikning är som bekant ett oundgängligt wilkor för detta sädesslags blomstring, i synnerhet i wåra, mycket wattensjuka trakter. Också omtalas det från Afwa, att rågen gifwit högsta afkastningen på den jord som warit underdikad. Täckdikning har börjat anwändas i Neder-Lule och Neder-Torne, dock icke af tegelrör, utan med småsten, hwilket och är det enda möjliga för den djupa kälens skull. Större håg för åkerdikning wisar sig ock i Neder-Lule, Råne, Öfwer-Lule, Neder-Torne, Neder-Kalix, Arwidsjaur och Pajala, hwaremot ännu ingen större håg derför wisat sig i Pite socken och Öfwer-Kalix, ehuru goda föredömen icke saknas på någotdera stället, och från den senare socken särskildt nämnes Gyljen såsom en blifwande werklig mönsterfarm.

Kornet kunde i Arjeplog på torra sandåkrar sås redan den 11 Maj och äfwen i Öfwer-Kalix skulle sådden wid samma tid kunnat förfiggå, om icke förfigtigheten, till följd af gammal erfarenhet om kalla fjellwindars wanliga inträffande i medlet af Maj, bjudit att uppskjuta dermed till den 25:te och likwäl woro kornåkrar i ar den 4 Juli och hafren den 9:de. I Pajala deremot började sådden den 16 Maj, emedan man der icke synes hysa en dylik farhåga, utan twärtom beströr åkrarne redan i medlet af April med kolstybb för att desto förr få dem bara och torra; förden förfiggick derstädes i början af Augusti. I Neder-Lule uppgifwes kornet hafwa lemnat 8—9:dubbel afkastning och i Pite socken 6—7, men äfwen ända till 18 gånger utsädet. Såwäl der som från Öfwer-Lule och andra ställen klagas likwäl öfwer bristen på täckta hässjor eller torkrier, emedan icke litet säd blifwit skadad af regn, men hwilket förekommits om nämnda jemförelsewis billiga inrättningar warit att tillgå.

Såsom en kuriositet må anföras att å landtbruksskolan af **höfthwete** (kubbhwete) erhållits 50:de kornet.

Med **gråärter** har försök äfwen detta år blifwit gjordt å chefsbostället Gran. Wid sådden uppblandade med $^2/_3$ korn förgwäfde de helt och hållet detta genom ärthalmens rika wertlighet, så att endast ärter skördades. Ärterna gåfwo 9:de kornet, men endast 3:dje om kornutsädet beräknas. Ordföranden

i Gillet antager, att en större blandning af korn och hafra skulle befordra en jemnare wextlighet af de olika sädesslagen, och halmen är yppерlig för kreaturen. Ett mindre parti till utsäde kan erhållas på Gran om någon intresserar sig för försök dermed. Omtåligare än kornet synas de icke wara.

Med undantag af potatis är odling af rotfrukter i länet mera sparsam än önskligt wore. I wissa socknar t. ex. Pite och Öfwer-Kalix odlas icke en gång potatis till socknens behof, hwaremot i synnerhet Neder-Lule är rikt försedt med denna nödwändighetswara. Wid Melderstein har den behandlats på följande sätt: (Se gillesberättelsen). Å prestbordet i Öfwer-Kalix hafwa foderbetor odlats, hwarjemte försök blifwit gjordt med köksträdgårdswerter, af hwilka erhållits, bland annat, tidig midsommarskål med hufwuden af nio skalpunds wigt och wextmärg ~~med~~ gurkor, wägande $3^1/_2$ skålp.

Af **hö** har blifwit rikligt, ehuru ängsskötseln tarfwar en grundlig förbättring i länet, så att icke den gynnsammaste bergningstiden blifwer anwänd till afmejande af de magra myrängarne, hwilka i allmänhet lemna ett så ytterst kraftlöst foder. Det föreligger ett stort arbete endast i en förändring i detta fall, och hufwudwilkoret derför är rikare tillgång på gödningsämnen. När skall den tid komma, då jordbrukaren i detta län som sitt förnämsta och wigtigaste arbete under wintern anser kompostberedning? Japanesaren har med få ord uttryckt hela jordbrukslärau; han säger nemligen: mycket foder, mycket boskap; — mycket boskap, mycket gödsel; — mycket gödsel, mycket säd. Men i wåra bygder få wi framför allt tillägga: mycket gräs. Här förstår man sig icke på annat sätt för ängens behandling, när den blir swagare, än att wända den till åker, men äfwen ängen kan gödselbehandlas och sålunda beredas till förnyad wextkraft. Kommer man till insigt härom, skall man nog äfwen hafwa lärt sig inse fördelen af kraftigare foderwerter. Det ligger ingen lycka uti att en ängswall bär ortens grässlag i 15—20 år. Långt större winst kunde jordbrukaren bereda sig, äfwen om han efter endast 5 år måste på nytt tillföra ängsmarken erforderlig näring. Starkare foderslag tarfwa starkare näring, men starkare foderslag frambringa äfwen mera och rikligare mjölk samt krattigare kött. Detta är wisserligen endast antydningar, men som dock kunna tåla wid att tänka på. Ett gödselslag ligger oß nära; det är afträdesgödseln. Denna är dubbelt så rik som ladugårdsgödseln, men beredd till pudrett är den fer gånger så rik. Början till en sådan beredning är på några ställen gjord, och wid Karlsborgs lastplats i Neder-Kalix beredes pudrett i ster skala.

Kostnaden och besväret äro dertill ringa, men nyttan owärderlig. Och huru mycket skulle icke näsan och sundheten på en sådan förändring winna! Hwarje jordbrukare står det öppet att widtaga densamma, ty härwidlag går det icke an att undskylla sig med brist på medel.

Förökad gödseltillgång, förökadt foder, förökadt antal på kreatur skulle naturligtwis äfwen stegra ladugårdens afkastning. Länet producerar näppeligen smör till sitt behof, ehuru wissa socknar onekligen deraf åstadkomma mera än de förtära. Detta är fallet med socknarne i Tornedalen, och från Neder-Kalix uppgifwes, att der under året tillwerkats minst 300 centner till afsalu. Emellertid uttalas från flera gillen önskligheten af mejerier. I Öfwer-Lule lämpa sig 3—4, om icke flera, byar särdeles wäl för sådanas inrättande; i Pite socken saknas icke heller lämpliga lokaler, i Neder-Lule lika så litet, och i Neder-Kalix har man förhoppning om att få ett sådant inrättadt å Gammelgården. Det redan befintliga i Rutwik fortgår med wacker tillwerkning, ehuru med alltför ringa understöd från byamännens sida. I öfrigt behandlas icke ladugårdsprodukterna synnerligen wäl i länet. En liflig efterfrågan, ett stegradt pris, en kontant handel äro likwäl egnade att framkalla en omsorgsfullare behandling. Dessa wilkor tillfredsställas för närwarande i Neder-Lule, möjligen i widsträcktare krets. Gelliwara bolag låter nemligen uppköpa stora partier smör, förmodligen för export till England. När man känner utlandets långt drifna fordringar på denna wara och tillika känner den anspråkslösa beskaffenheten af den här tillwerkade, har man swårt att göra sig en föreställning om huru denna affär skall slå sig ut. Måhända ligga till grund för densamma wissa undantagskonjunkturer, hwilka icke mer återkomma. Skulle dock så lyckligt wara, att meningen är att göra affären stabel, skulle detta kunna åstadkomma en fullständig omgestaltning af wåra jordbruksförhållanden, förutsatt nemligen att afnämaren skärper sina anspråk på warans beskaffenhet, så att till det minsta lyneburgersalt anwändes i stället för det nu wanliga grofwa saltet.

Bland binäringar intager fortfarande skogshygge, forsling af träwaror, flottningar och tjärubränning det främsta rummet. Dernäst torde i ordningen komma fisket. Både skogshandtering och fiske lemna ännu mycket öfrigt att önska. Att hålla såwäl den förra som den senare inom lagliga gränser, är ännu ett önskningsmål. Från Neder-Torne uttalas skarpa yttranden öfwer skogsskötseln, som inom nämnda område numera endast består i att söka skona den uppwerande ungskogen,

ty annan skog finnes icke derstädes. För att i någon mon skydda ungskogen föreslår ordföranden i gillet, att Sällskapet medelst belöningar skulle werka för anwändandet af stengärdesgårdar, hwilka utom sin större waraktighet derjemte skulle förekomma uppläggandet af stenrösen, till hinder och kostnad för efterkommande, såsom hittills ofta händt. Han föreslår derföre en belöning af 10 öre pr famn för stengärdesgårdar. Hwad fisket angår, har någon märkbar förändring till det bättre icke inträdt, men fiskens behandling börjar dock bli något bättre; åtminstone är detta fallet med lax, som nu på några ställen inlägges i iskällare och der insaltas, hwarföre ock så behandlad lax betingar högre pris. Deßutom har man nu beredt sig nya medel att längre tid bewara laxen färsk, och under sommaren har icke liten del af den i Lule elf fångade lax såsom färsk blifwit afsänd till Stockholm, hwilket antagligen kommer att framgent förnyas. Om än följden häraf har warit en stegring i priset för konsumenter på platsen, så har åtminstone näringsidkaren wunnit på affären, och torde detta i sin mon mana honom att tillse, att han fortfarande genom ändamålsenliga åtgärder söker hålla näringskällan wid makt. Wisserligen upptaga icke officiella handlingar årliga inkomsten af laxfisket i länet till särdeles höga belopp, då detsamma för Torne elf beräknas till 57,871 rdr, för Lule elf till 35,000 rdr och för Pite elf till 9,925 rdr, eller tillsl. 102,796 rdr, hwartill kommer laxfisket i Kalix och Råne elfwar, men afser man antalet personer som har icke owäsentliga bidrag från fisket i sitt lifsuppehälle, och afser man derjemte den rikliga näring som erhålles äfwen från andra slags fisk, så framstår lätt wigten af, icke blott att skydda det nuwarande fisket, utan äfwen genom ändamålsenliga anstalter flerdubbla afkastningen.

Här skulle wara på sin plats att yttra några ord om hushållningen i länet, men då slöjdkomiténs förslag föreligger till behandling, torde dermed lämpligen böra uppskjutas. Blott det af ordföranden i Haparanda och Neder-Torne gille framställda förslag i denna wäg bör omnämnas. Ordföranden i nämnda gille föreslår nemligen, att 3 a 4 fattiga, föräldralösa eller wanwårdade barn på Sällskapets eller Landstingets bekostnad sändas till Stora Råby räddningsinstitut, hwarest de wore i tillfälle att utom gudsfruktan och sedlighet lära sig rotflätningsarbeten, hwarefter de kunde utplanteras i länet och denna nyttiga handaslöjd sålunda införas.

Efter hwad nu är anfördt, kan det wara öfwerflödigt nämna, att den ekonomiska ställningen i allmänhet förbättrats. Det klagas wäl från ett och annat håll, såsom från Neder-

Kalix, att en mängd lönkrogar göra sitt till, för att tära på det uppspirande välståndet, äfvensom den invärm af tyska schackrare, som en tid slagit ned öfver vissa trakter af länet, icke heller bidrager till befolkningens förkofran, men den nyss öfverståndna hårda pröfningen skall väl i någon mon hafwa gjort folket försigtigare och omtänksammare. Fattigvården trycker dock ännu tungt på landtbefolkningen, ehuru en förbättrad organisation af dess utöfvande, t. ex. i Neder-Kalix, visat sig ändamålsenlig. I Pite socken har förslag warit a bane om inrättandet af arbetare- och fattiggård, hvilka södernt visat sig särdeles ändamålsenliga, men förslaget har denna gång fallit. Inbyggeswäsendet fortlefwer, och så länge man icke funnat tillämpa någon werksam bot deremot, skall tywärr klagan öfver tung fattigvård icke upphöra. Från ett illa öfverwakadt nybyggeswäsende och från en illa reglerad skogshandtering härleder sig detta onda. Äfwen en icke alltid klarsynt afvittring torde icke wara utan skuld deruti. Der man tagit sot, får man söka bot, heter det, men antagligen har det onda wert litet hwar öfwer hufwudet. Det förnämsta botemedlet har man welat finna i torpanläggningar, och man har försökt något i den wägen, men resultaterna äro otillfredsställande. Må man dock hoppas, att den till en del redan genomförda, men i större skala påtänkta indelning af odlingsbar mark samt uppförande af snygga bostäder för arbetarefamiljer, som höra under Gyljens egendomar, blifwer till fullo werkställd, och måhända skall man sålunda hafwa funnit åtminstone en länk till den brustna kedjans knytande. Laga skiftenas afslutande skall väl kunna bli den andra, men sjelfwa **låset** är dock **upplysning**. Genom Landstingets beslut om anslag till småbarnsskolelärares aflöning är början tagen till underwisning af ett widgadt antal barn i den första skolåldern, men dermed är ingalunda slutstenen lagd. Emellertid skola dessa småbarnsskoler werka gagnande, icke minst deruti, att de trycka upp den egentliga folkskolan, hwars bristfälligheter ännu äro stora. Endast ett gille har lemnat uppgift på det förökade antal barn, som genom småskolornas införande erhålla underwisning, och detta är Neder-Kalix, hwareft antalet underwisade barn wert med icke mindre än 300. Antagligen är förhållandet jemförelsewis likartadt i flera andra kommuner, hwilket i sanning lofwar godt för framtiden. Om tillmötesgående icke ännu är så beredwilligt, såsom t. ex. i Haparanda, hwareft läroSalarne skola wara otillräckliga, får man väl ändå hoppas, att den nya institutionen omsider skall omhuldas med det understöd, hwaraf den kan wara i behof. Folkupplysningen är icke ett

ämne eller en angelägenhet, som får wara främmande för oss och alla de åtgärder som dermed stå i sammanhang förtjena afseende. Sålunda bör man nämna, att barnhemmet i Neder-Kalix äfwen detta år festrat 16 flickor, hwilket hellagligen ännu är ett enstaka exempel i länet. Deremot har frågan om en hushållsskola i Pite socken fallit, ehuru hushållsskolor otwifwelaktigt skola bli en af framtidens wigtigaste angelägenheter.

Detta är den öfwersigt, som i kortaste drag återgifwen, i någon mon torde afspegla en stor del af de förhållanden, hwilka kunna förekomma till Sällskapets skärskådande. Ehuru önskningsmål förefinnas, wisar sig dock ställningen i länet skäligen god, och om man undantager träwaruhandeln, hwilken warit underkastad någon stockning, måste man erkänna, att utwecklingen warit jemn och lyckosam. Men på samma gång wi erfara och erkänna detta, ledas wi lätt till jemförelser. Icke så som skulle wåra grannar, wåra landsmän wara mindre lyckliga än wi, utan jemförelsen faller utom wåra landamären. När wi i fred och ro inhöstat wåra skördar, när omsättningen af wåra produkter och förnödenhetswaror utan hinder förliggår, när wi, utan tanke på möjligheten af att annat inträffa kunde, äro herrar i eget hus, — huru swårt hafwa wi icke att tänka oss motsatsen! Det är lika swårt som för en frisk att imaginera sig sjukdomens plågor. Och dock lida wi af hwad wi höra omtalas. Wårt djupaste deltagande egnas det land och det folk, hwilkas åkrar ligga förtrampade, hwilkas egedelar skövlas, hwilkas hus brännas ned till grunden, hwilkas mödrar beröswas sina män och sina söner, som förblöda för dem och för landets sjelfbestånd. Wåra materiella intressen och wåra andliga intressen äro lika mycket berörda af den jättestrid, som nu utkämpas. De lärdomar som det upplifwade utöfwandet af det råaste barbari bibringar oss, skola säkerligen icke gifwas till spille. Wilja wi äfwen i framtiden åtnjuta den oskattbara förmonen, att i fred och ro bruka wår jord och inberga wåra skördar, samt oförkränkt råda öfwer wårt hus, så få wi icke rygga tillbaka för frifwilliga uppoffringar; wi måste wara rustade för att få wara fredade och i öfrigt förtröstansfullt ställa i ordets egentliga betydelse **försynen** (framsynen, förutseendet) till wårt wärn, — ett wärn som ännu aldrig swikit.

§ 2.

Godkändes den af Förwaltnings-utskottet beslutade anordningen af middag å Åminne för H. K. H. Prins Oscar samt utbetalning af de dermed förenade kostnader.

§ 3.

Upplästes den af hrr Revisorer afgifna berättelse öfwer 1870 års räkenskaper (Bil. A), hwarefter Förwaltnings-utskottet meddelades decharge för räkenskaper och förwaltning för nämnda år.

§ 4.

Till nya ledamöter i Sällskapet inwaldes följande:

i **Neder-Kalix gille:** doktor Fägerström och jägmästar Holmerz;

i **Öfwer-Torne:** komminister P. O. Grape (Hietaniemi), handlandena N. Lindgren (Pello), E. Asp (Matarengi) och O. Utterström (Niemis);

i **Pajala:** doktor C. J. Boström och jägmästar O. R. Hedenström;

i **Arwidsjaur:** handlanden E. Lindgren och A. E. Klum, inspektor Dsc. Engelmark;

i **Lule stad:** apotekaren A. Adde, v. häradshöfding G. Ullman och kollega J. Sahlin;

i **Neder-Lule:** vice häradshöfdingen H. Kramer.

§ 5.

Af Förwaltnings-utskottets ledamöter woro i tur att afgå hrr kaptenen och riddaren K. J. Grape samt hemmansegaren H. F. Bergström, och blef nu hr Grape återwald samt kyrkoherden J. A. Englund inwald i hr Bergströms ställe.

§ 6.

Till Revisorer af 1871 års räkenskaper återwaldes hrr magister O. Holm, bankkamrer C. A. Rydberg och handlanden H. J. Sundström.

§ 7.

Wid wäckt fråga om platsen för sommarmötets hållande, uppgafs att Öfwer-Lule wore i tur dertill, men som lifliga önskningar uttalades både för Åminne och Boden, å hwilken senare plats mötet i Öfwer-Lule hittills blifwit hållet, beslöts att mötet skulle hållas i 2:ne dagar, den första dagen i Boden och den senare å

Åminne, med utställning å begge ställena och prisutdelning wid hwardera stället, men blef bestämmandet af dagarne öfwerlemnadt till Förwaltnings-utskottet, likwäl med fästadt afseende på nu förordadt företräde för antingen den 7 och 8 Juli eller ock wid tiden för Edefors marknad.

§ 8.

Föredrogs en från K. Landtbruks-Akademiens Förwaltningskomité anländ cirkulärskrifwelse angående bewiljadt anslag för utställningar och prisbelöningar af slagtdjur och mejerialster m. m., men hwilken skrifwelse ansågs, med ledning af wunnen erfarenhet, icke heller detta år böra föranleda till någon åtgärd.

§ 9.

Upplästes skrifwelse från K. Landtbruks-Akademiens Direktör, inbjudande Sällskapet att genom Ombud gemensamt med sådana från öfriga Hushållnings-sällskap i riket sammanträda i K. Landtbruks-Akademien i Stockholm den 13 nästa Febr. för att öfwerlägga om ärenden som röra Sweriges jordbruk m. m., och beslöt Sällskapet att genom Ombud derwid närwara samt utsåg Herr Landshöfdingen m. m. S. P. Bergman till sitt Ombud, och Kaptenen m. m. J. Rutberg till Suppleant, hwarjemte det erforderliga bidraget i kostnaden för mötet 30 rdr skulle till Ombudet öfwersändas.

§ 10.

Med anledning af ingångna diverse skrifwelser angående inköp af böcker och skrifter, som mer eller mindre beröra jordbruksförhållanden, beslöts att till Förwaltnings-utskottets disposition skulle ställas en summa af 200 rdr för att efter eget wal anwändas till inköp af nyttiga landtbruksskrifter.

§ 11.

Framställdes en af Landshöfding Bergman wäckt motion om anslag till ett bymejeri, hwilket enligt hr

Hummels förslag borde inrättas i Neder-Kalix, och beslöts att ett bidrag i kostnaden för ett i nämnda socken inrättadt hymejeri i ett för allt skulle utgå med 250 rdr rmt.

§ 12.

Följande motioner afslogos: 1:o en af Haparanda gilles ordförande, d:r Pipon, väckt ang. anslag för afsändande till St. Råby räddningsinstitut och bekostande derstädes af 3—4 wärnlösa och wanwårdade barn, afslogs på grund deraf att något kostnadsförslag icke af motionären blifwit uppgjordt, 2:o en af samma ordförande väckt ang. anslag till premier för anläggande af stengärdesgårdar afslogs derföre att motionens syfte i wißt fall stode i strid med de af Landstinget uttalade åsigter, och 3:o af ordföranden i Öfwer-Torne gille väckt motion om inköp på Sällskapets bekostnad af hingst och bagge, för att inom nämnda gille anwändas till förbättrande af resp. raser, afslogs af det skäl, att Sällskapet dels under några år lemnat bidrag i kostnaden för stallsodrande derstädes af en rashingst, och dels redan för ett år sedan stationerat i socknen en rasbagge, som Sällskapet ansåg borde flyttas till olika ställen inom gillets område, hwarigenom ändamålet med motionen i detta fall uppnåddes.

§ 13.

Föredrogs det af komiterade till hussljödens befrämjande i länet utarbetade förslag, hwilket behandlades och afgjordes punktwis, sålunda:

1:sta och 2:dra punkten, af följande lydelse: **att af Hushållnings-sällskapet måtte antagas en underwisare, som meddelar råd och upplysningar samt praktisk handledning i sättet att odla, röta och bereda lin och hampa;** och

att praktisk underwisning deruti deßutom må meddelas wid Afwa landtbruksskola och Aminne egendom och att en lärarinna anställes, som i den ena

socknen efter den andra, försedd med erforderliga redskap, inlära rätta sättet för råämnets sortering samt underwisar i finare spånad och wäfnad;

Förwaltnings-utskottets hemställan med anledning af detta förslag, att ett anslag af 1000 rdr skulle för ändamålet bewiljas, blef bifallet;

3:dje punkten i förslaget, **att Hushållnings-sällskapet wille uppdraga åt Förwaltnings-utskottet att bekantgöra wissa från Norge erhållna uppgifter å pris på flere slags fiskredskapsgarn,** hwarå prof finnes hos Förwaltnings-utskottet och som nu förewisades, samt **utdela profwer inom kommunerna och för fiske-garn bereda affättning till de norska sjökaptener, som årligen här inlasta träwaror,**

bifölls;

4:de punkten, **att Hushållnings-sällskapet wille tillhandahålla länets delegerade för befordrande af deltagande i utställningarne af hussljöjds- och industrialster penningar till förskotter å inom länet tillwerkade slöjdalster, hwilka äro af den beskaffenhet, att de kunna påräkna affättning, emot dessa komiterades answars- och redowisningsskyldighet till Hushållnings-sällskapet för sålunda emottagna medel,**

bifölls, och bestämdes på Förwaltnings-utskottets förslag detta förskottsanslag till högst 500 rdr;

5:te punkten: **att Hushållnings-sällskapet wille bekosta fri resa för twenne personer, hwilka förete intyg om anlag för och utöfning af slöjd, att under instundande sommar bese den permanenta industri- och hussljöjdsutställningen i Stockholm och landtbruksutställningen i Göteborg.**

På Förwaltnings-utskottets förslag beslöts ett reseбidrag af 150 rdr åt hwardera af twänne slöjdskickliga personer i länet, som befunnos williga att begagna sig af ofwannämnda tillfälle till förwärfwande af ökad omsigt i de industriella yrkena.

6:te punkten: **att Hushållnings-sällskapet wille fästa skollärares och skolstyrelsers uppmärksamhet på det i Norge förekomna sättet att hos barnen framkalla arbete och täflan i slöjd genom att låta dem till skolan medtaga prof på ett och annat som de med egna händer arbetat,**

hwilket bifölls;

7:de punkten: **att Hushållnings-sällskapet anhåller hos Herrar Jägmästare, det de, på sätt dem lämpligast synes, wille söka åstadkomma insamling af och bereda affättning för frön af wåra barrträd,**

åt hwilket äfwen lemnades bifall;

8:de punkten: **att Hushållnings-sällskapet wille utfärda en uppmaning till länets befolkning att mera allmänt deltaga med utställning af sina alster wid stundande dylik i Göteborg,**

som bifölls;

9:de punkten: **att Hushållnings-sällskapet wille inom länet sprida skrifter, som kunna wara till ledning wid fårens skötsel,**

hwilket bifölls i den mon, att Förwaltnings-utskottets utmärksamhet fästes wid denna gren af landtbrukslitteraturen, då detsamma bestämmer sig för inköp af böcker och skrifter.

Härjemte beslöts, att kungörelse skulle utfärdas om att de af komiterade inköpta hornarbeten finge till gillena utlånas, för att tjena till modeller.

Herr Ordföranden uttalade Sällskapets tacksamhet till hrr komiterade för deras wäl förrättade wärf.

§ 14.

Beslöts, efter de upplysningar som komiterade i sitt utlåtande lemnat, att en från Slöjdföreningen i Stockholm anländ skrifwelse angående inköp af modeller, icke skulle till någon Sällskapets åtgärd föranleda.

§ 15.

En under diskussionen om här ofwan anförda 5:te punkt af hr kyrkoherden Englund framställd motion om anslag till bekostande af underwisare i korgflätning, hwilken kunde resa omkring i socknarne och sålunda sprida kunskapen derom, skulle öfwerlemnas till Förwaltnings-utskottet för utredande af dermed förenade kostnader samt för att till nästa sammanträde afgifwa yttrande i frågan.

§ 16.

En af Förwaltnings-utskottet wäckt motion för befordrande af insättningar i kapital- och lifränteanstalt bifölls i så måtto, att de Gillesordförande, hwilka mottogo medel, affedda för insättningar i sparbanker och lifränteanstalter, och hwilka så önskade egde att af Sällskapets kassa bekomma ersättning för dermed förenade porto och rekommendationskostnader mot insändande till Förwaltnings-utskottet af postqwitto.

§ 17.

På framställd fråga af hr Ordföranden om någon af de närwarande hade något nytt ämne att föredraga, anhöll hr Sandstedt att mot wanlig afgift erhålla tillstånd att å Åminne mark få afwerka stubbar för tjärutillwerkning, och beslöts att frågan skulle hwila till sommarmötet, hwarförinnan Förwaltnings-utskottet blefwe i tillfälle att yttra sig derom.

§ 18.

Hr Sandstedt anhöll äfwen att få omflytta den å Afwa stationerade rasbaggen till Åminne mot det att han till billigt pris lemnar gumslamm till Hushållnings-sällskapets disposition, och hwilken anhållan bifölls utan att dock tiden för omflyttningen närmare bestämdes.

§ 19.

Som någon ny fråga icke wäcktes och tiden war

långt framskriden, samt en stor del af ledamöterna aflägsnat sig, beslöts att mötet nu skulle afslutas, men att de till diskussion framstälda frågorna skulle uppskjutas till sommarmötet.

År och dag som ofwan.

In fidem

Aug. Cajanus.

Bil. A.

Revisionsberättelse.

Undertecknade, som haft uppdrag att granska Norrbottens läns Hushållnings-sällskaps räkenskaper för år 1870, få nu efter fullgjordt uppdrag afgifwa följande berättelse:

Inkomster:

Kassabehållning wid årets början		167: 92.
Bränwinsafgift		1,943: 81.
Årsafgifter *)		257: —
Afwa Landtbruksskola inbetalt å deß skuld		2,441: 04.
Genom Aminne mönsterfarm influtit		83: 91.
Landtbrukskomitén återbetalt å lemnadt förskott år 1868		94: 30.
Skattmästarens fordran		26: 39.
	Rmt Rdr	5,014: 37.

Utgifter:

För Åminne mönsterfarm		1,225: 72.
Till diverse utgifter		1,516: 65.
„ 10 procents inbetalning å aktier i Afwa skola		1,000: —
„ Premier för torpanläggning		10: —
„ d:o till lärlingarne wid Afwa skola		1,000: —
„ d:o wid Ränemötet		262: —
	Rmt Rdr	5,014: 37.

*) Deraf från Arjeploug . . . 10: —
„ Öfwer-Kalix . . . 27: —
„ Öfwer-Torne . . . 6: —
„ Pite socken . . . 24: —
„ Råne . . . 12: —
„ Lule stad . . . 49: —
„ Carl Gustaf . . . 5: —
„ Haparanda . . . 49: —
„ Neder-Kalix . . . 44: —
„ Pajala . . . 15: —
„ Arwidsjaur . . . 16: — 257: —

Och äro Hushållnings-sällskapets tillgångar wid 1870 års slut följande:

Af Afwa Landtbruksskola		7,273: 79.
Aktier uti dito		10,000: —
Af Åminne mönsterfarm:		
genom utlagde kontanter	4,445: 12,	
och genom erhållne inventarier . .	3,618: 79.	8,063: 91.
Diverse inventarie-persedlar		950: —
	Rmt Rdr	26,287: 70.

Skulder:

Till Understödsfonden		4,000: —
„ Thurfjældska fonden		1,750: —
„ Landstingets anslagsfond		342: 15.
Skattmästarens fordran		26: 39.
	Rmt Rdr	6,118: 54.
hwadan Hushållnings-sällskapets behållning utgör		20,169: 16.
	Rmt Rdr	26,287: 70.

Som verifikater hafwa befunnits i behörig ordning och öfwerensstämmande med räkenskaperna, hwilka äro ordentligt förda, tillstyrka wi full decharge för 1870 års förwaltning.

Lule den 26 Januari 1871.

O. M. Holm. C. A. Rydberg. H. J. Sundström.

Till Norrbottens läns Kongl. Hushållnings-sällskap!

Ytt Sweriges innebyggare i allmänhet och bland dem ej minst de, som bebo de nordliga trakterna af fäderneslandet, hafwa anlag för slöjd, är allmänt erkändt. Intet har dock hittills, åtminstone inom Norrbotten, blifwit åtgjordt för att uppmuntra och leda dessa anlag till utweckling. Det är först under de senare åren, som denna wigtiga fråga kommit så att säga på dagordningen, och som uppmärksamheten blifwit fästad på de stora fördelar en tidsenlig slöjd, såsom binäring, bringar landets jordbrukande befolkning på de ställen, der en sådan redan finnes, och Norrbottens läns Hushållnings-sällskap, som till fullo insett behofwet att inom Norrbotten wäcka till lif slöjdfickligheten och hus-slöjden, har wid sistlidne års winter-sammanträde uppdragit åt undertecknade att utreda denna fråga och föreslå de åtgärder, som för ändamålets winnande böra widtagas.

Norrbottens befolkning hemtar egentligen sin utkomst af jordbruk, boskapsskötsel och skogsafwerkning. Dessa trenne äro att anse såsom hufwudnäringar, hwaremot man kan antaga jagt, fiske, tjärubränning och salpetertillwerkning såsom länets egentliga binäringar. Sysselsättningen med dessa näringar tager en stor del af befolkningens tid och krafter i anspråk och kommitterade tro ej, att någon annan större industri bredwid dessa för närwarande eller i den närmaste framtiden kan komma till stånd, men att deremot för den såkallade lilla industrien, hus-slöjden, ett stort werksamhetsfält är öppet och kommitterade komma i det följande egentligen att fästa sig wid den, det will säga wid den hemmets inkomstbringande werksamhet, hwilken wid sidan af hufwudnäringarne, såsom bisyssla tager i anspråk fritidens lediga stunder. Innan kommitterade dock öfwergå till direkta förslag om slöjdfickligheten och hus-slöjdens befordrande, wilja kommitterade, i sammanhang med en närmare utweckling af hus-slöjdens begrepp, sådant det för wår tid bör fattas, omnämna, huru det är med hus-slöjden för närwarande inom Norrbotten och hwad den förr har warit, för så widt kommitterade derom lyckats erhålla kunskap, samt lemna några underrättelser från Norge och eget land, som kunna tjena till ledning wid bedömande af hus-slöjdens inwer-

kan på ett folks ekonomi och sedlighet. För längre tid tillbaka, så hör man ofta sägas, kunde man glädja sig öfver en husslöjd, som upptog hwarje från arbetet på hufwudnäringen ledig stund och som sysselsatte hwarje hand inom allmogens hem. Det war den äkta gamla husflit, genom hwilken hwarje hus lade an på att wara sjelfbärgadt, så att bonden war sin egen smed, garfware, skomakare o. s. w. och bondequinnan sydde, färgade, wäfde för allt sitt husfolk. Det war en husflit, som bestyrde allt, wißte råd för allt, kunde allt. Hurn förhållandet i detta afseende war i Norrbotten på 1820-talet, framgår af Kongl. Maj:ts Befallningshafwandes femårsberättelse för år 1822, der det säges att: "Fastän innewånarne af mankönet, isynnerhet de Swenske, äro arbetsamme och fallne för slöjder, samt böjde att eftergöra hwad för dem finnes nyttigt och behagligt, husfliten icke hunnit eller kunnat hinna längt, men swarar emot landets behof af wanliga handarbeten. Qwinnokönet står i detta hänseende lägre tillbaka och nyttjar för sina klädedrägter mycket främmande kram; dock börjar en berömlig täflan i förfärdigandet af bättre wäfnader för detta behof att wisa sig, så att man redan ofta ser qwinnfolken klädda med tyg af egen tillwerkning, hwilket för ett tiotal år tillbaka ansågs för en sällsynthet". På ett annat ställe i samma berättelse uppgifwes, att allmogen förfärdigar hwarjehanda slöjdalster till husbehof och någon gång till afsalu inom länet, såsom gröfre ylle-, hamp- och linnewäfnad, strumpstickning, läderberedning, träarbeten, smidesarbeten och tegelbränning, hwarjemte bifogas den anmärkningen, "att industrien i dessa fall tilltagit med folkets wälmåga, synnerligen uti de swenska socknarne". Uti glest befolkade trakter måste denna husslöjd för hemmanets behof finnas, ty swårigheten för att ej säga omöjligheten att kunna tillita andras hjelp, twingar dertill att hwar och en gör sig oberoende af sådan. Att denna förmåga af sjelfhjelp ännu flerestädes finnes qwar i allmogens hem, kan ej förnekas, ja man kan wäl äfwen påstå, att qwinnans husflit nu står högre än på 1820-talet uti förfärdigandet af hemwäfda ylletyger och uti klädessömnad, likasom man kan antaga, att produkter af hennes husflit i stället för att understiga mannens nu öfwerstiger hans; men man måste då äfwen medgifwa, att en sådan husflit, som sysslar med allt, som gör allt, sällan om någonsin kan höja sig till arbetsfickfighet i något. Husgeråden äro klumpiga, maschinerna som anwändas äro af de mest primitiva slag, återbruks- och förredskap äro allt annat än ändamålsenliga. Den som besökt länets skogsbygder eller glest befolkade lappmarker kan göra sig en föreställning om denna den gamla tidens husflit. Allt efter odlingens utweckling och befolkningens tillwäxt har i Norrbotten, som annorstädes, dock denna husflit lemnat rum för andra seder, andra wanor. Hemslöjden har wisserligen icke förswunnit, men en förändring har dock inträdt så till wida, att den icke räcker till, icke förslår för alla behof. Dessa hafwa ökats utöfwer allmogens förmåga att tillfredsställa dem. Mera köpes, mindre tillwerkas inom hemmen, husflitens kraft har äfwen minskats, "den räcker ej till så långt som förr". I samma mån, som samhällena ordnats, kommunikationerna underlättats, samfärdseln och köpenskapen mellan folken blifwit lifligare, har behofwet att wara hwarandra till inbördes hjelp blifwit mer och mer nödwändigt, hafwa menniskorna lärt byta med hwarandra och detta har haft arbetets fördelning eller så att säga detaljering till följd. Denna arbetets delning har bragt det derhän, att mycket, ja de flesta saker, nu köpas billigare än om man skulle förfärdiga dem sjelf; ty hwad arbetaren får förfärdiga eller sälja i tusental, det kan han förfärdiga eller sälja för många gånger bättre pris, än det, som skall förfärdigas eller säljas stycke för stycke. Den, som uppehörligen får sysselsätta sig med ett och samma arbete, winner slutligen deri en sådan färdighet, att han på samma tid uträttar mycket mer än den, som wid det arbetet är mindre wan. Det arbete slutligen, som utföres med maschiner, går mångfaldigt fortare, än det som werkställes för hand; och af allt detta följer, att fabrikernas produkter kunna erhållas för mycket billigt pris i jemförelse med husslöjdens alster. Alla dessa förhållanden hafwa mycket inwerkat på den gamla husslöjden och förorsakat, att den inom många hus betydligt aftagit, om ej nästan upphört. Man får dock icke se något menligt för husslöjden eller någon olycka för landet uti denna arbetets delning. Det beror helt och hållet på menniskan sjelf att göra sig den till gods genom att låta förstånd och beräkning göra sig gällande wid arbetet; ty, för att än ytterligare reda dessa begrepp, man kan ej annat än medgifwa, att det wid en god hushållning icke framför allt är fråga om att undwika köp af sådana förnödenheter, som kunna åstadkommas inom hus, utan fastheldre derom, att bespara sig sjelf den största möjliga arbetskraft, för att nedlägga den på sådant arbete, som gifwer den största möjliga winst, likasom fördelen af arbetets delning beror helt och hållet på det wilkoret, att arbetet i en enda riktning werkligen gifwer större winning, än det arbete, som sysslar med många-handa. Det är en riktig hushållning att helldre köpa för godt pris, än att tillwerka för högt, då den arbetskraft, som skulle

anwändas för denna tillwerkning, med annat arbete kan mera lönande sysselsättas, liksom det i omwändt förhållande är en riktig hushållning, att hellre tillwerka för högt än för godt pris, när arbetskraften icke har mer inkomstbringande anwändning, eller för att tala med exempel, det är mißhushållning att anwända en arbetstid, under hwilken man kunnat förtjena 1 Rdr, med att tillwerka en persedel, som kan köpas för 25 öre, men det är äfwen mißhushållning att köpa för 25 öre, hwad man sjelf kan tillwerka under en arbetstid, som eljest icke skulle inbringa något alls.

Då Norrbottens befolkning, både den, som är fästad wid jorden och den lösa, icke hela året igenom är upptagen med arbete å hufwudnäringarne och då till följd deraf öfwerskott af arbetstid uppstår, så är det nödwändigt och af synnerlig wigt, att äfwen denna tid blir rätt anwänd, att den icke måtte tillbringas i owerksamhet, att de billiga priserna och lättheten att få köpa icke måtte leda till arbetslöshet. De billiga köpwarorna äro dyra för dem, som hafwa oanwänd arbetskraft, genom hwilkas tillgodogörande likadana eller åtminstone samma nytta görande waror kunnat tillwerkas. Det är oklokt och det är mißhushållning, om man af begär till det lysande och på ytan wackra, som köpmannen bjuder, bortkastar det waraktiga och enkla, som hussljöjden kan åstadkomma. *)

Då arbetsförtjensterna en tid warit stora, arbetstillfällena talrika och lättheten att erhålla hög aflöning stor, såsom förhållandet warit uti Norrbotten, har detta i sin mån bidragit dertill, att den hussljöjd, som förr förjt för hemmets behof, mångenstädes kommit på förfall och flereståes uträttar mycket mindre än den kunnat. Huru ofta har man icke numera exempel derpå, att den långa arbetstid, som wintern lemnar öfrig för arbete inom hus, tillbringas uti owerksamhet och lättja, huru ofta ser man ej den ljusa delen af dagen tagas i anspråk för arbeten, som lika bra kunnat uträttas under de långa, mörka morgon- och aftontimmarna. Det begäres ej annat af mannen, än att han skall wara "dugtig" i jord- och skogsarbete, alltså i grof och tungt arbete, samt i sådant inarbete, som står i förbindelse dermed, såsom att hålla i någorlunda brukbart skick kälkar, slädar, seltyg m. m. Husbonden sjelf ses ofta syssla med ett och annat, men drängarna göra oftast intet hela qwällen, fritagna, såsom de anse sig, från

*) Kommitterade hänwisa i öfrigt till 2 häftet af Läsning för Folket år 1870, uppsatsen "om Hussljöjd", ur hwilken en del af ofwanstående är hemtadt.

allt annat arbete, än att gifwa foder åt hästarne, sedan de hafwa fullgjort sitt dagswerke i skogen eller afslutat sina körsler för dagen. Deraf kommer det, att den manliga slöjdfärdigheten och husfliten, hwilken dock, enligt hwad förut är anförd, aldrig stått högt, mer och mer aftagit, hwilket utan twifwel äfwen förorsakats af arbeten wid skogsafwerkningen, hwilken, allt eftersom skogstillgången aftagit omkring kusten, flyttats inåt landet, så att den numera bedrifwes i glest bebygda trakter stundom långt ifrån menniskoboningar, hwarwid ofta inträffar, att det pågår flere weckor utan att hemmen besökas och hwaraf påtagligen måste följa, att mången bland det stora antal af befolkningen, som sysslar med denna näringsgren, kommer sig ifrån hemarbetet och hussljöjden. I samma mån dock, som kustlandets tätare befolkning upphört och upphör med skogsarbetet, måste den aflägga de waner, som af detta alstrats och se sig om efter biysslor, återgå till urgammal arbetsdrift på det ej arbetslöshet med deß följder må uppkomma, den måste återgå till hussljöjdsarbetet, på det landet ej må komma på förfall och på det wälståndet må befästas. Detta gäller om den jordegande delen af Norrbottens befolkning, hos hwilken dock ännu synnerligast qwinnorna någon husflit finnes; dock kunna wi ej, innan wi afslutat dessa allmänna betraktelser, förbigå den stora massan af Norrbottens befolkning, som kallas lös, som ej är fästad wid jorden, emedan deß förhållande i afseende på arbetet har så stor inwerkan på det allmänna wälståndet inom länet. De, som bebo kustsocknarna hemta sin egentliga utkomst från arbete wid lastageplatserna under wår- och sommarmånaderna, de, som bo längre inåt landet, sysselsätta sig förnämligast med skogshygge under wintern och med flottningar under sommaren. För de flesta blir mycken tid öfrig för andra sysselsättningar, och inkomsten, ehuru god under det arbetet pågår, är oftast otillräcklig för hela årets behof. Å de ställen, der träwarnutdrifning pågår under wintern, infinna sig ofta löskarlarne, arbeta raskt och hurtigt i skogen och göra, sedan flottningen är slutad, ingenting, förtärande den förtjenst de haft, tillbringande tiden med att sofwa, sitta med pipan framför elden, stötande kaffepannan, samt drifwa från ställe till ställe, förnötande tiden med fåfängligt snack. Många kan ock sägas, att den öfriga lösa befolkningens arbete är under denna tid. Sällan företaga de sig något nyttigt, något inkomstbringande arbete, och när de uppmanas att taga sig något till, när man påwisar, att hussljöjden erbjuder ett widt fält till inkomst, om ock ej stor, så swara de, att det ej lönar sig, att man med dylikt arbete ej

en gång kan hålla sig maten, att man blir utfattig på sådant m. m. dylikt. Barn, i stället för att i hemmet inläras flit och goda seder, sändas kring i bygden för att genom tiggeri skaffa sig föda, och föräldrarne tillbringa tiden i maklig ro samt anropa ofta på ett pockande sätt fattigvården om understöd. Ej under då, att inom Norrbotten klagomålen öfver fattigbördan år från år tilltager och att denna tunga hotar att helt och hållet undergräfwa den återstod af wälstånd, som de många missväxterna lemnat qwar hos den jordbrukande befolkningen.

Om denna bild af arbetsamheten hos länets befolkning är riktig, följer deraf, att mycket återstår att önska, mycket att werka, innan ens den hussliöjd, om hwilken här ofwan talats, den mena wi, som förjer för hemmets behof, blir, synnerligast hwad den manliga delen af befolkningen angår, hwad den kan och bör blifwa, och att den för den lösa befolkningen står så lågt, som den kan göra. Hurn mycket mer kan man då lämpa samma omdöme på den slöjd, som drager strå till föda åt hemmet, om slöjden till afsalu! Att den inom wissa trakter af fäderneslandet står ganska högt och lemnar betydliga bidrag till befolkningens utkomst är en sanning, till hwilken Norrbotten, der den enligt naturens anwisning borde stå högst, icke har något motswarande. Wi påminna i detta fall blott om wäfnadsindustrien och spånaden i Helsingland, Medelpad och Ångermanland, och om huswäfnadsslöjden uti Elfsborgs län. För att gifwa ett begrepp om hwartill den, som wet att rätt anwända hwarje ledig stund, som wet att gifwa sysselsättning åt hwarje ledig arm, kan komma, må här framdragas några exempel bland de många, som utan twifwel finnas, i händelse man skulle spana derefter. Uti Mogata församling, en half mil från Söderköping, lefwer en 45-årig ogift qwinna wid namn Maja Lisa Bengtsdotter, som genom flit och sparsamhet, båda gränsande till det otroliga, lyckats förwärfwa en icke ringa förmögenhet, hwilken hon dock anwänder endast till wälgörenhet. Hon har skänkt 7,500 Rdr till Mogata församlings folkskola, hwaraf 3,500 Rdr skola utgå efter hennes död. Spinning af ull för hand på s. k. långrock har warit hennes hufwudsakligaste sysselsättning. Flertalet i församlingen har för detta ändamål anlitat henne, ty hon har spunnit icke allenast utmärkt wäl utan ock för godt pris. Och likwäl är det genom detta arbete, som i wår tid anses så föga winstgifwande, som hon samlat sina betydliga besparingar; — ett lysande bewis hwad **flit** och **sparsamhet** förmå. Ole Skattum satt som bonde på en gård i östra

Thoten. Gården war liten och barnskaran stor så att det såg wanskligt ut, men han fällde icke modet. På en ledig stund förfärdigade han flera träskedar än för husets behof och sålde dem till grannarne; detta upprepades. Med öfningen gick arbetet fortare och fortare, han kunde sälja billigare och billigare, och så kommo bygdens handelskarlar, hwilka utförde hussliöjdwarorna från orten, och köpte dussinwis. På detta sätt räddade Ole gården åt sig och sin slägt. Sjelf sitter han nu som förgångsman, men den af sönerna, som öfwertagit gårdsbruket, fortsätter träskedsarbetet och driswer det med sådan hurtighet och uthålligbet, att han, med en dräng till hjelp, wid sidan af gårdsbruket, förfärdigar träskedar för öfwer 400 Rdr årligen eller öfwer 1000 dussin, räknadt till 40 öre dussinet. Men konsten är numera icke inskränkt till denna familj. Så en, så en annan man i trakten tog efter och man försäkrar, att det för närwarande är mellan 1 och 2 hundra menniskor, som mer eller mindre arbeta med träskedar till afsalu. Öfwer hela Norge gå dessa gula Thotens skedar; handelskarlarne utsprida dem öfwer allt. Stora partier utsändas till Swerige och Danmark. Arbetet driswes nu helt fabriksmessigt och den färdiga skeden har gått 13 gånger genom händerna, innan den är tjenlig till försäljning. En rask man kan göra 5 dussin om dagen, men det wanliga dagsarbetet är 4 dussin, och så hjelpa barnen flitigt till med att putsa och skrapa dem. Från Sandfjord i Norge berättas det ännu såsom flerestädes wara sed, att hwarje man är skomakare för sitt hus, likasom hustrun är skräddare, i det hon syr icke allenast sina egna utan äfwen mannens kläder. I denna trakt hör det bland annat till reglorna wid barnauppfostran, att bygdens gossar skola sjelfwa förfärdiga de skor, de begagna och flickorna wäfwa och sy de kläder de stå i konfirmationsdagen. Så snart barnen deßutom kunna göra någon nytta, redan wid 7 a 8 års ålder, hållas de till arbete och derigenom utwecklas deras förmåga att tillegna sig den ena färdigheten och slöjdkunnigheten efter den andra och deruti kan spåras orsaken dertill, att allmogen i denna trakt har kunskap om och öfning i så många slöjder.

Men äfwen från Norrbotten finnas enstaka exempel på en gryende hussliöjd, som lofwar godt för framtiden. Uti Nosswiks by af Pite socken bedrifwes tillwerkning af båtar. Båttillwerkningen är der mycket gammal, ursprungligen afsedd endast för eget behof och för afsättning inom orten, isynnerhet till Pite. Sjökaptener hafwa medtagit båtar till Stockholm, der de befunnits stadiga, lättrodda och billiga, hwadan beställningarne ökats; slutligen hafwa ångbåtskommissionärerna å

ena samt ångbåtsbefälhafwarne och styrmän å andra sidan börjat taga saken affärsmessigt, kommissionären säljer till skeppare eller styrmän och dessa sälja i Stockholm; hwaraf följer att båtarne till sist betinga betydligt högre pris, än det hwartill de här inköpas. Prisstegringen kan antagas till minst 50 procent. På detta sätt såldes före sista landtbruksmötet wid pass 100 stycken årligen, sedan har afsättningen mer än fördubblats, så att den numera torde böra beräknas till 200 eller 280 stycken årligen, om icke mera. Materialet upphemtas från egna skogar af tillwerkaren sjelf. På hösten, innan frost kommit, anskaffas behöfliga rötter och ämnen till sammanbindningar, bearbetningen af materialerna sker på lediga stunder under wintern och wären, och sjelfwa tillwerkningen bedrifwes hufwudsakligen på wären, sedan dagarne blifwit längre, men snö och is ännu ej tillåta några jordbrukssysslor. Många tillwerka blott 1 a 2 båtar årligen, andra, mera fallna för detta arbete, drifwa tillwerkningen i större skala så, att de förfärdiga 15, 20 a 30 stycken om året, men dertill anwändes dock i allmänhet blott den tid, jordarbetet och andra nödiga sysslor lemna öfrig, så att tillwerkningen är att anse såsom en werklig bisyssla i hufwudnäringen lemnar fria. Arbetet läres från far till son. Få hafwa befliteat sig om ett omsorgsfullare arbete, men den senare tiden synes ökad efterfrågan i förening med uppmaningar och föreställningar af för industriens förkofran nitälskande personer derom, att omsorgsfullare utfördt arbete betingar högre pris, hafwa åstadkommit någon benägenhet att lemna ett bättre arbete. Båtarne säljas efter storleken för 17, 20 och 25 Rdr, frakten till Stockholm uppgår till 5 a 6 Rdr, och på denna ort kunna afsättas huru många som helst. Tillwerkningen sker, såsom förut sagts, i Roswik. Wisserligen tillwerkas en och annan båt på andra ställen inom socknen, men ingenstädes är båtbyggandet att anse af någon werklig wigt annat än der. Att denna tillwerkning, som först på senare åren blifwit af någon betydenhet, huru gammal den än är, redan utöfwar och hädanefter skall komma att utöfwa inflytande på wälståndet är antagligt, lika säkert som det är, att folket der i allmänhet är wälbergadt, mycket förnöjsamt och arbetsamt.

Uti Ytterbyn och Bredwiken inom Neder-Kalix socken tillwerkas af några bönder goda kardor och skrubbor. Barnen och qwinnorna biträda wid arbetet medelst böjande och fästande af ståltrådarne. Tillwerkningen sker för det mesta under wintrarne och försäljes på marknaderna i de kringliggande orterna för 1

Rdr 12 öre eller 1 Rdr 25 öre för kardan, 2 Rdr för skrubban. Tillwerkningen är gammal, bedrifwes som binäring och bör lemna god förtjenst, då råämnet är billigt samt barn och eget folk anwändas wid arbetet. Som dessa kardor och skrubbor, enligt kännares omdöme, äro af särdeles god beskaffenhet och som de dessutom äro billiga, bör en närmare kännedom af dem kunna framkalla widsträcktare afsättning och till följd deraf ökad tillwerkning.

Inom lappmarkerna tillwerkas af lapparne, hwilka i allmänhet äro händiga i flerehanda slöjd, rep af grantågor. Uti Pite lappmark är denna industri mycket utwecklad, och bör med förbättrade arbetsmetoder blifwa en lönande binäring. Dessa rep begagnas synnerligast wid fiske. De grössta, som anwändas till dragrep i not, kosta 10 öre famnen, de smärkraste, som anwändas till telnar i nät m. m. betinga ett pris af 5 öre per famn. Materialet upphemtas ur skogarne under sommaren och arbetet med tågtillwerkningen pågår under wintern och wären.

Om till dessa exempel på slöjd inom Norrbotten, hwilka bibehållit och utwecklat sig från längre tid tillbaka, fogas andra här och der förekommande, såsom tillwerkning af rissler och kärror från wissa trakter i Neder-Luleå och från Landsjärw i Öfwer-Kalix, trädgårdsstolar och korgarbeten från Björkfors i Neder-Kalix, takspån från flere trakter inom länet, åkerbruksredskap, förnämligast dock för eget behof från Piteå, tegeltillwerkning m. m., så bör man af dessa exempel, huru enstaka de än förekomma, kunna sluta, att, om länets befolkning riktigt lade sig winn om förfärdigandet af wissa slag af slöjdalster, icke obetydlig bifortjenst derigenom skulle beredas. För en god och wälgjord produkt kan man numera alltid hoppas på afsättning, sedan kommunikationerna blifwit underlättade och samfärdseln mellan folken lifligare. Ehuru långt än länet ligger aflägset från de större marknadsplatserna och ehuru detta utan twifwel i någon mån alltid skall werka till nedsättning uti förtjensten, så får man å andra sidan taga i betraktande, att man här under wintern har större arbetskraft, har mer tid att anwända på bisyssler än på andra orter inom fädernesslandet, och att således denna tid, rätt tillgodogjord, bör framwisa en större arbetsprodukt än annorstädes. En god marknadsplats för afsättning af hussslöjdens alster skall för wisso för en del trakter af länet beredas, om den tilltänkta kommunikationen med Norge kommer till stånd, då den hufwudnäring, som en i stark tillwäxt warande befolkning derstädes idkar, omöjliggör all egentlig hussslöjd och således der behofwet af dess produkter mer och mer ökas. Af det ofwan sagda bör

framgå, att hussljöjden, rätt ledd och på ett sådant sätt utwecklad, att den ej menligt inwerkar på hufwudnäringarne, är en wigtig faktor i hwarje folks hushållning och som derför ej bör lemnas åsido. Hussljöjden är en wälsignelse för ett folk och har i sedligt hänseende stort inflytande samt är en bland de mäktigaste och werksammaste uppfostringsmedel. Den gör hemmet till arbetets och idogheten härd och har framför allt ett wälsignelserikt inflytande på barnen, hwilka derigenom, seende de goda föredömena, den ständiga werksamheten och sjelf deltagande i de syssler, som för deras ålder kunna lämpa sig, insupa så att säga med modersmjölken arbetets ära och till följd deraf wid utträdet i werlden hafwa arbetet såsom sin högsta lag och sparsamhet såsom en dygd.

Till följd af Hushållnings-sällskapets beslut, enligt hwilket kommitterade skulle ega att, i händelse kostnaden ej blefwe alltför stor, anskaffa till utdelning inom länet **ritningar, modeller** och **werktyg,** hafwa kommitterade satt sig i förbindelse med personer både i Stockholm och Göteborg och derwid erhållit de upplysningar, att sådan materiel wisserligen kunde erhållas, men att den dels blefwe dyr dels föga lämplig för det ändamål Hushållnings-sällskapet dermed affett, nemligen slöjdens wäckande till lif inom länet; och hafwa kommitterade, hwilka äfwen dela af dessa personer uttalade åsigter, att ritningar och modeller tillhöra en längre framskriden period af slöjd, beslutat att ej anwända några af de af Hushållnings-sällskapet till deras disposition anwisade medel för ofwanstående inköp till större belopp än 11 Rdr 30 öre för inköp af arbeten af horn. Att undersöka hwad slag af slöjd, som, med aktgifwande på hwarje orts tillgångar och afsättning, kan wara önskwärd och lämplig att införa, att, sedan man deruti kommit till klarhet, genom praktisk underwisning, genom anställande af lärare, som resa från socken till socken, söka så att säga handgripligen lära allmogen dem, att söka utbilda och fullkomna sådan slöjd, som redan finnes inom någon ort; samt att underlätta och befordra produkternas afsättning, skall sätrare leda till målet.

Odling af hampa har länge bedrifwits uti Norrbotten och linodling har under senare åren här införts. Det har wisat sig, att begge dessa wärter med fördel här kunna odlas, åtminstone uti kustlandet, men mycket återstår ännu att önska, mycket att lära, innan detta sker på ett följdrättigt och ändamålsenligt sätt, lämpadt efter jordens beskaffenhet och efter wärttidens korthet. Man kan till och med anse, att odlingen

af lin under sista året warit mindre, än under de närmast föregående. Orsaken dertill torde man kunna antaga ytterst wara beroende på bristande kunskap uti det sätt, på hwilket man derwid bör tillwägagå. Då likwäl lin och hampa stå främst bland wåra kulturwäxter deri, att de utan gensägelse erbjuda ett det werksammaste fält för hussljöjden, och således icke allenast äro medel att få den hussljöjd, som förjer för hemmets behof, att åter uppspira, utan äfwen deruti, att produkterna af dem äro afsättliga på andra orter, endast tillwerkningen blir god, så ligger i allt detta för kommitterade en bewekelsegrund att i första rummet fästa sig wid åtgärder för höjande af denna industri, på det den i en framtid må intaga sin rätta plats bland länets förwärfskällor och så kommitterade med anledning deraf föreslå:

att af Hushållnings-sällskapet måtte antagas en underwisare, som meddelar råd och upplysningar samt praktisk handledning i sättet att odla, röta och bereda lin och hampa;

att praktisk underwisning deruti deßutom må meddelas wid Afwa Landtbruksskola och Åminne egendom och att en lärarinna anställes, som i den ena socknen efter den andra, försedd med erforderliga redskap, inlär rätta sättet för råämnets sortering samt underwisar i finare spånad och wäfnad.

Tråd af hampa anwändes till fångstredskap wid de stora fiskerierna uti Norge. Kommitterade hafwa satt sig i förbindelse med personer derstädes och erhållit profwer å flere sorters garn, äfwensom uppgift på det pris, hwarje särskild sort betingar och den afsättning, som kan påräknas. Femte öfwerlemnande af dessa profwer och uppgifter och med fästadt afseende derå, att kunskapen i bindning af fiskgarn är allmän inom länet, så kommitterade i sammanhang med ofwanstående förslag hemställa:

att Hushållnings-sällskapet wille uppdraga åt Förwaltnings-utskottet att bekantgöra dessa uppgifter, utdela dylika profwer inom kommunerna och uppgöra aftal med personer i de särskilda hamnarne, att för fiske-garn bereda afsättning till de norska sjökaptener, som årligen här inlasta träwaror.

Med anledning af detta förslag tillåta sig kommitterade att fästa Hushållnings-sällskapets uppmärksamhet på den stora fördel, som en förbättrad kommunikation med det nordliga Norge skulle bereda länets befolkning derigenom att den direkte kunde dit öfwerföra sina hussljöjdsalster.

Sedan Hushållnings-sällskapets ombud wid sammanträde i sistlidne Februari månad beslutat, att, till befrämjande af den inhemska hussljöjdens och industriens förkofran, inom huf-

wudstaden skulle anordnas en fortwarande, med försäljning förenad utställning af produkter af swensk hussljöjd och industri, och då Hushållnings-sällskapets Förwaltnings-utskott med anledning häraf hos Bestyrelsen för denna utställning föreslagit personer inom hwar och en af länets sloddalar att sprida kännedom om, wäcka intresse för och förmå befolkningen att deltaga i detta för hussljöjdens och industriens utweckling så nyttiga företag, men det utan twifwel erfordras underlättande åtgärder för att ernå detta mål, så få kommitterade föreslå:

att Hushållnings-sällskapet wille tillhandahålla dessa personer penningar till förskotter å inom länet tillwerkade slöjdalster, hwilka äro af den beskaffenhet att de kunna påräkna affättning emot dessa personers answars- och redowisningsskyldighet till Hushållnings-sällskapet för sålunda emottagne medel.

Till Industri-expositionen i Stockholm bekostades af en enskild person resan för en man från Böhle by af Piteå socken wid namn Edin. Mannen war båtbyggare, hade praktisk blick och snabb uppfattning, samt fick der se modeller till och båtar af flere sorter. Efter hemkomsten byggde han en båt åt den, som bekostat resan; hwarefter han haft flere beställningar dels från Piteå dels från Stockholm. Han förfärdigar nu både rodd- och segelbåtar, som levereras färdiga med segel och all inredning; de förena prydlighet och bastanthet med lättroddhet och snabbsegling, samt äro redan mycket efterfrågade. De säljas allt efter beskaffenhet för 75, 150 a 300 Rdr. Med stöd af ofwanstående och med den öfwertygelse, att många anlag derigenom lättare utwecklas och fullkomnas, få kommitterade föreslå:

att Hushållnings-sällskapet wille bekosta fri resa för twenne personer, hwilka förete intyg om anlag för och utöfning af slöjd, att under instundande sommar bese den permanenta industri- och hussljöjds-utställningen i Stockholm och landtbruksutställningen i Göteborg.

Prosten Hejerdahl uti Aurdal i Norge hade år 1865, då han utlyste skolbesöken för året, bifogat den önskan, att de äldre bland skolbarnen wille glädja honom med att hafwa med sig prof å ett och annat, som de hade med egna händer arbetat. Han uttryckte sig med försigtighet af fruktan att allmogen möjligen icke skulle tycka om denna sammanblandning af skolans religiösa och arbetets werldsliga wäsen, men intet missförstånd uppstod. Wid skolhögtiderna gick det så till, att Prosten, sedan förhöret i skolämnena war afslutadt med tal och sång, påminde om ofwannämnde önskan, och några bland flic-

orna framlemnade prof på spinning, stickning, wirkning, en gosse framwisade en knif med skaft, en annan en räkentafla, en tredje litet träskärning m. m. Det war icke många prof första året, men dock så mycket, att Prosten fortsatte det följande året och så widare med ökad framgång. Wid arbetenas uppwisning war det anledning att göra en och annan underwisande och uppmuntrande anmärkning, likasom till premie köpte Prosten en och annan sak, för andra fick det bero wid ett loford. Så berättar Eilert Sundt i sin bok "om Husfliden i Norge" och kommitterade anse att detta exempel förtjenar efterföljd af skollärare och skolstyrelser, ty näst efter, om ej i jemnbredd med gossens och flickans bokliga underwisning och regelmessiga skolgång, bör ett uppmärksamt öga fästas derpå, att barnen i hemmen hållas till och öfwas i arbete, och få derför kommitterade med anledning häraf föreslå:

att Hushållnings-sällskapet wille fästa skollärares och skolstyrelsers uppmärksamhet på detta sätt att hos barnen framkalla arbete och täflan i slöjd.

Under sistlidne wår afläto kommitterade till kommunalnämnderna i länet skrifwelser med uppmaning att genom arbetsföra fattiga insamla frö af gran och tall samt widfogade denna skrifwelse en tryckt underrättelse om det sätt, hwarpå insamling och förwaring bör ske, jemte uppgift på det pris, som för god wara kan erhållas. Kommitterade hafwa ej erfarit, om till följd af denna skrifwelse någon åtgärd blifwit widtagen, men anse den befogtjenst, som genom en dylik insamling skulle kunna beredas synnerligast sådana, som ej uthärda tyngre arbete, ej wara att förakta. Under förhoppning att Herrar Jägmästare, hwilka bäst känna den metod, som wid detta arbete bör anwändas, och hwilka deßutom lättast äro i tillfälle att bereda waran affättning, wille werka för utbredande af denna näringsgren inom länet, få kommitterade föreslå:

att Hushållnings-sällskapet anhåller hos Herrar Jägmästare, det de, på sätt dem lämpligast synes, wille söka åstadkomma insamling af och bereda affättning för frön af wåra barrträd.

Bland slöjdalster, som genom de senaste årens industri- och landtbruksutställningar blifwit bekanta, äro äfwen kängskor, kängskobottfoder, lappskor, lappskostöflar m. m., hwilka numera affättas till sydligare orter i ganska stora qwantiteter. Genom dessa utställningar hafwa dylika arbeten blifwit kända, och torde år efter år hafwa att påräkna ökad affättning. Då detta sätt att framwisa, hwad man kan tillwerka, icke medför någon stor kostnad, få kommitterade hemställa:

att Hushållnings-sällskapet wille utfärda en uppmaning till länets befolkning att mera allmänt deltaga med utställning af sina alster wid stundande dylik i Göteborg.

Hushållnings-sällskapet har under de senaste årens sammanträden öfwerlagt om och widtagit åtgärder för en förbättring af fårstötseln inom länet. Kommitterade, som anse ännu många upplysningar och råd erfordras, innan fårstötseln kan sägas hafwa hunnit den ståndpunkt, den bör intaga, för att lemna orten det förråd ylle, som deß kalla klimat kräfwer, och som deßutom finna uti ullen en artikel, som lämpar sig för hemslöjdens utweckling, få anhålla:

att Hushållnings-sällskapet wille i detta hänseende widtaga ytterligare åtgärder, genom att inom länet sprida skrifter, som kunna wara till ledning wid fårens skötsel.

Under förhoppning, att de tågrep, som tillwerkas uti Lappmarken, skulle kunna anwändas wid fisket i Norge, hafwa kommitterade inköpt och afsändt ett parti af dylika; men någon underrättelse har ännu ej ingått, om de för det afsedda ändamålet äro lämpliga.

Widare hafwa kommitterade inköpt profwer å arbeten af horn, hwilka härmed öfwerlemnas, jemte uppgift på det pris, som hwarje sort wid försäljning i minut betingar. Då dessa och dylika arbeten icke förutsätta annan händighet, än den man i allmänhet kan antaga bland befolkningen förefinnas och då blott enkla redskap erfordras för arbetets utförande, borde sådana kunna förfärdigas inom länet och skulle utan twifwel isynnerhet komma att bereda den i likartade arbeten händiga lappallmogen god biförtjenst.

Räkning å de kostnader kommitterade haft wid fullgörande af deras uppdrag bifogas.

Lule den 22 Januari 1871.

R. Schough. **H. A. Widmark.** **W. F. Holm.**

Afwa Landtbruksskola.

Till Kongl. Landtbruks-Akademiens Förwaltnings-Komité!

Härmed får jag ära afgifwa en wördsam berättelse öfwer werksamheten wid Norrbottens läns Landtbruksskola under det förflutna året:

Den 21 sistl. Oktober hölls examen med de afgående sex lärlingarna, hwilka woro J. G. Lundmark, F. M. Isakson, A. Nyström, E. M. Wikström, N. P. Eriksson och N. A. Bergman. Alla dessa hade, genom en berömwärd flit i såwäl studier som arbete, förwärfwat sig ganska goda insigter i både teoretiskt och praktiskt hänseende. Fyra af de uteramine-rade hafwa derföre, på undertecknads rekommendation, erhållit ganska förmånliga anställningar inom länet, och från de ställen der de äro anställda förspörjes endast ömsesidig belåtenhet; den femte har tillträdt sitt eget ärfda hemman och den sjette lärlingen biträder fadren wid skötseln af deß hemmansdel. Såwäl dessa som de qwarwarande lärlingarne hafwa städse ådagalagt ett utmärkt hedrande uppförande.

Att förtroendet till Landtbruksskolans ändamålsenlighet är i tillwext kan skönjas deraf, att platserna wid denssamma numera med begärlighet eftersökas af inom länet bosatta hemmansegareséner, hwarföre Styrelsen numera kunnat sätta i werkställighet sitt wälbetänkta beslut att ej antaga inhysingar såsom lärlingar. Oaktadt detta beslut, ingå numera ansökningar till större antal än tillgång på platser wid skolan finnes, och tillfölje deraf, är man i tillfälle bland de sökande göra urwal och derigenom erhålla lämpligare lärlingssubjekter. Lärlingarnes inbördes täflan i studier utwisar hederskänsla och underlättar lärarekallet, hwilket för några få år sedan war temmeligen tungt, emedan twång då måste uträtta hwad täflan nu åstadkommer; och derjemte förtjenar omnämnas, att de wid Landtbruksskolan så wanliga anmärkningarne mot mathållningen under senare åren, eller allt sedan hemmansegareséner började antagas, alldeles upphört, oaktadt kosthållet är mindre dyrbart nu än då.

Alla lärlingarna, äfwen de nyantagna, utmärka sig för wetgirighet, arbetsamhet och ett godt uppförande.

Den **teoretiska underwisningen** — som fortsattes fem timmar dagligen, fördelade på morgon och afton, intill den 1 sistl. Maj, i enlighet med Kongl. Maj:ts nådiga Reglemente och i öfverensstämmelse med den af Kongl. Landtbruks-Akademiens Förwaltnings-Komité fastställda planen, samt sedan underwisning under sommaren och hösten meddelats åt de afgående lärlingarne i wextlära, landtmäteri och afwägningskonst — återbörjade på nytt den 1 sistl. November då de nyantagna lärlingarne anlände. Den fortgår på enahanda sätt som under förra årets winter och med bibehållande af samma lärotimmar samt med biträde af Herr M. Persson.

I **slöjdstugan** och **smedjan** meddelas underwisning af utexaminerade lärlingen J. G. Lundmark, hwilken förwärfwat sig såwäl slöjd- som smidesfärdighet, samt hösten 1869 blifwit, efter genomgången kurs wid Kongl. Weterinär-Institutet, derifrån utexaminerad såsom hofslagare med ganska goda betyg. Under årets lopp hafwa arbetena i slöjdstugan och smedjan warit inskränkta till reparationer af gårdens redskaper, men för närwarande arbetas på en beställd rullharf.

Angående skolans **åbyggnader**, har en ny badstu blifwit uppförd samt de förberedande arbetena till uppförande af en ny, hittills saknad, ladugård werkställde.

Skolans jordbruk. Den, då förra årsberättelsen afgafs, påbörjade afdikningen af en myräng om 44 tunnelands widd har under årets lopp blifwit i det närmaste fullbordad, och är det undertecknads afsigt, att i mån af gödseltillgång, genom uppodling förwandla denna trakt till wallar. Det tidiga snöfallet, som förebyggt all djupare tjälgång, har gjort äfwen denna winter tjenlig för dikningsarbetets fortsättande, hwilket arbete också, allt sedan den 7 November, dagligen pågår. Å den ofwannämnde myrängen hafwa under årets lopp tills dato blifwit upptagne ett 340 famnars långt floddike af 4 fots djup och sido- samt afstärningsdiken af 3 fots djup till en sammanlagd längd af 840 famnar. — Wårbruket tog sin början den 10 Maj, och allt från den 5 Juni intill medlet af September hade orten en jemn, warm och god sommar, hwilken i hög grad befrämjade wextligheten och påskyndade mognaden af alla säden. Emedan jag kommit till en bestämd erfarenhet, att ju tidigare man å denna ort kan beså sitt höstsädesfält, desto bättre och säkrare skörd erhålles, så blef den gödslade nyodlingsträdan före midsommar besådd med höstråg af Johannesråg, som äfwen detta år lemnade från fältet en utmärkt grönfoderskörd.

Slåttern och **höbergningen** började den 18 Juli, werkställdes och afslutades under det ömskligaste wäder, hwarunder

allt kornet samt en del af rågskörden äfwen blefwo intagna; men den öfriga delen af grödan war utsatt för ett owanligt swårt bergningswäder, hwilket först med den 14 September upphörde. Dock blef endast en ringa del af hattbanden något skadad. Detta swåra bergningswäder har bringat mig på tanken att uppföra förenämnde ladugård.

Hwad **afkastningen** angår, så har den å Landtbruksskolan erhållna **råg**-skörden blifwit utmärkt såwäl till qwantitet som qwalitet. Efter sammanlagda 10 fots utsäde Johannesråg på 10 tunnelands widd (således en kub.-fot per tunneland) har erhållits en fullmogen och oskadad gröda som med säkerhet minst kommer att uppgå till 116 tunnor. Någon bestämd siffra kan ej uppgifwas, förrän skörden från det frodigaste åkerfältet blifwit aftröskad. Denna skörd erhölls från dels gödslad nyodlingsträda, dels gödslad gammal åker och anmärkas måste, att, ehuru sommaren war ganska torr, rågen stod frodigast å det fält, som war fullständigt underdikadt. Efter blott en kannas utsäde af **kubbhwete** erhölles ej mindre än 5 fot fullmoget dylikt — ett försök, hwilket jag tänker upprepa. — **Kornet** har likaledes lemnat en riklig, god och wälbergad skörd, som dock ännu är till större delen otröskad. — Från **trädgården** har erhållits en ymnig afkastning af ärter, morötter, kålrötter och rödbeter med flera wärter. — **Höafkomsten** har blifwit wida mer än tillräcklig för det fåtal djur som för närwarande underhållas wid Landtbruksskolan. Den utgöres förnämligast af wallhö. 25 qwadratrefwar äro nyodlade.

Kreatursantalet utgör blott 16 mjölkande kor, 1 tjur, 2 tjurkalfwar, 3 qwigor, 4 hästar och 10 får. Den länets Hushållnings-sällskap tillhöriga springgumsen af helblod Southdown är fortfarande härstädes stationerad.

Den 2 sistl. Juli hedrades Landtbruksskolan med besök af Hans Kongl. Höghet Prins Oskar.

Åfwa Landtbruksskola den 12 Januari 1871.

Sixt. Axel Fogelmarck,
Skolans Föreståndare.

Åminne Gård.

Till Norrbottens läns Kongl. Hushållnings-sällskap!

Enligt arrendekontraktet är undertecknad skyldig, att wid årets slut afgifwa årsberättelse öfwer ställningen wid Åminne egendom, hwilken i korthet lyder:

Kreaturens antal bestå för närwarande af 2 st. hästar, 1 st. tjur af hel Algauerras, 1 st. ko af samma ras, 14 st. kor af blandad ras, dels Algauer, dels Ayrshire, 1 st. tjurkalf och 14 st. får, deraf 2:ne tackor af hel Southdownsras.

Ladugårdens afkastning har warit, jemförd med förhållandet till andra ställen i orten ganska god, till följe af bättre bete och kraftigare utfodring. Under tiden från den 1 Maj till den 30 Dec. har tjernats 45 lispund 8 skålp. smör samt mjölkafkastningen omkring 6,240 kannor.

Utgifterna för hushållet, samt brukning och bergning af egendomen har i det närmaste kunnat bestridas med ladugårdens afkastning. Emedan mjölken afyttras till fördelaktigt pris, (25 öre pr kanna), så har ej någon ostberedning werkställts.

I anseende dertill, att gödsellidret och öfra gafweln af foderskullen blifwit brädfordrade samt s. k. fastgård blifwit lagd både inwändigt och utwändigt omkring ladugården, är den nu tillräckligt warm utan eldning.

Jordbruket har under förra sommaren äfwen lemnat nöjsam afkastning. I brist på tröskwerk har all tröskningen ej ännu werkställts, men enl. proftröstning bör blifwa:

1:o) 30 tunnor Korn efter 3 tunnors utsäde på 3 1/3 geom. tunnland;

2:o) af Råg bör blifwa 25 tunnor på 6 tunnland 7 kappland. Orsaken till denna ringa afkastning är, att Rågen föregående höst blef för sent sådd på både ny och ogödslad jord;

3:o) 3 kub.-fot gula Ärter efter 5 kannors utsäde;

4:o) 1 1/2 tunna Hafra blef för sent utsådd, hwarföre ej någon säd, men ett godt foder erhölls;

5:o) Potatis lemnade en afkastning af 54 tunnor efter 2 tunnors utsäde;

6:o) af Kålrötter erhölls 24 tunnor;

7:o) Ett experiment med skallöst Korn, som förtjenar nämnas är, att af 25 kubikfums utsäde skördades 8 kannor (32:a kornet); ett resultat, som skulle blifwit wida fördelaktigare, om ej dels småfåglar, dels mask förstört en stor del af Kornet. Detta sädesslag är förtjent af all uppmärksamhet, ty det har under flera föregående år wisat sig lika härdigt som ortens wanliga Korn, samt fordrar blott halfwa utsädesquantiteten i förhållande till arealen, för den starka rot- och strå-bildningen;

8:o) af foder har blifwit inbergat 9,850 lispund Trädesh- och 250 lisp. Myrh-. I sammanhang härmed bör nämnas, att 15 storskrindor fullmoget Thimothei- och Klöfwerh- äro inbergade för erhållande af frö, dels för egendomens behof, dels till afsalu.

Då berguingen och skörden woro afslutade förliden höst, brandförsäkrades lösegendomen, äfwensom foder och gröda i länets allmänna Brandstodsbolag.

Under förra sommaren utsåddes 3 kub.-fot S:t Johannesråg och 1 kanna Kubbhwete på nära 4 geom. tunnland wäl gödslad och brukad jord. 3 tunland af den öppna åkern igenlades till gräslinda och den öfriga öppna jorden blef ordentligt höstplöjd; men ej mer än 130 sträckfamnar diken blefwo (af brist både på tid och tillgångar) upptagna.

I de stora grafwar, som genomlöpa egendomen, har blifwit röjdt till slättermark 5 gem. tunland, samt wid Rödingsträskelfwen (enligt akord med Löjtnant Bergman a 25 Rdr pr tunland) ytterligare 5 gem. tunnland, hwilken sednare röjdning först nästa wår kommer att afsynas och godtgöras.

Den arrendatorn åliggande skyldigheten, att bygga urinreservoir wid ladugården, med dertill hörande pump- och urinlåda, har blifwit fullgjord.

Öfwer de ganska dryga reparationskostnader, som Hushållnings-sällskapet låtit werkställa förliden höst, har redowisning afsändts till Förwaltnings-utskottet.

Åminne d. 2 Jan. 1871.

J. F. Sandstedt.

Hushållsgillenas årsberättelser.

Från Haparanda stads och Neder-Torne Gille. *)

(Af hr fil. doktor J. Pipon.)

Då kronofogdarnes embetsberättelser till konungens befallningshafwande i länet innehålla uppgifter om wäderlekens beskaffenhet, omständigheterna wid sådden samt ströens beskaffenhet under året eller förteligen: ströens historia för året, anser jag obehöwligt att här upptaga densamma, isynnerhet som den tör skäligen böra anses i sjelfwa werket främmande för Hushållnings-sällskapets uppgift, ändamål och werksamhet, hwilkas föremål wäl måste anses wara något, om också ej wigtigare, dock mera på denna werksamhet beroende (det lär wäl nemligen komma att för alltid förbliwa blott ett önskningsmål, att årswäxtens utfallande någonsin i någon betydlig mån kommer att bero på denna werksamhet) och något mindre tillfälligt. Det är wäl nemligen aktgifwande på alla näringars ståndpunkt och bemödande att oupphörligt, såwidt görligt är, höja denna ståndpunkt, som utgör Hushållnings-sällskapets och deß föreningars uppgift och ändamål. Jag beklagar dock, att den korta tid, som förflutit, sedan ordförandeskapet inom Haparanta afdelning pålades mig, warit otillräcklig för insamlande af de uppgifter och upplysningar, som woro nödwändiga för bedömande af denna ståndpunkt och i hwad mån densamma under årets lopp höjt sig. Sällskapet måste således denna gång nöja sig med ganska knapphändiga och derigenom föga upplysande uppgifter från denna afdelning. Oaktadt jag således har få jakförhållanden här uppgifwna att lägga till grund för omdömen om åtskilliga näringars ståndpunkt och dennas lyftning eller sänkning under året, tör jag dock komma att wåga några sådana, på det att denna berättelse ej må bliwa fullkomligt innehållslös.

*) Gillets hr Ordförande har i sin årsberättelse begagnat det föreslagna nya stafningssättet, hwilket sannwetsgrant bibehålles wid tryckningen, ehuru wi ingalunda i öfrigt äro benägna att följa exemplet. Anm. af Utg.

Hwad nu först **jordbruket** beträffar, så är det allom wäl bekant, att deß ena del: åkerbruket här och i de norr härom belägna trakterna är af en försvinnande obetydlighet i jemförelse med deß andra del boskapsskötseln. Man har i offentligt och enskildt tal och i tryck gjort Norrland i allmänhet, Norrbottens län i synnerhet och de norr om Haaparanta belägna trakterna den förebråelsen att försumma sitt åkerbruk. Då jag genom resor och wistelser i de flesta af Sweriges landskap warit i tillfälle att anställa jemförelser och betraktelser i afseende härpå, wågar jag awwisa denna beskyllning såsom obefogad, tillkommen af obekantskap med härwarande förhållanden, af från förfädren ärwd och sedermera träget behållen god tro på riktigheten af medlersta och södra Sweriges förfaringssätt i jordbruket och (uttrykket, ehuru djerwt, må fram!) af bristande blick in i framtiden. Jag grundar detta mitt omdöme och detta djerwa uttrykk på följande, såsom jag tror obestridliga jakförhållanden: Norrland hindras att göra jordbruket till hufwudsak icke blott af sitt oblidare luftstrekk (en enda frostnatt tillintetgör, såsom bekant är, ofta frukten af alla mödor, alla beräkningar) utan äwen af en jemförligt mindre tillgång på från fordna tider bildad wäxtmylla (humus), som medlersta och södra Sweriges mildare luftstrekk alstrat och i arw lemnat i massa ända upp på bergens kammar (wåra berg wisa, såsom bekant är, öwerallt en nästan kal granityta eller äro på sin höjd betäckta af så mycken jord, som kan lemna näring åt de anspråkslösa barrträden). Under sådana förhållanden måste boskapsskötseln här bliwa hufwudsaken och åkerbruket blott deß binäring. Men går boskapsskötseln framåt, går också jordbruket framåt; det följer sin moder såsom skuggan; när barnet wäxer, wäxer ock deß skugga. Norrland handlar sålunda klokt, med blicken riktad in i framtiden, då det genom sitt hittills följda förfaringssätt tryggar jordbrukets wisserligen långsamma men dock säkra framåtgående och deß framtida bestånd, då deremot medlersta och södra Swerige genom sitt förfaringssätt (att göra åkerbruket till huwudsak och boskapsskötseln till en försvinnande obetydlighet) äwentyrar, efter menskligt sätt att se och beräkna, att råka i en kanske ej så långt aflägsen framtid i samma belägenhet, som Nordamerikanska östern, hwilken likt en slösande ung arwtagare så illa hushållat med de af naturen under årtusenden samlade och åt den i arw lemnade ofantliga lagren af matjord, att den nu redan måste nästan uteslutande lewa på Westerns ännu ej uttömda förråd däraf. Den konung, som utsuger sina undersåter genom oupphörliga skatter utan att förja för deras

förmåga att bereda dessa skatter, blir slutligen konung . . i ett fattighus. Man må härwid ej inwända att medlerstа och södra Sweriges jordbrukare ifrån annat håll eller källa, än boskapsskötseln, hemta näring åt jorden, nemligen genom konstgjord gödsel. Menas härmed torwgödsel, så swarar jag: den jord, som berömas torwen, göres ju härigenom oduglig och omöjlig till odling framdeles. Bättre är då att låta den gröda den jord, der naturen lagt den, så slipper man förflyttningskostnaden. Menas åter annan konstgjord eller utifrån införd gödsel, så är denna alltför dyr och alltför ringa att kunna utgöra någon ersättning för hwad som oupphörligt tages ifrån jorden.

Jag har påstått här owan, att åkerbruket i wåra trakter, ehuru behandladt blott såsom binäring, dock går stadigt, om också långsamt, framåt. Jag beklagar, att jag ej här genom uppgiwande aw några sakförhållanden, kan styrka mitt påstående. Under mitt förra ordförandeskap i denna afdelning började jag att i mina årsberättelser införa noggranna uppgifter på ytinnehållet af hwarje år inom denna awdelningsområde gjorda nyodlingar. Thywärr lär dessa uppgifter aw mina efterträdare ej fortsatts. Jag har eljest nu warit i stånd att med siffror styrka att ytinnehållet aw den odlade jorden t. ex. i Haaparanta by inom en tidrymd aw tjugu år tredubblats, så att numera knappt någon odlingsbar jord der finnes oupptwakka åker- eller ängsfält, små sjöar och moras äro fyllda och prunka nu med wackra gräswallar.

Detta, hwad jordbrukets quantitativa framåtskridande beträffar. Det qualitativa är wäl icke så märkbart. Men äwen i afseende härpå måste orättwisa beskyllningar söderifrån tillbakawisas. Man förebrår oss brist på wexelbruk utan att besinna att dels wårt luftstreck ej medgifwer odling af alla de slag af jordalster, som triwas i Swea- och Göthaland dels att wårt jordbruks egenskap af blott binäring till boskapsskötseln gör det nödwändigt att behålla en med gräs besådd åker flera år i linda. Medgifwas måste dock, att en betydlig del aw den egentliga allmogen försummar äwen det inskränktare wexelbruk, som här kan och bör införas, i det att den dels håller samma jord oupphörligt öppen såsom åker dels besår den oupphörligt med samma sädesslag. Afräknar man dessa felaktigheter, som dock, såsom nämndt är, kan läggas blott en del af den egentliga allmogen till last, så kan man påstå, att åkern här skötes så wäl, som man, i betraktande aw den korta tid, luftstrecket dertill förunnar, skäligen kan begära, hwilket också

bewisas däraf, att wåra åkrar lemna bättre skördar, än söderns så ofta, som frosten ej förstör dem. Gödslingen är naturligtwis, såsom af det förutsagda redan kan slutas, bättre än i söder och äwen emot dikningen kan man ej göra anmärkning i allmänhet. Täckdikning (medelst småsten, ty tegelrör kunna här för den djupa kälens skull ej anwändas) är aw många införd.

Boskapsskötseln fortfar att utwidgas och fullkomnas. Kor af utländskt slag hafwa wisserligen till obetydlig mängd införts, men detta kommer sig ej af någon blind förkärlek för det gamla utan aw den erfarenhet, man gjordt att dessa med den utfodring, jorden här medgifwer, ej kunna uppdriwas till eller hållas wid högre mjölkafkastning, än de införda. En tillwitelse är man wid första påseendet böjd att göra ladugårdsskötseln härstädes, den neml. att den uteslutande är anlagd på smörtillwerkning, men denna tillwitelse återtager man såsom klander wid närmare kännedom aw förhållandena. Den sura mjölken utgör neml. allmogens hufwudsakliga föda, tjernmjölken deß uteslutande dryck, bägge de billigaste sådana. Will allmogen nu aw dessa tillwerka ost, måste den taga till annan föda och dryck men denna bliwer så mykket dyrare att den erhållna osten ej ersätter skilnaden i pris, hwarför osttillwerkningen af sur- och tjernmjölk här ej kan ifrågakomma. En förändring i sättet för kornas utfodring har under de sista åren börjat allt allmännare införas. Förut har man giwit korna det mesta höet nedlagdt i uppkokt watten. Wattenkokningen (som alltid skett i fähusen) med deraw alstrad ånga har röft fähusen och beredt kreaturen fuktig luft, mindre tjenlig att inandas och genom sin alltför stora wärma lätt blottställande dem för juver-inflammation wid uppstående drag. Genom skogarnes utödande har nu weden bliwit för dyr eller swår att anskaffa för detta ändamål, hwarigenom man bliwit nödsakad att följa det föredöme, som redan för många år sedan giwits aw mera tänkande ladugårdsegare, som afskaffat kokningen, sedan de efter rön förwissat sig om att inga olägenheter uppstå genom dess afskaffande.

Under årets lopp har en större sjöawtappning med statsbidrag, neml. den aw Mjöträsk, Sangisträsk och Säiwitsträsk, belägna dels inom Säiwits, dels inom Sangis byar, bliwit fullbordad, awsynad och godkänd, hwilken lär wara en af de mest winstgifwande. Beloppet aw den höawkastning derigenom kommer att winnas är naturligtwis ännu ej känd.

Fisket, ortens andra hufwudnäring, hufwudsakligen bestående i lax- och sitfiske i skärgården och Torneå-elw, har de sednare åren stadigwarande gått tillbaka, wäl ej till iwer men till

fångst. Man har welat härleda detta sistnämnda från den allt lömligare blewna ångbåtsrörelsen i skärgården och elwen; men om man betänker dels att laxen såsom hwarje annat djurslag swårligen låter aw någonting awskräcka sig ifrån tillfredsställandet aw sin starkaste naturdrift, fortplantningen, dels att andra elwar, utmynnande i Bottniska wikens nordliga ända, i och utanför hwilka någon sådan ångbåtsrörelse ej eger rum, lika fortgående awtagit i fisktillgång, måste man härleda denna minskning ifrån annan orsak, hwilken också ej behöwer sökas långwäga, då man ser till nästan fullkomlig utrotning gränsande sätt, hwarpå detta fiske i elwen bedrifwes. Genom, isynnerhet i elwens nedre del tätt förekommande, öwer delen däraw sig sträckande patstängslen eller såkallade pator, i sin yttersta ända, förseddе med en nedåt sig sträckande inhägnad med blott en liten öppning, nedåt riktad, för laxens inträde, i hwilken inhägnad der den sig samlande laxen tages med alltför finmaskiga nät, som ej ens genomsläppa det uppwärande ynglet, fångas utan en enda dags uppehåll under den tid, laxen stiger upp för rommläggning, större delen af densamma och den obetydliga del, som lyckas smyga sig igenom alla dessa försåt och hinder, tages sedan genom ljustring i elwens öwersta, grunda delar. Man har också slutligen börjat inse, att något måste göras för att åtminstone till någon del godtgöra denna utrotning. För några år sedan inrättades en laxromkläckningsanstalt i elwen ungefär 1 ½ mil owanför dess utlopp och efter åtskilliga misslyckanden lyckades man för ett par år sedan framalstra ett temmeligen betydligt antal yngel, som utsläpptes. Sistlidne sommar fattades dessutom på ett allmänt sammanträde åtskilliga nyttiga beslut om någon inskränkning i fångsttiden och sättet. Fara wärdt är dock att allt detta skall uträtta föga, så länge den slutliga och wärsta utrotningen öwerst i elwen kommer att ega rum och man har föga hopp att kunna öppna den der boende okunniga, aw den ögonblickliga winningslystnaden skymda, kortsynta blick för stadigheten i framtiden aw denna utrotning och knapt några utwägar att genom twång i dessa awlägsna bygder skaffa åtlydnad åt fattade beslut, då inga myndigheter eller personer, som kunna öwerwaka dessas efterlewnad, der äro bosatta eller kunna förmås att bosätta sig.

Slutligen måste man också beklaga det förstörande sätt, hwarpå laxen nästan ett helt dygn efter fångsten behandlas och förwaras. Om man ock måste medgifwa att den omständigheten att fisket tillhör och bedrifwes aw twenne rikens undersåter till hälften hwardera och olika år aw olika innehafware genom arrende lägger swårigheter i wägen för bättre

anordningar och anstalter i detta afseende, måste man dock anse likgiltighet hawa en stor andel i felaktigheterne härutinnan. Medgifwas måste dock att, sedan fisken efter detta dygns förlopp kommit genom fördelning i hwarje arendators händer, den numera på ett mycket bättre sätt, än fordom, insaltas och förwaras i för detta ändamål aw de flesta numera inrättade iskällare.

Skogshushållningen inom denna awdelnings område, der de större skogarne redan för längesedan blifwit nästan aldeles utrotade, kan sägas wara blott negativ, d. w. s. bestå i skonande aw den nu uppwärande ungskogen, ty man har ännu ej blifwit aw nödwändigheten driwen till att genom skogsfrösådd söka förekomma en fullkomlig skogsbrist i framtiden. Den förstnämnda omständigheten, att den mogna skogen redan längesedan blifwit nästan fullkomligt utrotad, har man wäl att takka derför, att härstädes ända intill detta år, icke uppstått några aw dessa förstörelsewerk, som kallas sågwerk, dessa kräftsår på den swenska hushållningen, hwilka, uppspirande såsom swampar, hota att förwandla Swerige till en ödemark. Genom förebärandet, att de endast tillgodogöra den mogna, eljest förruttnande skogen och att Norrland ännu eger outtömliga förråder däraw tystar man den waknande fruktan och knotet hos allmänheten, som har swårt att beräkna dessa förråder, som ej besinnar att Norrland med sitt stora område, isynnerhet aw frostländta myror, och sitt oblida luftstrekk också behöwer ofantliga förråder däraw, om det ej skall gå under, att ungskogen starkt medtages genom odling och rödjning, och gärdsling, att skogseldar anställa betydliga härjningar på både ung och gammal skog. Under det man med priswärdt nit upprättar och ombuldar sparbankar och andra nyttiga inrättningar för penningen, öwerlemnar man utan motstånd åt förstörelsen skogarna, dessa naturens stora sparbanker för wärme och fuktighet, som de under de tider och wid de tillfällen, då öwerflöd derpå förefinnes, tillwarataga för att sedan wid uppstående brist derpå utsläppa och sålunda åstadkomma det för odlingens möjlighet och framgång nödwändiga jemnmåttet däraw. Den stora hopen tror, att skogarne af den stora werldsbyggaren endast äro ämnade till wedbrand och s. k. förädling och ser utan motwilja, ja på sina ställen med wälwilja (för den ögonblickliga winstens skull) den stigande spridningen aw sågwerken, dessa wampyrer, som suga **lifswärmen** ur den swenska jorden. Man kan snart knappt göra en dagsresa utan att höra fläsandet aw dessa widunder, under det de i djupa andedrag suga hjerteblodet aw den swenska jorden eller gnis-

slet aw deras tänder under förstörelsearbetet. — På denna mörka tawla ser man dock en och annan ljusglimt och jag önskar här, om möjligt, fästa Hushållnings-sällskapets uppmärksamhet på en sådan. Jag har nämnt och det är för alla förut wälbekant, att gärdslingen medtager en god del aw ungskogen. Detta kan dock betydligt minskas, om uppförandet aw stengärdsgårdar allmännare kan fås i brut. Under mina resor och wistelser i olika delar af Swerige har jag funnit, att ej tillräcklig uppmärksamhet egnas häråt. Till och med i de landskap, der redan länge skogsbrist herrskat, får man se nästan alla gärdesgårdar aw trä och måste resa miltal, innan man träffar på någon af sten, under det att denna ligger antingen oupptagen (om den är större) i åkern eller upptagen i rösen i eller wid sidan aw åkern. I Norrland, oaktadt deß wida yngre odling, är förhållandet härutinnan i allmänhet bättre än på många ställen i det öwriga Swerige. Inom detta område, som min berättelse omfattar, hawa flera tänkande jordbrukare, dels för skogens sparande dels för att bespara sina efterkommande den möda med stenrösens undanrödjande, som förfäders tanklöshet pålagt dem, uppfört under loppet af de sista 20 åren ända till tusental stengärdsgård hwar och en. Men den egentliga allmogen awhålles ännu dels aw den ögonblickliga kostnaden, ehuru upplåggandet af stenar i gärdesgårdar medför en obetydlig större kostnad än upptagandet i rösen (då ju bortförningen är det kostsammaste), hwilken skillnad i kostnad deßutom mer än ersättes aw den större waraktigheten, dels aw tanklöshet och gammal wana att följa dessa föredömen och jag tror derföre att sällskapet genom utfärdade belöningar (t. ex. endast aw 10 öre för famn) skola kunna werka godt i detta fall.

Aw öwriga på en del andra ställen förekommande näringar (jag biträknar ej handeln, då på handel och näringar wanligast tagas såsom skiljda begrepp) trifwas här inga till nämnwärd grad, till följe aw brist på dels råämnen därför dels konstflit hos befolkningen. Denna sistnämnda wållar att ingen egentlig handaslöjd här idkas. Nödwändigheten, som på så många andra ställen blifwit konstflitens moder, har här warit fruktlös oaktadt de täta mißwäxterna och beskaffenheten aw wår nuwarande fattigwårdslagstiftning eller möjligen sättet för deß tillämpning har lagt ett bekwämt hyende under liknöjdheten och lättjan, förhindrat uppkomsten aw all sjelfwerksamhet och omtanka för framtiden, ja hwad wärst är, dödat hederskänslan. Tillwerkningen aw laggkärl och enklare kör- och åkerbruksredskap för ortens behow utgör här all handaslöjd, som finnes.

En handaslöjd, som wore lämplig och möjlig för denna ort, dels emedan råämnen för densamma här förefinnes i tillräcklig mängd och utan någon kostnad, dels emedan deß alster tåla med någon försändningskostnad (ett oundgängligt wilkor för trewnaden aw hwarje handaslöjd i en glest befolkad trakt) wore **förfärdigandet aw rotflätningsarbeten.** Denna handaslöjd skulle, om den blewe gängse, äwen bereda ladugårdskötseln härstädes en betydlig hjelp, emedan de flesta naturliga ängar här lida aw wide, som utgör ett swårutroteligt ogräs på desamma, hwilket endast genom upprykning med rötterna kan werkligt utrotas. Jag ingaw också för ett par, tre år sedan till länets landsting ett förslag, att sända tre a fyra fattiga, föräldralösa eller wanwårdade barn, som hotade att gå förlorade för samhället, ifrån skilda trakter aw länet till stora Råby räddningsinstitut, som mot betalning emottager barn äwen ifrån andra landskap, än det, för hwilket det egentligen är afsedt och låta dem lära sig rotflätning samt sedan utplantera dem i länet och sålunda göra ett försök att införa här denna nyttiga handaslöjd; olyckligtwis inkom detta förslag några timmar för sent för att berättiga till upptagande och jag hänwistes just då med detta förslag till Hushållnings-sällskapet. Jag har nu welat fästa sällskapets uppmärksamhet härpå, om det finner förslaget förtjena något afseende.

Gillets område har en fast folkskola och småbarnsskola för staden och en flyttbar folkskola för landsbygden. Stadens folkskolehus har en bekwäm bostad aw tre rum och kök för folkskolläraren och en stor tomt lämplig till planteringsland, men otillräckliga rum för lärjungarne i både folk- och småskolan. Stadens Municipalstyrelse wäkte derföre redan i wåras förslag om inköpande aw en till buds stående större byggnad med lämpliga lärosalar, men detta förslag rönte olyckligtwis motstånd isynnerhet från ett håll, hwarifrån man haft skäl att minst wänta det och kom ej till werkställighet utan lemnades beroende på framtiden.

Från Pite sockens Gille.

(Af hr Öfwerste-Löjtnanten m. m. W. v Rehausen.)

Under sånings- och wärttiden egde en i allmänhet tjenlig **wäderlek** rum, och förste delen af sådden werkställdes i slutet af Maj samt återstoden första dagarne af Juni månad. Sådden hann derföre till nästan full mognad, innan någon swår frost inträffade, och detta år har också inom Gillets område

warit ett godt år. Wäl blef grödan på några ställen mer och mindre frostskadad, likasom otjenligt och regnigt bergningswäder åstadkom kornets mältning, men icke till synnerlig betydenhet. Inrättande här, likasom på de flesta ställen norrut, af eldrior, eller åtminstone täckta häßjor skulle under regniga höstar wara af stort wärde och befria jordbrukaren från all fruktan att få en wacker skörd förstörd.

Åkerbruks- och **arbetssättet** har icke undergått någon förändring. Den större och säkrare afkastning, som nästan alltid erhållits af Rågen om den i rätt tid sås, torde wäl småningom leda till en widsträktare odling af detta sädesslag, men ännu upplåtes åt detsamma onekligen alltför litet utrymme

Såsom ofwan nämndt är har **Skörden** i allmänhet blifwit god. I forntal kan den beräknas ungefär sålunda:

af **Råg**, som på många ställen lemnat 30:de kornet och deröfwer, öfwerhufwud till 16:de kornet;

af **Korn** till 6:te a 7:de kornet lärer på några ställen uppgått ända till 18:de kornet med en afkastning af 14 tunnor på geom. tunnland;

af **Blandsäd** och **Hafre,** hwilka dock obetydligt odlas, lika med Kornet;

af **Potatis** till 6:te kornet. Odlingen häraf är ringa emot befolkningens behof, likasom ock andra **Rotfrukter** ännu mindre tillwunnit sig förtjent uppmärksamhet.

Lin och **Hampa,** likasom tillförene obetydligt odlade, hafwa gifwit medelmåttig skörd.

Spannmålsbeloppet i sin helhet anses likwäl icke tillräckligt för socknens folkmängd, emedan ett stort antal personer af arbetsklassen hafwa intet eller högst litet att skörda; men bristen fylles genom de förråd, som af Handlande och Werksegare från andra orter hemtages.

Fodertillgången är äfwenledes god. En riktig utfodring åt kreaturen saknas alltså icke. **Smörproduktionen** borde under sådane förhållanden gå framåt och har wäl ock i någon mån stigit, men motswarar icke på långt när socknens behof. Sannolikt kommer den icke heller att wisa någon nämnwärd tillwext förr, än några hymejerier blifwa inrättade, hwaraf nyttan flera gånger framhållits. **Ladugårdsskötseln** har icke undergått annan förändring än den, som är en tillfällig följd af god fodertillgång.

Det i föregående årsberättelser nämnda försöket med **Gråärter** fortsattes äfwen detta år. Wid sådden upblandade med $^2/_3$ Korn förqwäfde de helt och hållet detta genom ärthalmens rika wextlighet, så att endast ärter skördades. Utsädet, 2 skål

Korn och ett 1 skål Ärter, gaf af det sednare slaget 7 $^1/_2$ fot, således wäl 9:de kornet af Ärtsädet ensamt, men då Kornsädet, som gick aldeles ut, tages med i räkningen, så blir resultatet endast omkring 3:de kornet. En större blandning af Korn och Hafre skulle säkerligen befordra en jemnare wertlighet af de olika sädesslagen. Halmen är upperlig för kokreaturen. Utan att bestämdt kunna förorda deras införande i wertomloppet här på orten, anmäles blott att mindre partier till utsäde kunna erhållas på Gran om någon är intresserad att dermed anställa försök. För frost hafwa de icke wisat sig ömtåligare, än Kornet.

Frågan om inrättande af en **hushållsskola** för flickor har, tywärr, för närwarande fallit. Likaledes är inrättandet af **Arbets**- och **Fattiggård** samt dermed i sammanhang stående förändring i fattigwården beroende på framtiden. Utan twifwel skulle dock den första kostnaden härför innan kort tid återbetala sig genom minskade fattigutgifter, hwarå man ser allt flere bewis från andra orter.

Uti Böhle by har ett större **utdikningsföretag** warit å bane sedan flere år. Wid arbetets början begärdes statsanslag för ändamålet, men man lärer nu frångått denna åsigt och ärna fullborda arbetet på byamännens bekostnad. Inom Elfsbyn äro äfwen plan och kostnadsförslag upgjorde för ett dylikt företag, men det är okändt om statsanslag erhållits. Den stora utdikningen i Hemmingsmark hörer till en tidigare period; har i år lemnat en betydlig höafkastning och anses komma att bli af stort wärde.

I afseende på **åkerdikning** torde man kunna säga, att hågen derför ingalunda wert med det goda året, och några nämnwärda framsteg häruti ha icke wisat sig.

De **binäringar,** som idkas, bestå egentligen i timmer- och sparrhygge, tjärutillwerkning, förfärdigande af båtar, obetydlig tillwerkning af saltpeter och något fiske i de byar som ligga wid kusten. Införande af en widsträcktare linodling för tillwerkning af spånad och wäfnader, odling af rotswerter förnämligast Rotfrukter och Ärter, korgflätning, tillwerkning af goda taksticker, och slöjder i smedes- och snickeriwäg synas som en önsklig och för orten lämplig tillökning i binäringarne.

Den **ekonomiska ställningen** i allmänhet har med det goda året förbättrats.

Folkskolornas antal har under året warit den fasta skolan och 9 ambulatoriska eller småskolor. Med 1871 års början ökas antalet småskolor till 12, för hwilka Landstinget t. widare lemnar bidrag. Genom den åtgärd att, der så lämp-

ligt finnes, fördela wissa dagar i weckan till underwisning åt de yngre barnen och wissa dagar åt de äldre, synes den fördel böra winnas, att lärarens krafter blifwa mera tillräckliga och de mera förfigkomne lärjungarne icke hindras af de yngre.

Från Neder-Lule Gille.

(Af hr direktör S. A. Fogelmarck.)

Förhållanderna inom Gillet hafwa under det förflutna året warit följande:

Wintern, som då infunnit sig ganska tidigt och från sin början war åtföljd af snöfall, hwilka hindrade all djupare kälgång, war jemn och god, lagom snörik utan någon betydlig köldgrad, ända till emellan den 7 och 12 Februari, då temperaturen nedgick till — 40°. Denna köld blef dock af kort waraktighet, och med April månads ingång inträdde en så mild wäderlek, att föga snö återstod, när ett ymnigt regn den 25 i samma månad gjorde marken fullkomligt snöfri. Den 10 Maj war elfwen inom Gillets område isfri, all käle borta ur jorden och wårbruket kunde å flera ställen taga sin början, ehuru ingen wårsådd werkställdes förrän den 16, då termometern wisade ända till + 15°. Emellan den 25 Maj och 2 Juni, hwarunder en häftig snöstorm natten emot den 29 rasade, war wäderleken ganska kylig; men med den 3 Juni inträdde en för vegetationen högst gynnsam, warm, ehuru något torr, wäderlek, som utan afbrott fortwarade till den 27 Augusti, då en 3 weckors regntid började, hwilken, betydligt försinkade bergningen af den utmärkta sädesgrödan och delwis skadade densamma. Höbergningen war dock lyckligtwis redan slutad, när detta swåra regnwäder begynte. — Den 6 Juni ödelade wådeld en lofwande skogstrakt wid Gäddwik och den 1 Juli gjorde åskwäder med hagel skada å åkergrödan i Ersnäs. — Innewarande winter, hwilken började med allwar den 27 Oktober har hittills warit både kallare och snörikare än föregående, men kälgången är ej djupare än under den sistnämnde.

Emedan den i allmänhet torra och warma sommaren ej saknat nederbörd och denna ofta bestått i åskregn, så har Gillet fått ett owanligt godt år. Hwad de särskilda wertslagen angå, så har:

Höstwetet (kubbhwete), hwilket weterligen endast på försök kultiverats å Landtbruksskolan, blifwit fullmoget och godt samt lemnat öfwer 50:de kornet;

Höströgen, hwilken, sådd i rätter tid å kringdikad åker, enligt min åsigt, alltid skulle häfda sin plats såsom trattens hufwudsäde, har lemnat en owanligt rik afkastning. Att upptaga deß medelafkastning för året till 20:de kornet torde wara wäl lågt, då den wid Landtbruksskolan lemnat emellan 73 och 81 och kanhända deröfwer, hwilket ej kan afgöras, förrän förden från det frodigaste åkerfältet hunnit afröskas. Anmärkas bör, att, oaktadt sommaren warit så torr, rågen stått frodigast å den del af Landtbruksskolans åker, som warit fullständigt underdikad;

Wårråg odlas högst obetydligt och intages deß wertplats med rätta af

Kornet, som detta år, fullmatadt och godt, lemnat 8- a 9-dubbelt emot utsädet;

Hafre odlas obetydligt och hufwudsakligast till grönfoder;

Potäterna, hwars blad den 14 Augusti blefwo å sidländare ställen lindrigt swedde af nattfrost, efter hwilken de märkbart repade sig, hafwa lemnat en frisk och god skörd af minst 10:de kornet;

Lin- och **Hampodlingen** bedrifwes ännu helt ringa samt af få personer;

Trädgårdswäxterna, af morötter, kålrötter, ärter med flera, hafwa å mera bundna jordmåner lemnat en rik afkastning. Brist på insigter och arbetskrafter för trädgårdsskötselns tillbörliga handhafwande fortfar att göra denna wigtiga näringsgren föga uppmärksammad.

Höskörden har utfallit serdeles riklig från linder och sådana trakter, hwilkas wextslag warit oberoende af ymnigare wattentillflöde; men från kärrängar har höfångsten blifwit knapp. Allt fodret är af bästa beskaffenhet.

Ladugårdsskötseln innehar samma ståndpunkt som tillförene, men man har anledning hoppas något bättre samt kan förwänta en större sparsamhet och ändamålsenligare behandling af deß produkter, så framt Gelliwara-bolaget werkställer sin uttalade affigt att till utskeppning uppköpa smörtillwerkningen. Detta beslut skulle onekligen blifwa en mägtig häfstång ej blott till kreatursskötselns upphjelpande utan skulle lända till hela landets fromma och befordra deß uppodling. — Wid mejeriet i Rutwik fortsättes werksamheten med den framgång att af 10,442 kannor inlewererad mjölk erhållits:

11	centner	26,5	skålp.	Smör,
12	d:o	31	d:o	Sötmjölksost,
29	d:o	82	d:o	Skummjölkost,

72 skålp. Cheddarost och
87,5 d:o Mesost.

Hushöjden är wanligen inskränkt till det egna behofwets fyllande.

Åkerbruksredskaperna äro desamma som förut, men tröskmaskinerna af trä börja blifwa mera allmänna och förtroendet till rullharfwen winner allt större terräng.

Arbetsförtjensterna wid skogsafwerkningen tyckas wara lika lysande under innewarande som förflutna wintern.

Fattigwårds- och kommunalutskylderna äro lika tryckande som förut. Ingen förmildring uti denna börda utan snarare deß motsats är att förwänta, förrän inbyggarna blifwit förwandlade till jordtorpare. Ett barnhem — afsedt att meddela medborglig uppfostran åt sådana barn, hwilka nu, i saknad af wård, måste bortauktioneras och hwilkas uppfostran tillfölje deraf mestadels blifwer försummad — ett dylikt barnhem är högst behöfligt för församlingen. En arbetsinrättning skulle säkerligen förminska de understödssökandes antal.

Hwad landtbruket i allmänhet angår, så har man, sedan fördomen mot afdikningen och mißtroende till deß ändamålsenlighet synbart är i aftagande, anledning till de bästa förhoppningar för framtiden. Inom nästan hwarje byasamhälle, serdeles hwarje sådant som blifwit laga stiftadt, ser man nya trakter lagde under plog eller spade. Såsom ett efterföljanswärdt exempel och såsom ett bewis på dessa odlingens framsteg torde böra framhållas, att hemmansegaren L. P. Sundström i Afwa med tillhjelp af och åt sin måg f. d. dikningsförmannen Holmström under den korta tidrymden af 4 år ej blott prydligt och ändamålsenligt bebyggt utan äfwen afdikat och uppodlat en så steril utmark af sitt hemman, att derifrån tillförene knappt erhölls något bete. Denna förut så ofruktsamma trakt har i år lemnat, utom en wacker potatisgröda, äfwen cirka 12 tunnor korn.

Från Öfwer-Lule Gille.

(Af hr apotekaren J. F. Meijer.)

Redan den tidiga och wackra wåren ingaf landtmannen glada förhoppningar om ett godt år, hwilka förhoppningar, långt ifrån att blifwa swikna, twärtom öfwerträffats. På lättare och jemförelsewis bättre afdikad jord war korn-sådden, om ej afslutad, åtminstone mera än till hälften werkställd den 18 Maj; å tyngre jordmån något sednare. Den torra, blå-

siga och äfwen kalla förlommaren uppwäckte allwarsamma bekymmer hos mången, hwilka dock snart skingrades, då under högsommaren efterlängtade regnskurar i förening med wärme medförde en sådan wälgörande werkan, att lika stor förundran som glädje efterträdde bekymren och farhågorna för ytterligare ett swag- eller mißwextår. Fullmognade stodo korn- och rågåkrarne redan innan höfförden på långt när war afslutad. Sällan har man fått skåda en sådan bråddska, hwarmed slåttern och förden samtidigt nu måste bedrifwas. Man arbetade i sin anletes swett. Det war också af högsta nöden, ty på hösten försenade på många ställen ett enwist ihållande regn inbergandet af kornskylarne så mycket, att man med lätthet upptäckte att här och hwar kornet börjat mälta. Emellertid, om också regnet å de skylar, som för detsamma blefwo blottställde, gjort någon större skada än att den wackra ljusa färgen å kornet gått förlorad, så, och då man med säkerhet kan antaga, att före regnet inladats mera än hwad som kan erfordras till utsäde nästa wår, blir, i betraktande jemwäl deraf, att rågsädet, hwaråt hågen så småningom tyckes rikta sig, lemnade lika ymnig som god förd, omdömet om förlidet års förd det, att den, såwäl af korn, råg och rotfrukter, som ock af hö i ymnighet och beskaffenhet öfwerträffat de flesta af sina föregångare.

Ehuru alltför långsamt tyckes dock öfwertygelsen, att en, med omsorg och insigt wårdad ladugård är en god motwigt mot de oftast twifwelaktiga sädesförderne. Man talar derföre numera icke med sådant föraft om den lyr och det öfwerflödiga ans och wård samt alltför kostsamma utfodring, som råder i den och den herremannens ladugård. — Swartby, Swartbjörsby och Bredåkers byar hafwa bekommit statsanslag för utdikningar, om hwilkas nytta och nödwändighet en mer och mer stadgad öfwertygelse förmärkes. Detta gäller ock om åkerdikningen, ehuru ännu icke på långt när bedrifwen med den ifwer och insigt som önskligt wore. Några odlingsföretag i större skala kunna wäl icke sägas hafwa egt rum. En sanning är dock, att odlingar göras, och bedrifwas med allt större omtanka och nit. Bland flera, som härför förtjena att witsordas, må nämnas: C. A. Sundbaum i Boden, C. J. Læstadius i Wännträsk, C. O. Schlytern i Skogsån, J. S. Sundberg i Bredåker, Johan Ersson i Swartbjörsbyn, om hwilken sistnämnde ock förtjenar nämnas, att han eger antagligen den största afkastningen af sin ladugård, som någonsin förut här egt rum. — De binäringar, som inom denna kommun förekomma, äro de förut idkade: skogskörslor, tillwerkning af tjära,

något litet salpeter samt smör, det sednare långt mindre än hwad man med skäl hade att wänta och hwilken wäntan troligen ock skulle förwerkligas, om man komme sig före med att inrätta mejerier, för hwilken 3 a 4 om ej flere byar serdeles wäl skulle lämpa sig.

Insigt om och håg för handaslöjder samt tillfälle att å sådana erhålla underwisning saknas, hwilket hos oß med de långa wintergwällarne är mycket att beklaga.

Hwad den ekonomiska ställningen i allmänhet beträffar, så oaktadt många och ymniga förwärfskällor ännu icke alls blifwit beaktade, måste man medgifwa att den är temmeligen god, till bewis hwarför må nämnas lagsökningarnes betydliga aftagande.

Det beslut, angående folkskolewäsendet, hwartill Landstinget år 1869 kom, har, twärtemot de protester, som deremot höjdes, redan wisat sig bära frukter, som tyda på något bättre än hwad det förut warit.

Såsom bilaga till den af Ordföranden i Öfwer-Lule Gille afgifna berättelse bifogas härmed anmärkningswärda upplysningar om jordbruket wid Öfra Swartlå, benäget meddelade af hr inspektor C. W. Hjortzberg:

Höstsädet. 1869 års sommar föll det mig först in att göra försök med odlandet af höstsäd, hwete och råg, öfwertygad som jag war att dessa sädesslag "slå till" fullt ut lika bra härnuppe, som fornet. Jag reqwirerade derföre detta år från Stockholm, såwäl kubbhwete (det mest täliga) som ock Wasaråg; uppsökte 20 kappland den styfwaste lera jag hade (jorden här består hufwudsakligast af lera) till det förra, plöjde denna 3 gånger med längre mellantider under sommaren, utförde derpå 50 laß kompostgödsel, blandad med något kolstybb strax före sådden, hwilken företogs den 29 Juli. 1 fot 9 kanner utsåddes å dessa 20 kappland. Strax före sådden uppförde åkern med trästock längsefter och twärsöfwer. Säden nedmyllades med wanlig slätharf med raka pinnar ett hwarf längsefter åkern. Skörden 27 fot a 278 skålp. pr 6 fot.

Såsom anmärkningswärdt will jag nämna att i st. för det reqwirerade kubbhwetet, såsom det härdigaste, sändes mig, troligen af misstag, annat med stora, 4 dec.-tum och derutöfwer, långa bortstlösa, dels glatta och mörkare, dels silkesludna och ljusare ax med lång halm. Axen likna det wanliga hösthwetet i södra Swerige, men skiljer sig från detta derutinnan att dessa ax, oaktadt sin längd, woro wid mognaden upprättstående.

Rågfältet, 22½ kappland, behandlades i öfrigt lika med hwetefältet, men erhöll ingen gödsel och hade, såsom detta, året förut burit klen hafra efter likaledes klen gödning; dock war denna jord, ehuru endast genom dike skiljd från hwetefältet mindre styf. Den 28 Juli utsåddes 2 fot 5 kanner. Strax före sådden fördes åkern längsefter och twärsöfwer med gåsfotharf och säden myllades med harf på wanligt sätt. Efter första stora snöfallet på hösten lät jag ploga båda fälten med en större snöplog, hwilket förfaringssätt alltid är att rekommendera till efterföljd de år då marken ännu är ringa eller intet frusen när första qwarliggande snön lägger sig. På wåren borträffsades noga den under wintern afwißnade bråden, hwarefter fälten lemnades utan widare behandling till skördetiden. Att upptaga wattenfåror och noga behandla dessa är en sak, som alldrig bör glömmas å höstsädesfälten, de må wara hurn wäl afdikade som helst, och har jag härutinnan sökt att föregå mina grannar med exempel. Rågskörden 40 fot a 264 skålp. pr 6 fot.

Wårsädet. Sommaren 1868 hade jag ingen ortens säd att tillgå, utan beslöt att wåga försöket med några fot af från södra orterna uppkommet korn, hwilket lyckades så wäl att af 8 fots utsäde skördades 77 fot a 261 skålp. pr 6 fot utmärkt wackert 2-radigt korn. 1869 sådde jag af denna skörd, men fick då, tywärr, misswäxt, men som jag sparade på denna goda wara, utsådde jag deraf äfwen 1870 den 23 Maj. På ett tunnland 14 kappland 7 fot 2 kanner på dertill wäl förarbetad och med 160 laß gödslad åker. Häraf skördade jag förl. höst 64 fot a 238 skålp. pr 6 fot.

Hafre måste jag förl. år taga upp från Stockholm, emedan jag äfwen på detta säde hade misswäxt 1868 års skörd, hwilken äfwen war god, ehuru ringa. På ett tunnland 28 kappland utsåddes 1870 den 30 Maj 17 fot 4 kanner hafra. Åkern gammal och i någorlunda skick begödslades dock med 110 laß. Allt stallgödsel. Skörden gaf 108 fot a 185 skålp. pr 6 fot förutom cirka 30 fot slösäd. Wigten å säden war, som synes, i allmänhet ej stor, men då är att märka att jag af räddsla för frost företog skörden något tidigt. Wäl war äfwen detta ty natten efter det jag fått min säd i stylar, war kölden ganska skarp. Det som dock proportionswis bäst höll wigten war haftran, hwilken war långt ifrån fullmatad då den skördades, men en egendomlig företeelse med denna wäxt är att den, uppkommen på häßja, "matar efter", troligen af orsak att stråret wid afmejningen innesluter en större massa närande safter.

Hafran uppsätter jag i s. k. dubbelhäßjor med 2:ne stänger i bredd, den ena något högre än den andra, så att stråen få en obetydlig lutning åt axen. Kornet skylas som wanlig och hwete och råg uppsättas i wanliga, stora lutande häßjor.

Från Råne Gille.

(Af hr. Inspektor A. Sjöstedt.)

Rågen, som inom detta Gillet på de senare åren börjat odlas mer än förr, har lemnat god skörd. Att uppgifwa afkastningen i kornantal är en oriktig beräkning, särdeles som allmogen utsår rågen om wåren blandad i kornutsädet, och får då namn af tufråg. Såsom sådan lemnar rågen wanligen högt kornantal i afkastning. Men beräknade per tunnland blir afkastningen klen. Wid Melderstein besåddes 4 ½ geom. tunnland trädd samt dikad och wäl gödslad jord den 22 Juli med 8 kannor pr tunnland och lemnade i afkastning 74 kub.-fot per tunl. wägande 285 skålp. per 6 kub.-fot.

Kornet, som är ortens hufwudsäde, har i afkastning hwad qualiteten beträffar lemnat god äring. Men tillföljd af utsädets mindre goda beskaffenhet, och den torra och kalla wäderlek som inträffade efter sådden, blef qwantiteten ej särdeles stor, dock kan den anses nära medelmåttig.

Hafre har såsom grönfoder lemnat fullt tillfredsställande skörd, för dem som skurit den i rätt tid, men de som wäntade på att den skulle bli mogen har resultatet utfallit mindre gynsamt.

Potäter har lemnat mycket olika afkastning; de som blifwit satta på hög och torr jord ha blifwit mycket små och till följd deraf lemnat liten afkastning, de åter som blifwit satta i mindre högländt, men djup jord ha lemnat rik skörd.

Wid Medlerstein blef 3 tunnor utsädes-potäter behandlade på följande sätt. I lådor 2 alnar långa, 1 aln breda och 5 tum höga, lades ett lager jord omkring 2 tum tjockt, härpå ett lager potäter, och der ofwan ett lager jord lika med det första. Dessa lådor sattes i ett rum der dagern hade fullt tillträde, och wärmen hölls mellan 16 a 20 grader. Då jorden blef torr i lådorna, wattnades med en wattenkanna. I slutet af Maj då blastern war 5 a 6 tum hög utsattes potäterna i förut upplagda drillor.

Potäterna började genast att wäxa, men efter 4 dagar kom kyla, så att en del af blastern frös af. Då det åter blef warmt, wäxte den med fördubblad kraft, så att man den 10

Juli åt färska potäter som woro mycket fasta och wälsmakande. Efter dessa 3 tunnor skördades 48 tunnor. Efter 3 tunnor som behandlades på i orten brukligt sätt skördades endast 26 tunnor. Jorden innehade samma läge och war lika arbetad för båda sorterna. De förra potäterna lemnade 26 skålp. stärkelse och de senare 17 skålp. 75 ort per 63 kannor. De planterade potäterna behandlades lika med andra då de kommit upp, d. w. s. kupades och rensades wäl. — I stark torka böra potäterna kupas ofta, minst en gång i weckan. Då jorden är wåt bör man aldrig kupa potäterna, emedan jorden då låter packa sig, så att luften ej får tillträde till dem.

Höskörden har, ifynnerhet på lindor och hårdwall warit särdeles ymnig. På myrer och sidländ mark medelmåttig.

Lin som inom Gillet numera odlas rätt betydligt, har tillföljd af torkan blifwit kort, men för öfrigt godt och wackert. Skörden anses under medelmåttan.

Ladugårdsskötseln har tywärr ej till det bättre undergått någon förändring inom Gillet.

En större myrutdikning har blifwit werkställd inom Böle by; för öfrigt tycks hågen för dikning bli allmännare än förr warit fallet. Kronofogden Ekstedt i Prestholm har på ett skifte derstädes, låtit werkställa en ganska wacker utdikning, hwilken troligen kommer att egga mängen af hans grannar till efterföljd.

Nyodlingar ha blifwit på flera ställen inom Gillet werkställda.

Deß ekonomiska ställning kan i det närmaste anses god. Binäringarne bestå hufwudsakligast i timmerkörning och handsågning. De som ej kunna uppehålla sig i skogarne, förfärdiga s. k. laggkärl, såar, ämbar, byttor och björkbunkar m. m. Andra åter swarfwa fat, smöraskar, samt förfärdiga skopor, slefwar, skedar och m. d. Qwinnoarbetet består wanligen uti att sticka, spinna, och wäfwa ylle och bomullstyger till eget behof, samt wadmal, dels till eget behof dels till afsalu. Folkskolwäsendet handhafwes med mycken omsorg af en fast skola i Råneby samt 4 ambulatoriska.

Från Neder-Kalix Gille.

(Af hr grosshandlaren D. Hummel.)

Ett werkligt nöje är, att efter en följd af misswärtår och ett fiasko medelmåttigt år, uti den berättelse jag nu går att afgifwa från Gillet härstädes, kunna få framsäga: ett godt år

har kommit kommunen till del; ty om man undantager werkningarne af de olyckliga politiska förhållanderne på kontinenten, hwilka för exporten af träwaror warit menliga, så har deremot landets hufwudnäring, jordbruket, haft att fröjda sig öfwer den mest gynsamma wäderlek och deraf följande goda skördar af alla de jordens alster, som här odlas.

Under sistlidne winter, som öfwer hufwud taget hade en mera mild temperatur, war jorden medelmättigt kälad och med lagom tjockt snölager betäckt. Genom en för årstiden warm wäderlek bortsmälte såwäl snö som is tidigare än wanligt och genom omwerling af regn blef jorden i allmänhet tjenlig för utsädets emottagande omkring den 20 Maj. Brodden uppsköt jemn och frodig, hwarigenom den hade kraft att uthärda och utweckla sig under den torra wäderlek, som med få undantag sedan fortfor ända till i början af September. Skörden blef sålunda af ortens hufwudsäde,

Korn, god, såwäl till halm som kärna;

Råg likaledes;

Hafra har till och med delwis blifwit mogen för tröskning, hwilket sällan inträffat;

Potatis och öfrige **Rotfrukter** bafwa gifwit god afkastning;

Lin, hwars odlande långsamt framskrider, har dock i år gifwit odlaren deraf god lön för sin möda;

Höfångsten i allmänhet god, för att ej säga rik, och derjemte wäl inbergad af hwar och en, som icke gjort sig skyldig till försummelse;

Smörproduktionen war under förra wintern mera klen, till följe af fodrets sämre beskaffenhet, men deremot god under sommaren, hwadan tillgången utöfwer socknens behof torde kunna uppgifwas till minst 300 centner, hwarföre betingats pris af 10 till och med 11 riksdaler per 20 skålpund. Ännu finnes inom socken endast en privat Mejeriinrättning på Björkfors, men nästa år torde med temlig säkerhet det första bymejeri komma till stånd inom Gammelgårds by;

Lax-, sik-, strömming- och **löjfiske** under medelmåttan.

Förbättradt brukningssätt af jorden har wisat sig uti de byar, i hwilka laga skiften blifwit afslutade. I dessa byar har en lifligare håg härför gjort sig märkbar, synnerligast i en ändamålsenligare afdikning af efter skiftets uppkommande mera reguliera åkerskiften. En wigtig häfstång för ett framåtgående jordbruk är säkerligen ett raskt fortsättande af laga skiftning af byalagens samfälda mark. Det ligger i sakens natur, att egare till jord, som han inom närmare eller fjermare tid anser sig komma att utbyta, icke kan med samma

intresse odla denna jord, som den, hwilken tillförsäkrats honom såsom ewerderlig ego.

Ett gödningsämne, som är det mest werksamma, nemligen **latrin,** har hittills warit på ett högst ändamålsenligt sätt anwändt. Wanligen utöses latrinen oblandad, men genom dessammas beredning till så kallad "pudrett" medelst blandning med jord, kalk, aska och sågspån, der sådan är tillgänglig, erhålles ett yppigt och långt drygare gödningsämne. Wid Karlsborgs lastageplats tillredes en myckenhet pudrett och är att hoppas, det tillredandet af denna nyttiga artikel skall genom exemplet småningom hos hwarje gårdsegare winna insteg, hwilket äfwen i sanitärt hänseende är af så mycken wigt.

Ekonomiska ställningen kan i allmänhet inom socknen anses wara god; men skulle utan twifwel wara långt bättre, om icke antalet lönkrogar synbarligen ökas i stället för minskas. Det ware dock härmed icke sagt, att superiet är större. Bland den lösa arbetande befolkningen är den mindre än tillförene; men genom oskicket hos allmogesmännen att till lönkrögare afyttra eller upplåta sina kyrkostugor, har antalet af dem, som tycka sig finna en lättare utkomst wid att kröga än att arbeta, betydligt ökats. Man kan derföre säga, att superiet icke tilltagit, men den olofliga försäljningen af spirituosa har blifwit på flera händer fördelad. Äfwen i byarne bedrifwes detta ständliga näringssätt till och med af bejutna hemmansegare. Uti för slapp lagstiftning samt för lamt tillämpande af gällande författningar, torde största orsaken till detta olyckliga förhållande förefinnas; ty ehuru individen helst på öfwertygelsens wäg bör söka förmås att återgå till ordning och sedlighet, så har dock erfarenheten wisat, att den last, som bör utrotas, måste genom lag så stämplas, att det må anses för ytterst skamligt att densamma utöfwa och de aflägsnade tankarne på ambition sålunda wäckas. Såsom stöd för ett godt ekonomiskt tillstånd torde få anses, att under året i sparbanken blifwit insatte 9,900 riksdaler, då deremot uttagen blott uppgått till 3,000 riksdaler.

Binäringarne äro skogsafwerkning från de öfre byarne, fiske, forsling af waror, flottnings- och lastplatsarbeten.

Fattigwården: Ett år har nu förflutit, hwarunder det nya reglementet, afseende indelandet i kretsar, warit praktiskt tillämpadt. Resultatet häraf har wisat sig ganska tillfredsställande. Wid kommunalstämma denna höst ansågs ingen förändring i reglementet nödig, men bestämdes, att 2:ne af fattigstyrelsens ledamöter skulle företaga en resa genom alla kretsarne, då icke arbetsföra personer och minderåriga barn

skulle genom deras förorg inom hwarje krets utackorderas, äfwensom noggrann kännedom om förhållanderne tagas samt redowisning för förflutna året af bya-ordningsmännen infordras. Sådan resa har nu förriggått och derwid wisat sig, att något tillskott utöfwer de i reglementet högst bestämda 9,000 riksdaler icke för nästkommande år är erforderligt.

Folkskolewäsendet: Med detta år har en märkbar förbättring i skolwäsendet inträdt till följd af Norrbottens läns Landstings beslut år 1869, då aflöning anslogs till fem småbarnsskollärare. Således hafwa en fast, 2:ne ambulatoriska och 5 småbarnsskolor under året warit i werksamhet. Antalet af barn, som under året blifwit underwisade i dessa skolor, utgör något öfwer 700 eller 300 mera än under föregående år. Förtroendet till skolorna har tilltagit, hwaraf man har anledning hoppas, att församlingen börjat mer och mer inse och wärdera de fördelar, som genom folkunderwisningen äro allmogen beredda.

I **Barnhemmet** hafwa fortfarande 16 flickor wårdats och underwisats.

Distriktsmagasinet innehar en fond af 3,269 och af jordbruks-premiefonden 896 kubikfot korn.

Från Öfwer-Kalix Gille.

(Af hr. kyrkoherden K. J. Edwall.)

Då jag härmed har äran till Kongl. Hushållningssällskapet afgifwa årsberättelsen för Öfwer-Kalix Hushållsgille, är det med glädje jag får omförmäla en oaktadt jordens ofullkomliga brukningssätt i allmänhet god skörd.

En owanligt tidig wår manade att skynda med sädens nedmyllande i jorden och man kände sig nästan frestad att såsom fordom beteckna allmogens dröjsmål och betänksamhet härutinnan; men de wäntade och i senare delen af Maj månad från nordan kommande ihållande kalla windarna gåfwo bekräftelse åt härifrån gammalt gjorda iakttagelser att ej brådska med kornsådden, hwarmed det ock dröjdes till den 25 Maj och utan skada hade kunnat uppskjutas ännu flera dagar, emedan först med Pingstdagen en warmare wäderlek åter inträdde, men ock tillika med den en hotande torka, som, ökad genom stundom orkanlik storm, ingaf allwarsamma farhågor, att kornet ej skulle mälta i jorden. Hafran, som utan fara för kommande köld kunde mycket tidigt utsås, hade redan uppgått frodig och wacker före Pingst. Ett högeligen efterlängtadt regn

föll den 10 Juni och natten mot den 11:te, hwarpå följde wärme, som med endast få dagars afbrott (omkring den 15:de i samma månad) af kall nordlig wind fortfor till månadens slut. Den 1 Juli kom efter åska åter regn, som fortfor hwarje dag i åtta dagar och gaf tillräckligt mull åt jorden på samma gång, som ragarna deraf nedklappades. Den 4 Juli stode flere kornåkrar i ax och den 9:de hafreåkrarne. Ända hittills hade ängarna legat under watten, hwadan slåttern, då den ändtligen kunde börjas och, oaktadt den under det gynsammaste bergningswäder i möjligaste måtto påskyndades, snart måste lemnas å sido för skörden, som i första dagarne af Augusti begynte och under den mest gynnande wäderlek äfwen hann fullbordas. Först i slutet af Augusti månad inträdde åter regn, som fortfor till medlet af September, mer än wäl behöfligt för rotfrukterna, hwilka af den ihållande torkan redan börjat taga någon skada, men owälkommet för de ännu ointagna kornskylarna och den i häßjor uppsatta rågen, hwaraf en del började mälta. Denna af wärten skadade part af skörden war dock en i förhållande till den öfriga allra största delen, som wäl inbergades, en knapt nämnwärd obetydlighet, och kan skörden sägas hafwa utfallit sålunda, att både **Korn, Råg** och **Hafra,** hwilken sistnämnde äfwen mognat, lemnat god äring. Samma omdöme gäller ock potatis, som dock här i helt liten skala odlas, och öfriga rotfrukter såsom kålrötter, morötter, rofwor och foderbeter, hwilka sistnämnda, så widt jag har mig bekant, endast odlats å prestbordet, har äfwen försök blifwit gjordt med åtskilliga kök-trädgårdswexter, af hwilka t. ex. tidig Midsommarskål lemnade hufwuden till 9 skålpunds och wextmärg gaf gurkor af 3½ skålpunds wigt.

I ladugårdsskötseln har, så widt kändt är, hwarken allmänt eller enskildt några förändringar inträdt, utan widhålles enwist gammal sed, som troligen ej på annat sätt kan ändras än genom införskrifning från södra orter af tjenare, hwilka, mindre inbillska öfwer egna företräden och öfwerträfflig kunnighet, hafwa tillegnat sig eller kunna bibringas något begrepp om lydnad, ordning och trohet. Några större utdikningsföretag, utom det af Lomträsket säkert förut bekanta, med statsbidrag utförda, hafwa ej blifwit bragta å bane, och någon häg för återdikning har icke wisat sig, oaktadt de wackraste exempel derpå hafwa blifwit gifna å Gyljens bruk, som troligen med de omkostnader der nedläggas och den insigt, omsorg och drift, hwarmed jordbruket der skötes, inom icke så många år härefter skall kunna betraktas såsom en mönsterfarm för denna ort. Om en ännu blott till någon del genom-

förd, men i större skala påtänkt indelning af odlingsbar mark samt uppförande af snygga bostäder för arbetarefamiljer, som höra under Gyljens bruks egendomar torde en kommande års berättelse få åtskilligt af glädjande beskaffenhet att närmare omförmäla, äfvensom om storartade odlings- och ängsvattningsföretag wid Nödupps sågwerk.

Den enda nämnbara binäringen här — om man ej skall nödgas betrakta jordbruket såsom sådan — är laxfisket, som detta år gifwit under medelmåttan. Såsom denna rika källa af inkomst misbrukas, kan man ej annat än förwåna sig öfwer, att den icke helt och hållet utsinat. De ord, som Herr C. F. Bergstedt i profbladet till sin weckoskrift för Politik och Litteratur, sidan 9, yttrar med hänsyn till Fiskeriintendentens årsberättelse för 1868, äro äfwen för detta län högeligen behjertanswärda.

Ett ondt, som fräter på jordbrukarens ekonomiska existens, är den allt mer och mer öfwerhandtagande Norrbottenskräftan: inhysingswäsendet och dess omedelbara följeslagare pauperismen, immoraliteten, culpabiliteten. Alla krafter borde sättas i werksamhet för att söka mota och om möjligt bota detta onda genom att möjlig- och werkliggöra inhysingarnas fästande wid jorden, hwilket åter med framgång ej torde kunna ske utan ett allmänt åwägabringande af laga stiften, hwarigenom bonden kunde få weta gränsorna för sin jordegendom och se hwad han af den hade att till torp upplåta. Inhysingen skulle äfwen då finna en garanti för sin sträfwan att åt sig och sin familj odla en torfwa, som han kunde betrakta såsom sin tillhörighet. Hans hopplöshet och misмod skulle blifwa förbytta till ett förtröstansfullt och stilla mod och en kraftig häfstång hafwa blifwit funnen att återföra honom till ett sedligt lif, hwarigenom ock blefwe bildadt det oundgängliga underlaget för en icke endast skenbar, utan normal utweckling af folkskolewäsendet. Förutan detta sedliga underlag torde alla statens och kommunernas sträfwanden och uppoffringar för ett godt ändamål i mer eller mindre mån gå förlorade. Hwad särskildt beträffar folkskolan inom denna församling, så har sedan socknen blifwit indelt i femton skolrotar och 3:ne småskolelärare blifwit antagna, hwilka nu ett år warit i werksamhet, wisserligen ett mångdubbelt större antal barn kommit i åtnjutan af underwisning, äfwensom allmogen tyckes börja inse nyttan af, samt uttala sin belåtenhet med denna för densamma förut så förhatliga institution; men med allt detta är dock blott en ringa början gjord uti hwad, som borde göras, och många hinder och swårigheter återstå att öfwerwinna, innan man kan säga,

att folkskolenunderwisningen här blifwit ordnad på ett sätt, som icke lemnar mycket öfrigt att önska. Efter all anledning kommer ännu en småskolelärare att för nu ingångna året antagas, enär församlingens folkmängd uppgår till mer än 3,500 personer och sålunda berättigar till ett understöd från Landstinget af hälften för hans aflöning.

Från Öfwer-Torne Gille.

(Af hr disponenten A. Müller.)

Wäderleken under 1869 års höst war mycket blid och snö föll i betydlig mon på ofrusen mark. Den blida wäderleken warade till början af förra året 1870, då ofta sträng köld inträffade, en och annan gång uppgående till 30 a 40° Celsius, omwerlande med snöfall och storm. Denna stränga winter upphörde dock i början af April. Redan inom senare hälften af Maj månad blef marken bar och började grönska, så att boskapen, i synnerhet hästar och får, kunde å bete utsläppas. Samtidigt började med åkersåningen; från såningstidens början fortfor nästan oafbrutet en mycket gynnsam wäderlek för vegetationen ända tills dess spannmålsgrödan blef inbergad, redan den 18 Juni började ax synas å rågåkerfälten, en här i orten owanlig företeelse.

En regnperiod, som inträffade under höberguingen, medförde en menlig inwerkan, synnerligast för höinbergning på de låga holmarne i Torne elf.

Förhållandet med sädesslagen inom Gillet äro följande:

Hwete odlas icke alls.

Höstråg mycket ringa och med Wårrågen är samma förhållande som med Hwetet. Höstrågen har lemnat i afkastning 10:de a 12:de kornet.

Kornet, som är ortens hufwudutsäde, har gifwit en riklig afkastning och blifwit utan någon skada inbergad.

Blandsäd cultiveras icke och enahanda förhållande är med Hafran, utom på några ställen der den hufwudsakligast odlas som grönfoder.

Ärter, Rofwor och Kålrötter odlas endast af de i orten bosatte ståndspersoner uti deras s. k. kryddgårdar, Potatis deremot allmänt och har lemnat en riklig afkastning.

Ehuru mycket Hö blifwit af regnet skadadt, så är afkastningen ändå mera än tillräcklig för ortens behof.

Priset på kreatur är i år mycket uppdrifwet och torde wara minst 50 % högre än förlidet år.

Ladugårdsskötseln och mjölkhanteringen bedrifwes lika som förut, och har utfodringssättet, med hänsyn till fodrets beskaffenhet, wisat sig mycket fördelaktigt.

Ett mejeri är inrättadt i Hietaniemi, men efter de upplysningar som jag wunnit, skall denna inrättning icke lemna motsedd winst.

En sparbank är inrättad i Öfwer-Torne Moderförsamling, hwilken inrättning wunnit förtroende inom orten.

Skolunderwisningen meddelas uti fasta skolan i hwarje församling samt i en småskola i Korpilombolo. Beslut att äfwen inom Moderförsamlingen inrätta en småskola är nu fattadt.

Afstappning af frostmedförande myror uti byarne Pello, Jaukjengi och Jänkisjärwi pågår och har staten lemnat understöd till dessa företag.

Några odlingsföretag äro dock för närwarande ringa, af anledning att skiftesförrättningar inom socknen ännu pågå.

Häst- och färracen har under tidernas lopp försämrats och synes mig årligen försämras, hwarföre jag wågar föreslå att Hushållnings-sällskapet beslutar upphandla och till socknen aflemna en hingst och en bagge af sådana racer som äro för landtmannen passande. Under föregående tider hafwa hästar af god beskaffenhet hitförskaffats från Finland, men sådana förekomma nu högst sällan.

Binäringar äro förutom tjärn- och pottaske-tillwerkning, kjörslor till sågwerken samt laxfiske i Torne elf.

Fattigpersonalen underhålles på samma sätt som förut, serskildt i hwarje församling, och synes mig det i Öfwer-Torne Moderförsamling antagna sätt wara det bästa. Under året har fattigwårdsutgifterna minskats med minst 1,000 rdr.

Från Pajala Gille.

(Af hr brukspatron C. J. Sohlberg.)

Efter en tjenlig wäderlek för körslors werkställande från hösten föll betydligt med snö under Februari och Mars månader, hwilket förswårade winterkörslorna, dels till följd af den djupa snön, dels ock af ihållande sträng köld, som varierade emellan 30 a 40 gr. Celsi. Från slutet af Mars inträdde blidare wäderlek som fortfor utan synnerlig köld om nätterna under April och Maj månader, hwilket hade den påföljd att de stora snömassorna förminskades ansenligt, och hwarigenom bar mark blef snart synlig redan i April månads slut. Till

följe af den warma luften, som åtföljdes ock af warma nätter upphörde winterföret, så att alla skogsarbeten för allmogen måste afbrytas en månad före den wanliga tiden. Genom den tidiga wårens ankomst och förets plötsliga slut afstannade en mängd skogskörslor till stor skada för arbetaren som heppades en behöflig inkomst efter de många misswäxtåren. Emellertid fortfor luften att wara tjenlig för åkrarnes och jordens tillredning innan wårarbetet började, och som åkrarne i allmänhet i medium af April beströs med fint och torrt stybbe, för att hastigare befordra snöns smältning, blef åkerjorden snart torr och tjenlig för wårsådden, som började den 16 Maj och slutade den 24 a 28 i samma månad. Då derefter en för wärtligheten gynnande wäderlek inträdde, ymnigt med regn omwexlande med wärme, under Juni och Juli månader utan långwariga och kalla windar som wanligen i Juni hindra wegetationens utweckling, hade åkerfälten så framskridit i mognad att fröbart sädeskorn kunde skäras första dagarne af Augusti. Med rötmånadens början inträdde regnig wäderlek som fortfor mot hösten och uppehöll inbergningen af säden, dock utan anmärkningswärd skada derå. De wanliga frostnätterna i Augusti uteblef, och frost wisade sig första gången i September. Sädesafkastningen inom socknen anses ha utfallit öfwer hufwud god, är fullmogen och fröbar utan undantag.

Skogseldar utbröto wisserligen under den torra tiden i Juli, men hejdades snart af det tilltagande regnet.

Foderwäxter och Rotfrukter, bland dessa odlas förnämligast Potatis, hwars afkastning är ymnig och fullmogen.

Höbergningen, som till följe af regnwädret war långwarig, har i allmänhet gifwit god afkastning, är tillräcklig för utfodringen och lemnar deßutom något till afsalu, oaktadt någon del som ej warit i lador förwarad, tagit skada af höstregnet.

Odlingsföretag af större omfång hafwa icke blifwit utförda, men beträffande jordens afdikning synes jordbrukaren deråt egna större uppmärksamhet nu än förut.

Binäringar är hufwudsakligast förädling af skogseffekter till tjära, pottaska, bjelkar och sågtimmer. Linodlingen inom socknen anses böra utwidgas, hwarigenom en mängd arbetsbehöfwande qwinnor skulle få sysselsättning och arbetsförtjenst med linets närmare förädling.

Allmännare arbeten, såsom wägbrytningar äro icke utförda, och är derföre en stor del af inbyggarebefolkningen som saknar hästar eller dragare utan arbetsförtjenst.

Slöjdalster af någon nämnwärd beskaffenhet förfärdigas ej.

Tjenstefolket: Aflöningen är för närwarande, piga 40 a 50 rdr, dräng 90 a 100 rdr och deruföfwer pr år.

Folkskolan: Någon ordinarie lärare finnes ej, dock har skolan warit i werksamhet under året och blifwit skött af en extra lärare, hwarförutan småbarnskolor warit i werksamhet å spridda ställen inom socknen.

Från Arwidsjaurs Gille.

(Af hr kronolänsmannen Jör. Skarin.)

Redan i medlet af Oktober månad förlidne års höst betäcktes här den högst obetydligt tillfrusna marken med något öfwer en fot tjock snö, derefter en jemn och temmeligen skarp winter inträdde, som oafbrutet fortfor till April månads ingång. Wäderleken under sistnämnde månad war särdeles blid, men under Maj månad deremot kall och stormig, omwexlande med ymnig nederbörd af dels snö och regn. De påföljande trenne sommarmånaderna utmärkte sig hufwudsakligen genom stark wärme och sparsamhet på regn. Härigenom påskyndades grödans fortkomst och mognad så att säden under senare hälften af Augusti månad — öfwerallt nära fullmogen — kunde afmejas; men i följd af såwäl det swagmogna och skadade frökorn, som förliden wår på flesta ställen måste begagnas till utsäde, som ock den misgynnsamma wäderleken strax efter sådden, blef wårsädet i allmänhet tunt och uppblandat med ogräs, äfwensom att fornet, af tillräcklig rotblöta och stark hetta under sommaren, på högländigare ställen och sandjord bråmognade, så att kärnan å nämnde ställen är mindre wigtig. Emellertid är afkastningen, öfwer hufwud taget, medelmättig. Potatis har lemnat ymnig förd och Höafkastningen är öfwer medelmåttan, samt i allmänhet wäl inbergad.

Någon wäsendtlig förändring uti ladugårdsskötseln har icke egt rum, och ehuru allt mera håg för åkerdikning wisar sig, har dock icke något större utdiknings- eller odlingsföretag blifwit under året påbörjadt och utfördt, hwilket hufwudsakligast torde härflyta deraf, att allmogen genom föregående misswärtår råkat i ekonomiskt betryck och en beroende ställning, så att mesta arbetskrafterna måste anwändas på binäringar, tjäruttillwerkning och timmerforsling. De binäringar som borde uppmuntras härstädes äro handaslöjder och linodling. De få försök som i senare fallet blifwit här gjorda, har wisat rätt gynnsamma resultat och ådagalagt det linodlingen, rätt behandlad, owilkorligen egde framgång under gynnsamma år.

Inom socknen finnes twenne ambulatoriska och en fast folkskola för swenskarne och för lapparne en fast skola, som underhålles af swenska Missionssällskapet, samt twenne kringresande katecheter.

Förhållandet mellan swenskar och lappar är alldeles enahanda som swenska nybyggare emellan, så att lappar och swenskar sammanlefwa härstädes med en berömwärd grannsämja.

Från Arjeplougs Gille.

(Af hr kyrkoherden P. Th. Wimberg.)

Sedan under wintermånaderne från 1870 års början sågtimmerhuggningen inom Gillet försiggått, till följd af de utstämplingar, som under föregående höst blifwit werkställde af Jägeribetjeningen såwäl å kronoskogar som hemskogar; inträdde derefter under detta åratal en så tidig wår, att man redan den 11 Maj började få beså torrländta sandåkrar, och några dagar derefter äfwen beså åkrar å tung jord. Potatisplantningen började ock, under gynnsam wäderlek, å torraktiga land den 18 och å tyngre jordland den 20 Maj. Sista dagarna af Maj månad woro dock, efter fulländad sådd, något stormiga och fyliga. Men i Juni månad fortgick en för årswäxten särdeles tjenlig wäderlek, med omwärlande wälgörande regn och stark wärme, som stundom åtföljdes af lindrigt åskdunder i förening med blixt och ljungeld. Samma lyckliga förhållande med wäderleken och med årswäxtens framåtskridande fortfor äfwen att wara rådande intill den 24 Juli. Men från denna sistnämnda dag till den 14 Augusti war under 3 weckors tid en tropisk wärme, utan en enda droppe regn; hwilket förhållande, ehuruwäl för mycket torkande för åker och potatisland, dock för bärgningen, hwilken nu som allra ifrigast pågick, war högst gynnsamt, så att man redan den 16 Augusti slutade att slå hårdwallarne. Under tiden hade likwäl å åtskillige hemman kornskörden, hwars halm å sandåkrar började wissna för den tropiska hettan, måst taga sin början redan den 8 Augusti; men det allmänna skördandet å tyngre jord, hwaraf mesta åkern inom Gillet består, widtogs, fortsattes och afslutades från och med den 17 till och med den 20 Augusti. Natten mellan den 23 och 24 Augusti war under 1870 års sommar härstädes den första egentliga kallnatt med frost, men kornskörden war då lyckligtwis öfwer allt afslutad, så att alla som hade sådt, nu ändtligen, efter många swagår, finge sägnande glädja sig med de sina öfwer ett werkligen godt år; åt dem, efter miss-

wärternas och pröfningens swåra flydda dagar, nu tillsändt från alla goda gåfwors gifware derofwan. Under slutet af Augusti och början af September war sedermera en regnig och mycket ostadig wäderlek med stormiga nätter, men dock utan widare frostskador, så att nu potatisupptagningen fick werkställas och potäterna uti källrarnes förwaringsrum inhöstas, utan att potatiskåln till någon betydenhet hade frusit och med en potatisafkastning öfwer medelmåttan. Uti medio af Oktober började fjellsjöarne att isbeläggas, dock endast så till wida, att likwäl intill slutet af November war ganska dåligt före med swaga isar, men efter denna tid började det att blifwa mera kallt. I December föll ymnigt med snö så att socknens sågtimmerhuggare efter Nyårsdagen allmänt kunde börja sitt arbete. Höberguingen, såwäl af myrer som strandslåtter och härdwall, har blifwit medelmåttig. Höet har under årets sommar i tjenligt wäder afbergats oskadadt, och är nu öfwerallt i lador infördt, samt således i godt förwar, skildt från renarnes åwerkan. Beträffande ladugårdsskötsel, dikningar, odlingsföretag, binäringar och fattigwård, har jag intet att tillägga till mina föregående årsberättelser, utan är allt fortfarande enahanda. Men folkskolewäsendet har under året 1870 inom Arjeploug utwecklats så, att, enligt Norrbottens läns lagtima Landstings beslut och föreskrifter, numera en flyttande småskolelärare under 1870 års sednare hälft warit och fortfarande skall wara anställd. Arjeplougs lappmark med en folkmängd af icke fullt 1,300 personer har derigenom nu 5 skollärare, nemligen 2 för swenska och 3 för lappska barn. Förhållandet mellan swenskar och lappar är inom Arjeploug i allmänhet godt.

Ett i Arwidsjaur begagnadt sätt att odla potatis.

(Meddeladt af Gillers ordförande.)

Det förmånligaste sätt, som här brukas att odla potatis, skall wara följande: När potatis om hösten upptages från landet urwäljes de största och wackraste till utsäde för kommande år, hwilka genast uppläggas på bräder under kökstaket, en och en i höjden, icke på hwarandra. Wid blifwande plantering kupas dessa potatis mycket noga och af de större tages blott ett snitt, bit, för hwarje utsprungen tillämnad stånge! och det öfriga af potatisen begagnas för andra ändamål, ty erfarenheten skall hafwa wisat att ju snarare och bättre den gamla potatisen murknar i jorden desto bättre frukt frambringar den och twärtom. Sedan jorden blifwit wäl begödd och luckrad utplanteras nämnde potatis eller rättare bitarne deraf, på sjelfwa marken i rak linia och den sträcka jag will hafwa bänkarne förlagda, minst en fot mellan hwarje korn, på sidan häraf köres med en så kallad myll, (en sorts plog som stjelper jorden åt båda sidor), hwarigenom potatisen lätt öfwermyllas. Men som potatisen härigenom komme att ligga mycket grundt är det nödigt, helst om torka eller skarp köld inträffar, förnya förningen med myll efter mellan hwarje rad bildade gångarne så att mera jord påföres, och är nödwändigt att, under förra hälften af sommaren några gånger förnya förandet, ty härigenom qwäfwes ogräset, jorden luckras och potatisen wäxa raskt. På detta sätt hinner potatisen mycket fortare till mognad.

I Luleå under förliden sommar gjorda försök ådagalade att man minst 14 dagar tidigare får ätbar potatis än på det förr begagnade sättet och då allt hwad som kan göras för förkortning af wärttid här uppe måtte wara en winst, rekommenderas detta nu i Arwidsjaur anwända sätt äfwen till efterföljd i öfriga delar af länet.

Förwaltnings-utskottet.

Ordförande:

S. P. Bergman, Landshöfding, Öfwerste i arméen, R. N. O., R. S. O., R. W. O.

Vice Ordförande:

W. v. Rehausen, Öfwerste-Löjtnant, R. S. O.

Sekreterare:

Aug. Cajanus, Telegrafkommissarie.

Ledamöter:

Nyström, J. E., Förste Landtmätare, Afvittrings-styresman.
Widmark, H., Kapten, R. W. O.
Englund, J. A., Kyrkoherde.
Grape, R. J., Kapten, R. S. O.

Suppleanter:

Schough, R., Kapten, R. W. O.
Holm, W., Lärowerksadjunkt.

Styrelsen öfwer Afwa Landtbruksskola.

Ordförande: Landshöfdingen m. m. S. P. Bergman.
Sekreterare och Skattmästare: Tel.-Kommiss. A. Cajanus.
Ledamöter: Förwaltnings-utskottets ledamöter.
Großhandlaren D. Hummel.
Großhandlaren och Riddaren E. Asplund.
Guldsmeden E. J. Brandt.
Landträntmästaren F. Waldenström.
Löjtnant C. F. Espelund.
Inspektörer: Förste Landtmätaren J. E. Nyström.
Handlanden O. D. Sundberg.
Länsdjurläkaren J. O. Jacobsson.
Suppleanter: Ingeniören P. A. Brännström.
Handlanden N. E. Bergström.
Kyrkoherden A. A. Stecksén.
Skolans Föreståndare: Herr S. A. Fogelmarck.

Norrbottens Läns

Kungl. Hushållnings-Sällskaps

Handlingar.

1871—1872.

Luleå, 1872.
Aktiebolagets Tryckeri.

Protokoll,

hållet wid Norrbottens läns Hushållnings=sällskaps allmänna sammanträde i Lule den 29 Januari 1872.

Närwarande: **Ordförande:** Sällskapets vice ordförande, Herr Öfwerste=löjtnanten och Riddaren W. v. Rehausen, samt **Ledamöter:** Herrar apotekaren A. Adde, rektor C. J. Backman, kapten C. O. Bergman, hemmansegarne H. F. och Chr. Bergström, doktor G. Bolling, ingeniör P. A. Brännström, kronolänsmannen G. A. Burman, hemmansegaren C. O. Danielsson, landskamreraren och riddaren B. A. Ekström, kyrkoherden J. A. Englund, jägmästaren C. A. Ennes, landssekreteraren P. A. Genberg, kaptenen och riddaren Joh. Grape, kaptenen och riddaren K. J. Grape, ingeniör Hackzell, lärowerksadjunkterne O. och V. Holm, f. dikningsförmannen Holmström, bruksegaren O. Hummel, jägmästaren Lothigius, apotekaren Meijer, förste landmätaren J. E. Nyström, handlanden H. P. Rutqwist, lärowerksadjunkten J. Sahlin, hemmansegaren Segergren, kyrkoherden A. A. Steckjén, hemmansegaren L. P. Sundström, fängelsedirektören C. T. Thulin, kaptenen och riddaren H. Widmark, v. lärowerksadjunkten P. Widmark, hemmansegaren J. W. Wiklund, v. häradshöfdingen G. Ullman, m. fl. samt undertecknad, sekreterare, som förde protokollet.

§ 1.

S. D. Sedan hr Ordföranden helsat de närwarande och förklarat mötet öppnadt, anmodades undertecknad uppläsa årsberättelsen, som hade följande lydelse:

Berättelse till Norrbottens läns Hushållnings-sällskap för år 1871, afgifwen wid deß allmänna sammanträde den 29 Januari 1872, af deß Sekreterare.

Om det är en sanning att medgången är swår att bära, så innebär den närmaste tiden en stor wåda. Ty det är onekligt att detta län under de fista åren haft medgång. Äfwen under år 1871 har skörden utfallit tillfredsställande. Från alla håll uttryckes belåtenhet med tornets afkastning, om än deß beskaffenhet icke kan jemföras med 1870 års utmärkta skörd; rägen har wisserligen icke öfwerallt slagit lika wäl ut, men deß jemförelsewis oansenliga odling i länet inwerkar icke särdeles på slutomdömet öfwer årswäxten; potatisen har på flera ställen warit riklig, ehuru här och der efter deß magasinering densamma befunnits angripen af frost. Resultatet har således warit lyckligt oaktadt de "gamla märkena" woro allt annat än förhoppningsgifwande. En sen wår, en regnlös och kall juni woro icke uppmuntrande, och likwäl förmådde den egentliga sommaren stämma om både vegetationen och sinnena, så att man nästan från alla håll hörde uttryck af den största glädje öfwer den lika owäntade som rika årswäxten. Wisserligen har höafkastningen warit ojemn, och gräsmask har inom wissa begränsade distrikter uppträdt förhärjande, i synnerhet inom Neder-Torne Gille, men någon egentlig klagan öfwer foderbrist förspörjes icke, så att äfwen i detta fall länets jordbrukare synas hafwa skäl till förnöjsamhet. Det är derföre som här blifwit yttradt, att den närwarande tiden innebär en stor wåda, det är äfwen derföre som ordföranden i Neder-Kalix Gille i sin berättelse utropar: "måtte socknens innewånare på ett rätt sätt uppfatta och wärdera allt det goda dem wederfarits." I en sådan önskan hafwa wi alla anledning att förena oß. Det är under åtnjutande af fredens wälsignelser som man bereder sig eller bör bereda sig på krigets olyckor. En god årswäxt är ett fredligt tillstånd, en mißwäxt deremot ett werkligt krig — ett krig mot bekymren och nöden, mot lyckligare lottade medmenniskor, tanske ock någon gång med sjelfförebråelsen. Det wore således det rätta att under gynsamma år så ordna sina förhållanden och sin ekonomi, att man utan större swårighet kunde möta ett ogynsammare. Att detta beklagligtwis icke ofta är händelsen med den enskilde, gifwer erfarenheten talrika bewis på. Det wore lyckligt om omdömet alltid kunde blifwa fördelaktigare om det allmänna,

En af de allmännas representanter i detta fall är otwifwelaktigt ett Hushållningssällskap, och en sådan institutions ändamål afser icke blott det direkta befordrandet af en wiß sak eller en wiß näringsgren, utan, hwad särskildt jordbruket angår, förekommandet af de faror, för hwilka detta så lätt kan blottställas eller till och med hittills warit blottställdt. Med det stora, ehuru nedslående exemplet af nästan hela länders förwandling till ofruktbara hedar, af folkets försjunkande i liknöjdhet, okunnighet och armod, arbetar wetenskapen med rastlös ifwer, ihärdighet och framgång att lösa det ena problemet efter det andra öfwer orsakerna till de rubbningar som i samhällenas gestaltning under tidernas lopp inträffat samt att uppgifwa medel hwarigenom dylika katastrofer må för framtiden kunna förekommas. Wi måste wid närmare eftertanke erkänna, att äfwen wårt arbete, ehuru under trög fortgång, likwäl haft samma syfte och framgår till samma mål. Detta skall man finna, då nu en öfwersigt af årets arbete härmed meddelas.

Det har måhända warit menligt för detta Sällskaps anseende och deß ändamåls befrämjande, att Sällskapets hufwudsakliga tillgångar blifwit anwända på ett sätt som icke kunnat bemärkas och om hwars frukter meningarne kunna wara delade. Under en följd af år har sålunda ett anslag af 1000 rdr utgått till premier åt lärlingarne wid **Alwa** landtbruksskola. Så har äfwen skett för detta år. Denna uppoffring har icke kunnat bemärkas och deß wärde har derför säkerligen blifwit underskattad. Så länge man widhåller tron på nyttan af wåra landtbruksskolor och så länge statsanslag utgår till sådana, så länge synes äfwen bidrag från Sällskapets sida blifwa erforderliga. Opartiskt uppfattadt torde icke heller dessa medel wara alldeles bortkastade. Det har nemligen under skolans fortgång wisat sig en förbättring i sökandenas qwalifikationer. Från att under ett och annat år hafwa warit nödsakad mottaga mycket underhaltiga subjekter, har Styrelsen emsider kunnat erhålla lärlingar med erforderlig underbyggnad, och om denna förändring till ett bättre blifwer stadigwarande, torde man med wißhet få antaga, att de lärdomar skolan bibringat skola blifwa utspridda bland en större krets af jordbrukidkare. Swårligen kan man i alla fall ännu uppfatta skolans werksamhet annorlunda än som en förbättrad upplaga af en wanlig folkskola, och ur denna synpunkt äro uppoffringarne wisserligen allt för stora.

En annan inrättning, hwars wälmenande syfte man icke får wisa allt för stor otålighet att se förwerkligadt, är **Aminne**

gård. Tills widare torde det wara skäl att suspendera benämningen mönsterfarm. Den oriktiga uppslagsändan för deß upparbetande, den jemförelsewis obetydliga del af deß jordwidd som är brukad, det ofullkomliga sättet för deß torrläggning, det bristfälliga skick hwari deß åbyggnader delwis ännu befinna sig, de stora kostnader som egendomen likawäl kräft, och de icke öfwerflödande bewisen på rationel behandling och på goda exempel med hänseende till alla de föremål som kunde tjena till föredöme, hwartill kommer deß aflägsna läge, — allt detta torde länge utgöra hinder för deß ändamåls förwerkligande. Imellertid är Sällskapets ställning till Aminne alldeles likartadt med den till Afwa: stora uppoffringar som icke synas hwart de taga wägen. Till förbättringar af egendomens åbyggnader samt till lösen för fastebref och brandförsäkringsafgift hafwa ytterligare under detta år utgått 1,182 rdr 81 öre.

Det torde wara otwifwelaktigt att **utställningar** äro ett werksamt medel för industriens befordrande. De periodwis återkommande landtbruksmötena, hwaraf det 13:de i ordningen under år 1871 hållits i Göteborg, äro i sjelfwa werket ingenting annat än ett slags utställningar, närmast afseende landtbruket, deß produkter, deß lefwande kraft: djuren, och deß mekaniska kraft: redskapen, hwilka senares tillwerkning utgör ett af de förnämsta föremålen för landets jernindustri. Att äfwen dessa utställningar medföra nytta kan således icke bestridas, men i samma mån aflägsenheten ökas, kommunikationerna blifwa sämre och besökarne få eller inga, torde den diretta nyttan för ett sådant län som Norrbotten blifwa liten eller ingen. Det wore dock en skam att icke wara med; man skulle lättligen kunna bli bortglömd eller mißaktad, och något måste äfwen göras för hedern skull. Hedern har denna gång kostat Sällskapet 419 rdr 35 öre, hwaremot några medaljer och mindre priser tillfallit ett litet antal utställare från länet. Man får dock icke glömma att i nämnda belopp ingår det af Sällskapet wid förra wintersammanträdet bewiljade anslag af 300 rdr till 2:ne stipendier för besök af mötet samt för att taga närmare kännedom af slöjdutställningslokalen i Stockholm. De af Förwaltnings-utskottet antagna sökande till dessa stipendier woro hemmansegaren Joh. Henriksson från Tärendö och f. dikningsförmannen S. A. Holmström. Som den senare ingifwit en berättelse om sin resa, är tillfälle för Sällskapet att bedöma nyttan af anslaget. Berättelsen har följande lydelse: (se bilagorna.)

Henriksson har icke inkommit med någon berättelse, hwarföre det är obekant, om hans erfarenhet och nytta utaf denna resa warit större eller mindre än den andre stipendiatens.

Inom länet har äfwen en utställning i smått försiggått; det är den som plägar wara förenad med sommarmötet och som således försiggick i Öfwer-Lule. Till följd af de delade meningar om lämpligaste platsen för mötets hållande som wid beslutet derom gjorde sig gällande, bestämdes att möte skulle hållas på begge de ifrågasatta ställena d. w. s. både i Boden och å Aminne. Det är dock troligt att detta experiment icke kommer att göras en gång till, ty Bodens öfwerlägsenhet som mötesplats war så öfwertygande genom talrikheten af besökande och genom mängden af utställningsföremål, att Aminne werkligen under denna jemförelse spelade en mycket sorglig figur. Innewånarne i socknens öfre del, för hwilkas skull Aminne äfwen skulle hafwa ett möte, woro nästan osynliga, så att de närwarandes antal war ungefär lika stort som prisdomarnes. I Boden deremot liknade det sig icke illa till att wara ett werkligt möte och en werklig utställning, och det är oefelbart att dessa möten, när platsen derför är riktigt wald, skola blifwa af allt större betydelse, om än de i någon mån måste ordnas på en annan fot för att mera fullständigt uppfylla sitt ändamål och motswara de derför utgående kostnader. De wid de begge mötena utdelade priser uppgingo till ett belopp af tillsammans 269 rdr.

På ännu ett möte har Sällskapet under året warit representeradt. Det är Hushållnings-sällskapens Ombuds möte i K. Landtbruks-Akademien i Stockholm. Detta möte, eller, som det också blifwit kalladt, landtbruksritsdag har till en del utgjorts af landets mest framstående män. Också hafwa deß werkningar lätit sig erfara till alla delar af wårt land. Det är i synnerhet industrien och hussljöjden som ådragit sig Ombudens uppmärksamhet. Genom deras bemödanden har en lokal för försäljning af slöjdalster blifwit öppnad i Stockholm. Åtskilliga Hushållnings-sällskap hafwa lemnat bidrag för detta ändamål; äfwen från detta Sällskap, som skulle kunna anses minst intresseradt af företaget, har ett belopp af 100 rdr utgått dertill, och från den utsedde komitén har skrifwelse anländt, som närmare angifwer affärens ställning (se Bil.). Det wore önskligt att äfwen från detta län afsändes några artiklar som kunde wara förtjenta af uppmärksamhet och som genom utställningslokalen kunde winna ökad efterfrågan. Sådana artiklar äro lappskor, tågrep, korgar, hwilka samtligen äro egendomliga för länet och af hwilka åtminstone lappskor på flera

håll warit begärliga. Utförda med den omsorg och elegans som för försäljning på de södra orterna är af nöden skulle dessa kunna bli en affär i stort. Äfwen kängskostöflar hafwa warit ifrigt efterfrågade t. ex. från Gefle, hwarest en afnämare förklarat sig kunna afsätta nästan huru många som helst. Att i första rummet uppmuntra sådan industri eller slöjd som för orten är naturlig synes wara det riktigaste, och kan garanti af någon slöjdidkare ställas för beställningarnes fullgörande, wore wisserligen en sådan förtjent af uppmuntran medelst ett mindre, räntefritt förlagslån. Ware huru som helst härmed, finner man att utställningslokalen har ett praktiskt ändamål och hwad Sällskapet gjort eller kan komma att göra för deß betryggande kan icke wara illa anwändt eller gagnlöst. Men utom denna frukt af Ombudens öfwerläggningar och werksamhet, hafwa de äfwen bidragit genom sitt initiativ till ett höjande af folkskolornas uppgift, i det att de fästat uppmärksamheten på möjligheten af att i folkskolorna meddela underwisning icke blott i ritning och teckning utan äfwen i slöjd. Den skrifwelse derom som hit ankom, föranledde Förwaltningsutskottet att afsåta en skrifwelse till skolstyrelserna i länet med förfrågan, huruwida personer, kunniga i ritning och slöjd, kunde wara att tillgå i de resp. orterna, så att underwisning deruti wid folkskolorna skulle kunna meddelas. Endast från 5 skolstyrelser, nemligen i Neder-Lule, Jockmock, Carl Gustaf, Juckasjärwi och Enontekis, hugnades Förwaltnings-utskottet med swar, och af dessa fem förklarade sig endast Neder-Lule Skolstyrelse i stånd att anställa lärare i teckning och slöjd, till hwilkas aflönande bidrag från Sällskapet wid detta sammanträde kommer att begäras. Detta är wisserligen en ringa början, men såsom en fördel får man anse, att den skola som kommer att tillämpa på sig en mera praktisk underwisning är belägen wid centrum af länet, hwarigenom fördelarne af denna organisation mera allmänt blifwa kända och antagligen till efterföljd ledande.

Wid sitt senaste sammanträde beslöto Hushållnings-sällskapernas Ombud att mötena skulle hållas endast hwart tredje år.

I sammanhang med frågan om dessa åtgärder för slöjdskicklighetens utweckling i länet torde böra erinras om det yttrande som af för samma ändamål utsedda komiterade wid förra wintersammanträdet afgafs och som föranledde åtskilliga beslut från Sällskapets sida. Dessa beslut hafwa imellertid burit mycket små frukter. Det förnämsta af dem, och som äfwen war förtjent af synnerlig uppmärksamhet, war det föreslagna anslaget för linodlingens befrämjande. Sällskapet bewiljade ett anslag af 1,000 rdr; af detta belopp har 18 rdr 50 öre utgått. En förklaring häröfwer är af nöden. Beslutet afsåg anställande af underwisare i linets beredning samt i spånad och wäfnad. Från Helsingland efterhördes derföre, huruwida sådan eller sådana derifrån skulle kunna erhållas, men det swar som benäget lemnades fäste synnerlig uppmärksamhet på wigten af att på tjenliga ställen hafwa stäktwerk inrättade innan något annat företoges, hwarföre bresskrifwaren föreslog att i första rummet en mekanisk byggmästare skulle requireras. Nu är dock som bekant förhållandet, att en sådan för några år sedan war hitrequirerad, men endast 2:ne linberedningswerk blefwo då med nätt nöd uppförda. Att med dryga kostnader ånyo hittaga en byggmästare som möjligen skulle saknat arbete hade icke warit wälbetänkt. Bresskrifwaren i Helsingland meddelade äfwen, att pålitliga personer för underwisning i spånad och wäfnad kunde erhållas mot fyra rdr om dagen eller för twå underwisare 8 rdr om dagen. Om dessa underwisare uppehölle sig här i tre månader, skulle således dagtraktamentet uppgå till 720 rdr utom kostnaden för resa fram och åter. Hela anslaget hade på detta sätt åtgått. Nu war dock komiterades förslag och Sällskapets beslut, icke blott att en underwisare skulle antagas, "som meddelade råd och upplysningar samt praktisk handledning i sättet att odla, röta och bereda lin och hampa", utan äfwen "att praktisk underwisning deruti" skulle "meddelas wid Afwa landtbruksskola och Aminne egendom och att en lärarinna skulle anställas, som i den ena socknen efter den andra, försedd med erforderliga redskap, inlärde rätta sättet för råämnets sortering samt underwisade i finare spånad och wäfnad". Men hwarifrån taga medel till allt detta? Bresskrifwaren säger wäl, att "wißt tjogtals mindre pålitlige" kunde fås för 3 rdr om dagen, men derpå kunde naturligtwis Förwaltnings-utskottet icke göra afseende, lika litet som det af bresskrifwaren rekommenderades. Dertill kom en annan omständighet som man mähända hade bort i första rummet tänka på, nemligen om i länet odlades så mycket lin, att underwisning derom kunde praktiskt lemnas, och de upplysningar som erhöllos woro icke tillfredsställande. En sakkunnig person upplyste derjemte, att befolkningen i länet icke ens hade klar insigt om beskaffenheten af den jord som borde till linodling anwändas, icke heller om deß rätta bruk, och ansåg derföre att upplysningar i detta fall borde föregå alla andra åtgärder. Förwaltnings-utskottet behjertade dessa skäl och aftalade med nämnde sakkunnige person, fabrikören Åkerberg från Helsingland, att tillhandagå länets jordbrukare

med råd och upplysningar häruti̇nnan. Kungörelse utfärdades med uppmaning att till Gillesordförandena eller Förwaltnings-utskottet inlemna requisitioner för erhållande af hr Åkerbergs biträde, men ingen enda afhördes. På ett enda ställe, nemligen Öfra Swartlå, har hr Åkerbergs biträde anlitats. Detta är förklaringen på det besynnerliga förhållandet, att af 1000 rdrs anslag endast 18 rdr 50 öre blifwit anwända. Hela gången af denna frågas behandling ådagalägger, att det behöfwes mer än några få timmar för Förwaltnings-utskottet att afgifwa ett grundligt yttrande öfwer widlyftiga förslag. Frågan om linodlingens fortskyndande i länet är imellertid ännu olöst, och ehuru swårigheter möta för att lösa henne på det föreslagna sättet, torde det dock icke wara omöjligt att med jemförelsewis små kostnader och på ett fullt praktiskt sätt kunna uträtta något för denna wigtiga sak.

En af hr Kyrkoherden Englund wäckt motion om anställande af **underwisare i korgflätning,** som på sommarmötet förekom till afgörande, hade deremot blifwit lemnad tillräcklig tid för att blifwa utredd af Förwaltnings-utskottet. Sålunda hade från Östersund erhållits skrifwelse om en derstädes anställd underwisare hr Bondén, som äfwen sjelf i bref underrättade om sina wilkor. Dessa woro 500 rdr i lön, fria resor och fritt underhåll under alla förrättningar. Hr Bondén war tillika underlärare wid Ope landtbruksskola under wintermånaderna och åtnjöt som sådan 225 rdr i lön, fria husrum och wedbrand, samt skulle wilja innehafwa likadan plats wid Afwa, hwilket icke mötte något hinder. Dessa wilkor antogos af Sällskapet på sommarmötet, men när underrättelse derom omedelbart efter mötet pr telegraf meddelades Bondén, ankom i september swar, att han hade fästat sig för ytterligare ett år i Jemtland. Derefter afläts skrifwelse till Bondén, om han wore willig att från sommaren eller hösten 1872 på uppgifna wilkor antaga plats i Norrbotten, men derå erhölls intet swar. Att Bondén likwäl wore wärd att winna för länet synes deraf att han är kunnig i korgmakeri, halmflätning, jordbruk och fiskodling. Det förekommer dock wid dagens sammanträde ett annat förslag i samma syfte.

Det af Sällskapet wid förra wintersammanträdet bewiljade anslag af 250 rdr till ett **mejeri** i Neder-Kalix har icke för ändamålet blifwit requireradt. Ordföranden i Gillet upplyser nemligen i sin berättelse att det i Gammelgården tillämnade mejeriet icke kommit till stånd af den orsak, att mejeri kommer att inrättas å Herr J. A. Bergmans egendom Grytnäs, hwartill afses att uppköpa mjölk och grädda från de

omgifwande byarne, jemwäl Gammelgården. Här blir således ett mejeri i större skala och, med kännedom om de derför intresserade personerna, ordnadt på affärsmässig fot, hwilket måste få ett werksamt inflytande på denna alltför mycket försummade gren af landthushållningen. Länets förut inrättade mejerier hafwa fortgått under ett matt deltagande från intressenternas och ladugårdsegarnes sida. Mejeriet i Hietaniemi har till och med blifwit nedlagdt efter endast ett års werksamhet. Det uppgifwes hafwa warit illa ordnadt och deß produkter af underhaltig beskaffenhet. Under sådana förhållanden hade det warit bättre att det alldrig kommit till stånd. Imellertid har deß föreståndarska, som antagligen icke haft någon skuld i deß bedröfliga tillstånd, åtnjutit det förtroendet och den utmärkelsen att blifwa antagen till föreståndarska för mejeriet å Ultuna. Rutwiks mejeri har oklanderligt uppfyllt kontraktets bestämmelser i så måtto, att det fortfarit sina tre år, men detta skulle icke hafwa kunnat ske utan hufwudintressentens, ingeniör Ruuths, energi och nitälskan för saken. En stor del af de öfriga delegarne undandrogo sig redan första året att fullgöra sitt åtagande, hwarföre hr Ruuths ihärdighet förtjenar tacksamt erkännande. Af den erfarenhet som Sällskapet kunnat winna af de gjorda försöken är likwäl uppenbart att det i detta län icke lyckats åstadkomma några bymejerier, utan att mejeriskötseln måste tagas såsom en affär och skötas som en affär, antingen såsom i Neder-Kalix med det blifwande mejeriet derstädes af en person som ensam disponerar tillräckliga kapitaler, eller ock af ett aktiebolag. Att ifrågasätta förlagslån af t. ex. Hushållnings-sällskapet för detta ändamål är en orimlighet, emedan det icke fordras några småsummor för att drifwa en sådan affär som denna, om den skulle wara förtjent af uppmärksamhet och kunna göra det gagn som man önskar. Mälareprowinsernas aktiebolag drifwer nu affären nära nog med millioner, men det har äfwen stor utgrening och har förmått att i stor skala höja och utweckla ladugårdsprodukternas behandling, på samma gång bolaget bidrager till nationalwinstens stegring. Detta exempel synes hafwa manat andra att werka i samma riktning och särskildt har i Westerbotten bildats ett Mejeri-aktiebolag som sannolikt äfwen ämnar taga affären i stort. Hwilken betydelse ett sådant företag skulle hafwa äfwen för detta län kan man finna af en summarisk beräkning öfwer antalet kor i länet och deras afkastning, beräknad i smör. Enligt jordbruksstatistiken skulle i länet finnas inemot 40,000 kor, af hwilka en del lemna ända till 5—6 lisp. smör om året. Om man således endast

beräknar $1^1/_2$ lisp. smör af hwardera till affalu kan detta icke gerna anses wara öfwerdrifwet. Men $1^1/_2$ lisp. af hwardera utaf 40,000 kor gör 60,000 lisp., hwilket med en mejeristisk behandling med all säkerhet skulle betinga ett pris af 12 rdr lispundet eller en summa af 720,000 rdr om året. Det är att märka att denna betydliga winst skulle kunna erhållas utan någon tillökning i kostnad för ladugårdsegaren. Han behöfde blott afstå en del af den grädde som nu till stor del förfares, utan nytta för honom sjelf och utan winst för landet, men som anwänd för mejerihandteringen skulle lemna honom en större behållning än han nu drager af någon annan näring, jordbruket naturligtwis undantaget. Wi se företagsamma personer sätta sig i spetsen för företag som anses tära på landets kapital, när skola wi få se företagsamma personer sätta sig i spetsen för företag som medföra sparsamhet, omtanke, moraliskt och ekonomiskt förbättring samt bereda landet styrka och waraktigt wälstånd? För att gifwa alla rättwisa, får man icke glömma att anordningarne för Grytnäs mejeri angifwa ett sådant företag och att Björkfors redan länge utöfwat sina wälgörande werkningar i synnerhet i nordlig riktning, att äfwen i Öfwer-Kalix wackra bemödanden börja göras för grundande af en sådan industri som bereder trygghet för framtiden. Men ännu återstår mycket att göra, innan man kan säga, att företagsamheten mera allmänt börjat röra sig inom en fullt fosterländsk werkningskrets.

För att gifwa den med tillfälliga arbeten sig sysselsättande talrika klassen i länet ett mera stadgadt mål hafwa både af Hushållnings-sällskapet och Landstinget försök blifwit gjorda, men hittills med ringa framgång. De anslag som af Landstinget blifwit bewiljade till **premier** för uppmuntran af torpanläggningar synas bära knappast nämnwärda frukter. Under året har endast ett sådant premium kunnat utbetalas.

Förliden wår ingick till Förwaltnings-utskottet en skrifwelse från en gammal landtbrukare i länet med hemställan om att mottaga reqwisitioner af **artificiella gödningsämnen,** på det att sålunda större säkerhet för warans beskaffenhet och billigare pris skulle kunna erhållas. Förwaltnings-utskottet utfärdade med anledning deraf en kungörelse i detta syfte, men ingen enda reqwisition ingick. Detta bewisar att länets jordbrukare ännu icke kommit till insigt om fördelen af att begagna artificiella gödningsämnen, ehuru sådana, rätt anwända, på ett werksamt sätt skulle fortskynda wertligheten och öka afkastningen.

Det å Melderstein uppställda **Stamholländeriet** har wer-

kat i den afsedda riktningen och utlemnat ett icke oansenligt antal förädlade kreatur, men har under året blifwit uppsagdt till afflyttning. Det kommer nu att uppställas å Grytnäs. Huru maktpåliggande sträfwandena för en förädlad boskapsras i länet än äro, är det dock ännu mera maktpåliggande att genom god utfodring och ändamålsenlig behandling i öfrigt söka förbättra den inhemska, och åsigterna börja blifwa temligen stadgade deruti, att den inhemska rasen är i sig sjelf tillräckligt wärdefull för att förtjena all den omwårdnad som kan gifwas densamma. Förr än jordbrukaren egnar större omtanke om sin ängsmarks förbättring, torde en förbättrad ladugårdsskötsel länge förblifwa endast ett önskningsmål.

Sällskapet har under året gjort en ytterligare förlust i de af Sällskapet inköpta **springgumsar,** i det att den andre af Southdownsbaggarne plötsligt sjelfdött. Han blef på hösten förflyttad från Afwa till Aminne, men dog på natten efter ditkomsten utan att rätta dödsorsaken kunnat uppgifwas. Sällskapet har således qwar endast sina twå baggar af Cheviotras, men någon redogörelse för deras tillstånd har icke afgifwits. Den ene är stationerad i Öfwer-Torne, den andre i Pite socken. Om den af hr Hummel inköpta och i Neder-Kalix stationerade baggen uppgifwes deremot i Gillets berättelse med tillfredsställelse, att en betydligt förbättrad generation utgått i närliggande byar.

Med omnämnande af inköpet af åtskilliga skrifter för spridande af kunskaper i landthushållningen berörande ämnen, bör särskildt åberopas den skrift som afser befordrande af sparsamhet och omtanke för framtiden, nemligen den af Fosterländska föreningen utgifna afhandling om **Lifränte-** och **Kapitalförsäkringsanstalter.** För att deßutom i sin mon werka för detta ändamål beslöt Sällskapet wid förra wintersammanträdet, att de Gillesordförande som sådant önskade skulle ega att af Sällskapets medel utbekomma ersättning för porto- och rekommendationsafgifter å medel som blifwit insamlade och öfwersända till Lifränteanstalten. Ehuru någon sådan framställning ännu icke blifwit gjord, är det likwäl kändt, att insättningar under året skett, och är det Lule stad som i detta fall föregått med godt exempel, hwilket åter i synnerhet bör tillskrifwas hr doktor A. P. Björkmans uppoffrande nit.

För ett fullständigt angifwande af de frågor som till Förwaltnings-utskottets behandling under året förewarit återstår nu endast, utom ett omnämnande af deß bestyr för jordbruksstatistiken samt deß bidrag till K. M. Befallningshafwandes femårsberättelse, att anföra en åtgärd som torde inne-

bära en framtida lösning af ett hittills swårlöst problem. Från Upsala läns Hushållnings-sällskap har under året utgått en skrifwelse till alla andra Hushållnings-sällskap i riket att anmoda ett wisst antal personer i hwarje län att göra observationer öfwer **isförhållanden, frost** och **åska** inom orten samt insända dessa uppgifter till hr professor Swanberg, Upsala Observatorii-föreståndare. Man har nemligen redan förut kommit på spåren bestämda lagar för orkanernas gång, och frågan gäller nu, huruwida icke några lagar för ofwannämnda förhållanden äfwen skulle kunna upptäckas. Om detta är möjligt, kan det dock åstadkommas endast genom långwariga och trägna iakttagelser öfwer en större yta. I Norge hade man förut börjat med sådana observationer och i Swerige har med 1871 likartade iakttagelser blifwit werkställda. Inom detta län äro 20 personer för ändamålet anlitade, nemligen i Pite, Elfsbyn, Arwidsjaur, Arjeplog, Lule, Aminne, Jockmock, Qwickjock, Melderstein, Långnäs i Råne, Gelliwara, Neder-Kalix tyrkostad, Brånna i Öfwer-Kalix, Haparanda, Öfwer-Torne, Korpilombolo, Pajala, Wittangi, Muonioniska och Enontekis. Dessa observatörers anteckningar ordnas af Upsala observatorium tillhörande tjenstemän och resultatet kommer att årligen bekantgöras. I den mon observationerna fortgå, skola resultaterna naturligtwis stiga i intresse, och frukten häraf kan blifwa en oberäknelig winst för wårt land, eller, med sammanslagning af de olika ländernas arbeten, för hela menskligheten. I andra länder arbetas nemligen äfwen till samma mål, och i synnerhet har Frankrikes exempel i detta fall warit beröm- och efterföljanswärdt. Att resultaterna närmast afse jordbrukets fromma, behöfwer icke särskildt påpekas, och åtgärderna för detta ändamål hafwa icke med tystnad kunnat förbigås, äfwen om desamma icke påkallat någon särskild utgift för Sällskapet.

Utaf det beaktanswärda, som i de ingångna Gillesberättelserna för Pite stad och socken, Arjeplog, Neder-Lule, Jockmock, Råne, Neder-Kalix, Öfwer-Kalix, Haparanda, Öfwer-Torne och Pajala förekommer och hwaraf redan i den nu lemnade öfwersigten åtskilligt blifwit begagnadt till grund för en del reflexioner och sakförhållanden, är det i synnerhet uppgifterna om **fisket** som är egnadt att tilldraga sig uppmärksamhet. Det är ett nästan enstämmigt omdöme, att fisket warit dåligt. Denna wigtiga binäring är således förtjent af det omhuldande skydd som är nödwändigt för att icke denna inkomstkälla helt

och hållet skall utsina. Imellertid är man förhindrad att på ett werksamt sätt ingripa så länge det af fiskeri-intendenten tillämnade förslag låter wänta på sig. Detta dröjsmål lärer bero på internationella underhandlingar, hwilka som bekant icke försiggå utan stor betänksamhet. En åtgärd som imellertid när och af hwem som helst låter werkställa sig är att wid ryssjors nedsättande om wåren omgifwa dem med risbuskar. I sådant fall lägger fisken sin rom på dessa och afweln är räddad. Utan sådana risbuskar utleker fisken sin rom på ryssjan, hwarigenom oräkneliga romkorn wid ryssjans upptagande gå förlorade. För ett förbättradt fiske behöfwes icke stort annat än skydd för fisken under lektiden och det nu påpekade försigtighetsmåttet borde i fiskarens eget intresse widtagas. Ordföranden i Haparanda Gille lemnar en beskrifning på de i Torne elf begagnade anstalter för larfisket som kan wara af intresse för wederbörande fiske-egare.

Man har mycket talat om lappmarkernas utmärkta lägenheter för **boskapsskötsel,** men att döma om den afkastning som der beräknas af en ko, måste antingen lägenheterna wara mindre wärderika än som uppgifwits eller också är rasen sämre än i det öfriga länet. I Arjeplog beräknas mjölkafkastningen af nyburen ko till högst 3 kannor om dagen, i Jockmock till högst 4 kannor, under det att, som man wet, i det nedre landet kannetalet uppgår till wida högre mått. Smörproduktionen är i få berättelser angifwen, men från Neder-Kalix uppgifwes att 350—400 centner smör afyttrats utom socknen, hwilket wisar att ladugårdsskötseln derstädes icke står på någon låg ståndpunkt, och i Öfwer-Torne beräknas minst $3^1/_2$ lisp. och högst 6 lisp. smör af ko om året, hwilket äfwen är ett wackert resultat. När priset derå i Neder-Kalix warit minst 12 rdr och i Pajala 10 rdr 50 öre pr lisp., hwilket senare betalts å Kengis marknad, inser man lätt hwilken rik inkomst befolkningen med hushållning och god behandling af waran skulle kunna bereda sig. Någon uppgift om öfriga ladugårdsprodukter lemnas icke, ehuru det är kändt att från Melderstein och Rutwiks mejeri ost af werkligt god beskaffenhet utgått. I allmänhet får antagas att ostberedningen lemnar mycket öfrigt att önska, och från Öfwer-Kalix lemnas den förwånande underrättelsen, att om mjölkens anwändning till ost och densammas anwändning till föda okunnigheten är så stor, att till och med "en klockaredotter, till hälften mamsell" begärt upplysning om hwartill ost egentligen kunde anwändas och om den icke helst borde läggas i kaffe. Om man i Öfwer-Kalix äfwentyrade en fråga om anläggning af bymejeri, skulle man

säkert af allmogen möta ett medlidsamt tillbakawisande, såsom foster — säger Gillets ordförande — af en hjerna, hwars normala funktioner råkat blifwa störda. Förhoppning är dock för handen att ett mejeri kommer till stånd wid Gyljens bruksegendom. Att det skulle wara behöfligt inser man af det anförda.

Atskilliga **nyodlingar** hafwa blifwit werkställda under året. Inom Pite socken beräknas de till minst 70 tunland; i Öfwer-Kalix hafwa wid Gyljen 14 t:ld styf lerjerf blifwit odlade och till stor del täckdikade, hwarjemte kanalanläggningen derstädes synes haft ett storartadt inflytande på wertlighet och klimat; wid Rödupp hafwa 40 t:ld bäckängar blifwit röjda samt en myr af 24 t:ld utdikad till gräsmark; i Öfwer-Torne har insjön Orrasjärwi blifwit aftappad genom landsfiskal Bergdahls och handl. Nymans m. fl. försorg. Detta företag motsågs med misstroende, men sedan man nu förvärdat omkring 30 kofoder och detta belopp anses komma att fördubblas, har man kommit på andra tankar. Äfwen i Neder-Kalix hafwa odlingar och utdikningar i större skala blifwit werkställda; Sangisträsk med omgifwande sanka trakter har aftappats och resultatet wisat sig högst gynnsamt; under arbete är en aftappning i Rolfs by samt på enskild bekostnad en utdikning af Kosjärw, af hwilka begge företag man förwäntar en ansenlig höafkastning. Widare har i Neder-Kalix wid Björkfors 20 t:ld ängsmark blifwit afröjd samt 5 t:ld åkermark täckdikad. I Neder-Lule hafwa odlingarne äfwen widgats och såsom ett bewis derpå anföres, att ensamt twenne bröder, hwilka pläga sysselsätta sig att plöja på beting, denna sommar upplöjt icke mindre än 50 t:ld dels förut oupbruten mark dels utwuxna lindor, och såsom regel får nu anses, att bonden årligen ökar arealen af sin fruktbärande jord. Jordbruket i Jockmock befinner sig wisserligen i ett primitivt tillstånd, men just derföre förtjenar så mycket hellre att omnämnas en liten mönsterteg, som af hrr Lothigius och Wästfelt å Gilles-ordförandens hemman blifwit ordnad. Till arealen är den blott 1 t:ld, men den är uppbruten från skogsmark, regelmässigt medelst diken teglagd, och som den är wäl belägen midt i socknen förmodas den komma att tjena till ett allmänt efterdöme. För öfrigt omnämnas som utmärkta jordbrukare hrr Bergdahl och Wälimaa i Öfwer-Torne, hrr Andersson (arrendator af prestbordet och som under året blifwit tilldelad Patriotiska Sällskapets medalj), Horneij och Aberg i Neder-Kalix. Andra Gillen namngifwa icke några framstående jordbrukare och från Arjeplog uppgifwes

orsaken dertill wara den, att detta "torde wara orådligt å en ort, der hwar och en egenkärt tyckes wara nog skicklig i sin sak, och emedan ett sådant angifwande blott skulle wäcka mångas afund." Detta måste man kalla ett uppriktigt tal, och hwem igenkänner icke deruti kännetecknen på ett Kräkwinkel som ingalunda saknar systkonplatser.

Om de för jordbruket begagnade redskapen hafwa några Gillen ett flyttigt omnämnande, men Haparanda Gilles ordförande omtalar, att en finsk bonde i en by 10—12 mil norr om Haparanda uppfunnit ett såningsredskap som befunnits fullkomligt ändamålsenligt på jemn åker med wäl luckrad jord. Det utsläpper säden särdeles jemnt i rader, täcker densamma wäl och till lagom djup och inbesparar åt åkerbrukaren nära hälften af det der i orten eljest wanliga utsädesbeloppet. Priset är blott 36 rdr på tillwerkningsplatsen och rekommenderas det framför det söderut brukliga.

Den fara som hotar jordbrukaren från det tilltagande antalet inhysingar framhålles särdeles bjert af ordföranden i Neder-Lule Gille, hwaremot från Neder-Kalix anföres att hemman äro inköpta, för att bereda den wid sågwerken stationära arbetspersonalen tillfälle till ett mindre jordbruk, och från Öfwer-Kalix anföres, att allwarliga bemödanden göras för inhysingarnes fästande wid jorden. Sålunda hafwa på Gyljens egor nedsatt sig 20 torpare, hwilka fått sig jorden arrendefritt upplåten intilldess de begwämligen kunna föda 2 kor och hunnit uppodla minst 1 t:ld åker. Dessutom har efter skiftets slut en areal af omkr. 20 t:ld öppen åker och lindmark blifwit å karta lagd och graderad, för att afsättas till 8 torplägenheter, och afsigten lärer wara att förwandla alla hittills å Gyljens mark boende inhysingar till jordtorpare, hwilka, allt eftersom de tillsättas, erhålla, utom hemskiftet, ett kofoder äng af s. k. utängar att genast berga. När man dertill får höra att werkets arbetare insatt besparingar i Neder-Kalix sparbank, synes man kunna anse detta werk såsom ett mönster wid ordnandet af det ömtåliga förhållandet mellan arbetsgifware och arbetstagare. Äfwen i Neder-Kalix hafwa arbetare flitigt anlitat sparbanken, men det är nogsamt kändt, att arbetaren åt sig själf lemnad i allmänhet icke kommer sig för med detta sätt att fruktbargöra besparingar och betrygga sig mot framtida nöd, hwarför förmynderskap i ädel bemärkelse åtminstone till en början är af behofwet påkalladt. Icke blott af nämnda sparbank utan af länets öfriga finner man att den ekonomiska ställningen

icke är dålig. I Neder-Kalix sparbank hafwa insättningarne uppgått till 13,000 rdr emot 2,000 rdrs uttag, i Norrbottens läns i Pite äro insättningarne 36,885: 35 och uttagen 20,011: 26, i Lule resp. 15,655: 25 och 5,853: 43; antagligen är förhållandet lika gynsamt i Haparanda sparbank, hwarjemte en sparbank finnes äfwen i Öfwer-Torne.

Åtskilligt annat — såsom om Barnhemmet i Neder-Kalix och wägförbättringar af egaren till Björkfors — skulle ännu kunna anföras med ledning af Gillenas berättelser, men för att icke trötta Sällskapet torde det nu anförda, såsom det wäsentligaste, wara tillräckligt för att ådagalägga, att Gillenas årsberättelser kunna innehålla uppgifter som äro mycket belysande för bedömandet af länets landtmanna och ekonomiska förhållanden i sin helhet och som utgöra en god wägledning wid ifrågasättandet af deß behof och deß framsteg.

§ 2.

Föredrogs den af hrr Revisorer afgifna berättelse öfwer werkställd granskning af 1871 års räkenskaper, och meddelades Förwaltnings-utskottet décharge för räkenskaper och förwaltning för nämnda år.

Med anledning af den af revisorerna gjorda anmärkning deröfwer att 1,000 rdr utgått till Afwa landtbruksskola, men endast 729 rdr 38 öre blifwit anwändt till premier åt lärlingarne, hwaremot öfwerskottet tillfallit bolaget, beslöts att anmärkningen för denna gång icke skulle föranleda till någon åtgärd, men blef på samma gång, på förslag af hr Cajanus, beslutadt, att ett möjligen äfwen hädanefter uppkommande öfwerskott af Förwaltnings-utskottet skulle anwändas till inköp af artificiella gödningsämnen och redskap, med hwilka skulle experimenteras wid landtbruksskolan, på det att lärlingarne äfwen i detta fall kunde bibringas den praktiska erfarenhet, som för ett rationelt jordbruk wore af nöden, och skulle det åligga föreståndaren att öfwer anwändningssättet och resultaterna afgifwa en noggrann redogörelse.

§ 3.

Till ledamöter i Sällskapet blefwo nu enligt afgifna förslag, följande inwalde, nemligen:

i **Lule stads** Hushållsgille: löjtnant O. F. Dahl, lektorerne A. W. Lönnegren och L. G. Nilsson, kapten N. P. Sundström, M:r Norman W. Shairp och tullförwaltaren C. Tengstedt;

i **Pite** sockens: regementsskrifwaren J. Clausén;

i **Neder-Kalix:** hemmansegarne Carl Olof och Olof Bergström i Ytterbyn, N. O. Englund och And. Stråle i Näsbyn, inspektor Törnqwist å Björkfors;

i **Öfwer-Torne:** hemmansegarne J. P. Wällimaa och J. Gabrielsson Lambinen;

i **Pajala:** handlandena E. W. Falk och C. Tengman.

§ 4.

Wid wal till ledamöter i Förwaltnings-utskottet blefwo hrr Nyström och Widmark åter inwalda.

§ 5.

Till Revisorer af 1872 års räkenskaper utsågos hrr lärowerks-adjunkten O. Holm, v. konsul H. J. Sundström och bankkamrer C. A. Rydberg.

§ 6.

Bestämdes att sommarmötet skulle hållas i Öjebyn, men öfwerlemnades åt Förwaltnings-utskottet att i samråd med wederbörande Hushållsgille bestämma dagen för mötets hållande.

§ 7.

Föredrogs såwäl en från Kungl. Landtbruks-Akademien ingången skrifwelse angående tillfälle till erhållande under wintermånaderna af underwisare i korgflätning från friherre Gyllenkroks säteri-egendom Oby, nemligen korgmakaren Peter Jonsson, som ock i sammanhang dermed en skrifwelse från Hernösands Hus-

hållnings-sällskap med inbjudning att förena sig om en gemensam requisition af nämnda korgmakare.

Med afseende derpå, att Förwaltnings-utskottet ännu ligger i underhandling med underläraren wid Ope, Bondén, för samma ändamål, beslöts att till Förwaltnings-utskottet öfwerlemna afgörandet af hwilketdera wore att föredraga, dock med uttalad önskan att om Bondén kunde erhållas, detta borde föredragas.

§ 8.

Upplästes en Cirkulärskrifwelse från K. Landtbruks-Akademien angående bewiljadt anslag för utställningar och prisbelöningar af slagtdjur och mejerialster, hwilken skrifwelse icke föranledde till någon åtgärd från Sällskapets sida.

§ 9.

Föredrogs en skrifwelse från Bestyrelsen för den af Hushållnings-sällskaperna anordnade utställning och försäljning af Swenska hemslöjds- och industrialster i hufwudstaden med redogörelse för denna anstalts gång under förlidne år (Bil.) samt med hemställan om ytterligare bidrag från Sällskapet för anstaltens framtida betryggande, och **beslöts** med anledning häraf att 100 rdr skulle äfwen för detta år utgå för ändamålet, hwarjemte kungörelse skulle utfärdas med uppmaning till industriidkare inom länet att med åsatt pris insända lämpliga alster till utställningslokalen samt med erinran om det anslag af 300 rdr som af K. Patriotiska Sällskapet bewiljats till premier.

§ 10.

Till följd af Förwaltnings-utskottets anmodan hade Neder-Lule Folkskolestyrelse inkommit med anhållan om dels ett bidrag af 36 rdr åt hwardera af en lärare i teckning och en i snickeri samt af 12 rdr till en lärarinna i söm, eller tillsammans 84 rdr, för instundande wårtermin.

Denna anhållan föranledde till en liflig diskussion, hwarefter **beslöts**:

1:o att nämnde Skolstyrelses anhållan skulle bifallas;

2:o att på Förwaltnings-utskottets förslag 300 rdr skulle till Utskottets disposition öfwerlemnas att anwändas för likartadt ändamål äfwen i andra socknar, men skulle bidraget till någon skolstyrelse icke få öfwerskrida 100 rdr, beroende på Förwaltnings-utskottets pröfning att derunder bestämma beloppet;

3:o att det på Förwaltnings-utskottets bepröfwande skulle få bero, huruwida af sistnämnda belopp Neder-Lule skolstyrelse skulle åtnjuta bidrag äfwen för höstterminen.

§ 11.

Upplästes en af f. dikningsförmannen Holmström afgifwen berättelse öfwer sina iakttagelser under den af honom på Sällskapets bekostnad företagna resa till landtbruksmötet i Göteborg, och **beslöts** dels med anledning af deruti förordade föremål att på Förwaltnings-utskottets pröfning skulle få bero, huruwida dessa eller andra möjligen lämpligare redskap m. m. skulle inköpas, samt dels att berättelsen skulle intagas i Sällskapets handlingar.

§ 12.

En af länsdjurläkaren Jacobson gjord anhållan, att det honom "tills widare" bewiljade lönebidrag af 300 rdr måtte till honom årligen utgå så länge han såsom länsveterinär inom länet är anställd blef på Förwaltnings-utskottets afstyrkan afslagen.

§ 13.

En af handlanden O. D. Sundberg hos Förwaltnings-utskottet muntligen wäckt motion om inköp af en beskällare kunde icke i motionens ofullständiga skick bifallas.

§ 14.

Ett af jägmästaren Ennes afgifwet yttrande öfwer en af hr Sandstedt å Åminne gjord anhållan att för tjärnbränning mot afgift få anwända å egendomens skog befintlige stubbar och rötter föredrogs, och skulle Förwaltnings-utskottet öfwer framställningen afgifwa sitt utlåtande.

§ 15.

På hr Ordförandens förfrågan om någon af de närwarande ledamöterne hade någon framställning att göra, uppsteg

Hr Nyström och förmälde, att, med anledning af hwad som förekommit i årsberättelsen om mejeriernas aftagande werksamhet, han wille såsom orsaker dertill uppgifwa misstroende mellan grannar, swårighet att afsätta waran och wäntan på ligvid för levererad mjölk, men att det dock wore nödwändigt att befrämja boskapsskötseln och mejerihandteringen, för hwilket ändamål talaren hade från Ume reqvirerat bolagsreglorna för det derstädes bildade Mejeri-aktiebolag, och föreslog nu talaren att Förwaltnings-utskottet eller en för ändamålet utsedd Komité finge i uppdrag att granska dessa, om de wore lämpliga för Norrbotten, samt afgifwa förslag till bolagsreglor för ett Mejeri-aktiebolag äfwen i detta län.

Till detta förslag lemnade Sällskapet sitt bifall och utsågs för nämnda ändamål en Komité af 5 ledamöter, hwilka skulle utgöras af hrr L. Ruuth, A. Sjöstedt, J. E. Nyström, W. von Rehausen och F. Bergström från Björsbyn.

§ 16.

Härefter skreds till diskussion af de framställda frågorna, så lydande:

Första frågan: Anses särskilda slöjdskolor nödwändiga eller kan underwisning i slöjd förseggå i folkskolorna?

Sedan flera röster höjt sig för uppskof med beswarande af denna fråga, tilldess man wunnit erfarenhet genom de blifwande försöken wid Neder-Lule skola, uppsteg

Hr Englund och yttrade, att det wore swårt att afgifwa något swar på frågan innan det wore utredt huru underwisning i slöjd lämpade sig för folkskolan och huru slöjdskolor böra wara organiserade samt huru de skulle kunna åstadkommas. Swaret finge naturligtwis icke afse någon enskild skola, utan skolor i allmänhet, men för wißhet häruti wore af nöden att en utredning skedde antingen genom Förwaltningsutskottet eller genom Landstinget. Den af talaren wäckta motion i detta syfte hade dock af Landstinget afslagits. För egen del hade talaren den öfwertygelsen, att slöjd mycket wäl läte förena sig med folkskolans öfriga underwisningsämnen, och ansåg detta bättre än särskilda slöjdskolor, men ansåg likwäl en närmare utredning af nöden.

Hr Nyström hade uppfattat såsom afgjordt att denna fråga skulle uppskjutas tills man erhållit kännedom om de praktiska rön som af Neder-Lule skola wore att förwänta; yrkade derföre uppskof.

Hr Englund hade wisserligen ingenting mot uppskof, men wille hemställa till Sällskapet, huruwida någon säker ledning kunde wara att förwänta af blott en skola; på något säkert resultat wågade talaren för sin del icke hoppas.

Hr Ordföranden framställde nu proposition på uppskof, hwilket af Sällskapet bifölls.

Andra frågan: Huru skall en sådan hushållning med skogarne kunna åstadkommas, att med skogens bestånd både det allmännas och werksegares intresse tillgodoses?

Hr Ennes öppnade diskussionen om denna fråga, som han funne för widtomfattande och för hwars utredning det wore omöjligt att ingå i alla detaljer; frågan angåfwe icke heller, huruwida äfwen enskildas skogar skulle afses; wore detta fallet, skulle mycket winnas om äfwen der afwerkning under ett wißt tumtal icke wore tillåten. Hwad kronans skogar anginge, skulle det ligga både i kronans och werksegares intresse, att afwerkning med tillstånd från högsta ort äfwen i oafwittrade skogar upplåtes på wissa år; detta mötte wisserligen för närwarande hinder på många trakter, men dessa hinder skulle undanrödjas genom elfrensningar.

Härefter yttrade sig hrr Nyström, Bergman, Hummel, Holm, Widmark och Danielsson, hwarwid den åsigt uttalades och omfattades af pluraliteten, att skogarnes framtida bestånd så wäl som werksegares billiga fordringar blefwe betryggade och tillfredsställda, om:

1:o all afwerkning af furu- och grantimmer för försågning eller upptäljning till fyrkantwirke, såwäl från kronans som enskildas skogar, af mindre dimensioner än 7½ decimaltum i toppen å 16 fots längd från roten blefwe i lag förbjuden, så wida wirket wore för export afsedt;

2:o om kronan antingen med statsmedel läte anställa undersökningar för upprensning af alla wattendrag, som kunde göras flottbara, samt werkställa de nödiga upprensningarne, eller ock till enskilda personer mot rättighet af lägre stubbören upplåte afwerkningen under en längre tid, med skyldighet för dem att i flottbart skick försätta alla de wattendrag efter hwilka afwerkning medgifwes;

3:o om en wiß gräns bestämdes mot fjellen ofwan hwilken ingen afwerkning finge ega rum, och

4:o om hittills gällande bestämmelser i och för förekommande af skogsedar i wäsentlig mon skärptes.

Bestämmelsen att intet rotträd (toppstockar alltid undantagna) finge för export afwerkas, om det icke hölle minst 7½ dec.-tum å 16 fots längd, skulle bespara den skog som wanligen afses för byggnadsbehof inom landet, och så länge hela grundmassan af skog qwarstode intill förenämnde tumtal, funnes alltid tillräcklig stormkappa till skydd för de nordliga windarne, hwarjemte de träd som hålla närmast 7½ dec.-tum å 16 fots längd ifrån roten inom kortare tid upphinna de dimensioner som för afwerkning wore lämpliga. På det att kontroll lättare må kunna utöfwas, wore det nödwändigt att lägsta tumtalet å träd från kronans skogar nedsattes till 7½ dec.-tum, enär det icke wore tänkbart, att den enskilde skogsegaren i allmänhet skulle wilja ingå på att icke få begagna sig af sin skog då den uppnått nämnda tumtal, och kontroll wore omöjlig om skillnad gjordes i tumtalet å träd från kronans och enskildes skogar. Särskildt afseende borde ock fästas derå, att furuträden i östra delen af Norrland hafwa sitt högsta wärde wid tumtalen från 7½ till och med 10 dec.-tum å 16 fots längd från roten, ty så snart träden öfwergå till ett högre tumtal än 10 dec.-tum inträder oftast återgångstiden i afseende å wedens beskaffenhet.

Medelst upprensning af sådana wattendrag, hwarinwid tillförene orörda skogstrakter blifwa tillgängliga, kunde afwerkningen blifwa utbredd å en stor yta och sålunda begäret efter det begränsade antal träd som ännu qwarstå utefter de stora wattendragen upphöra, samt werksegarne få sina behof fylda af för afwerkning mogna träd.

Till följd af denna diskussion och dermed uttalade åsigter, blefwo följande frågor af

Hr Ordföranden framställda:

1:o. Will Hushållnings-sällskapet uttala sig för Skogskomiténs förslag med den förändring att det der-

uti föreslagna exportförbudet för träd under ett wißt tumtal bestämmes sålunda, att träd från enskildas skogar under 7½ dec.-tum icke få utföras, samt att till lättnad för kontrollen samma tumtal gäller för träd från kronoskog som från enskild?

2:o anser Hushållnings-sällskapet det wara billigt och ändamålsenligt, att kronan bekostar undersökning af och kostnadsförslag öfwer elfrensningar i trakter der skogstillgångar, ware sig å afwittrade eller oafwittrade skogar, böra tillgodogöras, på det att sjelfwa rensningen derefter må kunna ske antingen af kronan eller enskilda?

3:o anser Hushållnings-sällskapet det wara önskligt att en gräns bestämmes mot sjellen, ofwan hwilken ingen skogsafwerkning får ske?

Och besvarades dessa frågor, hwar för sig, med **ja.**

Tredje frågan: Finnas några medel hwarigenom skogseldar kunna förekommas eller inskränkas uti länet, och böra från Hushållnings-sällskapets sida några åtgärder derför widtagas?

I diskussionen öfwer denna fråga deltogo hrr Nyström, Ennes, Bergman, Hummel och Danielsson.

Derunder anfördes (af hr Nyström) icke blott hwad Skogskomitén föreslagit i detta fall, utan blef äfwen (af hr Ennes) uppläst utdrag af det protokoll som fördes wid sammanträde med skogstjenstemän från Norr- och Westerbotten i Pite den 27 Juni 1871, och som här återgifwes, så lydande:

"Frågan № 5 så lydande: Finnes något medel att förekomma eller inskränka skogseldarne i de norra provinserna? föranledde till en långwarig diskussion, och ansåg mötet för sin del, att följande åtgärder borde i betydlig mon minska skogseldarnes antal och omfång, nemligen:

1:o. Tillsättandet inom hwarje revier af en eller flere brandmästare, hwilka wore försedda med en fast lön af 25 Rdr

om år samt berättigade åtnjuta 2 Rdr 50 öre för hwarje dag de med skogseldssläckningsarbete woro sysselsatte. Brandmästarne borde ega **rättighet** att i likhet med Kronobetjeningen uppbuda släckningsmanskap samt **skyldighet** att då skogseld utbrutit derom genast utfärda underrättelse till närmast boende skogstjensteman eller kronojägare; för Norrbottens län ansågos omkring 100 sådane brandmästare erforderliga.

2:o. Förbud mot potaskbränning i skogsmark under Juni, Juli och Augusti månader.

3:o. Skyldighet att genast släcka afbränd tjärdal samt densamma sedermera wakta under näst följande 8 dagar wid bot af 20 Rdr.

4:o. Höjande af answarsbestämmelserne uti 11 kap. 2 § samt 15 kap. 4 § Byggningabalken, så att böter för minderårigt wallhjons anwändande sättes till femtio daler, nedläggande af budkafwel till 200 daler, uteblifwande från skogseld, då man budad blifwit, till första gången 20 daler, men wid upprepad förseelse 40 daler, tredsta wid anwisadt släckningsarbetes fullgörande eller bortgång från arbete till 20 daler.

5:o. Upptändande sommartiden af eld ute å mark aldrig må wara tillåtet annorlunda, än efter rödjning och bortrensande af mossa, ris och qwistar till ett afstånd af 12 fot åt alla sidor från elden wid bot af 20 daler.

6:o. Rättighet för hwilken som helst att i skogseldsmål wäcka åtal, samt att ⅔:delar af ådömda böter må tillfalla åklagaren.

7:o. Spridande till allmänheten af kännedom om härutinnan meddelade föreskrifter och answars bestämmelser genom anslag å offentliga ställen äfwensom genom utdelning i byar och gårdar af derom utfärdade allmänna kungörelser."

Efter diskussionens slut framställde hr Ordföranden följande proposition:

Will Hushållnings-sällskapet som sin åsigt uttala: 1:o Hushållnings-sällskapet biträder hufwudsakligen Skogskomiténs förslag angående åtgärder för skogseldar i hwad detsamma rörer högre straffbestämmelser; 2:o Hushållnings-sällskapet instämmer i Skogstjenstemansmötets i Pite uttalade åsigt om behöfligheten af brandmästare, med det tillägg, att äfwen jägeribetjeningen bör hafwa rättighet att i likhet med kronobetjeningen uppbuda till släckning; 3:o Krono- och

jägeribetjening böra ega rättighet att, då sådant är nödwändigt, förutom det i lag nu tillåtna antal, uppbuda reservmanskap från närmaste bebyggda orter för eldens släckning, hwilket reservmanskap dock bör åtnjuta skälig ersättning af kronan;

hwilken proposition i deß särskilda punkter af Sällskapet beswarades med **ja.**

Fjerde frågan: Finnes någon erfarenhet bland länets jordbrukare om de konstgjorda gödningsämnena och deras wärde för jordbruket, och bör något göras för att få kunskapen om deras anwändande utbredd?

Hr Hummel ansåg dessa gödningsämnen wara för dyra att anwända i wår ort, men fästade uppmärksamheten på det utmärkta gödningsämne man kunde erhålla genom latringödselns beredande till pudrett, och beskref huru dermed förfares wid lastplatsen Karlsborg, hwarom redan förut redogörelse lemnats i Sällskapets Handlingar.

Hr Cajanus ansåg ifrågasatta erfarenhet wara ganska ringa i länet, och hemställde, huruwida icke frågan blefwe bäst beswarad efter inhemtande af de praktiska rön som förestode wid landtbruksskolan och hwaröfwer föreståndaren wore förbunden afgifwa noggrann berättelse.

Detta godkändes af Sällskapet, och som någon ny fråga icke föreläge, blef sammanträdet af hr Ordföranden upplöst.

År och dag som ofwan.

In fidem

Aug. Cajanus.

Justerad
W. v. Rehausen.

Revisionsberättelse.

Undertecknade, utsedde Revisorer för att revidera Norrbottens läns Landthushållnings-sällskaps räkenskaper för förlidet år, få härmed afgifwa följande berättelse:

Tillgångar:

Aktier uti Afwa Landtbruksskola	10,000: —
Fordran af Landtbruksskolan	6,018: 20.
Aminne mönsterfarm med inventarier	9,190: 24.
Kontant i kassan	386: 18.
Inventarier	750: —
Rdr	26,344: 62.

Skulder:

Thurdfjellska donation	1,750: —
Landstingets anslag	332: 15.
Understödsfonden	4,000: —
Kapitalkonto för öfwerskjutande tillgångar	20,262: 47.
Rdr	26,344: 62.

Inkomsterna under året hafwa utgjorts af:

Bränwinsafgifter	3,115: 91.
Årsafgifter *)	222: —
Från Aminne mönsterfarm för ost	56: 48.
Afwa Landtbruksskola inbetalt å deß skuld	1,692: 02.
Rdr	5,086: 41.

Utgifter:

Skuld till räkenskapsföraren för förra året	26: 39.
Omkostnader	2,202: 03.
Premier för torpanläggningar	10: —
d:o för utställningar wid Landtbruksmöten	279: —
d:o till lärlingar wid Afwa	1,000: —
För Aminne mönsterfarm	1,182: 81.
Kassabehållning till 1872	386: 18.
Rdr	5,086: 41.

*) af Neder-Kalix 44: —, Haparanda 47: —, Öfwer-Torne 6: —, Arjeplog 10: —, Pajala 13: —, Öfwer-Kalix 29: —, Råne 16: —, Lule 55: —, Arwidsjaur 2: — Summa 222 rdr rmt.

Det enda att anmärka, som Revisorerna funnit, är att några medlemmar i Hushållnings-sällskapet i Luleå stad ej inbetalt årsafgifter för 1871; samt att utbetalningen af premier till lärlingarne ej utgjort mer än 729: 38 och att således skillnaden i det af Hushållnings-sällskapet bestämda beloppet 1,000 bort påföras Afwa Landtbruksskola med 270 Rdr 62 öre.

I öfrigt hafwa Revisorerna funnit räkenskaperna wäl förda och med behöriga verifikater försedda, hwarföre ansvarsfrihet tillstyrkes.

Luleå den 27 Januari 1872.

H. J. Sundström. O. M. Holm. C. A. Rydberg.

Hussljöjds-Utställningen i Stockholm.

Till Norrbottens läns Hushållnings-sällskap.

På sätt Bestyrelsen för den af Hushållnings-sällskaperna anordnade Utställning och försäljning af Swenska hemslöjds- och industrialster i hufwudstaden genom cirkulärskrifwelse den 15 Maj innewarande år redan haft äran tillkännagifwa, blef ifrågawarande utställning den 11 nyssnämnda Maj månad i dertill anskaffad lokal öppnad och har sedan denna tid det tillfälle, som derigenom erbjudits att lättare erhålla sina artiklar kända och afsatta, warit omfattadt af ett ganska stort antal utställare från de särskilda länen, af hwilkas alster försäljning skett till ett belopp, som intill denna dag uppgår till mera än 15,000 Rdr, hwilken summa likwäl, dereft ett allmännare deltagande i utställningen och ett skyndsammare fullgörande af från Industri-magasinet anlåtne beställningar egt rum, skulle uppgått till ett ojemförligt mycket högre belopp.

Då emellertid — likasom hwarje nytt företag af större omfång och betydenhet — äfwen det åt Bestyrelsen anförtrodda fordrar icke blott tid utan äfwen uppoffringar för att kunna hinna den omfattning, som dess betydelsefulla ändamål förtjenar, anser sig Bestyrelsen, som wisserligen redan från åtskilliga Hushållnings-sällskaper erhållit löfte om fortfarande bidrag, likwäl böra tillkännagifwa, att, ehuru företaget under de få månader, hwarunder detsamma warit i gång, lemnat ganska fördelaktiga resultater, det likwäl torde wara nödigt att, för betryggandet af dess framtida bestånd, ännu ett år påkalla samtliga Hushållnings-sällskapernas bidrag till detsamma. Till stöd för denna åsigt får Bestyrelsen anföra följande siffror.

Industri-magasinets inkomster för år 1871 utgöras af:

Hushållnings-sällskapernas bidrag . .	4,400: —	
Statsanslag för en gång	3,000: —	
Försäljnings-provision m. m., beräknadt till årets slut i proportion efter hwad intill den 1 Oktober influtit	1,538: —	8,938: —

Och deß utgifter:

Kostnader för inredning, aflöningar, hyror m. m.		8,912: 12,
hwadan för detta år skulle uppstå ett öfwerskott af		25: 88.

De beräknade utgifter, som, äfwen med iakttagande af största sparsamhet för år 1872 föreslå, utgöras af:

Aflöningar till föreståndaren m. fl. .	5,200: —	
Hyror	1,550: —	
Gas, wed samt möjliga förändringar i lokalernes inredning m. fl. omkostnader	2,150: —	8,900: —
Då, med afseende å den för hwarje månad sedan utställningens öppnande stegrade försäljningssumman och Magasinets i följd deraf ökade inkomst genom provision, denna sistnämnda enligt föreståndarens beräkning med temlig wißhet för nästa år torde kunna antagas uppgå till		4,000: —
skulle för nästa år således erfordras till utgifternas betäckande ett fyllnadsbelopp af cirka . . .		4,900: —

hwilken brist i det närmaste skulle betäckas genom ett års ytterligare anslag af de i företaget delaktiga Hushållningssällskaperne.

Med föranledande häraf får Bestyrelsen anhålla att Norrbottens läns Hushållnings-sällskap äfwen för nästkommande år måtte låta Industri-magasinet tillkomma det för innewarande år bewiljade bidrag och hyser, enligt hwad Bestyrelsen inhemtat, Magasinets föreståndare, på grund af hittills wunnen erfarenhet, den bestämda förhoppning att efter förloppet af år 1872 företaget skall hafwa nått den utweckling att detsamma oberoende af widare bidrag skall kunna bära sig och uppfylla det dermed afsedda ändamål eller att werksamt gagna den swenska industrien.

Bestyrelsen, som med afseende å detta företags fosterländska syfte emotser ett gynnsamt swar å denna sin framställning, anser sig derjemte böra än widare framhålla att ju talrikare deltagandet i utställningen och ju lifligare den deraf följande omsättningen blifwer, desto säkrare betryggas företagets utweckling och framtida bestånd, hwarföre Bestyrelsen ännu en gång finner sig föranlåten anhålla att Hushållningssällskapet måtte uppmana industriidkare inom länet icke blott till fortsatt insändande af sådana alster, som äro af god beskaffenhet och kunna emotse en allmännare efterfrågan, utan

aw den för några år sedan inrättade lakskläkkningsanstalten härstädes. Werkningarna af de beslut (goda, om de blott kunna genomföras), som för ungefär 1½ år sedan fattades wid ett sammanträde aw lakskisterättsegarena på ömse sidor om elwen och som hufwudsakligen awsägo förekommandet aw lakssens utrotning genom fångst på otjenliga tider och ställen, hawa ännu ej kunnat wisa sig. Då lakssen här fångas på ett sätt, som ej tör begagnas annorstädes och anses stå framom det på andra ställen brukliga, tör en beskrifning däraw här wara på sin plats. Fångsten sker i 7 stykken större så kallade "pator" på olika awstånd från hwarandra på en sträkka aw 6 a 7 mil uppefter elwen. Dessa pator äro från stranden winkelrätt utgående stängslen aw tätt nedslagna pålar eller stänger nära intill kungsådern, där de sluta med fyrkantig fälla med en öppning nedåt elwen, där lakssen söker sig in och där den med not fångas. Stängslet får dock ej utsläs aldeles ifrån stranden utan måste ett stycke närmast stranden lemnas ostängdt till genomfart för mindre farkoster likasom kungsådern ej får stängas. Fisket begynner, så snart patorna kunna slås ut, d. w. s., så snart den höga wattusiod, som orsakas aw den nedkommande wattenmassan efter den i de nordliga trakterna och fjällen smälta snön, gått öwer, hwilket wanligen inträffar midsommartiden, och det pågår till Augusti månads slut. Huru giwande och för orten wittigt detta fiske fordom warit, kan slutas däraw, att i de mera gifwande aw dessa pator (de nedre äro det naturligtwis mer än de öwre) de stundom fångade ända till 1,000 lakssar i dygnet i en enda pata. Sedan de stora patorna upphört med sin werksamhet, upptagas de, ehuru naturligtwis blott i ringa skala, aw de små strandpatorna, d. w. s. kortare från sjelwa stranden winkelrätt utgående stängslen aw tätt nedslagna pålar med små öppningar här och där, där tinor anbringas, i hwilka lakssen fångas. Dessa pator hawa ej någon fälla i ändan. Det är antagligt, att redan detta idkeliga fångande utan ett enda dygns uppehåll utefter en stor del aw elwen wållat den minskning i fångsten, hwaröwer man nu klagar men ännu mer har den troligen wållats aw den ljustring aw lakssen, som på höstten i synnerhet i de trakter, där fisken lägger sin rom, bedriwits och det är hufwudsakligen förhindrandet häraw, som de nyss omnämnda besluten awsett.

Skogshushållningen inom gillets område står ännu på samma punkt, som min berättelse näst föregående år angiwer, d. w. s. att man i allmänhet ännu ej waknat till medwetande däraf, att skogsmarken likawäl som åker och äng tarwar odling,

d. w. s. dikningar för att befrias ifrån syra, som förhindrar skogswäxt, fröfädd, der skogen bliwit utrotad o. s. w., och, ehuru troligen alla härwarande jordegare inse wikten och nödwändigheten aw att skona den wäxande ungskogen, så föranledes likwäl mången aw omöjligheten att freda densamma för tillgrepp aw inbyggingar, bakstugusittare och andra lösa personer, (hwilka angrepp wår nuwarande lag likasom underblåser genom att förklara det icke wara stöld) att nedhugga den för att åtminstone sjelwa få någon nytta däraw. Det är ofta troligt att en ganska kännbar wedbrist redan här wore för handen, om ej allmänheten sedan några år fått större delen aw sitt bränslebehow från ångsåg i granskapet. Under årets lopp har en sådan äwen anlagts och kommit i werksamhet nära inwid Haaparanta stad men man har skäl att antaga att den skall snarare hjelpa än stjelpa **härwarande** skogar, ty dessa hawa knappt något dugligt sågtimmer att släppa till, då däremot affallet wid sågen kommer att minska behowet aw att tillgripa ungskogen. Lyckligtwis finnes äwen mången jordegare, som så insett nödwändigheten aw nyskogens bewarande, att han icke nöjt sig med anställande aw skogwaktare, (som i de flesta fall wisat sig opålitliga) utan sjelw öwerwakat densamma och på tio års tid ej fällt ett träd inom sin skog. Det finnes äwen en och annan by, som lemnat sin s. k. hemskog, som kunnat fredas för andras angrepp, ofröd under en längre tid. Detta kan kanske göra, att sedan ångsågarne måst upphöra med sin werksamhet (och detta kan wäl ej töwa mer än en mansålder) och allmänheten derifrån ej mera får sin wedbrand, skog på några ställen finnes uppwuxen, som hindrar fullständig wedbrist. Timmerskog, från hwilken flottwäg leder hit, finnes f. n. wäl knappast närmare än 20 a 30 mil härifrån. Framtidsutsikterna, hwad skogens bestånd beträffar, äro således här wisserligen bekymmerfulla men dock ej aldeles hopplösa. Man får wäl också hoppas, att wåra lagstiftare skola finna nödwändigheten aw att genom lagen reda och ej, såsom hittills warit fallet med stadgandena rörande olowligt tillegnande aw annans wäxande träd, förwilla folkets rättsbegrepp. Mig förefaller den åsigten felaktig, att lagstiftningen blott skall **följa** utwecklingen aw folkets rättsmedwetande och ej **gå i spetsen** för densamma. Lagen bör wara folkets högskola, som uppfostrar detsamma i awseende på deß rättsbegrepp. Man anför såsom skäl till uppskowet med att förändra kwarstående förnuftswidriga lagstadganden att folkets rättsmedwetande ännu ej är moget för förändringarna, att det först måste i folkskolorna upplysas och göras

moget för deras emottagande men man har föga skäl att hoppas denna mogenhets anträffande, då lagen, som **står öwer alla,** lär annat, än folkskolorna.

Några nya binäringar hawa icke uppspirat inom orten. Det är också wanligen icke under goda år, sådane som de twänne sednaste, som sådane uppstå. Det hinder för sådanas uppspirande, som låg i fattigwårdsstadgan eller deß (aw högre myndigheters domslut föranledda) allmänna tillämpning har lyckligtwis numera upphört, då wår nya fattigwårdsstadga bestämdare och tydligare hänwisar den enskilde till hans egna krafter för hans försörjning och framtid och således icke ammar sorglöshet, likgiltighet och brist på företagsamhet, såsom fallet war med den förut gällande, hwars utfärdande stod i märkwärdig strid med hela den öwriga gången aw wår tids samhällsutwekkling genom lagar och stadgar, som följdriktigt sträwa till s. k. decentralisation eller upphäwandet aw det allmännas förmynderskap för den enskilde, således till att beröwa det allmänna (staten eller kommunen) deß band på den enskildes anwändande aw sina krafter men, såsom en följd däraw, också befria detsamma ifrån answaret för och följderna aw hans urakttlåtande att anwända dem till sin båtnad.

Inga gemensamma utdikningar, eller sjöuttappningar eller sjösänkningar hawa under året skett inom området. Äwen de enskilda nyodlingarne hawa, efter hwad det will synas, under året icke bedrifwits med samma iwer, som de föregående, hwari orsaken huwudsakligen tör ligga i mindre god tillgång på armar för jordbruket, då dessa numera dragas åt flera nya håll, der en mera lönande sysselsättning wäntar eller förespeglas dem, såsom de nyupptäckta guldlagren i nordligaste Finland, den nya ångsågen och slutligen Amerika, som numera börjat lokka utwandrare äwen härifrån. Redan i flere år har deßutom nordligaste Norrige med sitt lönande fiske dragit till sig icke så liten arbetskraft härifrån.

Jag anser det icke ur wägen att här omnämna en uppfinning, ehuru den ej gjorts inom gillets område, dels emedan den dock skett i dessa nordliga trakter och kanske ej på annat sätt kommer att omnämnas, dels för det owäntade i densamma och dels slutligen, emedan den numera börjat att prowas inom orten. En bonde (hans namn minnes jag för tillfället icke) i en finsk by en 10 a 12 mil norrut har nämligen, utan all wetenskaplig underbyggnad, utan att i någon tidskrift hawa läst beskrifning om eller sett någon awbildning på något såningsredskap, ja knappt nog hört något sådant omtalas, för några år sedan uppfunnit ett sådant, som numera prowats

äwen härstädes och befunnits fullkomligt ändamålsenligt på jemn åker med wäl lukkrad jord (på sned åker t. ex. i bakkar eller sådan, som är gödslad med s. k. compostgödsel i kakor arbetar den mindre wäl). Det utsläpper särdeles jemnt i rader, täcker densamma wäl och till lagom djup och inbesparar åt åkerbrukaren nära hälften av det här eljest wanliga utsädesbeloppet. Då deß pris äwen är mycket billigt (50 finska mark = 36 Rdr Rmt på tillwerkningsplatsen, hwartill kommer forslingskostnad allt efter wägens längd), så är det wida att föredraga framför de södernt brukliga, som ensamt genom sin dyrhet äro olämpliga för wårt norrländska mindre betydliga åkerbruk.

Frågan om ny folkskolebyggnad i Haparanta stad har ändtligen kommit så långt, att ritning blifwit antagen och uppförande efter densamma åtagen för 8,000 Rdr Rmt (hwartill ytterligare komma åtminstone 2 a 3,000 för brädfordring, målning och inredning). Den kommer endast att bestå av skol- och gymnastiksal, men av ansenlig både widd och höjd samt ett förrådsrum. Den fordna folkskolebyggnaden kommer fortfarande att bibehållas, till bostad för folkskolelärarен och för småskolan. På landsbygden skall en ny flyttbar småskola med 1872 års början träda i werksamhet.

De lukor i härwarande Hushållsgille, som uppstått genom dödsfall, afflyttningar från orten, cessioner och andra orsaker, har jag antecknat å nu återgående förteckning öwer Gillets ledamöter.

Slutligen måste jag här nämna, att sjuklighet och öwerhopningar med både offentligt och enskildt arbete twinga mig att frånsäga mig uppdraget att wara härwarande Gilles ordförande.

Märk! En till min nästföregående årsberättelse wid deß införande i "Norrbottens läns Kungl. Hushållnings-sällskaps Handlingar för 1870—1871" av dessas utgifware fogad anmärkning twingar mig att här widfoga en upplysning. För det av mig i nyssnämnde likasom i denna årsberättelse begagnade stawningssättet har jag sökt werka i mer än 25 års tid, dels såsom offentlig lärare, dels enskildt i samtal med wetenskapsmän och andra. Det är således icke så nytt, som det i Stockholm sommaren 1869 föranledda Nordiska rättstawningsmötets förslag (hwilket utgifwaren menar med "det föreslagna nya stafningssättet"). Utgifwaren har således genom sin förbehållande anmärkning lyckligtwis rentwått sig ifrån misstanken för delaktighet uti eller gillande av icke allenast en swaghetssynd (till hwilken man genom andras föredöme dragen

och lockad warder) utan (hwad wärre hade warit) en i 25 års tid beramad och wäl öwertänkt uppsåtlig synd. Nämnde mötes och mitt stawningssätt öwerensstämma wisserligen i åtskilligt hufwudsakligt, såsom uteslutandet av de för det swenska skriftspråket ursprungligen främmande och öwerflödiga bokstäwerna, i tekningen av v-ljudet o. s. w., men skilja sig också i åtskilligt, såsom t. ex. i teckningen af de dubbla medljuden o. s. w. Här är icke stället att ingå i någon widlyftig förklaring, förswar av det ena eller andra, det gamla eller nya.

Från Pite stads Gille.

(Af hr Telegrafkommissarien L. A. Ringius.)

1:o. **Jordbruket:** Brukningssättet är, hwad stadsjorden beträffar, oförändradt lika som under närmast föregående åren. I allmänhet skötes stadens jord wäl och gödslas ritt, hufwudsakligen med afseende på gräsproduktion. Några mindre nyodlingar hafwa under de senare åren företagits, och har man derwid till en del på den otacksammaste och mest swårbrutna jordmån, genom sin rikedom på sten wäl förtjent af namnet "stenriket", nedlagt stora uppoffringar och oerhördt arbete.

Årets skörd har i allmänhet warit medelgod af såwäl sädesprodukter som potatis, höskaftningen har äfwen warit god, men bergningen förswårades något af ogynnsam wäderlek; höskgången anses under wintern komma att blifwa större än under wanliga förhållanden, enär tidig köld och ogynnsam wäderlek twingade att owanligt tidigt intaga kreaturen från betena till winterfodring inom hus. Den fjäril, hwars larv bär det respektingifwande namnet "gräsmask" observerades förekomma särdeles ymnigt under sommaren. Jordärtskocker hafwa af undertecknad odlats på försök på åkern, afskaftningen war till beskaffenheten god men till qwantiteten ringa.

2:o. **Ladugården och boskapsskötseln:** Till utfodring anwändes hufwudsakligen och nästan uteslutande hö. Nötkreaturen äro hufwudsakligen af ortens ras, delwis uppblandad med Holländsk, Dansk och Holsteinsk boskap, som stundom hitförts af ortens sjöfartidkande innewånare. Mjölken säljes eller anwändes utan att beredas till ost, som ej heller kan löna sig då mjölken städse kan afsättas till 25 a 30 öre kannan eller sommartiden, då sjöfarten pågår, till ännu högre pris. Smör beredes af en del utaf grädden, dock förekommer här, som flerestädes i länet, allmänneligen den oseden att äta upp en stor

om ej större delen af grädden direkte med mjölken — nyttigt hwarken för kassa eller tropp.

3:o. **Skogshandteringen:** Twänne ångsågar i närheten af staden nemligen Munksunds och Bergwiks hafwa under året fått ytterligare en medtäflare, uppförd å staden underlydande jord Löfholmen; en fjerde har under året blifwit beslutad och man har redan börjat widtaga förberedande åtgärder för anläggningen å jord inköpt från Pitholms by och belägen nära Munksund eller wid det så kallade Skuthamn. Bägge dessa sednare sågar tillhöra aktiebolag, det ena hufwudsakligen bestående af bönder som för ändamålet associerat sig, det andra af affärsmän och tjenstemän inom och utom orten. En mängd arbetskrafter dragas genom dessa fyra sågar i närheten af staden ifrån jordbruket och arbetslönerna stegras oerhördt; duglige dagswerkskarlar aflönades under sommaren med 2 Rdr a 2 Rdr 50 öre per dag och derutöfwer.

4:o. **Binäringar:** Trädgårdsskötsel bedrifwes föga; af ingen för afsalu, men af flera för prydnad och till husbehof, intresset härför är emedlertid märkbart tillwärande.

Stadens fisken äro i aftagande och hafwa på sednare tiden årligen betydligt försämrats, så att man har att befara, om så får fortgå, att de i en icke färdeles aflägsen framtid blifwa nästan wärdelösa. Hufwudorsaken härtill torde ligga uti att man, i brist på tillsyn och alla hämmande stadgar, på det mest hänsynslösa sätt årligen förstör massor af fiskyngel. Oaktadt många, som warmt intressera sig för en ändring härutinnan, icke försummat upprepade påminnelser och påstötningar om det trängande behofwet af stadgar eller ordningsregler för stadens fisken, har det nemligen ännu icke lyckats få detta mäktiga och i ögonen fallande behof tillfredsställdt.

Några andra binäringar i egentlig mening förekomma icke inom gillets område, enär man icke dit får räkna handtwerkerier m. m. som inom gillet såsom stad bedrifwas.

5:o. **Sparsamhetsinrättningar och skolwäsendet:** "Norrbottens läns Sparbank" har under året utlemnat der insatte men till uttagning uppsagde medel till ett belopp af 20,011 Rdr 26 öre, samtidigt hafwa insättningarne uppgått till 36,885 Rdr 35 öre.

Staden har twå folkskolor, en för gossar och en nyinrättad för flickor, hwilka bägge skolor af staden underhållas; men ingen af dessa bägge skolor emottager barn för första underwisningen, hwadan — då staden ej bekostar någon småskola — denna underwisning måste ske antingen i hemmen eller uti privatskolor; för den fattige arbetaren som ej kan

gifwa denna underwisning i hemmet och med sine ringa tillgångar har swårt att bekosta privatunderwisningen är således ej häruti[n]nan färdeles wäl förjdt. — Ingendera folkskolan eger det i skolstadgan föreskrifna planteringslandet ehuru härtill lämplig plats och jordmån icke saknas.

Från Pite sockens Gille.

(Af hr Öfwerstelöjtnanten m. m. W. v. Rehausen.)

Då jag nu går att afgifwa berättelsen för förlidet år, har jag inga förändringar i **brukningssättet** att anmäla inom Gillets område. De redskap, som för jordens bruk begagnas, äro af den i orten wanliga beskaffenhet och synas i allmänhet ganska ändamålsenliga, om de ock icke kunna tillfredsställa alla de fordringar, som nyare tiders uppfinningar i denna wäg ställa på åkerbruksredskapen. **Dikningar** werkställas wisserligen till det aldra nödwändigaste, men icke i det omfång, som utan twifwel är erforderligt för mera regndigra somrar. Under för wärtligheten så gynnsamma år, som de sistförflutna synes dock jordens afdikning wara tillräcklig, så att wäxterna icke lidit eller förlenats i sin mognad genom syra i jorden; en bidragande orsak härtill torde äfwen till stor del ligga deruti, att jordens botten, sjelfwa alfwen, icke är så fast och tät att den hindrar det öfwerflödiga wattnet att sippra ned, hwarigenom deß skadlighet åtminstone förminskas.

Årets **skörd** har warit fullt god, så wäl till mängd som beskaffenhet. Af hosföljande särskilda uppgift*) wisar sig, att forntalet kan ungefär beräknas:

för **Råg** till 16:de kornet öfwer hufwud,
för **Korn** till 7:de kornet,
för **Potatis** till 7:de a 8:de kornet.

Blandsäd och **Hafra** odlas obetydligt och torde kunna antagas till lika afkastning som kornet, der de icke afbergats till grönfoder.

Lin och **Hampa,** likaledes obetydligt odlade, ha gifwit medelmåttig skörd.

Det will synas, som denna skörd borde wara i det närmaste tillräcklig för socknens behof, och detta är också må-

---

*) Denna uppgift intages i de jordbruks-statistiska uppgifterna för länet. Utg. anm.

hända förhållandet, om man antager att skördebeloppet skulle kunna fördelas lika på hwarje person. Men då säkerligen rätt många hemmansegare af klok hushållning spara sitt öfwerskott till en kommande tid, och ett stort antal personer af arbetsklassen hafwa dels intet och dels ganska litet att förda, så är naturligt, att import af spannmål och mjöl äfwen under ett godt år behöfwes.

Fodertillgången är äfwenledes god, eller ungefär lika som förlidet år. Utfodringssättet för ladugården, som i allmänhet består af ortens ras, hwilken ock synes wara ganska god, har icke undergått annan förändring än den riktigare utfodring, som fodertillgången medgifwer.

Några **mejerier** finnas, tywärr, icke inrättade inom byarne, och ladugårdsprodukterne äro icke tillräckliga för behofwet, men likwäl torde med wißhet kunna sägas, att **smör**tillwerkningen icke obetydligt ökats, likasom att smörets beskaffenhet på många ställen förbättrats. Kunde mindre förlagslån beredas för mejerier till inköp af mjölk eller af grädde, som inom ett hushåll är lättare att bespara än mjölken, så skulle mejeriers inrättande troligen taga bättre fart.

Skogshandteringen inom orten synes winna en ännu större utweckling än förr, i det att en ny ångsåg förliden sommar sattes i gång och en annan snart torde bli färdig. Bägge egas af bolag. Utan twifwel måste dessa företag grundas på en förutsatt timmertillgång från kronans uppemot Arwidsjaur befintliga, betydliga skogar, sedan de blifwa tillgängliga genom rensningar i Pite elf och deß tillflöden. Någon annan förädling af träwirke, än den wanliga försågningen till plankor och bräder, eger icke rum wid sågwerken härstädes.

Bland **binäringar** intager tjärutillwerkningen säkerligen främsta rummet, om man undantager den öfriga skogshanteringen, hwilken snarare kan kallas en hufwudnäring. Afwenledes är förfärdigandet af större och mindre båtar icke obetydligt, så att en stor mängd deraf afsättes söderut. Såsom båtbyggare är Hemmansegaren Edin i Böhle särdeles framstående, och i Roswiks by förfärdigas ett stort antal ofta ganska goda båtar. Tillwerkningen af salpeter aftager och kommer snart att upphöra. Fiske, stundom lönande, idkas i de flesta byar som ligga wid kusten. Längre upp efter elfwen är fisket ringa. Hussljöjden inskränker sig i allmänhet till något wäfnad och spånad af lin och ull, samt förfärdigande af nödig redskap. Möblers och bättre åkdons tillwerkning är obetydlig.

och till åsättande å desamma af möjligast låga försäljningspriser; anhållande Bestyrelsen derjemte att denna uppmaning måtte åtföljas af en erinran om det anslag af 300 Rdr som af Kongl. Patriotiska Sällskapet för innewarande år ställts till Bestyrelsens disposition för att anwändas såsom premier för de artiklar som deraf företrädeswis kunna anses förtjente, kommande enahanda anslag äfwen för ett följande år, efter all anledning, att af Bestyrelsen disponeras.

Stockholm den 16 Oktober 1871.

Eric Sparre. **C. G. Gervin.**

Afwa Landtbruksskola.

Till Kungl. Landtbruks-Akademiens Förwaltnings-Komité!

Härmed får jag äran öfwerlemna en wördsam redogörelse öfwer werksamheten wid denna Landtbruksskola under det förlidna året.

Lärlingarnes antal, som från läroårets början uppgick till tolf, förminskades derunder, derigenom att fyra i anseende till bestyrkt sjuklighet erhöllo tillstånd att lemna skolan, till åtta. Af dessa lärlingar, hwilka sålunda från skolan blifwit entledigade, har en, neml. G. Lindström från Afwa by den 9 sistlidne Augusti med döden afgått. Bland de åtta qwarwarande har helsotillståndet ständigt warit godt äfwensom flit och uppförande berömwärde, såwäl i studier som i de jordarbeten hwilka wid skolan under årets lopp förekommit. Framstegen hafwa till följe deraf warit rätt goda.

Den 24 sistlidne Oktober undergingo fem af dessa offentlig afgångsexamen. I anseende dertill att alla de uteexaminerade woro hemmansegaresöner, antog endast en af dem tjenst och detta hos Herr Kommissarien Ringius i Piteå, oaktadt förmånliga anställningar warit alla erbjudna. De öfriga återgingo till sina hem, dels för att biträda föräldrarne i deras gårdsbruk och dels, såsom C. J. Carlsson, för att öfwertaga sitt eget ärfda hemman. De uteexaminerades platser återbesattes med nya lärlingar, hwilka alla utom en likaledes äro hemmansegaresöner. De äro alla bördiga från länet. Flit, godt uppförande och ordningssinne tyckas blifwa alltmera hemmastadde wid Afwa landtbruksskola.

Under förra årets winter fortgick den **theoretiska** undervisningen intill den 1 Maj fem timmar dagligen, fördelade på morgon och afton, och med bibehållande af samma lektionstimmar, fortgår bemälde undervisning från den 1 sistlidne Nowember uti de ämnen Kungl. Maj:ts nådiga Reglemente af den 27 Mars 1863 föreskrifwer och enligt den speciella plan Kungl. Landtbruks-Akademiens Förwaltnings-Komité af den 11 Nowember samma år utfärdat. Efter wanligheten meddelades under sommaren undervisning uti wertlära, landtmäteri och afwägningskonst.

En lärling tjenstgör månadtligen såsom gårdsrättare och förer derunder dagswerksjournalen samt öfrige wid gården förefallande anteckningar.

Arbetena i **slöjdstugan** och **smedjan** fortgå dagligen på enahanda sätt som under föregående åren. Twenne lärlingar hafwa såwäl under denna som under förra årets winter derstädes efter tur warit sysselsatta och hafwa utom fullgjorde reparationer af gårdens åkerbruksredskaper, en försåld rullharf samt åtskilliga dels winter- dels sommarkördon blifwit tillwerkade. För närwarande är en enkel sädesradsåningsmaskin, afsedd och anmäld till utställning wid Industriexpositionen i Köpenhamn, under arbete. Underwisning i hofbeslageri har ock blifwit meddelad åt skolans lärlingar.

Landtbruksskolans **åbyggnader** äro i samma skick som tillförene. Utom det att en större så kallad sommarladugård å betesmarken blifwit uppförd, är endast en reparation och fullkomning af innanredet uti den förutwarande ladugården, framtwingad af den fortgående tillwexten i kreatursantalet, nämnwärd.

Skolans **jordbruk** har förlidet år lemnat en i alla afseenden mycket nöjaktig afkastning. Wårbruket, börjadt med kornsådden den 31 Maj, slutade med potatissättningen den 8 Juni. Den 13 September afslutades skörden och den 28 i samma månad potatisupptagningen. Kornet lemnade i afkastning 7,6, rågen 11,5 samt potatisen 77,25 tunnor från hwarje tunneland. Höafkastningen, ganska nöjaktig, har dock något understigit det föregående årets. Orsaken härtill är utan twifwel den, att intet regn härstädes föll förrän den 2 Juli, från hwilken sistnämnde dag wertligheten först kunde taga sin början, serdeles som all egentlig sommarwärme dittills uteblifwit. Under förliden sommar besåddes 8 1/2:dels tunneland, hwaraf fem woro nyodling, med Johannisråg, hwilken under hösten lemnat en mycket rik grönfoderskörd, som dels uppstillats färsk, dels torkats på häßjor till förfoder. Bergningswädret war under hela såwäl slåtter- som skördetiden ganska ogynnsamt, men hela grödan blef det oaktadt inbergad fullkomligt oskadad. Jordbruksarbetena fortgingo till den 1 Nowember, hwarunder fyra tunneland af en förut afdikad myräng blefwo uppodlade. Femhundratjugutre sträckfamnar öppna diken hafwa under årets lopp blifwit gräfda. — I sammanhang härmed torde böra anmärkas, att, sedan nu laga skiftet inom Afwa by blifwit afslutadt och Skolan derigenom erhållit sina bestämda gränser, wertföljden å det så kallade gårdsskiftet, utgörande sammanlagde 9 1/4 tunneland,

kunnat anordnas på följande sätt: träde, väg, rotfrukter och korn. Den aflägsnare mera frostländta delen af egendomen, hufvudsakligen afsedd till foderodling, blifwer i mån af arbetskrafter och gödseltillgång uppodlad och afdikad samt efter att hafwa lemnat en väggröda igenlagd till gräs för en obestämd framtid.

Hwad **kreatursfötfelu** angår, så må nämnas, att kreatursantalet för närwarande utgöres af 19 mjölkande kor, en äldre samt twenne yngre tjurar, fem qwigor, fyra hästar, tolf får — till en del af Southdownsrace — samt twenne swin-kreatur. De nitton mjölkdjuren hafwa lemnat uti medeltal 689,30 kannor mjölk pr ko under årets lopp. Alla dessa kreatur, hwilka med undantag af twenne hästar, äro i sin bästa ålder, hafwa städse warit friska. — Göromålen uti stallen och ladugården bestridas såsom förut af lärlingarne, likaledes efter tur.

Skolans enda binäring, laxfisket, har ej idkats med någon framgång utan snarare, så framt man utsträcker kostnadsberäkningen äfwen till de på denna handtering nedlagde dagswerkena, med förlust.

Onsdagen den 23 sistlidne Augusti inspekterades Skolan å Kungl. Landtbruks-Akademiens wägnar af Herr Intendenten och Riddaren Juhlin-Dannfelt.

Afwa Landtbruksskola den 25 Januari 1872.

Sixt. Axel Fogelmark,
Skolans föreståndare.

Åminne.

Till Norrbottens läns Kungl. Hushållnings-sällskap.

Undertecknad får härmed afgifwa årsberättelse för år 1871.

Kreaturens antal består för närwarande af 14 st. kor, 2 st. tjurar, 3 st. årsgrisar, 22 st. får och 2 st. hästar; och kommer ytterligare, att under denna winter påläggas 4 st. qwigkalfwar.

Ladugårdens afkastning har synnerligen under betestiden warit mindre än föregående år; kreaturen lägo ofta ute om nätterna; ty i anseende till den widsträckta betesmarken är det swårt att få reda på dem om aftnarne, ett missförhållande som är allmänt i hela orten, och hwilket först afhjelpes genom ordnade beteshägnaders anordnande, för hwilka wid Åminne finnes utmärkta lägenheter, och hwartill början blef gjord förliden wår genom instängning och rödjning af 46 tunlands areal. Att under sommaren löna och föda ett ofta opålitligt wallhjon blifwer i längden kostsammare, åtminstone hwad Åminne widkommer, än att ordna 2:ne alternerande beteshägnader. Mjölkqwantiteten kan ej i anseende till de ofwan yttrade olägenheterna uppgifwas, men under året blef tillwerkadt 72½ lispund Smör, hwilket resultat är någorlunda tillfredsställande, då dertill tages i betraktande, att 8 personers hushåll haft sitt dagliga behof af såwäl kaffegrädda som minst 1 kanna filmjölk, deßutom blefwo 5 st. kalfwar pålagda, till hwilka åtgått mycket ofkummad mjölk, äfwensom ofkummad mjölk ofta sålts i form af "fil".

De tre torpare, som bo under Åminne, framföda hwardera 2:ne st. kor, 1 st. unguöt samt 6 a 7 st. får hwardera, och tyckes deras ekonomiska ställning under senare åren något förbättrats.

Foderafkastningen blef förra sommaren 8,400 lisp. hö och cirka 700 lisp. halm. Orsaken hwarföre hötillgången är mindre än enligt 1870 års berättelse, härleder sig deraf, att 10 tunlands areal gamla wallar blefwo före berguingen upplöjde samt 5 tunlands areal gamla wallar tills widare inhägnade till bete — planen ofwan ladugården.

Spannmålsodlingen lemnade ringa afkastning, ty i anseende till igenläggning, gödslades starkt, och gräsfrö insåddes samtidigt med säden, men följden blef, att gräset tog öfverhand så att såväl rågen som kornet blott lemnade 4:de a 5:te kornet i afkastning, hwarmed bruknings- och bergningskostnaden på långt när ej godtgöres. Detta må anföras såsom ytterligare ett bewis till de många, som under en följd af år blifwit lemnade, att spannmålsproduktionen ej är förenlig med ortens klimatiska förhållanden, men att boskapsfötseln deremot har en stor och gynnande tid för framtiden.

I afseende på gödselproduktionen må anföras, att första arrendeåret utfördes 416 laß gödsel, men förliden wår hade den stigit till 636 laß; men under nästa sommar tillkommer, utom den stigande tillökningen i den animaliska gödseln, cirka 200 laß kompostgödsel, som då är mogen för åkerjorden.

Åminne den 20 Januari 1872.

J. F. Sandstedt.

Gillenas Årsberättelser.

Från Haparanda och Neder-Torne Gille.

(Af hr Doktor J. Pipon.)

Området för Haaparanta Hushållsgilles werksamhet har under det år, som denna berättelse omfattar, icke i allo hugnats med samma goda förd, som Norrbottens läns öwriga delar enligt K:s B:s berättelse inhöstat. Wisserligen har sädesförden härstädes utfallit ungefär lika gynnsamt, men däremot har den för länets nordlige delar ännu wiktigare höförden genom gräsmaskens härjning utfallit gänska ogynnsamt, lyckligtwis dock ej inom gillets hela werksamhetsområde, utan hufwudsakligast endast inom Haaparanta by. Efter hwad man känner har detta skadedjur denna gång uppträdt uteslutande (med undantag af en liten fläck inom ett hemman i Neder-Kalix) inom nämnda by och på gränsen till de närmast liggande. Det är ock så just detta deß enstaka uppträdande på detta lilla område, som kanske mer än wigten af den skada, den förorsakat, som påkallar sakens omnämnande här för att wäcka Hushållnings-sällskapets (och möjligen widsträktare) uppmärksamhet på densamma. Då, såsom bekant är, ängsfötseln här utgör den wigtigaste delen af jordbruket och denna larf, som tyckes börja ofta nog infinna sig här, hotar att bliwa för wåra ängar, hwad höstfrosterna äro för wåra åkrar, så synes det wara på tiden att söka utfinna medel och utwägar till deß motande. Det är wisserligen sannt, att, likasom läkarewetenskapen oaktadt sina ofantliga framsteg på sednare tider, som nu sätta den i stånd att utföra hwad som fordom kallades "underwerk", likwäl står råd- och hjelplös inför wissa sjukdomar, så synes äwen jordbrukswetenskapen, som, äwen den, gått betydligt framåt, känna sig hopplös och wanmäktig emot somliga "landsplågor" eller förstörande naturkrafter; men likasom jordbrukaren genom uppmärksamhet aktgiwande på somliga af dessa förstörande krafter, t. ex. frosten, som wäl kunde anses för en af de "obotliga", hurn den näml. uppträdde nyckfull, såsom det tyckte, skadande den ena åkern

och lemnande den andra oskadd inom föga awstånd, slutligen kom underfund med orsakerna till denna nykterhet och lärde sig att, om ock icke fullkomligt hindra, dock mildra dess härjningar genom undanrödjande af de bidragande orsaker, som stod i hans makt, att undanrödja, så för wäl ock i denna sak genom forskningar och försök, mildring, om ock icke fullkomlig bot, kunna winnas. Då, såsom bekant är, de fjärilar, som lägga äggen till dessa larver, likasom andra fjärilar, dö nästan efter äggläggningen och efter densamma således ej förflytta sig (i anseende till sin långsamma flygt och sitt täta hwilande) långt från den trakt, der de födts och fortplantat sig genom äggläggning, så tyckes den trakt, der dessa larver följande wår af en eller annan orsak förhindras i sin utwekkling, böra bliwa fredad för dem; men så är icke förhållandet. Orsaken härtill kan möjligen ligga däri, att dessa larver intet är alla utdö, om ock så få af dem bliwa wid liw, att deras uppträdande ej enb warsnas men dessa få kunna dock med den hos de lägre djuren wanliga otroliga fruktsamheten wara i stånd att för följande år frambringa en awföda tillräcklig att förstöra stora trakter. Jag har till och med under samtal med jordbrukare om denna sak aw trowärdiga personer hört dem hawa sett dessa larver om wåren, innan snön ännu bortgått, utströdda helt oförmodadt och på en gång utefter stora sträcker på snön; de tykkas således aw något skydrag eller starkare wind hawa förflyttats från trakter, der de redan kommit upp ur jorden och i rörelse. Hwad åter beträffar de omständigheter, som inwerka hämmande eller befordrande på deras utweckling, så har man hittils ansett sig hawa kommit under fund med att wärma och torka om wåren befordra, men kyla och regn under samma tid förhindra densamma. Kyligheten har dock denna gång ej förhindrat den här och anser man torkan ensam hawa warit tillräcklig att befordra den, så borde i år hela Swerige hawa hemsökts aw dem. Samma inkast och swårigheter i förklaring möter man, om man söker denna förklaring i uppträdandet eller uteblifwandet aw wissa fågelarter, som om hösten uppsöka dessa larver till föda, åtminstone då det, såsom här, gäller trakter så nära hwarandra, att de haft nästan alla de omständigheter, som här kunnat inwerka, gemensamma. Med ett ord: saken påkallar omnämnande och alwarlig uppmärksamhet.

Hwad öwriga näringar inom gillets område beträffar, så har fisket, hwaraw, såsom bekant är, det aw lakS utgör en aw huwudnäringarna, icke warit särdeles gynnsammare än föregående år, oaktadt man haft skäl att redan se någon frukt

Den ekonomiska ställningen är till följd af det goda året och stora skogsförtjenster ganska god, och afbetalningen af sockens skulder till staten är dels redan fullgjord och dels försiggår utan synnerliga swårigheter.

Af **jordbrukspremiefonden** skedde ingen utdelning år 1870, till följe hwaraf det betydliga beloppet af 160 kr. fanns att för sistlidet år tillgå. Detta är ock, efter det ett stort antal uppgifter om werkställde odlingar till Kommunalnämnden inkommit, utdeladt uteslutande för nyodlingar och afdikningar deraf; men då skäl förefunnes till antagandet, att uppmätningen af de uppgifna odlingarne werkstälts af mindre kunnige personer samt uppgifterne äfwen i andra fall kunde fordra kontroll, har beslutats, att fördelningen skulle ske inom wissa distrikt af dertill utsedde personer, sedan de närmare granskat uppgifterne. Premiebeloppet är således af Kommunalnämnden till dessa distrikt utlemnadt, men till huru stort antal de sedermera inom dessa utdelats, kan ej uppgifwas förr än deras redogörelser inkomma. Arealen af werkställda nyodlingar kan antagas till minst 70 tunland.

I afseende på **skolwäsendet** är framåtskridandet märkbart och tillfredsställande. Den åldrige Kyrkoherdens nit understödjes af församlingens goda wilja. Så hafwa under förlidet år småskolornas antal, utom fasta skolan, icke blott ökats till tolf utan jemwäl åtgärder widtagits så, att från innewarande års början ytterligare sex, eller inalles 18 småskolor, träda i werksamhet, så wida tillräckligt antal lärare eller lärarinnor erhållas, hwilket man har skäl att antaga.

Några insättningar i Lifränteanstalt ha, så widt kändt är, icke skett under året. Förtroendet för **Sparbanken i Pite** stad drager dit de sparpenningar som afsättas, och önskligt wore att sådant skedde i större omfång. Medgifwas måste dock, att penningars insättning i en Kapitalförsäkrings- och Lifränte-anstalt i många fall bereder större fördelar.

Från Neder-Lule Gille.

(Af hr Kyrkoherden J. A. Englund.)

Det är med synnerlig tillfredsställelse jag härmed har äran afgåta berättelsen rörande förhållandena inom gillet, då den sist inhöstade skörden warit i allmänhet af någorlunda god beskaffenhet och således den jordbrukande befolkningen äfwen detta år blifwit i tillfälle att fortsätta botan-

det af de ekonomiska refwer, som warit oundwikliga följder af flera års mißwäxter eller swaga skördar.

Wåren war wisserligen icke egnad att ingifwa synnerliga förhoppningar. Det ljumma och milda wårwäder, som inträffade redan i Mars månad, efterföljdes af en långwarig köld och blåst, såsom wanligtwis blir förhållandet, då wärme förekommer på en tid, som wintren i dessa nordiska bygder för sin räkning tagit i anspråk. Denna senare blef långwarigare än man wäntade och i följd häraf kunde icke sådden allmänt på wanlig tid förfiggå. Wäl war en och annan jordbrukare i tillfälle att redan omkring den 25 Maj börja nedmyllandet af sitt utsäde, men de flesta måste uppskjuta sitt såningsarbete, emedan deras åkrar denna tid icke woro tillräckligt torra. Detta uppskof blef i följd af ett härefter inträffande snöfall, wida längre än man wäntat. Först sedan en wecka förflutit af Juni månad kunde sådesanden sägas hafwa inträdt för flertalet af jordbrukarne inom gillet. Men om således wåren syntes särdeles ogynsam, kan dock ej detsamma på det hela taget sägas om sommaren. De tre a fyra första weckorna efter midsommaren woro särdeles warma, men också så torra, att knappt en regndroppe föll, för att läska de under solglöden törstande ängs- och åkerfälten. Men efter förloppet af dessa weckor inträffade ett omslag, och förhållandet blef nu helt och hållet motsatt. Regn föll rikligen, uppfriskande wegetationen och dermed äfwen jordbrukarnes förhoppningar om en god höskörd. Men nederbörden blef långwarigare än man wäntat och önskat, och det war wäl ingen trakt wid kusten, der öfwerflödet häraf blef så stort som inom gillets område. Härunder sjönk temperaturen efter hand till den grad, att man började hysa farhågor för frost. Dessa farhågor besannade sig likwäl icke, ehuru de i det afseendet werkade ofördelaktigt, att man här och der började kornskörden innan åkern hunnit mogna. Detta har dock icke skett så allmänt och, der man så förfarit, icke heller så långt före tiden för kornets mognad, att ofwan uttalade omdöme om skördens beskaffenhet behöfwer någon jemkning.

Kornet, som är ortens hufwudsäde, har således gifwit fullt medelmåttig skörd eller 5—6 kornet. Wisserligen har man erhållit både slöjsäd och fullwigtigt korn, hwadan beskaffenheten icke är i allmänhet lika utmärkt som år 1870; men mängden är i stället större. Rost har såsom en följd af det ihållande regnet under sommarens senare del wisat sig på wissa åkrar, men detta har icke mera allmänt warit

förhållandet och der sådant inträffat, har det endast warit en mindre del af grödan, som lidit af denna sjukdom. Kornskörden gifwer således, om än mindre god än förra årets, icke den minsta anledning till klagan.

Rågen, hwaraf afkastningen för en och annan warit rik, har dock i allmänhet blifwit skördad omogen. Högst 15:de kornet anses detta sädesslag hafwa gifwit.

Hwete har ej detta år blifwit odladt.

Hafra förekommer på få ställen och har ej mognat.

Potäter och andra rotfrukter hafwa gifwit rik afkastning.

Lin- och **Hampodlingen** befinner sig ännu i sin linda.

Trädgårdswäxterna, wanligen bestående af ärter, böner, åtskilliga kålsorter, gurkor, m. m., hwilka egentligen odlas af personer, tillhörande ståndspersonsklassen, hafwa wäl ej burit rik frukt, men likwäl betalat det arbete och de kostnader, som denna i norden mera förbisedda gren af landtbruket kräfwer.

Höskörden har blifwit fullt medelmåttig, dels bättre och dels sämre än under år 1870.

Odling af förut ofruktbar eller mycket swagt fruktbärande mark har fortfarande warit i raskt framåtskridande. Såsom bewis på huru man är angelägen att lägga under plog hwad som förr gifwit ingen afkastning eller ett tunt gräs, må nämnas, att twänne bröder, hwilka under sommaren pläga sysselsätta sig med att plöja på beting, denna sommar upplöjt icke mindre än 50 tunland, dels förut oupphruten mark, dels utwurna linder. Naturligtwis äro dessa nämnda tunland endast en ringa bråkdel af hwad som inom gillet blifwit wunnet eller återwunnet åt odlingen. Det kan numera anses som regel, att bonden årligen ökar arealen af sin fruktbärande jord.

Ladugårdsskötseln befinner sig ungefärligen på samma ståndpunkt som förr. Att denna icke måtte wara synnerligen hög, bewisar sig af den swaga export, som härifrån eger rum, ändock gillet har bättre sjelfwärande ängar än många andra inom fäderneslandet, hwarifrån ladugårdsprodukter i betydlig mängd utföras.

Hussljöjden ligger på det hela nere. Några åkdon, några laggkärl och andra temligen primitiva alster af en husflit, som ännu wäntar på sin utwecklingsperiod, äro allt hwad som kan åstadkommas på en ort, som af naturen fått anwisningen att låta slöjden ingå såsom en hufwudsaklig beståndsdel i befolkningens ekonomiska werksamhet.

Någon betydligare skogsafwerkning förekommer ej inom gillets område, af orsak att så godt som intet finnes att af-

werka. Med undantag af ett icke så ringa qvantum bjelkar och timmer, som afyttras af Ahlwils by, och den ved, som försäljes till Luleå stad, måste man inskränka sig till fyllande af eget behof af skogseffekter. I stället pläga allmogen från en del byar begifwa sig till Öfwer-Lule, för att der medelst förslor biträda wid skogseffekternas transporterande. Derigenom erhålles en kontant winst, som i förening med den någorlunda goda skörden är egnad att upphjelpa den ekonomiska ställningen. Detta torde wara obestridligt, hwad för öfrigt må tänkas och sägas om sjelfwa sättet för skogsafwerkningens bedrifwande.

Inhyseswäsendet fortfar att wara i ungefärligen samma skick som förr. Om också en och annan af inhysingarne blifwit fästad wid jorden, är dock den lösa befolkningen tillräckligt talrik för att innebära en fara för framtiden. Någon ändring i förhållandet lärer wäl ej inträffa, förr än den besutna allmogen får ögonen öppna för denna fara och i sitt eget, framför allt sina efterkommandes, intresse upplåter jord åt denna del af befolkningen, som kunde blifwa till werkligt gagn för landet, om deß werksamhet blefwe riktad på jordbruket i stället på tillfälliga förtjenster. Wisserligen förebär mången hemmansegare, att inhysesmännen icke wilja emottaga jord af bönderna, äfwen om wilkoren för upplåtelsen äro än så billiga; men då det är jordens egare, som skrifwer lagar för den som endast med hans tillstånd bor på denna och icke twärt om, måste detta förebärande hänföras till det slags förhinder, som icke pläga gå och gälla såsom werkliga sådana.

Folkbildningen är onekligen i framåtskridande. Skoldistriktet blef förra året indeladt i fyra subdistrikt, af hwilka ett består i twå och de öfriga i tre rotar. Hwarje subdistrikt har en examinerad folkskolelärare. Hwarje rote, med undantag af de twå, som äro närmast kyrkan, har en biträdeslärare eller lärarinna. Dessa underlärare hafwa alla genomgått seminarium för bildande af småskolelärare och -lärarinnor. De examinerade lärarne ambulera **emellan,** småskolelärarne **inom** rotarne. Ambulerandet sker i en wid början af hwarje läseår bestämd ordning. Läraren kommer alltid efter ett wisst tidsförlopp tillbaka till de större byarne, af hwilka några hafwa skola $^2/_3$:delar af läseåret. Derigenom måste efter hand skolunderwisningen blifwa tillgänglig för det wida öfwerwägande flertalet af församlingens barn. Till de små byarne flytta ej lärarne, utan måste innewånarne derstädes sända sina barn till de närmast belägna större, då skolan dit blifwit förlagd, hwilket de dock tywärr ofta underlåta i anseende till

härmed förenade beswär och kostnader. Att biträdeslärarne och -lärarinnorna kunna flytta omkring, utan att några twister uppkomma angående deras emottagande och kosthållande, är en följd af Landstingets 1869 fattade beslut angående skolwäsendets utweckling och förbättring.

Från Öfwer-Lule Gille.

(Af hr Apotekaren J. F. Meijer.)

Under de fyra sista åren hafwa wi i allmänhet haft att glädja oß åt goda afkastningar af såwäl åker som äng. Bland dessa intager det sista året en med sina föregående fullt jemförlig plats. Att jordbruket under sådana förhållanden måste allt lifligare omfattas och sporra odlarens omtanke för deß widare utwidgning och omsorgsfullare skötsel, ligger i sakens natur. Enwist sitter det gamla bruket inne hos Norrbottningen att år efter år utträda jorden med ett och samma sädesslag; så småningom måste dock denna förderfliga plägsed wika för de gynsammare utslag, som wunnits genom omwerling af sädesslag eller ock att, med gräsodling till hufwudsyfte, efter att, högst twå års utsäde af hafra, råg eller korn, till linda igenlägga den uppodlade tegen. Kändt är att afkastningen af nyland förlidet år gått upp till 9:de och 10:de kornet, under det att gammal jord lemnat 5:te och 6:te kornet.

När skogsförslorna blifwit uppdrifna till de oerhördt höga priser, som de för närwarande betinga, är det klart att ladugårdsskötseln härpå skall lida. Det bästa och kraftigaste höet utfodras i skogen. Myrhö och halm blir alltför ofta ladugårdens hufwudföda. Medelafkastningen kan, under angifna förhållanden, derföre icke uppskattas till högre än 500 kannor om året af hwarje ko. Dock om denna ladugårdens nog stjufmoderliga behandling talar om en skumögd blick för wår hufwudnäring, kan man icke annat än tacksamt erkänna det utwägar att gälda den skuld, som 1867 års misswext åsamkade, såwäl den fasta som lösa befolkningen till det mesta beredes genom skogshandteringen, som derför också tager, så winter som sommar, mycken arbetskraft i anspråk. Wid de inom Gillet befintliga 10 sågwerken sysselsättes omkring 300 arbetsföra personer.

Linodlingen befinner sig ungefärligen på samma ståndpunkt som i fjor. Hågen för densamma wexer om ock långsamt.

Går sistnämnda binäring långsamma steg framåt, så tyckes tyvärr fiskena med raska steg gå bakut. Afkastningen minskas år för år. Detta gäller i främsta rummet laxfisket. Skulle ej odling af lax wara en för Norrbottens Hushållnings-sällskap behjertansvärd angelägenhet?

Alldenstund detta Hushållsgille de sista åren tryckts af swåra inbördesutlagor, har det icke mäktat att öka antalet skolor utöfwer det antal, en fast och sju småskolor, som det för twenne år sedan egt.

Från Råne Gille.

(Af hr Inspektor A. Sjöstedt.)

Den långa, kalla och torra wären förorsakade landtmannen ett dröjsmål med wårarbetet till in uti Juni månad. Wårsådden måste då werkställas på många ställen i högst otjenlig och illa arbetad jord.

Efter såddens fullbordande fortfor ännu torkan och förorsakade att säden kom mycket tunt och ojemt upp. Kornbredden stod tynande till i medlet af Juli månad, då ett wälgörande regn påskyndade wärtligheten.

Omkring den 24 Aug. inträffade en frostnatt, hwilken dock ej orsakade någon egentlig skada, men påskyndade sädens aftagande, hwilken då befans wara mer och mindre mogen.

Kornet, som är ortens hufwudsäde har lemnat, oaktadt de förut nämnda mißgynnande wäderleksförhållanderna, en ganska tillfredsställande äring. Man kan med all säkerhet antaga det kornet lemnat 6:te kornet i afkastning. Kornets wigt kan ej uppgå till mer än högst 11 lisp. pr 63 kannor.

Rågen har lemnat en särdeles god afkastning, såwäl till qwantitet som qwalitet.

Potäterna har äfwen lemnat en särdeles rik äring, till och med så rik, att det funnits personer som ansett det ej löna mödan upptaga hwad som öfwerstigit deras behof för eget hushåll, hwilket kan tjena till bewis på den wärdslöshet samt dåliga beräkning som här stundom tyvärr förefinnes. I början af September inträffade stark frost, som nedträngde i jorden 3 a 4 tum och skadade öfwersta potäterna, ehuru wid upptagningen war ganska swårt att skilja de friska från de skadade, utan måste de följas åt ned i källaren, hwareft de skadade potäterna snart började att smitta de friska, så att på många ställen hela deras potatisförd gått förlorad.

Höafkastningen har, i synnerhet på de sidländta marlerna warit god, men på lindor och hårdwall kan störden anses medelmåttig, samt mer och mindre wäl bergad.

Hwad **jordbruket** beträffar kan man ej stönja något framåtskridande, hwarken i ena eller andra afseendet. De twenne föregående åren tycktes linodlingen taga en ganska god fart, men tyvärr synes den nu wara till stor del bortglömd. Dock kan man antaga orsaken härtill wara brist på utsädesfrö. Skulle någon eller några inom hwarje gille wara williga åtaga sig försäljning af linfrö till utsäde är det mycket troligt det linodlingen skulle gå framåt. Mången torde hysa mißtro till sådant linfrö som är flera år gammalt, men dertill finnes intet skäl, emedan ju gamlare linfröet är desto säkrare gror det, samt lemnar både längre och bättre lin än det yngre fröet.

Ladugården och **boskapsskötseln:** Kreaturens utfodring är ställd på indragning och hwad som i allmänhet bestås dem är myrhö och halm. Häraf kan kreaturen lifnära sig, men ej lemna någon nämnwärd afkastning. Kreatursraserna bestå nästan uteslutande af den s. k. fjellrasen. Dock har från Melderstein's stamhelländeri, som består af blandad fjell- och algauerras utgått ett ej obetydligt antal ungdjur och kalfwar, hwilka i allmänhet wisat sig fördelaktiga.

I **skogshushållningen** synes förändring till det bättre ej hafwa inträdt. Att skogarne äro hårdt anlitade synes af det undermåliga och dåliga timmer som till sågarna anländer för att der förädlas.

Inom Råne socken finnas för närwarande 11 st. sågar och dessutom en under byggnad wid Orrbyn. Wid dessa sågwerk äro cirka 600 man sysselsatta, dock är häri inberäknadt de som flotta timmer, bjelkar och bräder samt de som anwändas wid lastplatsen. Biprodukter äro wid dessa sågar okända.

Fiske odlas inom gillet obetydligt. Laxfisket har i Råne elf de senare åren lemnat 40 a 60 st. lax. Om wären fiskas här ej obetydligt med tajmen och om hösten sik, dock ej mer än som kan afyttras inom socknen.

Från Neder-Kalix Gille.

(Af hr Brukspatron D. Hummel.)

Då nedskrifwandet af den wanliga årsberättelsen nu företages från härwarande Hushållsgille, sker det under in-

tryckt af sann tillfredsställelse öfwer det goda år, som Förs-
synen ånyo beskärt. Samtidigt påtränger sig ock den tanken:
Mätte socknens innewånare på ett rätt sätt uppfatta och wär-
dera allt det goda dem wederfarits.

Daktadt ihållande kall wäderlek under wåren försenade
såningstiden till början af Juni månad, öfwerwanns detta
menliga förhållande, dels genom det kraftiga utsädeskornet
af förra årets skörd, dels genom derefter inträffande tjenlig
wäderlek, och hufwudsakligast genom den frostfria wäderleken
under det grödan mognade och skördades.

Hufwudsädet Korn har sålunda gifwit större afkastning
i quantitativt, ehuru något mindre i qvalitativt hänseende
än förra året;

Råg: Ehuru den kalla wäderleken på wåren war menlig
för rågbrodden, har dock skörden häraf utfallit någorlunda god;

Hafra har delwis blifwit mogen, delwis såsom grönfoder
särdeles frodig;

Rotfrukter hafwa lemnat riklig afkastning;

Linodlingen har beklagligen snarare af- än tilltagit. Så-
som förnämsta orsaken härtill uppgifwes brist på för den-
samma tjenlig jord, enär obetydlig areal af gamla lindör
finnas att upprista;

Höfångsten: De, som börjat slåttern af gammal wana
på wiss dag, utan att taga i betraktande att gräsroten först
2:ne weckor sednare kunde komma till wäxtlighet, hafwa er-
hållit klenare skörd, hwaremot de, som afbidade rätta tiden,
hafwa fått god skörd. En god hjelp för kreaturens utfodring
beredde ock sistlidne höst derigenom, att den blida wäder-
leken under hela Oktober månad medgaf, att kreaturen kunde
födas ute på marken twenne weckor längre än wanligt.

Smörproduktionen har warit större än sjolåret. Waran
har äfwen funnit rask afsättning till pris af 10 till 12 rits-
daler pr 20 skålpund.

Ladugårdsskötseln: Kreatursracen är hufwudsakligast
den inhemska. Kreaturen utfodras wisserligen merendels på
gamla sättet, men dock i allmänhet omsorgsfullt. Det goda
smör, som här tillwerkas och hwaraf 350 a 400 centner kun-
nat afyttras utom socknen, ådagalägger, att mjölk och grädda
wäl behandlas; dock är det att hoppas, att den ännu bättre
rationella mejerirörelsen småningom äfwen här skall komma
till stånd. Hwad som häremot mest lägger hinder, är det
långa afståndet byarne emellan i de flesta delarne af socknen.
Det i Gammelgårds by tillernade mejeriet har ej kommit
till stånd af den orsak, att mejeri kommer att anordnas å

Herr J. A. Bergmans egendom Grytnäs, hwareft afses att
uppköpa mjölk och grädda från de omgifwande byarne, jem-
wäl Gammelgården.

Fårafwel: Med tillfredsställelse kan nämnas, att från
den af undertecknad för 2:ne år sedan anskaffade racebaggen,
en betydligt förbättrad generation utgått i närliggande byar.

Beträffande ladugårdsskötseln wid Björkfors egendom,
hänwisas till bilagde uppgift från förwaltaren derstädes Herr
A. Törnqwist.

Binäringar: Bland dessa intager **fisket** främsta rum-
met. **Lax-** och **Sikfisket,** som delwis bedrifwes wid sjöhol-
marne i skärgården, delwis i s. k. patar uppåt elfwen, har
detta år warit under medelmåttan.

Strömmings- och **Löjfisket,** som uteslutande bedrifwes
af allmogen i kustbyarne, har, hwad det förstnämnda beträf-
far jemwäl warit under medelmåttan men det sistnämnda
godt. **Skälfisket** bedrifwes rätt betydligt af kustboerne, men
har detta år warit mindre lönande.

Skogsafwerkningen förekommer endast i de längst norr
och nordost belägna byarne och äfwen der i ringa skala. Här-
wid bör icke lemnas oanmärkt, att erfarenheten wisat, det
befolkningens ekonomiska wälstånd icke minskats sedan afytt-
ringen af skogsprodukter upphört. Genom den större biför-
tjenst, som skogen tillförene beredde hemmansegarne, woro de
i tillfälle att mera kraftigt bebygga och odla sina hemman,
hwaraf de nu draga nyttan. Hygge af sparrar förekommer
numera ringa eller nära nog icke; ej heller uppköpas sågtim-
mer af mindre dimensioner än 9 tums topp på 16 fots längd
engelskt mått, hwarigenom den för husbehof behöfliga skogen
icke under någon form till export anwändes.

Tjärubränning bedrifwes högst ringa.

Med flottningar och wid lastplatserne förekommande göro-
mål sysselsättas en stor del af den lösa befolkningen, som der-
wid har sin goda utkomst. Ansträngningar göras för att
förmå densamma att göra besparingar, hwilket ock till en del
lyckats. För att bereda den wid sågwerken stationära arbets-
personalen tillfälle till ett mindre åkerbruk, äro hemman för
detta ändamål inköpta. Under året har en enramig såg till-
kommit wid Båtskärsnäs i skärgården. Timret för denna
såg inköpes hufwudsakligen från Torne- och Kemi elfwar.
Wid denna såg kommer att på wåren inrättas särskildt ma-
skineri för att försåga allt affall, såwäl från denna, som när-
liggande sågwerk till ämnen för fruktlådor, hwilket fabrikat
finner afsättning i Spanien.

Förbättradt åkerbruk: Såsom i förra årsberättelsen omnämndes, förekommer sådant mest i de byar, der laga skifte blifwit afslutadt, och förekomma dikningar i allmänhet långt mera än tillförene. Långsammare än sig borde fortgår dock förbättringen, äfwensom användandet af nya redskaper; men nekas kan icke, att här finnas äldre redskaper af ändamålsenlig beskaffenhet. Bland dem, som årligen företaga nyodlingar och bringa sådane till stånd, är arrendatorn af prestbordet A. G. Andersson, Postmästaren G. Horneij och Fjerdingsmannen A. G. Aberg, som i detta hänseende föregå med werkligt goda exempel.

Ängsskötseln: Bland företag, i afsigt att åstadkomma förökad afkastning, må omnämnas den med bidrag af statsmedel werkställda utdikningen af Sangisträsk med omgifwande sanka trakter, hwilken utdikning redan detta år wisat ett högst gynnsamt resultat; widare ett dylikt under arbete warande företag inom Rolfs by, hwilket denna höst med kraft bedrifwits, samt en på enskild bekostnad pågående utdikning af Kosjärw, en mil nordost om Töre by, af hwilken utdikning beräknas en ansenlig afkastning.

Ekonomiska ställningen: Denna är i allmänhet fortfarande god. Såsom bewis härpå torde böra anföras, att insättningarne i sockenens sparbank under året uppgått till cirka 13,000 riksdaler, hwaremot uttagen endast uppgått till cirka 2,000. Sparbankens fond wid årets slut uppgår till omkring 42,000 riksdaler.

Den under året werkställda utrymningen af obehöriga personer från s. k. kyrkostugorne, kommer otwifwelaktigt att werka godt såwäl i sedligt som ekonomiskt hänseende, och kan med bestämdhet sägas, att en bättre sparsamhetsanda slagit rot bland befolkningen. I sammanhang härmed må, rörande fattigwården nämnas, att denna fortfarande ombesörjes distriktswis, utan anledning till förändring härutinnan.

Kommunikationer: Ett wigtigt steg till förbättring i detta hänseende har tagits af egarne till Björkfors egendom, hwilka på enskild bekostnad denna höst låtit uppbryta ny wäg till en längd af $1^5/_{16}$ mil från allmänna landswägen, $^3/_{16}$ mil öster om Näsby gästgifwaregård till Björkfors. Derifrån finnes redan bruten wäg till Wälikoski by 2 mil inom Carl Gustafs socken; således, om en fortsättning af denna wägsträckning skulle ledas från sistnämnde by till Pekkila by inom Öfwer-Torne socken, utgörande $1^1/_2$ mil, skulle direkt förbindelse emellan Öfwer-Torne och Neder-Kalix & Näsby åstadkommas med en

förkortning i nuwarande farbara wäglängden emellan berörde socknar af sex mil.

Folkskolewäsendet: Härmed eger samma förhållande rum, som under sistlidet år med tillägg, att småbarnsskollärarnes antal ökats, att ett småskollärare-seminarium hölls under sommaren från och med den 26 Juni till den 11 Augusti af Skolläraren A. Lindgren såsom lärare och instruktör.

Barnhemmet: Denna wälgörenhetsinrättning fortgår såsom tillförene. Under näsikommande år komma fem flickor, till följe af deras ålder och sedan de blifwit konfirmerade, att från anstalten utgå, hwarigenom rum beredes för intagande af lika antal minderåriga wärnlösa flickebarn.

Distriktmagazinet: I detta besparingshus finnes wid årets slut en fond af 3,736 kubikfot utmärkt sädeskorn, en sak af stor wigt i händelse misswäxt ånyo skulle inträffa.

Jordbruks-premiefonden: Under året hafwa af förra årets utlåningar inkommit 353 kubikfot, hwadan i magazinet nu finnes en fond af 1,249 kubikfot korn. Inga premier hafwa under året utdelats.

På begäran af ordföranden i Neder-Kalix Hushållsgille får jag härmed afgifwa nedanskrifne berättelse om ladugårdsskötseln m. m. å Björkfors under förflutna året:

Ladugården. Wid egendomen hafwa utfodrats 65 stycken nötkreatur, hwaraf 2:ne tjurar, 14 qwigor och kalfwar samt 49 mjölkande kor, hwilka under året lemnat 30,078 kannor mjölk, belöpande sig i medeltal till 614 kannor på hwarje ko.

Smörproduktionen är 5,500 skålpund, således af hwarje kanna afkummad mjölk $18^1/_4$ ort smör och $112^1/_4$ skålpund smör efter hwarje ko.

Af den skummade mjölken hafwa försålts 10,967,60 kannor, hwilka gifwit en inkomst af 1,096 Riksdaler och 71 öre, hwarjemte tillwerkats 2,781 skålpund kumminost, hwilka efter pris af 30 öre inbringat 834 Rdr och 30 öre.

Utfodringen har werkställts utan kokning, hufwudsakligen med hö och kylslaget watten, någon såkallad kraftutfodring har ej användts. För gräddsättningen har användts den såkallade Swartz'ska methoden.

Nyodlingar. Fem geometriska tunland åker äro täckdikade samt 20 geometriska tunland ängesmark upprödja.

Under sommaren har Landtbruksingeniören Magnét uppgjort plan och kostnadsförslag för öfwerfilning af en betydlig areal tillförene nästan ofruktbar mark. Kostnaden härför är

upptagen till 2,452 Rdr och 10 öre. Denna höst hafwa redan 900 famnar afloppsdiken blifwit gräfda för en kostnad af 584 Rdr, och betydligt mera skulle hafwa werkställts om icke anläggningen af ny wäg från Näsby till Björkfors under hösten medtagit en betydlig arbetsstyrka. Meningen är dock att om möjligt få hela arbetet färdigt nästkommande år.

Björkfors den 29 December 1871.

Ad. Törnquist.

Från Öfwer-Kalix Gille.

(Af hr Kyrkoherden K. J. Edwall.)

Näftlidne winter, den kallaste som härstädes i mannaminne egt rum, efterföljdes af en sen och ingalunda hoppgifwande wår, som nekade landtmannen att före Juni månads ingång begynna kornsådden. Sedan denna blifwit afslutad, nedslogs ytterligare jordbrukarens hopp af en ihärdig torka, hwilken först den 3 Juli afbröts af ett högeligen efterlängtadt och godt regn, som de följande dagarne under åska förnyades och åtföljdes af stark wärme, hwarigenom wärtligheten med otrolig hastighet befordrades och gjorde det nödwändigt, att, redan före medlet af Augusti månad, börja med afmejandet af en kornskörd, om möjligt härligare och rikare än det näst-föregående årets. Höskörden, som genom det brådskande arbetet på åkern måste afbrytas, har i år blifwit mindre ymnig och i wissa delar af socknen mindre wäl inbergad. Åtskilliga lindor hafwa af gräsmasken blifwit swårt härjade. Rågen, på de få ställen den odlas, eljest wacker, war på wissa trakter mycket angripen af mjölöksewamp. Af Rotwärter har potatis under detta år, både till myckenhet och beskaffenhet, warit underhaltig, och under wintern har blötröta å densamma åstadkommit stor skada. Kålrötterna hafwa helt och hållet slagit fel.

Jordbruket står i allmänhet fortfarande på samma punkt, som under förflutna år, utan att de berömwärda undantag, jag här nedan skall hafwa nöjet anföra, ännu hunnit genom exemplet werka. Några nämnwärda förändringar i brukningssättet, dikningar, anskaffande af nya redskap m. m. äro derför ej att omtala. Med afseende på **ladugården** och **boskapsskötseln** är samma förhållande. Utfodrings- eller swältfodringssättet är det wanliga gamla. Ingen frågar efter eller gör sig möda att beräkna hwarken "medelafkastning" eller "högsta afkastning". Endast i en och annan liten skogsby, der det finnes

rikligen tillgång på sommarbete, inbesparas några centner smör till afsalu. Ljest ätes och drickes mjölken upp, och om deß förwandling till ost och denjammas anwändning är man i allmänhet så okunnig, att jag (t. o. m. af en klockardotter, till hälften mamsell) blifwit tillfrågad hwartill ost egentligen kunde anwändas, om den icke helst borde läggas i kaffe. Dylik okunnighet torde dock småningom förswinna, om och i den mån samfärdseln samt något närmare umgänge med grannsocknarne i söder skulle kunna befrämjas. En fråga om anläggning af hymejerier skulle säkert bland Öfwer-Kalix allmoge ännu med ett wisst medlidsamt förakt tillbakawisas, såsom foster af en hjerna, hwars normala funktioner råkat blifwa störda. Likasom på Björkfors torde man likwäl äfwen här få emotse anläggandet af en privat mejeri-inrättning wid Gyljens bruksegendom.

Några förändringar i **skogshandteringen** hafwa, mig wetterligen, härstädes icke skett. Bland binäringar finnes här ingen, wärd att omnämnas. **Linodling,** som ett par år lärer i ringa grad blifwit försökt, höres ej widare af. **Laxfisket** har under näftlidne sommar warit ännu sämre än föregående år. Så widt mig blifwit bekant hafwa twänne personer gjort insattser i Lifräntе- och Kapitalförsäkrings-anstalten i Stockholm. Åtskilliga torpare och arbetare wid Gyljens bruk, ibland hwilka synes råda ett wisst wälstånd, hafwa i Neder-Kalix sparbank insatt en icke så obetydlig sparpenning.

Skolwäsendet har under året så tillwida utwecklats, att en fjerde småskolelärare blifwit antagen och warit i werksamhet, hwarigenom antalet af barn, som åtnjutit skolunderwisning, näftlidne år uppgått till 532, i hwilken summa ändock icke ingå några tiotal, som begagnat privat underwisning.

Skulle ifrån Hushållnings-sällskapets sida några åtgärder kunna widtagas för husflitens och slöjdernas upphjelpande, wore det wäl här, om någonstädes, af nöden; men något förslag i den wägen tilltror jag mig icke för närwarande att framställa.

Endast på twänne ställen inom Gillets område hafwa några förbättringar i större skala blifwit företagna. Så hafwa wid Gyljens bruk 14 geometriska tunland styf lerjord blifwit uppodlade och till största delen täckdikade. Under det laga skifte med Wännäs by pågått hafwa på Gyljens egor, dels wid Landsjärf, dels i närheten af Gyljen nedsatt sig 20 torpare, hwilka fått sig jorden arrendefritt upplåtna intill deß de bequämligen kunna föda 2 kor och hunnit uppodla minst 1 geometriskt tunland åker. Deßutom har efter skiftets slut en

areal af cirka 20 geom. tunland öppen åker och lindmark blifwit å charta lagd och graderad, för att affättas till 8 torplägenheter, belägna i följd bredwid hwarandra från södra ändan af Gyljens numera enskiftade egor, och kommer dessa lägenheters behyggande sannolikt nästa sommar att begynnas. Affigten lärer wara att förwandla alla hittills å Gyljens mark boende s. k. inhysingar till jordtorpare, hwilka, allt efter som de tillsättas, erhålla, utom hemskiftet, ett kofoder äng af s. k. utängar att genast berga. Genom den för flere år sedan werkställda kanalanläggningen, hwarigenom wattentillgångens mängd och wattenståndet under den frostfarliga årstiden kan efter behag bestämmas, har äfwen en anmärkningswärd skillnad i klimatet uppstått, och torde den iakttagelsen, att köldgraden under wintertiden är mindre å Gyljen än å det $^3/_4$ mil söder ifrån Gyljen belägna Bränna, möjligen till någon wäsendtlig del häraf bero.

Wid Rödupps sågwerk äro 40 tunland nya bäckängar upprödja, och en myr å 24 tunland färdigdikad till odling för gräswärt. Den redan förut wackra trädgården har under nästförflutna sommar blifwit med stora kostnader omlagd och en mängd prakt- och fruktträd, såsom lönnar, popplar, ekar, äppel- och plommonträd samt ätskilliga bärbuskar blifwit under hösten anskaffade. Äfwen en bikupa har blifwit inköpt och dit upptransporterad. Instundande wår skall äfwen trädskola derstädes anläggas. Det skall blifwa intressant erfara, huru dessa försök komma att lyckas under polcirkeln. Från kryddgården hafwa märgpumpor om 14 skålp. wigt, wacker hufwudkål och en mängd andra wanliga kryddgårdswäxter i ymnighet erhållits.

Från Jockmocks Gille.

(Af hr Kommissarien J. E. Ullenius.)

På en winter hwarunder kölden ofta uppgick till 40° och derutöfwer, och som i afseende på nederbörd och andre wäderleksförhållanden war fin närmaste föregångare tämmeligen lik, inträffade wåren på wanlig tid, så att jordbrukaren kunde börja förslorna och werkställa åkersådden före och efter pingsten, den 26 Maj och 3 Juni, allt under en blid men torr wäderlek.

I anseende till torkan, som efter sädesandens slut fortfor att en längre tid wara rådande, uppkom sädesbrodden synnerligast å lätt jord och nyåker ganska glest, och först efter det ett af Landtmannen lifligt efterlängtadt regn i slutet af Juni

fallit, uppspirade den del af utsädet, som, liggande wid ytan af sädesfältet dittills saknat groningsförmåga, och hwilket efterjäde, af allmogen "efterråna" benämndt, naturligtwis icke hann uppnå fullkomlig mognad utan blef slösäd.

I medlertid är årswäxtens beskaffenhet följande:

Kornet — ortens nästan enda sädesslag — kan i allmänhet antagas lemna en afkastning under medelmåttan eller 4:de a 5:te kornet, i qualitativt hänseende varierande emellan ordinärt- och slökorn, det senare wägande högst 5 och det förra 9 lisp. pr tunna.

Råg, s. k. Tof-. Detta sädesslag, som äfwen inom denna socken förlidet år lemnade en otroligt ymnig och god afkastning, odlas här endast till obetydlighet, och äfwen detta år kan berörda utmärkta sädesslag antagas lemna en afkastning, swarande mot 12:te a 14:de kornet, ehuru detsamma i godhet icke motswarar det förlidet år skördade, emedan hotande nattfroster föranledde en allt för tidig skörd.

Hafra, likaledes till obetydlighet kultiverad härstädes, gaf — såsom warande allt för sentida utsådd — endast halm eller s. k. grönfoder, till qwantiteten hänförlig under medelmåttan.

Potatis, Rofwor och **Kålrötter**, de 2:ne sistnämnda slagen endast på få ställen odlade — hafwa detta år lemnat en fullt medelmåttig afkastning.

Höfångsten af härdwallsäng har, till följe af den från wåren rådande torkan, utfallit något under medelmåttan, men deremot hafwa kärr- och flodäng lemnat en mer än medelmåttig, man kan säga: god afkastning. Till qwantiteten är fodret af god beskaffenhet.

Några **nyodlingar** af betydenhet hafwa, Gillet weterligen, under årets lopp ej egt rum inom distrittet. De odlingar som skedt, inskränka sig till någon åkerupptagning, utan afdikning, samt någon röjdsel i och för dannande af flodäng. Härwid har jag dock trott mig böra omnämna ett odlingsföretag, som ehuru "en miniatur", likwäl kan lända jordbrukaren inom distrittet till föresyn i fråga om regulier teggläggning och afdikning af ett åkerfält. Hrr Jägmästar Lothigius och Bokhållar Wästfelt hafwa, neml. å en torplägenhet inom undertecknads hemmansområde, förlidet år, från skogsmark låtit uppbryta cirka 1 geometriskt tunland åker, så regelmässigt medelst diken teglagdt, att det, såsom beläget i närheten af sockenkyrkan och tätt inwid landswägen, icke kan undgå ådraga sig uppmärksamhet och — mähända — efterapning af mängen nybyggare som aldrig kommit att göra sig underrättad om, huru ett wäl afdikadt åkerfält ser ut.

Kreaturens utfodring sker på sätt och wis som här af fordom warit öfligt. Qwäll och morgon undfägnas kreaturen i synnerhet kor som mjölka, med s. k. döjda: en deckt på kornhalm, trädeshö och — såwida tillgång derpå finnes — fräkne. På wissa ställen äfwen med tillblandning af hästgödsel, ja — till och med menniskoexcrementer. Widare bestås kreaturen 3:ne gånger dagligen tort hö, till qwantiteten proportioneradt efter den mjölk man har att af kreaturet förwänta, derwid de kor som börjat affina, oxar och ungnöt få åtnöja sig med "stjufbarnslotten". Rasen är den ursprungliga, i länet inhemska, hwilken ras icke torde, hwad mjölkafkastningen beträffar, böra ringaktas, hälst erfarenheten wisat att med tillräcklig utfodring, äfwen den gör stål för sig i stäfwan.

För medelafkastning och högsta afkastning af mjölk pr ko, är Gillet ej i tillfälle redogöra, hälst inom Gillets distrikt någon hittills icke gjort sig möda med att dagligen uppmäta och upptecknа den mjölk, som från ladugården erhålles, dock har sig Gillet bekant att kor finnas inom distrittet hwilkas högsta afkastning pr dygn uppgår till 4 kannor.

Skogshandteringen fortfar i det närmaste att wara såsom den under de näst föregående åren warit. Betydliga utstämplingar af skog å såwäl kronoallmänningar som enskildtas områden hafwa äfwen detta år egt rum, och ehuru de förtjenster huggning och framforsling till flottled af de träd som utstämplats, i förhållande till dylika inom andra socknar af länet, här äro mycket medelmättige, utgöra dock desamma för närwarande inwånarnes inom Gillets distrikt förnämsta och — för många — enda inkomstkälla. Hwad de ofta öfwerdrifna skogsafwerkningarne beträffar, hoppas man att, sedan wederbörande numera beslutat onyttiggöra allt åwerkadt trämwirke som ej inlöses efter ett af revierförwaltaren bestämdt nöjaktigt pris, sådane hädanefter skola blifwa mer och mer sällsporda, måhända — omöjliga. Något sågwerk finnes ej inom Gillets distrikt.

De **binäringar** som här idkas äro få och föga lönande. Linodlingen har hittills ej wunnit någon utsträckning, ehuru några få försök dermed gjorts. Egentliga orsaken till detta beklagliga förhållande är otwifwelaktigt den, att inwånarne sakna all kännedom om linets syrning och beredningssätt; men att lin af god qualité inom Gillets distrikt wäxer, derom har underteckнad genom gjorda försök wunnit full wißhet.

Fisket som utgör den allmännaste och flitigaste idkade binäring, har under årets lopp warit föga gifwande. En och

annan fiskidkande nybyggare har wäl, utom nödig husbehofsfisk, äfwen kunnat afsätta något deraf till afsalu, men flertalet har icke ens fångat fisk för eget behof.

Laxfisket i Lule elfwarne, förr så gifwande, och för de wid dessa wattendrag boende hemmansegare en wigtig inkomstkälla, har nästan helt och hållet upphört af orsak, att denna fisk numera till största delen uppfångas innan han hinner den honom af naturen anwista lekplats, Lule elf. Männe wid så fatt omständighet det ej wore allmännyttigt och för laxynglets förkofran gagneligt, att laxfiskeidkarne å Lule elf, från och med stärgården uppföre, så långt laxen för naturhinder kan framtränga, i likhet med laxfiskeidkarne inom Westerbottens län, ålades att ett dygn i weckan bereda laxen fri passage genom deras kaschener och pater?

Slöjdalster äro sällsporda inom Gillets distrikt. De bestå förnämligast uti rep, förfärdigade af grantågor, forgar, s. k. karsar (fiskbäringskärl), körpulkor, snöskidor och knifskaft af renhorn m. fl. småsaker, hwilka sparsamt tillwerkas och sällan utbjudas till afsalu.

Äfwen här har under sednaste decenniet hågen för insättningar i sparbank af penningebesparingar waknat, såwäl bland nybyggare som lappar, och det will synas, som skulle en större omtanka för framtiden mer och mer winna insteg hos befolkningen härstädes — ett folk, som förut endast lefwat för dagen eller skrinlagt samlade silfwerspecier.

Underwisningen bedrifwes i en flyttbar folkskola och 2:ne småbarnskolor, fasta skolan i Qwickjock och Missionsskolan i Mattisudden. Uti Qwickjocksskolan åtnjuter sex och i Mattisuddens Missionsskola tolf barn af lappska föräldrar, fri underwisning, husrum, kost och fullständig beklädnad.

Lapparne hafwa under årets lopp wäl icke haft orsak till klagan öfwer klent renbete, hemsökelser af rofdjur eller epidemier bland renbestapen, men under kalfningstiden wid slutet af Maj månad, inträffade i fjällen ett så fruktanswärdt snö- och urwäder att nyfödda kalfwar i stor mängd omkommo. Så bände t. ex. wid westra ändan af Ultiwis-fjället, der 2:ne bland de rikaste Sirkaslapparne walt sin lägerplats, att ägarne till den der betande talrika renhjorden, morgonen efter den gräsliga owädersnatten, funno och räknade öfwer hundra kalfwar som ljutit döden genom förfrysning. Att en stor mängd kalfwar blifwit begrafna under snön och således ej kommit med i räkningen, taga lapparne för gifwet, och hade urwädret längre fortfarit skulle troligen hela årsafwelu af kalfwar för dem gått förlorad. Olyckan har dock lyckligtwis icke i lika hög grad

drabbat alla lappar, och det finnes till och med sådane, som hafwa orsak att glädja sig åt en talrik renafwel. Isynnerhet är detta förhållande bland skogslapparne.

Från Öfwer-Torne Gille.

(Af hr Disponenten A. Müller.)

I enlighet med föreskriften uti 10 § af reglementet för Norrbottens Läns Hushållnings-sällskap, samt Cirkulär-brefwet af den 2 dennes, får jag såsom ordförande uti Öfwer-Torneå Gille wördsamt afgifwa berättelsen om förhållanden som äro anmärkningswärda och ligga inom Hushållnings-sällskapets område, samt så godt sig göra låter beswara de frågor som äro uppställda uti nämnde Cirkulär i den ordning frågorna der förekomma.

1:o. Rörande jordbrukets tillstånd och afkastning m. m. får jag upplysa att jordbruket inom Gillet i allmänhet skötes på enahanda sätt som förut: neml. att allmogen med få undantag, utan omwerling besår sin åker med korn. Som betydliga ladugårdar finnas och äfwen artificiell gödsel beredes, så är hemmansbrukaren uti tillfälle att hwart tredje år, och stundom oftare der mager jordmån så påfordrar, begödsla åkern.

Åkerbruksredskapen, som här begagnas äro s. k. wållt, pinnharf, femkloahl, suomensahra eller finnplogen. Den sednare begagnas endast på jordmån der ogräs är benäget att rota sig. Rullharfwen finnes nu mera på flere ställen, äfwen såningsmaskiner.

Kornet, ortens hufwudutsäde afkastade sistliden sommar 5:te kornet, Råg som odlas uti mindre mån 10:de, samt Potatis 12:te kornet.

Några nyodlingar af betydenhet under perioden hafwa ej förekommit, antagligen af anledning att laga skifte inom alla byalag nu pågår, man bör dock hoppas, att odlingarne skola taga ökad fart, så snart skiftet hunnit afslutas.

Påbörjad dikning af sanka träsk inwid Pello, Juoksengi och Fänkisjärwis byars inägor hafwa blifwit under sommarn fortsatt men ej på något af dessa ställen afslutade.

Ängsmarken består för det mesta af från skog uppröjda backar, flacka myror, elfstränder samt holmar och uppgrundningar uti Torneå elf. De sednare öfwerswämmas årligen af flodwattnet och utan att behöfwa någon skötsel, lemnade betydlig afkastning och det enda arbete som behöfwes för wärt-

lighetens bibehållande å den förstnämnda ängesmarken är att afrödja de buskar och telningar som tid efter annan upprinna. — Genom afdikning till äng förädlade träsktstränder finnes ock inom Gillet, af hwilka jag i främsta rummet anser mig böra nämna en insjö, som kallas Orrasjärwi. Dikningen af denna insjö är wertställd genom Landsfiskalen Bergdahl, Handlanden P. Nyman m. fl. och war allmänna tron då afstappningsarbetet började att ingenting dermed skulle winnas, men detta misstroende har nu mäst wika, sedan från den gräsbärande delen af lägenheten, sistl. sommar skördats omkring 30 kofoder och antages med säkerhet att detta belopp kommer att fördubblas då hela lägenheten hunnit taga gräswäxt.

2:o. Ladugården och boskapsskötseln:

Utfodringssättet är på de flesta ställen såsom hittills med warmt watten och höets kokning och hötning. En och annan har gjort försök med kallwattens utfodring, men derwid kommit till den erfarenhet att betydligt mera foder åtgår, samt att, hwad som blifwit illa bergadt, icke kunnat till utfodring anwändas, hwadan flere af dem återtagit det förra utfodringssättet.

Högst få af allmogen befatta sig med hästafweln. Nödiga hästar införas från Finland, äfwensa har fårafweln hittills bedrifwits med föga omsorg, hwaraf kommer att fårracen härstädes är af sämre beskaffenhet. Landsfiskal Bergdahl har dock nu infört en bättre fårrace och har denna race redan börjat sprida sig inom Gillet. Medelafkastningen i smör af hwarje ko räknas med säkerhet till 3 ½ Lisp. och den högsta afkastningen af 6 Lisp. Mjölkhandteringen bedrifwes likasom förr neml. medelst mjölkens stannande och syrande, hwarefter gräddan tjärnas till smör och den sura mjölken anwändes till hushållet. Uti Hietaniemi församling har ett af Hushållningssällskapet understödt mejeri någon tid warit i gång, men deltagarena uti detsamma hafwa dermed upphört, sedan de erfarit att det icke warit winstgifwande.

3:o. Skogshandteringen; någon förändring uti densamma förefinnes icke. Inom Gillet finnes tre sågar, hwaraf en, Hällfors, ej bedrifwits och tillwerkningen inwid Etforß warit obetydlig och endast sysselsatt några få arbetare.

Wid Swanstein hafwa 42 arbetare, qwinnor och barn inberäknade, haft sysselsättning och utkomst. De flesta af dem äro bosatta wid werket, samt hafwa återland till korn- och potatisutsäde samt ängesslag till minst en ko. Ägarena hafwa neml. gifwit tillstånd och uppmanat arbetarena att upptaga jord och odla äng å de widsträckta och lättodlade marker, som

lyda under werket mot wilkor att i fem år hafwa den uppodlade jorden arrendefritt och sedermera mot en årlig måttlig afgift bruka densamma. Affallet wid sågen säljes mot det låga priset af 10 öre pr laß till kringliggande byar, samt lemnas gratis till de å werkets mark boende torpare och arbetare och hwilka äro förbjudna att utan serskildt tillstånd till bränsle anwända något annat, men en stor del måste dock såsom ej afsättlig uppbrännas, då man ser den wed, som allmogen m. fl. anwända till bränsle, wed, som utgöres af snart nog till sågtimmer dugliga trän, så är det i sanning sorgligt, att så mycket som dertill wore werkligt tjenligt skall onyttiggöras till följe af bristande afsättning.

4:o. Binäringar inom Gillet äro hufwudsakligen sågtimmers afwerkning och tjärubränning. Linodlingen har ännu icke gjort några stora framsteg att det ens förtjenar berättas; försök gjordes dermed wid Turtula förlidet år och har efterföljts i Juokjengi och Pello byar.

Fisket efter lax är en hufwudsaklig inkomst inom Gillet. Detta fiske utöfwas mest uti utslagna pator medelst folkning. Sista sommaren antager jag, att laxfångsten uppgått till minst 250 tunnor. Slöjdalster frambringas här i obetydlig mon till afsalu. Pottasketillwerkning har ock på senare tider aftagit.

5:o. För odling af åker och afdikning af sanka tratter hafwa Landsfiskalen E. M. Bergdahl och Kyrkowärden J. P. Wälimaa utmärkt sig. Den förre har under den tid han innehaft hemmansbruk i Ruskula upptagit ser tunland åker af stenbunden mark, och åtta tunland mull och dyjord samt werkställt afdikning af flere tunland sumpig mark och aftappning af flera insjöar, hwilka alla blifwa gräsgifwande. Den senare eller J. P. Wälimaa har upptagit flera tunland åker af stenbunden mark och hufwudsakligast genomfört afdikning af en större myrtrakt, som gränsar intill Kojwakyllä by; han är derjemte bewandrad uti förfärdigandet af goda åkerplogar.

6:o. Någon jordbruksfond finnes icke inom Gillet såwida ej dertill kan räknas en under mißwäxtåret 1867 besparad summa af frimilliga gåfwomedel, för hwilka redowisning årligen till Landstinget insändes och några premier hafwa inte blifwit utdelade förutom en filfwerbägare som Hushållnings-sällskapet för flera år sedan förärat bonden Isak Henriksson Erki i Niemis för odlingsflit.

7:o och 8:o. En sparbank är inrättad inom socknen, hwilken inrättning synts medföra god werkan. Inom Gillet finnes trenne fasta folkskolor och tre s. k. Ambulatoriska skolor, men detta motswarar ej behofwet uti en så widsträckt socken

som denna; hwadan önskeligt wore att en fast skola inrättades i Turtula, der ock ett bönhus finnes uppfördt; blifwande läraren uti denna skola skulle utom syßlandet med barnaunderwisning såwäl på swenska som på finska språket, förrätta gudstjenst uti bönehuset hwarje Söndag. För närwarande bo dels uti Turtula, dels i granskapet deromkring öfwer 20 barn, som hafwa swenskan till modersmål och inom få år komma i skolåldern och hwilka ej kunna komma i åtnjutande af någon underwisning, enär det blifwer alltför kostsamt för föräldrarne att nedsända barnen till fasta skolan i Matarengi och den ambulatoriska skolläraren, som några weckor af året håller skola i Turtula och trakten deromkring endast kan underwisa på finska. Kunde i enl. med den motion Herr Kyrkoherden J. A. Englund ingaf till sist hållna Landsting, den förbättringen i folkskoleunderwisningen ernås, att handaslöjd blef upptagen bland folkskolornas öfningsämnen, är jag förwissad om att mycket godt wunnes äfwen för de församlingar hwaraf Öfwer-Torne Hushållnings-gille utgöres.

Från Pajala Gille.

(Af Hr Brukspatron C. J. Sohlberg.)

Wintern som från början på året warit blidare, omwexlande med ofta påkommande yrwäder och snöfall hwarigenom stogs och andra kjörsler förswårades blef hårdare på wären och tilltog med häftig köld i slutet af Mars och April månader stundom ända till 32° Celsius. De kalla nätterna med blåst fortforo långt in i Maj månad, och i samma mon de warit gagneliga för alla kjörslors werkställande hafwa de warit skadliga för jordbrukets påbörjande, hwarigenom de stora snömassorna endast långsamt bortsmälte i brist på regn och warm luft, hwilket förhindrade wårsådden och måste denna uppskjutas 1 ½ wecka sednare än wanligt, och woro endast de åkrar som blifwit beströdda med kolstybb och aska tjenliga för wårsådden, hwaremot andra åkrar betäcktes af snö. Detta oaktadt måste de förra bearbetas till en början för wårsådden, hwilken ej kunde påbörjas förrän den 28 Maj och war werkställd den 6 Juni. Erfarenheten har wisat att genom för tidig sådd å denna ort sällan jordbrukaren ådragit sig mißwäxt, men genom sentida såning har ofta mißwäxt inträffat derigenom att säden ej hunnit få behörig mogwad innan Augustifrostnätterna inträffat. Efter wårsådden fortfor luften att

wara kall med afbrutna nordostliga windar, och ihållande torka till Juli månads början; Det war antagligt att vegetationen under sådan wäderlek skulle göra föga framsteg, så hade wi midsommar nästan ingen blomma på marken, åkrarne gulnade och genom den otjenliga wäderleken började gräsmasken att härja, hwadan utsigterna för någon skörd så wäl af säd som gräs were ganska mörka till den 5 Juli, hwarefter regn och wärme inträdde. I Augusti månad föll ymnigt regn, dock utan någon synnerlig stark wärme och till följe af de mulna nätterna inträffade ingen frost som gjorde någon anmärkningswärd skada å grödan innan utgången af Augusti, och då woro alla åtrar afmejade; I anseende till frostens uteblifwande i Augusti mognade kornet till hufwudsaklig del som är ortens hufwudsäde, dock måste det i tyngre jord skäras grönt, i anseende till den framskridna årstiden. Råg, hwaraf odlas obetydligt kunde ej till följe af den misgynnande wäderleken från wären bringas till mognad, utan förblef småwärt. I allmänhet får man antaga att **sädes-afkastningen** inom socknen utfallit **öfwer medelmåttan,** är till hufwudsaklig del fullmogen och fröbar, undantagandes i några byar, der åkern warit tjockare och af regn nerslagen, å hwilka ställen kölden fläckwis gjort skada.

Höskörden har befunnits wara öfwer medelmåttan. Den kalla och torra wäderleken i Juni månad med åtföljande gräsmask, werkade menligt på höafkastningen, dock torde ej någon större foderbrist wara att befara för ortens befolkning.

Foderwärter och rotfrukter. Bland dessa odlas förnämligast potatis hwars afkastning är medelmåttig. Potatiskålen skadades wäl icke af frosten under wextperioden, men till följe af den djupa snö som föll medium af September till den myckenhet att den måste med skoflar bortföras från fältet, hwarpå köld inträffade, frös någon del af denna wext i jorden.

Skogselder hafwa wisserligen härjat några skogstrakter, men jemnförelsewis till ringa del mot föregående år.

Odlingsföretag af någon större utsträckning ha icke egt rum, hwartill den påbörjade afwittringen möjligen lagt hinder i wägen, dock synes mera håg egnas åt afdikningen på odlade fält. I åkerbruksredskapen har ingen nämnwärd förändring ifrågakommit, då man undantager att en och annan jordbrukare lagt sig till rullharf.

Binäringar: äro förädling af skogsprodukter, dels till tjära och pottaska och dels till bjelkar och sågtimmer. Det sednare lewereras till Kengis och Swanstens sågwerk, af hwilka det förra är beläget inom detta Hushålls-gille, hwareft äro

anstälda från 20, till och med 100 personer, med sågens drift, timmer- och brädflottningar wissa tider af året.

Smörproduktionen är för allmogen en god inkomstkälla, då landtbrukaren erhåller wid hemmet 10 ½ Rdr pr 20 skålp. hwilket pris är under Kengis marknad betalt detta år; En förbättrad ladugårdsskötsel har wunnit stort förtroende hos finska allmogen. I afseende å smörberedningen följes de gamla reglerna, men å många ställen beredes ett utmärkt smör.

Lin odlas icke, dock är linodling af behofwet påkalladt, men underwisning saknas om rätta odlingssättet.

I Hussljöd är befolkningen inom detta Gille okunnig, och inskränker sig endast till förfärdigande af bord, stolar, sängar, seffor, dragkistor, trädkärl etc. af gröfre och finare beskaffenhet, äfwen betsade; dessa artiklar förfärdigas af inflyttade personer från södra socknarne af länet; dock förtjenar omnämnas att hemmansegaren Henricksson i Tärändö by är serdeles skicklig i alla sorters finare, polerade smidesarbeten, så wäl af jern som metall, äfwensom i förfärdigande af wäggur, af hwilka persedlar en del äro prisbelönta på Landtbruksmötet i Götheborg; spinnrockar förfärdigas af bonden Johan Henricksson Swart i Pajala by och säljas äfwen deraf till närgränsande socknar.

Folkskolan: Ordinarie lärare är anställd wid fasta skolan i Pajala by. Denna skola har warit i werksamhet under året, likasom åtskilliga små barnskolor å spridda ställen.

Lapparnes wistande inom socknen. Det finnes skogslappar som uppehålla sig med sina rehnhjordar i socknen, till icke obetydligt antal rehnar, under årets lopp. Dessa rehnar wårdas ej behörigen af lapparne, hwadan socknens innebyggare tillskyndas stor förlust å sina ängar och höstackar som blifwa förstörda af renarne dels genom ätning och dels genom trampning. Det är en magtpåliggande sak, och någon förbättring i detta skick kan gerna icke åstadkommas annorlunda än att lapparne måtte tillhållas att ej öfwerskrida de gränsor, hwilka blifwit till rehnbetesland för dem utstakade.

Från Arjeplogs Gille.

(Af hr Kyrkoherden P. Th. Winnberg.)

Då jag, med ledning af Förwaltnings-utskottets Cirkulär den 22 December 1871, härmed har äran till Kongl. Hushållnings-sällskapet i Norrbottens län afgifwa min årsberät-

telse för Arjeplougs Hushålls-gille under det flydda året 187, så är det mig glädjande att från denna fjellort, oaktadt jordens ofullständiga brukningssätt, äfven i år få omförmäla en någorlunda förd, ehuru ej att i qvalitet jemföra med det föregående årets det will säga 1870 års afkastning.

1:o. **Jordbruket.** Sedan under 1871 års 3 första månader sågtimmerhuggningen blifwit undangjord till följd af werkställda utstämplingar, och gödselutförningen å åkrar och valar försiggått i April, war förra hälften af Maj fortfarande kall och isarna då ännu fullt förbara i Arjeplog, men efter medlet af Maj minskades den tyliga wäderleken, så att man den 25 Maj fick börja föra plogen (den de här kalla wält) å torkade sandåkrar, hwilka den 27 Maj besåddes. Men den öfriga kornsådden och potatissättningen å tunnjord werkställdes ej förr än i weckan från och med den 5 till och med den 10 Juni, under hwilken weckas dagar Celci thermometer wisade mellan 11 och 17 graders wärme. Under hela Juni månad war under och efter såningen en för årswäxten ihållande torka, så att af brist på regn både åker och äng wärte satta. Men under förra hälften af Juli blef Gudi lof en för årswäxten gynnsam wäderlek, så att genom omwexlande wärme och wätska både åker och äng tilltog i frodighet. Deremot blef under sednare hälften af Juli en allt för mycket regnig och för höbergningen hindersam wäderlek, hwilket regnsjuka wäderleksförhållande ock fortfor under förra halfwan af Augusti, men lyckligtwis wisade sig dock ännu derunder inga tyliga nätter. Ty den första egentliga kallnatt inträffade ej förrän mellan den 17 och 18 Augusti, men dock icke heller då swårare än att allenast potatisbladen öfwerstuppå swartnade å frostömmare ställen, men likwäl swartnade äfwen sedermera potatisbladen å frostfriare hemman om natten mellan den 28 och 29 Augusti. Under denna sednare hälft af Augusti månad war ock en ostadig wäderlek, som förswårade wallhöbergningen och den nu å sandåkrar allmänt begynnande förden, utom sista dagarne då det började blifwa ett jemnare och waraktigare uppehållswäder, till följe hwaraf ock förden å alla inom kommunen belägna sandåkrar, afslutades den sista Augusti. Under förra hälften af September månad war lungt och wackert wäder, under det kornförden å tungåkrar allmänt fortgick och fullbordades; allt intill den 14 September då under potatisupptagningen en ordentlig nordweststorm begynte och höll ut en hel wecka så wäl dagar som nätter, och hwarunder jorden snöbetäcktes samt thermotern föll till noll-punkten. Potatisskalkarne afröso nu äfwen på alla de lägenheter, der man ej ännu medhunnit att

uppgräfwa landen, liksom ock de öfwerst i mullen liggande potäterna. Natten emellan den 22 och 23 September war redan 4 grader kallt, men rotfrukterne were nu allmänt intagne, ehuru af den första frosten mer och mindre skadade. Kornförden anses derföre inom Arjeplogs-gillet för år 1871 wara medelmåttig, men potatisafskaftningen under medelmåttan.

Högst få **nyodlingar** hafwa under det gångna året påbörjats.

Några förändringar i **brukningssättet** hafwa ej inträffat.

Dikningar hafwa werkställts der det ansetts mest behöfligt.

Ängsmarkens beskaffenhet är i Arjeplogs gille så swag, att myrer till 2 a 3 år måste trädas, för att kunna ega ett fortfarande bestånd.

Inga nya **redskaper** hafwa till begagnande införts eller uppfunnits.

2:o. **Ladugården och boskapsskötseln.** Under sednare hälften af Juli och i nästan hela Augusti förswårade den ostadiga wäderleken den då allmänt pågående höbergningen. Grönt hö blef derigenom 1871 års sommare en ganska sällsynt wara, då det war nästan alldeles omöjligt att inberga det ringaste utan mer eller mindre regn. På ett och annat ställe började till och med gräset att ruttna på stå. Af det mycknа regnandet frodades ock potatisen mera å blastern än frukten. Höet af alla sorter och halmafskaftningen, ehuru till sin qvalite skadad af regn, kan dock till skrindtal och tyngd få anses medelmåttig. **Utfodringssättet** är oförändradt.

Kreaturens raser äro inhemska. **Medelafkastningen** af en ko är 1 ½ kanna mjölk om dagen, och **högsta afkastningen** då kon är nyburen är 3 kannor om dag.

3:o. **Skogshandteringen** är oförändrad. **Insocknes wattusågar** finnas icke i Arjeplog, utan endast handsågar för husbehof. **Antalet personer**, som med någon slags skogshandtering äro sysselsatte kan ungefärligen wara 80.

4:o. **Binäringar** i Arjeplog äro fiske och limkokning af rehnhorn.

5:o. Att **angifwa personer,** som i ena eller andra näringsgrenen utmärkt sig, torde wara orådligt å en ort, der hwar och en egenkärt tycks wara nog skicklig i sin sak, och emedan ett sådant angifwande skulle blott wäcka mångas afund.

6:o. Inom Arjeplogs gille hafwa aldrig några **jordbrukspremier** utdelats.

7:o. Arjeplogs samhälle har **5 skollärare,** 2 för swenska och 3 för lappska barn.

8:o. **Några förslag till förbättringar** i ena eller andra riktningen äro ej nu wäckta.

9:o. **Lapparnas tillstånd** har under året 1871 i det afseendet warit för deras utkomst lyckligt, att rehnkalfwarne till owanligt antal lefwat och derigenom på ett wälsignelserikt sätt tillökt lapparnes rehnhjordar.

10:o. **Ingen ledamot** har inom Arjeplog under år 1871 afgått; och alla 7 härwarande gilles medlemmar hafwa alltid och äfwen för de två sista åren, 1870 och 1871 erlagt sine årsafgifter.

Reseberättelse.

Till Kongl. Hushållnings-sällskapet i Lule.

Efter af Hushållnings-sällskapet mig bewiljadt stipendium för att besöka Slöjdutställningen i Stockholm och det 13:e allmänna Landtbruksmötet i Göteborg, anträddes resan den 22 sistlidne Juli och får jag nu afgifwa deröfwer följande wördsamma berättelse:

Emedan de olika alster som funnes wid utställningen i Stockholm icke saknades på Landtbruksmötet i Göteborg, torde det wara öfwerflödigt att nämna något om deß olika föremål.

Landtbruksmötet i Göteborg war i sanning storartadt, men det är omöjligt för mig att bedömma och bestämma hwad som af de 1000:tals olika föremålen kunde wara nyttigast att tillämpa och införa till begagnande i Norrbotten.

Jag fästade stor uppmärksamhet på de jordbruksredskap som woro utställda, i synnerhet plogar; men som jag ej war i tillfälle att se dem begagnas, wet jag icke huru anwändbar hwar och en konstruktion kan wara. Efter min uppfattning torde **en plog** från Öfwerrums bruk med dubbel ås wara ändamålsenlig för plöjning af gräswall samt tufwig och ojemn mark; äfwen en så kallad **mullharf** med wändstifwor, efter ny modell, förfärdigad wid samma werkstad, torde blifwa till stor nytta i synnerhet wid större jordbruk. En stor mängd andra redskaper förekommo äfwen, men jag anser dem för dyra och de fordra alltid 2:ne dragare, hwarföre de ej äro ändamålsenliga för mindre jordbruk såsom i Norrbotten.

Af **tröskwerk** förekommo olika storlekar och konstruktioner. Priserna woro från 300 till 3,000 rdr; de arbetade dels med ånga och dels med hästkraft, men i betraktande af de höga priserna, jemförda med de priser å tröskwerk som här i orten tillwerkas, neml. högst 100 rdr och dragas af en häst, kan jag för ingen del rekommendera de förra, hälst som de, efter den dragkraft som erfordrades, icke arbetade så wäl som de sednare.

Af **hornboskap** förekom en stor mängd olika raser, samt flera granna exemplar, enkom gödda för utställningen. Önskwärdt wore om de stora raserna kunna här i orten allmännare införas och bibehållas, så wäl för mjölk- som fettafkastning, men huru dessa raser skola kunna bibehållas, dels till

följd af klimatiska förhållanden, dels af den här i orten wanliga winterutfodringen, som för det mesta består af moget hö och halm, samt då sommarbete skall tagas å sumpiga myror och magra bergland, kan jag omöjligen förstå. Som likwäl beskaf af de olika raserna warit en längre tid införda i detta län, torde icke personer saknas, hwilka kunna lemna upplysningar om denna sak.

Beträffande **hästraserna** anser jag den ras som här i orten förekommer, om den blifwer wäl uppfödd och stött, ganska härdig och jag wet ej, huruwida de wid utställningen befintliga kunde wara af bättre beskaffenhet.

Men hwad jag hälst will göra Hushållnings-sällskapet uppmärksam på, är det **swinraserna,** emedan ortens raser ej äro att jemföra med dem jag hade tillfälle att se så wäl på utställningen i Göteborg, som under wägen i Öster- och Westergötland, och enligt de upplysningar jag erhöll, är jag fullt öfwertygad om, att det behöfwes hwarken mer eller bättre föda för de senare ehuru de kunna gifwa nära dubbel afkastning än de förra.

Att försöka beskrifwa alla de slöjdalster som wid Landtbruksmötet förewisades är utom området för en kort berättelse. Jag får blott nämna några som mest fästade min uppmärksamhet, nemligen: En enkel mekanik för dragningskraft wid **smörberedning** samt en enkel inrättning för **klädmangling** för mindre hushåll, hwilka jag anser ändamålsenliga och ej kostsamma, äfwensom en inrättning för beredning af tegelrör till täckdikning.

Det wore önskligt att allmogen, hälst den fattigare befolkningen, till och med fattighjon, kunna få kännedom om halm- och korgflätning; det är otroligt huru många wackra och ändamålsenliga saker som kunna tillwerkas af så billiga råämnen, för det mesta af sådant folk som icke är af någon sakuad för jordbruket, emedan qwinnor och barn samt orkeslösa personer dertill kunna anwändas. Som kändt är och wid flera tillfällen blifwit diskuteradt, är husfliten här i orten ej som den bör wara, utan behöfwer förbättring. Jag instämmer också med den wärde talaren wid sistlidne winterssammanträde med Hushållnings-sällskapet "att barnen i skolorna jemte de få lära sin kristendom äfwen få lära arbeta". Något bör göras, och det måste börjas från samhällets rot, om icke en öfwerhandtagande fattigwård skall slutligen undergräfwa samhället. Neder-Lule, Afwa den 25 Okt. 1871.

L. A. Holmström.

Annonser.

I följd af den utweckling, som den kemiska fabriksindustrien tagit under de senare åren, samt den mängd produkter af olika slag, hwilka kommit i rörelsen, framstår alltmer behofwet af en anstalt, der undersökningar af i handeln förekommande waror utföras och förfrågningar i ämnen, hörande till dessa industrigrenar, beswaras. Dylika anstalter hafwa flerstädes i utlandet uppstått och der wisat sig wara af stort gagn för industrien, och då man med skäl torde kunna antaga, att äfwen härstädes tiden är inne för ett dylikt företag, har undertecknad, efter flera års werksamhet såsom kemist wid Sweriges Geologiska undersökning, samt efter i utlandet, för winnande af praktiska insigter, företagna resor, beslutat, att till allmänhetens tjenst från och med den 1 Mars innewarande år i **Stockholm, Drottninggatan 44,** öppna en

Kemiskt-Teknisk Byrå

för undersökning af råmaterialer, malmer m. m.; för undersökning och bearbetning af torfmossar; för anläggning af cokes-werk m. m.; hwarjemte byrån **skall göra till sin utgift** att tillhandagå allmänheten med utförande af försök, samt meddelanden och upplysningar i frågor, tillhörande den kemiskt-tekniska industrien.

Då jag således härmed erbjuder min tjenst på ett till följe af ämnets natur widsträckt område, får jag på samma gång nämna, att jag lyckats försäkra mig om biträde af flere sakkunniga personer, såwäl här som i utlandet, hwilka lofwat att med sina kunskaper och sitt arbete medwerka till uppfyllande af byråns åtagande.

Slutligen tillåter jag mig nämna, att jag till ifrågawarande företags utförande erhållit en uppmuntrande tillstyrkan af: Professorn i Medicinsk och Fysiologisk Kemi wid Upsala Universitet D:r A. Almén; Kongl. Landtbruksakademiens Agriculturkemist, Professorn D:r C. E. Bergstrand; Professorn i Kemi wid Lunds universitet, D:r C. W. Blomstrand; Föreståndaren för Bergsskolan, Professor W. Eggertz; Professorn i Kemi och Kemisk Teknologi wid Kongl. Tekno-

logiska Institutet, Dr F. L. Ekman samt Chefen för Sveriges Geologiska undersökning, Professorn Dr O. Torell.

Närmare underrättelse om kostnader, ackords uppgörelser m. m. lemnas alla söknedagar kl. 10—3, då byrån är öppen. Förfrågningar per posto besvaras med omgående.

A. Werner Crongwist,
Civil-Ingeniör.
Adress: Drottninggatan 44.

Till länets jordbrukares synnerliga uppmärksamhet anföras här nedan följande af herr prof. J. Arrhenius utgifna wärdefulla arbeten:

Handbok i Swenska Jordbruket, tre delar i ett band, med 90 träsnitt, af J Arrhenius. Prisbelönt med Kongl. Landtbruks-Akademiens stora medalj i guld. Andra upplagan. Pris 10 Rdr Rmt.

Landtbruks-praktika af J. Arrhenius och C. A. Lindqwist. Första delen: Jordbrukslärans hufwudgrunder, med 29 träsnitt, af J Arrhenius. Pris 2 Rdr 25 öre. Andra delen: Husdjursfötfelns hufwudgrunder, med 21 träsnitt, af C. A. Lindqwist. Pris 1 Rdr Rmt.

Handbok i Husdjursfötfeln, af G. W. Sjöstedt, Professor wid Veterinär-institutet i Stockholm. Två delar med talrika träsnitt. Pris 2 Rdr Rmt för hwardera delen.

De allmänna grunderna för Husdjursfötfeln och Husdjursafwelu, af G. W. Sjöstedt. Pris 2 Rdr Rmt.

Rareys sätt att tämja hästar. Pris 40 öre.

Lärobok i Geologien med särskild tillämpning på Swerige och deß landtbruk. Af C. E. Bergstrand. Med en karta, två lithografierade planeher och 23 träsnitt. Pris 5 Rdr Rmt.

Bilder ur Wextwerlden, populära föredrag af Th. M. Fries. Pris 2 Rdr. Uti elegant band 3 Rdr Rmt.

Om Skogarnas wård och fötfel, af Jör. Ström. Täflingsskrift, prisbelönt af Upsala läns Hushållnings-sällskap. Andra upplagan, med en skogskarta. Pris 50 öre.

Smärre samlade skrifter i Landthushållningen, utgifna af J. Arrhenius.

1. **Om Egofriden,** jemte anwisning att anlägga lefwande häckar samt att uppföra annan ändamålsenlig stängsel. Af J. Arrhenius. Tredje upplagan. Pris 25 öre.

2. **Om stallgödseln,** deß rätta behandling och anwändning å olika jordmåner samt för olika wärtslag. Af J. Arrhenius. Tredje upplagan. Pris 50 öre.
3. **Den bästa bikupan** eller enklaste och bästa sättet för bistötseln, efter Dzierzons method, med 13 träsnitt. Af P. Bergmark. Pris 35 öre.
4. **Om hwitmossarna,** deras nytta och tillgodogörande för wårt landtbruk. Af J. Arrhenius. Andra upplagan. Pris 50 öre.
5. **Wårt bästa Guld** eller några ord till landtmannen uti en för jordbruket synnerligen wigtig fråga. Af J. Arrhenius. Andra upplagan. Pris 50 öre.
6. **Om de för landtbruket nyttiga wilda djuren** hwilka såsom landtmannens wänner och bundsförwandter böra skyddas. Efter Gloger af J. A. Afzelius. Andra omarbetade upplagan. Pris 50 öre.
7. **Om odlingen af humle** samt deß behandling till winnande af en för bryggerierna fullgod handelswara. Efter J. von Bischoffshausen, med förord och tillägg af J. Arrhenius. Med 6 träsnitt. Pris 50 öre.
8. **Om odligen af Sockerbetor.** Af J. Arrhenius. Fjerde upplagan. Pris 50 öre.

   Denna nylingen uttomna fjerde upplaga har blifwit omarbetad efter sednaste årens i Swerige winna erfarenhet om sockerbetsodlingen, samt förökad med anwisningar om sockerbetors anwändande såsom kaffesurrogat samt till beredning af betmos, betsirap och betsocker, hwaraf i enskilda hushållningen betydliga fördelar kunna winnas.
9. **Om mjölkhushållning och Smörberedning,** med 8 träsnitt. Af Fr. Cederborg. Pris 50 öre.
10. **Om husdjurens utfodring i mißwäxtår.** Af J. Arhenius. Andra upplagan. Pris 50 öre.
11. **Om ostberedning,** med 6 träsnitt. Af Fr. Cederborgh. Pris 50 öre.

N:o 9 och 11 af förenämnde småskrifter, författade af uti statens tjenst anställde underwisare i boskapsfötseln och mejerihushållningen, Löjtnant F. Cederborgh, innehålla detaljerade praktiska föreskrifter angående mejerihushållningens ändamålsenliga anordnande för winnande af framgång wid beredning af ost och smör — och lemnas i den förra af dessa skrifter fullständiga anwisningar såwäl om den Swartziska afkylningsmethoden för mjölkens behandling som om den Holsteinska och den Gussanderska mejerimethoden, samt uti den sednare föreskrifter angående beredningen af de bästa så wäl swenska som utländska ostsorter, deribland äfwen om sättet för tillwerkningen af den berömda Cheddarosten, som med god winst kan afsättas så wäl på den swenska som på den engelska marknaden.

12. **Om wäxternas föda** samt om de medel, genom hwilka jordens fruktbarhet kan underhållas och förökas. Af Oscar Nylander, Assistent wid Kongl. Landtbruks-Akademiens Agrikultur-kemiska Försöksanstalt. Pris 60 öre.

Detta häfte lemnar en kortfattad framställning om wäxtnärings-ämnen samt om gödningsmedlens förekomst, sammansättning och anwändning. Serskildt redogör förf. för de artificiela gödningsämnenas sammansättning och wärde för olika säden. Äfwenså angifwes mängden som af dessa gödningsämnen erfordras för gödslingen af tunnlandet, samt tiden och sättet för denna gödsling till hwar och en af de serskilda kulturwäxterna.

13. **Om mossar,** deras behandling och tillgodogörande för olika ändamål, af G. W. Zetterstedt, Landtbruks-Ingeniör. Pris 50 öre.

Detta häfte har följande innehåll: 1) Om mossars olika slag och beskaffenhet samt om wilkoren för att dessa skola wara lönande att odla till åker och äng; 2) Om mossars afdikning för olika ändamål: a) för odling till åker och äng, b) för upptagande af bränntorf, c) för befordrande af skogswäxt samt d) för minskande och afwärjande af frost. Sedan förf. härefter framstält åtskilliga "allmänna anmärkningar rörande mossars afdikning" öfwergår han 3) till framställningen af de speciela methoder som böra följas samt de arbeten som böra utföras wid olika slags mossars odling till åker och äng, med bifogande af detaljerade kostnadsberäkningar för dessa arbeten. Slutligen wisas 4) sättet för tillgodogörande af mossar wid beredning af bränntorf, 5) wid uppdragning af skog å afdikad moßmark samt 6) för frambringande af gräs på mossar utan odling i wanlig mening, eller att "odla med watten och is", der läget och wattentillgången är sådan, att moßmarken kan sättas under watten, som får botteufrysa och på wåren såsom isbränna döda de öfre lefwande moßlagren, hwilka sedan genom fortsatt öfwersilning öfwergå till gräsbärande mark, på hwilket sätt ängar danats på flera ställen i de norra länen, der från elfwarne och strömdragen betydliga wattenmassor kunnat på förenämnde sätt begagnas till odling och omgestaltning af förut ofruktbara moßtrakter. Till sist lemnar förf. 7) anwisningar om "olika sätt att anwända hwitmossa", derwid äfwen omnämnande sednare tiders försök att af hwitmossa bereda papper.

Arbetet åtföljes af en tafla, framställande "afdikningsplan för en moßodling", med hwilken tafla förf. åsyftar att åskådliggöra hurn de öppna dikena lämpligast och ändamålsenligast böra läggas å mossar, som odlas för att ombildas till åkrar och ängar. Då ofta och wanligen stora fel begås wid afdikningen, så att mossarne öfwer höjwan sönderstyckas, under det att wattnet ändå endast ofullständigt afledes och bortföres, och moßodlingar i öfrigt icke sällan orätt både företagas och utföras, så förtjena de i denna skrift lemnade föreskrifter och anthydningar ett berättigadt afseende, i all synnerhet som de äro grundade på mångårig praktisk erfarenhet.

Då i wårt land, synnerligast uti de norra och mellersta delarne af detsamma, finnas stora widder, som upptagas af ödsliga och ofruktbara mossar, hwilka ej allenast sjelfwa ingenting frambringa, utan genom sin frostländthet skada kringliggande odlad jord, har det warit författarens önskan att lemna en säker och pålitlig ledning för mossars odling och nyttiga tillgodogörande med utrotande derwid af frostnästen, så att äfwen de redan odlade fälten derigenom må kunna lemna rikare och säkrare skördar.

14. **Hjelpreda wid den första behandlingen af Husdjurens allmännaste sjukdomar.** Till landtmännens tjenst utarbetad af C. A. Lindqwist, Adjunkt wid Kongl. Veterinär-Institutet i Stockholm. Pris 1 Rdr Rmt.

Husdjursskötseln har i wåra dagar lyckligtwis tillwunnit sig behörig uppmärksamhet och landtmannens förnämsta lösören utgöras nu mera oftast af haus husdjur, hwilkas rätta wård och skötsel betingar den afkastning, som af dem kan winnas. Att wid förekommande sjukdoms- eller olycksfall kunna rätt behandla husdjuren är sålunda för hwarje djuregare en sak af största wigt, och det är ett behof för honom att härwid ega tillgång till en skrift, som i korthet och uti ett populärt språk framställer hwad han på egen hand kan åtgöra för befordrande af ett godt helsotillstånd hos sina husdjur samt lemnar honom råd uti hwilka fall, behandlingen af djurens sjudomar måste anförtros åt en skicklig djurläkare.

Närwarande lilla arbete afser att fylla förbemälde behof samt att derjemte kunna tjena till ledning för den underwisning wid landtbruksskolorna, som enligt reglementet för dessa skolor bör, rörande husdjurens behandling wid inträffande sjukdomstillfällen, lemnas landtbrukslärlingarne. Då det större wetenskapliga arbete, som nyligen utgifwits af Föreståndaren för Kongl. Veterinär-Institutet i Stockholm, professorn m. m. dr Fr. Lundberg, hwilket arbete wi förutsätta redan finnes uti hwarje bildad landtmans boksamling, äfwensom uti hwarje sockenbibliotek, genom sin omfattning icke lämpar sig till underwisningsbok wid landtbruksskolorna, och det arbete som hittills för omförmälde läroämnen begagnats wid dessa skolor, nemligen **Spinolas**, "Rådgifware wid behandlingen af Husdjurens sjukdomar", öfwersatt och bearbetad af professor G. W. Sjöstedt, nu mera i det närmaste utgått ur bokhandeln, har författaren på min uppmaning sammanfattat närwarande arbete i förbemälde dubbla afsigt, att detsamma dels måtte wid landtbrukslärowerken kunna tjena till ledtråd för underwisningen beträffande husdjurens sjukdomar, dels för landtmännen utgöra en säker och pålitlig rådgifware wid behandlingen af husdjuren, då dessa hemsökas af sjukdomar och olycksfall, som, om för dem ej widtagas lämpliga åtgärder, lätt kunna leda till stora och kännbara förluster, hwaremot de oftast lätteligen kunna förekommas, om djuren lemnas en rätt skötsel och behandling.

Författarens och förläggarens afsigt med utgifwandet af detta lilla häfte har slutligen i hufwudsaken warit att genom detsamma äfwen hos den stora allmänheten, som hwarken har råd att köpa eller lust att läsa större och widlyftigare arbeten, söka medwerka till spridande af kännedom om husdjurens lämpliga behandling wid inträffande sjukdomsfall, samt att sålunda främja husdjursskötselns widare utweckling och förkofran inom landet och derigenom äfwen befordra hela wår landthushållnings fortgång och förbättring på en fast och säker wäg, som leder till inkomster icke endast för ögonblicket, utan för framtiden samt derwid lemnar rikare och mera lönande afkastning, i mån efterson jordbrukarne uti sin hushållning fortgå på denna wäg.

De läkemedel, som för sjukdomarnes botande uti detta arbete föreskrifwits, äro alla af den beskaffenhet, att de erhållas af hwem som helst på hwarje apotek. En del af dem, såsom malört, enebär, m. fl. kan och bör landtmannen sjelf insamla af de wäxter, som förekomma på hans fält, då han derigenom besparar kontanta utgifter och med mindre kostnader kan förse för återställandet och bibehållandet af sina husdjurs wälbefinnande.

Tabeller öfwer wärtföda, som måste finnas uti eller tillföras till den odlade jorden för de skördar, hwilka tagas från henne samt öfwer mängden af denna wärtföda uti de wanliga gödningsämnena, af Oscar Nylander. Pris, med två lithografierade och färglagda plancher, 1 Rdr Rmt.

Dessa tabeller lemna en åskådlig öfwersigt, med beräkningar enligt Arrhenii Handbok i Swenska jordbruket, öfwer mängden af den föda wäxterna hemta ur jorden, samt huruledes denna föda måste underhållas och ersättas genom gödningen med de ämnen, hwilka ej finnas uti jorden i så stora qwantiteter, att de städse, allt efter som wäxtringen fortgår, förstå att lemna näring åt de odlade wäxterna. Landtbrukaren finner här en tabellarisk framställning om mängden och beskaffenheten af den föda, som upptages pr tunnland af de serskilda kulturwäxterna samt anwisningar om huru, genom anwändning af tillgängliga gödningsämnen, behörig ersättning må lemnas åt jorden för hwad genom skördarne från henne borttages. — Hit hörande frågor beröras och upplysas widare af följande äfwen helt nyligen utgifna arbete:

Om de kemiska gödningsämnena, efter George Ville, fri bearbetning af C. E. Bergstrand, Stockholm 1870. Med 4 träsnitt och en lithografierad planch. Pris 2 Rdr Rmt.

Detta arbete innehåller sex, wid försöksanstalten i Vincennes af deß föreståndare Professor George Villne hållna, föredrag öfwer den erfarenhet, som under en följd af år derstädes wunnits rörande anwändningen af fullständig kemisk gödning för de odlade wäxterna, af hwilka försök blifwit lagda i dagen de owedersägliga fördelar, som stå att winna genom ett rationelt begagnande af kemiska gödningsämnen för bibehållandet och förökandet af de odlade fältens bördighet. — Slutligen finnas widfogade "Gödningsformler" eller uppgifter om den ändamålsenliga sammansättningen af kemiska gödningsämnen för hwete, råg, korn, hafra, ärter, wicker, bönor och klöfwer; för raps, lin och hampa, samt för rofwor, kålrötter, betor och potatis, äfwensom för odlade gräswallar; jemte anwisningar huru kemisk gödning lämpligast anwändes i förening med stallgödsel, samt föreskrifwer huru de kemiska gödningsämnena böra förwaras och behandlas tills de anwändas såsom gödning på fälten och huru derwid i olika fall och med olika gödningsämnen böra förfaras.

Norrbottens Läns Kungl. Hushållnings-Sällskaps

Matrikel år 1872.

Ordförande:

S. P. Bergman, Landshöfding, Öfwerste i armén, K. N. O., R. S. O., R. W. O.

Vice Ordförande:

W. v. Rehausen, Öfwerste-Löjtnant, R. S. O.

Sekreterare:

August Cajanus, Telegrafkommissarie.

Förwaltnings-utskottet:

Ordföranden.
Vice Ordföranden.
Sekreteraren.
Nyström, J. E., Förste Landtmätare, Afwittrings-styresman.
Widmark, H., Kapten, R. W. O.
Grape, Jf., Kapten, R. S. O.
Englund, J. A., Kyrkoherde.

Suppleanter:

Schough, R., Kapten, R. W. O.
Holm, W., Lärowerksadjunkt.

Hushållnings-gillen.

Lule Stad.

Ordförande:

A. Björkman, Med. Doktor.

Ledamöter:

Adde, A., Apotekare.
Amnéus, N. L., Postinspektor, R. W. O.
Backman, C. J., Rektor.
Bergman, S. P., Landshöfding, Öfverste i armén, K. N. O., R. S. O., R. W. O.
Bergström, N. E., Handlande.
Brandt, J. E., Guldsmed.
Cajanus, A., Telegrafkommissarie.
Dahl, O. F., Löjtnant.
Ennes, C. A., Jägmästare.
Fortzberg, B., Handlande.
Genberg, J. A., Landssekreterare.
Gowenius, P., Handlande, v. Konsul.
Hackzell, J. W., Ingeniör.
Grape, K. Jf., Kapten, R. S. O.
Hammarén, A., Rådman.
Holm, O., Lärowerksadjunkt.
Holm, V., "
Huß, J. A., Rådman.
Lundblad, A. R., Disponent.
Lönnegren, A. W., Lektor.
Nilsson, L. G., "
Nyström, J. E., Förste Landtmätare och Afvittrings-styresman.
Rydberg, C. A., Bankkamrer.
Sahlin, J., Lärowerksadjunkt.
Schough, R., Kapten, R. W. O.
Shairp, Norman W., Disponent.
Sundström, N., Handlande.
Sundström, H. J., Handlande, v. Konsul.
Sundström, N. P., Handlande och Sjökapten.
Sundberg, O. D., Handlande.
Tengstedt, C., Tullförwaltare.
Thulin, C. T., Fängelsedirektör.

Tryséen, A., Bergmästare.
Ullman, G., Länsnotarie, v. Häradshöfding.
Waldenström, Frith., Landträntmästare.
Waldenström, R., Ingeniör.
Widmark, H., Kapten, R. W. O.
Widmark, P. F., v. Kollega.

Pite Stad.

Ordförande:

Ringius, L. A., Telegrafkommissarie.

Ledamöter:

Edén, P. O., Rektor.
Häggström, G., Tulluppsyningsman.
Lindforß, J., Kapten.
Lundström, A., v. Rektor, R. W. O.
Nyman, E. E., Rådman.
Rutbäck, O., Borgmästare.
Ulander, L., Lärowerksadjunkt.
Wallmark, L., Byggmästare.

Haparanda Stad och Neder-Torne Socken.

Ordförande:

Burman, G. E., Kyrkoherde.

Ledamöter:

Haparanda. Bellman, G. W., Telegrafdirektör, Löjtnant, R. N. St. O. 3:dje Kl.
Bergsten, A. G., Häradshöfding.
Burman, G. O., Telegrafassistent.
Boström, J. O., Handlande.
Forßberg, N. P. "
Genberg, O., Provinciallåkare.
Grape, J., Lärowerksadjunkt.
Grape, Th., "
Lindström, J. J., Postkommissarie, R. N. St. O.
Hertzman, W., Handlande.
Holmström, Jör., Garfware.
Krook, A., Tullförwaltare.
Lindh, J. W., v. Consul.

Haparanda.	Pipon, J., v. Rektor.
	Pipon, E., Ingeniör.
Mattila.	Stenberg, G. E., Häradshöfding, R. W. O.
Haparanda.	Strömberg, J., Färgerifabrikör.
	Törnsten, A., Major, R. S. O.
	Utterström, G. A., Handlande och Hemmansegare.
	Utterström, W., "
	Wallin, A. F., Kronofogde och vice Härads-höfding, R. W. O.
	Wennerström, R., v. Consul och Handlande.
	Westergren, C., Handlande.
	Zachrisson, Abr., "
Wojakala.	Zachrisson, A., "
Haparanda.	Öhrling, "
	Östman, C. T., Apotekare.
	Östman, V., Handlande.

Pite Socken.

Ordförande:

Öijebyn. Rehausen, W. v., Öfverstelöjtnant, R. S. O.

Ledamöter:

Öijebyn.	Andersson, Brynolf, Hemmansegare.
	Berglund, P. A., Nämndeman.
Lillpite.	Björkman, C., Hemmansegare.
	Burman, A. G., Kronolänsman.
Pitholm.	Bäckström, A., Riksdagsman.
Öijebyn.	Clausén, A., Handlande.
	Clausén, J., Regementsskrifvare.
Långnäs.	Danielsson, A., Hemmansegare.
Öijebyn.	Danielsson, C. O., Hemmansegare.
	Degerman, C., Jägmästare.
Jefre.	Degerman, J., Brukspatron.
Öijebyn.	Eriksson, N. A., Hemmansegare.
Trundafwan.	Eriksson, Nils, "
Bergsviken.	Eriksson, E. Gust., "
Öijebyn.	Hedqwist, C. A., Handlande.
Böhle.	Hedqwist, C. F., Hemmansegare.
Öijebyn.	Hellgren, Joh., "
Hortlax.	Hortlund, Joh., Nämndeman.
Borgforß.	Häggström, N. T., Inspektor.
Hortlax.	Jonsson, Joh., Hemmansegare.

Sjulsnäs.	Larsson, C. J., Hemmansegare.
Långnäs.	Larsson, J. G., "
Elfsbyn.	Lundberg, L., Handlande.
Häkansön.	Lundberg, J. E., Hemmansegare.
Storforß.	Marlström, C. A., Handlande.
Nybyn.	Marklund, G., Hemmansegare.
Roknäs.	Mattson, Er., "
Alter.	Nyström, Inspektor.
Elfsbyn.	Nygren, G. W., Komminister.
Arnemark.	Persson, Joh., Hemmansegare.
Böhle.	Rheborg, Aug., "
Storstrand.	Sandström, J., Ingeniör.
Öijebyn.	Stjernberg, P. T., Doktor, Prost och Kyrko-herde, L. W. O.
	Ström, N. B., Major, R. S. O.
Swensbyn.	Ståll, Matts, Hemmansegare.
Hortlax.	Sundström, Joh., "
Öijebyn.	Walter, C. L. von, Kronolänsman.
Häkansön.	Wiklund, J. W., Hemmansegare.
Roknäs.	Öhman, N. A., "
Öijebyn.	Öhman, P. A., Kyrkowärd.

Neder-Lule Socken.

Ordförande:

Englund, J. A., Kyrkoherde.

Ledamöter:

Afwa.	Almqwist, Hemmansegare.
Gäddvik.	Andersson, N. P., Hemmansegare.
Sundom.	Andersson, J., Nämndeman.
	Andersson, N. A., Hemmansegare.
Afwa.	Andersson, G. E., "
	Andersson, A., "
	Andersson, A. P., "
Björsbyn.	Bergström, H. F., "
Sunderbyn.	Bergström, H. T., "
Rutvik.	Bergström, C. A:sn, "
G:la Staden.	Boström, L. O., Häradshöfding, R. N. O.
	Boström, W., Ingeniör.
Sunderbyn.	Brännström, P. A., Ingeniör.
G:la Staden.	Curtelius, O., Kronofogde.
Afwa.	Ersson, J. E., Hemmansegare.

Björsbyn.	Eriksson, E. F., Nämndeman.
Ersnäs.	Englund, L. P., Hemmansegare.
G:la Staden.	Engström, J., Brännmästare.
Westmark.	Ersson, N., Hemmansegare.
Afwa.	Engwist, "
Björsbyn.	Engwist, "
Afwa.	Fabricius, f. Nämndeman.
	Fabricius, N. P., Hemmansegare.
	Fogelmark, S. A., Direktör.
Gäddwik.	Hedström, N., Hemmansegare.
	Hedström, A., "
G:la Staden.	Hjertstedt, Gästgifware.
Afwa.	Holmgren, O., Rättare.
Sunderbyn.	Holm, Fahnjunkare.
Gustafsfrid.	Hollström, C. G. T., Ingeniör.
Sunderbyn.	Hollström, L., "
	Holmström, E. W., Löjtnant.
Afwa.	Isaksson, Is., Hemmansegare.
	Jacobsson, J. O., Länsdjurläkare.
Bensbyn.	Jacobsson, H., Hemmansegare.
Ahlwik.	Johansson, O., "
	Jönsson, O., "
G:la Staden.	Kramer, H. J., v. Häradshöfding.
Afwa.	Larsson, L. P., Nämndeman.
Börjeslandet.	Lindgren Olson, J. F., Handlande.
Sunderbyn.	Lindström, A. J., f. Handlande.
Gäddwik.	Lindström, N., f. Nämndeman.
Antnäs.	Miltopée, Edw., Hemmansegare.
Ahlwik.	Nilsson, Ol., "
Börjeslandet.	Nilsson, N., "
Sunderbyn.	Nilsson, L., Hemmansegare.
	Nordwall, J., "
Ahlwik.	Nordström, N. P., Hemmansegare.
Björsbyn.	Nordberg, J., Ingeniör.
G:la Staden.	Nyström, Garfware.
Börjeslandet.	Näswall, Nämndeman.
Pehrsön.	Olofsson, Olof, Hemmansegare.
	Olofsson, N., "
Sunderbyn.	Rutqwist, H. P., Handlande.
Rutwik.	Ruuth, L., Ingeniör.
Sandön.	Sandberg, J. J., Hemmansegare.
G:la Staden.	Segergren, A. W., "
Sandön.	Sundström, Is., "
Pehrsön.	Sundqwist, H. P., "

Ahlwik.	Turdfjäll, J. E., Hemmansegare.
Gäddwik.	Wikström, C. O., Gästgifware.
G:la Staden.	Wikström, Fridolf, Herr.
Sunderbyn.	Öhlund, O., Ingeniör.

Öfwer-Lule Socken.

Ordförande:

Boden.	J. F. Meijer, Apothekare.

Ledamöter:

Brobyn.	Backman, O. J., Nämndeman.
Bodträsktorp.	Bergman, C. O., Kapten.
Säfwast.	Bergdahl, N., Häradsdomare.
Swartlå.	Bergqwist, A., Skogsuppsyningsman.
Heden.	Blomqwist, J. J., Hemmansegare
Boden.	Edfast, O. J., Garfware.
Swartbyn.	Ersson, O., Tolfman.
Buddbyn.	Eriksson, E., Nämndeman.
Swartbjörsbyn.	Ersson, J., Hemmansegare.
Wittjerf.	Forsberg, J., "
Swartlå.	Grave, Handlande.
Bredåker.	Hansson, K. T., Hemmansegare.
Harads.	Halin, H. J., "
Heden.	Holmström, H. P., "
Swartlå.	Hjortzberg, W., Inspektor.
Boden.	Hällgren, J., Landthandlande.
	Johansson, F., Sågwerksegare
Buddbyn.	Johansson, N., Tolfman.
	Johansson, J., (unga) Hemmansegare.
Boden.	Johansson, O. E., "
Unbyn.	Johansson, A., "
Heden.	Jönsson, J., "
Boden.	Lindgren, G., "
Holmforsb.	Lindgren, J., Inspektor.
Ahlträsk.	Lindgren, J., Hemmansegare.
	Lindgren, R., Skollärare.
Bredåker.	Mattsson, N. P., Hemmansegare.
Heden.	Nilsson, J., "
Wibbyn.	Nilsson, N. P. "
Wittjerf.	Nordling, A., Tolfman.
Klusä.	Nordström, J., Hemmansegare.

Harads.	Nordström, J. E., Hemmansegare.
	Nordqwist, "
Swartbjörs= byn.	Nordlund, J. E., "
Unbyn.	Nordström, P., "
Heden.	Nyberg, N. O., "
Buddbyn.	Nyberg, Js., "
Wittjerf.	Nyberg, L., "
Swartbyn.	Olsson, H. P., "
Unbyn.	Olofsson, N., "
Swartbjörs= byn.	Olofsson, N. P. "
Boden.	Pettersson, J. E., "
Swartbyn.	Pettersson, J. P., Kyrkowärd.
Wikbyn.	Pettersson, H. P., Hemmansegare.
Ljusäs.	Pettersson, C. W., Inspektor.
Buddbyn.	Rutqwist, J. A., Hemmansegare.
Åminne.	Sandstedt, J. F., Direktör.
Boden.	Schönfeldt, K., Komminister.
Skogsån.	Schlytern, C. O., Sågwerksegare.
Boden.	Steckſén, A. A., Kyrkoherde.
	Strandberg, N. P., Handlande.
	Sundbaum, A., Gästgifware.
Skatamark.	Sundqwist, C. F., Hemmansegare.
Holmforß.	Sundström, C. J., Handlande.
Brobyn.	Söderström, J., Hemmansegare.
Säfwaſt.	Wallin, L., Hemmansegare.
Ljusån.	Wikström, E. W., Landthandlande.
Swartbyn.	Zellberg, G., Snickare.
Boden.	Öhrman, H. O., Kronolänsman.
Swartbyn.	Öhrling, H. P., Hemmansegare.
Swartlå.	Österberg, L., Sågwerksegare.
Bredåker.	Öström, N. P., Hemmansegare.
Boden.	Öqwist, G., Ingeniör.

Råne Socken.

Ordförande:

Sjöstedt, A. Landtbrukare.

Ledamöter:

Råubyn.	Berghmark, L. O., Landsfiskal.
	Edén, N., Komminister.
Melderstein.	Owen, E., Inspektor.

Strömsund.	Ränlund, C., Sågwerksegare.
Räubyn.	Salander, J., Handlande.
Prestholm.	Sundqwist, G., Hemmansegare.
Böhle.	Stenberg, P., Inspektor.
Ränbyn.	Wennström, C., Skollärare.

Neder=Kalix Socken.

Ordförande:

Kyrkostaden. Hummel, O., Brukspatron, R. W. O.

Ledamöter:

Kyrkostaden.	Andersson, A. G., Arrendator.
	Andersson, G., Tullförwaltare.
Näsbyn.	Bergmark, J., Handlande.
Kyrkostaden.	Bergbohm, C. L., Inspektor.
Ytterbyn.	Bergström, Carl Olof, Hemmansegare.
	Bergström, Olof, "
	Brattberg. Axel, Herr.
	Bäckman, W. O., Telegrafkommissarie.
	Bäckström, A., Handlande.
Näsbyn.	Englund, N. O., Hemmansegare.
Björknäs.	Grape, J., Kapten, R. S. O.
	Hackzell, G. M., Kronolänsman.
Åkroken.	Heinrichs, Landtbrukare.
	Holmerz, Jägmästare.
Rolfs.	Horney, G., Postmästare.
Kyrkostaden.	Häggström, C. R., v. Konsul.
	Jacobsson, Jac., Hemmansegare.
Siknäs.	Lindgren, Joh., "
Gammelgård.	Rutberg, J., Kapten, R. S. O.
Kyrkostaden.	Ström, O. G., Apothekare.
	Ström, W., Notarie.
Ytterbyn.	Sjöström, E., Hemmansegare.
Rolfs.	Stenström, J. W., Apothekare.
Näsbyn.	Sträle, And., Hemmansegare.
Kyrkostaden.	Swanberg, P. A., Handlande.
	Sällström, J., Handlande.
Björkforß.	Törnqwist, Ad., Inspektor.
Kyrkostaden.	Wallgren, A., Repslagare.
	Wiklund, O., v. Kontraktsprost, L. R. O.
	Åberg, R. G., Fjerdingsman.
	Åström, Fredrik, Hemmansegare.

Öfwer-Kalix Socken.

Ordförande:

Edwall, K. J., Kyrkoherde.

Ledamöter:

Bränna.	Björlingsson, G., Handlande.
	Brännwall, Hemmansegare.
Heden.	Brännwall, N. P., Hemmansegare.
Swedjan.	Engström, L., "
Swartbyn.	Ersson, O., "
	Granström, L., Nämndeman.
Rödupp.	Grundén, C. E., Sågwerksegare.
Bränna.	Hansson, N. P., Hemmansegare.
Wännäs.	Hendriksson, Jacob, "
Gyljen.	Kroof, V., Inspektor.
Mikajerf.	Larsson, L., Hemmansegare.
Nybyn.	Larsson, Lars, "
Kolmjerf.	Lindbäck, Fredr., "
Bränna.	Lundin, J. F., Handlande.
Hultet.	Nilsson, L. H., Hemmansegare.
Jock.	Nilsson, N. P., "
Wännäs.	Nilsson, N. A., "
	Sandman, A., Kronolänsman.
Bränna.	Stenberg. W., Handlande.

Carl Gustafs Socken.

Ordförande:

Stjernberg, W., Landtbrukare.

Ledamöter:

Kuckola.	Anundi, J., Hemmansegare.
Lappträsk.	Bergman, Risto J., Hemmansegare.
Karungi.	Bucht, J. P., "
Kuckola.	Franki, H. H., "
	Grape, Js., Kyrkoherde.
Karhuwaara.	Hendriksson, H., Hemmansegare.
Karungi.	Kynylä,
Korpikylä.	Strand, J. H., "
	Tuohea, J., "
Karosjoki.	Wälikoski, Pehr Nilsson, Hemmansegare.
Korpikylä.	Äija, P., "

Öfwer-Torneå Socken.

Ordförande:

Müller, A., Disponent.

Ledamöter:

Matarengi.	Asp, E., Handlande.
	Bergdahl, E. M., Landsfiskal.
	Grape, P. O., Komminister.
	Hackzell, H. W., Kronofogde.
	Lambinen, J. Gabrielsson, Hemmansegare.
Pello.	Lindgren, N., Handlande.
Matarengi.	Nyman, P. A., "
Niemis.	Utterström, O., "
	Wällimaa, J. P., Hemmansegare.

Pajala Socken.

Ordförande:

Kengis — Sohlberg, C. J., Brukspatron.

Ledamöter:

Kiexiswaara.	Alatalo, O. J:son, Hemmansegare.
Johopieti.	Aro, G. J:son, Gästgifware.
Kengis.	Bergström, J., Hemmansegare.
	Boström, C. J., Med. Doctor.
	Falk, E. W., Handlande.
Muoniowaara.	Forsström, B., Handlande.
	Hederström, O. R., Jägmästare.
Pajala.	Lassu, Jansson, Hemmansegare.
	Pajala, J. H:son, "
	Pajala, H., Hemmansegare.
	Pellika, H., Gästgifware.
	Stenborg, L., Pastor.
	Tengman, C., Handlande.
	Wickman, J. E., Jägmästare.

Arjeplogs Socken.

Ordförande:

Winnberg, Th., Kyrkoherde.

Ledamöter:

Nurrholm. Burman, O., Kronoåbo.
Långnäs. Carlberg, F. U., Kyrkowärd.
Thorberg. Fjellström, B. T., Handlande.
Bukt. Holmström, F., Kronolänsman.
Rackjund. Sundström, J., Nämndeman.
Bätjaur. Wallström, J., Kronohemmansåbo.

Arwidsjaurs Socken.

Ordförande:

Skarin, J., Kronolänsman.

Ledamöter:

Glommerträsk. Engelmark, F. G.
Engelmark, Osc., Inspektor.
Lappträsk. Fjellström, C. R., Pastor.
Bokfele. Granberg, J. A., Hemmansegare.
Glommerträsk. Högberg, J. P., Skollärare.
Klum, A. E., Handlande.
Lindgren, E., "
Bachtjaur. Lingström, C. E., Kronohemmansåbo.
Glommerträsk. Törngren, A. O. O., t. f. Jägmästare.

Enontekis Socken.

Ordförande:

Curtelius, J. O., Kyrkoherde.

Ledamöter:

Karesuando. Hackzell, C. J., Kronolänsman.
Maunu, Grape, J., Klockare och Hemmansegare.
Sawisomutka. Raattamaa, J., Kateket.

Juckasjärwi Lappmark.

Stenborg, Pastor.

Jockmocks Socken.

Ordförande:

Lothigius, S., Jägmästare.

Ledamöter:

Berlin, M. T., Kateket.
Norrwik. Bogwist, L. A., Frälsehemmansåbo.
Pajerim. Eriksson, Cr. Ol., Nybyggare.
Forßman, L. J., Landthandlande.
Mannberg, O. J., Landtbrukare.
Qwickjock. Mannberg, J. O., Klockare.
Tjomotis. Nordlund, N. J., Nybyggare.
Wuollerim. Sandqwist, J., "
Ullenius, J. E., f. d. Kronolänsman.
Westerlund, E. A., Kronolänsman.
Mattisudden. Westerlund, J. E., Nybyggare,

Gellivara Socken.

Ordförande:

Silfwerbrand, Th., Kronolänsman.

Ledamöter:

Appelqwist, Skollärare.
Engelmark, Skogsuppsyningsman.
Landström, E., Nybyggare.
Ullatus. Pehrsson, Nämndeman.
Stenborg, Pastor.
Söderberg, Klockare.
Hakkas. Aström, J. T., Tingstolk.

Styrelsen öfwer Afwa Landtbruksskola.

Ordförande: Landshöfdingen m. m. S. P. Bergman.
Sekreterare och Stattmästare: Tel.-Kommiss. A. Cajanus
Ledamöter: Förwaltnings-utskottet.
Kaptenen m. m. R. Schough.
Disponenten A. R. Lundblad.
Löjtnant C. F. Espelund.
Guldsmeden E. J. Brandt
Landträntmästaren F. Waldenström.
Inspektörer: Förste Landtmätaren J. E. Nyström.
Handlanden O. D. Sundberg.
Länsdjurläkaren J. O. Jacobsson.
Suppleanter: Ingeniören P. A. Brännström.
Handlanden N. E. Bergström.
Kyrkoherden A. A. Stecksén.
Skolans Föreståndare: Herr S. A. Fogelmarck.

Norrbottens Läns

Kungl. Hushållnings-Sällskaps

Handlingar

för

1872—1873.

Luleå, 1873.
Aktiebolagets Tryckeri.

Protokoll,

hållet wid Norrbottens läns Hushållnings-sällskaps sammanträde i Lule den 28 Januari 1873.

Närwarande: Ordförande: Sällskapets vice Ordförande, Herr Öfwerstelöjtnanten och Riddaren W. von Rehausen, och Herrar rektor C. J. Backman, hemmansegarne H. F. Bergström från Björsbyn och J. A. Bergström från Sunderbyn, doktor A. Björkman, slöjdläraren N. Bondén, guldsmeden J. E. Brandt, ingeniören P. A. Brännström, kyrkoherden J. A. Englund, jägmästaren C. A. Ennes, f. d. handlanden J. M. Finell, landssekreteraren J. A. Genberg, lärowerksadjunkterne O. M. Holm och W. Holm, länsdjurläkaren J. O. Jacobson, förste landtmätaren J. E. Nyström, ingeniören L. Ruuth, kaptenen och riddaren R. Schough, konsul H. J. Sundström, v. häradshöfdingen G. Ullman, kaptenen och riddaren H. A. Widmark, redaktören P. F. Widmark samt undertecknad, Sällskapets sekreterare, som förde protokollet.

§ 1.

S. D. Öppnades sammanträdet af hr vice Ordföranden, som meddelade att Sällskapets Ordförande, hr Landshöfdingen, Kommendören S. P. Bergman af sjukdom wore förhindrad att leda förhandlingarne.

§ 2.

Anmodades undertecknad att föredraga årsberättelsen, som hade följande lydelse:

Berättelse till Norrbottens läns Hushållnings-sällskap för år 1872,

afgifwen wid allmänna sammanträdet den 28 Jan. 1873 af deß Sekreterare.

Norrbottens inwånare hafwa äfwen för det år som nyß förflutit röut bewis på naturens gifmildhet. Wåren inföll tidigt, så att sådden till största delen kunde förseggå redan i maj; men den under hela juni och början af juli ihållande torkan hindrade wexternas utweckling och hotade med att helt och hållet förqwäfwa den tynande lifskraften. Den derefter inträffande rikliga nederbörden i förening med jemn wärme förmådde dock att icke blott framkalla nytt lif, utan äfwen att med stor hastighet föra säden till mognad. På högre belägna, af mager sandjord eller af tung, icke fullt luckrad lerjord bestående åkrar förorsakade wisserligen torkan nämnwärd skada, hwilket äfwen blef förhållandet med hårdwallsängar, men uppfattadt i deß helhet har Norrbotten blifwit wälsignadt med ett godt år. De wexlingar som i sedligt och ekonomiskt afseende en följd af god årswäxt haft på befolkningen skola wid slutet af denna öfwersigt antydas, men här torde wara skäl att framhålla en werkan som kan anses mindre gynsam. Det har under senare år icke warit förenadt med några swårigheter att erhålla lärlingar wid länets **landtbruksskola**. Under 1871 wisade sig likwäl de första tecknen till att mindre hog förefanns för winnande af den grund och utbildning i jordbrukets förrättningar, som nu mera uppfattas såsom oundgänglig för deß fortkomst. Denna olust har ännu tydligare framträdt under 1872 och det har gått trögt att få in några nya ansökningar till de lediga platserna. Endast en enda socken från länets nedre och närmare belägna socknar har ingått, hwaremot twenne lärlingar från en med finsk befolkning förssedd socken blifwit antagna. Detta senare förhållande jemte de flere besöken från andra finska socknar wid Björkfors synas angifwa att man i dessa waknat till insigt om nödwändigheten af en mera ändamålsenlig behandling af jorden och ladugårdens alster, och man får hoppas att detta nywaknade behof skall bära waraktiga frukter. Tillförene har icke mer än en lärling af den finska befolkningen genomgått landtbruksskolan, och denne började efter slutad kurs egna sig åt ett för jordbruksnäringen mycket främmande yrke. Dock säges idkaren deraf på sista tiden börjat egna sig åt en med skolans ändamål mera öfwerensstämmande sysselsättning, trädgårds-

skötsel, och den afwikning från det förelagda målet som denne f. d. lärling gjort torde icke komma att leda till efterföljd. Detta exempel har dock skäligen bort framhållas, emedan det lemnar ett bewis på, att de af Hushållnings-sällskapet anslagna premier till lärlingarne stundom lockar till skolan ynglingar, som icke hafwa de allwarligaste afsigter att sjelfwa winna insigter i och sedermera göra dem fruktbara för wår modernäring. Så önskligt det än är, att äfwen de finska socknarne blifwa delaktige i de förbättringar som en bättre insigt i jordens behandling medför, är det likwäl beklagligt, att befolkningen i det nedre landet icke känner större hog för och erfar lifligare behof af sådana insigter. Det wore just under de goda tiderna som man borde bereda sig på att möta de hårda åren, och om man detta gjorde skulle de senare icke förmå att åstadkomma sådana rubbningar som ett enda miswäxt-år hittills wisat sig förorsaka. Det är häraf tydligt nog, att de förut genomgångna pröfningarne icke warit tillräckligt behjertade och ledt till allwarlig eftertanke. Det kan wara swårt att angifwa den utsträckning hwari landtbruksskolan werkat gagnande, men man torde icke misstaga sig deruti, att hon warit ett godt föredöme i behöfligheten af jordens afdikning. Några mera trängande åtgärder än just denna för detta län i högsta grad wigtiga angelägenhet lära icke heller kunna tänkas. Att afleda den öfwerflödande, frostbindande och för wexternas utweckling och mognad hämmande bottensyran bör uppfattas såsom mest wärdt jordbrukarnes uppmärksamhet. I stort har detta befordrats genom de af **landtbruks-ingeniör** werkställda agronomiska förrättningarne, hwilka onekligen hafwa i många trakter föranledt till jordförbättringar. Den af hr Magnét för 1872 benäget lemnade redogörelse (Bil. A) upptager 78 förrättningsdagar, hwarunder blifwit **uppgjord plan för** 1:o omläggning af åkerjord medelst täckdikning i Elfsbyn nära 17 qw.-refwar; 2:o myr- eller färrutdikning, för beredning af odling 1,449 och för fredande mot frost 15,818; 3:o sjösänkning och derigenom wunnen areal 22,698; 4:o ängswattning 16,149, eller tillsammans 56,132,12 qwadratrefwar. Utom ansträngningarne för jordens torrläggning medelst afloppsgrafwar och diken, träfwer wårt jordbruk **förbättrade redskap** och förökad tillgång på **gödningsämnen**. För att i detta hänseende föregå med uppmuntrande föredöme beslöt Sällskapet å förra winterssammanträdet att det öfwerskott som kunde uppstå å anslaget till premier för lärlingarne wid Alwa skulle anwändas till inköp af ändamålsenliga redskap och konstgjorda gödningsämnen. Af de förra har endast en

plog af Keillers werkstad i Göteborg blifwit inköpt; en häst-
ressa från Ofwerum kunde icke af fabriken under året levereras
i anseende till de storartade beställningarne från många andra
håll. Deremot hafwa försök wid Afwa blifwit åwägabragta
med de hemtagna gödningsämnena, och har skolans förestån-
dare för deras anwändning meddelat en så lydande redo-
görelse: (Bil. B).

Dessa försök böra naturligtwis fortsättas och kompletteras.
Det är nemligen icke nog med att hafwa erfarenhet af den
omedelbara werkan som det konstgjorda gödningsämnet haft
såsom drifkraft, eller den werkan det haft på en wiss jordmon
och på olika wäxter; man måste äfwen göra bestämda och på-
litliga berätkningar öfwer kostnaden. Först derefter skulle man
med full säkerhet kunna afgöra, huruwida det för den mindre
jordbrukaren är winstgifwande att anwända dessa ämnen.
Sådana kalkyler böra wara bewisande och skola blifwa öfwer-
tygande. Men ett enda års erfarenhet är icke tillfyllestgörande,
och man måste akta sig för förhastade slutsatser. Frågan är
alltför wigtig för länets jordbruk, och positiva omdömen böra
hellre komma ett år senare än ett år för tidigt. Emellertid
kan man säga, att hr Fogelmarks uppgift har tillräckligt stort
intresse för att försöken böra fortsättas, och det will af den-
samma synas som skulle man wåga redan nu draga en wigtig
slutsats af årets försök, nemligen att det anwända gödnings-
ämnet fortskyndar wextens mognad. Om detta äfwen hädan-
efter under wexlande förhållanden wisar sig såsom säkert, så
ligger redan deruti en för detta län mycket behjertanswärd
omständighet. Att fortast möjligt drifwa säden till mognad
skall i de flesta fall bewara den från frostskada, och om det i
uppgiften meddelade förhållandet att "ingen liggsäd förekom"
får tillskrifwas det begagnade gödningsämnet, så har ju det-
samma äfwen deruti framkallat en egenskap hos stråt som
ofta skulle skydda säden för frostens härjningar.

Hwad redskapen angår, är frågan derom icke mindre wig-
tig för detta län. Mindre wäsendtligt torde wara att införa
den ena eller andra formen för det wanligaste och oundgäng-
ligaste redskapet: plogen, än att göra afseende på sådana red-
skap som bestämma en jemn och lagom utsädesmängd eller
som förkorta och billiggöra arbetet, t. ex. en skördemaskin. En
dylik af bästa sort kostar wisserligen den för mindre jord-
brukare betydliga summan af inemot 1,000 rdr, men när
man betänker huru mycket arbete han på kort tid förmår werk-
ställa, skall man lätt inse fördelarne af en sådan. I en ort
der menniskokraften drages åt andra näringar; der den korta

sommaren erfordrar forceradt arbete i alla riktningar, der kli-
matiska förhållanden på en enda natt afklippa de mest lof-
wande förhoppningar om en god skörd; der dagswerkspriset
mer och mer uppjagas till hinder för jordbrukets behöriga
stötande; der om någonstädes äro sådana maskiner erforder-
liga. Priset är icke afskräckande. Det kan öfwerstiga mången
enskild hemmansegares förmåga, men om tre eller fyra eller
fem förena sig derom, skall det gå lätt. Det finnes flera
exempel på att hemmansegare welat inbetala sina hypoteks-
lån; detta angifwer öfwerflöd på penningar, och de skulle
bättre anwändas genom inköp af maskiner och redskap till
jordbrukets nytta, än genom inköp af silfwerbägare eller öfwer-
flödiga förbrukningswaror eller till och med genom återbetal-
ning af hypotekslånen, i synnerhet som dessa i grunden afse
jordförbättringar. Det är fara wärdt att jordbruket kommer
att öfwerflyglas af andra näringar, om icke jordbrukaren i tid
är betänkt på att så mycket som möjligt ersätta den förmin-
skade och fördyrade lefwande kraften med den mekaniska kraf-
ten, som i alla händelser på tiden blir den billigaste. Att i
detta hänseende wägleda jordbrukaren blir säkerligen ett af
Sällskapets förnämsta uppgifter, och öfwerskottet af anslaget
till premier bör derwid komma att uträtta genomgripande saker.

Det är dock icke blott genom försök wid landtbruksskolan
som wackra föredömen kunna åstadkommas; äfwen wid Säll-
skapets egendom **Åminne** torde sådana böra lemnas den ortens
jordbrukande befolkning. Enligt den berättelse arrendatorn
lemnat för 1872 har årswexten warit icke owäsentligt sämre
än under föregående året, och det skulle haft sitt stora intresse
att äfwen derifrån kunnat erhålla uppgifter om den werkan
som konstgjorda gödningsämnen under rådande ogynsamma
wäderleksförhållanden kunnat hafwa på wexternas fortkomst.
Arrendatorns berättelse lyder sålunda: (Bil. C). De för-
bättringar å byggnader m. m. som under året werkställts
hafwa medtagit en summa af 592 rdr 77 öre.

Det under året hållna **sommarmötet i Öjebyn** war besökt
af en talrik samling personer af alla klasser inom orten. De
der utställda föremålen gåfwo werklig anledning till belåtenhet.
Flere både hästar och boskap utmärkte sig genom sin form-
skönhet och bland slöjdartiklarne funnos flere som lemnade
prof på en hos befolkningen slumrande förmåga, hwilken endast
behöfwer ledning, öfning och mönster för att frambringa ut-
märkta alster. Det är i öfrigt icke blott detta möte som ådaga-
lagt, att ett stort behof måste fyllas och en stor brist afhjelpas

i landtbefolkningens uppfostran, och att begge skulle afhjelpas genom slöjdskolor och hushållsskolor.

I wiß mon förberedande steg härtill hafwa under året blifwit tagna i trenne beslut som wid förra wintermötet fattades, nemligen att anslå medel till Hushållnings-sällskapens husslöjds- och industrintställningslokal i Stockholm, till underwisning i slöjd och teckning wid folkskolorna, samt till underwisare i halmflätning och korgmakeri. Om hwardera af dessa anslag och de dermed afsedda ändamål torde några ord ferskildt wara på sin plats.

Såsom Sällskapet har sig bekant innefattade förra wintermötets beslut, att ett ytterligare anslag af 100 rdr skulle utgå till bidrag i de kostnader som woro erforderliga för **Hushållnings-sällskapens försäljningslokal i Stockholm** af husslöjds- och industrialster. Det är ostridigt att ett sådant anslag är ganska wegennyttigt från detta Sällskaps sida, då Norrbotten endast i ringa grad kan draga någon fördel af denna inrättning. Det gällde dock ett allmännyttigt ändamål, och det kan hafwa någon nytta med sig att icke heller Norrbotten saknas i den stora brödraringen, i synnerhet som det är onekligt att äfwen Norrbotten skulle kunna draga större nytta af inrättningen än detsamma hittills gjort. Genom Patriotiska sällskapets anslag till premier skulle lätteligen en utställare från detta län kunnat winna en wacker belöning för sina alster utöfwer hwad som tillfallit honom i salupriset för hans alster, men sannolikt har ingen begagnat sig af detta tillfälle att göra dem allmännare kända. Den uppmuntran denna inrättning förtjenar synes äfwen deßutom icke hafwa kommit den allmännare till del, och ehuru försäljningssumman allt jemt stigit, har den dock ännu icke lyckats uppdrifwas till så högt belopp, att winsten kunnat betäcka omkostnaderna, hwarföre äfwen wid detta möte ny hemställan kommer att göras om ett fiskt bidrag.

Det andra anslaget som afsåg slöjdens befordrande utgjorde 300 rdr till **underwisning i ritning, teckning och slöjd** wid länets folkskolor. Beslutet härom tillkom på framställning från Folkskole-styrelsen i Neder-Luleå. Ett cirkulär utfärdades med anledning häraf till alla länets folkskole-styrelser, men ingen annan än den nämnda styrelsen har wetat tillgodogöra sig anslaget. Någon uppgift om antalet barn som blifwit underwisade eller om mängden och beskaffenheten af de förfärdigade alstren har dock icke inkommit, men inför Landstinget uppwisades prof deraf, som gåfwo wid handen att icke blott

werket war å bane, utan äfwen att man på denna wäg kan befrämja ändamålet.

Hwad det tredje beslutet som afser slöjdwäsendet angår, tofwar detsamma att bära de bästa frukter. Sedan hr N. Bondén hitkommit i början af augusti, utfärdades cirkulär till alla hushållningsgillen om att insända anmälningar till elever. Det war då Förwaltnings-utskottets tanke, att underwisningen skulle meddelas å landtbruksskolan, men då inga anmälningar inom förelagd tid inkomme — endast från Öfwer-Torne gille inkom en anmälan; kommunen hade fattat det hedrande beslutet att på sin bekostnad sända en person till Afwa —, så beslöt Utskottet att hr Bondén till en början skulle stationeras i Luleå, hwareft antagligen icke elever komme att saknas. Den 26 aug. började underwisningen härstädes i halmflätning och korgmakeri, och fortgick densamma till i början af december. Enligt den uppgift som hr Bondén lemnat hafwa 58 personer begagnat sig af detta tillfälle till inhemtande af slöjder, hwilka kunna idkas af begge könen. Wisserligen har endast ett färre antal hållit ut till ändan; men det är deruti ingen olycka. Hufwudsaken är att få dessa slöjder stadigwarande i länet, och dertill behöfwas blott några få, som med flit och allwar egna sig deråt och ämna fortsätta. Konsten skall nog derigenom utbreda sig och komma flera till del. De under lärotiden werkställda arbeten angifwas af hr Bondén sålunda: 35 piratkorgar, uppskattat wärde 49: 50; 7 korgar med engelsk facon, wärde 10: 50; 1 klädkorg till 5 rdrs wärde; 8 papperskorgar tillsk. 42 rdr; 14 arbetskorgar tillsk. 21: 50; 3 nyckelkorgar tillsk. 2: 25; 5 nystkorgar tillsk. 5 rdr; 2 porträttkorgar tillsk. 7 rdr; 1 knifkorg till 50 öre; 1 pepitakorg till 2: 25; 12 matkorgar tillsk. 23: 25; 2 dragna korgar tillsk. 1: 25; 1 bordsbricka till 1 rdr; 1 fisktasse till 3 rdr; 2 deckwagnar tillsk. 3: 25; 1 barnwagn till 15 rdr; 3 blomsterbord tillsk. 33 rdr; 10 stolar tillsk. 95 rdr; 1 soffa till 45 rdr, 1 puff till 6 rdr; 5 pallar tillsk. 13 rdr; 1 bokhylla till 5 rdr; 2 lampetthyller tillsk. 3 rdr; 1 barnstol till 5 rdr; hwilket allt i normalt arbetswärde kan uppskattas till 4—500 rdr. Deßutom hade en mängd fläter af halm blifwit tillwerkade. Hwilken wigt endast denna senare slöjd skulle kunna hafwa för många fattiga qwinnor på landsbygden torde ett exempel få angifwa. I en af mellersta Sweriges provinser hade en fattig torparhustru med flera barn tagit sig för att på lediga stunder under wintern lägga halmfläter. På wären reste hon till Stockholm för att försälja dem, och ehuru de woro hwarken synnerligt fina eller owanligt wäl arbetade, erhöll hon likwäl

150 rdr wid deras försäljning. Hurn många armar äro icke på de långa winteraftnarne i wåra bygder syslolösa, men hwilka likaledes skulle kunna samla en stor sparpenning om de anwändes till något nyttigt! Med korgarbeten är förhållandet likadant. Materialet till så wäl det ena som det andra finnes till hands inom länet; hwad som behöfwer införas söderifrån, inskränker sig till något rotting och espartogräs; detta betingar icke stort förlag. Endast något litet god wilja här och der för befordrande af folkets sanna bästa skulle kunna göra underwerk. Wi skola hoppas att hon icke kommer att saknas.

Sällskapets bidrag till den nu började underwisningskursen har icke warit obetydlig. Inberäknadt hr Bondéns resekostnad och materialierna har en summa af 1,100 rdr för ändamålet utgått, och under detta år torde ett belopp som icke mycket understiger den beräknas att utgå, äfwen om Sällskapet icke skulle besluta sig för att ännu ett år begagna hr Bondéns nyttiga biträde i länet. I någon mon torde man wäl äfwen kunna påräkna kommunernas deltagande för saken, och Lule stad har redan åtminstone bestridt utgiften för underwisningslokal och bostad åt läraren under lärotiden. Efter slutad kurs i Lule har hr Bondén öppnat en ny å Afwa, som antagligen blifwer af mera direkt nytta för landtbefolkningen i denna ort. Kostnaden har blifwit något större derigenom att rätta tiden för samlande af wide war förfluten, när hr Bondén kom till länet, så att nästan alla materialier måste tagas från Stockholm, men denna olägenhet blir naturligtwis under detta år afhjelpt.

För några år sedan beslöt detta Sällskap att inbjuda de öfriga norrländska länens Hushållnings-sällskap till ett gemensamt deltagande i en **utställning** af boskap och ladugårdsprodukter. Detta beslut fattades med anledning af riksdagens wanliga anslag till utställningar af denna beskaffenhet. Inbjudningen afgick, men swaret antingen uteblef eller war nekande. Nu har emellertid en dylik hemställan utgått från Westerbottens läns Hushållnings-sällskap, och föreligger frågan derom till afgörande wid dagens sammanträde. Det är icke troligt, att Norrbotten skulle stå med skammen wid en sådan gemensam täflan, om några för saken intresserade personer wille lemna sitt biträde wid wal af lämpliga utställningsföremål, och det är likaledes troligt, att en sådan täflan skulle märkbart återwerka på jordbrukaren genom en förbättrad behandling af både kreatur och ladugårdsprodukter.

Af Landstingets wälmenande anslag till premier för jordtorp och afsöndringar har icke heller under 1872 mer än en enda premie tagits i anspråk. Det tyckes som skulle de goda åren icke wara egnade att wända folkets uppmärksamhet på denna wigtiga angelägenhet. När man har sig bekant, i huru hög grad den lösa befolkningen under misgynsamma konjunkturer tynger på fattigwården kan det likwäl förefalla hardt när obegripligt, att från den besutna allmänhetens sida icke kraftiga mått och steg widtagas för att binda så stort antal som möjligt af inhysesklassen wid jordtorfwan och dymedelst bereda en motwigt mot den betänkliga slapphet i sedligt afseende som ett ostadigt och irrande lif nödwändigt medför.

De af åtskilliga personer i länet för år 1871 gjorda **observationer** öfwer isförhållanden, frost och åska hafwa jemte dylika observationer från andra län föranledt en sammanställande öfwersigt från Upsala observatorium, till en början öfwer isförhållandena. Af denna öfwersigt wisar sig, att skilnaden i tiden för isbildning å luftlandets insjöar äfwensom för issmältningen om wären åtminstone för Norrland är så godt som ingen. När dessa observationer några år så fortsättas, skall man naturligtwis komma till bestämda resultater. Öfwer förhållandena med frost och åska har observatoriet icke kunnat framlägga någon öfwersigt, enär nämnda år företedde mycket få fenomener af luftelektricitet och nästan inga af frost (under werttiden), men ett eller annat följande år skall nog bjuda på både det ena och det andra, och det skall derefter wisa sig, hurudana lagar och hwilka wägar man må kunna uppgifwa för desamma.

Ett ord till slut om mejerihanteringen i länet. Det enda mejeri som genom Sällskapets tillskyndelse haft början och framgång är det i Rutwik, hwilket äfwen under det sista året bedrifwits, ehuru utan understöd af allmogen. Ingeniören Ruuth, som haft hedern af att med ihärdighet fullfölja det påbörjade företaget, har ensam uppehållit mejeriet; men enligt de upplysningar han muntligen lemnat synes äfwen detta komma att nedläggas. Skälet dertill måste godkännas. Han har nemligen uppgifwit, att mjölken låter afsätta sig i staden. Också är det helt naturligt, att största behållningen uppkommer på sådant sätt. Endast i de byar som ligga långt från afsättningsorter för mjölken blir det ekonomiskt riktigt att inrätta mejerier. Man har nyligen sett anföras en kalkyl från ett mejeri i södra Sverige öfwer behållningen af ett der befintligt mejeri. Kalkylen slutade med ett försäljningspris af 27 ¼ öre pr kanna mjölk. Der har dock 1 skålpund smör kunnat erhållas af endast 4 kannor 44 k.-t. mjölk i medeltal,

och priset å smöret har i medeltal warit 86,11 öre för skålpundet. I medeltal har äfwen samma mängd skummad mjölk lemnat 2 skålpund ost. I detta län åter torde man i allmänhet få beräkna i medeltal 6 kanner mjölk för 1 skålpund smör och i samma proportion för ost, hwilket sätter priset å mjölken, behandladt wid mejeri, betydligt lägre. Har således ladugårdsegaren härstädes tillfälle att direkt afyttra sin mjölk till 25 öre kannan, så wore det icke wälbetänkt af honom att anwända densamma i mejeriet. Af denna anledning har icke heller det tillämnade mejeriet wid Grytnäs kommit till stånd. Mjölken har derstädes en strykande afsättning till wanligt pris och det hade då warit en dårskap att anlägga mejeri. Huru ringa framgång således frågan om mejerier hittills än haft i detta län, får man wäl i alla fall antaga att bearbetningarne derför icke warit utan sin nytta. På många ställen i länet behandlas numera smöret bättre, äfwen af allmogen; serskildt har mången blifwit tagen ur sin willfarelse att smöret måste behandlas med grof salt för att bättre kunna bewaras, och man ser icke så sällan smör, saltadt med finstött salt, om än lüneburgersaltet icke hunnit få någon allmännare anwändning. Det enda mejeri som med allwar, och förmodligen äfwen med framgång, fortsättes, är i öfrigt det å Björkfors, hwars smör betingar 3 rdr högre pris pr 20 skålpund än det bästa smör som af allmogen lewereras. Afnämaren torde icke hafwa ringa skuld i den långsamma utwecklingen af ladugårdsprodukternas bättre behandling, ty han gör i allmänhet allt för litet affeende på waruns beskaffenhet och är allt för njugg på priset då waran är werkligt god. Då efterfrågan är stor och tillgången ringa, har deßutom tillwerkaren ingen swårighet att bli af med äfwen den underhaltiga waran, och han skall icke heller under sådana förhållanden känna någon maning att förbättra densamma.

Efter genomläsningen af de inkomna gillesberättelserna får man det intrycket af tillståndet i länet, att ehuru tillfällena till arbetsförtjenst äro rikliga; ehuru arbetet betalas drygt; ehuru insättningarne i sparbankerna äro mycket öfwerwägande uttagen och ehuru i allmänhet den ekonomiska ställningen sålunda förbättrats, så lemnar dock befolkningens sedliga wälbefinnande åtskilligt öfrigt att önska, lika wäl som anledningarne till de rikliga arbetsförtjensterna icke utan förbehåll kunna loförisas. När man wet, att dessa anledningar till en del sammanfalla med tärandet på länets grundkapital,

så torde dessamma snarare böra fylla fosterlandswännen med bekymmersamma farhågor för framtiden, än med tillfredsställelse öfwer stundens öfwerflöd. Skogsafwerkningen är utan twifwel en loflig näringsgren, på samma gång som den är af stor statsekonomisk betydelse; men om spekulationen kastar sig öfwer den spädare skogen, som utgör wilkoret för mer än ett hemmans framtida bestånd, så måste man intagas af betänkligheter huruwida en fortsatt utsträckning i denna riktning kan tillåtas utan wåda för länets utweckling, utan äfwentyr af wåldsamma rubbningar och utan skada för ett sundt näringslif samt utan men för befolkningens normala sedlighet. De i länets sydligare delar försiggångna skogsköpen skola wisserligen sprida penningar bland jordbrukarne, men det är fara wärdt, att dessa penningar icke af alla anwändas till betryggande af deras fortkomst, och det är äfwen bekant, att åtskilliga försäljningar blifwit gjorda utan behörliga bestämmelser till ungskogens skydd. Dylika skogsköp hafwa hittills egt rum i Pite, Neder-Lule, Öfwer-Lule och Råne socknar, och man får tywärr antaga, att de skola utsträckas såwida icke någon gräns på lagstiftningens wäg blifwer satt för denna hejdlösa spekulationslusta. Också uttala flera gillen sina farhågor i detta fall. Sålunda heter det från Öfwer-Lule, "att så glädjande det än är, att så wäl den fasta som den lösa befolkningen härigenom njuter en mer än riklig utkomst, så omöjligt är det ock att tillbakahålla farhågan för att den tiden icke torde wara långt aflägsen, då denna inkomstkälla kommer att utsina . . ." Pite sockens gille uttalar sig ännu bestämdare; också har man inom detta gilles område att söka källan till det i länet nybörjade onda. "Skogshanteringen — heter det i gillets årsberättelse — börjar wisa en skuggsida, som wäcker bekymmer, i det att försäljning af enskildas skogar till icke obetydligt omfång skett på sådana wilkor, att skogens uthuggning icke möter annat hinder, än möjligen köparens oförmåga att afsätta wirke till de allra minsta dimensioner eller hans omtanke att spara, om någon sådan får förutsättas." Öfwer-Kalix gille beklagar i allmänhet, att så många personer sysselsätta sig med skogsafwerkningen, att både hussljöjd och allt hwad till jordbrukets förkofran hörer får stå tillbaka; och från Neder-Lule gille anföras åtskilliga orsaker till skogsbristen, som på flere ställen skall wara ganska tännbar, och som af flere anledningar anses komma att tiltaga. Såsom en följd af öfwerdrift eller misbruk i detta fall torde man äfwen få uppfatta det betänkliga förhållande som från Neder-Torne anföres, nemligen, att denna sockens 2,000 inwånare utgöras af 900 jordbrukare och 1,100

inhysingar, d. w. s. att inhysingarne utgöra 55 proc. af socknens befolkning. I sanning, är detta den framtidsbild som Norrbotten skall antaga, då wore bäst att ju förr desto hellre packa in och resa sin wäg; men man kan med skäl hoppas, att ett så dystert öde icke skall föreslå en af naturen så rikt utrustad landsända som Norrbotten. De skatter det innesluter skola icke i ewighet ligga obegagnade. Nutidens wigtigaste uppfinning, jernwägarne, skola en gång uppsöka äfwen oß. Redan utkastas planer för deras utsträckning till Angermanelfwen; men de skola icke stanna derwid; ty ett halfärdigt nät skall gifwa ett ofullkomligt fiske och man skall nog finna behofwet af att binda äfwen jernwägsnätet färdigt, och då, om icke förr, skall man komma till insigt om, att Norrbotten har en wida högre betydelse än att för en ögonblicklig winst sköfla sina skogar.

De betänkligheter, som från kustlandet förspörjas, återfinnas icke i berättelserna från det öfre landet. Detta är äfwen helt naturligt. I det öfre landet har man ännu riklig tillgång på skog, och man skulle till och med kunna säga, att den rätta afwerkningen der ännu ej börjat, åtminstone i flera af de rikaste skogstrakterna. Det är wäl äfwen af denna orsak, som berättelsen från Jockmock låter så förtröstansfull. Denna berättelse måste i detta fall ådraga sig serskild uppmärksamhet, emedan den är afgifwen af en ansedd skogstjensteman. Han yttrar sig sålunda: "Skogsafwerkningen har under nu rådande gynsamma konjunkturer kunnat bedrifwas i större skala, hwarigenom ortens befolkning beredts tillfällen till god arbetsförtjenst. En glädjande företeelse är, att åwerkan samtidigt betydligt aftagit så wäl å kronans odisponerade skogar, — hwartill mycket bidragit den öfwerenskommelse en del werksegare sins emellan ingått att ej sjelfwa eller genom andra befrämja åwerkan, — som serskildt å nybyggesområdena, hwareft åwerkan numera hör till sälsyntheterna, sedan nybyggarne lärt sig inse det föga inbringande i att åwerkanswis tillgripa af egen skog utöfwer hwad å laglig wäg erhålles."

En tröstande tanke för kustlandets befolkning ligger också deruti, att, när en gång genom elfrensningar de hittills oåtkomliga skogstrakterna i lappmarken öppnas för werldsmarknaden, man icke blott skall ordna afwerkningsrätten på ett förståndigare sätt, utan äfwen att kustlandets skogar derunder skola få hemta anden.

Taflan är derjemte icke utan ljuspartier. Wisserligen klagas öfwer lönnkrögerier och tilltagande dryckenskapslast, men å andra sidan omtalas från flera håll werkställda nyodlingar, hwilka tagit fart öfwerallt der laga skiftena blifwit afslutade, och wattenaftappningar, såsom wid Seiwits by der 3—400 kofoder beräknas bli frukten deraf, samt fullständigare afdikningar. I en så högt belägen ort som Jukkasjerwi, hwareft åkerbruket är obetydligt, idkar man dock icke oansenlig ladugårdsskötsel, så att från endaft fyra byar i socknen 4—500 lispund smör uppgifwas blifwit försålda till Norge.

Hugnesammast äro i wisst fall underrättelserna om inhysingarne. Trots det öfwerwägande antal som de utgöra i Neder-Torne folkmängd hyser man likwäl förhoppning om att de skola öfwergå till jordbruket. Flere af dem hafwa redan nu en jordlapp, och den rikliga tillgång på odlingsmark som socknen inrymmer underlättar öfwergången. I Neder-Lule och Pite socknar hafwa bönderna kommit till full insigt om nödwändigheten att ordna denna angelägenhet och i synnerhet den senare socknen skall erbjuda ganska talrika exempel på, att inhysingar blifwit jordbrukare eller åtminstone försedda med ett jordstycke. En början till det bättre synes således wara gjord, om än det allra mesta ännu återstår. Godt är också att erfara de åtgärder som wid Gyljen i Öfwer-Kalix widtagits, i det hwarje arbetare derstädes insätter 25 öre i weckan å bolaget Bergman, Hummel et C:nis kontor under det full sommardagspenning betalas. För de insatta medlen betalar bolaget 6 % ränta till årets slut, då summan af kapital och ränta insättes i sparbanksinrättning eller utlånas mot högsta möjliga ränta och fullgod säkerhet. Wid samma egendom är äfwen för arbetarne bildad en Sjuk- och Nödhjelpskassa, hwartill nämnda bolag såsom grundfond skänkt 500 rdr.

Af de få förbättringar i kommunikationswäg som af gillesberättelserna omtalas, förtjenar att serskildt anföras den nya landswäg som på enskild bekostnad blifwit anlagd från Näsby till Björkfors och som uppfattas såsom en nödwändighetsåtgärd för att förkorta wägen från residensstaden till de öfre finska socknarne med icke mindre än fem mil, förutsatt att den nyanlagda wägen utsträckes till Petkeli by i Öfwer-Torne.

Såsom framstående jordbrukare nämnas från Haparanda och Neder-Torne handlanden F. Burman, hwars hemman Koputka allmänt anses som ett mönster, bonden J. P. Purra i Nikkala, handl. C. Westergren och bonden Js. Palo, hwilka senare utmärkt sig för betydliga ängsodlingar, hwarjemte från Neder-Lule anföres länsdjurläkaren Jacobson såsom lycklig och nitisk trädgårdsidkare och som sista sommarn skördat gurkor af 18 tums längd. I sammanhang dermed torde böra erinras om de twenne större trädgårdsanläggningar som under det

fista året blifwit utförda, den ena wid Bodträskfors i Öfwer-Lule och den andra wid Gyljen i Öfwer-Kalix. Om den förre har gillets berättelse ingenting att förmäla, men om den senare heter det, att omkring 250 löfträd af asp, björk och rönn hafwa planterats, förutom aln, lönn, poppel, ärtträd och en mängd buskwexter, hwilka instundande wår komma att utplanteras. Deremot omtalas det i samma berättelse, att de wid det täcka hermitaget Rödupp gjorda försöken med planterande af sydlandets prakt- och fruktträd, äfwensom med biskötsel, tywärr fullständigt mißlyckats. Hr Ringius i Pite har ådagalagt att åtskilligt mer i trädgårdswäg kunnat åstadkommas än man wågat hoppas, men lika säkert är ock att naturen der wid lag har en gifwen gräns som icke kan öfverskridas.

Efter denna flyktiga öfwersigt af eller snarare antydan om de arbeten som under det sist förflutna året i odlingens tjenst blifwit utförda, hwarföre skulle wi glömma de arbetare som icke hafwa någon waraktig bostad, intet hem, ingen utweckling? Hwarföre skulle wi icke erinra oß **nomadfolket?** Man har föreställt sig, att det nu en längre tid warit godår äfwen för detta; men det höres icke så från wål underrättade håll. Man har wäl icke spillt många ord på detta ämne, men dessa ord äro sorgliga. "Renafweln hotas med undergång genom de årligen i antal tillwerande rentjufwarne", — heter det från Jukkasjerwi, och från Arjeplog anföres helt kort, att "ekonomiska ställningen förbättras hos Swenskar, men försämras hos Lappar". I Jokkmokk klagas öfwer att lapparne, på få undantag när, ej egna sina renar nog omsorgsfull wård, och det förutsäges, att, om ej förändring häruti inträffar, ett tillbakagående är att befara, och Arwidsjaurs gille yttrar, att renarnas antal årligen minskas, så att numera få hushåll kunna anses burgna. Då odlingens plog icke kan framgå öfwer fjellen eller ens lämpar sig för renbeteslanden, hwarföre skulle wi icke med skonsamhet behandla och hafwa oß angeläget att freda samt för betungande, wål mycket godtyckliga skatter skydda det irrande folket? Det må twertom wara en pligt att söka winna dem för kultur och hyfsning; de äro icke otillgängliga derför och ett sådant arbete skulle icke wara owärdigt ett civiliseradt folk. När jag nu för tionde gången haft äran lemna en öfwersigt af detta Sällskaps årswerksamhet, har jag såsom slutpunkt för detta skede welat återföra i Sällskapets minne ett odlingsförsök som omfattar de spridda, aftynande lemningarne af ett urgammalt folk, hwars rol i menskligbetens långa utwecklings-

arbete hittills warit höljdt af ett ogenomträngligt mörker och kanske alltid kommer att så förblifwa.

Såsom tillägg till denna öfwersigt torde så anföras ett sammandrag af Sällskapets **Inkomster** och **Utgifter** under år 1872.

Inkomster:

Behållning från år 1871	386: 18.
Bränwinsförsäljningsmedel	4,513: 20.
Årsafgifter	373: —
För tjärnwed å Åminne	30: 60.
Af Afwa bolag, kapitalafbetalning och ränta, tillf.	1,256: 65.
Summa	6,559: 63.

Utgifter:

För statistiska uppgifters insaml.	91: —
Premier	374: —
Åminne	592: 77.
För underwisning i halmflätning och korgmakeri	1,101: 45.
Hushöjdsutställningen i Stockholm	100: —
Till premier åt lärlingarne wid Afwa	1,000: —
Tryckning af handlingar, annonser, häftning m. m.	394: 65.
Neder-Lule folkskola för slöjdunderwisning . . .	76: 54.
1 plog för Wienerutställningen	34: —
Postporto och telegrammer	19: 04.
Frakter	59: —
Räntor och kapitalafbetalning till understödsfonden	1,672: —
Diverse utgifter	3: 75.
Arwoden till sekreteraren, länsdjurläkaren m. m.	695: —
Behållning till 1873	346: 43.
Summa	6,559: 63.

§ 3.

Upplästes den af utsedde revisorer afgifna berättelse öfwer 1872 års räkenskaper, och meddelades Förwaltnings-utskottet answarsfrihet för räkenskaper och förwaltning under nämnda år.

§ 4.

Till ledamöter i Sällskapet inwaldes: i **Lule** Gille: hrr skogsinspektören F. W. Berg, landskamreraren H. Amnéus, konsul C. Palmgren, hammmästaren J. A.

Landqwist, handlanden Fr. Backteman; i **Pite sockens** Gille: hrr auditören Hj. Stjernberg och kronofogden P. Hammarberg; i **Neder-Kalix** Gille: hrr doktor J. Kinberg, inspektorerna E. Billow å Törefors och K. U. Grape i Ytternordjerf, handlanderna L. Bergström och C. O. Sjöding i Näsby samt M. O. Swanberg i Wallen, furiren C. E. Kant i Rolfs, sjökapten C. Burman i Åkroken, häradstjenaren M. J. Lomm och hemmansegaren M. P. Bergman i Kyrkostaden, samt i **Neder-Lule** Gille: slöjdläraren M. Bondén.

§ 5.

Wid wal till nya ledamöter i Förwaltnings-utskottet blefwo hrr kyrkoherden J. A. Englund och kaptenen, riddaren K. J. Grape, som woro i tur att afgå, åter inwalde.

§ 6.

Till revisorer för 1873 års räkenskaper utsågos hrr lärowerksadjunkten O. M. Holm, konsul H. J. Sundström och bankkamrer C. A. Rydberg.

§ 7.

Beslöts att sommarmöte skulle hållas i Haparanda, men skulle Förwaltnings-utskottet ega att med Hushållningsgillet öfwerenskomma om lämpligaste tiden derför.

§ 8.

Upplästes en från Kungl. Landtbruks-Akademien ankommen cirkulärskrifwelse angående anslag till premier wid utställningar af slagtdjur och mejerialster, i sammanhang hwarmed äfwen föredrogs en skrifwelse från Westerbottens läns Hushållnings-sällskaps Förwaltnings-utskott rörande ett gemensamt täflingsmöte i Hernösand med utställning af djur och ladugårdsprodukter, jemte ett föreslaget bidrag för ändamålet af 100 rdr, med wilkor att äfwen de tre öfriga norra länen tillskjuta enahanda belopp. Denna hemställan,

som af Förwaltnings-utskottet tillstyrktes, blef af Sällskapet bifallen, äfwensom det af Förwaltnings-utskottet föreslagna anslag af högst 200 rdr till bidrag i transportkostnader bewiljades. Hr Schough meddelade under denna frågas behandling, att the New Gellivara Company ämnade med några hundra riksdaler till premier (om för utställare från Norrbotten eller för utställare i allmänhet kunde icke hr Schough för tillfället uppgifwa) bidraga till mötets och ändamålets befrämjande; hwilken underrättelse föranlät hr Ordföranden att till Bolaget hembära Sällskapets tacksamhet.

§ 9.

En från Bestyrelsen för Hushållnings-sällskapens hussljödutställning i Stockholm anländ skrifwelse med hemställan om ytterligare bidrag af Sällskapet föredrogs, och blef på Förwaltnings-utskottets tillstyrkan ett bidrag af 100 rdr bewiljadt.

§ 10.

Ett af Förwaltnings-utskottet framställdt förslag att för ännu 1 år anställa hr Bondén i länet på samma wilkor som förut blef af Sällskapet antaget.

§ 11.

Efter det att K. M. Bef:de i länet anmodat Sällskapet att inkomma med åtskilliga af Kungl. Maj:t infordrade upplysningar rörande hussljöjden, hade Förwaltnings-utskottet uppsatt en skrifwelse till swar, som nu föredrogs och godkändes, men skulle det tillägg göras, att Sällskapet skulle anhålla att komma i åtnjutande af 500 rdr utaf det af riksdagen bewiljade anslag å 2,500 rdr, för att dermed winna en lindring i kostnaden för slöjdläraren M. Bondéns anställning i länet.

§ 12.

Sedan en från "Sällskapet för Norrlands wäl"

ankommen skrifwelse, angående befrämjande af detta sällskaps ändamål, blifwit uppläst, beslöts på Förwaltnings-utskottets förslag att Hushållnings-sällskapet skulle till sällskapet öfwerlemna 150 rdr mot att erhålla 40 exemplar af tidskriften "Norrland och deß framtid".

§ 13.

En af hr intendenten Juhlin-Dannfelt gjord framställning om att med reseanslag understödja ett ombud wid den stundande Wienerutställningen ansågs, på Förwaltnings-utskottets afstyrkande yttrande, icke föranleda till någon åtgärd från Sällskapets sida.

§ 14.

Wid det att anmälan gjordes, att den utsedda Mejerikomitén på uppgifna skäl icke kunnat afsluta sitt betänkande, föreslogs af hr Ordföranden och hr Nyström, att Hushållnings-sällskapet skulle ingå till K. M. Bef:de i länet med requisition af en statens agronom för boskapsskötsel och mejerihandtering för att från medlet af instundande Augusti till medlet af Oktober tillhandagå länets inwånare med råd och upplysningar i nämnda landthushållningsgrenar, hwilket af Hushållnings-sällskapet bifölls, och skulle Sällskapet bekosta agronomens traktamente under wistelsen i länet med föreskrifwet belopp 4 rdr 50 öre per dag.

§ 15.

Föreslog hr Nyström att en skördemaskin skulle af öfwerskottet å premieanslaget till landtbruksskolan för Hushållnings-sällskapets räkning inköpas, men på erinran, att det förut warit öfwerlemnadt till Förwaltnings-utskottet att på bästa sätt anwända detta öfwerskott, beslöts att anwändningen deraf äfwen nu skulle till Utskottets bepröfwande öfwerlemnas.

§ 16.

De till diskussion framställda frågorna blefwo nu behandlade:

1:sta frågan: Hwilka åtgärder böra å Sällskapets sida widtagas för befordrande af fiskets förbättrande i länets insjöar?

Hr Nyström ansåg att då ett så betydligt anslag wid dagens sammanträde blifwit bewiljadt för Bondéns anställning i länet med wäsentligt afseende på fiskets förbättrande, så kunde Sällskapet för närwarande ingenting göra.

Hr Bergström från Björsbyn anförde det beklagliga förhållande som eger rum på landsbygden, nemligen att allmogen fiskar under lektiden; under wintern är det icke bättre, fisken samlas i grubbor, i hwilka not nedsänkes och hwarigenom fisken utödes. Allmogen hade på sina ställen kommit till insigt om att detta wore deß egen förlust, hwarföre åtminstone i Björsbyn öfwerenskommelse blifwit ingången att icke fiska under lektiden; men talaren wille dock hemställa, huruwida icke Sällskapet skulle kunna ingå till K. M. Bef:de i länet med förslag, att stadga med stränga answarsbestämmelser blefwe utfärdad mot detta oförg, lika wäl som stadga mot förödande fiske i elfwarne blifwit utfärdad.

Hr Nyström ansåg att intet i detta hänseende borde beslutas, utan wore det bäst, om Bondén finge i uppdrag att utröna olägenheterna och afgifwa förslag om deras afhjelpande till Hushållnings-sällskapet eller K. M. Bef:de; hwaruti

Hr Bergström instämde och ansåg till sylleft om Bondén ingåfwe ett förslag till Förwaltningsutskottet.

Hr Bondén trodde ej att fiskena kunde upphjelpas utan skydd för fisken under lektiden; wisste ej om Hushållnings-sällskapet på lagstiftningens wäg kunde deråt något göra; men wille för sin del upplysa folket om den skada det beredde sig sjelft genom oförståndigt fiske.

Hr Ordföranden hemställde härefter, huruwida den förda diskussionen skulle anses utgöra swar på den framställda frågan jemte det att Sällskapet uttalade den önskan, att hr Bondén till Förwaltningsutskottet inkommer med yttrande om fisket i wåra insjöar; hwilket af Sällskapet godkändes.

2:dra frågan: Hwilka nya jordbruksredskap anses behöfliga att införa i länet?

Hr Nyström förmälde, att en såningsmaskin af finsk uppfinning i de nordligaste socknarne anwändes nästan allmänt och med stor fördel, och wille erinra sig att frågan om inköp af en sådan förewarit i Förwaltnings-utskottet, men hade sig ej bekant om detsamma hitkommit. Funne deßutom önskligt att skördemaskiner infördes i länet.

Hr Ruuth instämde.

Hr Cajanus upplyste, att Förwaltnings-utskottet reqvirerat en såningsmaskin, men erhållit till swar, att densamma icke under året kunde erhållas; hwarefter underrättelse ingått, att ett dylikt redskap blifwit förfärdigadt å landtbruksskolan efter tagen ritning af det finska redskapet.

Sällskapet uttalade härefter, på hr Ordförandens framställning, såsom swar på frågan, att det nämnda såningsredskapet äfwensom skördemaskiner borde införas i länet.

3:dje frågan: Hafwa länets jordbrukare fullt lämpliga torkningssätt för säd, eller hwilka torkningssätt kunna wara bättre?

Hr J. A. Bergström från Sunderbyn meddelade, att i flera byar saknades hwarje inrättning för sädens torkning, men att i några funnes eldrior, hwilkas behöflighet han förordade, ehuru han erkände att okunnighet om eldningssättet förefunnes.

Hr Ruuth omnämnde att i hans barndom hade premier blifwit utsätta för den som inom ett år uppsatte en ria, och att detta hade ledt till efterföljd. Talaren ansåge äfwen täckta häßjor wara ändamålsenliga.

Hr H. F. Bergström från Björsbyn wisste af egen erfarenhet, att stora bristfälligheter wid eldningen förekomme; men hade för egen del kommit till insigt om, att rian borde wara tät upptill och öppen och luftig nedomkring; på sådant sätt försigginge torkningen hastigt och säkert.

Hr Nyström betwiflade ändamålsenligheten af premier; — tillgängliga medel wore deßutom otillräckliga derför; — mängen som redan uppsatt ria skulle se en orättwisa i att andra efteråt blefwe belönade. Bättre wore att en sakkunnig person utgåfwe en lättfattlig beskrifning på riornas beskaffenhet och anwändningssätt, hwaruti äfwen

Hr J. A. Bergström instämde.

På hr Ordförandens hemställan skulle diskussionen äfwen å denna fråga utgöra swaret, hwarjemte såsom en gemensam önskan skulle uttryckas, att eldrior eller åtminstone täckta häßjor blefwe allmänt inrättade.

4:de frågan: Hwilken erfarenhet har wunnits med artificiella gödningsämnens anwändning i olika jordmoner samt för olika säden?

Hr Ordföranden ansåg att hr Fogelmarks redogörelse till en del beswarat frågan, och ifrågasatte, huruwida någon allmännare erfarenhet ännu wore wunnen.

Hr H. F. Bergström sade sig af en stadsbo hafwa hört, att denne gjort försök dermed, men hwilka mißlyckats; talaren wisste icke, att någon allmogesman ännu gjort försök med sådana.

Hr Ruuth hade funnit kalk, blandad med ko-

gödsel, wara bra på tung återjord, men försök med guano hade miſslyckats.

Hr Finell hade anwändt superfosfat på rågsäde och erhållit tidig och god skörd; hade af 1⅔ kubikfots utsäde erhållit 8 tunnor; superfosfaten wore fullt så billig som kospillning, men deß anwändning kräfde ojemförligt mindre arbete; talaren hade anwändt 3 centner på 1½ tunland, och wille af den erfarenhet han wunnit derföre rekommendera detsamma.

Hr Nyström hade wisserligen ingen egen erfarenhet, men hade hört från Öfwer-Lule, hwareſt ståndspersoner begagnat sig deraf, att superfosfat warit af upperlig werkan, äfwen till öfwergödning.

Diskussionen jemte hr Fogelmarks berättelse ansågs utgöra det swar som för närwarande kunde afgifwas på frågan.

Som någon ny fråga icke wäcktes blef härefter sammanträdet af hr Ordföranden upplöst.

År och dag som ofwan.

In fidem

Aug. Cajanus.

Justeradt

W. v. Rehausen.

Bilagor.

(Bil. A.)

Redogörelse öfwer werkställda agronomiska förrättningar inom Norrbottens län år 1872.

Månad.	Requirent.	Förrättningsställe.	Antal förrättningsdagar.	Uppgjord plan för: Omläggning af åkerjord genom täckdikning.	Myr- eller kärr-utdikning: för beredning till odling.	Myr- eller kärr-utdikning: för fredande mot frost.	Sjösänkning och deriginom vunnen areal.	Ängsvattning.	Summa qvadratrefwar.
Juni	The New Gellivara Company,	Hwitåforß.	6	——	——	——	——	——	——
Juli	Inspektor V. Krook,	Gyljens Bruk.	5	——	——	——	——	2,800,—	2,800,—
	Byamännen,	Mickojärwi by.	2	——	——	——	2,330,—	——	2,330,—
	Nybyggaren A. Enman,	Kr.=nyb. Bäck.	1	——	——	——	——	336,—	336,—
	Handelsbolaget Bergman, Hummel,	Tenrajärwi.	8	——	——	5,141,32	6,563,20	——	11,704,52
	Joh. Pettersson,	Lilla Lappträsk.	1	——	——	——	——	——	——
	Handelsbolaget Bergman, Hummel,	Landtjerf by.	6	——	——	1,922,—	3,004,—	——	4,926,—
	J. Jakob Jakobsson m. fl.,	Lappträsk by.	2	——	470,40	——	——	——	470,40
	Oskar Larsson,	Kr.=nyb. Tallforsen.	1	——	——	56,—	——	——	56,—
	Gustaf Aström,	Kr.=nyb. Brännberget.	1	——	——	73,50	——	——	73,50
	Petter Abraham Pelli,	Nickala.	1	——	——	19,40	——	——	19,40
	Henr. Kangaranda m. fl.,	Kerasjocki by.	2	——	——	——	——	——	——
	Isak Olsson,	Kr.=nyb. Rautola.	1	——	25,—	24,40	——	——	49,40
	Isak Persson Nowa,	Wittsaniemi.	1	——	——	——	——	——	——
	Handelsbolaget Bergman, Hummel,	Moå by.	1	——	——	——	——	168,—	168,—
	D:o D:o,	Bjumiträsk.	10	——	——	6,350,—	7,436,80	——	13,786,80
	The New Gellivara Company,	Swartlå.	3	——	——	——	3,364,60	——	3,364,60
	D:o D:o,	Hällesström.	3	——	448,—	——	——	——	448,—
	Kronohemmansinnehafwarne,	Aborträsk.	2	——	——	73,60	——	——	73,60
	Kongl. Maj:ts Befallningshafwande,	Arwidsjaur.	17	——	505,75	2,158,—	——	12,845,35	15,509,10
	Komminister G. W. Nygren,	Elfsbyn.	1	16,80	——	——	——	——	16,80
	Olof Aug. Flink,	Kr.=nyb. Mjöwattnet.	1	——	——	——	——	——	——
	Telegraf=kommissarien Ringius och Jägmästaren Degerman,	Pitholm.	2	——	——	——	——	——	——
		Summa	78	16,80	1,449,15	15,818,22	22,698,60	16,149,35	56,132,12

Kalmar den 31 December 1872.

Henr. Magnét.

(Bil. B.)

Försök med konstgjorda gödningsämnen.

Till Norrbottens läns Kungl. Hushållnings-sällskap!

Härmed får jag äran afgifwa min wördsamma redogörelse angående werkan af de artificiella gödningsämnen, Bakerguano och swafwelsyrad Ammoniak, hwilka Kungl. Hushållnings-sällskapet öfwerlemnat åt mig för försöks anställande dermed härstädes under loppet af förledne året.

Å en widd af $2^1/_2$ geometriskt tunland gammal wäl bäfdad åker, hwars jordmån bestod af swartmylla på lerbotten och hwilket fält under föregående året lemnat en potatisskörd, anwändes 4 säckar (= 8 centner) oblandad Bakerguano. Sedan detta gödselämne blifwit utsådt för hand och nedmylladt med pinnharf, utsåddes genast derpå samma dag 12 fot korn. Å halfwa detta kornfält utsåddes på samma gång uti kornet 2 fot kubbhwete och å den återstående halfparten likaledes 2 fot johannisråg, för att blifwa, hwad man här i orten kallar, tufråg.

Emedan min rågranne Bergman hade sin bredwidliggande åker, hwars jordmon och wextlighetsförhållanden woro lika med min förenämnda, äfwenledes besådd med korn, hwars förwert ock warit potatis, så hade jag derigenom ett oskt tillfälle till jemförelse, alldenstund han anwände den wanliga stallgödseln.

Oaktadt jag, i anseende till gödselämnets sena ankomst, måste werkställa denna sådd åtta dagar senare än Bergman (han besådde sin åker den 23 Maj och jag min den 1 Juni), så mognade likwäl min korngröda, hwari ingen liggsäd förekom, så tidigt och fullständigt att skörden deraf kunde företagas 8 dagar tidigare än hos honom eller den 9 sistl. Aug. Wäderleksförhållanderna woro gynsamma under hela wextperioden och har denna korngröda wid afströkningen lemnat 11:te kornet — den högsta afkastning jag någonsin erhållit af dylikt sädesslag. Halmen, medelmättigt lång, war styfware än wanligt.

Rotbildningen å de delar af fältet, som woro besådda dels med hwete dels med råg, war ej starkare än wanligt; dock wisade rågen efter kornets afbergande en stark benägenhet att gå i ar redan i höstas, hwaraf man kan finna huru starkt drifwande och färnbildande dessa gödselämnen äro.

Som de öfrige 5 säckarne, hwaraf 1 med swafwelsyrad ammoniak blifwit anwände dels å årets höstträda dels å en nyodling, hwilken likaledes är besådd med råg, så kan jag ej förrän nästa år afgifwa någon redogörelse öfwer dessa gödselämnens werksamhet å desse ställen, hwilka blefwo gödslade och besådde under första weckan af Juli månad. Nyodlingen till arealen $1^3/_4$ tunland utgöres af myrjord på sandblandad lerbotten. Som densamma är starkt jernhaltig och har företett rika spår af alun (skärpa) så kan den ingalunda hänföras till de bästa. Som denna jordmån är inom länet, enkannerligen inom Gellivara socken, ganska allmän, torde ytterligare försök med dessa gödselämnen ej wara ur wägen, hwarföre jag wågar hemställa hurnwida länets Kungl. Hushållnings-sällskap wore hågadt att fortsätta desamma under nu ingångna året. En dylik sidländ trakt är härstädes uppodlad i afsigt att derå under innewarande års höst besås med höstråg. Blefwe 2 tunland deraf besådda med korn, då kunde man, något så när, bestämma det derå anwända gödselämnets drifwande werkan, så framt Bakerguano derå anwändes och detta gödselämne anlände nog tidigt.

Min subjektiva åsigt om förenämnde gödselämnen är denna:

att de ej böra anwändas å sandjord, emedan den är nog starkt drifwande förut;

att de ej böra, åtminstone tills widare, begagnas för rotfrukten potatis, emedan jag misstänker, att ämnets stora qwäfwehalt åstadkommer potatissjukan. Utan farhåga för misstag kan jag försäkra, att de alldeles icke, utan den yttersta försigtighet, äro anwändbara wid kålrots-, morots-, rödbets- eller ros-odlingen, emedan de wid sådd af finare frösorter **helt och hållet** döda fröets grobarhet.

Dessa gödselämnens enda werkan har **hittills** wisat sig derutinnan bestå:

1:o att säden mognat tidigare och blifwit serdeles wigtig, äfwen å mindre goda jordmåner. Såsom exempel will jag anföra att, å den ofwannämnde nyodlingen, hwilken den 4 Juli blef besådd, inkom i rågutsädet här och der något korn. Detta har ej blott grott utan skjutit **fullmogna** ax. Det will säga att, jemte mitt råggräs, har jag deruti, oaktadt så sen sådd, fått en liten kornskörd. Denna sistnämnde blef wisserligen ej till annan nytta än den, att komma i blandning med kreatursfodret, men utwisade dock att mognaden war fullständig och kunnat blifwa ännu fullkomligare, om dessa korn blifwit nedlagda i jorden en månad tidigare.

2:o att rotbildningen ej förändras af förenämnde gödselämne; detta har jag å de här odlade sädeswexterna observerat.

Lule, Afwa den 19 Januari 1873.

Sixt. Axel Fogelmark.

(Bil. C.)

Åminne.

Till Norrbottens läns Kungl. Hushållnings-sällskaps Förwaltnings-utskott.

Undertecknad får härmed ödmjukligen afgifwa den årsberättelse, som enligt kontraktet, arrendatorn är skyldig wid hwarje års slut meddela från Åminne gård.

Kreaturens antal är lika med föregående årets; ty af orsak, som nedan wisas, har boskapens mängd tywärr ej kunnat ökas.

Ladugårdens afkastning har under föregående sommar och höst warit ganska ringa, i anseende till den starka torka, som fortfor från slutet af Maj tills medio af Juli månad. Betet i skogen torkade alldeles bort, och för att lifnära kreaturen måste en del af den sämre trädan afstängas till bete.

Jordbrukets afkastning af såwäl foder som spannmål har till följe häraf utfallit med en $^1/_5$ mindre än under de föregående båda åren, men det öfwerskott som befanns från de goda åren kommer nu wäl till paß, så att samtelige kreaturen kunna framfödas, då det deßutom är en känd sak, att under torra år är fodret både kraftigare och drygare, så att qualiteten ersätte qwantiteten.

Under förra sommaren begödslades 4 geom. tunland med 600 laß gödsel och besåddes med råg, som på hösten syntes lofwande, och på hösten utkördes och nedplöjdes ytterliga 250 laß wäl mogen kompostgödsel, deßutom begödslades nära 3 geom. tunland gammal träda med 365 tunnor flytande gödsel, så att dels till följe häraf, dels i anseende till det ansenliga regn, som föll förliden höst, all anledning är för arrendatorn att hoppas på ett godt år.

Den öppna jorden är för närwarande blott 8 geom. tunland, som nästa sommar troligen kan fullt begödslas och till större delen besådas med råg och gräsfrö.

Den arrendatorn åliggande skyldigheten, att årligen rödja till äng $2^1/_2$ geom. tunland, har ej till fullo blifwit werkställd af brist på arbetsfolk; men stängning af 600 famnar gärdesgård och uppbyggande af 2:ne nya hölador har medtagit mera tid och penningar, än som åtgått för rödjningen, dock skall det bristande härå nästa höst afarbetas.

Åminne den 4 Januari 1873.

J. F. Sandstedt.

(Bil. D.)

Revisionsberättelse.

Undertecknade, utsedde revisorer, hafwa granskat Norrbottens läns Hushållnings-sällskaps räkenskaper för år 1872, hwarwid ingen anmärkning förekommit, hwadan full answarsfrihet tillstyrkes.

Ställningen wisar sig sålunda:

Tillgångar:		
100 aktier uti Afwa Landtbruksskola		10,000: —
Fordran af Afwa Landtbruksskola		5,122: 64.
Inventarier wid Åminne		3,618: 79.
Åminne mönsterfarm		6,805: 62.
Kassabehållning		346: 43.
	Rmt	25,893: 48.
Skulder:		
Till Thurfjellska fonden		1,750: —
„ Landstingets anslag till premier . . .		322: 15.
„ Understödsfonden		3,000: —
Behållning		20,821: 33.
	Rmt	25,893: 48.

Lule den 25 Januari 1873.

O. M. Holm. H. J. Sundström. C. A. Rydberg.

(Bil. E.)

Afwa Landtbruksskola.

Till Kungl. Landtbruks-Akademiens Förwaltnings-Komité!

Härmed får jag äran öfwerlemna min wördnadsfulla redogörelse öfwer förhållandena wid denna Landtbruksskola under det senast förflutna året.

Lärlingarnes antal, hwilket från läroårets början uppgick till åtta, förminskades mot hösten derigenom att en lärling, N. J. Hellström, hwilken skulle uteramineras, genom en tillfällig höståkomma insjuknade, hwarigenom sammanlagde lärlingsantalet wid examenstillfället uppgick till endast sju. Med undantag af detta sjukdomsfall har helsotillståndet warit så tillfredsställande, att sammanräknade antalet sjukdagar under hela förledna året utgjort 2½ dagar.

Offentlig examen med de lärlingar, hwilka woro i tur att afgå, hölls den 25 sistl. Oktober. Denna examen, hwilken bewistades af flertalet bland Styrelsens ledamöter, åhördes äfwen af några andra. De ådagalagda kunskapsprofwen ansågos wara tillfredsställande och allt syntes wara sådant det borde förekomma wid en Landtbruksskola. Af de uteramine-rade har en genom ingånget giftermål blifwit egen hemmans-egare, en har antagit tjenst inom länet på serdeles förmån-liga wilkor och de öfrige återwändt till föräldrahemmen under uppgift att derstädes biträda wid gårdsbruket.

De nyantagne lärlingarne äro till antalet fyra. Såwäl de qwarwarande som de tillkomne, hwilka alla äro hemmans-egaresöner samt bördige från de mest olika trakter af länet, hafwa hittills ådagalagt en serdeles berömlig flit och ett godt uppförande. De tyckas derjemte alla wara begåfwade med en god uppfattningsförmåga, och utgör det sammanräknade lär-lingsantalet för närwarande åtta.

Sedan mitt tillträde af Landtbruksskolan såsom deß arren-dator hösten 1865, har förhållandet emellan lärare och lär-jungar härstädes warit godt. Anmärkningswärdt torde wara, att intet klagomål mot mathållningen härstädes förekommit sedan den 7 Februari 1867, cattadt Norrbottens swåraste miß-wextår sedan deß öfwergått denna ort. Jag tillskrifwer detta lyckliga förhållande den förenklade kosthållning, som numera härstädes blifwit införd, och hwilket är fullkomligt öfwerens-stämmande med allmogens inom orten wanliga husmanskost. Att få reda på densamma och derigenom förebygga mißnöjet

war en rätt swår sak för oß såsom främlingar, emedan upp-gifterna ofta blefwo uppsåtligen wilseledande; dock har det nu-mera lyckats oß och har resultatet deraf blifwit: allmän be-låtenhet, samt att kosthållet blifwit mindre dyrt.

Den theoretiska underwisningen, hwilken fortsattes intill den 10 sistl. Maj, återbörjade på nytt den 4 sistl. November. Under sommarmånaderna meddelades underwisning i wextlära, landtmäteri- samt afwägningskonst, och har förledet års under-wisning omfattat alla de ämnen Kongl. Maj:ts nådiga Regle-mente af den 27 Mars 1863 föreskrifwer och fortgått enligt den speciella plan Kongl. Landtbruks-Akademiens Förwalt-nings-Komités Cirkulär af 11 Now. samma år bestämmer.

Hwad den praktiska underwisningen angår, så har länets Kungl. Hushållnings-sällskap härstädes för dessa wintermånader anställt en lärare i korg- och halmflätning, i akt och mening, att ej blott den kringboende allmänheten, utan äfwen skolans lärlingar måtte kunna bibringas underwisning i denna för hela orten ej blott nyttiga utan mähända i en snar framtid, sedan skogarne med deras arbetsförtjenster förswunnit, äfwen nödwändiga hussljöjd, hwilken bör kunna anses betryggad för framtiden, alldenstund ortens råmateriel, pilen, hwilken af kän-nare anses wara ej blott fullt tillräcklig utan äfwen af för detta ändamål god beskaffenhet, är mindre lämplig för såg-werksegarnes ramar.

Emedan årets lärlingar härstamma från länets mest åt-skiljda trakter, torde lokalen för denna underwisning, hwilken genom dem kan erhålla en widsträckt spridning, wara serdeles passande och lyckligt wald.

Herr N. Bonden, som tillförene warit underlärare wid Ope landtbruksskola i Jemtland, hwilken läroanstalt han så-som lärling genomgått, är underlärare härstädes. J. Hall-ström, hwilken innehar gesällbref från både Göteborg och Berg-sund, underwisar i smide och slöjd.

Arbetena i slöjdstugan och smedjan fortgå såsom wanligt. Lärlingarne tjenstgöra å dessa ställen efter tur sinsemellan. Jemte de wanliga reparationerna af de äldre redskaperna, till-werkades under förra årets winter till afsalu en rullharf, samt för eget behof en skotsk gödselkärra äfwensom en såningsmaskin, hwilken är mycket lättskött samt dragen af en häst, på en gång både besår, myllar utsädet och wältar åkern. Under inne-warande winter har, likaledes för eget behof, blifwit härstädes förfärdigad en hästrefsa af jern efter Schmitts modell. En plog från Göteborgs mekaniska werkstad har af länets Kungl. Hushållnings-sällskap blifwit inköpt och härstädes uppställd.

Wid Landtbruksskolans åbyggnader har under förledne året föga blifwit åtgjordt. Endast en påbörjad större omändring af innanredet och reparation i ladugården har blifwit fortsatt, hwarjemte twenne nya hölador blifwit å ängsmarken uppförde.

Under innewarande winter framfödas wid Landtbruksskolan 32 st. hornboskapsdjur, 4 hästar, 3 swinkreatur samt 11 st. får. Alla hornboskapsdjuren äro, såsom mjölkdjur betraktade, af en serdeles god beskaffenhet. Några bland dem äro af ren Strömsholmsras, större delen af half Strömsholms- och en mindre del af ortens infödda fjellras. Hwarje mjölkdjur har under årets lopp i medeltal lemnat 702 kanner mjölk. — Emedan foderproduktionen med hwarje år är i jemn tillwext, så kan äfwen treatursantalet under den närmare framtiden årligen förökas. Afwen uti stallet samt ladugården tjenstgöra lärlingarne efter tur och deltaga i alla å dessa ställen förefallande syssler.

Landtbruksskolans jordbruk har under förlidet år lemnat en riklig afkastning i såwäl spannmål som foder. Af ser tunland gammal åker, hwaraf en del besåddes med korn och återstoden med höstsäd af kubbhwete och råg, anwändes, på länets Kungl. Hushållnings-sällskaps bekostnad för försöks anställande, 16 centner Bakerguano jemte 2 centner swafwelsyrad ammoniak. Dessa gödselämnen wisade den utomordentliga werkan att kornet, ehuru, i anseende till gödselämnets sena ankomst, utsådt åtta dagar senare, likwäl blef moget till förd och förrådades åtta dagar före grannens bredwidliggande med wanlig stallspillning begödslade åker — en iakttagelse ej owäsendtlig för wår nordiska trakt. Anmärkas bör att jordmånerne och vegetationsförhållanderne woro å båda fälten desamma. Dessa gödselämnens werkan å höstträdesfälten kan naturligtwis först under kommande sommar iakttagas. Wid preströfningarne har årets spannmålsgröda wisat sig lemna 76:te kornet af höstråg samt det 11:te af korn.

Under årets lopp hafwa $11\frac{1}{2}$ tunland nyodling, hwilka i höstas lemnade en höstråggröda, blifwit igenlagde till wall. Den nyodling, hwilken under förlidne sommar kunnat begödslas och besås med höstråg, utgör endast $1\frac{3}{4}$ tunland. Detta fält, hwarå Bakerguano i blandning med stallgödsel blifwit anwänd, wisade sig i höstas utmärkt wackert. Dess jordmån, bestående af myra på sandblandad lerbotten, är starkt jernhaltig och har företett rika spår af alun, hwadan den ingalunda kan hänföras till de bästa.

Från fem tunland gammal åkerjord, hwilka under förledet år besåddes med höstråg och hwarå utsädet utgjordes af 9 k.-fot Johannisråg, erhölles 168 laß (a 25 lisp.) råggräs, hwilket uppställades färskt åt hornboskapsdjuren emellan den 4 September och 22 sistl. Oktober. Till begödsling och besåning under det nu ingångna året hafwa under det framfarna blifwit afdikade och af en myräng uppodlade 7 tunland.

Wid en allmän utställning förledet år i Paris har Landtbruksskolan, för de derwid uppwisade prefwen å hwete, råg och korn, blifwit tillerkänd en silfwermedalj af största storleken. Detta är andra gången Landtbruksskolan under min härwaro wederfares en dylik utmärkelse, ithy att en bronsmedalj för dylika alster erhölls wid 1867 års Werldsexposition i Paris.

Afwa Landtbruksskola den 19 Januari 1873.

Sixten Axel Fogelmark,
Skolans Föreståndare.

Gillenas Årsberättelser.

Från Lule stads Gille.

(Af hr Doktor A. Björkman.)

1:o. Efter en i allmänhet föga sträng winter inträdde isloßningen i senare hälften af Maj, då marken äfwen upptinat, så att wårsådden kunde påbörjas mot slutet af månaden. Flera dagars nederbörd wållade dock afbrott deri; det mesta af såningsarbetet torde likwäl hafwa warit undangjordt inom första weckan af Juni. Under Juni och en del af Juli inträdde warm och torr wäderlek, som dock högst obetydligt skadade den jemnt och wackert uppkomna wårsäden. Magrare lindor led mera af torkan. Under senare hälften af Juli och en del af Augusti förwårade emellanåt fallande regn bergningen; dock torde höskörden ej deraf hafwa tagit någon synnerlig skada. Inga nattfroster af någon betydenhet inträffade förrän i September.

Skörden har i allmänhet utfallit god, och af de olika sädesslagen m. m. på följande sätt:

Korn — nästan det enda sädesslag som odlas och äfwen det endast till en mindre del, då det mesta af den odlade jorden anwändes till höproduktion — gaf på god och wäl gödslad mark 12:te kornet, på sämre jord naturligtwis mindre.

Råg och **Hafra,** som odlas ytterst obetydligt och den senare blott till grönfoder, gåfwo äfwen god afkastning. Likaså

Potates.

Höskörden, ej så god, som under föregående år, anses medelmåttig.

Trädgårdswäxter, såsom ärter, morötter, kål etc., odlas här och der i trädgårdar och gåfwo på wissa ställen någorlunda god afkastning.

2:o. Antalet mjölkkor, som i staden underhållas, torde uppgå till öfwer 300; de äro i allmänhet af ortens wanliga ras. Winterutfodringen är i allmänhet någorlunda god, men nog enformig, då den består nästan uteslutande af hö. Som-

marbetet dåligt och otillräckligt. Den erhållna mjölken användes oftast i sitt naturliga stick. En kanna ostummad söt mjölk betalas allmänt med 30 öre.

3:o. Fisket, hufvudsakligen af strömming samt på hösten något sik och löja, har utfallit under medelmåttan.

4:o. Om hussljöjd är naturligtwis i ett stadssamhälle ej mycket att säga. En början dertill är dock gjord, i det under hösten beredts tillfälle till underwisning i korg- och halmflätning samt tillwerkning af korgmöbler. Lärokursen war rätt talrikt besökt, men nyttan deraf torde ej stå i förhållande till antalet lärjungar, då dessa till största delen utgjordes af dels barn, dels personer, som lefwa under sådana förhållanden, att de troligen ej komma att widare utbilda sin wunna färdighet. Flera personer finnas dock, som med intresse och framgång fortsätta med korg- och möbeltillwerkning, hwilken slöjd för orten är så mycket lämpligare, som materialierna kosta endast litet omtanke och arbete.

5:o. Några anmärkningswärda förbättringar å den odlade jorden äro ej att anföra. I allmänhet stötes jorden enligt det i orten wanliga brukningssättet wäl och hålles genom nödig gödsling wid god wäxtkraft.

7:o. Wid årets början woro i Sparbanken:

Innestående från föregående år	46,844: 53.
Insatt under året	27,073: 25.
Räntor	2,730: 81.
Summa	76,648: 59.
Uttaget under året	11,908: 72.
Innestående till följande år	64,739: 87.
Summa	76,648: 59.

Genom Lule stads förening för befordrande af insättningar i Ränte- och Kapitalförsäkringsanstalt har under året insändts till Ränte- och Kapitalförsäkringsanstalten i Stockholm:

Till beredande af liffränta	1,659: —
Till samlande af kapital	3,969: —
Summa	5,628: —

Från föreningens början den 27 Maj 1871 till denna dag*) är genom föreningen insatt:

Till beredande af liffränta	2,186: —
Till samlande af kapital	5,628: —
Summa	7,814: —

Insättarnes antal uppgår f. n. till 115.

*) den 7 Mars 1873.

Utgifterna för fattigwården under år 1872 uppgå:

för inalles 46 underhållstagare till	3,331: 15.

Samma utgifter utgjorde under år 1870:

för 52 underhållstagare	3,663: 97.

och under år 1871:

för 52 underhållstagare	3,560: —

De sålunda under № 7 sammanställda uppgifterna utwisa med afseende på den ekonomiska ställningen ett jemnt fortgående till det bättre, hwilket också borde kunnat förwäntas, då skördarna under de senare åren warit goda och den lifliga affärswerksamheten beredt så goda tillfällen till arbetsförtjenst, att arbetslönerna, ehuru högre än någonsin förut, antagligen komma att för den närmaste framtiden stiga ännu högre.

8:o. Arbetena i Tjufholmssundet för beredande af rak och tillräckligt djup farled hafwa fortsatts under året och torde ej ännu på ett par år nå sitt slut. Utom dessa arbeten, som årligen förorsaka staden en utgift af omkring 8,000 Rdr, har under året wertställts en upprensning af Lulsundet mellan Björskatafjärden och Skurholmsfjärden samt Residensgatan förlängts till sistnämnda fjärd och en landningsbrygga derstädes anlagdts, hwarigenom fördelarne af lättade kommunikationer beredts såwäl stadens innewånare, som flera stora byar, hwilka derför också lemnat bidrag till arbetets utförande.

9:o. Wid stadens folkskolor äro anställda en lärare och en lärarinna samt twenne småskolelärarinner. Lärjungarnas antal under året 154. Lärarekrafterna äro sålunda någorlunda tillräckliga, men underwisningslokalerna lemna mycket öfrigt att önska med afseende på utrymme.

Från Pite stads Gille.

(Af hr Telegrafkommissarien L. A. Ringius.)

För årswärten gynsamma wäderleksförhållanden hafwa bidragit att framkalla en rik ja ymnig skörd inom Gillets område. Förhållanden hafwa warit för ladugården i alle gynnsamma. Smör och ost produceras föga eller nästan intet enär mjölken färsk försäljes.

Fiskena äro fortfarande i skarpt aftagande — ännu ha inga ordningsreglor för bedrifwandet af de s. k. småfiskena utwerkats ehuru behofwet deraf är kännbart.

Nyodlingar hafwa till följe af de verhörd uppdrifna dagswerkspriserna icke förekommit.

Penningeställningen synes god, insättningarne i Sparbanken hafwa warit owanligt stora och många, uttagen derur proportionswis små och få. Fattigwården har warit mindre betungande än under föregående åren.

Staden är fortfarande utan småbarnsskola för första inunanläsningen, men har 2 folkskolor för äldre barn, den ena för gossar, den andra för flickor.

Från Haparanda stads och Neder-Torne sockens Gille.

(Af hr Kyrkoherden C. G. Burman.)

Den årliga berättelsen från Neder-Torne och Haparanda stads hushållsgille får jag härmed wördsammast afgifwa och är det med sann glädje och tacksamhet mot försynen jag kan säga att året 1872 warit godt.

Wårwärmen kom tidigt och i första dagarne af Maj eller sednast de första af Juni månad war utsädet wertställdt i en jord, som redde sig wäl. En gynnsam wäderlek befordrade sädens wärtlighet och utan att hafwa blifwit på något sätt skadad förädades kornet och rågen i slutet af Augusti och början af September. Wid slutet af sädesanden inträffade wäl en regnigare wäderlek, hwilka fortfarit hela hösten, men, som sädeshäxjor och torkrior finnas öfwerallt, tog säden ingen skada. Wisserligen wällade torkan i början af sommaren, att kornet blef mera glest, men hwad som på sina ställen brister i sädens myckenhet ersättes genom deß goda beskaffenhet. Kornet anses i allmänhet hafwa gifwit 6:te a 7:de kornet; rågen, hwaraf dock icke mycket odlas 7:de a 8:de efter tunlandtalet. En ymnig afkastning har också potatis, som dock icke odlas i någon betydligare skala, gifwit; men som deß upptagning skedde under regn, har den på många ställen blifwit skämd i källaren. Höafkastningen är medelmåttig till qwantitet och qvalitet.

Ladugårdsskötseln är fortfarande densamma som förr och lemnar här, såsom i öfriga finsktalande socknar en betydlig inkomst genom försäljning af smör. Mjölken "tätas", får stå 2 a 3 dygn, hwarefter grädden afskummas. Tätmjölken, "pimä" kallad, utgör befolkningens hufwudsakligaste föda, en föda, som efter hwad erfarenheten wisat är sund men föga

närande, hwarföre den förtäres i stor myckenhet. Det smör, som erhålles af den tätade grädden kan wisserligen icke nu jemföras med s. k. mejerismör, men orsaken dertill torde icke böra sökas i ämnet, hwaraf smöret beredes, utan i deß beredning och ans. Erfarenheten har neml. wisat, att äfwen här utmärkt godt smör kan fås, men gemenligen iakttagas icke den rätta temperaturen icke heller aflägsnas tjernmjölken så omsorgsfullt, som wederbörde. Sålänge inga mera lönande förwärfskällor än nu förefinnas och mjölkhushållningen är så införlifwad med det tarfliga lefnadssättet, som här är fallet, anser jag mejerier icke kunna med fördel i denna ort inrättas. Att smöret icke anses wäl härrör också icke så mycket af bristande insigt som af wårdslöshet, till hwars utrotande det beklaganswärda förhållandet ingalunda bidrager, att wåra smöruppköpare och exportörer betala smör som smör utan att fästa mer än högst ringa afseende på deß beskaffenhet. Det bästa mejeriet för denna ort wore derföre att dessa personer betalade några riksdaler mera för godt än för dåligt smör.

Utom ringa spånad och handaslöjd kan till binäringar inom gillet icke räknas annat än fiske. Laxfisket i Torne elf och skärgård har warit medelmåttigt. Under året har en ny stadga utkommit för detta fiskes bedrifwande i Torne elf och skärgård. Skulle densamma efterlefwas är allt skäl antaga att laxfångsten skulle blifwa rikligare, dock torde det blifwa swårt att förekomma ljusstringen af afwelslax på glest befolkade orter högre upp efter elfwen der laxen förnämligast lägger sin rom. Såsom mindre wälbetänkt i denna stadga kunde i denna stadga anmärkas förbudet att ljusstra i skärgården. Efter hwad jag kunnat erfara har ingen sett eller ens hört omtalas, att i härwarande skärgård lax blifwit ljusstrad, utan är det isynnerhet gädda och harr, som på sådant sätt blifwit fångad och dessa roffiskar böra ej njuta något skydd. Ett annat rofdjur, som åstadkommer stor skada och hwars utrotande borde på allt sätt befordras, är gråsälen, hwilken erbjuder en ganska objuden och owälkommen hjelp åt fiskarena wid wittningen af deras lagnnät och årligen uppäter för dem 4- a 500 laxar, hwilket kan beräknas deraf, att han oftast qwarlemnar hufwudet af laxen i nätet då han far af med fångsten. Strömmingsfisket har utfallit någorlunda. Deßutom fångas under wintern icke obetydligt lake äfwensom höst och wår aborre och sik. Önskligt wore blott att mången hemmansegare betraktade fisket såsom bi- och jordbruket såsom hufwudnäring, då det nu tywärr ofta är twärtom.

Tjärubränning idkas alls icke och skogsafwerkning blott

ringa inom detta gille. Då egorna inom de flesta byar äro skiftade och utsigt förefinnes att äfwen de återstående snart skola skiftas, hwarigenom bättre hushållning med skogen är att emotse och dertill kommer att ingen nämnwärd skogsöld härjat inom gillet på de senaste 15 åren, samt att ångsågarne wid Röyttä å finska och i Salmis å swenska sidan lemna genom affall ganska mycket och billigt bränsle, kan man hoppas att skogen, som inom gillet är till widden betydlig men till sin beskaffenhet dålig, än widare skall förbättras.

Åkern, som brukas på samma sätt och med samma redskap som förr, utwidgas hwarje år. Bland betydligare aftappningar, förtjenar omnämnas utgräfningen af några träsk wid Sejwits by, der redan betydlig hötillgång wunnits och mera beräknas inom kort uml. 3- a 400 kofoder.

Bland personer, som utmärkt sig i jordbruk kunde nämnas handlanden F. Burman, hwilkens hemman, Kopukka, allmänt anses inom orten såsom en mönsterfarm, - hemmansegaren J. P. Purra i Nickala, som uppbrutit betydlig åker i stenbunden mark samt handlanden C. Westergren och hemmansegaren Js. Palo, hwilka werkstält betydliga ängesodlingar.

Genom den sparsamhet och tarflighet, som misswäxtåren gjorde till en nödwändighet och hwilka fortfarit äfwen under de 4 senaste bättre åren har allmogens ekonomiska ställning förbättrats och kan nu i allmänhet anses god. En sparbank finnes i Haparanda stad och går framåt. Utgifterna för fattigwården hafwa kunnat till någon del minskas.

Nya wägar hafwa icke detta år inom gillet blifwit anlagda med undantag af ett kort wägstycke till den nya, denna sommar byggda ångbåtsbryggan i Salmis hamn.

I Haparanda stad har under året warit i werksamhet en folkskola och en småskola, likaså inom Neder-Torne, småskolan der nyinrättad.

Enär ingen mindre bemedlad utmärkt sig för synnerligt nit i jordbruk, hafwa inga premier för sådant under året utdelats.

Ingen af länets kommuner torde i anseende till mängden af inhysingar och backstugusittare och förhållandet af deras antal till antalet af den fasta befolkningen erbjuda en betänkligare utsigt än Neder-Torne. Då nemligen den jordegande befolkningen uppgår till omkring 900 personer, uppgår den lösa till 1,100. De flesta af dessa senare ega dock en stuga och litet jord. I de byar der laga skiften ägått utgöra de några dagswerken till jordegaren. I Nickala och Sejwits byar som äro oskiftade hafwa de flesta af dem ingen laglig

besittningsrätt till den jord de nyttja och betala icke heller någon afgift till jordegaren. Fisket i skärgården och den arbetsförtjenst de hafwa wid sågwerken och hamnplatserna göra dock, att de kunna draga sig fram, ja! der omtanke och sparsamhet råda också förskaffa sig ett wisst wälstånd. Odlingsbar mark finnes dock öfwerallt och troligt likwäl önskwärdt är, att den lösa befolkningen småningom kommer att fästas wid jorden.

Någon tillförlitlig uppgift å utsäde, skörd och kreaturens antal är jag icke i tillfälle att gifwa.

Från Pite sockens Gille.

(Af hr Öfwerstelöjtnanten och Riddaren W. v. Rehausen.)

Beträffande jordens **brukningssätt, åkerbruksredskap** och **afdikningar** har ingen förändring under året timat, hwarföre jag i dessa hänseenden får hänwisa till berättelserna för de föregående åren. Kornet utgör fortfarande hufwudsädet i, som det will synas, alltför stor proportion; men nekas kan dock icke att Rågen winner något mera insteg efterhand, så att densamma nästan allmänt begagnas inom detta Gilles område, ehuru lika allmänt i ett emot Kornet ringa förhållande. Då wäderleken är så i alla afseenden gynsam som den under årets sommar warit, och hösten icke kommen för tidigt med kalla nätter, torde ock wara af mindre wigt, hwilketdera sädesslaget öfwerwägande odlas, ty de lyckas då bägge; men utan twifwel skulle skadan af tidiga frostnätter blifwa mindre känbar, om det förr mognade rågsädet (dereft sädden nemligen sker i rätt tid) finge något större plats på åkern.

Skörden har warit i allmänhet god, på många ställen riklig, så till mängd som beskaffenhet, och kan kortalet beräknas:

för **Råg** till 16:de a 20:de kornet; på några få ställen dock något mindre;

för **Korn** till 8:de a 9:de kornet;

för **Potatis** till 9:de a 10:de kornet;

för **Blandsäd** och **Hafra** 8:de a 9:de kornet. Dessa sädesslag odlas dock obetydligt och skördas ofta innan de hinna till mognad.

Lin och **Hampa,** begge obetydligt odlade, den senare dock något mera än det förra, ha blifwit af medelmättig skörd.

Fodertillgången har äfwen blifwit tillräcklig. Detta

oaktadt förnimmes en allmän klagan att ladugårdarne gifwa flen afkastning i mjölk. Då orsaken härtill icke kan ligga i brist på foder torde den stäligen böra sökas uti fodrets beskaffenhet, och denna måste på de flesta ställen, åtminstone delwis, hafwa blifwit förändrad dels derigenom att den starka solwärmen i förra hälften af Juli månad utterkade gräset innan det hann afmejas, och dels till följd deraf att sädesstörden påskyndades genom den warma wäderleken så att en del af slottern måste efterlemnas och att gräset äfwen af denna anledning blef öfwermoget och torrt.

Om **Mejerier** har jag intet mera tillfredsställande att meddela nu, än i min förra årsberättelse; men kan icke underlåta att upprepa den i samma berättelse uttryckta mening, att förlagslån för inköp af mjölk eller kanske förnämligast grädde måhända wore bästa medlet att förmå enskilde eller byalag till inrättande af mejerier. **Smörtillwerkningen** är derföre långt under behofwet samt under senhösten och wintern mindre än förlidet år, i följd af ofwanberörda ringa mjölkafkastning.

Skogshandteringen börjar wisa en skuggsida, som wäcker bekymmer, i det att försäljning af enskildes skogar till icke obetydligt omfång skett på sådana wilkor, att skogens uthuggning icke möter annat hinder, än möjligen köparens oförmåga att afsätta wirke till de aldra minsta dimensioner eller hans omtanke att spara, om någon sådan får förutsättas. De åsigter som uttalas och de beslut som fattats både af länets Landsting och Hushållnings-sällskap, rörande skogarnes bewarande, skulle nu warit af owärderlig nytta, derest de kunnat winna fast fot att tillämpas.

Såsom **binäring** drifwes tjärutillwerkningen fortfarande i ganska stor skala och detta år med särdeles god förtjenst, då waran stått högt i pris. Likaså byggas båtar i ganska betydlig mängd, bland andra af ett bolag med den bekante Edin såsom byggmästare; ett företag åt hwilket man bör önska all framgång. I öfrigt är, i afseende på binäringar, intet nytt att tillägga. Af den hussljöd, som här idkas wore prof af spånad, wäfnad, arbeten i jern, trä och horn m. m. framlagde wid det i somras härstädes hållna landtbruksmöte — många af ganska god beskaffenhet.

Nyodlingar fortgå med ungefär samma steg, som jag i förra berättelser angifwit. Om icke wittnande om ett starkare framåtskridande utgöra de dock en icke obetydlig winst och tillökning af fruktbärande jord.

Rörande **jordbrukspremiefonden** och den utdelning som deraf kommer att ske, kan jag för närwarande icke lemna

någon bestämd uppgift, emedan Kommunalnämnden icke ännu kunnat upprätta förslag till blifwande utdelning. Som dessa premiemedel utgöras af halfwa räntan å den till Distriktmagasinet stänkta fond, men utlåningen under året icke warit betydlig, så lärer premieutdelningen äfwen bli i förhållande mindre. Fondens räkenskaper äro ej heller afslutade för år 1872, enär de först wid marsstämman, efter förutgången revision, skola till granskning och godkännande föredragas, men hela fondens belopp torde wid årets slut belöpa sig till omkring 2,800 fot korn.

För att öka denna **magasinsfond** har socknen beslutat inslå ett belopp af inalles 4 kannor på skälslandet; och då under de 2:ne sista goda åren 3 kannor redan blifwit inlevererade för hwarje skälsland, så är fonden förstärkt med omkring 2,700 fot, hwilka särskildt af magasinsföreståndare redowisas. Enär magasinet icke utan olägenhet inrymmer mera än 6,000 fot, är afsigten att, sedan fonderna gemensamt uppnå detta belopp, af återstoden och af den tillökning, som genom räntorne uppkommer, bilda en kontant fond att wid trängande behof anwändas för samma ändamål som spannmålsfonden, d. w. s. till inköp af frösäd — en åtgärd som synes ganska wälbetänkt.

Ekonomiska ställningen är god och arbetsförtjenster saknas icke. Hwad inhysingarne särskildt beträffar, är deras ställning till jordegaren i allmänhet mycket oberoende. En förändring härutinnan pågår likwäl med goda steg, i det att fördelarne af att emot wissa wilkor försäkra sig om en större eller mindre areal jord till odling och bruk alltmera inses, så att många inhysingar nu äro försedde med jordlägenheter. Sålunda finnes en by, nemligen Böhle, der alla inhysingar fått sig jord upplåten, förnämligast till följe af hemmansegarnes eniga samwerkan för detta wigtiga mål.

I afseende på **skolwäsendet,** har underwisningen under året meddelats uti 18 skolor, oberäknadt den fasta skolan, såsom jag äfwen i förra årsberättelsen uppgaf afsigten wara. Framåtskridandet är således icke obetydligt, och ett glädjande tecken är, att anspråk på ändå flere lärare ofta nog höras. I småskolorna äro qwinner till stor del antagna såsom lärarinnor, ingen med mindre lön än 200 Rdr, för år räknadt.

Fattigwården handhafwes af Kommunalnämnden, som är sysselsatt med uppgörande af nytt reglemente. Ehuru fattigwården minskats under dessa goda år, har fattigskatten dock icke ännu kunnat nedsättas, i följd af fattigkassans inkade skulder under mißwäxtåren, hwilka efterhand måste betalas.

Uti **Sparbanken** i Piteå ha säkerligen betydliga summor blifwit insatte, hwarom Ordföranden i stadens Gille troligen lemnar närmare besked.

I **kommunikationswäg** har jag att omförmäla den pågående upprensningen af Sikforsarne i Pite elf, i ändamål att bereda lättnad för nedforsling af tjära och andra träwaror, äfwensom anläggning af ny wäg från färjestället wid Böhle genom Sjulnäs och Roknäs byar till Arwidsjaurswägen, hwilken anläggning är bestämd att snarligen påbörjas. För det förra arbetet, i kostnad beräknadt till 13,800 Rdr, har statsanslag erhållits till halfwa beloppet, och för det senare är sådant begärdt.

En uppgift på **utsäde, skörd** och **kreaturens antal** bifogas.

Uppgift från Pite sockens Hushållsgille å

Utsäde:		**Skörd:**	
Råg	230 kannor,	Råg	3,930 tunnor,
Korn	3,250 „	Korn	26,350 „
Potatis	1,300 „	Potatis	12,300 „
Lin och Hampa	10 k.-fot.	Lin och Hampa	17 centner.

Kreaturens antal:

Hästar	1,240,
D:o under 3 år	130,
Oxar	18,
Tjurar	95,
Kor	4,250,
Ungnöt	800,
Får	7,800,
Getter	360,
Swin	300.

Från Neder-Lule sockens Gille.

(Af hr Kyrkoherden J. A. Englund.)

Den berättelse, som härmed afgifwes angående förhållandena inom Neder-Lule Hushållsgille, har wisserligen ej att förmäla om några stora steg i den ekonomiska utwecklingen, om denna betraktas med afseende på den intelligenta sidan deraf, men hwad den dock har att meddela, är att framåtskridandet i wälmåga inom Gillet sistl. år icke warit så obetydligt. En af orsakerna härtill, och utan twifwel den hufwudsakliga, har warit den, att årswärten ifrågawarande år warit synnerligen god.

Efter en tidig wår, som tillät en del jordbrukare att börja sådesanden den 17 Maj, men under hwilken likwäl ett afbrott i sådden wälltades till efter pingst, följde en sommar, owanligt torr och warm under sin förra half. I följd af den ihållande torkan wisade sig grödan på många ställen twinande, och icke så få jordbrukare, hwilkas åkrar bestodo af starkt sandblandad jord, betades med mißwärt. Lyckligtwis föll emellertid ett ymnigt regn, som upplifwade vegetationen och förebygde faran af en mera allmän mißwärt. Årswärten har nu blifwit mycket god utom för ett fåtal hemman, hwilkas lätta sandjord mycket blottställer grödan för förstöring under en långwarigt torr och warm wäderlek. Det gifwes bönder, som erhållit 4:de kornet och derunder; men det gifwes äfwen sådana, och detta är de flesta, som erhållit en nästan rik skörd.

Kornet har gifwit mera än medelmåttig afkastning, öfwer hufwud 7—8:de kornet. Beskaffenheten är utmärkt god och äfwen i detta afseende har detta år företrädet framför 1871.

Rågskörden torde kunna anslås till 18—20:de kornet.

Hafre förekommer icke allmänt och torde, der detta utsäde begagnas, hafwa gifwit god afkastning.

Potatis hafwa lemnat en särdeles rik skörd. Exempel har icke saknats, att en enda sådan rotfrukt har wägt öfwer 1½ skålp. Äfwen af kålrötter har afkastningen warit god.

Trädgårdswärterna hafwa under året wäl lönat odlarens möda. Owanligt stora gurkor ända till 18 tums längd hafwa skördats af Veterinärläkaren Jakobsson, hwilken intager ett mycket framstående rum i afseende på trädgårdsskötseln, som egentligen idkas af ståndspersonsklassen.

Höskörden har wisserligen icke utfallit under medelmåttan; men likwäl har den långwariga torkan under sommarens förra hälft wällat, att höet är mindre drygt än wanligt, hwadan halm såsom bidrag till kreaturens föda, redan då detta skrifwes, mera än wanligt är föremål för efterfrågan.

Lin och **Hampa,** som förekomma något mera än förr, men dock icke allmänt, hafwa lemnat en afkastning, som är egnad att uppmuntra den mycket förekommande odlingen deraf.

Arbetet med den förut ofruktbara markens eröfrande åt kulturen har fortgått. Detta arbete skulle dock hafwa warit långt mera omfattande, så framt ej de arbetsförtjenster den lifliga skogsafwerkningen lemnade, så förhöjt dräng- och dags-

werkarelönerna, att jordbrukaren icke mäktar betosta den arbetshjelp, som till widsträcktare odlingsföretag äro af nöden. Dock hafwa icke få obetydliga widder uppodlats, utom att utwurna wallar blifwit upplöjda och besådda. En framstående orsak till att odlingsarbetet i fråga på de senare åren tilltagit, ligger i de laga skiftena. En större by, der skiftesförrättningen för några år sedan afslutades, har på denna tid fått mera jord uppodlad än under tjugu år förut. En mäktig häfstång för socknens framåtskridande i förewarande hänseende har legat i erhållna statsbidrag till utdikning af wattensjuk mark, hwilken derigenom blifwit tillgänglig för odlarens plog. Sådant bidrag har kommit flera byar till del, af hwilka tre höra till de större inom socknen.

Till uppmuntran för odlingsfliten kommer den 1 näst-kommande Februari utdelning af den s. k. premiefonden (100 k.-s. korn) att ega rum. Någon sådan utdelning har icke förekommit under ingångna året af orsak, att ansökningarne om odlingspremier inkommit, med få undantag, så sent på hösten, att man ansett ett uppskof till nästa år af nöden. Skulle man fördelat fonden före årets sista månader, så hade det blifwit ett fåtal, som täflat om belöning för odlingsförtjenster.

Ladugårdsskötseln går framåt både i extensiv och intensiv mening. Kreaturen blifwa allt bättre utfodrade. Deras antal är ock i betydlig mån ökadt. Ladugårdsprodukternas beskaffenhet densamma som förr.

Hästafwel synes wara i tilltagande. Orsakerna härtill äro dels gynnsamma foderår, dels höga hästpriser, hwilka härleda sig ej blott från den goda hötillgången, utan äfwen från de tillfällen till god förtjenst genom forsling af träwirke, hwilka skogstrafiken lemnar längre upp i landet. Men oaktadt hästkreaturen tilltagit i antal synes ej behofwet af sådana wara fyldt. I anseende till förutnämnde tillfällen att genom forslor erhålla god winst af hästkreaturens styrka och härdighet, är efterfrågan i detta hänseende större än tillgångarne, hwadan hästar, på hwilka priset stigit oerhördt, måste till en del anskaffas från andra orter.

Fisket har warit medelmåttigt. Hwad först och främst laxfångsten beträffar, har den wid twenne fisken warit mycket god. Några, som wanligen ådragit sina egare förlust, hafwa detta år lemnat åtminstone så mycken inkomst, att de på idkandet af denna näring lagda kostnaderna blifwit ersatta. Wissa fiskelägenheter hafwa deremot wisat sig så ofördelaktiga, att egarnes utgifter wida öfwerstigit inkomsterna. Strömmingsfisket har i allmänhet warit godt. Fångsten af andra fiskslag torde hafwa utfallit olika på olika ställen.

Skogsafwerkningen, om man efter gillet i deß helhet, måste anses wara i aftagande, af den naturliga orsaken, att hwad som skall afwerkas allt mera saknas. Det är ock icke underligt att i en kustsocken, der ej sedan mycket långt tillbaka i tiden tillgångarne warit rikliga, skogen måste taga slut, då densamma af många länge ansetts som en gemensam egendom, af hwilken hwar och en egt att tillgripa hwad han behagat, endast han icke lagt sig till af menniskohand nedfälda trän. Efter denna beklagliga moral, som tyckes låna stöd af en logik, hwars lagar äro mera förunderliga än beundranswärda, är det orätt att tillgripa några wedträn, men deremot alldeles i sin ordning att på sin nästas mark för egen räkning fälla wäxande trän, wore det äfwen de yppersta bjelkar. Skogen har det ej kostat något att uppföda, säger man, likasom allt, hwad som ej emottagit näring af mensklig hand, wore ett commune bonum. En följd af denna kommunistiska uppfattning i fråga om jordbrukarens ifrågawarande för hela landet wigtiga egendom, har skogens brådstörtade afwerkning till en god del blifwit förwållad. Ett exempel må här få rum, till belysning af de praktiska resultaten af en på fri hand uppgjord moral, som befinner sig i strid med de enklaste rättsbegrepp. En större by, som ännu eger skog till afsalu, måste styrda sig med nedhuggandet deraf, emedan den eljest skulle sköflas af andra. Skogen ligger nämligen för långt från byn, för att kunna fredas för åwerkan. Skola hemmansegarne få någon betydlig afkastning af denna deras dyrbara egendom, äro de twungna att sjelfwa lägga hand wid förstörelsewerket. Eljest går det werket fram all deras åtgärd förutan och deras kassa förbi. I följd icke minst af förewarande sorgliga förwirring i rättsbegreppen har skogsbristen på åtskilliga ställen blifwit rätt känbar, och all anledning är att densamma allt mera skall tilltaga.

Hushöjdens ståndpunkt torde ej **i allmänhet** kunna anses synnerligen hög. I några byar, såsom Ersnäs, förfärdigas rätt goda sommar- och winter-åkdon. Lokar och seltyg tillwerkas äfwen. Wadmal beredes här och der till afsalu och öfwer allt till husbehof. Goda laggkärl afyttras från en del byar. Äfwen finnes inom socknen tillwerkare af ändamålsenliga dels tröf-, dels kastmaskiner. Till och med orgelharmonier kunna erhållas inom gillets område. Knappt någon af de på landet wanliga slöjderna saknar sina representanter. Skulle man betrakta hushöjden härstädes uteslutande från

denna synpunkt, kunde man icke hafwa anledning till annat än en synnerlig tillfredsställelse. Men frågar man sig, om slöjdfickligheten är lika allmän som den är mångfidig, så blir swaret ingalunda jakande. Swårligen kan man påstå, att de långa winterqwällarne genom hwilka befolkningen hänwisas till hemslöjden, härtill allmänt anwändas. Rättwisligen medgifwes, att bönderna ofta tillbringa sin winterafton med lagning af förden och annan likartad werksamhet. Men många inhysesmän och en icke ringa del af ungdomen skulle långt bättre än hwad nu är förhållandet anwända denna tid, som i dessa nordliga bygder är en icke så ringa del af årets arbetstid. Ett förhållande, som icke just talar för den allmänna utbredningen af folkets slöjdfickighet är, att sådana drängar, som sakna all wana att anwända hyfwel och såg, alldeles icke äro sällsynta. Man har derföre warit betänkt på att göra den gren af hushlöjden, som representeras af dessa werktyg, mera allmän. Ett om än ringa steg i denna riktning är taget. Genom Hushållnings-sällskapets understöd till lärarens aflöning har det blifwit en möjlighet att öfwa G:la stadens folkskolebarn i snickeriarbete. En sådan underwisning har egt rum 1872 års både höst- och wårtermin. Äfwen nu fortgår den.

Inhysesw äsendet, om hwilket ordandet sistl. år war något widlyftigare, befinner sig hufwudsakligen på samma ståndpunkt som förr. Inhysesmän hafwa wisserligen blifwit torpare, men antalet af sådana är icke stort. Möjligen är dock anledning till det hoppet, att den lösa befolkningen framdeles långt mera än nu blir fästad wid jorden, sedan upplysningen om förewarande frågas rätta natur kämpat ut sin strid med den sega konservatism, som i denna, likasom i likartade fall bjuder spetsen åt hwarje nybet. Detta hopp torde så mycket mindre sakna grund, som bonden i synnerhet på denna de tillfälliga arbetsförtjensternas gyllene tid får erfara huru föga gagn han hemtar af inhysesmannen. Nog får han åt den senare släppa till wedbrand från sin i allmänhet illa medtagna skog, men när fråga är om att få någon arbetshjelp af denne extra åbo på hemmanet eller byallmänningen, så gestaltar sig saken annorlunda. Då har denne icke tid. Om wintern befinner han sig i skogarne, för att förwärfwa sig en hög dagspenning hos träwaruafwerkarne. Om sommaren åter begifwer han sig till lastageplatsen eller andra ställen, der god dagspenning och jemn förtjenst wankas. Men när dessa arbetsförtjenster tryta och swaga eller misswärtår inträffa, ja, då fordras helt enkelt hjelp af bönderna och andra besutna inwånare i kommunen. Det **borde** dock wara anledning till förhoppning, att icke samma

allmänna wådjande till den kommunala fattigförsörjningen under swåra konjunkturer, som under 1867 års stora nödår kommer att ega rum. Men fara wärdt är, att denna förhoppning, om ock der den förefinnes, kommer på skam. Det går icke något drag af allmän sparsamhet genom det nationella lifwet i wårt land, hwilka orsakerna än må wara, och inhysesmännen höra säkerligen ej till undantagen från regeln. För mången gå förtjensterna som de komma och de goda tiderna kunna således ej lägga grunden till framtida oberoende af allmänhetens understöd.

Den ekonomiska ställningen, hwars förbättrande förut är antydd, har således icke hunnit komma i jemnhöjd med tidsförhållandena. Önskwärdt wore, att sparsamheten finge en mera framstående plats än nu ibland folkets wanor. Såsom förhållandet är för det närwarande, kan det ej bestridas, att åtminstone ibland ungdomen omtanken för framtiden är allt för sällsynt och benägenheten att lefwa för stundens lust och tycken alltför wanlig. Få äro de ibland wår tids wäl aflönade tjenstehjon, som göra årliga besparingar. Husbönderna synas icke, om de än inse wigten deraf, med allwar gripa sig an att i denna syftning werka på tjenstehjonsklassen. Twenne sammankomster hafwa hållits i ändamål att bilda en husbondeförening, men man har welat hafwa betänketid, och fara wärdt är, att denna tid blir lång nog. Insättningar i ränte- och kapitalförsäkringsanstalten, hwilka husbondeföreningen i främsta rummet skolat befrämja, om den kommit till stånd, har warit högst obetydliga. Möjligen har i stället insättning i länets sparbank, hwilken såsom närmare åtnjuter större förtroende, något oftare egt rum. — Någon särskild sparanstalt för socknen, utom twenne distriktsmagasiner för samlande af kornutjäde under blifwande misswärtår, finnes icke. — Fattigwården är något lindrigare än förr, ehuru de kommunala utskylderna fortfara att wara mycket dryga i anseende till den pågående betalningen af de skulder kommunen emottagit i arf från misswärtåren, isynnerhet det stora nödåret efter 1867 års felslagna skörd. Det är dock att hoppas, att den nya lagstiftningen för fattigförsörjningen inom riket skall äfwen här bära goda frukter. Ett mäktigt hinder för minskande af kommunens fattigwård och höjande af dess wälstånd ligger i en omständighet, som påkallar en synnerlig uppmärksamhet och derföre här nedan tilltwingar sig en särskild plats i denna redogörelse.

Denna omständighet är lönträgeriet. Det är tywärr icke så få byar, i hwilka detsamma innästlat sig. Och der så

skett, hafwa följderna blifwit beklagliga. Likt pestsmittan, som sprider förstörelse, der den tränger in, har detta plågoris icke blott spridt omkring sig förderf i religiöst och sedligt hänseende, hwarmed denna redogörelse af öfwerwägande ekonomiskt syfte mindre har att befatta sig, utan ock i högsta grad skadat eller rent af förstört den ekonomiska ställningen hos de personer, som äro nog olyckliga att hafwa hemfallit åt dryckenskapslasten. Kronobetjeningens nitiska bemödande att utrota denna kräfta, som fräter framför allt inåt, der hon winner insteg, har icke alltid kunnat winna sitt syftemål. En laglöshet, som smyger i mörkret och wärnar sig med mörkrets wapen, hotelsen af hämnd mot wittnen och angifware, lögn och kanske mened, är icke så god att slå ur fältet. Då för öfrigt wår tids hyperfilantropiska lagstiftning i förewarande hänseende ej stält straffbestämmelser i full motswarighet till förbrytelsen, är föga förhoppning om att gillet åtminstone i den närmaste framtiden befrias från denna landsplåga. Deremot saknas ej skäl till den förmodan, att den i någon mån kommer att tillbakaträngas från den fruktanswärda position densamma till mängens bekymmer nu innehar. Fråga har warit att Kommunalnämnden, för att tränga denna samhällsfiende in på lifwet, skall hos Landsstyrelsen begära förordnande för en hel mängd "bränwinsfiskaler" inom hwarje by, der lönkrögeri frodas, genom hwilken åtgärd allt hat och all hämnd från lönkrögarne och deras mest demoraliserade kunder måste bryta sig emot den slutna falangen af ordningens wänner. Planen är ännu ej satt i werket. Men all anledning är att förmoda det nämnden, hwars nitälskan för kommunens bästa tacksamligen erkännes, skall låta saken komma från ord till handling. Härigenom skall den mångåriga kampen emot ett samhällsondt, hwilket hos menniskowännen framkallat så mycken nedslagenhet och grämelse, kommit in i ett nytt skede, som icke är egnadt att båda seger åt den hänsynslösa egoism, som i strid mot både gudomlig och mensklig lag framräcker medlet att tillfredsställa bränwinsbegäret. Naturligtwis är det endast den religiösa upplysningen och den på kristlig grundwal hwilande folkbildningen, som kan alldeles utrota den fiende, som hittills så ofta trotsat bemödandet att bekämpa honom, ware sig genom lagens magt eller öfwertygelsens.

Hwad **folkskolebildningen** beträffar, har utom ofwannämnde öfning i slöjd, ingen annan förändring under det sist förflutna året egt rum än att folkskolan i Lule gamla stad åter blifwit fast, och deremot Sunderbyn, emellan hwilken och det förra stället, denna skola flyttat, fått en särskild skola med

under läseåret oafbruten underwisning, skött af en skicklig j. k. biträdeslärare. Som denna förändring är af Skolrådet widtagen endast på försök, och hwarken Domkapitlets stadfästelse eller ens Kyrkostämmans medgifwande ännu sökts och wunnits, gifwes det ingen säkerhet för att densamma kommer att få framtiden för sig. — I wissa skolrotar, der underwisningen bestrides af lärarinner, hafwa flickbarnen efter skoltimmarne blifwit öfwade i sömnad, hwarmed början redan skett före det år, hwilket denna redogörelse omfattar.

Från Öfwer-Lule Gille.

(Af hr Apotekaren J. F. Meijer.)

Det förgångna året har warit lyckosamt och wälsignelsebringande icke blott för hela wårt fädernesland utan serskildt för Norrland och ej minst för deß nordligaste län. Rik tillgång på penningar, liflig omsättning på hwad wi haft att afyttra, under det landtmannens arbete belönats med en owanligt ymnig äring, detta är i korthet hwad innewarande år medfört. Följden häraf har ock warit att arbetslönerna stigit, och arbetskraft rönt efterfrågan till den grad, att en hwar, som welat, kunnat finna sin rikliga bergning och i de flesta fall om han warit något det minsta omtänksam, göra besparingar för kommande dagar; men tywärr saknas som oftast den lika nyttiga som nödiga föreställningen att "efter sju år med stor ymnighet sju hårda år" kunna komma.

Wintern utmärkte sig framför de flesta sina föregångare såsom owanligt blid, wåren kom tidigt, sommaren war den gynsammaste för frambringande af ymnig afkastning på åker och äng. Redan den 24 Augusti hade en och annan korngrödan tröskad och få torde wara som icke wid den tiden hade större eller mindre del deraf under tak.

Att efter utsädets mängd bestämma den större eller mindre afkastningen är temmeligen wanskligt, då man känner huru olika åsigterna äro om den mängd säd man bör nedlägga i jorden. Afgjordt ställa wi oß på deras sida, som beräkna afkastningen efter jordwidden. Efter denna senare beräkning anse wi att ett geometriskt tunland jord afkastar 8 a 10 tunnor korn, 6 a 8 tunnor råg, 30 a 40 tunnor potatis.

Framåt tro wi att ladugårdsstötseln under året i någon mån gått, dock ingalunda så fort som denna ortens hufwud-

näring, till hwilken den af en hwar fördomsfri och förtänksam jordbrukare bör hänföras, som wi hoppas snart kommer att gå framåt. Orsakerna äro detta år ungefär desamma som de närmast föregående: swag utfodring, mängden af kreatur för stor, beskaffenheten som oftast under medelmåttan.

Bland kommunens binäringar intager skogsafwerkningen och skogskörslorna det afgjordt första rummet. Så glädjande det är att såwäl den fasta som den lösa befolkningen härigenom njuter en mer än riklig inkomst, så omöjligt är det ock att tillbakahålla farhågan för att den tiden icke torde wara långt aflägsen då denna inkomstkälla kommer att affina antingen af bristande tillgång på eller uteblifwen köplust af skogsprodukter. Att dålig hushållning med bondens egen skog eger rum, att föga aktning för eganderätten, hwad skogen beträffar förefinnes, är en lika beklaglig som obestridlig sanning och wi underskrifwa i alle de farhågor och önskningar, som uttalats wid årets slut ej mindre å en i Pite landsförsamling hållen kommunalstämma än ock wid ett af riksdagsmannen A. Bäckström utlyst sammanträde, hwarom tidningarne hafwa att meddela utförliga underrättelser.

Husslöjden, som i anseende till de långa qwällarne och morgnarne wintertiden, borde här hafwa blifwit hemmastadd, är ännu temmeligen stjufmoderligt behandlad.

Någon serskild i stor skala werkställd nyodling eller afslutade större dikningsföretag hafwa wi wisserligen icke att omförmäla, men jordens uppodling och ändamålsenliga afdikning omfattas med allt lifligare intresse; oaktadt genom 1867 års mißwärt och några af de föregående årens skördar, hafwa dock senare årens gynnsamma förhållanden i såwäl jordens afkastning som i de stora skogsförtjensterna, i wäsendtlig mån förbättrat den ekonomiska ställningen. Utmätningar, exekutiva auktioner samt lösöreköp förekomma nu ganska sällan. Fattigtungan har ock betydligt minskats.

För kommunikationernas förbättrande inom kommunen fattas, tro wi, den derför nödwändiga endrägten och oegennyttan.

Folkskolan står ungefär på samma fot som då den i wår förra årsberättelse omförmäldes. Folkantalet och byarnes spridda lägen fordra lärarekrafternas icke obetydliga förstärkande.

Jordbrukspremiefonden uppgår till rdr 1,812: 33 öre rmt. Inga premier hafwa under år 1872 utdelats.

Då arbetsförtjensterna äro så högt uppdrifna, är det klart att den lösa befolkningens wilkor äre långt ifrån klena. För jordbrukaren är det snart sagt omöjligt, att, utan att öfwer-

drifwa dagspenningen, erhålla nödigt arbetsbiträde, då det som bäst behöfwes: sädes- och skördanden. Att inhysingens sedlighet härpå föga wunnit är alldeles gifwet.

Från Råne Gille.

(Af hr Inspektor A. Sjöstedt.)

I slutet af Maj blef wäderleken gynsam för sådden och fick wårarbetet ostördt fortgå, så att detsamma war werkställdt i början af Juni. Äfwen framgent under sommarens lopp fortfor wäderleken att wara gynnande för wärtligheten, så att inberguingen af såwäl rotfrukter som stråwäxter war afslutad före Augusti månads utgång.

Rågen har lemnat en ganska wacker afkastning; deß wigt uppgår i medeltal till 270 skålp. per 63 kanner, och anses skörden wara fullt medelmåttig.

Kornet har lemnat en wacker afkastning; wigten af 63 kanner belöper sig i medeltal till 240 skålp. Skörden fullt medelmåttig.

Potäterna hafwa i år lemnat en högst yppig afkastning, som i medeltal kan uppskattas till 25:te kornet, och i gedhet hafwa de öfwerträffat de näst förflutna 10 årens.

Höskörden har, med anledning af den torra wäderlet, som war rådande i Juni månad, blifwit under medelmåttan, till följe hwaraf någon höbrist möjligen torde uppstå inom Gillet, i synnerhet som en ansenlig mängd hästar blifwit till orten införde.

Ladugårdsskötseln, som för några år sedan tycktes taga en wändning till något bättre, synes nu återgå till sitt fordna stick.

Fiske idkas: af lax, sik och s. k. börsting, dock ej till afsalu.

Tjärubränningen har på de senare åren betydligt aftagit.

Skogsafwerkningen deremot tilltagit i så betänkliga dimensioner, att denna binäring tyckes wilja öfwergå till hufwudnäring här i orten.

Nyodlingar hafwa blifwit werkställda på flera ställen inom Gillet.

Den ekonomiska ställningen har på de senare åren betydligt förbättrats, och en sparbank, som genom för saken intresserade personers nit och frikostighet nyligen blifwit inrättad i Råne, har redan fått emottaga icke obetydliga besparingar.

Inom Gillet finnes en fast folkskola och en ambulatorisk, båda stötta af examinerade folkskolelärare, samt dessutom 5 småbarnsskolor; en 6:te kommer att börja sin werksamhet, så snart någon lärare blir wid densamma antagen.

Inhysingens förhållande till jordegaren är ej sådant, att det kan lända den senare till någon nytta, utan twärtom till stor skada; derigenom att hans (inhysingens) arbetskrafter tagas i anspråk af en werksamhet, widt skild ifrån jordbrukarens. Inhysingarne wistas neml. sommartiden wid lastageplatserna, der daglönen på senare tiden warit rätt hög, och wintertiden har skogsegaren swårt att freda sin skog för de täta påhelsningar, de göra i densamma, hwadan de äro att anse som en tyngd för samhället.

Från Neder-Kalix Gille.

(Af hr Brukspatronen och Riddaren D. Hummel.)

Åter har för Norrbottens innewånare i allmänhet och sålunda äfwen för den del deraf, som härwarande Gille omfattar, ett lyckosamt år tilländagått. Skörden har wisserligen, såsom här nedan närmare beskrifwes, utfallit något ojemt, men på det hela taget warit god, hwarjemte tillfällen till arbetsförtjenst för den lösa befolkningen warit rikliga.

Förra wintern war blidare än wanligt med ringa nederbörd, wåren inträffade tidigt, hwarigenom sådesanden war till det närmaste afslutad i Maj månad. Under Juni och förra hälften af Juli hotade en ihållande torka att orsaka stor skada å såwäl åker som äng, och uppstod sådan å högre belägna, af mager sandjord bestående åkrar, äfwensom å såkallade hårdwallängar; men den rikliga nederbörd i förening med wärme, som sedan inträffade, upphjelpte den afsynade wegetationen i wäsendtlig grad, hwarigenom skörden i allmänhet såsom ofwan nämnts, kan kallas god.

Hufwudsädet Korn har sålunda gifwit medelmåttig afkastning, kanske något mindre i tunnetal än förra året, men mera i wigt;

Råg, som i allmänhet mindre odlas, har lemnat rif äring;

Hafra har lemnat god grönfoderskörd;

Rotfrukternas afkastning har warit särdeles ymnig och beskaffenheten mycket god;

Linodlingen will ej winna framgång;

Höfångsten under medelmåttan.

Smörproduktionen. Genom den på försommaren inträffade starka torkan, som försämrade sommarbetet, uppstod någon minskning i det såkallade sommarsmöret, men torde dock centnertalet i sin helhet fullt motswara förra årets.

Bymejerier hafwa ej kommit till stånd, ej heller det å Grytnäs egendom tillämnade, enär det wisat sig, att mjölken haft en så strykande affättning, att den ej kunnat afses för ostberedning. Affättningen af ost är ock temmeligen begränsad i Norrbotten, enär allmogen hittills anwändt högst obetydligt af denna wara.

Å **Björkfors** egendom bedrifwes fortfarande mejerirörelse, och har det smör, som derifrån blifwit försåldt, betingat tre riksdaler per 20 skålp. högre pris än det bästa af allmogesmöret.

Lax-, Sik- och **Strömmingsfiskena** hafwa warit medelmåttiga, men **Löjfisket** rikligt;

Skälfångsten har warit lönande;

Skogsafwerkning och **Tjärnbränning** förekomma högst ringa.

Förbättring af åkerbruket har wisat sig på flere ställen genom en sorgfälligare dikning. Till följe af den blida wäderleken på höstén, hafwa åtskilliga nyodlingar werkställts, exempelwis i **Wånafjerds** by, der laga skifte förra året afslutades, hafwa minst fjorton geometriska tunland till åker nyodlats, ett ytterligare bewis på den i förra årsberättelsen omnämnda nyttan af att laga skiften komma till stånd och blifwa afslutade.

Af agronomen Magnét hafwa åtskilliga undersökningar för **sjöaftappningar** och **öfwersilningar** under året werkställts och böra dessa i sinom tid leda till goda resultat.

Utdikningar inom **Rolfs** by och af **Kosjerfsträsk** hafwa under året bedrifwits med kraft.

Med anledning af hwad som tillförene nämts i afseende på god skörd och rikligt arbetsförtjenst, fortfar den ekonomiska ställningen att wara god.

I **Sparbanken** har under året insatts 16,021 Rdr 78 öre och blott uttagits 4,372 Rdr 40 öre Rmt.

Arbetet å den i min förra berättelse omnämnda **nya landswägen** från **Näsby** till **Björkfors** har så framskridit, att den till sommaren blir fullt farbar. Härigenom har på enskild bekostnad ett stort steg blifwit taget i och för genom-

förandet af den nödwändighetsåtgärd, som lokalförhållanderne anwisa, att medelst utsträckandet af ifrågawarande wäg till **Peckeli** by i Öfwer-Torne, åstadkomma en förkortning af wägen från **residensstaden** till de **öfre finska socknarne** af cirka **fem** mil.

Folkskolewäsendets och **Barnhemmets** werksamhet har fortgått som wanligt.

Uti **Distriktsmagasinet** finnes en besparad fond af 4,399 kubikfot utsädeskorn och i samma magasin af **Jordbruks-premiefonden** 1,443 kubikfot, hwaraf intet under året såsom premier utdelats.

Från Öfwer-Kalix Gille.

(Af hr Kyrkoherden K. J. Edwall.)

Efter en i allmänhet blid winter och wår inträdde fäningstiden redan i slutet af Maj och wårarbetet, som under gynsam wäderlek med fart pågick, war med nämnda månads utgång äfwen till största delen afslutadt. Med undantag af några dagars kall blåst i medlet af Juni, utmärktes denna såwäl som förra hälften af Juli månad af stark wärme och först den 15 Juli fuktades den uttorkade jorden med litet regn, som under sista dagarna af månaden några gånger förnyades, men upphörde för att liksom endast lemna rum för den brådstande kornskörden och denssammas lyckliga inbergning, hwarefter det så mycket ihärdigare trotsade landtmannens bemödanden att wäl inberga sin genom kornets brådmognad afbrutna, i år temmeligen knappa höskörd, hwilken deßutom såwäl i lador som stackar blifwit ytterligare förstörd genom det regn och snöslask, som, med få afbrott, under Oktober och Nowember månader war rådande och med tillhjelp af wåldsamma stormar banade sig wäg t. o. m. genom ganska täta wäggar och wäl ansedda tak. Till följe häraf har ladugårdarnas afkastning under den tilländalupna delen af wintern warit ännu mindre än wanligt och man emotser med bekymmer foderbrist till wåren.

Korn, som fortfarande är ortens hufwudsäde och i år blifwit af särdeles god beskaffenhet, har afkastat 5:te a 6:te, samt råg och potatis, hwilka i allmänhet ganska litet odlas, 10:de a 12:te kornet. Hafra har på de få ställen, der den blifwit utsädd, endast skördats såsom grönfoder.

Bland binäringarna har laxfisket under förliden sommar gifwit något mer, än under den föregående, men afkastningen har likwäl warit under meddelmåttan. Med tjärubränningen sysselsätta sig nu mer ganska få; med skogsafwerkningen så mycket flere, så att såwäl hushållen som allt hwad till jordbrukets förkofran hörer får stå tillbaka. Undantagswis finnes dock en och annan bonde, som icke befattar sig med de s. k. skogsförtjensterna, utan arbetar, om ock i all måttlighet, dock oafbrutet på häfdandet af sin jord och, eget nog, stå sig dessa anwisa hufwuden bäst i ekonomiskt och — man kan med tryggbet tillägga — äfwen i moraliskt hänseende.

Till följe af de flera på hwarandra följande sista årens goda skördar har den ekonomiska ställningen, oaktadt en mindre noggrann hushållning, blifwit något förbättrad. Genom exempel och inwerkan af en och annan bland ståndspersonerna och ibland dessa förnämligast Inspektoren wid Gyljen, Herr B. Krook, hafwa sparanstalter, såsom Neder-Kalix sparbank och Kapital- och försäkringsanstalten i Stockholm, börjat att något flitigare anlitas. Wid Gyljens bruk insätter hwarje arbetare 25 öre i weckan å bolagets Bergman, Hummel et c:ni konton under den tid full sommardagspenning betalas. För de insatta medlen betalar bolaget 6 % ränta till årets slut, då summan af kapital och ränta insättes uti sparbanksinrättning eller utlånas mot högsta möjliga ränta och fullgod säkerhet. Wid samma bruksegendom är äfwen för arbetarne bildad en Sjuk- och nödhjelpskassa, hwartill Bergman, Hummel et c:ni såsom grundfond skänkt 500 rdr.

Med undantag måhända af det täcka hermitaget wid Nödupp sågwerk, derifrån oaktadt de wänligaste påminnelser det ej lyckats att i år erhålla några uppgifter å werkställda, säkert rätt intressanta försök i hortikultur, hydrotechnik m. m., hafwa några större företag ware sig i dylik wäg eller med jordförbättringar i allmänhet inom Gillets område icke egt rum, utom wid Gyljen, der med stora kostnader en trädgårdsanläggning börjats och nära fullständiggjorts. Omkring 250 löfträd af asp, björk, och rönn hafwa planterats, förutom alm, lönn, poppel, ärtträd och en mängd buskwäxter, hwilka, redan hemtagna, komma att instundande wår utplanteras. För wattning af 50 tunland linder är en kanal upptagen till 485 famnars längd och på wissa ställen ända till 3 alnars djup. För beredande af ängar omkring Arrasjärw och på ömse sider Ytterån samt på den s. k. Juretträskmyren har den förut befintliga stora kanalen blifwit så till djup- som bottenbredd upprensad.

De i förra årsberättelsen omnämnda försök, som wid Rödupp gjordes med planterande af sydlandets prakt- och fruktträd, äfwensom med biskötsel, hafwa tywärr fullständigt misslyckats.

Från Öfwer-Torne Gille.

(Af hr Disponenten A. Müller.)

Min pligt litmätig går jag härmed att afgifwa berättelse om hwad som anmärkningswärdt tilldragit sig inom Gillet under nu förflutna året 1872 och på samma gång beswara de frågor som finnas framställde uti cirkulärbrefwet af November månad nämnde år.

1:o. Wäderleken under hösten 1871 war kall och snö föll i betydlig mån; wid 1872 års början inträdde deremot en mycket wacker och blid wäderlek. I medio af Maj war elfwen fri från is, och marken med gräs öfwerwärt så att boskapen kunde å bete utsläppas. Omkring den 18 Maj började med åkersåningen och hwarmed slutades i allmänhet den 8 Juni. Från såningstiden till medio af Juli föll icke något regn; denna långwariga torka hade en menlig inwerkan på wegetationen. Åkerfälten och ängarne aftwinade synnerligast på de torra ställena, och ehuru i medio af Juli månad regnwäder inträffade, som gaf ökad fart åt wärtligheten, blef såwäl spannmål som höfförden i allmänhet medelmåttig. Kornet, ortens hufwudutsäde, har gifwit 5:te, rågen 10:de och potatis 12:te kornet, öfrige sädesslag odlas icke här till sådan mängd att de förtjena angifwas.

2:o. Med ladugårdens skötsel och deß produkter är förhållandet alldeles enahanda som under förra året.

3:o. Binäringar bestå af laxfisket i Torne elf, tjärubränning och sågtimmerafwerkning för leverens till de 2:ne nu inom Gillet i gång warande sågar, samt ångsågarne nere wid kusten, äfwensom till Björkfors. Wid Ekfors', inom Gillet belägna sågwerk, hafwa högst få personer blifwit sysselsatta, hwaremot wid Swanstein öfwer 50 personer haft ständig anställning och från detta werk njutit sin bergning. Inkomsten af laxfisket är jemförlig med förra året.

4:o. Hussljöd öfwas ej till afsalu om jag undantager s. k. förslådar som förfärdigas af en del bland finska allmogen.

5:o. På af mig uti förra årets berättelse angifwen orsak, hafwa inga anmärkningswärda förbättringar i jordbruket egt rum under året; ej heller hafwa några afdikningar företagits samt inga nya redskaper blifwit införda.

6:o. Några personer som utmärkt sig uti de fall som omröres uti föregående punkt har jag ej att angifwa.

7:o. De senare årens skördar hafwa märkbart förbättrat den ekonomiska ställningen inom Gillet och betydligt minskat fattigwårdsutgifterna. Såsom förut är angifwet finnes här en sparbank inrättad, hwars rörelsekapital uppgår till 30- a 40,000 rdr.

8:o. Några nya kommunikationsanstalter hafwa icke förekommit och inga nya wägar anlagda. Under 1871 förewar till undersökning omläggning af wägen mellan Matarengi och Kojwukyllä, dels för att få den kortare och dels för swåra backars undwikande; men resultatet af denna undersökning är ännu icke kändt.

9:o. Med folkskolewäsendet är enahanda förhållande som uti min sist afgifna berättelse.

10:o. Jordbrukspremiefonden wisar en behållning af 648 rub.-fot 1,1 kanner, inga premier hafwa ännu blifwit utdelade, enligt uppgift till följe af i socknen pågående laga skifte.

11:te. Den lösa befolkningen är mycket talrik, och borde att döma af deß pretentioner, berga sig ganska godt, ty merendels fordrar inhysingen den högsta dagspenning som i orten går och gäller då jordbrukaren will begagna sig af haus arbetsbiträde. Man hoppas dock att en förändring häruti kan åstadkommas så snart laga skiftet blir afslutadt.

Från Pajala Gille.

(Af hr Brukspatronen E. J. Sohlberg.)

Efter en gynnsam och för förslors werkställande serdeles lämplig winter, utan hinder af stora snöfall, storm och owäder, hwilket wanligen gör afbrott i Januari och Februari månader, följde dock en kall och långwarig wår, som under tilltagande häftig köld om nätterna fortfor långt in i Maj månad, hwarunder det watten som i bäckarne tillökt upptorkade, och hade den påföljd att isloßningen och flodtiden inträffade ganska sent, och å de flesta ställen bortsmälte middagssolen isen. Dåttadt wåren framskred så långsamt och utan nederbörd blefwo dock åkrarne tjenlige för wårsådden sedan desamma blifwit beströdda med kolstybbe och myrstack, och i flera weckor legat fria från

snö, så att sådden kunde börjas den wanliga tiden eller den 20 Maj. Det tidiga snöfallet från hösten som hindrade fölen inträngа djupt i jorden, medwerkade otwifwelaktigt gunstа mycket till den tidiga wårsådden, och att denna måste ske tidigt, om ock snömassor finnes i närheten af åkrarne har erfarenheten lärt oß, och det är ej sällan landtmannen å denna ort i början af Augusti kan få en frostskadad och förstörd spannmål till följe af 2 a 3 dagars senare sådd, som gör att grödan är mera ömtålig för földen. Efter såningstiden inträdde småningom warmare wäderlek, hwilken tilltog allt mera, så att i Juli månad war dagligen en tryckande hetta, och som å många ställen intet regn föll på 4 och 6 weckors tid, och det war endast med morgondaggen, som å denna ort är ymnig, jorden skulle uppfriskas, blef halmen å högländtare åkerfält och sandjord kortwärt, och aren små samt fullmogna i Juli månads slut, hwaremot tyngre jord och lermylla uthärdade torkan bättre, men äfwen å dessa ställen war säden fullmogen Larsmäßtiden eller den 12 Augusti. De såkallade jernnätterna d. w. s. frostnätterna denna tid uteblefwo alldeles, och frostnätter inträffade icke förrän i Augusti månads slut. Till följe häraf kan med säkerhet antagas att spannmålen är utmärkt god och fullmogen inom socknen såwäl af Korn som Råg, hwaraf den senare sädesorten odlas obetydligt, men afkastningen är ansenligt mindre än föregående året. Det är swårt att till siffran uppgifwa utsäde och afkastning, men öfwer hufwudtaget, anses att spannmålsafkastningen är ¼ mindre än 1871.

Höfförden. Denna har befunnits wara betydligt under medelmåttan till följe af den swåra torka som förefor under Juni och Juli månader, hwilken bland andra olägenheter äfwen alstrade gräsmask som härjade alla gamla lindor. Deßutom har den ringa afkastning som erhållits blifwit betydligt skadad af den ihållande nederbörden under bergningstiden samt widare af regn och snö i Oktober och Nowember månader, under hwilken tid floden i alla wattendrag war högre än förliden wår. Till följe häraf ha fodret blifwit bortskämdt i höstackar, och det är de flesta af jordbrukarne som begagna sådane, der ängarne äro mindre och spridda. Dock antages att någon större foderbrist ej kan inträffa, helst boskapen blifwit från hösten minskad och utfodringen icke werkställes uteslutande med hö utan med löf och renmossa.

Foderwäxter och Rotfrukter, deraf förnämligast Potatis odlas, hwars afkastning utfallit medelmåttig; foderwäxter odlas icke; Timothej är dock på något ställe anwändt, men anses

utmagra jorden, deremot har ortens Hafra och Timothej warit sammanblandadt och sålunda begagnadt wunnit förtroende.

Ladugårdsskötseln och Ladugårdsprodukter. Åt boskapsskötseln egnar allmogen mycken omsorg, och utfodras i synnerhet korna wäl, med uppkok af fodret blandadt med löf och renmossa, det senare då mindre tillgång på foder finnes. Försök är äfwen gjordt, att utfodra i likhet med bruket i swenska socknarne med ekoft foder och kylslaget watten, men denna metod har ännu icke wunnit framgång, af det skäl, att wid uppkokningen äfwen sämre foder jemte löf och mossa bättre anwändas. I afseende å smörberedningen ha förbättringar wunnit inträde, så att nu mera beredes utmärkt smör å många ställen, hwilket bewisas deraf att jordbrukaren erhållit wid hemmet från 10: 25 till 11 rdr samt 11: 25 pr 20 skålp. smör. I hushållet förtäres ej söt mjölk utan endast pima (sur mjölk) och detta jemte bröd är jordbrukarens hufwudsakligaste föda.

Binäringar, Fiske, Tjärubränning, Skogsafwerkning m. m. Något betydligare fiske idkas ej, utom laxfisket, men fångsten deraf har de senare åren betydligt aftagit, antagligen till följe af den gängse "ljustringen" höstetiden, då afwelslaxen under det den wräker utföre floden och lemnar rommen, uppfångas. En laxodlingsanstalt wore af behofwet påkallad, men någon praktisk man som kunde åtaga sig ledningen af sådant arbete finnes ej. Biförtjenster finnes rikligen för allmogen, såsom tjärubränning, pottaskетillwerkning, leverering af sågtimmer. Skogsafwerkningen har inom denna socken heldre af- än tilltagit, i det att allmogen i allmänhet slagit sig på tillwerkning af tjära, hwartill den haft skälig anledning genom de höga tjärpriserna. Sålunda har under året tillwerkats 3,000 tunnor tjära, utgörande efter medelpriset i Haparanda 36,000 rdr rmt; men den ekonomiska ställningen har antagligen derföre ej blifwit mycket bättre, då ungefär samma belopp utgår från socknen årligen i en öfwerflödswara som benämnes kaffe och socker. Pottasketillwerkningen är deremot obetydlig.

Hussljöjden. Denna näringsgren står på en låg ståndpunkt och om någonting behöfwer upphjelpas så är det denna. Skulle någon praktisk man finnas som lemnade upplysning och handledning i ämnet på stället, så finnes nog personer som hafwa anlag för allehanda slöjd. Spinnrockar och möbler förfärdigas till någon del, men ej till den myckenhet som erfordras och hwartill anskaffning finnes så wäl här som i Norge.

Förbättringar å åker och äng. Nyodlingar af större omfång hafwa ej förekommit under året, antagligen derföre att afwittringen och laga skifte pågår; förbättringar å gammal

äng jemte åkerjordens utwidgande hafwa widtagits flerestädes. Äfwen behofwet af åkerjordens afdikning inses, och är början gjord så wäl dermed som med täckdikning. Linodling är börjad, men har ej fått någon utsträckning i brist på upplysning om rätta odlingssättet och slutligen beredningen. I åkerbruksredskapen har den förändring egt rum, att rullharf och såningsmaskin blifwit anskaffad. Och skall denna senare, förfärdigad å orten, wara ändamålsenlig bland annat äfwen derföre, att den nermyllar säden förträffligt.

Folkskolorna. Ordinarie lärare är anställd wid fasta skolan i Pajala by, hwilken warit i werksamhet under året, likasom 3:ne barnskolor å spridda ställen.

Lapparnes inflyttning. Det bör ej lemnas oanmärkt, att åtskilliga fjellappar hafwa till socknen inflyttat med sina renhjordar och tillskyndar den jordbrukande befolkningen stor förlust, i det att renarne, lemnade utan behörig wård, uppäta och nedtrampa fodret i höstackarne. Denna förlust uppgifwes wara betydlig och ersättes ej af lapparne, då stora swårigheter uppstå för att leda saken i bewisning. Jemte detta onda följer ett annat ännu swårare, att jordbrukaren eller nybyggaren i brist på lagliga medel att kunna förmå lapparne att återwända till sina lagliga områden, antända skogseldar der lapparne wistas och sålunda gör slut på renmossan hwarefter lapparne anses twungna att fly. Att denna skada är för staten och det allmänna owanligt stor behöfwer ej påpekas.

Från Arwidsjaurs Gille.

(Af hr Kommissarien Jsr. Sharin.)

Såsom berättelse för sistlidet år får härwarande Gille förteligen meddela följande:

Wårsådden, som under Maj månad här fullbordades, gynnades, med få undantag, af en särdeles god wäderlek under de trenne påföljande månader, hwilken på wäxternas fortkomst hade en glädjande inwerkan, och skulle grödan hafwa uppnått owanlig ymnighet om icke otillräcklig rotblöta under wåren och sommaren menligt inwerkat på deß fulla utweckling. I följd häraf blef wårsäden i allmänhet tunn i roten samt kärnan å sandjord brämogen. Någon skada förorsakad af köld eller hagel har man ej att beklaga, men häremot att fägnas öfwer en utmärkt god inbergning och, öfwer hufwud

tagit, ett godt år. Medelafkastningen af hwart och ett sädesslag för sig betraktad utgör: för winterråg 9:de, korn 8:de, potatis 10:de samt kålrötter och rofwor 7:de kornet. Höskörden på torra, högländiga wallar och myrer har icke uppnått fullt medelmåttan, men något deröfwer på sidländiga hårdwallsäng, myrer och öfwerfilningar, samt skulle jemte halmgrödan hafwa warit tillräcklig för utfodring af ortens kreatur om icke den ymniga nederbörden under September och Oktober förstört en stor del af det i häßjor upplagda höet, så att en kännbar foderbrist nu är att befara.

Ladugårdsskötseln artar sig wäl till något bättre, men gör beklagligen långsamma och på ett år knappt märkbara framsteg. Ladugårdsprodukter utgöres hufwudsakligen af smör, som öfwer hufwud taget är tillräckligt för eget behof samt lemnar äfwen något öfwerskott till afsalu, synnerligast i westra delen af socken.

Binäringar hafwa under året warit i högsta flor och af hwilka tjärubränning och skogsafwerkning lemnat största afkomst. Fisket är äfwen på sina ställen en wigtig binäring, men saknas åter på andra ställen nästan helt och hållet. Salpetertillwerkning är mera i aftagande och har under året utgjort 85 centner. Limkokning idkas äfwen af wissa åboer och skall wara en lönande handtering.

I afseende på hussljöjden är ännu mycket att önska, synnerligast hos mankönet, samt inskränker sig hufwudsakligen för eget behof, hwilket öfwer hufwud taget fylles inom hwarje hus af egen tillwerkning. — Förbättringar i åker- och ängesskötsel skrider småningom framåt ehuru icke med den drift som wore så nödwändig och önskwärd. Nyodlingar werkställes årligen mer och mindre på hwarje hemman, synnerligen i södra delen af socken der i allmänhet större arbetsdrift hos befolkningen är rådande. Och ehuru afdikningen ännu på långt när icke är så allmän och fullkomligen werkställd som den borde wara, är dock deß stora nytta och nödwändighet allmänt erkänd hos befolkningen, hwarföre man har skäl hoppas att den med allt större kraft årligen kommer att tilltaga. Åkerbruksredskapen är den wanliga, plog, ahl och pinnharfwa, och någon förbättring häruti nnan icke företagen. De personer som utmärkt sig uti ifrågawarande arbete är Glommerträsk by och sjunnerhet Anders Berggren, Zachris Nilsson och Johan Olofsson derstädes.

Den ekonomiska ställningen bland allmogen har wäl under året närmat sig till det bättre, men ännu äro många och stora gamla skulder som betrycka en stor del af kommunens med-

lemmar. Några sparanstalter hafwa ännu icke kommit till stånd inom församlingen och få deß medlemmar som anlitat sådana på andra orter.

Fattigwården är gemensam för hela socken och för närwarande betydligt mindre känbar än tillförene.

Kommunikation eger socken med Pite stad genom färdigbygda landswägen från Rokuäs by förbi denna kyrka till Afwawiken. Med omrörde stad samt Skellefte utwäxlas äfwen post en gång hwarje wecka.

Folkskolewäsendet bedrifwes af en fast och twenne ambulatoriska folkskolor, hwarjemte finnes en fast skola särskildt för lapparna, som enjamt bekostas af Swenska Missionssällskapet.

Någon jordbrukspremiefond finnes icke.

Inhysingarnas ställning har man sökt förbättra genom att så mycket som möjligt fästa dem wid jorden, medelst upplåtande af torp dels af kronohemman och dels genom insyning af sådane å kronojord, i hwilket senare afseende dock förbudet för nyhemmans anläggning numera lagt ett sorgligt hinder.

Lappbefolkningens allmänna befinnande och förhållande till jordbrukare är i allmänhet godt, men beklagligen minskas renarnes antal årligen och är det numera få hushåll inom socken som kunna anses burgna, utan utgöres största antalet renar af s. k. skötningsrenar, tillhörande handlande och hemmansäboer inom kustlandet i Pite och Skellefte. Antalet renar inom socken kunna för öfrigt icke med någon säkerhet uppgifwas, emedan det aldrig lyckas aflocka lappen någon upplysning härom, men torde dock icke öfwerstiga åttatusende, skötningsrenar då äfwen inberäknade.

Årliga utsädet i medeltal inom socken utgör i det närmaste 4 tunnor winterråg, 530 tunnor korn och 400 tunnor potatis. Afkastningen i medelmåttiga år uppgår till 24 tunnor råg, 2,120 tunnor korn och 2,400 tunnor potatis. Årligen winterfödas 320 hästar öfwer och 60 hästar under tre år, 3 oxar, 56 tjurar, 768 kor, 180 ungnöt, 2,972 får och 150 getter.

Från Arjeplogs Gille.

(Af hr Kyrkoherden P. Th. Winnberg.)

Med anledning af Förwaltnings-utskottets cirkulär, utgifwet i Nowember 1872, får jag, å Arjeplogs Hushållsgilles wägnar, härmed inberätta:

Att sedan under wintermånaderne från 1872 års början sågtimmerhuggningen inom Gillet förfiggått, i följd af behöriga jägerintstämplingar; inträdde under April månad ett ihållande snöslask med blidt wäder, så att snön borttinade med hast och isarna började förwagas. Under förra hälften af Maj woro warma solskensdagar, så att man den 15 Maj började få beså torrländta sandåkrar, och några dagar derefter fick man äfwen beså åkrar å tung jord. I senare halfwan af Maj war först något kyligare, men sedermera 17 till 20 graders wärme, hwarunder potatisplantningen förfiggick. Uti förra hälften af Juni war en för wärtlighet och gröda utmärkt tjenlig wäderlek, hwarunder klar himmel och wärmande sol omwäxlade med nederbörd, så att äldre personer sade sig då ej minnas en för årswäxten så gynsam wår; hwilket lyckliga förhållande dock förändrades den 12:te på aftonen, då ett kyligt östanwäder widtog och höll ut de 3 återstående dagarne till månadens medium. Men under den senare hälften af Juni blef för årswärten en enwist ihållande torka, så att af brist på regn sandåkrar och hårdwallar stannade i wärten samt började blekna af och förwissna, men endast tungjordsåkrar och sumpiga myrer fortfore i sin wanliga wäxtlighets gång. Med undantag af den 5, 6 och 7 Juli då litet regn föll, war ock i öfrigt under Juli månads förra hälft en fortfarande stark torka, så att man somligstädes nödgades redan nu, ehuru i förtid det än war, att afberga de alldeles förwissnade hårdwallarne, samt delwis afmeja och så om ånyo de mest förbleknade stycken af sandåkrarne. Under senare hälften af Juli blef likwäl 6 dagars wälgörande och länge efterlängtadt regn, samt i öfrigt en för höbergningen gynsam wäderlek, så att det ännu oslagna och ofördade förbättrades betydligt. Under förra hälften af Augusti war omwäxlande regn och solsken, hwarunder förden å sandjord fullbordades och slättern å hårdwallarne afslutades, samt potatisländen af den nu sent omsider erhållna wätskan något förbättrades; och under Augusti månads senare hälft war en mycket ostadig wäderlek, medan afbergen utaf strandslätterna pågick. Uti September månads förra hälft fullbordades potatisupptagningen, och under samma månads senare hälft, så snöbetäcktes marken wid 3 graders köld, enligt Celsii termometer. Uti det hela taget kan således inom Arjeplogs kommun afkastningen af kornåkrarna och hårdwallarna för år 1872 anses genom torkan wara under medelmåttan, och halmafkastningen likaså. Potatisförden blef ock swag, dels derföre att kålen redan tidigt på sommaren af torka blef wanmägtig och slaknade ned till mullen utefter bänkarne,

särdeles hos sådant folk, som ej brydde sig om att wattna potätlanden, dels ock derföre att man wand wid torkans heta wärme alltför länge fördröjde potatisupptagningen. Så att potatisen, som i sin utbildning detta år hindrades af torka, och mot slutet före upptagningen skadades af frost, har äfwen lemnat en afkastning under medelmåttan. Men höbergningen af myrer och strandslätter är medelmåttig, ehuruwäl genom den ständiga nederbörden af regn och slask i hela Oktober månad, de öfwersta och äfwen nedersta hwarfwen i häßjorna blifwit betydligt förytade uppifrån och af röta angripne inunder.

Beträffande ladugårdsskötsel, binäringar, hussljöjd, åker- och ängsförbättringar samt personer, som utmärkt sig i detta fall, har jag intet att tillägga till mina förra årsberättelser.

Ekonomiska ställningen förbättras hos swenskar, men försämras hos lappar.

Rörande kommunikationer, så är nu fråga med allwar wäckt, om en blifwande winterwäg öfwer fjellet till Saltdalns socken i Norge.

Beträffande folkskolewäsendet, så har Arjeplog för närwarande 2 lärare för swenska och äfwen 2 lärare för lappska barn.

Jordbrukspremiefond finnes icke i Arjeplog.

Inbyggingarnas ställning är sämre än jordegarnes, men dock icke stridig dem emellan. Likadant är ock skattlapparnes och de utan något land warande lapphushållens ömsesidiga förhållande, att lefwandet sins emellan tillbringas i en berömwärd grannsämja, ehuru de förre i ekonomiskt afseende befinna sig i bättre ställning än de senare; men antalet renar kan ej på siffran med någon tillförlitlig wißhet uppgifwas.

Hela utsädesbeloppet i Arjeplogs socken är årligen: af korn 100 tunnor, hwarutaf kan ungefärligen i wanliga år skördas 400 a 450 tunnor, och af potatis wanligtwis 150 tunnor, derutaf det skördas ungefär 1000 tunnor.

De kreatur, som årligen inom Arjeplogs socken underhållas, äro wid paß: 120 hästar, 30 tjurar, 400 kor med ungnöten, 1000 får och 370 getter.

Från Jockmocks Gille.

(Af hr Jägmästaren S. Lothigius.)

1:o. **Wäderlek och skörd:** På en jemförelsewis blid winter följde tidig wår. Redan i slutet af April månad war

åkerjorden fri från snö och kornsådd kunde företagas före medio af Maj månad. Med stark nordlig wind den 17 Maj inträdde en temperaturförändring från + 14° till — 0,8 och den ogynsamma wäderlek som dermed tog sin början och fortfor till slutet af månaden i förening med ihållande torka, war ej blott hinderlig för sädesgrodden utan hämmade äfwen den lofwande gräswäxten å wallar och myrängar, hwarför ock höskörden i allmänhet utfallit särdeles ofördelaktigt såwäl till mängd som äfwen beskaffenhet, sedan den reguiga wäderleken under senhösten betydligt skadat det i häßjor upplagda höet.

Kornet kan sägas hafwa gifwit medelmåttig skörd — 6:te kornet — ehuru cirka $^1/_4$ af utsädet för sent grodde för att hinna till full mognad.

Råg. Detta sädesslag winner allt större spridning inom Gillet och har gifwit god afkastning serdeles der rågfälten warit ändamålsenligt afdikade.

Hafra har såsom grönfoder lemnat full skörd.

Potatis. Afkastningen deraf ritligare än i mannaminne — cirka 20 kornet — och af god beskaffenhet, en följd troligen af den under sommaren rådande torra wäderleken.

Äfwen **Rofwor** och **Kålrötter,** rätt gallrade och skötta, hafwa lemnat god skörd, hwarpå såsom bewis kan nämnas, att kålrötter wägande $3^1/_2$ skålp. skördats å ett handlanden J. Stenman tillhörigt åkerland härstädes.

2:o. Hwad beträffar **Ladugårdsskötseln** så har ingen förändring till ett bättre kunnat förmärkas. Dålig utfodring wintertiden och klent sommarbete torde gemensamt bidraga till att ladugårdarne lemna så ringa afkastning. Inom Qwickjock är förhållandet något bättre, i anseende till derwarande förträffliga sommarbeten. Qwickjocks sommarsmör torde kunna uthärda täflan med bästa sortens mejerismör i södra Swerige och betalas här på stället med 13 a 14 rdr per 20 skålp.

3:o. **Binäringar: Fisket** har under året warit serdeles gifwande, till följe hwaraf ej obetydlig del af fångsten kunnat saltas för winterbehof.

Den nya fiskeristadga, som från och med 1873 kommer att tillämpas, har wäckt bekymmer hos de många familjer, som äfwen höst och winter af fisket haft sitt hufwudsakliga lifsuppehälle; och om än medgifwes, att en förändring af fiskredskapen war nödig till förekommande af mißhushållning wid fiskets bedrifwande, så anses likwäl den nya stadgan för sträng serdeles beträffande fångsttiderna.

Tjärubränning har, till följe af under wintern ökade skogsförtjenster, i obetydlig grad idkats. I betraktande af

allt arbete, omkostnader och tidsutdrägt, som tjärubränningen kräfwer helst i denna långt från afsättningsplats belägna ort, är lätt förklarligt, hwarför denna binäring endast i brist på annan arbetsförtjenst kan med någon om än ringa fördel härstädes bedrifwas.

Skogsafwerkningen har under nu rådande gynsamma träwarukonjunkturer kunnat bedrifwas i större skala, hwarigenom ortens befolkning beredts tillfälle till god arbetsförtjenst. En glädjande företeelse är, att åwerkan samtidigt betydligt aftagit så wäl å kronans odisponerade skogar, — hwartill mycket bidragit den öfwerenskommelse en del werksegare sins emellan ingått att ej sjelfwa eller genom andra befrämja åwerkan — som serskildt å nybyggesområdena, hwarest åwerkan numera hör till sällsyntheterna, sedan nybyggarne lärt sig inse det föga inbringande i att åwerkanswis tillgripa af egen skog utöfwer hwad å laglig wäg erhålles.

5:o. **Förbättringar i åker och äng** medelst stenbrytning och rödjningar har under årets lopp wertställts å nästan alla nybyggen inom socknen och ej obetydliga nyodlingar företagits, allt en följd af den förbättrade ekonomiska ställningen, som satt nybyggaren i tillfälle att mera än förut egna arbete åt förbättring af sitt hemmansbruk.

9:o. **Folkskolewäsendet** inom socknen har blifwit på ändamålsenligare sätt ordnat och examinerad folkskollärare har från och med förliden höst innehaft folkskollärarebefattningen.

12:o. Angående lappbefolkningens i Jockmock befinnande och antalet renar kunna inga sakliska uppgifter lemnas. Att lapparne på få undantag när ej egna sina renar nog omsorgsfull wård torde med fog kunna anmärkas. Skulle ingen förändring härutinnan inträffa torde ett tillbakagående, om ej redan för handen, dock wara att befara.

Försök att genom årliga priser uppmuntra till bättre renskötsel hafwa under senare åren blifwit gjorda, men synas ej hafwa haft åsyftad werkan.

På grund af erhållna upplysningar, hufwudsakligen efter uppgifter wid senaste ekonomiska besigtningar, utgör årliga utsädet inom socknen 2,300 kub.-fot och antalet kreatur: 300 hästar, 850 nötkreatur och 2,650 får.

Från Juckasjerwi Gille.

(Af hr Kyrkoherden E. A. Stenborg.)

Jordbruket i denna nordliga bygd befinner sig på mycket låg ståndpunkt. I det nordligaste området, som begränsas af Lainio och Wittangi elfwar, förekommer högst obetydligt hwad man egentligen förstår med jordbruk. Deremot har på senare tider jordbruket gått betydligt framåt inom den del af socknen, som inneslutes af Kalix och Torne elfwar. Det har wisat sig att potäter gifwa rik afkastning så högt upp som i Juckasjerwi by, der äfwen kornet ej så sällan blir fullwigtigt. Hemmansegare finnas, som skörda 30 a 40 tunnor korn. Råg odlas ej. Af rotfrukter odlas endast rofwor, ofta på swedjeland. Den sist inhöstade skörden war fullmogen och oskadad.

Korn har, med undantag af Wittangi bys område, som midsommardagen wattnades af ett häftigt och särdeles wälgörande åskregn, lidit af den under försommaren rådande, ihållande torra wäderleken. Afkastningen kan ej antagas till högre än 4 kornet.

Potäter kunna anses hafwa lemnat 8 kornet.

Höskörden blef under medelmåttan och till en del af mindre god beskaffenhet.

Ladugårdsskötseln står högst i Soppero, Lainio, Junosuando och Parakkawaara byar, derifrån 4 a 500 lisp. smör årligen afyttras till Norge.

Såsom **binäring** förekommer, utom jagt och fiske, i mindre grad tjärubränning och skogsafwerkning.

Ekonomiska ställningen har förbättrats på de senare åren.

Renafweln hotas med undergång genom de årligen i antal tillwäxande rentjufwarne.

När den föreslagna jernwägsanläggningen, som komme att med Bottenhafwet och Nordsjön förena Gelliwara, Luossawara och Kiirunawara jernmalmsfält, en gång kommer till wertställighet, skall utan twifwel en mångdubblad befolkning utan bekymmer kunna lifnära sig i Torne lappmarker. Måtte derföre den storartade idén kunna bringas till utförande.

Norrbottens Läns Kungl. Hushållnings-sällskaps Matrikel år 1873.

Ordförande:

S. P. Bergman, Landshöfding, Öfverste i armén, K. N. O., R. S. O., R. W. O.

Vice Ordförande:

W. v. Rehausen, Öfverste-Löjtnant, R. S. O.

Sekreterare:

August Cajanus, Telegrafkommissarie.

Förwaltnings-utskottet:

Ordföranden.
Vice Ordföranden.
Sekreteraren.
Grape, Jf., Kapten, R. S. O.
Englund, J. A., Kyrkoherde.
Widmark, H., Kapten, R. W. O.
Nyström, J. E., Förste Landtmätare, Afvittrings-styresman.

Suppleanter:

Schough, R., Kapten, R. W. O.
Holm, V., Lärowerksadjunkt.

Hushållnings-gillen.

Lule Stad.

Ordförande:

Björkman, A., Med. Doktor.

Ledamöter:

Adde, A., Apotekare.
Amnéus, R. L., Postinspektor, R. W. O.
Amnéus, H., Landskamrerare.
Backman, C. J., Rektor.
Backeman, F., Handlande.
Bergman, S. P., Landshöfding, Öfverste i armén, K. N. O. R. S. O., R. W. O.
Berg, F. W., Skogsinspektör.
Bergström, R. E., Handlande.
Brandt, J. E., Guldsmed.
Cajanus, A., Telegrafkommissarie.
Dahl, O. F., Löjtnant.
Ennes, C. A., Jägmästare.
Forßberg, B., Handlande.
Genberg, J. A., Landssekreterare.
Gowenius, P., Handlande, v. Konsul.
Hackzell, J. W., Ingeniör.
Grape, K. Jf., Kapten, R. S. O.
Hammarén, A., Rådman.
Holm, O., Lärowerksadjunkt.
Holm, B., "
Huß, J. A., Rådman.
Landqwist, J. A., Hamnmästare.
Lundblad, A. R., Disponent.
Lönnegren, A. W., Lektor.
Nilsson, L. G., "
Nyström, J. E., Förste Landtmätare och Afvittrings-styresman.
Palmgren, C., v. Konsul.
Rydberg, C. A., Bankkamrer.
Sahlin, J., Lärowerksadjunkt.
Schough, R., Kapten, R. W. O.
Shairp, Norman W., Disponent.

Sundström, R., Handlande.
Sundström, H. J., Handlande, v. Konsul.
Sundström, R. P., Handlande och Sjökapten.
Sundberg, O. D., Handlande.
Tengstedt, C., Tullförvaltare.
Thulin, C. T., Fängelsedirektör.
Tryséu, A., Bergmästare.
Ullman, G., Länsnotarie, v. Häradshöfding.
Waldenström, Frith., Landträntmästare.
Waldenström, R., Ingeniör.
Widmark, H., Kapten, R. W. O.
Widmark, P. F., Redaktör.

Pite Stad.

Ordförande:

Ringius, L. A., Telegrafkommissarie.

Ledamöter:

Edén, P. O., Rektor.
Häggström, G., Tulluppsyningsman.
Lindforß, J., Kapten.
Lundström, A., Kollega Scholæ, R. W. O.
Nyman, E. E., Rådman.
Rutbäck, O., Borgmästare.
Ulander, L., Lärowerksadjunkt.
Wallmark, L., Byggmästare.

Haparanda Stad och Neder-Torne Socken.

Ordförande:

Burman, G. E., Kyrkoherde.

Ledamöter:

Haparanda. Bellman, G. W., Telegrafdirektör, Löjtnant, R. R. St. O. 3:dje Kl.
Bergsten, A. G., Häradshöfding.
Burman, G. O., Telegrafassistent.
Boström, J. O., Handlande.
Forßberg, R. P., "
Genberg, O., Provinciallläkare.
Grape, L., Lärowerksadjunkt.
Grape, Th., "

Haparanda.	Lindström, J. J., Postkommissarie, R. R. St. O.
	Hertzman, W., Handlande.
	Holmström, Isr., Garfware.
	Krook, A., Tullförvaltare.
	Lindh, J. W., v. Konsul.
	Pipon, J., Rektor.
	Pipon, E., Ingeniör.
Mattila.	Stenberg, C. E., Häradshöfding, R. W. O.
Haparanda.	Strömberg, J., Färgerifabrikör.
	Törnsten, A., Major, R. S. O.
	Utterström, G A., Handlande och Hemmansegare.
	Utterström, W., "
	Wallin, A. F., Kronofogde och vice Härads-höfding, R. W. O.
	Wennerström, R., v. Konsul och Handlande.
	Westergren, C., Handlande.
	Wickman, J. E., Jägmästare.
	Zachrisson, Abr., Handlande
Wojakala.	Zachrisson, A. "
Haparanda.	Öhrling, "
	Östman, C. T., Apotekare.
	Östman, V., Handlande.

Pite Socken.

Ordförande:

Öijebyn.	Rehausen, W. v., Öfverstelöjtnant, R. S. O.

Ledamöter:

Öijebyn.	Andersson, Brynolf, Hemmansegare.
	Berglund, P. A., Nämndeman.
Lillpite.	Björkman, C., Hemmansegare.
	Burman, A. G., Kronolänsman.
Pitholm.	Bäckström, A., Riksdagsman.
Öijebyn.	Clausén, A., Handlande.
	Clausén, J., Regementsskrifware.
Långnäs.	Danielsson, A., Hemmansegare.
Öijebyn.	Danielson, C. O., Hemmansegare.
	Degerman, C., Jägmästare.
Jefre	Degerman, J., Brukspatron.
Öijebyn.	Eriksson, N. A., Hemmansegare.
Trundafwan.	Eriksson, Nils, "
Bergswiken.	Eriksson, E. Gust., "

Öijebyn.	Hammarberg, P., Kronofogde.
Öijebyn.	Hedqwist, C. A., Handlande.
Böhle.	Hedqwist, C. F., Hemmansegare.
Öijebyn.	Hellgren, Joh., "
Hortlax.	Hortlund, Joh., Nämndeman.
Borgforsb.	Häggström, N. T., Inspektor.
Hortlax.	Jonsson, Joh., Hemmansegare.
Sjulsnäs.	Larsson, C. J., "
Långnäs.	Larsson, J. G., "
Elfsbyn.	Lundberg, L., Handlande.
Håkansön.	Lundberg, J. E., Hemmansegare.
Storforsb.	Markström, C. A., Handlande.
Nybyn.	Marklund, G., Hemmansegare.
Roknäs.	Mattson, Er., "
Alter.	Nyström, Inspektor.
Arnemark.	Pehrsson, Joh., Hemmansegare.
Böhle.	Rheborg, Aug., Kapten.
Storstrand.	Sandström, J., Ingeniör.
Öijebyn.	Stjernberg, P. T., Doktor, Prost och Kyrko-herde, L. W. O.
	Stjernberg, Hj., Auditör.
	Ström, N. B., Major, R. S. O.
Swensbyn.	Ställ, Matts, Hemmansegare.
Hortlax.	Sundström, Joh., Hemmansegare.
Öijebyn.	Walter, C. L. von, Kronolänsman.
Håkansön.	Wiklund, J. W., Hemmansegare.
Roknäs.	Öhman, N. A., "
Öijebyn.	Öhman, P. A., Kyrkowärd.

Neder-Lule Socken.

Ordförande:

	Englund, J. A., Kyrkoherde.

Ledamöter:

Afwa.	Almqwist, Hemmansegare.
Gäddvik.	Andersson, N. P., Hemmansegare.
Sundom.	Andersson, J., Nämndeman.
	Andersson, N. A., Hemmansegare.
Afwa.	Andersson, G. E., "
	Andersson, A., "
	Andersson, A. P., "
Björsbyn.	Bergström, H. F., "

Sunderbyn.	Bergström, J. A., Hemmansegare.
Rutwik.	Bergström, C. A:sn, "
Afwa.	Bondén, N., Slöjdlärare. "
G:la Staden.	Beström, L. O., Häradshöfding, R. N. O.
	Beström, W., Ingeniör.
Sunderbyn.	Bränström, P. A., Ingeniör.
G:la Staden.	Curtelius, O., Kronofogde.
Afwa.	Ersson, J. E., Hemmansegare.
Björsbyn.	Eriksson, E. F., Nämndeman.
Ersnäs.	Englund, L. P., Hemmansegare.
G:la Staden.	Engström, J., Brännmästare.
Westmark.	Ersson, N., Hemmansegare,
Afwa.	Engwist, "
Björsbyn.	Engwist, "
Afwa.	Fabricius, f. Nämndeman.
	Fabricius, N. P., Hemmansegare.
	Fogelmark, S. A., Direktör.
Gäddwik.	Hedström, N., Hemmansegare.
	Hedström, A., "
G:la Staden.	Hjertstedt, Gästgifware.
Afwa.	Helmgren, O., Rättare.
Sunderbyn.	Holm, Fahnjunkare.
Gustafsfrid.	Hollström, C. G. T., Ingeniör.
Sunderbyn.	Hollström, L., "
G:la Staden.	Holmström, C. W., Löjtnant.
Afwa.	Isaksson, Is., Hemmansegare.
G:la Staden.	Jacobsson, J. O., Länsdjurläkare.
Bensbyn.	Jacobsson, H., Hemmansegare.
Ahlwik.	Johansson, O., "
	Jönsson, O., "
G:la Staden.	Kramer, H. J., v. Häradshöfding.
Afwa.	Larsson, L. P., Nämndeman.
Börjelslandet.	Lindgren Olson, J. F., Handlande.
Sunderbyn.	Lindström, A. J., f. Handlande.
Gäddwik.	Lindström, N., f. Nämndeman.
Antnäs.	Miltopée, Edw., Hemmansegare.
Ahlwik.	Nilsson, Ol., "
Börjelslandet.	Nilsson, N., "
Sunderbyn.	Nilsson, L., "
	Nordwall, J., "
Ahlwik.	Nordström, N. P., "
Björsbyn.	Nordberg, J., Ingeniör.
G:la Staden.	Nyström, Garfware.
Börjelslandet.	Näswall, Nämndeman.

Pehrsön.	Olofsson, Olof, Hemmansegare.
	Olofsson, N., "
Sunderbyn.	Rutqwist, H. P., Handlande.
Rutwik.	Ruuth, L., Ingeniör.
Sandön.	Sandberg, J. J., Hemmansegare.
G:la Staden.	Segergren, A. W., "
Pehrsön.	Sundqwist, H. P., "
Ahlwik.	Thurdtjäll, J. E., "
Gäddwik.	Wikström, C. O., Gästgifware.
G:la Staden.	Wikström, Fridolf, Herr.
Sunderbyn.	Öhlund, O., Ingeniör.

Öfwer-Lule Socken.

Ordförande:

Boden.	Meijer, J. F., Apotekare.

Ledamöter:

Brobyn.	Backman, O. J., Nämndeman.
Bodträskfors.	Bergman, C. O., Kapten.
Säfwast.	Bergdahl, N., Häradsdomare.
Swartlå.	Bergqwist, A., Skogsuppsyningsman.
Heden.	Blomqwist, J. J., Hemmansegare.
Boden.	Beström, C. J., Med. Doktor.
	Edfast, O. J., Garfware.
Swartbyn.	Ersson, O., Tolkman.
Buddbyn.	Eriksson, E., Nämndeman.
Swartbjörsbyn.	Ersson, J., Hemmansegare.
Wittjerf.	Forsberg, J., "
Swartlå.	Grave, Handlande.
Bredåker.	Hansson, K. T., Hemmansegare.
Harads.	Halin, H. J., "
Heden.	Holmström, H. P., "
Swartlå.	Hjertzberg, W., Inspektor.
Boden.	Hällgren, J., Landthandlande.
	Johansson, F., Sågwerksegare.
Buddbyn.	Johansson, N., Tolkman.
	Johansson, J., (unga), Hemmansegare.
Boden.	Johansson, O. E., "
Unbyn.	Johansson, A., "
Heden.	Jönsson, J., "
Boden.	Lindgren, G., "

Holmforß.	Lindgren, J., Inspektor.
Ahlträsk.	Lindgren, J., Hemmansegare.
	Lindgren, N., Skollärare.
Bredåker.	Mattson, N. P., Hemmansegare.
Heden.	Nilsson, J., "
Wibbyn.	Nilsson, N. P., "
Wittjerf.	Nordling, A., Tolfman.
Kluså.	Nordström, J., Hemmansegare.
Harads.	Nordström, J. E., Hemmansegare.
	Nordqwist, "
Swartbjörsbyn.	Nordlund, J. E., "
Unbyn.	Nordström, P., "
Heden.	Nyberg, N. O., "
Buddbyn.	Nyberg, Js., "
Wittjerf.	Nyberg, L., "
Swartbyn.	Olsson, H. P., "
Unbyn.	Olofsson, N., "
Swartbjörsbyn.	Olofsson, "
Boden.	Pettersson, J. E., "
Swartbyn.	Pettersson, J. P., Kyrkowärd.
Witbyn.	Pettersson, H. P., Hemmansegare.
Ljusån.	Pettersson, C. W., Inspektor.
Buddbyn.	Rutqwist, J. A., Hemmansegare.
Åminne.	Sandstedt, J. F., Direktör.
Boden.	Schönfeldt, K., Kommunister.
	Steckjén, A. A., Kyrkoherde.
	Strandberg, N. P., Handlande.
	Sundbaum, A., Gästgifware.
Skatamark.	Sundqwist, C. F., Hemmansegare.
Holmforß.	Sundström, C. J., Handlande.
Brobyn.	Söderström, J., Hemmansegare.
Säfwast.	Wallin, L., "
Ljusån.	Wikström, E. W., Landthandlande.
Swartbyn.	Zellberg, G., Snickare.
Boden.	Öhrman, H. O., Kronolänsman.
Swartbyn.	Öhrling, H. P., Hemmansegare.
Swartlå.	Österberg, L., Sågwerksegare.
Bredåker.	Öström, N. P., Hemmansegare.
Boden.	Ögwist, G., Ingeniör.

Råne Socken.

Ordförande:

Sjöstedt, A., Landtbrukare.

Ledamöter:

Rånbyn.	Berghmark, L. O., Landsfiskal.
	Edén, N., Kommunister.
Melderstein.	Owen, E., Inspektor.
Strömsund.	Rånlund, C., Sågwerksegare.
Rånbyn.	Salander, J., Handlande.
Prestholm.	Sundqwist, G., Hemmansegare.
Böhle.	Stenberg, P., Inspektor.
Rånbyn.	Wennström, C., Skollärare.

Neder-Kalix Socken.

Ordförande:

Kyrkostaden. Hummel, O., Brukspatron, R. W. O.

Ledamöter:

Kyrkostaden.	Andersson, A. G., Arrendator.
	Andersson, G., Tullförwaltare.
Räsbyn.	Bergmark, J., Handlande.
Kyrkostaden.	Bergbom, C. L., Inspektor.
	Bergman, N. P., Hemmansegare.
Ytterbyn.	Bergström, Carl Olof, Hemmansegare.
	Bergström, Olof, "
Räsbyn.	Bergström, L., Handlande.
Töreforß.	Billow, E., Inspektor.
Ytterbyn.	Brattberg, Arel, Herr.
Åtroken.	Burman, C., Sjökapten.
Ytterbyn.	Bäckman, W. O., Telegrafkommissarie.
	Bäckström, A., Handlande.
Räsbyn.	Englund, N. O., Hemmansegare.
Björknäs.	Grape, J., Kapten, R. S. O.
Yttermordjerf.	Grape, K. U., Inspektor.
Björknäs.	Hackzell, G. M., Kronolänsman.
Åtroken.	Heinrichs, Landtbrukare,
Rolfs.	Horney, G., Postmästare.
Kyrkostaden.	Häggström, C. R., v. Konsul.
	Jacobsson, Jac., Hemmansegare.

Rolfs.	Kant, C. E., Furir.
Kyrkostaden.	Kinberg, J., Doktor.
Sikuäs.	Lindgren, Joh., Hemmansegare.
Kyrkostaden.	Lomm, M. J., Häradstjenare.
Gammelgård.	Rutberg, J., Kapten, R. S. O.
Näsbyn.	Sjöding, C. O., Handlande.
Ytterbyn.	Sjöström, E., Hemmansegare.
Rolfs.	Stenström, J. W., Apotekare.
Näsbyn.	Sträle, Aud., Hemmansegare.
Kyrkostaden.	Ström, O. H., Apotekare.
	Ström, W., Notarie.
Wallen.	Swanberg, N. O., Handlande.
Kyrkostaden.	Swanberg, P. A., "
	Sällström, J., "
Björkforß.	Törnqwist, Ad., Inspektor.
Kyrkostaden.	Wallgren, A., Repslagare.
	Wiklund, O., v. Kontraktsprost, L. N. O.
	Åberg, N. G., Fjerdingsman.
	Åström, Fredrik, Hemmansegare.

Öfwer-Kalix Socken.

Ordförande:

Edwall, K. J., Kyrkoherde.

Ledamöter:

Bränna.	Björlingsson, G., Handlande.
	Brännwall, Hemmansegare.
Heden.	Brännwall, N. P., Hemmansegare.
Swedjan.	Engström, L., "
Swartbyn.	Ersson, O., "
	Granström, L., Nämndeman.
Rödupp.	Grundén, C. E., Sågwerksegare.
Bränna.	Hansson, N. P., Hemmansegare.
Wännäs.	Hendriksson, Jacob, "
Gyljen.	Krook, V., Inspektor.
Mitajerf.	Larsson, L., Hemmansegare.
Nybyn.	Larsson, Lars, "
Kolmjerf.	Lindbäck, Fredr., "
Bränna.	Lundin, J. F., Handlande.
Hultet.	Nilsson, L. H., Hemmansegare.
Jock.	Nilsson, N. P., "

Wännäs.	Nilsson, N. A., Hemmansegare.
	Sandman, A., Kronolänsman.
Bränna.	Stenberg, W., Handlande.

Carl Gustafs Socken.

Ordförande:

Stjernberg, W., Landtbrukare.

Ledamöter:

Kuckola.	Anundi, J., Hemmansegare.
Lappträsk.	Bergman, Risto J., Hemmansegare.
Karungi.	Bucht, J. P., "
Kuckola.	Franki, H. H., "
Karhuwaara.	Hendriksson, H., "
Karungi.	Kyrylä, "
Korpikylä.	Strand, J. H., "
	Tuohea, J., "
Karosjoki.	Wälikoski, Pehr Nilsson, Hemmansegare.
Porpikylä.	Aija, P., "

Öfwer-Torne Socken.

Ordförande:

Müller, A., Disponent.

Ledamöter:

Matarengi.	Bergdahl, E. M., Landsfiskal.
	Grape, P. O., Komminister.
	Lambinen, J. Gabrielsson, Hemmansegare.
Pello.	Lindgren, N., Handlande.
Matarengi.	Nyman, P. A., "
Niemis.	Utterström, O., "
	Wällimaa, J. P., Hemmansegare.

Pajala Socken.

Ordförande:

Kengis. Sohlberg, C. J., Brukspatron.

Ledamöter:

Johopieti. Aro, G. J:son, Gästgifvare.

Kengis.	Falk, C. W., Handlande.
Muoniowaara.	Forsström, B., "
	Hederström, O. R., Jägmästare.
Pajala.	Lassu, Jansson, Hemmansegare.
	Pajala, F. H:son, "
	Pajala, H., "
	Pellika, H., Gästgifvare.
	Stenborg, L., Pastor.
	Tengman, C., Handlande.

Arjeplogs Socken.

Ordförande:

Winnberg, Th., Kyrkoherde.

Ledamöter:

Nurrholm.	Burman, O., Kronoåbo.
Längnäs.	Carlberg, F. U., Kyrkowärd.
Thorberg.	Fjellström, B. T., Handlande.
Bukt.	Holmström, F., Kronolänsman.
Rackfund.	Sundström, J., Nämndeman.
Bätjaur.	Wallström, J., Kronohemmansåbo.

Arwidsjaurs Socken.

Ordförande:

Skarin, J., Kronolänsman.

Ledamöter:

Glommerträsk.	Engelmark, F. G.
	Engelmark, Dsc., Inspektor.
Lappträsk.	Fjellström, C. R., Pastor.
Boksele.	Granberg, J. A., Hemmansegare.
Glommerträsk.	Högberg, J. P., Skollärare.
	Klum, A. E., Handlande.
	Lindgren, E., "
Bachtjaur.	Lingström, C. E., Kronohemmansåbo.

Enontekis Socken.

Ordförande:

Curtelius, J. O., Kyrkoherde.

Ledamöter:

Maunu.	Grape, J., Klockare och Hemmansegare.
Sawisomutka.	Raattamaa, J., Kateket.

Juckasjärwi Socken.

Stenborg, A. E., Pastor.

Jockmocks Socken.

Ordförande:

Lothigius, S., Jägmästare.

Ledamöter:

	Berlin, M. T., Kateket.
Norrwik.	Bogwist, L. A., Frälsehemmansåbo.
Pajerim.	Eriksson, Er. Ol., Nybyggare.
	Forßman, L. J., Landthandlande.
	Mannberg, D. J., Landtbrukare.
Qwickjock.	Mannberg, J. O., Klockare.
Tjemotis.	Nordlund, N. J., Nybyggare.
Wuollerim.	Sandqwist, J., "
	Ullenius, J. E., f. d. Kronolänsman.
	Westerlund, E. A., Kronolänsman.
Mattisudden.	Westerlund, J. E., Nybyggare.

Gellivara Socken.

Ordförande:

Silfwerbrand, Th., Kronolänsman.

Ledamöter:

	Appelqwist, Skollärare.
	Engelmark, Skogsuppsyningsman.
	Landström, E., Nybyggare.
Ullatis.	Pehrsson, Nämndeman.
	Stenborg, Pastor.
	Söderberg, Klockare.
Hakkas.	Åström, J. T., Tingstolk.

Styrelsen öfver Afwa Landtbruksskola.

Ordförande: Landshöfdingen m. m. S. P. Bergman.
Sekreterare och Skattmästare: Tel.-Kommiss. A. Cajanus.
Ledamöter: Förwaltnings-utskottet.
Landträntmästaren F. Waldenström.
Kaptenen m. m. R. Schough.
Disponenten A. R. Lundblad.
Löjtnant C. F. Espelund.
Guldsmeden E. J. Brandt.
Inspektörer: Länsdjurläkaren J. O. Jacobsson.
Förste Landtmätaren J. E. Nyström.
Handlanden O. D. Sundberg.
Suppleanter: Kyrkoherden A. A. Steckjén.
Ingeniören P. A. Brännström.
Handlanden N. E. Bergström.
Skolans föreståndare: Herr S. A. Fogelmarck.

Norrbottens Läns

Kungl. Hushållnings-Sällskaps

Handlingar

för

1873—1874.

Luleå, 1874.
Aktiebolagets Tryckeri.

Protokoll,

hållet wid Norrbottens läns Hushållningssällskaps sammanträde å Rådhuset i Lule den 28 Jan. 1874.

Närwarande: Sällskapets vice Ordförande, Herr Öfverstelöjtnanten och Riddaren W. von Rehausen, Herr Landshöfdingen och Riddaren H. A. Widmark och Herrar handl. N. E. Bergström, hemmansegarne H. F. och J. A. Bergström, byggmästaren Joh. Boman, guldsmeden E. J. Brandt, ingeniören P. A. Brännström, kronofogden J. O. Curtelius, kyrkoherden J. A. Englund, jägmästaren C. A. Ennes, hemmansegaren N. Engwist, direktören S. A. Fogelmark, landssekreteraren J. A. Genberg, ingeniören W. Hackzell, bergmästaren F. Hedström, lärowerksadjunkterne O. M. och V. Holm, f. postiljonen J. Holmgren, förste landtmätaren J. E. Nyström, kaptenen och riddaren R. Schough, lärowerksadjunkten J. Sahlin, v. konsul H. J. Sundström, landträntmästaren F. Waldenström m. fl. samt undertecknad, sekreterare, som förde protokollet.

§ 1.

S. D. Förklarade hr vice Ordföranden detta möte öppnadt, hwarjemte hr v. Ordföranden uppläste en från Herr Landshöfdingen, Kommendören S. P. Bergman anländ skrifwelse, hwaruti Herr Landshöfdingen anhöll att få nedlägga uppdraget att wara Sällskapets Ordförande.

Med anledning häraf uttalade hr vice Ordföranden Sällskapets tacksamhet för den werksamhet nu afgående Ordföranden i denna egenskap utöfwat, hwarjemte hr vice Ordföranden äfwen anmälde sig förhindrad att längre qwarstå såsom Sällskapets vice Ordförande, till följd hwaraf wal både till Ordförande och vice Ordförande nu skulle anställas.

§ 2.

Wid härefter anställdt öppet wal utsågs Herr Landshöfdingen och Riddaren H. A. Widmark till Sällskapets Ordförande, och då nu Herr Öfwerstelöjtnanten och Riddaren W. von Rehausen afträdde från sin plats, hembar Herr Öfwerstelöjtnanten samtlige ledamöter och Förwaltningsutskottet sin tacksamhet, hwilket åter föranlät hr förste landtmätaren J. E. Nyström, såsom den äldste ledamoten i Förwaltningsutskottet, att uttrycka de stora förbindelser hwari Sällskapet och Förwaltningsutskottet stode till Herr Öfwerstelöjtnanten för den möda och de uppoffringar Herr Öfwerstelöjtnanten underkastat sig till befrämjande af Sällskapets sträfwanden.

§ 3.

Sedan Herr Landshöfding Widmark intagit ordförandeplatsen, företogs wal till vice Ordförande, hwilket bestämdes skola ske med slutna sedlar, och utföll walet sålunda, att hr kyrkoherden J. A. Englund erhöll 13 röster, hr förste landtmätaren J. E. Nyström 8 och hrr kaptenen R. Schough och landskamreraren H. Annéus hwardera 1 röst, till följd hwaraf hr kyrkoherden Englund blifwit wald till Sällskapets vice Ordförande.

§ 4.

Upplästes Revisionsberättelsen (Bil. A) och erhöll Förwaltningsutskottet answarsfrihet för 1873 års räkenskaper och förwaltning.

§ 5.

Inwaldes till nya ledamöter i Sällskapet följande:

Pite stad: magister Håkansson, löjtnant H. Edin, doktor Håkansson;

Pite socken: stiftesgodemännen Joh. Erik Lundström, Lillpite, Nils Petter Danielsson, Käcktjern, nämndeman Joh. Petter Samuelsson i Håkansön, N. Bondén, Pitholm;

Neder-Kalix: fanjunkar N. J. Bröms, Stråkanäs, handl. Albert och August Holmgren, skoll. O. P. Dahlgren, bokhållar G. E. Broms och bokh. F. G. Östman, Kyrkostaden, hemmansegarne J. P. Rönnbäck i Nolfs, N. F. Englund i Pålänge, Fr. Martin och P. Ekholm i Ytterbyn;

Pajala: doktor J. L. C. Strandberg, folkskollärare K. E. Snellman, Pajala by;

Neder-Luleå: ingeniör Sjöberg, komminister G. Edén, hemmansegarne Erik Ersson och Öbom;

Luleå stad: lektorerna P. Björnlund och H. Wåhlander, disponenten J. A. Wikström, ingeniören Wennberg, lärowerksadjunkten Hj. Helleday, ingeniören O. Haglund och v. häradshöfdingen A. Waldenström.

§ 6.

Till ledamöter i Förwaltningsutskottet waldes genom omröstning med slutna sedlar hrr länsdjurläkaren J. O. Jacobson och v. konsul H. J. Sundström.

I tur att afgå woro hr landshöfding Widmark, som blifwit utsedd till ordförande, och hr förste landtmätaren Nyström, som undanbad sig omwal.

I stället för till vice ordförande utsedde hr kyrkoherden Englund inwaldes hr guldsmeden E. J. Brandt.

Till suppleanter omwaldes hrr kaptenen R. Schough och lärowerksadjunkten V. Holm.

§ 7.

Till Revisorer för 1874 års räkenskaper waldes hrr landträntmästaren F. Waldenström, lärowerksadjunkten O. M. Holm och bankkamrer C. A. Rydberg.

§ 8.

Anmodades sekreteraren föredraga årsberättelsen för 1873, så lydande:

Berättelse till Norrbottens läns Hushållningssällskap wid deß årsmöte i Luleå den 28 Jan. 1874.

Det är ingenting owanligt att få höra personer beklaga sig öfwer, att ingenting annat af en beslutande myndighet blifwit uträttadt än nya anslag af penningar, nya utgifter. Trots denna klagan är ingenting naturligare. Om någon kunde uppfinna ett medel, hwarigenom ett nyttigt ändamål blefwe befordradt utan att det kostade penningar, wore denne en mycket märkwärdig menniska. Det ligger således ingen olycka uti att någonting kostar, utan frågan måste alltid wända sig derom, huruwida det som kostar penningar äfwen är nyttigt. Om det nyttiga alltid afses och winnes, så är hushållningen riktig, det må nu kosta alldrig så mycket, men med wilkor att det nyttiga ändamålet icke winnes på bekostnad af något som är ännu nyttigare och wigtigare.

Ett Hushållningssällskap utgör icke något undantag från denna allmänna regel. Det kan ingenting uträtta utan med tillhjelp af penningar. Om man än icke afser annat än att tala till och inwerka på öfwertygelsen, måste äfwen derwid medel anwändas som kostar penningar. Den naturliga följden häraf är den, att man lättast och säkrast kan bilda sig ett begrepp om Sällskapets werksamhet genom att granska deß utgifter. Som dock åsigterna om en utgifts nytta kunna och pläga wara mycket olika och till och med alldeles motsatta, så att en del kan kalla det för hushållning hwad en annan del anser såsom mißhushållning, och en del kan kalla det sammhund för hushållningssällskap som andra benämna mißhushållningssällskap, så torde deruti ligga den egentliga grunden till föreskriften om en årsberättelse. För en sådan är nemligen icke nog att uppgifwa **hwilka** åtgärder som blifwit widtagna och huru mycket de kosta, utan **huru** dessa åtgärder blifwit åwägabragta och hwilken betydelse, hwilken nytta de kunna hafwa. I enlighet med denna uppfattning har denna årsberättelse, så wäl som alla föregående, blifwit utarbetad, och då densamma nu öfwergår till ett betraktande af de särskilda frågor som under året förekommit, öfwerlemnas åt en och hwar som får del af densamma att sjelf pröfwa skälens giltighet.

I det sydligare Norrland har för få år sedan den tanken waknat och wunnit klarhet, att de norrländska krafterna dittills icke werkat med den endrägt, att de kunnat åstadkomma något wäsendtligt för Norrlands utweckling och framtid. Med smärta hade man funnit, att Norrland af det öfriga riket uppfattades nära nog såsom en ödemark, samt att de åtgärder hwilka statsmakterna beslutade till förmon för Norrland wäl mycket liknade dem som skulle widtagits för en stor fattigförsörjning. Det är obestridligt, att Norrland sjelft hade icke liten skuld häruti. Det hade sjelft icke hunnit till klarhet om sina behofwer och medlen att få dem afhjelpta, ännu mindre kunde det uppstiga som en man och med kraft uttala sina önskningar. Mer eller mindre tydligt har emellertid denna brist på sista tiden börjat inses, och såsom ett medel att få densamma afhjelpt har man bland annat stiftadt ett sällskap som skulle omfatta hela Norrland och hwars namn har blifwit "Sällskapet för Norrlands wäl". Landssekreteraren A. J. Thomée är själen i detta sällskap och det är äfwen hos honom som tanken derpå först uppstått. Framtiden skall gifwa honom det fulla erkännande, hwaraf han gjort sig förtjent, och Norrland skall icke kunna glömma hans namn. De medel hwarmed han hittills werkat äro mycket små och hafwa från början endast utgjort en liten tidskrift, benämnd "Norrland och deß framtid". Denna tidskrift har icke warit mycket spridd, icke mycket känd och långt ifrån allmänt wärderad. Och dock är denna tidskrift en werklig guldgrufwa för Norrland. I densamma äro hopade en massa statistiska uppgifter om Norrland, som äro af oskattbart wärde för den som will lära känna Norrlands tillgångar och betydelse. För denna tidskrift har ingen tanke som berört Norrlands wäl befunnits upphinnelig eller alltför djerf. Med sin lugna kritiska blick har tidskriften upptagit densamma, skärskådat och widare utwecklat densamma, och hwad som förut föreföll såsom ett hugskott, en parador eller ett swärmeri, har wid det ljus som tidskriften lät falla deröfwer befunnits werkställbart, önskwärdt och eftersträfwanswärdt. I synnerhet Norrbotten står i skuld till densamma för det mod, hwarmed den behandlat länets framtidsfrågor, och för den uppmärksamhet, det afseende, som de lyckats tillwinna sig, och Norrland i sin helhet är skyldigt densamma tacksamhet för den ihärdighet, den sakrikhet och utredning, hwarmed frågan om stambanans utsträckning genom Norrland blifwit behandlad. Man ser således att det icke är små förbindelser, hwari man stannar till den man, som ledt tidskriften och förlänat den deß hufwudsakliga innehåll. Också

har tidskriften ansetts wärdig att wara en organ för Sällskapet för Norrlands wäl, som numera förlägger densamma, och de norrländska Hushållningssällskapen hafwa gifwit den sin uppmuntran medelst anslag till prenumerationsmedel. Äfwen detta Sällskap bewiljade wid sitt förra årsmöte för samma ändamål ett anslag, och det är detta beslut som föranledt ett särskildt omnämnande af det norrländska sällskapet och deß tidskrift, hwilka begge tillsammans hafwa det wackraste syfte, och som med tillbörlig och önskwärd uppmuntran, äfwen från enskildas sida, skulle kunna på ett mycket werksamt sätt befordra Norrlands fortkomst och framföra det till den rang, som deß storlek och naturtillgångar bestämt det att intaga bland wårt rikes öfriga landsdelar.

Ett annat anslag, som är wida betydligare, som icke är nytt och som affett en direkt nytta för länet, är det sedan flere år utgående anslaget till premier åt lärlingar wid Alfwa landtbruksskola. Ändamålet war godt, men man har icke lyckats att winna det. Skolan war afsedd för allmogens söner att der inhemta nödiga insigter om ett riktigt jordbruk. Men allmogen har icke kunnat komma till insigt om hwarken behöfligheten eller nyttan af den underwisning som skolan lemnade. Det är möjligt att skolan företett brister wid det praktiska utöfwandet af sin werksamhet, — och hwar kunna icke brister upptäckas? — men det säkra är, att skolan gentemot befolkningens förtroende framlefwat ett tynande lif ifrån sin början allt intill denna dag, då tillståndet blifwit så hotande, att hon nära nog kan sägas ligga i själtåget. Skolan har för närwarande faktiskt kommit till den punkt, att hon synes icke längre kunna fortfara. Redan under 1872—73 års lärokurs förekomme sådana slitningar mellan lärare och lärlingar, tillåto sig flere af dessa senare sådant sjelfswäld och ådagalade sådana anspråk, att farhoga redan då måste uppstå för en snart stundande upplösning. Wid det nya läroårets ingång blefwo 4 nya lärlingar antagna, men endast 3 inställde sig wid skolan och antalet har ytterligare nedgått till 2 lärlingar. Då förhållandet icke är stort bättre wid de andra norrländska landtbruksskolorna, men wäl sämre wid en af dem, kan det wara mycket twifwelaktigt, huruwida statsmakterna hädanefter wilja bifalla något anslag för detta ändamål. Den uppoffring Sällskapet underkastat sig för att befordra deß werksamhet har sannolikt warit den kraftigaste stödjepelaren för denna skolebygnad, och när nu icke heller denna synes förmå att hindra deß fall, torde skolans öde wara lätt att förutse. Emellertid hafwa försöken med anwändningen af artificiella gödnings-

ämnen å skolans jord fortgått och föreståndaren redogör för dessamma i sin till K. Landtbr.-Akademien afgifna berättelse (Bil. B). Det will deraf synas som skulle de wunna resultaten innebära en maning till fortsatta försök och wara fullt wärda den kostnad som derpå blifwit nedlagd. Då likwäl en wunnen erfarenhet i sydligare trakter gifwit wid handen, att dessa gödningsämnen göra säkrare werkan om de öfwerlemnas åt jorden på hösten, blefwo de för året reqwirerade icke hemtagna förrän i augusti, hwarföre äfwen något försök dermed icke kunnat göras på 1873 års wårsäd, utan kommer werkan deraf att wisa sig först under innewarande år. Någon anwändning i öfrigt af öfwerskottet å premieanslaget har icke förekommit, emedan Förwaltningsutskottet wille wara förwissadt om en slättermaskin af bästa konstruktion och denna wißhet icke kunde winnas förr än på höstsidan. Förwaltningsutskottet wände sig wisserligen på wåren till professor Arrhenius med anhållan om upplysning och råd i detta fall, men han tillstyrkte afbidan på Wienerexpositionens utslag, så att reqwisitionen icke kunde göras för det årets sjöfart. Sedan det blef fastställdt, att Buckeyes maskiner innehade första rummet, bar Förwaltningsutskottet reqwirerat en kombinerad slåtter- och störderemaskin af denna fabrik, för att levereras wid första öppet watten. En sådan maskin betingar dock ett pris af omkring 900 rdr, men deß öfwerlägsenhet öfwer andra liknande maskiner har i Swerige wunnit ett framför andra mycket öfwerwägande antal afnämare och skall utan twifwel äfwen i detta län tilldraga sig wäl förtjent förtroende.

Till landtbrukets och landtbrukarnes nytta har på Sällskapets reqwisition statsagronomen löjtnant F. Cederbergh besökt länet. Det war Sällskapets önskan att hans härwaro skulle räcka i 2:ne månader, men anspråk på honom från andra län wållade en förkortning i tiden till 1 månad, och detta under den för ändamålet mera ogynsamma tiden, hwarföre Förwaltningsutskottet inlemnat ny ansökan om hans hitkomst till instundande september. Hr Cederbergh har afgifwit följande berättelse om sin werksamhet (Bil. C).

Af denna skrifwelse erfar man, att hufwudändamålet med hans resa icke blifwit wunnet. Sällskapet hade dermed afsett befordrandet af mejerier, men allmogen synes ännu icke wara beredd för sådana inrättningar. Hr Cederberghs förmåga att meddela sig med allmänheten och den sjående bewisning han förstår anwända för sina framställningar har likwäl werkat öfwertygande på flera af hans åhörare, som måhända skola tillgodogöra sig hans råd och upplysningar. Hans härwaro

har äfwen ur den synpunkten warit fördelaktig, att Norrbotten tillwunnit sig en ny beundrare. Wärdet af att sakkunniga personer taga kännedom om och uppskatta länets naturtillgångar samt utsprida sin erfarenhet i widare kretsar får icke underskattas, ty på detta sätt kan länet med större säkerhet påräkna statsmakternas omhuldande hjelp för sin framtid.

I sammanhang härmed torde en erinran böra göras om den i stort werkande nytta som landtbruksingeniören H. Magnét fortfarande beredt länet genom sina förslag till sunka trakters torrläggning. Hr Magnét har häröfwer benäget lemnat en redogörelse för 1873, hwaraf framgår, att han besökt 22 ställen i länet och uppgjort plan till torrläggning m. m. af 24,327 qw.-refwars areal. (Bil. D). Denna werksamhet har icke erfordrat några bidrag från Sällskapets kassa, men det finnes knappast något som kraftigare befordrar det med Sällskapet afsedda ändamål och hr Magnét har derät egnat nära nog hälften af sitt lif.

Öfwer förhållandena wid Sällskapets egendom Åminne har arrendatorn insändt en så lydande berättelse: (Bil. E).

Härtill torde endast böra tilläggas, att den skuld, som Sällskapet wid egendomens öfwertagande måste ikläda sig, nu blifwit till fullo gulden.

Till befordrande af industri och slöjd har Sällskapet på flera håll lemnat bidrag. Sålunda har äfwen för 1873 af Sällskapets medel utgått en summa af 100 rdr till understöd för den i Stockholm inrättade utställnings- och försäljningslokal som största delen af rikets Hushållningssällskap förenat sig om att åstadkomma. Bidrag har till lika belopp utgått under flere år och Sällskapet har alltid blifwit underrättadt om affärens ställning, när ytterligare bidrag äskades. Det för 1873 utgående anslaget begärdes och erhölls såsom ett bidrag för sista gången. Nu är man lemnad i okunnighet om, huru företaget slagit sig ut, men förmodligen kommer redogörelse att framdeles lemnas, när räkenskaperna för året hinna bli afslutade.

Wid Neder-Luleå folkskola har under wårterminen underwisning i slöjd meddelats skolbarnen och Sällskapet har dertill bidragit med ett mindre belopp. Det är egentligen i snickeri som denna underwisning bestått, och enligt uppgift hafwa flere nätta arbeten af barnen blifwit utförda. Det må nu icke wara något stort resultat som försöket lemnat, men hufwudändamålet dermed synes dock wara wunnet, nemligen, att icke blott tid kunnat beredas för sådan underwisning, utan äfwen att barnen wisat fallenhet derför och förmått åstadkomma något. Detta sakförhållande skall säkerligen icke kunna förbises, då frågan om underwisning i slöjd wid folkskolorna en gång på allwar blifwer behandlad.

Det drygaste anslaget för ofwannämnda ändamål har utgått till underwisaren i korgmakeri. Hr Bondén har under året haft underwisningskurser i Afwa och i Öjebyn. På det förra stället war elevantalet tillfredsställande och de arbeten som af dessa elever förfärdigades wunno allmänt erkännande wid deras utställning i Luleå stad. I Öjebyn begagnade sig endast ett fåtal af Bondéns underwisning, deribland dock äfwen en elev från Arwidsjaur, men då sommaren kom, lärer det warit omöjligt att behålla dem qwar. Emellertid har nu denna slöjd blifwit inhemsk i länet, och för att utweckla densamma, torde endast wara behöfligt att från Stockholm hemtaga några arbeten, hwilka kunna tjena till modeller.

I fiskodling har Bondén äfwen blifwit anwänd; han lemnar derom upplysningar i sin redogörelse till Sällskapet. (Bil. F).

Det af 1872 års Landsting bewiljade anslag till underwisning i tälgstens bearbetning har blifwit lyftadt och en i denna näringsgren kunnig person And. Olsson reqwirerad från Jemtland. Enligt ingången underrättelse har And. Olsson anländt till ort och ställe, Junosuando, hwarifrån han meddelar, att de prof af der befintlig tälgsten han då haft tillfälle se woro lika fina som den jemtländska, men han beklagar, att ortens befolkning saknar lust att begagna det tillfälle som nu erbjudits att inhemta noggrann kännedom om stenens användning och bearbetning. Då anslaget just afsåg beredande af arbetsförtjenst för en befolkning, som till följd af sin aflägsna boningsort kunde anses wara i behof af nya förwärfskällor, har detta meddelande warit owäntadt och nedslående, men man kan trösta sig med, att den tid kommer då befolkningen med tacksamhet skall erinra sig de upplysningar som den för så godt pris erhållit eller kunnat erhålla.

Under det år som gått har länet warit representeradt på twänne utställningar, nemligen i Haparanda och Wien. Mötet i Haparanda war denna gång wida mer besökt och utställningen ojemförligt rikare och mera uppmärksammad än för sex år sedan. Ett ganska stort antal pris utdelades, och om man af de företedda föremålen får draga några slutsatser, så skulle den orten hafwa wunnit i näringsflit och slöjdficklighet, ehuru bristerna å andra sidan äro alltför märkbara hwad omwexling och konstnärligt utförande angår.

På werldsutställningen i Wien har Sällskapet blifwit hedradt med förtjenstmedalj för der utställda spannmålsprof. Dessa prof lemnades af flere af Sällskapets ledamöter från skiljda delar af länet och insändes 1872 till industriutställningen i Köpenhamn, hwarifrån de befordrades till Wien. Då flere Hushållningssällskap derstädes i likartadt fall woro representerade, men endast 2 eller 3 erhöllo medalj, torde utmärkelsen med skäl få upptagas såsom en heder, wisserligen äfwen för de jordbrukare som winnlägga sig om en omsorgsfull behandling af sin jord, men i synnerhet för jorden sjelf och den landsända, som förmå framkalla så wackra alster. När en jord som ligger helt nära eller till och med ofwanför polcirkeln kan lemna sådana spannmålsprofwer, måste detta sakförhållande kraftigt påwerka omdömet om detta land och häfwa många fördomar. När wackert hwete kan mogna nära polcirkeln — bland samlingen förekom hwete från Swartlå, Gyljen och Lule stad — så måste detta bewisa, att detta land är mäktigt af ganska hög kultur, och att det förtjenar ett närmare betraktande, innan man låter utgå ett munwäder som man pöser ut till en "ödemark" eller ett "Sibirien". Deruti ligger nyttan och betydelsen af en representation sådan som den ifrågawarande, och detta är af icke ringa wigt wid upptagande af frågor som närmast beröra länets framtid.

Ännu en utställning under året war det ifrågasatt att Sällskapet skulle lemna bidrag till, men tack ware de sällsyndt klena anordningarne för deltagandet, kunde icke Förwaltningsutskottet widtaga några åtgärder för inbjudande och befordrande af bidrag från Norrbotten. Denna utställning skulle ega rum i Hernösand och wara gemensam för de norrländska länen, men oaktadt utställningen skulle ega rum i juli månad, erhöll Förwaltningsutskottet icke underrättelse derom förrän i början af samma månad, då det naturligtwis war för sent att befrämja saken. Utom Norrbotten saknades äfwen Jemtland derwid, och sannolikt war deltagandet från Westerbotten icke heller synnerligen stort. Det anslag Sällskapet för ändamålet bewiljade har således icke blifwit anwändt. Emellertid har Westerbottens läns Hushållningssällskap ånyo upptagit frågan och inbjudit till en gemensam utställning i Ume, hwarom wid dagens sammanträde kommer att diskuteras.

Till förtydligande af de medel, hwarigenom Sällskapet utfört årets arbete må här anföras ett sammandrag af Sällskapets kassaställning för år 1873:

Inkomster:

Behållning från föregående år		346: 43.
Bränwinsförsäljningsmedel		3,650: —
Afwa bolag inbetalt, kapitalafbetalning		3,070: 53.
Landstingets anslag till tälgstens bearbetning		500: —
Räntemedel		186: 02.
Återbetalda förskottsmedel till utställningar		50: —
Årsafgifter		232: —
	Summa	8,034: 98.

Utgifter:

Till befordrande af industri och slöjd:		
N. Bondén, arwode	800: —	
D:o, traktamente och diverse omkostnader	421: 63.	
S. F. Wahlström, korgmaterialier	86: —	
Industriutställn. i Stockholm	100: —	
Neder-Lule folkskola	52: —	1,459: 63.
J. Cederborg		90: —
Böcker och tidskrifter		218: 50.
Tryckning af Handlingarne m. m. jemte häftning		339: —
Statistiska uppgifters insamling		60: —
Frakter, telegram och postporto		40: 45.
Arwoden till sekreteraren, länsdjurläkaren, waktmästaren		645: —
Af Landstingets anslag till tälgstensbrytning		305: —
Till Aminne, reparationer och brandförsäkringsafgift		187: —
Inbetald skuld till Nödhjelpsfonden, kapital och ränta		3,070: 53.
Landtbruksmötet i Haparanda		384: —
Premieanslaget till Afwa		1,000: —
Behållning		235: 87.
	Summa	8,034: 98.

Denna särskilda redogörelse för Hushållningssällskapets och Förwaltningsutskottets werksamhet under året wore icke fullständig utan en öfwersigt af länets ekonomiska ställning, sådan den afspeglar sig i uttalanden från Sällskapets underafdelningar, äfwensom af det beaktanswärda som de olika externas lif må hafwa företett sig. Beklagligtwis hafwa berättelser icke i behörig tid till sådant antal ingått, att denna

öfwersigt kan sträcka sig till länets alla kommuner, men de äro dock tillräckliga för att derpå kunna bygga ett allmänt omdöme.

Hwad först årswäxten angår, kan densamma med ett ord kallas god. Men en ohejdad nederbörd under slåtter- och förde-tiden har försämrat beskaffenheten och äfwen förminskat mängden. Derom äro alla eniga. Men på samma gång uttalas den åsigten, att om slåttern blifwit börjad i rättan tid och kunnat försiggå med tillräcklig hastighet, skulle den allra största delen af höet kunnat oskadadt inbergas, och förhållandet hade sannolikt warit likartadt med spannmålsgrödan. Bristen på arbetskrafter äfwensom den gamla wanan att låta gräset blomma ut hafwa likwäl warit orsaken till den uppkomna skadan. Dessa orsaker kunna dock i betydlig mon undanröjas. Arbetskraften kan ersättas af maskinkraften, och när jordbrukaren mera allmänt kommer till insigt om nyttan och nödwändigheten af att anwända slåtter- och fördemaskiner, skall han få färre anledningar till klagomål öfwer förderfwad gröda. Början till ett bättre är äfwen gjord. Sådana maskiner finnas redan i länet; Pite socken har 1, Neder-Lule 2, Råne och Neder-Kalix hwardera 1, och det är kändt att flere requisitioner redan afgått från länet för erhållande af sådana under detta år. Hwarje enskild jordegare gör klokt i att skaffa sig en sådan, men åtminstone borde ingen enda by wara i saknad deraf. Om den stora winst i tid och arbetskraft som derigenom uppkommer icke är nog betryggande, måste landtmannen derjemte wara betänkt på skyddande medel. Ett sådant uppgifwes från Pite socken för sädesgrödan, nemligen ett nytt slag af häßjor, som under året blifwit begagnadt i Byn, och som lärer både skydda säden mot regnskada och tillika påskynda torkningar. Anordningen beskrifwes sålunda: "en loge af wanlig rundloges höjd, med twänne bottnar, är wänd med ena gafweln mot södern och i öfrigt placerad med fritt läge för solen. Från denna gafwel utgå twänne wanliga, cirka 10 fot åtskiljda, häßjor, som äro jemnlöpande med logens tak. På denna och på häßjestolparne hwilar ett med logen gemensamt wanligt tak." Berättelsen tillägger: "Då det sätt som begagnas på wissa hemman å skilda trakter inom Norrbotten att ria grödan är ganska dyrt och derjemte förenadt med åtskilliga olägenheter, så torde ofwannämnde enkla och billiga sätt att anbringa häßjor böra föredragas framför rior och sålunda wara förtjent af uppmärksamhet och rekommendation." Som man wet, förskjuter icke det ena goda det andra och man kan icke nog framhålla wigten af att landtmannen genom

tillgodogörande af wunnen erfarenhet i tid är betänkt på möjligheten af att möta framtida stormar.

Den skada som regnet förorsakat stråwärterna, har äfwen sträckt sig till wår wigtigaste rotfrukt, potatisen, som öfwerallt lidit af torröta. Denna har warit så förhärjande, att skadan t. ex. i Pite socken påräknas uppgå till 50 proc. af hela afkastningen. Potatissjukan har under de senare åren warit Europas icke minsta bekymmer. Farhågan har till och med warit så stor, att en och annan ansett potatisen komma att utgå i Europa. Om än förhärjelsen ännu icke warit så stor i wårt land som i några af wår werldsdels största länder, är dock faran wärd ett uppmärksamt bepröfwande. Såsom en nödwändig åtgärd har allmänt blifwit uppgifwet, att nya sorter borde från Amerika införas och man har redan med framgång försökt sig dermed. Äfwen wid landtbruksakademiens experimentalfält hafwa försök blifwit anställda, och en derifrån erhållen ny potatissort, den s. k. amerikanska rosenpotatisen, har Pite stads gillesordförande, hr Ringius, odlat under åren 1872 och 73. Årsberättelsen innehåller derom följande: "Denna potatissort har af många blifwit högeligen prisad för tidighet, rik bördighet och godhet, andra hafwa wisserligen erkänt deß twänne förstnämnda egenskaper, men förklarat den mindre god och på sin höjd tjenlig till boskapsfoder." Orsaken till så skilda omdömen skall, enligt berättelsen, bero på den olika jordmonen. På sand eller lätt jord skall den blifwa god, hwilket icke är fallet då den odlas på styf lera eller dylik jordart. Öfwerensstämmande prisar man emellertid denna sorts tidighet och bördighet. Då man utan twifwel har att i alltför ymnigt och långwarigt regn söka grunden till det onda, och detta regn wanligast i wåra bygder infinner sig på eftersommaren eller just den tid då wår wanliga potatissort som bäst håller på att mogna, wore det icke af ringa wigt att härstädes få införd en tidigare sort. Af denna orsak må anföras hwad nämnda årsberättelse om densamma ytterligare har att meddela. "Potatissorten", heter det, "helt ny i Sverige såldes i wåras i Stockholm till sättpotatis till pris af 1 rdr kannan och af andra till 3 öre ögat, men torde kommande wår komma att säljas billigare." Wäl behandlad anses den komma att wara matnyttig 5 a 6 weckor efter sättningen; gillesordförandens erfarenhet är, att den till smaken är ypperlig, isynnerhet fram på wintern då den wunnit i mjölrikhet. Hos hr Ringius odlades den på mycket lätt med fin sand rikt blandad lera, och anser hr R. denna potatis icke öfwerträffas af någon hittills känd potatis-

varietet. Efter dessa upplysningar wore det önskligt, att flere af länets jordbrukare wände sig till experimentalfältet, för att derifrån möjligen kunna erhålla mindre qvantiteter till försöks anställande. En annan potatissort har i Lule under året blifwit odlad af fängelsedirektören Thulin, som från Gefle erhållit prof deraf. Äfwen denna sort berömmes för tidighet, rikedom och godhet, men närmare uppgifter derom saknas wid denna berättelses uppsättande. Af denna senare anledning torde så påpekas, huru nyttigt det wore, att en och hwar, som i ena eller andra näringsgrenen wunnit widgad erfarenhet, innan hwarje års slut wände sig till ordföranden i hushållsgillet, eller direkt till Sällskapets sekreterare, med anmälan om förhållandet. Derigenom skulle kunskapen om rönet blifwa allmännare och hastigare spridd, nyttan deraf bättre och mångsidigare skärskådad, samt, då den befunnits obestridlig, tillräckligt betonad, för att winna allmänhetens uppmärksamhet.

Dattadt således bergnings- och skördetiden icke warit gynnad af det bästa wäder, skulle dock fodertillgången troligen warit tillräcklig för behofwet, om ladugårdsskötseln ensam finge bestämma detta, men det är tywärr icke så. Med undantag af de finska socknarne synes twärtom ladugårdsskötseln i länet hotas af faror, hwilkas widd det är omöjligt att förutsäga. Kändt är att åtminstone i den sydligare delen af länet kreaturen till icke obetydlig grad nedslagtas eller afyttras, för att i stället antalet hästar må kunna ökas. Det måste antagas, att trots den uppkommande minskningen af nötboskap, de qwarwarande i alla fall icke utfodras rikligare och kraftigare, utan att swältfodring fortfarande blir deras lott. I en landsända der ladugårdsskötseln af naturförhållanden är kallad att intaga ett framstående rum, måste den nu inträdda riktningen fylla hwarje för länets framtid nitälskande inwånare med de allwarligaste bekymmer. Det kan swårligen tänkas, att nu antydda omgestaltning i fodrets anwändning skall kunna under några år fortgå, utan att jordens utmattning deraf skall blifwa en oundwiklig följd. Då affallet efter nötboskapen blir swagt och ringa och då affallet efter hästarne förspilles i trakter som äro många mil aflägsna från hemmanen och som icke heller kunna tillgodogöra sig detsamma, hwarmed will då jordbrukaren uppehålla sin jords wärtkraft?

Det är ett betänkligt spörsmål, detta, och det blir ännu betänkligare, när dertill lägges frågan om hemmanets skog. De som trösta sig med att klagomål öfwer skogsförödelse

förspörts redan i århundraden, torde dock böra besinna, att skogen alldrig tillförene blifwit åtgången på ett så förhärjande sätt som i wåra dagar. Det är sant, att man swedjat och bränt, men man måste lägga märke till, att största delen af landet då war betäckt af skog, hwilket icke nu är fallet, och ingen som will aktgifwa på förhållanden i andra länder och på wissa trakter i wårt eget land, lärer wäl kunna förneka möjligheten af skogens utrotande. Af de till förekommande af ett dylikt öde uppgifna förslag äro flera behjertanswärda, men det kan ifrågasättas, huruwida något i utförbarhet öfwergår exportförbud för wirke under ett wisst tumtal. Wilja icke statsmakterna beqwäma sig till ett sådant beslut, måste de naturligtwis äfwen bära answaret för följderna. Det har warit nödwändigt att äfwen denna gång omnämna skogen; gillenas berättelser gifwa dertill full anledning; företeelser i det dagliga lifwet, den öfwerhängande faran för modernäringen påkalla med högljudda röster den största uppmärksamhet åt detta håll. Man klagar från flere trakter att inga nyodlingar företagas. Från Pite socken nämnes, att på kronoskogarna rustas och odlas men endast för att få dem skattelösta och derigenom erhålla fri afwerkningsrätt å skogen.

Denna stora näringskälla drager sålunda till sig all arbetskraft. Inbyggarne lefwa nu så som hwar dag wore den sista. Deras antal är äfwen i stark tillwäxt, och den lösa befolkningen ökas äfwen derigenom — uppgifwes det från Pite socken — att i wissa byar ynglingar hwar för sig legt sig piga och på så sätt formerat hushåll och hjonelag. Förtjensterna äro äfwen lockande: en karl kan göra sig en dagspenning från 2: 50 till 5 rdr och med häst från 5 rdr till 20 rdr. Sådana dagspenningar förmår icke jordbrukaren utgifwa och han har swårt nog att komma ut med lönen till dräng intill 300 rdr och till piga intill 100 rdr utom kost. Under dessa tryckande förhållanden afstannar hussliden, linodlingen upphör, jordbruket aftynar, men öfwerdådet, dryckenskapen, lättsinnet wärer. "Den ekonomiska behållningen — heter det från Neder-Lule — blir i allmänhet ingen, men den moraliska förlusten är stor."

Sådant är det framstående partiet af taflan. De framträdande skuggorna äro mycket mörka; ögat uppfångar dem lätt eller wänder sig från dem tårdränkt af sorg. Harmonien, jemwigten saknas i denna clair-obscur, men det finnes dock äfwen dagrar, och det är wid dem wi nu skola dröja.

Den ymniga årswärten, de rikliga arbetsförtjensterna woro bebösliga för länet. Sextiotalets dåliga år höllo på att

fördränka detsamma i skulder. Nu äro dessa skulder betalda. Kommunerna hafwa till fullo betalt alla undsättningslån, många enskilda hafwa äfwen förwärfwat sig ekonomiskt oberoende. Sålunda är länet åter i stånd att motstå första stöten af den hårda tid, som sannolikt infinner sig då man minst wäntar den, men att uthärda en längre tids prôfningar synes man i allmänhet icke bereda sig på. Wisserligen wisa länets sparbanker en gynsam ställning på sista året, i lithet med de närmast föregående, i det att insättningarne öfwerallt öfwerskjuta uttagen; sålunda hafwa dessa warit följande:

	Insättning.	Uttag.
Norrbottens läns i Pite, omkr.	80,000: —	24,415: —
Lule	31,824: 50	10,825: 93
Råne (nybildad)	11,077: —	1,455: —
Neder-Kalix	25,418: —	6,043: 80

hwaraf wisar sig att öfwerskottet för dessa banker uppgår till omkring 43,000 rdr, och hwartill får läggas öfwerskotten i Haparanda och Öfwer-Torne sparbanker, som ännu icke kunnat uppgifwas, men som får beräknas åtminstone till 15,000 rdr, så att behållningen för året uppgår till omkr. 60,000 rdr, och deras hela innestående behållning till omkr. 4-a 500,000 rdr. Men så hugnerikt detta förhållande än är, då det otwifwelaktigt ådagalägger en stigande wälmåga, kan man deruta lifwäl icke draga några bestämda slutsatser till omtänksam sparsamhet i allmänhet, emedan wid klassifikation af insättningarnes belopp det största antalet insättare faller på den klass som hafwa innestående 100—500 rdr. Åtminstone är detta fallet i Lule sparbank, och då denna klass, på mycket få undantag när, icke representerar de lager af befolkningen, för hwilka sparbankerna äro bildade, torde man knarare kunna påstå, att sparsamheten lemnar mycket öfrigt att önska.

Utom behållningarne i sparbankerna, får man icke glömma, att betydliga kapital blifwit nedlagda i produktiva företag, af hwilka sågwerk wisserligen fortfarande intaga första platsen, men hwaribland man derjemte har att anteckna 2:ne anläggningar, som till arten af sin werksamhet torde få intaga hedersrummet, nemligen masugn och roftugn wid Törefors och ångsnickerifabrik i Lule.

Bland de glädjande företeelserna får man äfwen anteckna, att länets folkskolewäsende icke innehar ett af de lägre rummen, jemfördt med de andra länen, om det än är förwånande att från Pite stad höra upprepas, att derstädes ännu ingen småskola kommit till stånd, ehuru bristen derpå gjort sig mycket

kännbar. Äfwen barnhemmet i Neder-Kalix fortfar med sin wackra uppgift; det har 16 qwinliga skyddslingar, jemte 6 elever som wid anstalten åtnjuta enskild underwisning. Man får icke heller glömma det materiella odlingsarbetet, och såsom sådant är omnämdt, att utdikningarne i Rolfs by och wid Björkfors blifwit fullbordade, samt att den senare redan wisat wälgörande werkningar, hwarjemte arrendatorn Andersson, kaptenen Grape och postmästaren Horneij i Neder-Kalix samt ingeniören Ruuth i Neder-Lule omtalas för wackra odlingsarbeten.

Slutligen kan med skäl omnämnas ett odlingsarbete, som på själ och kropp utöfwar ett lika wälgörande inflytande, nemligen trädgårdsskötseln. Härom har ordföranden i Öfwer-Kalix gille lemnat följande intressanta meddelande:

"Den i min förra årsberättelse omnämnda trädgårdsanläggningen wid Gyljens bruksegendom har under nästförflutna sommar gjort ett icke obetydligt steg framåt. Trädgården är indelad i köks- och blomsterträdgård samt park. Flere arter af sydländska löfträd och buskar, som hösten 1872 blefwo hemtagna och nästlidna wår utplanterade, hafwa under sommaren och hösten wisat sig lifliga. Några sydländska barrträd hafwa under sistförflutna höst blifwit hemtagna för att under instundande wår utplanteras.

Inwid Nyby skolstation är för skolans räkning ett stycke jord afsöndrad till trädgård. Denna jord har ännu icke hunnit fullständigt uppodlas. Den odlade delen har anwändts 1:o till anläggning af en mindre humlegård, 2:o till rabatter för krusbärs- och syrénbuskar samt några äppleträd, uppdragna af kärnor, 3:o till diverse köksträdgårdswärter. Den icke odlade jorden har under hösten befriats från en massa större och mindre stenar. Inwid nämnda trädgårdsland har en till socknen inflyttad, i trädgårdsodling kunnig och för allmogens bildning synnerligen intresserad ung man, J. R. Qwist, på egen bekostnad uppbygt ett wärthus af 40 fots längd och 12 fots bredd samt 2:ne s. k. warmbänkar med fenster. Wärthuset och warmbänkarna hafwa warit anwända till uppdragning af diverse ekonomi- och blomplantor till ett antal af omkring 80,000, af hwilka större delen begärligt afhemtats af både herrskap och bönder mest inom Öfwer-Kalix. Ett mindre antal har afgått till Neder-Kalix. Såwäl bönderna som inhysesfamiljerna inom Nybyn hafwa wid sina gårdar nästan allmänt begynt odla kålrötter, wälska böner och sockerärter, många äfwen märgpumpor och hufwudkål, hwilket allt de äfwen prôfwat på att anwända för sina hushåll. Några

hafwa ock börjat odla diverse andra wärter och blommor, hwaraf i synnerhet barnen synts wara roade. Mogna frön hafwa erhållits af socker-, sprit- och märgärter, wälska, störoch krypbönor, kålrot, morot, hufwudkål och rättikor, spenat, sallat och krasse samt åtskilliga kryddor och blommor. Kålrötter hafwa wid Nybyn erhållits, hwilka uppnått en wigt af 8 skålp. och kålhufwuden af 10 till 12 skålp., sedan de blifwit befriade från sådana yttre blad, som ej användas för föket. I början af Maj månad skördades i wäxthuset färska rädisor, spenat och krasse, nu under julen färsk blomkål, uppdragen i källare.

Ehuru hwad jag nu haft äran anföra utgör blott en ringa början till det på orter med mindre isolerad läge jemförelsewis långt framskridna civilisationsarbete, torde det dock få betraktas såsom ett glädjande tecken dertill, att ett sträfwande till ett bättre äfwen här werkligen waknat till lif, och såsom ett löfte om framtida, fullare tillegnelse af civilisationens frukter."

Till denna förhoppning kunna wi med skäl sluta oss, i synnerhet wid tanken på de personer som med god wilja och med goda insigter under en längre tid egnat Sällskapet sina krafter, och bland hwilka naturligtwis den man som i flere år ledt Sällskapets förhandlingar måste nämnas i första rummet. Då nu Herr Landshöfdingen och Kommendören S. P. Bergman afgått från ordförandeskapet, finnes det säkerligen ingen inom detta Sällskap som utan en känsla af tacksamhet erinrar sig wår f. d. ordförandes reglementsstränga punktlighet, osparda möda och ädagalagda förmåga wid ledandet af Sällskapets förhandlingar.

§ 9.

Beslöts att sommarmöte skulle hållas i Lule G:la stad, men öfwerlemnades dagens bestämmande till Förwaltningsutskottet.

§ 10.

Föredrogs en cirkulärskrifwelse från K. Landtbruks-Akademiens Förwaltningskomité ang. premier för utställningar, och i sammanhang dermed upplästes en från Westerbottens läns Hushållningssällskap anländ skrifwelse med hemställan om deltagande i en för de norra länen gemensam utställning i Ume nästkommande sommar. Förwaltningsutskottet hade derom beslutat, att förslaget skulle hos Sällskapet förordas äfwensom att ett anslag af 200 rdr till premier och 200 rdr till bidrag i transportkostnader blefwe bewiljadt, och **biföll** Sällskapet denna af Förwaltningsutskottet gjorda hemställan.

§ 11.

Ett af den utsedda Mejerikomitén afgifwet utlåtande upplästes, och skulle detsamma utan widare åtgärd intagas i Sällskapets handlingar.

§ 12.

Godkändes på derom gjord framställning de af Förwaltningsutskottet för tidens winnande widtagna åtgärder i fråga om hästafwelns förbättring. Dessa åtgärder bestodo deruti, att Förwaltningsutskottet å Sällskapets wägnar förbundit sig att till fyllnad i Landstingets anslag bidraga med 25 rdr till prisbelöning af 1 hingst i hwarje af länets 5 ådalar, och med 12 rdr 50 öre till prisbelöningar af 1 fölsto för hwarje ådal, äfwensom att anslå 114 rdr 50 öre till prisbelöning till hälften af 1 hingst, 1 fölsto och 1 unghäst, förutsatt att staten bestridde den andra hälften, och skulle detta pris utgå till de mest prisgilla djur inom länet, som icke erhölle något af de andra prisen, oberoende af den trakt eller elfdal inom länet hwarifrån djuret wore; men skulle i detta sista anslag ingå det belopp som hittills blifwit på sommarmötena anwända till prisbelöningar af hästar, och hwilket sålunda såsom sådant skulle upphöra.

§ 13.

Föredrogs K. Landtbruks-Akademiens skrifwelse om de norrländska landtbruksskolorna (Bil. G).

Förwaltningsutskottet hade derwid framställt följande: 1:o att lärlingar wisserligen, till nu föreskrif-

wet, eller möjligen nedsatt antal funde erhållas, om Hushållningssällskapet bewiljade ett derför erforderligt anslag till premier, men att det likwäl wore twifwelaktigt, huruwida det med skolan afsedda ändamål, derigenom wunnes, 2:o att det framställda förslaget om flere läns förening om en skola icke wore lämpligt, och 3:o att, under förutsättning af skolans upplösning, frågan om förslag till anwändning af det möjligen äfwen hädanefter utgående statsanslaget för andra ändamål antingen genast blefwe afgjord eller blefwe öfwerlemnad till Förwaltningsutskottets bepröswande, med bemyndigande att deröfwer å Sällskapets wägnar afgifwa yttrande till K. Landtbruks-Akademien.

Efter för sig gången öfwerläggning härom och på framställda propositioner beslöts, att på K. Landtbruks-Akademiens skrifwelse följande yttrande skulle afgifwas: 1:o att skolan icke uppfyllde sitt ändamål och 2:o att förening af flere län om en skola wore olämpligt, hwaremot 3:o frågan om anwändning af statsanslaget för andra ändamål öfwerlemnades till Förwaltningsutskottet att beswara.

§ 14.

På Förwaltningsutskottets förslag beslöts 1:o ett anslag af 200 rdr till Sällskapet för Norrlands wäl mot erhållande af 50 exemplar af tidskriften "Norrland och deß framtid", och 2:o att inköpa 70 exemplar af prof. Arrhenii Landtbruksskalender för 1874.

§ 15.

Beslöts på Utskottets förslag att hr Sandstedts hemställan om inköp af en skördemaskin icke skulle föranleda till någon åtgärd.

§ 16.

Bemyndigades Förwaltningsutskottet att widtaga de åtgärder som kunde wara af behofwet påkallade i fråga om Åminne egendom tillhöriga skog.

§ 17.

Till Sällskapets ombud å bolagsstämman med aktieegarne i Afwa bolag utsågs ordföranden, hr landshöfding H. A. Widmark.

§ 18.

För att såsom Ombud representera Sällskapet wid Hushållningssällskapens Ombuds sammanträde i Stockholm den 9 nästa Febr. utsågs Hr Landshöfdingen, Kommendören S. P. Bergman till ombud och hr kaptenen och riddaren J. Rutberg till suppleant, hwarjemte det för kostnadernas bestridande erforderliga bidrag, 30 rdr, bewiljades.

§ 19.

Ett af hr Fogelmark, wid frågan om yttrandes afgifwande å K. Landtbruks-Akademiens skrifwelse ang. landtbruksskolan, wäckt förslag, att Hushållningssällskapet skulle bewilja anslag till premier åt lärlingarne äfwen för 1875, bifölls i så måtto, att tillsk. 200 rdr anslogs för nämnda år till premier åt nu warande twänne lärjungar, under förutsättning att skolan då ännu egde bestånd, men i fall af deß upplösning, och med antagande att lärjungarne wore willige att fortsätta och afsluta kursen wid annan landtbruksskola, skulle icke blott ett lika stort belopp i premier till dem utgå, utan äfwen reseersättning å 50 rdr till hwardera öfwerlemnas, allt med wilkor i öfrigt att deras flit och uppförande påkallade sådan uppmuntran.

§ 20.

Beslöts att det hr landshöfding Bergmans skrifwelse bifogade sammandraget af meteorologiska observationer i Lule för de sista 10 åren skulle med tacksamhet intagas i Sällskapets handlingar.

§ 21.

Wäcktes fråga om att en revisor å Sällskapets wägnar borde utses för granskning af inflytande bränwinsförsäljningsmedel, men beslöts att detta wal skulle uppskjutas till sommarmötet.

§ 22.

Som någon fråga icke widare förelåg till behandling, skulle de till diskussion framställda frågorna nu föredragas, men då tiden war långt framskriden beslöts, att äfwen dessa frågor skulle ventileras å sommarmötet.

År och dag som ofwan.

In fidem

Aug. Cajanus.

Justeradt

H. A. Widmark.

(Bil. A.)

Revisionsberättelse.

Undertecknade, utsedde revisorer, hafwa granskat Norrbottens läns Hushållningssällskaps räkenskaper för 1873, samt få deröfwer afgifwa följande berättelse:

I Cassan, pag. 161, är räntan å i Riksbanken och i Westerbottens enskilda bank på upp- och afskrifning insatta medel upptagen till 9: 41 rmt; men utgör efter åberopade verifikaterna 9: 78 rmt;

Verif. f. Gillesafgiften för Öfwer-Kalix är redowisad för 2 år med 54 rdr; men åberopade verifikatet upptar endast 27 rdr;

Verif. m. Af 62 ledamöter i Öfwer-Lule, hafwa endast 5 inbetalt årsafgiften;

Verif. n. Af 11 i Jockmock, hafwa 5 ledamöter betalt årsafgift;

Verif. O. Af 66 ledamöter i Neder-Lule är årsafgiften betald af 19;

För Lule stad är ej någon årsafgift redowisad;

Verif. № 2. Af Bondéns räkning är hela debetsumman 408: 13 rmt upptagen såsom utbetald; men skall afgå af Bondén krediterade 34: 65 rmt, som anmärkes till rättelse.

Sällskapets ställning wisar sig sålunda:

Tillgångar:

Kontant i Cassan		235: 87.
Aktier i Afwa Landtbruksskola		10,000: —
Af Afwa Landtbruksskola		2,052: 11.
J. F. Sandstedt		3,618: 79.
Åminne mönsterfarm		6,992: 62.
	Rmt Rdr	22,899: 39.

Skulder:

Thurfjellska fonden		1,750: —
Landstingets anslags-conto		517: —
Kapital-conto för skilnaden		20,632: 39.
	Rmt Rdr	22,899: 39.

Som räkenskapen, efter rättelse af de anmärkta posterna, är rätt förd och behörigen verificerad tillstyrkes ansvarsfrihet för Förvaltningsutskottet.

Lule den 27 Januari 1874.

O. M. Holm. C. A. Rydberg H. J. Sundström.

(Bil. B.)

Landtbruksskolan.

Till Kongl. Landtbruks-Akademiens Förvaltnings-Komité!

Härmedelst får jag den äran afgifwa min wördsamma redogörelse öfwer werksamheten wid Afwa Landtbruksskola under sistförflutne år.

Lärlingarnes antal, hwilket wid läroårets början uppgick till sju, förminskades under loppet af sistl. September till fyra. Anledningen härtill war, att twenne bland lärlingarne behagade ifrån skolan olofligen afwika. Genom styrelsens försorg blefwo twenne medelst Konungens Befallninghafwandes handräckningsåtgärd, wisserligen hithemtade; men, sedan samma ynglingar kort derefter ånyo från stället afwikit, fann sig styrelsen föranlåten, att desamma från skolan skilja. Den tredje afwikne har lyckats hålla sig så dold wid ett sågwerk, att han ej ännu kunnat af kronobetjeningen, oaktadt ifriga efterspaningar, anträffas, och, emedan han ännu ej blifwit af styrelsen från skolan skild, måste jag tills widare anse och uppta honom såsom qwarwarande lärling. — Orsakerna till dessa sorgliga fenomener äro utan twifwel att finna uti de höga dagspenningarne, hwilka så wäl under det ingångna som under det förflutna året komma att draga alla arbetskrafter från jordbruket och bringa den egentliga landtmannen i swår förlägenhet.

Af det genom desse stora arbetsförtjenster bland ortens yngre befolkning alstrade sedeförderfwet blefwo äfwen trenne, bland de qwarwarande fyra lärlingarne, så berörde, att sedebetyget måste wid deras uteexaminering i höstas nedsättas för dem till det lägsta. Detta är så mycket besynnerligare som det byalag, hwartill skolan hörer, är det enda kända, der fyllerilasten och lönnkrögeriet motarbetas af innebyggarne sjelfwa och

hwars ungdom städse hittills warit utmärkt för sin sedlighet. Endast en lärling, G. R. Silfwerbrand, iakttog från början till slut ett i alle hedrande uppförande.

Den theoretiska underwisningen, hwartill Herr R. Bondén, hwilken samtidigt underwisade i korgflätning, biträdde, fortgick utan afbrott intill den 1 Juni. Lärlingarnes lyckliga begåfning gjorde att de, utan idkad flit, kunde på ett serdeles tillfredsställande sätt, wid sin offentliga afgångsexamen, hwilken hölls den 24 sistl. Oktober, redogöra för de ämnen, hwaruti underwisning blifwit dem meddelad, och hwilka underwisningsämnen äro föreskrifne uti Kongl. Maj:ts nådiga reglemente af den 27 Mars 1863. — I de uteexaminerades ställe ankommo, af fem antagne lärlingar, endast twå. Det bristande antalet är förmodligen engageradt i skogarne, med hwilkas utrotning provinsens förnämsta arbetskrafter äro sysselsatte. Underwisningen fortgår nu med dessa lärlingar på enahanda sätt som under de föregående åren.

Beträffande arbetena i slöjdstugan och smedjan, så hafwa, under smides- och slöjdläraren J. Hallströms handledning utom reparationerna å gårdens åkerbruksredskaper, twenne hästtreffor af jern enl. Smitts modell blifwit för eget behof under årets lopp tillwerkade.

Landtbruksskolans åbyggnader äro uti samma goda skick som tillförene. Endast en tillökning i höladornas antal har aktats nödig.

Landtbruksskolans jordbruk har förlidet år lemnat ett i alle tillfredsställande resultat. Efter en owanligt snörik winter kunde wårsådden först företagas den 10 Juni, men genom en warm, fastän efter den 4 Aug. regnig sommar kunde skörden af sädesgrödan, hwilken war, på ett par lösingsbäßjor när, oskadad inbergad den 26 Sept., företagas redan den 25 Augusti. — Den 21 Juli började höslåttern, som intill den 4 Augusti gynnades af ett utmärkt bergningswäder. Efter sistnämnde dag ändrade sig wäderleken så, att det war nästan omöjligt, serdeles mot slutet af bergningstiden, erhålla fodret så godt och wälbergadt som önskligt warit, emedan regnet gemenligen war beledsagadt af stormar, hwilka rubbade äfwen omsorgsfullt uppsatte häßjor. Derigenom blefwo 19 sommarlaß hö (a 30 lisp.) af den rikliga fodergrödan swårt skadade. — Hwad spannmålsgrödan angår, så blef den, tack ware hattskylningssättet af rågen, oskadad inbergad och alldenstund länets Kongl. Hushållningssällskap år 1872 åt undertecknad öfwerlemnade 18 centner Baker-Guano och 2 centner SNH3, så öfwergår jag till redogörelse för:

Och torde anmärkas: **att** fältena 1, 2 och 3 äro belägna bredwid hwarandra med frostfritt läge, ehuru de slutta emot norr; **att** fältena 4, 5, 6 och 7, hwilka 1869 och 70 underdikades, likaledes uti ett sammanhang men med sluttning emot söder. Det aktadt hafwa de, enligt utsago, aldrig före underdikningen lemnat mogen sädesskörd, hwarföre de ock wid mitt tillträde af egendomen woro igenlagde till gräsvägt; **att** fältet *N.* 8 är beläget å egendomens frostländtaste del. Uppodladt 1870, är det sistnämnda igenlagdt till linda. Innewarande års sämre säd- som rågskörd, har warit ganska rik, men emedan grödan endast till hälften hunnit afmejas, kan jag ej nu uppgifwa medelafkastningen. Potäterna som temligen allmänt i orten befunnits angripne af sjukdomen torröta, äro hos mig alldeles friska och wälsmakande. Afkastningen af dem har ock blifwit rikligt. — Under året hafwa blifwit upptagna 312 sträckfamnar öppna diken, hwarjemte 7 tld nyodling å frostländig mark blifwit gödslade och beredde för sådd af höstråg till nästkommande sommar, hwarefter förenämnde fält genast igenlägges till linda.

Serskildt torde böra omnämnas, att länets Kongl. Hushållningssällskap förliden höst till mig öfwerlemnat tillsammans 24 centner artificiella gödningsämnen för att fortsätta de påbörjade försöken. Sjelf har jag för egen räkning hos Herrar Elwing et C:ni beställt och erhållit löfte om en combinerad Buckey's slåtter- och strödemaskin, hwilken under instundande sommar kommer att härstädes begagnas. Twenne dylika maskiner, men af Hornby's tillwerkning, hafwa för första gången, men med sådan framgång blifwit förliden sommar anwände inom socknen, att flere dylika blifwit beställde, och derföre har jag, för jemförelsens skull, funnit mig föranlåten wälja den erkändt bäste bland dylika fältskärare.

Beträffande kreatursstötseln, så winterfödas för närwarande härstädes 24 kor, 1 tjur, 6 ungnöt, 6 årskalfwar, 4 hästar, 2 swinkreatur och 15 får — de sistnämnda allesammans af half Southdownsras. De 24 mjölkdjuren hafwa under året, räknadt från och med den 1 November, lemnat 16,832 kr:ner mjölk tillsammans, eller i medeltal 701 kr:ner efter hwarje ko. Alla dessa djur, warande i sin bästa ålder, hafwa städse wisat sig friska. Göromålen uti stallen och ladugården bestridas fortfarande af lärlingarne.

Helsotillståndet har bland sjelårets lärlingar warit så godt, att endast fem sjukdagar äro antecknade.

Gödningsförsöken, utförde wid Åfwa Landtbruksskola, dels 1872, dels 1873.

Förwandten.	Jordmånens Natur.	Areal. Tunl.	Stallgödsel. Kgr.	Gödselmängd på hela arealen. Baker-Guano. Centn.	S:N H 3 Centn.	Utsäde på hela arealen. Råg. Kgr.	Korn. Kgr.	Tiden för Torkben.	Tiden för Skörden.	Skörderesultaten under tagit pretioben.	Afkastning från hela arealen. Sädd. Tr:kpr Centn.	Halm. Centn.	Förhållandet mellan Kornet och Halmen.
1) Potatis uran gödsel	Sandmylla på lerb.	1	120	—	—	—	6	19/9	1/10	Ganska rik, men wäderlek gynnsam från början till slut.	8	15	omkr. 8,5
2) d:o d:o	d:o	1½	60	6	—	—	9	19/9	1/10		14	26	10,5
3) Korn	d:o	1½	90	6	3₀	1/8	—	2/9	24/9	Ulmärkt gynsam för wextligheten, men regnig under skördetiden.	4	12	36,1/3
4) Ren trädg.	Permylla	1	60	2	—	—	—	2/9	24/9		6	—	48,2/3
5) d:o	d:o	1	100	—	—	—	—	2/9	24/9		4	12	36,1/3
6) d:o	d:o	1	—	—	—	—	—	2/9	24/9		12	55	22,2/3
7) d:o	d:o	1	—	—	—	—	—	2/9	24/9		7	61	36,1/3
8) Nyodling för bret	d:o	1¼	100	2	1₈	—	—	2/9	24/9		11	58	48,2/3
				2	1₈	—	—	2/9	24/9		4	63	44,4/9
				2	3₀	—	—	2/9	24/9		8	56	16,2/3

Landtbruksskolan blef den 26 sistl. Juli inspekterad af Kongl. Landtbruks-Akademiens då t. f. sekreterare Herr Friherre C. A. Hermelin. De wid tillfället lemnade 18 rdr rmt hafwa tilldelats lärlingen Silfwerbrand.

Afwa Landtbruksskola i Januari 1874.

Sixt. Axel Fogelmark,
Landtbruksskolans föreståndare.

(Bil. C.)

Till Norrbottens läns Kungl. Hushållningssällskap!

Kallad att tillhandagå länets innewånare med råd i kreatursskötsel, mejerihandtering m. m. anlände jag till Lule i början af Augusti och uppehöll mig inom länet till början af September. Öfwer den werksamhet jag under denna tid fått ådagalägga har jag härmed äran afgifwa redogörelse.

De ställen jag besökte woro följande: Persö, Börjeslandet, Rutwik, Antnäs, Ersnäs och Ahlwiks byar, enligt anwisning af Kyrkoherden Englund i Gamla Lule; Harads, Swartlå, Bredåker och Skatamarks byar, efter anwisning af Direktör Westberg i Boden, samt Roswik, Portsnäs och Sjulsmarks byar, enligt resetur uppsatt af Öfw.-löjtnanten m. m. von Rehausen.

På de flesta af dessa ställen höll jag föredrag för sammankallad, stundom ganska talrik och tacksam menighet. Under dessa sammanträden har jag, — utgående från nödwändigheten att i tid tänka på huru landtmannen bör ställa och ordna då skogen eller de deraf uppstående arbetsförtjenster taga slut, att icke då nöd och swåra förhållanden måtte inträda, — framställt frågan, huru skall i en mähända icke aflägsen framtid jordbrukaren i de norra delarne af landet **kunna förskaffa sig nödig penningeinkomst?**

Derefter har jag fäst uppmärksamheten på kreaturens afkastning, eller hurudan den bör wara då kreaturen i och för sig äro goda och wäl underhållne. I detta sednare fall har jag antagit, att ett godt och wäl skött nötkreatur bör årligen lemna 5—600 kannor mjölk. Dessa efter ett pris af endast 16 öre per kanna, lemna en afkastning af 80—100 rdr årligen pr ko. Detta är också den afkastning man bör beräkna

af hwarje kreatur, ware sig man äter upp eller säljer mjölken, ja många kor en jordbrukare föder, så många hundrade rdr bör han äfwen anse sig ega i inkomst. **Mjölken måste betraktas såsom penningar,** och genom densamma kan och bör man förskaffa sig nödig penningeinkomst.

Jag wisade widare huruledes den mindre jordbrukaren dock i hemmet swårligen kan tillgodogöra sig mjölken, eller kan förwandla den i penningar, äfwen om husmodren är wäl kunnig och sparsam, ty det ligger i sakens natur, att intet eller föga kan åstadkommas af en liten qwantitet mjölk; den förspilles derföre wanligen. En enda kanna mjölk inbesparad om dagen, gör emedlertid efter 16 öre per kanna omkr. 60 rdr per år. Till jordbrukarens hjelp har man derföre börjat anordna s. k. **hymejerier** der mjölk från flera håll och i små qwantiteter mottages. Först genom dylika mejerier eller uppköpningsställen erhåller mjölken sitt rätta wärde, eller blir det möjligt för landtmannen att taga reda på kreaturens afkastning. Icke destomindre har anordningen af dylika mejerier mångenstädes mött motstånd, emedan allmänheten till börja med tyckt sig erhålla alltför ringa betalning för mjölken, mot hwad den hört att en eller annan kanna stundom betalts i städer eller orter der tillgången på mjölk warit ringa. Mejerierna i Norrbotten kunna t. ex. troligen till börja med ej betala mer än 16—17 öre per kanna mjölk, men jordbrukaren bör dermed wara nöjd. Landtmannen bör söka att uppdrifwa sina kreaturs afkastning eller deras mjölkningsförmåga genom urwal och genom riklig utfodring, då han, som wi redan nämnt, bör erhålla en afkastning af hwarje ko uppgående till 100 rdr årligen efter 16 öre per kanna. Will landtmannen upptwinga priset å mjölken wid mejerierna, bära sig ej dessa, och jordbrukaren går då förlustig den säkra och stigande winst de under andra förhållanden böra lemna.

Landtbrukaren bör för öfrigt sjelf wara delegare i mejeriet, då han kan se huru detsamma lönar sig, och han kan då under gynnsamma förhållanden erhålla en högre betalning för mjölken än han till börja med räknat.

Huruledes dessa mejerier skola anordnas berörde jag ej i mina föredrag, då denna fråga skall wara öfwerlemnad till en komité i Norrbotten, hwars utlåtande ej ännu är inkommet. För min enskilda del anser jag dock, att å ställen der icke några större mejeribolag kunna åstadkommas, hwilka eller hwilket uppköper mjölk per kontant, låter det sig ganska wäl göra, att uppsätta mindre bolag der alla leverantörerne äro delegare och behöfwes härtill endast ett ganska obetydligt för-

lagskapital för att betala mjölken månadtligen, äfven under mjölkmånaderne, då mejeriets produkter måste magasineras. Wid de jemnanträden jag hållit, hörde jag endast nisa nyttan af, och ensthvärdheten af, att åstadkomma mejerier till allmänhetens nytta, och tror jag mig äfven häruti till en del hafwa lyckats, då man mångenstädes lynes hägad att göra försök med dylika mejerier. Bland de ställen jag besökte anser jag Esnäs, Persön och möjligen äfven Statmarks byar, wara de för dylik anläggning lämpligaste.

Sedan jag sökt wisa mejerienas nytta, ingick jag i redning, såsom den för orten så wäl lämpligaste, som minst kostnamma, och gaf wid desta tillfällen råd så wäl wid mångas gräsvallars anläggning, underhåll och förädling, som ock i fodrets ändamålsenliga behandling och förwaring, delar af jordbruket som i Norrbotten synas temligen förbisedda.

Mejerihushållningen berörde jag wid sammanträdena högst obetydligt, emedan jag anser det föga wärdt möda att tala om denamma. Skall någon förbättring eller förändring derwidning på samma gång som den muntliga förklaringen ega rum, och dertill egde jag nu ej tillfälle, då för den praktiska undervisningen omöjligen minst 1 dygns förberedelser äro af nöden, och desta wore mig ingenstädes beredde.

Ett sammande är kan mångända, om Kongl. Hushållningssällskapet så önskar, min werksamhet på annat sätt anordnas, och torde då en annan tid än den i år, för länet wara lämpligare wid undervisning i kreaturssjukdomar och fodervård, emedan under den tid jag nu wistades i länet war allmänheten till stor del hindrad genom flotter och äfwen förd.

Wetteräs den 5 Dec. 1873.

Wördsammeligen

Fr. Tederborgh,
Statsagronom.

Berättelse öfwer werkställda agronomiska förrättningar inom Norrbottens län år 1873.

Requirent.	Förrättnings-ställe.	Antal förrättnings-dagar.	Uppgjord plan för: Sandkning till wexelbruk.	Myrutdikning: för beredning till odling.	Myrutdikning: för fredande mot frost.	Sjösänkning och berörd genom lamnen areal.	Ängs-wattning.	Summa qvadratrefwar.
Byamännen	Pitholms by	5	—	$917_{/70}$	$646_{/20}$	——	—	$1,563_{/90}$
Kronolänsman A. G. Burman	Bonäs	1	$28_{/00}$	——	——	——	—	$28_{/00}$
Byamännen	Ahlwiks by	10	—	$4,522_{/20}$	$2,253_{/80}$	——	—	$6,776_{/00}$
J. Johansson m. fl.	Saokulajärwi	2	—	——	$842_{/70}$	$322_{/76}$	—	$1,165_{/40}$
E. Johansson Lanto	Jounsuando	2	—	——	$113_{/50}$	——	—	$113_{/50}$
J. O. Utterström m. fl.	Niemis by	3	—	$500_{/00}$	$525_{/10}$	——	—	$1,025_{/10}$
P. A. Brännström	Sewitsnäs	1	—	——	——	$112_{/00}$	—	$112_{/00}$
J. Lindqwist m. fl.	Nartijärwi	7	—	——	$2,511_{/00}$	$748_{/00}$	—	$3,259_{/00}$
Byamännen	Holmträsk	3	—	$69_{/20}$	$697_{/60}$	——	—	$766_{/80}$
J. A. Rönnqwist m. fl.	Mänsby by	2	—	——	$300_{/00}$	$27_{/20}$	—	$327_{/20}$
Bruksförwaltar V. Krook	Gyljens bruk	3	—	——	——	——	$100_{/00}$	$100_{/00}$
J. Carlsson m. fl.	Landsjerf	2	—	$126_{/80}$	$821_{/20}$	——	—	$948_{/00}$
J. E. Ersson	Sanningslandet	2	—	$200_{/00}$	$259_{/20}$	——	—	$459_{/20}$
Kapiten C. Bergman	Puottaure by	4	—	——	$1,217_{/00}$	$1,713_{/00}$	—	$2,930_{/00}$
J. Henriksson m. fl.	Maudjerfsträsk	2	—	$500_{/00}$	$600_{/00}$	——	—	$1,100_{/00}$
C. J. Lidman	Åselet	2	—	——	$160_{/00}$	——	—	$160_{/00}$
Byamännen	Sikuäs by	4	—	$184_{/00}$	——	$633_{/20}$	—	$817_{/20}$
Bruksförwaltar V. Krook	Kolujerf	1	—	——	——	$170_{/00}$	—	$170_{/00}$
J. Nikamaa m. fl.	Wähäjärwi	2	—	——	——	$686_{/00}$	—	$686_{/00}$
E. Nuoxojärwi	Nuoxojärwi	2	—	——	——	——	$336_{/00}$	$336_{/00}$
Byamännen	Matojärwi	2	—	——	——	$266_{/30}$	—	$266_{/30}$
D:o	Wuomajärwi	2	—	——	$750_{/00}$	$467_{/80}$	—	$1,217_{/80}$
	Summa	64	$28_{/00}$	$7,019_{/90}$	$11,697_{/30}$	$5,146_{/20}$	$436_{/00}$	$24,327_{/40}$

Kalmar den 21 December 1873.

Henr. Magnét.

(Bil. E.)

Åminne.

Till Norrbottens läns Kungl. Hushållningssällskaps Förwaltningsutskott.

För förlidet år får undertecknad ödmjukligen aflemna nedanstående berättelse från Åminne försöksfarm:

Oaktadt 1872 års knappa fodertillgång, kunde kreaturen stallfodras till den 4 sistl. Juni; men grannarne hade redan 8 dagar tidigare utsläppt sina kreatur.

Fastän sistliden wår och försommar war ganska torr lemnade dock lindorna cirka 12 storskrindor mera hö än föregående år; så att cirka 7,600 lisp. trädeshö bergades; men den s. k. elfslättern wid Bodingsträsks- och Urstjernselfwarne gick till största delen förlorad under flottningen för både mig och torparne. Torparen Lund förlorade allt sitt hö, cirka 6 skrindor, och Lundqwist hälften eller 3 skrindor. Hr Kapten Bergman har wäl lemnat såsom skadeersättning 15 rdr till den förre och 10 rdr till den senare; men härmed äro de naturligtwis ej belåtna. Ehuru jag wet, att Bodträskfors bolag har fri flottled genom Åminne egor under den tid Swartlå stockfångstskog eger bestånd, så anhålles likwäl det Patron Hummel widtalades att lemna full skadeersättning eller ytterligare 45 rdr till Lund och 20 rdr till Lundqwist, efter 10 rdr pr skrinda. Torparne måste hafwa skadeersättning; men lika obilligt är det om Hushållningssällskapet eller jag skall godtgöra densamma.

I anseende till den misshyunande wäderleken på efterssommaren blef bergningen betydligt kostsam och fodret af mindre god beskaffenhet; ty tillräckligt arbetsfolk stod ej att få till något pris. Önskligt wore derföre om Förwaltningsutskottet wille anskaffa en skördemaskin, och jag antingen finge betala arrende eller under de 3:ne återstående åren af arrendet afbetala $^1/_3$ årligen på densamma.

Rågsörden lemnade 24 tunner efter 6 tub.-fots utsäde på 4 geom. tunland; men kornutsädet (1 tunna) kunde ej wertställas förrän omkring 10 Juni; men dels för den sena sådden, dels för det swåra bergningswädret blef derpå total misswärt. Förliden sommar gödslades och besåddes 6 geom. tunland med 12 tub.-fot råg, hwilken på hösten syntes ganska lofwande.

För närwarande födes 2:ne hästar, 14 kor, 3 tjurar och 2:ne qwiger samt 18 får.

Förliden wår köpte 30 st. jordbrukare i orten gräsfrö härstädes, och ett wida större antal har till wåren betingat dylikt, hwaraf synes, att foderodlingen wid Åminne werkat godt och fördelaktigt bland allmogen.

På senhösten emottogos 8 säckar artificiella gödningsämnen; men sändningen anlände så sent,*) att någon gödning ej kunde ske, dels i anseende för blåsig wäderlek, dels war jorden redan frusen och snöbetäckt; men första passande wårdag skall gödning werkställas, och derefter lemnas uppgift på blandningsförhållanden, areal, jordmån och för hwilka wäxter som begödslas.

Åminne den 20 Januari 1874.

J. F. Sandstedt.

(Bil. F.)

Kort sammandrag af slöjdlärarens werksamhet 1873.

Wid Afwa Landtbruksskola började en kurs i korgmakeri den 16 Dec. 1872 och fortgick oafbrutet till den 12 April 1873, då den afslutades med uppwisning i Lule g:la stad. Besöktes af 21 lärjungar, till det mesta fullwärta karlar, af hwilka gjordes åtskilliga arbeten, såsom soffor, hwil-, skrif-, dame-, sals-, gung- och barnstolar; pappers-, barnwagns-, bär-, mat-, pirat- m. fl. korgar m. m. m. m., af sådan beskaffenhet att de lätteligen kunde uthärda en jemförelse med hwilka fabriksarbeten som helst.

I Öjebyn började kursen den 1 Maj och fortgick till den 30 Juni 1873. Besöktes af 16 lärjungar, de flesta små och dessa mycket ojemt; de sista dagarne i Juni saknade jag ofta alla lärjungarna, hwadan jag ansåg det omöjligt att fortsätta. En och annan gjorde dock nöjaktiga framsteg. Fattas blott håg att på egen hand fortsätta och öka kunskaper och färdighet.

I Juli besöktes närmaste byarna för att uppmuntra till fiskodling, och höllos för detta ändamål sammanträden med

---

*) Afsändningen skedde i September, då jorden icke kunde wara frusen, icke ens å Åminne. **Sekret. anm.**

byamännen i Trundön, Roswik, Håkansön, Sikfors och Elfsbyn. På anmodan af Inspektor Nyström i Piteå besöktes Fällforsen och utsågs lämplig plats för anläggande af anstalt för kläckning af larrom. Någon sådan blef dock, af för mig okända skäl, ej anlagd. Förslag wäcktes att förmå Böhle, Annemark, Sikfors och Elfsbyn att antingen anlägga anstalter hwar för sig, eller ock alla gemensamt, dock utan att nu lyckas winna tillräckligt antal deltagare för att i år komma till stånd. Dock hyses det hopp, att på ett eller annat sätt få larsiftet efter hela Pite elf ordnadt och i förening dermed en anstalt för kläckning af larrom uppförd.

Den 26 Okt. fick kallelse till Trundön, der byamännen gemensamt byggde anstalt för kläckning af sikrom. Den 5 Nov. lemnades dem underwisning i sättet att befrukta och nedlägga rommen.

Från Tallträsk ingick requisition om biträde dels för anläggning af fiskodlingsanstalter, dels ock några råd angående jordbruk, dock försent att då kunna uträtta något wäsendtligt.

Pite och Öjebyn den 17 Januari 1874.

N. Bondén.

(Bil. G.)

Till Norrbottens läns Kungl. Hushållningssällskap.

En sorglig erfarenhet har wisat, att antalet af lärlingar wid de flesta Norrländska landtbruksskolorna under de senare åren på ett betänkligt sätt aftagit. En skola, den wid Ope uti Jemtlands län, har för närwarande ingen lärjunge samt skolorna wid Nordwik i Wester-Norrlands län och wid Afwa i Norrbottens län ytterst få lärlingar. Endast Yttertafle landtbruksskola i Westerbottens län har det fulla, föreskrifna antalet lärlingar, för närwarande af något mognare ålder, då deremot annars, såwäl wid sistnämnda, som wid de öfriga Norrländska landtbruksskolorna, lärlingarne ofta warit mycket underåriga, såsom af 15, 16 och 17 års ålder, till följd hwaraf de efter wid skolorna genomgången lärokurs också utträdt i allmänna lifwet mindre mogna än önskligt warit.

Många sammwerkande omständigheter hafwa motwerkat dessa skolors utweckling och gagneligbet för jordbruket; och då

flertalet af dem nu synes hafwa att befara att i brist på lärjungar icke kunna fortsätta med sin werksamhet, så har Kungl. Landtbruks-Akademiens Förwaltnings-Komité, som det enligt Kungl. Brefwet den 12 Januari 1849 åligger att närmast under Chefen för Kungl. Civil-Departementet handhafwa öfwerinseendet och kontrollen öfwer landtbrukslärowerken, härmed welat till Hushållningssällskapet hemställa, hwilka åtgärder Sällskapet kan anse böra widtagas, antingen för att få skolan inom länet så ställd, att den kan uppfylla sitt ändamål och blifwa såsom sig wederbör besökt af ett så stort antal till mogna år komne lärjungar, som, enligt nådiga reglementet för de lägre landtbruksskolorna i riket af den 27 Mars 1863 afses att, med det till skolan lemnade statsanslag, wid densamma böra mottagas och underwisas; eller ock om de för bemälda ändamål anwisade statsmedlen skulle kunna på annat lämpligare sätt för tillgodoseendet af länets jordbruk anwändas. Särskildt anhåller Komitén, att Sällskapet behagade taga i öfwerwägande, huruwida det skulle wara lämpligt, att två eller flere af de norra länen förenade sig om en landtbruksskola, wid hwilken unge män, som det önskade, från de län, till hwilka skolan hörde, kunde få underwisning, samt om, i sådant fall, en del af de till landtbruksskolorna nu af statsmedel utgående årsanslagen med mera fördel skulle kunna anwändas antingen såsom bidrag till aflöning åt af Hushållningssällskapen för de särskilda länen anställda, kringresande underwisare uti jordbruk och boskapsskötsel, m. m., eller på annat för länets ekonomi gagneligt sätt.

Komitén anhåller att Sällskapet måtte, så fort ske kan, afgifwa utlåtande rörande förbemälda wigtiga angelägenhet.

Stockholm den 21 November 1873.

På Kungl. Landtbruks-Akademiens Förwaltnings-Komités wägnar:

Carl G. Mörner.

J. Arrhenius.

(Bil. H.)

Mejerikomiténs yttrande.

Till Norrbottens läns Kungl. Hushållningssällskap!

Sedan Kungl. Hushållningssällskapet beslutat utse en komité "med uppdrag att granska bolagsreglorna för Westerbottens Mejeriaktiebolag om de wore lämpliga för Norrbotten, samt afgifwa förslag till bolagsreglor för ett Mejeriaktiebolag äfwen i detta län", få undertecknade, utsedde komiterade, härmedelst afgifwa följande utlåtande och förslag i berörde afseende:

Beträffande lämpligheten för Norrbotten af den bolagsordning, som för Westerbottens Mejeriaktiebolag är gällande, tweka komiterade icke att uttala den åsigt att sagde bolagsordning wore fullt tillämplig och tillfyllestgörande äfwen i Norrbotten, **om** ett Mejeriaktiebolag härstädes kan komma att bildas. Men härmed står den frågan, huruwida tidpunkten för närwarande kan anses wara inne att med fördel kunna bilda ett sådant Mejeriaktiebolag i Norrbotten, i så nära sammanhang, att komiterade icke kunna underlåta att widröra densamma, om sådant ock må gå utöfwer deras uppdrag enligt deß ordalydelse. För att winna någon ledning för bedömmandet af denna fråga ha komiterade förskaffat sig underrättelser från åtskilliga håll samt tillgång till revisionsberättelsen öfwer Westerbottens Mejeriaktiebolags räkenskaper och förwaltning för år 1872, det enda år för hwilket revision hittills kunnat ske. Häraf inhemtas bland annat, att utgifterne icke obetydligt öfwerstigit inkomsterne så att förlusten under året utförts med icke mindre än 2,716 rdr 99 öre; och om ock antagas kan, att ett fördelaktigare förhållande hädanefter skall inträffa då de swårigheter, hwarmed en sådan rörelse under första året af deß tillwaro haft att kämpa, sannolikt alltmera öfwerwinnas, omkostnaderna förminskas samt tillwerkningens storlek och wärde möjligen ökas, så kunna komiterade icke undertrycka den tanken, att dessa siffror äro föga gynsamma för att **nu** kunna med hopp om framgång ifrågasätta bildandet af ett Mejeriaktiebolag härstädes, så önskligt det än wore att häruti erhålla ett medel för boskapsskötselns och mejerihandteringens höjande inom länet. Men desto större skäl synes derföre wara att, utan att förtröttas, framgå på den wäg, som hittills är beträdd och söka befrämja ändamålet genom premier, om ock förhöjda, för inrättande af särskilda mindre mejerier och genom

anslag till mejerinnors bildande och aflönande. Det skulle härwid säkerligen icke wara utan gagn, om medel funnes tillgängliga för att bekosta resor för mejerinnor, hwilka kunde så wäl hos enskilda personer som till samfälda byalag sprida kännedom om mjölkhushållning och smörberedning under en längre tids wistande på stället, samt derigenom, så att säga, bereda fältet för mejerihandteringens ytterligare utweckling ware sig wid särskilda fristående mejerier eller wid sådane, sammanförde under förwaltning af ett aktiebolag. Redan det korta besök af Herr Löjtnanten Cederborgh, som under förliden sommar bereddes några trakter af länet, synes förwisso icke ha warit utan frukt: på flere ställen wäcktes intresset för den wigtiga angelägenheten, men detta intresse måste hållas wid lif om det icke skall swalna eller rentaf undertryckas af den fortsynta föreställningen, att man har nog förtjenster och bergar sig godt ändå, utan att behöfwa på bästa sätt tillgodogöra ladugårdens afkastning.

Efter det komiterade sålunda, genom detta lilla afsteg från deras mera begränsade uppdrag, uttalat sin åsigt att inrättandet af ett Mejeriaktiebolag här i länet icke synes **för närwarande** hafwa någon utsigt att kunna genomdrifwas, men att man deremot icke bör upphöra att med alla till buds stående medel söka bereda fältet och befrämja mejerihandteringens fortgående utweckling, till deß en mera lämplig tidpunkt samt en mera spridd öfwertygelse och kännedom om de stora fördelarne af en ordnad mjölkhushållning må, såsom man hoppas, finna meningen allmännare mognad för åstadkommande af möjligast bästa åtgärder till ändamålets winnande, öfwergå komiterade till andra afdelningen af deras uppdrag, eller att "afgifwa förslag till bolagsreglor för ett Mejeriaktiebolag äfwen i detta län"; och då komiterade anse bolagsordningen för Westerbottens Mejeriaktiebolag fullt tillämplig och tillfyllestgörande i fall ett dylikt bolag härstädes kan komma till stånd, så få komiterade upptaga sagde bolagsordning såsom sitt förslag samt deraf härjemte öfwerlemna ett tryckt exemplar.

Slutligen få kommiterade, som ansett det wara af synnerligt intresse att wid inköp af grädde eller mjölk kunna ega någon ledning för bedömmandet af warans godhet, öfwerlemna uppgift å wigten af grädde och mjölk af olika slag och under olika perioder af deras förwaring enligt prof, som på anmodan blifwit med omsorg och beredwillighet anställde af Hr Ingeniören Ruuth wid Rutwiks mejeri. Om ock erfarenheten lärer ha wisat, att mjölkens wigt icke är en fullt tillförlitlig mätare af deß godhet eller gräddhalt, emedan många

omständigheter, såsom mjölkens olika temperatur, spädning med watten eller mjöl m. m. i större eller mindre grad uppställa wanskligheter, hwilka ännu icke kunnat undanrödjas, så synes dock som man af dessa prof skulle kunna hemta en ingalunda förkastlig ledning wid bedömandet af warans beskaffenhet.

Luleå i Januari 1874.

W. v. Rehausen.

J. E. Nyström. L. Ruuth. H. F. Bergström.

Uppgift på gräddans och mjölkens wigt i Luleå, Rutwik i April år 1873.

				sk.	ort	korn
1	kanna	halfsur eller syrlig 2 a 3 dygns gammal grädda . .		6	24	50.
1	d:o	sur	6 a 7 d:o d:o . .	6	27	—
1	d:o	d:o, under den sistnämnde, något mjölkblandad . . .		6	33	—
1	d:o	söt dygnsgammal grädda		6	28	—
1	d:o	söt grädda, blandad med 20 k.-tum skummad söt mjölk		6	30	—
1	d:o	nymjölkad mjölk		6	31	—
1	d:o	skummad söt mjölk		6	37	—
1	d:o	d:o sur d:o		6	37	—

Luleå i Maj 1873.

L. Ruuth.

(Bil. J.)

Wid upprättandet af widfogade tabell äro månaderna Oktober, November och December af ett föregående år sammanförda med Januari, Februari, Mars och April månader af löpande året och tillsamman uppförda såsom årets **vintermånader,** emedan temperaturen under hela denna tid antagligen inwerkar på wäxtligheten under den efterföljande sommaren; hwaremot månaderna Maj, Juni, Juli, Augusti och September, eller den egentliga wäxttiden, äro upptagne som årets sommarmånader.

Af tabellen inhemtas:

att medeltemperaturen för **alla 10 åren** warit: för wintern — 6,331 grader, för sommaren + 10,801 och för hela året + 0,844 grad.;

Luftens medeltemperatur för hwarje månad wid Luleå stad, enligt dagliga observationer kl. 6 f. m., 2 och 10 e. m. åren 1864 t. o. m. 1873.

(Celsii termometerscala.)

| Årtal för månaderna Oktob.-Novemb.-Decemb. | Vinter-månader. | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | | Sommar- eller Växtmånader. | | | | | | | | | | | | | | | | | | |

att medeltemperaturen för **wintern** warit högst 1869, och lägst 1865;
att medeltemperaturen för **sommarn** warit högst 1870, och lägst 1867;
att medeltemperaturen för **hela året** warit högst 1870, och lägst 1867;
att medeltemperaturen för Maj månad (såningstiden) war högst 1868, och lägst 1867;
att högsta wärmen under de 10 åren war rådande den 1 Juli, 3 och 9 Aug. 1870 + 27 grad.;
att kallaste dagen war den 24 Januari 1868 med — 40 grad.

Widare synes af tabellen under hwilka dagar högsta och lägsta gradtalet i hwarje månad observerats.

Följande utdrag af tabellen utwisar under hwilka år medeltemperaturen warit högre eller lägre än de 10 årens medeltemperatur, hwarwid bokstafwen **h.** betyder högre och **l.** lägre än 10-års-medeltemperaturen.

	Winter-månader.	Sommar-månader.	Hela året.
År 1864	h.	l.	h.
„ 1865	l.	l.	l.
„ 1866	h.	h.	h.
„ 1867	l.	l.	l.
„ 1868	l.	h.	l.
„ 1869	h.	l.	h.
„ 1870	h.	h.	h.
„ 1871	l.	l.	l.
„ 1872	h.	h.	h.
„ 1873	h.	h.	h.

Gillenas Årsberättelser.*)

Från Pite stads Gille.

(Af hr Telegrafkommissarien L. A. Ringius.)

1:o. **Jordbruket.** Höskörden war öfwer allt ymnig och owanligt rik. De som tidigt bergade gynnades af godt bergningswäder, hwaremot sednare på hösten mindre gynnsamt wäder inträffade, som förswårade den sednare höbergningen och äfwen i någon mån skadade grödan.

Sädesbergningen försiggick gemenligen under ganska miß-gynnsamma wäderleksförhållanden hwarigenom den annars allmänneligen goda och wackra grödan mer eller mindre skadades.

Potatisgrödan wisade sig allmänneligen till qwantiteten god, men till qwaliteten underhaltig, enär den allmänt befans angripen af den s. k. potatissjukan, som framträdt dels som torr- dels som blötröta. En ny potatissort eller den s. k. Amerikanska Rosenpotatisen, som från Landtbruksakademiens experimentalfält blifwit mig tillsänd har jag odlat under åren 1872 och 1873. Denna potatissort har af många blifwit högeligen prisad för tidighet, rik bördighet och godhet, andra hafwa wisserligen erkänt deß twänne förstnämnda egenskaper men förklarat den mindre god och på sin höjd tjenlig till boskapsföder; emedlertid finner man wid närmare aftgifwande och efterfrågan att denna potatissort allmänt berömmes äfwen för godhet der den odlats på sand eller lätt jord, hwaremot den icke tillerkändts något pris såsom god matpotatis der den odlats på styf lera eller dylika jordarter, deß tidighet och bör-

*) **Anmärkning**: Från Lule stads, Haparanda stads och Neder-Torne sockens, samt från Öfwer-Lule, Carl Gustafs, Arwidsjaurs, Enontekis, Juckasjerwi, Jockmocks och Gellivara socknars Gillen hafwa årsberättelser icke ingått.

dighet prisas emedlertid öfverensstämmande af alla. Potatisforten helt ny i Swerige såldes i wåras i Stockholm till sättpotatis till pris af 1 rdr kannan och af andra till 3 öre ögat, men torde kommande wår komma att säljas billigare. Min erfarenhet om densamma är följande: den är tidigare än någon hittills här på orten odlad potatissort, och wäl behandlad är den fullt matnyttig 5 a 6 weckor efter den blifwit lagd, förarne hafwa under de twänne år jag odlat denna potatissort blifwit mycket rika och smaken har warit den yppersta, isynnerhet sedan den förwarats någon tid in på wintren, då den wisat sig rikt mjölig; utseendet på den rå potatisen, som är wackert rosenröd, förwandlas dock genom kokningen och den wackert rosenröda färgen förbytes till en ful grå- eller blåswart, som wisserligen ej syns så alldeles aptitlig men som dock i intet afseende werkar menligt på smaken. Mångahanda har detta potatisens mindre wackra utseende efter kokning i någon mån förwillat omdömet och bidragit till att den af en och annan ansetts mindre god för bordet. Jag har funnit denna potatis i alla afseenden utmärkt, och för wåra norra orter öfwerträffas den helt säkert af ingen hittills känd potatisvarietet, hwadan goda skäl wore att få den allmänt känd och odlad i länet. Hos mig odlades den på mycket lätt med fin sand rikt blandad lera.

2:o. **Ladugården och boskapsskötseln:** Hästantalet har betydligt ökats och hästarne synas till någon del tränga bort nötboskapen eller bidraga till att boskapsstammen hos en och annan minskas, för att gifwa rum för de tillkomne sparr- och hjelkdragande djuren. Höpriserna, strax efter bergningen uppgående till 50 öre pr 20 skålp., stego i anseende till det ökade hästantalet snart till 75 öre och hafwa redan hållit sig wid detta. Mjölkpriserna som wisa tendens till stigning äro nu 33 a 35 öre pr kanna.

3:o. **Skogshandteringen:** Denna har tagit en förfärlig fart, är lik en framrullande lawin, som hotar förstöra allt i deß närhet och kanske wärst den allmänna moralen, som synes mer och mer wika bort för denna förfärliga framfart. Åkerbruket kämpar för sitt lif med detta förskräckliga onda, som bortröfwar den arbetskraft det så wäl behöfwer och lemnar åkrarne obrukade eller wanskötta; der de skötas sker detta med förlust tillfölje af de öfwer all reson uppjagade arbetspriserna. Höskördarne bortföras till skogarne för att der uppfodras, och der stadnar improduktif gödseln efter menniskor och dragare. Borta äro således härigenom armarne som skola bearbeta jorden och gödseln som borde gifwa must åt jorden.

4:o. **Binäringar:** Det öfwerhandtagande skogsraseriet twingar alla sådane att ligga nere hwilande för att afwakta bättre tider.

5:o. **Sparsamhetsinrättningar och skolwäsendet:** I Norrbottens läns sparbank äro under året insatte omkring 80,000 rdr och uttagne 24,415 rdr.

Folkskolorna äro två, en för gossar, en för flickor, ingendera emottager barn för första underwisningen och ingen småskola finnes, bristen härpå gör sig högst kännbart förnummen, och äfwen de bättre lottade som både wilja och kunna betala för sine barns underwisning hafwa mycket stora swårigheter att kämpa emot för att åt sine barn få den första underwisningen. Lätt kan man föreställa sig att när äfwen den förmögne har att strida emot werkliga swårigheter för att inom samhället få detta behof någorlunda tillfredsställdt, då skola för den fattige nästan oöfwerstigliga swårigheter möta. Förhållandet är nästan olidligt och kräfwer att ofördröjligen afhjelpas. I twänne föregående årsberättelser har jag påpekat samma förhållande.

6:o. **Tjenstefolkets löner:** Dessa uppgå allmänneligen till 300 rdr för dräng i husbondes kost och 60 a 100 för piga i dito. Stat för dräng beräknas motswara ett penningewärde af öfwer 300 rdr.

Från Pite sockens Gille.

(Af hr Ingeniören J. E. Sandström.)

Pite sockens Hushållsgille, som härmed meddelar sin årsberättelse får i främsta rummet wördsammast tacka den hittills, under en följd af år, warande gillets ordförande Herr Öfwerste-Löjtnanten och Riddaren W. von Rehausen, men hwilken nu afsagt sig ordförandeskapet, för det nit och förtjenstfulla sätt hwarmed han ordnat och ombestyrt gillets angelägenheter samt ock i synnerhet för de wärdefulla grunderna till gillets statistiska uppgifter, hwilka under hans ordförandeskap tillkommit.

Under sistlidne winter blef Pite rikare än wanligt försedt med snö och drygare än någon af de andra kommunerna inom länet. De 6 till 8 fot höga drifworna in i Maj månad återförde minnet till 1867 års owanligt sena wår och derpå följande misswäxt; men drifworna smälte hastigt och derunder,

emedan snö täckte marken tidigt hösten 1872, fans ingen eller obetydlig kåle. Sådden kunde derföre ske i wanlig tid eller i början af Juni. Och derpå följde en den wackraste sommare wi på länge haft, högst gynnsam för wärtligheten: wärme och små omwäxlande regnskurar, så att landtmannen hade de bästa förhoppningar om en rik skörd och den äldrige talade om och gjorde jemförelser med ryssåret 1809 då äfwen allt wärte hwad wära kunde. Första twenne weckorna af bergningstiden woro äfwen gynnsamma, men jordbrukarens armar woro allt för få att under denna tid medhinna mera af slottern än några mindre starrängar. Derpå följde regn och ju längre det led på tiden deßmera regn. Den eljest rika skörden blef deraf mycket skadad och är det antagligt att cirka 20 procent gått förloradt af wärdet under torkningen, såwäl af foder som säd. Äfwen inträffade wid tiden för upptagningen af potatis brand i potatiskålen, så att hwarhelst man passerade igenom byarne denna tid, kändes i luften den med swampämnet följaktliga egna widriga lukten. Kålen afskars wisserligen i tid på en del land, men ware sig att denna försigtighet ej war nog allmän och i god tid werkställd eller att frisk potatis i förening med redan skadad i förwaringsrummen sammanblandades, så finnes knappast en enda gård som ej har af torröta mer eller mindre skadad potatis. Uti goda fukttria källare uppgifwes det, har förwandlingen dock ej widare utwecklat sig. Den skadade potatisen, som fått komma swin och nötboskapen till gode, uppskattas minst till 50 procent.

Utan minskning efter dessa uppgifne procenttal wisar sig årets skörd, enligt den statistiska tablåen som härmed följer, wara följande:

För råg 15 kornet,
„ korn 7 d:o,
„ potatis 10 d:o.

Blandsäd och hafra ehuru litet odlade hafwa äfwen gifwit god afkastning.

Hampa tyckes utränga linet, ty detta år finnes få exempel på deß odlande, då deremot hampan blifwit mera allmän ehuru på små jordstycken — af 17,5 och 20 qvadratstångers yta, för hwarje hemman eller gård, — hwilka gifwit god afkastning.

Ladugårdsskötseln och **ladugårdsprodukterna** hafwa under året fått träda tillbaka för skogshandteringen, och nötboskapens antal har både minskats och fått sämre foder än förr, för att lemna rum och bättre foder åt de många hästar som, utom kommunens egna, från andra orter blifwit inköpta och hwilka

för träwaruhandteringen warit behöfliga. För samma behof eller matsäckandet i skogarne egentligen hafwa äfwen swinkreaturens antal under året betydligt ökats.

Binäringen: fiske, tjärubränning, skogsafwerkning m. m. Såwäl fisket som tjärubränningen har under året idkats af färre antal personer än förr, emedan träwaruhandteringen, hwilken warit den mest lönande bland alla ortens näringar, behöft alla de armar och krafter som warit att tillgå. Aldrig hafwa heller skogarne blifwit så hårdt anlitade som under detta år. Många hemman, att icke säga hela byar, wid flodbelen och kustlandet, hafwa redan till den grad afwerkade skogsmarker att derå wäl kan finnas wedbrand, till husbehof, men nätt om gärdselwirke och alldeles icke erforderligt hustimmer. — Om fisket serskildt, må likwäl nämnas att här är i fråga bildandet af ett bolag för odling och fångst af lax.

Hushållningssällskapets har ej eller, till följe af ofwannämnde förhållande med skogshandteringen, fått någon tid öfrig till sin utöfning. Dermed har till och med gått så långt att Slöjdläraren Bondén, hwilken skulle på Hushållningssällskapets bekostnad meddela underwisning i korgmakeri, sistl. Juni måste inställa sin kurs i brist på elever och hwilka wäl ej saknade intresse för saken, men tid.

Någon förbättring af åker och äng under året har ej eristerat, heldre försämring, emedan, efter hwad förut är nämndt, skogsrörelsen dertill hindrat och de nyodlingar som tillkommit härledas nästan uteslutande från fullgörandet af odlingsbrist på kronoinbyggen för att kunna skattelösas och derigenom erhålla fri afwerkningsrätt å skogen.

Att jordbrukaren haft swårt reda sig under dessa i öfrigt goda penningetider må synas af följande förr icke wanliga, men nu gängse aflöningar och priser på dagswerken utan kost, nemligen: för man, såwäl under winter- som sommarmånaderna 2:50 a 3 rdr och på ackord till 4 a 5 rdr samt derutöfwer; häst och karl 5 a 10 rdr om dagen och exempel finnes äfwen på 15 a 20 rdr, här wid lastageplatserna. Swinsdagswerkena hafwa mindre höjts och varierat emellan 1 och 2 rdr. Sjunnerbet dränger men äfwen piger har warit ondt om att få, och deras löner jemte kost och mer än wanliga friheter hafwa varierat emellan 150 och 300 rdr för de förre och 50 till 100 rdr för de senare.

En slotter- och skördemaskin är af Herr Winroth på Lugnet införskrifwen och i sommar begagnad, samt synes tillwinna sig förtroende, så att deß antal troligen kommer att ökas om ock i något mer eller mindre förändrad konstruktion.

Som det alltid blir af stor wigt att på billigaste och bästa sätt skydda sädesgrödan under torkningen, må här nämnas ett enkelt sätt med anordnande af **häßjor,** hwilket under sistlidne år blifwit begagnat i Byn och som rätt wäl tyckes uppfylla sitt ändamål: att wäl och säkert skydda säden emot regnskada och tillika påskynda torkningen. Anordningen är som följer:

Loge af wanlig rundloges höjd, med twenne bottnar, är wänd med ena gafweln twert mot södern och plaserad eljest med fritt läge för solen. Ifrån denna gafwel utgå twenne wanliga, cirka 10 fot åtskilda, häßjor jemnbreda och paralela med logens takås på hwilken, erforderligt förlängd samt på häßjestolparne, ett med logen gemensamt wanligt tak hwilar. Detta är hela inrättningen, som ej tager sig illa ut, och derjemte i höst wisat den praktiska egenskapen, att då grödan på snesor och andra wanliga häßjor blifwit illa regnskadad, så har den uti dessa häßjor warit fullkomligt skadefri samt fortare fått inladas.

Då det sätt som begagnas på wissa hemmän, å skilda trakter inom Norrbotten att ria grödan är ganska dyrt och derjemte förenadt med åtskilliga olägenheter, så torde ofwannämnde enkla och billiga sätt att anbringa häßjor böra föredragas framför rior och sålunda wara förtjent af uppmärksamhet och rekommendation.

Ekonomiska ställningen inom socknen i afseende på peningeställningen är hwad man kan säga utomordentligt god, emot hwad den förut warit och har densamma nästan uteslutande uppkommit igenom de gynnsamma träkonjunkturerna. Fara är dock att dessa tillgångar lika hastigt som skogen förswinna och mähända ej brådare återkomma än den i återwäxt.

Kommunikationerna. Med lands- eller häradswägarne inom kommunen blir någorlunda wäl beställdt, då ändtligen, efter hwad som är att hoppas, sista wägsträckan eller föreningslänken emellan Arwidsjaurswägen och gamla häradswägen blir bryten och färdig. Med byawägarne återstår dock mycket att önska både till brytning, dikning och underhåll.

Trenne ångbåtar sysselsättas inom skärgården med bogseringar, men ännu saknas någon för regelbunden gods- och persontrafik, som dock tyckes kunna blifwa både lönande och behöflig. Wid den yttra större kommunikationen återstår också mycket ännu att önska. Ty all export bedrifwes nästan uteslutande af främmande fartyg. Hwilka kapitaler och hwilken rörelse skulle ej komma orten och landet till godo om den fullgjordes något så när af egna fartyg!

I afseende på **skolwäsendet** må nämnas att de flesta byarne inom socknen nu bafwa serskildt uppförda rymliga och

kens Hushåll

et af		Skördebelopts slut underhållne							
Potatis.	Hampa.	Råg.	Korn.		Ungnöt under 2 år.	Får.	Getter.	Swin.	Renar.
		Tunn							
300	12	3,600	26,600	Sk	00	800	7,800	350	500	—

fwit såsom odlad jord uti dessa mycket lindor finnas som wanliga

lönerna icke lönar sig.

Trädgårdsstötseln befinner sig på samma ståndpunkt som förr. Inom denna gren af landtbruket är Veterinärläkaren

Statistisk uppgift från Piteå socknens Hushållsgille för år 1873.

Kommunens mantal	Antal		Hela egovidden.	Deraf				Odlad egovidd använd till						Hela utsädesbeloppet af					Skördebeloppet (utan utsädesafdrag).						Antal vid årets slut underhållne								
	Beräkningsdelar.	Jordägarhushåll.		Tegar, hamnar och fädjord.	Äfter och annan odlad jord.	Naturlig äng.	Kultiverade ängar.	Höstråg.	Vårråg.	Potatis.	Gröna och andra foderväxter.	Trädgård.	Summa.	Råg.	Korn.	Hafre.	Potatis.	Summa.	Råg.	Korn.	Hafre.	Potatis.	Hamnar.	Gröna och andra foder-växter.	Hästar öfver 3 år.	Hästar under 3 år.	Oxar.	Tjurar.	Kor.	Ungnöt 1 till 2 år.	Får.	Getter.	Svin.	Renar.
				Tunnland.				Tunnland.						Tunnor.					Tunnor.					Centner.										
173,806	1,220	350	704,960	40	14,500	41,200	649,220	378	2,613	217	12	10,890	450	240	3,800	100	1,300	12	3,600	26,600	Skördad grön.	13,000	54	640,000	1,400	140	12	90	4,000	800	7,800	350	500	—

Anmärkning. Efter upplysning af Herr Öfverste-Löjtnanten von Rehausen lärer förut endast den årliga besådda jorden blifwit såsom odlad jord uti dessa uppgifter intagen. Kändt är likwäl att ungefär tre gånger så mycket linder finnas som wanliga öppna återjorden.

Som det alltid blir af ſtor wigt att på billigaſte och bäſta ſätt ſkydda ſädesgrödan under torkningen, må här nämnas ett enkelt ſätt med anordnande af [illegible]

[illegible] rörelſe ſkulle ej komma orten och landet till gode om den fullgjordes något ſå när af egna fartyg!

I afſeende på **ſkolwäſendet** må nämnas att de flеſta byarne inom ſocknen nu hafwa ſerſkildt uppförda rymliga och begwäma ſkolhus, hwilka äfwen innehålla rum för läraren.

Om jordbruksprемiefonden ſaknas kännedom till kaſſa och ſtällning till följe af ej ännu gjord redowiſning.

Inhyſingarnes ſtällning är för närwarande oberoende och god, och deras antal är i ſtark tillwäxt utan att räcka jordbrukaren hjelpſam hand, ty den ſednare förmår ej fylla de anſpråk i betalning, ſom honom förutan preſteras. Den löſa befolkningen har i wiſſa byar äfwen ökats dermed att ynglingar hwarför ſig legt ſig piga och på ſå ſätt formerat hushåll och hjonelag. Äfwen torde det härtill nämnas att giftermål och bröllop ſke i ſtor ſkala.

Från Neder-Lule ſockens Gille.

(Af hr Kyrkoherden J. A. Englund.)

Af trägna göromål förhindrad från att afgifwa en omſtändigare berättelſe rörande förhållandena inom Neder-Lule Hushållsgille, ſer jag mig nödſakad att inom några få rader ſammantränga det meddelande, ſom mig åligger.

Jag går ſåledes genaſt till den wigtigaſte punkten i detta meddelande eller redogörelſen för ſkördens beſkaffenhet, af hwilken wälſtändet och den ekonomiſka utwecklingen äro i ſå hög grad beroende. Äfwen i år kan denna redogörelſe lemnas utan den nedſlående tanken på ſwikna förhoppningar och mer eller mindre allmän nöd. Med tackſamhet till Honom, ſom wärten gifwer, får jag nämna, att ortens hufwudſäde, **kornet,** gifwit fullt medelmåttig afkaſtning, **rågen** något ſämre i följd af briſtande torkwäder på höſten, **hafren,** ſom dock litet odlas, god, **potatis** mindre än medelmåttig, emedan den på flera ſtällen warit angripen af torröta, ſamt att **höſkörden** blifwit god, ehuru några jordbrukare, ſom icke begagnat häſſjor, fått höet ſkadadt af det ymniga regn, ſom utmärkte ſtörre delen af ſiſtl. års ſommar.

Odlingen af lin och hampa befinner ſig i tillbakaſkridande, af orſak att denna odling under nu warande ſtegring af arbetslönerna icke lönar ſig.

Trädgårdsſkötſeln befinner ſig på ſamma ſtåndpunkt ſom förr. Inom denna gren af landtbruket är Weterinärläkaren

Jacobsen den som mest utmärkt sig genom skicklighet och lyckliga resultat af sina bemödanden.

Nyodlingar hafwa wisserligen egt rum äfwen det år denna berättelse afser, men i mindre grad än under de förra åren. Mark, som kunnat genast upplöjas, har här och der blifwit lagd under plog, men der uppbrytning med handkraft warit af nöden, der hafwa odlingsföretagen alldeles uteblifwit. Orsaken härtill är att söka i de höga dagswerkslönerna eller med andra ord den hejdlösa skogsköflingen, till hwars frukter hörer äfwen den, att den hindrar landet från att bära all den frukt det kan och bör. — Den som werkställt de största nyodlingar på senare tider är Afwittringslandtmätaren Ruuth i Rutwik.

I afseende på ladugårdsskötseln är förhållandet detsamma som föregående år. Likaså, när fråga är om häststafweln. Således eger i dessa hänseenden ett, om än sakta framåtskridande rum.

Laxfisket har warit medelmåttigt i allmänhet, wid Gäddwik godt. I öfrigt torde fisket hafwa warit någorlunda.

Skogsafwerkningen har tagit synnerligen stark fart, sedan man börjat hugga 4-tums sparrar. Förstörelsen wandrar nu fram bland ungskogen till en omfattning, som wäckt bekymmer hos flertalet af befolkningen och icke minst ibland de mera tänkande af allmogen. Men under det bekymren höras uttala sig, går yran fram sin breda wäg, utan att hejdas af någon eftertanke hos dem, som sätta henne i gång. Man säljer sina skogsalster utan att tänka på att i framtiden tak öfwer hufwudet och nödigt bränsle kommer att saknas. Stundens winning har gjort mången skogsegare blind för framtidens faror. Dock hafwa några warit twungna att upplåta sin skog till sköfling, af den i sistl. års berättelse angifna orsaken, att den i alla fall skulle blifwit afwerkad till winst för andra, icke så mycket derföre, att nu mera begreppet eganderätt, i fråga om skog, är ett dödt begrepp, utan emedan egennyttan skaffat sig en sorglig öfwerwigt öfwer sammwetet.

Hemslöjdens ståndpunkt är den samma som sistl. år.

Under årets lopp hafwa twenne slotter- och lika många strumpstickningsmaskiner blifwit införskrifna. Ett steg är således taget att något mer än förr hemta gagn af de mekaniska hjelpmedel, som wår uppfinningsrika tid erbjuder den ekonomiska werksamheten.

Inhyseswäsendet tyckes hwarken gå tillbaka eller framåt. Under tidsförhållanden, som i främsta rummet äro gynnsamma för den lösa befolkningen kan man ej wänta, att denna skall

finna sig bergad att fästa sig wid jorden helst när denna del af socknens inwånare under föregående fattigwårdslagstiftning want sig att lita på kommunen, då under wißwärtär och dåliga konjunkturer de egna tillgångarne tryta.

I anseende till förutnämnde gynsamma beskaffenhet hos tidsförhållandena borde det ekonomiska framåtskridandet wara betydligt, allra helst för inhysesmännen. Men dessa synas i allmänhet icke mycket tänka på att andra tider kunna komma med helt andra konjunkturer. Större delen låter ej de rikliga arbetsförtjensterna blifwa till winst för framtiden. Den ekonomiska behållningen blir i allmänhet ingen, men den moraliska förlusten stor. Wanan att lefwa i dryckenskap och lättsinne tilltager och när hårda tider inträffa, kommer man sannolikt att lika obeswärad som förr ropa på hjelp af kommunen. — Beträffande jordbrukaren, har hans ekonomiska ställning i betydlig mån förbättrats, ändock tiderna för denna del af befolkningen wißt icke warit så goda som för inhysingarne, hwilka lärt sig sätta så högt pris på sitt arbete och så lågt på sitt framtida oberoende. — En lycklig följd af den i allmänhet goda penningtillgången är, att kommunen kunnat betala sina skulder och således de kommunala debetsedlarne sänka sina slutsiffror med en tredjedel, en förminskning i utgifter, hwilken är så mycket mer att wärdera, som den för näftan alla kommunens medlemmar är den enda.

Oaktadt kronobetjeningens nitiska bemödanden, fortfar lönkrögeriet att sprida omkring sig moraliskt elände och ekonomist skada. Tillsättningen af en mängd bränwinsfiskaler, hwarom sistl. år ordades, har icke egt rum, i anseende till den ordinarie åklagaremaktens bristande förtroende till befolkningens pålitlighet i de byar, der ifrågawarande samhällsanda synnerhet innästlat sig. Hela planen hwilade på förutsättningen af omutlig rättskänsla och strängt ordningssinne hos dem, hwilka skulle emottaga uppdraget. Är förhållandet werkligen så, att misstroendet eger den grund, som naturligtwis nämnde förutsättning då saknade; hwilar det moraliska fattigdomsbewis man welat gifwa wissa byars befolkning, på werklighetens grundwal, så wore förhållandet mycket sorgligt. Det torde dock wara af nöden, att man icke i denna fråga förhastar sig med sitt omdöme. Det är åtminstone förlåtligt, om man, i stället för att tro det wärsta, hoppas det bästa.

Från Råne sockens Gille.

(Af hr Inspektor A. Sjöstedt.)

Wären kom sent och jorden war ej särdeles tjenlig för säddens werkställande, en allmän tanke war rådande, det ett mißwärtår war att motse.

Wårarbetet kunde ej börjas förr än första dagarne i Juni månad, och blef, till följe af den stora foderbrist som då war rådande, betydligt fördröjd, så att man ej fick afsluta detsamma förr än i medio af nämnde månad. Derefter inträffade en warm och wacker wäderlek, och såwäl gräs som säd antog hastigt en frodig wärtlighet.

Nätterna till den 2 och 3 Augusti inträffade frost, som på några ställen skadade potatisblastern, men för öfrigt ej wållade någon skada.

Rågen har på trädad och gödslad jord lemnat 65 kubikfot pr tunland, och deß wigt är 44 skålp. pr kub.-fot.

Kornet har lemnat en särdeles rik afkastning, man kan med säkerhet uppskatta afkastningen till 7:de a 8:de kornet, men till följe af den dåliga wäderlek, som under skörden war rådande, blef mycket korn skadadt, så att deß wigt i allmänhet ej öfwerstiger 34 skålp. pr kub.-fot.

Potäterna hafwa gifwit god äring, men i medio af Augusti månad wisade sig på några ställen att blastern började swartna, en antydan det potatissjukan war i annalkande. Wid upptagningen syntes ock en och annan potatis wara angripen, och sedan den blef nedlagd i de här brukliga mörka och warma källarne, började sjukan starkt utweckla sig, så att på flera ställen alla potäterna måst bäras ut i upplösningstillstånd. De som hast sådane källare, der dager och luft kunnat insläppas ha fått behålla sina potäter i det närmaste oskadad.

De näst föregående åren odlade allmogen inom gillet (särdeles i Prestholm och Årby byar) ej obetydligt med lin och hampa, hwilket nu alldeles upphört.

Höafkastningen har blifwit rik, men det myckna regnet har förorsakat att en stor del blifwit illa bergad, särdeles myr- och hårdwallshö, som endast med swårigheter kunnat häßjas.

Skolunderwisningen meddelas i en fast skola i Rånbyn af en skicklig och nitisk skollärare samt af en ambulatorisk och ser s. k. småbarnsskolor.

En sparbank har inrättats inom gillet, hwilken inrättning har wunnit ganska stort förtroende.

Ladugårdsskötseln och mjölkhandteringen ha icke undergått någon förändring till det bättre.

Af hussljöjd, såsom spånad, wäfnad och dylikt, ha de föregående åren warit i jemnt tilltagande, men synes nu wara på återgående, och detta till följe af den rika tillgång på penningar och den lätthet hwarmed allmogen kan förtjena dem. Den föredrager, att till beklädnad köpa af de mindre hållbara, men mera lysande fabrikstillwerkningarne, framför de tarfliga men starka tyger som i deras hem kunna tillwerkas för billigare pris. Det synes nu som alla glömt åren f. o. m. 1863 t. o. m. 1867, men deremot ha i friskt minne det ingen bör förja för morgondagen.

Några nyodlingar eller andra förbättringar på jordbruket har till följe af de högt uppdrifna arbetslönerna ej kunnat widtagas, ty då en dagswerkskarl fordrar 4 rdr och derutöfwer pr dag, är det ej möjligt widtaga större förbättringar på ett landtbruk; man gräfde då i sanning ned sina penningar i jorden, utan ringaste utsigt att kunna återfå dem.

Från Neder-Kalix sockens Gille.

(Af hr Großhandlaren och Riddaren D. Hummel.)

Denna kommun, liksom hela wårt land, har fått räkna ännu **ett godt år** till twänne föregående. Gifwer detta anledning till glädje och tacksamhet, stämmer det äfwen sinnet till allwar och eftertanke. Wi hafwa inga fastebref på lyckans bibehållande. Huru wi skola bestå i kommande hårda tider, blifwer ytterst beroende af det sätt, hwarpå wi begagnat medgången. Men, från reflexioner till fakta. Wintern utmärkte sig i sin förra hälft genom mild temperatur och ringa snö. Deraf gjorde sig mången förhoppning om owanligt tidig wår; men under de sednare wintermånaderna sjönk termometern djupare ehuru aldrig lägre än till några och tretio grader, hwarjemte ymnigare med snö föll, ofta hwirflande för stormen, så att elfwen icke frigjorde sig förrän den 31 Maj; få dagar derefter öppnades sjöfarten, och jorden blef mottaglig för utsäde. Detta påskyndades sedan till brodd och mognad genom den gynnsammaste wäderlek, i det wärme och regn omwexlade, hwilket hade till påföljd att både hö och spannmål i allmänhet slagit rikligen till. Det förra blef

wisserligen på somliga ställen mindre wäl bärgadt, emedan man något uppskjutit slåttern och eftersommaren war särdeles frikostig med nederbörd. I början af Augusti inträffade en frostnatt, lyckligtwis utan att göra skada annorstädes än der kölden nästan årligen lemnar spår efter sig.

Wid tröskning gifwer **kornet** ungefär samma behållning som i fjol. Enligt andras förmenande gifwer det något mindre i skäppan men mera i wigt än förlidet år.

Råg har som wanligt lemnat god afkastning, men odlas ännu blott alltför litet.

Grönfoderskörden af **hafre** har warit god. Pådrifwet af sommarens wärme, har detta slädesslag till och med mognat.

Skörden af **rotfrukter** har warit riklig, ehuru potatissjukan icke obetydligt minskat förråden.

Linodling är intet att tala om.

Smörproduktionen har warit ganska ansenlig och betingat i medelpris 12 rdr 50 pr 20 skålpund.

Mejerirörelse bedrifwes fortfarande å Björkfors egendom, dock endast för tillwerkning af sötmjölkost.

Laxfisket, jemfördt med fångsten närmast föregående år, kan uppskattas till medelmåttigt; fångsten af **sik** och **strömming** har warit under medelmåttan, hwaremot **löjfisket** bättre lönat mödan.

Skäljagten har på wårsidan inbringat mindre än föregående år. På höstsidan deremot har förhållandet warit omwändt.

Skogsafwerkning, uteslutande i de öfre byarne, och **tjärubränning** hafwa icke intagit några nämnwärda proportioner.

I afseende å **sättet för jordens brukande,** bibehålla sig mest de gamla wanorna, ehuru en och annan föregår med lofwärda föredömen till ett bättre. Sålunda har arrendatorn af Neder-Kalix pastorsboställe A. G. Andersson anskaffat sig en slättermaskin, hwarigenom mycken tid och arbetskraft inbesparas. Samme man äfwensom herr kaptenen och riddaren J. Grape å Björknäs samt herr postmästaren G. Horneij å sitt hemman i Rolfs by hafwa också utfört förtjenstfulla odlingsföretag. Ehuru i mindre skala än de nämnde och under inflytande af de höga dagswerksbetingen, tjenstfolkslönerna samt prisstegringen å alla lefnadsförnödenheter, utwidga jemwäl de flesta öfriga jordbrukarne sin åker och ängsmark, synnerligast der laga skifte är fullbordadt. Det långa uppskofwet i höstas, innan jorden kälades och öfwertäcktes med snö befrämjade i hög grad odlingsarbeten.

Utdikningarne inom Rolfs by samt å Björkfors äro färdiga; wid sistnämnde egendom har redan ett tillfredsställande resultat wisat sig. I Sangis och Kosjärw pågå dylika arbeten. Alla dessa företag, utom wid Björkfors hafwa underlättats genom statsbidrag. Länsagronomen Magnét har ock under sommaren anlitats på åtskilliga ställen för myrors utdikning och sjöars sänkning till åstadkommande af ökad fodertillgång.

Husslöjden håller sig på samma ståndpunkt.

Till **förskönings** af wår wackra elfstrand har herr grosshandlanden och riddaren J. A. Bergman nedlagt stora kostnader på byggnader, trädgårds- och parkanläggningar m. m. å sin nära kyrkostaden belägna egendom Grytnäs. Dylika företag förtjena icke minst framhållas, emedan genom dem hwarje för goda intryck mottagligt sinne wäckes till beredande äfwen för egen del, naturligtwis efter råd och lägenhet, af någon större komfort i lifwet än man gemenligen består sig. Den i föregående årsberättelser omnämnda, af herr Bergman anlagda nya wägen från Näsby till Björkfors och hwarigenom winnes cirka 5 mils förkortning i samfärdseln mellan residensstaden och de öfre finska socknarne, kan wisserligen redan nu med hjuldon befaras, men torde i nästa års berättelse kunna få anmälas såsom fullt färdig och öppen för trafiken.

Ett bewis på den **allmänna wälmågans** stigande lemnar wår sparbank, der under året hafwa insatts icke mindre än 25,418 rdr och endast uttagits 6,043 rdr och 80 öre. Kommunen häftar icke längre i skuld för undsättningslån. Man måste sannerligen förundra sig öfwer att de djupa såren efter 1860-talets mißwäxter så hastigt kunnat läkas. Allt är nu så utjemnadt, att till och med ärren blifwit osynliga. Men äfwen här nödgas man göra den sorgliga erfarenheten, att en hastig wälmåga icke framkallar en större sedlighet, utan snarare dess motsatts. Genom gästgifweriets förflyttande från Näsby till kyrkostaden och erhållande af laglig utskänkningsrätt på sistnämnde ställe har wisserligen, helst efter afhysning af en hop i kyrkostugor inflyttadt löst folk, lönkrögeriet i sjelfwa kyrkostaden i det närmaste blifwit utrotadt; men i flera byar har det uppslagit sina förderfliga nästen och derifrån sprides giftet bland både äldre och — hwad wärre är — yngre. Kommunalstyrelsen har dock sökt dämpa detta onda, genom tillsättande af flera ordningsmän att waka öfwer lagens efterlefnad.

Å Törefors har utwecklats en liflig affärswerksamhet. Ångsåg är derstädes redan färdigbygd, medan masugn och rostugn befinna sig under uppförande. Jemwäl är wid Törefors inrättad en tredje klassens stats-telegrafstation.

Skolwäsendet besörjes af 1 fast, 2 ambulatoriska och 8 småskolor.

Barnhemmet har fortfarande 16 qwinliga skyddslingar, hwarförutom 6 elever wid anstalten åtnjuta enskild undervisning.

Fattigwården är fördelad på distrikter och uttaxeras dertill 9,000 rdr i spannmål och kontanter.

I **distriktmagasinet** finnes en besparing af 5,000 kubikfot utsädeskorn och i samma magasin af **jordbrukspremiefonden** omkring 2,000 kubikfot, hwaraf inga premier under året utdelats.

Ingen farsot har hemsökt kommunen, utan kan det allmänna helsotillståndet sägas hafwa warit godt.

Från Öfwer-Kalix sockens Gille.

(Af hr Kyrkoherden K. J. Edwall.)

Bland de sex på hwarandra följande goda år, hwaröfwer sockengillet haft att glädja sig, har intet i ymnighet öfwergått det nyss tilländalupna. Jordbrukaren har sett både åker och äng wälsignade med riklig gröda, hwilken ock med knappt nämnwärda undantag hann blifwa wäl inbergad. Endast i ett par smärre byar hade man låtit öfwerraska sig af det ihållande höstregn, som i de sydligare belägna socknarna så länge fördröjde stråsådens införande i ladorna. Denna långwariga nederbörd, som, lik en wårflod, försatte gryndor och elfgångar flere alnar under watten, förderfwade mycket af det i lador införda höet och än mer af det i stackar och häßjor förwarade, hwilket till icke ringa mängd bortfördes af floden. Foderbristen, denna nästan hwarje wår återkommande, owälkomna gäst, torde derföre äfwen i år wara att emotse, om ock icke ifrådd en så bister skepnad, som wid sitt besök nästlidna wår. Torne foderrika elfdal, hwilken alltid tillförene warit en hjelpkälla, torde såsom sådan för detta år hafwa utsinat, all den stund det förmäles, att höstfloden äfwen der anstält stora härjningar. Det är alltså, oaktadt skördens ymnighet, icke utan bekymmer, som wi emotse den kommande wåren.

Såwäl hwad brukningssätt som jordbruksredskaper beträffar, har man här ännu ej ansett sig böra wäga försöket att afwika från det gamla bepröfwade, hwilket ock onekligen har den negativa fördelen, att det icke fordrar någon synnerlig tankeansträngning, icke tager i anspråk ökad intelligens, icke genom att wända hågen till modernäringen borttager tid och lust och krafter för det rörliga lifwet i skogar, på forwägar samt andra tillfälliga förtjenster, som erbjuda en lätt förwärfwad penning, på hwilken man då icke behöfwer wara så noggräknad med att spara. Skulle den goda tiden åter förbytas till hårda år, så har man alltid den utwägen att upptaga undsättningslån, anlita omtänksammare och derför lyckligare lottade medmenniskors hjelpsamhet, hwilken man framlockar genom att höja beklagan öfwer gräslig, oförwållad hungersnöd, och då gäfwor rikligt inströmma, lefwer man i glädje och gamman, förgätande den dag, som gått och obekymrad om den dag, som kommer.

Man skulle göra denna ortens befolkning orätt, om man beskyllde den för att taga lifwet tungt, för så widt man icke med detta uttryck identifierar begreppet af omtänksamhet och ett sammwetsgrant och förnuftigt anwändande af tid och tillgångar. Njugghet är icke heller hos densamma ett förherskande drag, utan hellre en wiss frikostighet, hwilkens djupgående rötter man har att söka dels uti det af ålder i det allmänna folkmedwetandet grundade föreställningssättet, som gjort det till en dygd, att "icke wara så noga", dels i naturlig godmodighet, som gör det till en plåga att skärpa eftertanken och grundligt öfwerwäga, om en sak icke skulle kunna göras bättre på ett annat sätt, än fädren brukade. Med misstroende mötes ock derför allt nytt, emedan det icke är gammalt och eger wanans häfd.

Äfwen med afseende på fattigwårdswäsendet gör sig detta betraktelsesätt gällande. I de gamla och nötta hjulspåren glider ännu sakta och warligt den tunga fattigwårdsdiligensen, som för innewarande år inrymmer 24 rothjon med tillsammans 7,483 underhållsdagar, hwarförutom för tillfälliga bidrag förskottswis uttarerats 1,000 rdr, ett belopp, som utan twifwel blir otillräckligt, då för samma ändamål under de föregående åren åtgått mellan 1,600 och 1,900 rdr rmt, och ingen anledning finnes för den förmodan, att pretentionerna på understöd skola minskas till följe af årswärtens ymnighet och goda arbetsförtjenster. Ett enda exempel ibland många må anföras för att belysa denna paradoxologi. Under näst-förflutna wecka har en närboende inhysesqwinna 2:ne gånger

infunnit sig hos mig och beklagat, att hon wore stadd i den ytterste nöd. Hennes man har under sommaren haft ständigt arbete wid Törefors bruk emot en aflöning af 3 rdr pr dag och arbetar der fortfarande. Af fyra fullwurna och arbetsföra söner äro åtminstone 3:ne i den ställning att äfwen de borde kunna bidraga till modrens underhåll. Af hennes 2:ne döttrar är den ena 14, den andra 12 år, den sistnämnda mycket förfaren i bettlande och, lik alla andra, fullkomligt obeswärad af Kongl. förordningen d. 9 Juni 1871. Hennes i sådan ytterlig nöd stadda moder har nyligen åter besökt mig och begärt att få låna tröskmaskin och hästar för att aftröska sin årsgröda. De slutsatser, som af det omförmälda framgå, torde wara obehöfligt att angifwa.

I mer än ett hänseende börjar här dock wisa sig gryningen till en bättre dag. Med en enighet, som hedrar Öfwer-Kalix hemmansegare så mycket mer, som den öfwergick alla förhoppningar, fattades i kommunalstämma den 31 sistl. Augusti det beslut, att den emellan tyrkan och prestgården, tätt intill folkskolan belägna bränwinskrogen med den 31 December skulle upphöra, hwarjemte till hämmande af lönkrögeriet flere personer utsågos, hos hwilka man trodde sig kunna förutsätta sinne för ordning och sedlighet, och för hwilka man hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande i länet sökt och erhållit bemyndigande att utföra detta wärf.

För ungefär fyra år tillbaka öppnades här fråga om ett handelsaktiebolag eller konsumtionsförening. Som frågan då war en nyhet härstädes, wäckte den föga uppmärksamhet. Det har behöfts flere års ökad, i egentligaste mening dyrköpt erfarenhet, innan man lärt sig inse behöfligheten och nyttan af en sådan förening företrädeswis på denna ort. Intresset för denna sak har nu waknat så allmänt och kraftigt, att företaget kan anses betryggadt, och det lider intet twifwel att detsamma, om det förståndigt bedrifwes, skall för denna socken blifwa af stor ekonomisk betydelse kanske icke minst i så måtto, att den ännu i sin linda liggande frågan om inrättandet af en folkbank, härigenom lättare kan komma till utweckling.

— — — — — — — — — — — — — — — — *)

*) Återstoden af denna berättelse är intagen i Sekreterarens berättelse fid. 19 och 20.

Från Öfwer-Torne sockens Gille.

(Af hr Disponenten A. Müller.)

1:o. Under hösten 1872 war wäderleken blid och snö föll på ofrusen mark. Samma wäderlek fortfor till början af år 1873, utom en och annan dag i slutet af December då kölden uppgick till 10 a 15 grader. Efter sistnämnde tid blef wäderleken omwexlande emellan köld och snöfall; först i slutet af Maj blef marken bar. Omkring den 5 och 6 Juni började återsåningen och den 18 i samma månad war detta arbete för det mesta afslutadt. Från början af såningstiden har en och annan gång regn fallit, dock mer sparsamt, hwarjemte luften warit warm, hwilket allt warit för vegetationen wälgörande. Ehuru sommaren sent ankom blef grödan i allmänhet öfwer medelmåttan. Den i början af höbergningen inträffade regniga wäderleken hade menlig inwerkan på foderwärternas inbergande. I slutet af Augusti inträffade ett långwarigt regn, som förorsakade ett swårt wattenflöde i bäckar och elfwar, ja så swårt att höstackar och höhäßjor, synnerligast på holmängarne i Torne elf till en del öfwerswämmades och deraf ledo betydlig skada. Kornet, ortens hufwudsäde, har gifwit 6:te, rågen 10:de och potatisen 14:de kornet. Öfriga sädesslag odlas icke här till den betydenhet att det lönar mödan deras afkastning angifwa.

2:o. Ladugårdsskötseln bedrifwes med samma omsorg och sparsamhet som förr. Finska allmogen lägger winning om att samla smör från sina ladugårdar. Smörpriserna hafwa warit mycket höga. Under wintern betaltes i allmänhet 11 rdr pr 20 skålp. och på hösten för samma qwantum 12 a 13 rdr.

3:o. Hufwudsakligaste binäringar bestå af laxfiske i Torne elf, tjärubränning och sågtimmerafwerkning; timret levereras till de inom gillet i gång warande 2:ne sågwerk, Swanstein och Ekfors, ångsågarne wid kusten samt Björkfors sågwerk. Inkomsten af laxfisket har warit något högre än förra året, hwarförutom priset å lax öfwerstigit sistnämnde år med minst $^1/_3$.

4:o. Hwad hussljöden angår så är förhållandet alldeles lika med förra året.

5:o. Till följe af pågående laga skifte inom gillet hafwa inga anmärkningswärda förbättringar i jordbruket egt rum under året, ej heller hafwa några nya afdikningar företagits, men deremot har bearbetningen å de förut påbörjade blifwit fortsatta. Några nya redskaper, förutom såkallade såningsmaskiner, som af flere i orten tillwerkas, hafwa icke inom Gillet blifwit införda.

6:o. Några personer som utmärkt sig i afseende å jordbruk eller slöjd har jag nu icke att angifwa.

7:o. Sednare årens goda skördar hafwa förjatt befolkningen uti ett allmänt wälstånd och minskat fattigwårdstungan. De höga tjärupriserna och rikliga tillgången på inbringande arbetsförtjenster hafwa äfwen härtill i wäsendtlig mon bidragit.

Som jag i förra årets berättelser angifwit finnes här en sparbank hwars rörelsekapital uppgår till omkring 40,000 rdr.

8:o. Några wägar hafwa icke blifwit anlagda under året.

9:o. Med folkskolewäsendet är förhållandet enahanda, som under föregående år.

10:o. Jordbrukspremiefonden utgör i kapital 678 kub.-fot 1,1 k:nor; några premier hafwa under året ej utdelats.

11:o. Lösa befolkningen är talrik och torde med de höga daglöner som nu betalas berga sig mer än wäl.

12:o. På kor och hästar har priset under året stigit med minst $^1/_4$ emot föregående år.

Från Pajala sockens Gille.

(Af hr Brukspatron C. J. Sohlberg.)

I anseende till den blida höften som fortfor till November månads slut med omwexlande regn och slutligen stort snöfall, bibehöll marken sig ofrusen i synnerhet myrorna med få undantag under hela wintern, hwilket hindrade kölden att djupare intränga i jorden. Denna omständighet ansågs framkalla en tidig och ymnig gräswärt, hwilket ock skedde denna sommar. Under wintermånaderne föll wid temmeligen låg temperatur mycken snö, hwilken genom ofta återkommande yrwäder, dels ökades och dels sammanpackades till en fast massa, och således mycket hindrade och fördyrade de wanliga skogskörslorna; wåren blef ock långwarig och kall, hwarunder de flesta körslor werkställdes så långt den swåra foderbristen det medgaf; solstrålarne förmådde föga werka å de stora snömassorna i brist på mildare temperatur om nätterna, hwadan snön ännu i medium på Maj låg 5 a 6 qwarter djup å flera ställen. Utsigterna för en tidig sådd, som å denna ort är en hufwudsak, wore således mörka, men till följe af ett hastigt ombyte i wäderleken, förwandlades snön inom få dagar till stora wattenmassor, som wältrade öfwer alla wattendrag, och botade med

sin wåldsamma framfart att göra skada, som dock kunde förekommas. Wirkesutdrifningen efter bäckarne, som i lågt watten är swår, lyckades nu owanligt bra. Till följe dels af warmare wäderlek, och dels deraf, att liten kåla inträngt i jorden genom stort snöfall å ofrusen mark, blef det möjligt att hastigt tillreda åkerjorden för wårsådden, hwadan denna började allmänt den 30 Maj och slutade omkring den 6 och 8 Juni. Wäderleken war efter sånigstiden serdeles gynnsam för wextligheten, i det att regn och wärme omwexlade, undantagande några weckor, som det war stark torka i förening med wärme, som dock mildrades mycket genom den wälgörande morgondaggen. Natten mot den 30 och 31 Juli inträffade frost, som dock ej hade någon menlig inwerkan å wegetationen i allmänhet, med undantag af några få ställen der grödan war omkullslagen. Augusti månad, som är den egentliga frostperioden, war serdeles gynnsam för grödans inbergande och någon swår frost inträffade icke under tiden grödan war ofruren. Spannmålsafkastningen är till qwaliteten god, men qwantiteten får man icke antaga till mer än medelmåttig.

Höfförden har såwäl å myror som hårdwallsängar warit gifwande samt i allmänhet blifwit wäl inbergad. Den under Oktober och November rådande långwariga nederbörden har dock betydligt skadat det foder som warit förwaradt i "stackar" (häßjor).

Foderwäxter och rotfrukter. Af dessa sednare är det potatis som odlas ganska allmänt, ehuru endast till husbehof. Skörden häraf har icke warit särdeles gifwande, af den orsak att frosten, som föll emellan d. 30 och 31 Juli, swedde bladen å potatisfälen och å flera ställen äfwen stjelkarne i desamma, hwilket skadade wärten. Af foderwärter anwändes endast timotej blandadt med ortens frö, hwilket framkallat en hastig återwärt och god afkastning.

Ladugårdsskötseln och ladugårdsprodukter. Utfodringen åt korna sker med mycken omsorg och på bestämda tider, med uppkok af fodret blandadt med löf, då det är swagare och af sämre beskaffenhet, hwaremot wallhö och halm gifwes torrt. Smörberedningen har å många ställen undergått wäsendtlig förändring, så att det beredes ett utmärkt smör. Till följe häraf betalas wid hemmet 11½ a 12 rdr pr 20 skålp. Fem lispund smör från hwarje ko beräknas kunna säljas under året, utöfwer det som åtgår till finska bondens hushåll. Under detta år har dock smörproduktionen warit mindre, i anseende till den allmänna foderbrist, som blef mot förmodan kännbar; redan från Februari månads början minskades utfodringen och

längre fram på wåren måste den nedsättas till hälften mot det wanliga och äfwen derunder. Följderna häraf wisade sig snart då ingen nämnwärd mjölkafkastning erhölls på halfwa sommaren.

Binäringar, fiske, tjärbränning, skogsafwerkning m. m. Biförtjenster äro att tillgå af alla slag, såsom pottaske- och tjärbränning, transporter af smör, kött, mjöl och salt, fram och åter inom orten, till det orimliga priset af 1: 75 a 2 rdr pr mil för 50 lisp:s laß; deßutom finnes timmerhygge och wirkesutdrifning genom wattendragen, hwarwid aflöningen uppgått från 1: 75 a 2 rdr, som den förut warit, till 3 rdr pr 12 timmars arbetstid. Det är jordbruket som wid sådant förhållande får lida och erfarenheten har wisat, om ock jordbruket wore på det utmärktaste sätt wäl ordnadt, kan det ej bära dessa utgifter. Tjenstefolkets aflöning är ej mindre. 200 rdr i årlig lön betalas till en till sina krafter och förmåga ganska medelmåttig dräng samt 80 till 100 rdr åt en piga, och detta oaktadt spörjes daglig brist på arbetsfolk. Bland fisken är laxfisket det förnämsta; fångsten kan beräknas lika med föregående år. Plundringsförsöket mot afwelslaxen, eller den skadliga s. k. "ljustringen", har denna höst ej lyckats såsom tillförene, i anseende till det höga wattenståndet i elfwen, då fisken är skyggare och ej låter så lätt fånga sig. Tjärtillwerkningen har med afseende å prisförhöjningen tilltagit under året; sålunda har denna socken tillwerkadt och till Haparanda nedfört 4,000 tunnor tjära, som betingadt ett pris i medeltal af 17 rdr pr tunna; således en inkomst af 68,000 rdr på denna artikel, hwaraf största delen förswinner i kaffepannan. Skogsafwerkningen består endast af fullmoget eller öfwermoget sågtimmer, ty en del deraf har tagit skada. Sparrhygge förekommer icke. Till följe af årliga goda förtjenster har den ekonomiska ställningen bland folket blifwit märkbart förbättrad och skulle wara det ännu mera, om ej lyx och wällefnad tillagit i samma mån.

Hussljöjden. Denna näringsgren har ännu icke wunnit önskad framgång inom gillet, och motiverna dertill torde wara flera. Någon praktisk man, som tillhandagår med upplysningar, finnes icke. Finska allmogen har heller icke den företagsamhet, som fordras för utförande af ett wackert slöjdalster; spinnrockar och möbler förfärdigas, men motswarar icke den efterfrågan som finnes.

Förbättringar å åker och äng. Större odlingsföretag hafwa icke blifwit utförda, och torde anledning dertill wara att afwittring och skifte pågår. Förbättringar i åkerjorden har

ej förekommit eller andra sädesslag införda, såsom råg och hafra etc., oaktadt någon lönande afkastning ej erhålles å den jord som under sekel blifwit besådd med ett och samma sädesslag. Behofwet af åkerjordens afdikning börjar alltmera inses och har å flera ställen nya diken blifwit upptagna och gamla rensade. Af åkerbruksredskap, ny sort, anwändes ingen annan än rullharf och en sorts såningsmaskin som är i orten gjord efter finsk modell, hwilken berömmes såsom ändamålsenlig. Hwad linodlingen beträffar, så har den icke wunnit närmare utsträckning än hwad förra årsberättelsen angifwer.

Bland personer som utmärkt sig för odlingsflit och industriella företag, må nämnas bonden Johan Johansson Forß i Jarrhois, hwilken ock för denna sin werksamhet under året erhållit Kungl. Patriotiska sällskapets belöningsmedalj. Likaledes har förre hammarsmeden N. P. Wilström och pigan Brita Helena Almqwist wid Kengis bruk blifwit hedrade med samma sällskaps belöningsmedalj för långwarig och trogen tjenst.

Folkskolorna. Ordinarie lärare är wid fasta skolan i Pajala anställd, hwilken skola warit i werksamhet under året, likasom 2:ne barnskolor å spridda ställen.

Fattigwårdstungan har wisserligen efter 6 års goda fördar nedgått, men ej till det belopp man hast skäl fordra, med afseende å de goda förtjenster, som stått den arbetsföra personalen till buds.

Från Arjeplogs sockens Gille.

(Af hr Kyrkoherden P. Th. Winnberg.)

1:o. **Wäderlek och skörd**. På en kall winter, hwars köld äfwen fortfor så, att ännu wid April månads slut härstädes war fullt förföre, och då under förra hälften af Maj äfwen ännu i Arjeplog war ganska tyligt wäder och mycken snö qwarliggande, så kunde wårarbetet icke börja förrän den 26 Maj, hwarefter kornsådden widtog den 29 Maj och potatissättningen den 31 i samma månad. De första kornaren wisade sig på torrländta åkrar den 25 Juli. Kornskörden, som före sin afmejning syntes temmeligen wacker, började den 22 Augusti och slutade den 29 i samma månad. Men emedan det under förra hälften af September war en regnig wäderlek, så fingo kornsnäsorna en dålig torka hwarföre de af wätskan gränade i månadens medio måste intagas under tak sådane de woro af fruktan för ännu mera regn.

Kornet kan likwäl, öfwer hufwud taget, sägas hafwa gifwit en medelmåttig skörd eller 5:te kornet.

Potatis. Afkastningen deraf är också medelmåttig såsom berätnad ungefär till 10:de kornet, emedan deß upptagning började den 12 och slutade den 15 September, utan någon nämnwärd frostnatt.

2:o. Beträffande **ladugårdsskötseln,** så har ingen förändring kunnat förmärkas. Och emedan mycket i häßjor upplagdt hö i September och sedan under senhösten skadades af den fortfarande regniga wäderleken, så är winterutfodringen dålig, till följe hwaraf ladugårdarne lemna så ringa afkastning, att ganska få åbeer hafwa smör till afsalu. Dock war höbergningen af alla sorts slåtter till sin qwantitet medelmåttig.

3:o. **Binäringar. Fisket** försämras alltmer, dels genom en obefogad justring under de mörka höstqwällarne, hwarigenom alla fiskarter både skadas och skrämmas bort samt skrämmas att fly till djupen, och dels genom sågtimmerflottningen om wären af den myckna bark, som stannar på sjöbotten och hindrar fisken ifrån att finna sin föda. Nackfisket under isen wintertiden är dock ännu någorlunda lönande.

Tjärubränning idkas i obetydlig grad i denna långt från afsättningsplats belägna ort.

Skogsafwerkningen bedrifwes i större skala än förr, hwarigenom åt yngre män beredes tillfälle till god arbetsförtjenst, men också höjas dränglönerna för året i samma mån till ett här förut owanligt belopp, så att fattigare husbönder börja få ganska swårt för att kunna lega åt sig behöfliga tjenare.

4:o. Rörande **kommunikationer,** så äro nu både af Kungl. Maj:t och Riksdagen medel bewiljade för en blifwande winterwäg öfwer fjellet till Saltdalns socken i Norge, och är denna wägplanering redan anbefald, att 1874 års sommar taga sin början. Med Pite och Skellefte wexlas post hwarje wecka.

5:o. Beträffande **folkskolewäsendet,** inhysingarnas ställning, lappbefolkningens befinnande, hela sockenens utsäde och skörd för år i medeltal, samt seckens årliga kreatursutfodring, så har ingen särdeles förändring skedt sedan förlidet år.

Norrbottens läns Kungl. Hushållnings-sällskaps Matrikel år 1874.

Ordförande:
H. A. Widmark, Landshöfding, R. W. och S. O.

Vice Ordförande:
J. A. Englund, Kyrkoherde.

Sekreterare och Skattmästare:
Aug. Cajanus, Telegraftommissarie.

Förwaltnings-utskottet:

Ordföranden.
Vice Ordföranden.
Sekreteraren.
Jacobson, J. O., Länsdjurläkare.
Sundström, H. J., vice Konsul och Handlande.
Grape, K. J., f. d. Kapten, R. S. O.
Brandt, E. J., Guldsmed.

Suppleanter:
Schough, R., Kapten, t. f. Distriktschef, R. W. O.
Holm, B., Lärowerksadjunkt.

Hushållnings-gillen.

Luleå stad.

Ordförande:

Björkman, A., Med. Doktor.

Ledamöter:

Adde, A., Apotekare.
Amnéus, N. L., Postinspektor, R. W. O.
Amnéus, H., Landskamrerare.
Backman, C. J., Rektor.
Backeman, F., Handlande.
Bergman, S. P., Landshöfding, Öfverste i armén, K. N. O., R. S. O., R. W. O.
Berg, F. W., Skogsinspektör, R. W. O.
Bergström, N. E., Handlande.
Björnlund, P., Lektor.
Brandt, J. E., Guldsmed.
Cajanus, A., Telegrafkommissarie.
Dahl, O. F., Löjtnant.
Ennes, C. A., Jägmästare.
Forßberg, B., Handlande.
Genberg, J. A, Landssekreterare.
Gowenius, P., Handlande, v. Konsul.
Hackzell, J. W., Ingeniör.
Grape, K. J., f. d. Kapten, R. S. O.
Haglund, O. B., Civilingeniör.
Helleday, Hj., Lärowerksadjunkt.
Holm, O., "
Holm, B., "
Huß, J. A., Rådman.
Kramer, H. J., v. Häradshöfding.
Landqwist, J. A., Hamnmästare.
Lundblad, A. R., Disponent.
Lönnegren, A. W., Lektor.
Nilsson, L. G., "
Nyström, J. E., Förste Landtmätare och Afvittrings-styresman.
Palmgren, C., v. Konsul.
Rydberg, C. A., Bankkamrer.

Sahlin, J., Lärowerksadjunkt.
Schough, N., Kapten, R. W. O.
Shairp, Norman W., Disponent.
Sundström, N., Handlande.
Sundström, H. J., Handlande, v. Konsul.
Sundström, N. P., Handlande och Sjökapten.
Sundberg, O. D., Handlande.
Tengstedt, C., Tullförvaltare.
Thulin, C. T., Fängelsedirektör.
Trysén, A., Bergmästare.
Ullman, G., Länsnotarie, v. Häradshöfding.
Waldenström, A., v. Häradshöfding.
Waldenström, Frith., Landträntmästare.
Waldenström, N., Länsbokhållare.
Wennberg, O., Ingeniör.
Widmark, H. A., Landshöfding, R. W. och S. O.
Wikström, J. A., Disponent.
Wåhlander, H., Lektor.

Pite stad.

Ordförande:

Ringius, L. A., Telegrafkommissarie.

Ledamöter:

Edén, P. O., Rektor.
Edin, H., Löjtnant.
Hammarberg, P., Kronofogde.
Håkansson, Med. Doktor.
Håkansson, Lärowerksadjunkt.
Häggström, G., Tulluppsyningsman.
Lindforß, J., Kapten.
Lundström, A., Lärowerksadjunkt, R. W. O.
Nyman, E. E., Rådman.
Rutbäck, O., Borgmästare.
Ulander, L., Lärowerksadjunkt.
Wallmark, L., Byggmästare.

Haparanda stad och Neder-Torne socken.

Ordförande:

Burman, G. E. Kyrkoherde.

Ledamöter:

Haparanda. Bellman, G. W., Telegrafdirektör, Löjtnant, R. R. St. O. 3:dje kl. och W. O.
Burman, G. O., Telegrafassistent.
Boström, J. O., Handlande.
Forßberg, R. P., "
Genberg, O., Provinciallläkare.
Grape, L., Lärowerksadjunkt.
Grape, Th., "
Lindström, J. J., Postkommissarie, R. R. St. O. och W. O.
Hertzman, W., Handlande.
Holmström, Jsr., Garfware.
Krook, A., Tullförvaltare.
Lindh, J. W., v. Konsul.
Pipon, J., Rektor.
Pipon, E., Ingeniör.
Mattila. Stenberg, C. E., Häradshöfding, R. W. O.
Haparanda. Strömberg, J., Färgerifabrikör.
Törnsten, A., Major, R. S. O.
Utterström, G. A., Handlande och Hemmansegare.
Utterström, W., "
Wallin, A. F., Kronofogde och v. Häradshöfding, R. W. O.
Wennerström, R., v. Konsul och Handlande.
Westergren, C., Handlande.
Wickman, J. E., Jägmästare.
Zachrisson, Abr., Handlande.
Wojakala. Zachrisson, A., "
Haparanda. Öhrling, "
Östman, C. T., Apotekare.
Östman, V., Handlande.

Pite socken.

Ordförande:

J. E., Sandström, Ingeniör.

Ledamöter:

Öijebyn. Andersson, Brynolf, Hemmansegare.
Berglund, P. A., Nämndeman.
Lillpite. Björkman, C., Hemmansegare.

Pitholm. Bondén, R., Slöjdlärare.
Bäckström, A., Riksdagsman.
Öijebyn. Clausén, A., Handlande.
Clausén, J. "
Käcktjern. Danielsson, R. P., Skiftesgodeman.
Långnäs. Danielsson, A., Hemmansegare.
Öijebyn. Danielsson, C. O., Hemmansegare.
Degerman, C., Jägmästare.
Jefre. Degerman, J., Brukspatron.
Öijebyn. Eriksson, R. A., Hemmansegare.
Hedqwist, C. A., Handlande.
Böhle. Hedqwist, C. F., Hemmansegare.
Öijebyn. Hellgren, Joh., "
Hortlar. Hortlund, Joh., Nämndeman.
Borgforß. Häggström, R. T., Inspektor.
Hortlar. Jonsson, Joh., Hemmansegare.
Sjulsnäs. Larsson, C. J., "
Långnäs. Larsson, J. G., "
Håkansön. Lundberg, J. E., "
Lillpite. Lundström, J. E., Skiftesgodeman.
Storforß. Markström, C. A., Handlande.
Nybyn. Marklund, G., Hemmansegare.
Roknäs. Mattson, Er., "
Alter. Nyström, Inspektor.
Arnemark. Pehrsson, Joh., Hemmansegare.
Böhle. Rheborg, Aug., Kapten.
Öijebyn. Rehausen, W. v., Öfwerstelöjtnant, R. S. O.
Håkansön. Samuelsson, J. P., Hemmansegare.
Öijebyn. Stjernberg, P. T., Doktor, Prost och Kyrkoherde, L. W. O.
Stjernberg, Hj., Auditör.
Ström, R. B., Major, R. S. O.
Swensbyn. Ställ, Matts, Hemmansegare.
Öijebyn. Walter, C. L. von, Kronolänsman.
Håkansön. Wiklund, J. W., Hemmansegare.
Roknäs. Öhman, R. A., "
Öijebyn. Öhman, P. A., Kyrkowärd.

Neder-Lule socken.

Ordförande:

Englund, J. A., Kyrkoherde.

Ledamöter:

Afwa.	Almqwist, Hemmansegare.
Gäddwik.	Andersson, N. P., Hemmansegare.
Sundom.	Andersson, J., Nämndeman.
	Andersson, N. A., Hemmansegare.
Afwa.	Andersson, G. E., "
	Andersson, A., "
	Andersson, A. P., "
Björsbyn.	Bergström, H. F., "
Sunderbyn.	Bergström, J. A., "
Rutwik.	Bergström, C. A:sn, "
G:la Staden.	Boström, L. O., Häradshöfding, N. N. O.
	Boström, W., Ingeniör.
Sunderbyn.	Brännström, P. A., Ingeniör.
G:la Staden.	Curtelius, J. O., Kronofogde.
	Edén, G., Kommunister.
Afwa.	Ersson, J. E., Hemmansegare.
	Ersson, Erik, "
Björsbyn.	Eriksson, E. F., Nämndeman.
Ersnäs.	Englund, L. P., Hemmansegare.
G:la Staden.	Englund, J., Brännmästare.
Westmark.	Ersson, N., Hemmansegare.
Afwa.	Enqwist, "
Björsbyn.	Enqwist, "
Afwa.	Fabricius, f. Nämndeman.
	Fabricius, N. P., Hemmansegare.
	Fogelmark, S. A., Direktör.
Gäddwik.	Hedström, N., Hemmansegare.
	Hedström, A., "
G:la Staden.	Hjertstedt, Gästgifware.
Afwa.	Holmgren, O., Rättare.
Sunderbyn.	Holm, Fahnjunkare.
Gustafsfrid.	Hollström, C. G. T., Ingeniör.
Sunderbyn.	Hollström, L., "
G:la Staden.	Holmström, C. W., Löjtnant.
Afwa.	Isaksson, Is., Hemmansegare.
G:la Staden.	Jacobsson, J. O., Länsdjurläkare.
Bensbyn.	Jacobsson, H., Hemmansegare.
Ahlwik.	Johansson, O., "
	Jönsson, O., "
Afwa.	Larsson, L. P., Nämndeman.
Börjelslandet.	Lindgren Olson, J. F., Handlande.
Sunderbyn.	Lindström, A. J., f. Handlande.
Gäddwik.	Lindström, N., f. Nämndeman.

Antnäs.	Miltopée, Edv., Hemmansegare.
Ahlwik.	Nilsson, Ol., "
Börjelslandet.	Nilsson, N., "
Sunderbyn.	Nilsson, L., "
	Nordwall, J., "
Ahlwik.	Nordström, N. P., "
Björsbyn.	Nordberg, J., Ingeniör.
G:la Staden.	Nyström, Garfware.
Börjelslandet.	Näswall, Nämndeman.
Pehrsön.	Olofsson, Olof, Hemmansegare.
	Olofsson, N., "
Sunderbyn.	Rutqwist, H. P., Handlande.
Rutwik.	Ruuth, L., Ingeniör.
Sandön.	Sandberg, J. J., Hemmansegare.
G:la Staden.	Segergren, A. W, "
	Sjöberg, C., Ingeniör.
Pehrsön.	Sundqwist, H. P., Hemmansegare.
Ahlwik.	Thurdfjæll, J E., "
Gäddwik.	Wikström, C. O., Gästgifware.
G:la Staden.	Wikström, Fridolf, Herr.
Pehrsön.	Öbom, Hemmansegare.
Sunderbyn.	Öblund, O., Ingeniör.

Öfwer-Lule socken.

Ordförande:

Boden.	Meijer, J. F., Apotekare.

Ledamöter:

Brobyn.	Backman, O. J., Nämndeman.
Bodträskforß.	Bergman, C. O., Kapten.
Säfwast.	Bergdahl, N., Häradsdomare.
Swartlå.	Bergqwist, A., Skogsuppsyningsman.
Heden.	Blomqwist, J. J., Hemmansegare.
Boden.	Boström, C. J., Med. Doktor.
	Edfast, O. J., Garfware.
Swartbyn.	Ersson, O., Tolfman.
Buddbyn.	Eriksson, E., Nämndeman.
Swartbjörs-byn.	Ersson, J., Hemmansegare.
Wittjerf.	Forßberg, J., "
Swartlå.	Grave, Handlande.
Bredåker.	Hansson, K. T., Hemmansegare.

Harads.	Halin, H. J., Hemmansegare.
Heden.	Holmström, H. P., Hemmansegare.
Swartlå.	Hjertzberg, W., Inspektor.
Boden.	Hällgren, J., Landthandlande.
	Johansson, K., Sågwerksegare.
Buddbyn.	Johansson, N., Tolfman.
	Johansson, J., (unga), Hemmansegare.
Boden.	Johansson, O. E., "
Unbyn.	Johansson, A., "
Heden.	Jönsson, J., "
Boden.	Lindgren, G., "
Holmforß.	Lindgren, J., Inspektor.
Ahlträsk.	Lindgren, J., Hemmansegare.
Boden.	Lindgren, N., Skollärare.
Bredåker.	Mattson, N. P., Hemmansegare.
Heden.	Nilsson, J., "
Wibbyn.	Nilsson, N. P., "
Wittjerf.	Nordling, A., Tolfman.
Kluså.	Nordström, J., Hemmansegare.
Harads.	Nordström, J. E., Hemmansegare.
	Nordqwist, "
Swartbjörs-byn.	Nordlund, J., "
Unbyn.	Nordström, P., "
Heden.	Nyberg, N. O., "
Buddbyn.	Nyberg, Ji., "
Wittjerf.	Nyberg, L., "
Swartbyn.	Olsson, H. H., "
Unbyn.	Olsson, N., "
Swartbjörs-byn.	Olofsson, "
Boden.	Pettersson, J. E., "
Swartbyn.	Pettersson, J. P., Kyrkowärd.
Wikbyn.	Pettersson, H. P., Hemmansegare.
Ljusån.	Pettersson, C. W., Inspektor.
Buddbyn.	Rutqwist, J. A., Hemmansegare.
Aminne.	Sandstedt, J. F., Direktör.
Boden.	Schönfeldt, K., Komminister.
	Stecksén, A. A., Kyrkoherde.
	Strandberg, N. P., Handlande.
	Sundbaum, A., Gästgifware.
Skatamark.	Sundqwist, C. F., Hemmansegare.
Holmforß.	Sundström, C. J., Handlande.

Brobyn.	Söderström, J., Hemmansegare.
Säfwast.	Wallin, L., "
Ljusån.	Wikström, C. W., Landthandlare.
Swartbyn.	Zellberg, G., Snickare.
Boden.	Öhrman, H. O., Kronolänsman.
Swartbyn.	Öhrling, H. P., Hemmansegare.
Swartlå.	Österberg, L., Sågwerksegare.
Bredåker.	Öström, N. P., Hemmansegare.
Boden.	Öqwist, G., Ingeniör.

Råne socken.

Ordförande:

Sjöstedt, A., Landtbrukare.

Ledamöter:

Råbyn.	Berghmark, C. O., Landsfiskal.
	Edén, N., Komminister.
Melderstein.	Owen, E., Inspektor.
Strömsund.	Råslund, C., Sågwerksegare.
Råbyn.	Salander, J., Handlande.
Prestholm.	Sundqwist, G., Hemmansegare.
Böhle.	Stenberg, P., Inspektor.

Neder-Kalix socken.

Ordförande:

Kyrkostaden. Hummel, O. Brukspatron, R. W. O.

Ledamöter:

Kyrkostaden.	Andersson, A. G., Arrendator.
	Andersson, G., Tullförvaltare.
Näsbyn.	Bergmark, J., Handlande.
Kyrkostaden.	Bergbom, C. L., Inspektor.
	Bergman, N. P., Hemmansegare.
Ytterbyn.	Bergström, Carl Olof, Hemmansegare.
	Bergström, Olof, "
Näsbyn.	Bergström, L., Handlande.
Töreforß.	Billow, E., Inspektor.
Ytterbyn.	Brattberg, Arel, Herr.
Kyrkostaden.	Broms, G. E., Bokhållare.
Åfroken.	Burman, C., Sjökapten.

Ytterbyn.	Bäckman, W. O., Telegrafkommissarie.
	Bäckström, A., Handlande.
Stråkanäs.	Bröms, N. J., Fanjunkare.
Kyrkostaden.	Dahlberg, O. P., Skollärare.
Ytterbyn.	Ekholm, P., Hemmansegare.
Näsbyn.	Englund, N. O., Hemmansegare.
Pålänge.	Englund, N. F., "
Björknäs.	Grape, J., Kapten, N. S. O.
Yttermerdjerf.	Grape, K. U., Inspektor.
Björknäs.	Hackzell, G. M., Kronolänsman.
Kyrkostaden.	Heinrichs, Gästgifvare.
	Holmgren, Albert, Handlande.
	Holmgren, August, "
Rolfs.	Horney, G., Postmästare.
Kyrkostaden.	Häggström, C. N., v. Konsul.
	Jacobsson, Jac., Hemmansegare.
Rolfs.	Kant, C. C., Furir.
Kyrkostaden.	Kinberg, J., Doktor.
Siknäs.	Lindgren, Joh., Hemmansegare.
Kyrkostaden.	Lomm, N. J., Häradstjenare.
Ytterbyn.	Martin, Fr., Hemmansegare.
Gammelgård.	Nutberg, J., Kapten, N. S. O.
Rolfs.	Rönnbäck, J. P., Hemmansegare.
Näsbyn.	Sjöding, C. O., Handlande.
Ytterbyn.	Sjöström, C., Hemmansegare.
Rolfs.	Stenström, J. W., Apotekare.
Näsbyn.	Sträle, And., Hemmansegare.
Kyrkostaden.	Ström, O. H., Apotekare.
	Ström, W., Notarie.
Wallen.	Swanberg, N. O., Handlande.
Kyrkostaden.	Swanberg, P. A., "
	Sällström, J., "
Björkforß.	Törnqwist, Ad., Inspektor.
Kyrkostaden.	Wallgren, A., Repslagare.
	Wiklund, O., v. Kontraktsprost, L. N. O.
	Åberg, N. G., Fjerdingsman.
	Åström, Fredrik, Hemmansegare.
	Östman, F. G., Bokhållare.

Öfwer-Kalix socken.

Ordförande:

Fowall, K. J., Kyrkoherde.

Ledamöter:

Bränna.	Björlingsson, G., Handlande.
	Brännwall, Hemmansegare.
Heden.	Brännwall, N. P., Hemmansegare.
Swedjan.	Engström, L., "
Swartbyn.	Ersson, O., "
	Granström, L., Nämndeman.
Nöduppl.	Grundén, C. G., Sågwerksegare.
Bränna.	Hansson, N. P., Hemmansegare.
Wännäs.	Hendriksson, Jacob, "
Gyljen	Krook, W., Inspektor.
Mikajerf.	Larsson, L., Hemmansegare.
Nybyn.	Larsson, Lars, "
Kolmjerf.	Lindbäck, Fredr., "
Bränna.	Lundin, J. F., Handlande.
Hultet.	Nilsson, L. H., Hemmansegare.
Jock.	Nilsson, N. P., "
Wännäs.	Nilsson, N. A., "
	Sandman, A., Kronolänsman.
Bränna.	Stenberg, W., Handlande.

Carl Gustafs socken.

Ordförande:

Stjernberg, W., Landtbrukare.

Ledamöter:

Kuckola.	Anundi, J., Hemmansegare.
Lappträsk.	Bergman, Risto J., Hemmansegare.
Karungi.	Bucht, J. P., "
Kuckola.	Franki, H. H., "
Karhuwaara.	Hendriksson, H., "
Karungi.	Kymylä, "
	Stenberg, A. E., Kyrkoherde.
Korpikylä.	Strand, J. H., Hemmansegare.
	Tuohea, J., "
Karosjoki.	Wälikoski, Pehr Nilsson, Hemmansegare.
Porpikylä.	Äijä, P., "

Öfwer-Torne socken.

Ordförande:

Asp, C., Handlande.

Ledamöter:

Matarengi.	Bergdahl, E. M., Landsfiskal.
	Grape, P. O., Komminister.
	Lambinen, J. Grabielsson, Hemmansegare.
Pello.	Lindgren, N., Handlande.
	Müller, A., Disponent.
Matarengi.	Nyman, P. A., "
Niemis.	Utterström, O., "
	Wällimaa, J. P., Hemmansegare.

Pajala socken.

Ordförande:

Kengis. Sohlberg, C. J., Brukspatron.

Ledamöter:

Johopieti.	Aro, G., J:son, Gästgifvare.
Kengis.	Falk, C. W., Handlande.
Muoniowaara.	Forsström, B., "
	Hederström, O. N., Jägmästare.
Pajala.	Lassu, Hansson, Hemmansegare.
	Pajala, F. H:son, "
	Pajala, H., "
	Pellika, H., Gästgifvare.
	Snellman, K. E., Skollärare.
	Stenborg, L., Pastor.
	Strandberg, J. L. C., Med. Doktor.
	Tengman, C., Handlande.

Arjeplogs socken.

Ordförande:

Winnberg, Th., Kyrkoherde.

Ledamöter:

Nurrholm.	Burman, O., Kronoåbo.
Långnäs.	Carlberg, F. U., Kyrkowärd.
Thorberg.	Fjellström, B. T., Handlande.
Bukt.	Holmström, F., Kronolänsman.
Rackjund.	Sundström, J., Nämndeman.
Bätjaur.	Wallström, J., Kronohemmansåbo.

Arwidsjaurs socken.

Ordförande:

Skarin, J., Kronolänsman.

Ledamöter:

Glommerträsk.	Engelmark, F. G.
	Engelmark, Osc., Inspektor.
Lappträsk.	Fjellström, C. N., Pastor.
Boksele.	Granberg, J. P., Skollärare.
Glommerträsk.	Högberg, J. P., Skollärare.
	Klum, A. E., Handlande.
	Lindgren, E., "
Bachtjaur.	Lingström, C. E., Kronohemmansåbo.

Enontekis socken.

Ordförande:

Forsström, Frans, Kronolänsman.

Ledamöter:

Maunu.	Grape, J., Klockare och Hemmansegare.
Sawisomutka.	Raattamaa, J., Kateket.

Juckasjärwi socken.

Curtelius, J. O., Kyrkoherde.

Jockmocks socken.

Ordförande:

Wästfeldt, Inspektor.

Ledamöter:

	Berlin, M. T., Kateket.
Norrwik.	Bogwist, L. A., Frälsehemmansåbo.
Pajerim.	Eriksson, Er. Ol., Nybyggare.
	Forßman, L. J., Landtbrukare.
	Mannberg, O. J., Landtbrukare.
Owickjock.	Mannberg, J. O., Klockare.
Tjomotis.	Nordlund, N. J., Nybyggare.

Wuollerim.	Sandqwist, J., Nybyggare.
	Ullenius, J. E., f. d. Kronolänsman.
	Westerlund, E. A., Kronolänsman.
Mattisudden.	Westerlund, J. E., Nybyggare.

Gelliwara socken.

Ordförande:

Silfwerbrand, Th., Kronolänsman.

Ledamöter:

	Appelqwist, Skollärare.
	Engelmark, Skogsuppsyningsman.
	Landström, E., Nybyggare.
Ullatis.	Pehrsson, Nämndeman.
	Stenborg, Pastor.
	Söderberg, Klockare.
Hakkas.	Åström, J. T., Tingstolk.

Styrelsen öfwer Åfwa Landtbruksskola.

Ordförande: Landshöfdingen m. m. H. A. Widmark.
Sekreterare och Skattmästare: Tel.-kommiss. A. Cajanus.
Ledamöter: Förwaltningsutskottet.
v. Konsuln P. Gowenius.
Landträntmästaren F. Waldenström.
Kaptenen m. m. R. Schough.
Werksegaren A. R. Lundblad.
Löjtnanten C. F. Espelund.
Inspektörer: Ingeniören P. A. Brännström.
Förste Landtmätaren J. E. Nyström.
Länsdjurläkaren J. O. Jacobsen.
Suppleanter: Handlanden N. E. Bergström.
Kyrkoherden A. A. Steckséen.
Handlanden F. Backteman.
Skolans föreståndare: Herr S. A. Fogelmark.

Norrbottens Läns

Kungl. Hushållnings-Sällskaps

Handlingar

för

1874—1875.

Luleå, 1875.
Aktiebogalets Tryckeri.

Protokoll

hållet wid Norrbottens läns Hushållningssällskaps sammanträde å Landshöfdinge-Embetets sessionssal i Luleå den 28 Januari 1875.

Närwarande: Sällskapets Ordförande Herr Landshöfdingen och Riddaren H. A. Widmark, v. Ordföranden, Kyrkoherden J. A. Englund samt Herrar Kaptenen och Ridd. R. Schough, Förste Landtmätaren J. E. Nyström, Disponenten J. A. Wikström, Adjunkterne O. M. och V. F. Holm, Komminister K. Schönfeldt, Landssekreteraren J. A. Genberg, Landskamreraren H. Amnéus, Direktör S. A. Fogelmark, Ingeniören L. Ruuth, Kyrkoherden A. A. Steckén, Inspektoren W. Hjertzbreg, Jägmästaren C. A. Ennes, Handlanden N. E. Bergström, Länsnotarien G. Ullman, Gästgifwaren N. E. Hjertstedt, Handlanden H. P. Rutqwist, Guldsmeden J. E. Brandt, Hemmansegarene N. Enqwist och N. F. Bergström från Björsbyn, Byggmästaren J. Boman från Persön m. fl. äfwensom undertecknad Sekreterare wid protokollet.

§ 1.

S. D. Förklarade Herr Ordföranden detta möte öppnadt, hwarefter förhandlingarne företogos som följer.

§ 2.

Waldes undertecknad till Sällskapets Sekreterare och Skattmästare.

§ 3.

Uppläftes årsberättelsen för år 1874, så lydande:

Den enligt 11 § i Kongl. Maj:ts nådiga stadgar för länets Hushållningssällskap mig åliggande skyldighet, att afgifwa berättelse om Sällskapets werksamhet under det förflutna året, får jag härmed fullgöra och i öfrigt omnämna några förhållanden, rörande länets jordbruk och binäringar, hwilka stå i samband med denna werksamhet, ehuru de ej under det gångna året direkt blifwit deraf berörda.

För jordbrukaren, som under de sistförflutna åren haft att glädja sig åt dels god dels riklig åring, har 1874 warit ofördelaktigt. Sommarens wärme war ringa, hwarigenom wärternas utweckling gick långsamt; under försommaren saknades nederbörd, hwaremot den under eftersommaren war mer än riklig. Dertill kom att nätterna i slutet af Augusti och början af September woro så kalla, att frostskador inträffade på flertalet ställen inom länet och att jordbrukaren nödgades afmeja säden halfmatad, på det den ej måtte blifwa helt och hållet förstörd. Inom nedre bygden, synnerligast uti Pite och Neder-Lule, har derjemte, till följd af den ringa snön, som föll under wintern, hwarigenom dels fälen trängde djupare ned än wanligt, så att den på sanka marker först genom höstregnen blef fullständigt upplöst, dels såkallad käl- eller swallbränna uppkom, höskaftningen blifwit jemförelsewis ringa. Inom Pite socken har detta föranledt en ganska betydlig nedslagtning af boskap. Den rikliga tillgången på halm utjemnar wisserligen något af de olägenheter, som ringa hötillgång har, men den kan dock ej, om den än fyller kreaturens behof af foder, för att de må kunna framfödas till nästa wår, göra annat än afkastningen från ladugårdarna mindre, då halm är ett mindre mjölkgifwande foder och då den deßutom flerestädes tagit skada till följd af det ytterst ogynnsamma bergningswädret. Uti norra och inre delarne af länet har derimot höstörden utfallit mer tillfredsställande, ehuru allt det hö, som stått ute under hösten i stackar och häßjor, blifwit mycket skadad af watten. Elfwar och bäckar woro nämligen i början af Oktober månad lika wattenrika, som wid wanlig wårflod och myrorna liknade grunda träsk, hwadan ock wattnet stod långt upp på häßjor och stackar. Rotfrukterna, af hwilka potatis egentligen odlas inom länet, hafwa lemnat ringa afkastning. — Då således den skörd, jorden gifwit, öfwerallt inom länet är betydligt under medelmåttan samt inom Pajala och större

delen af lappmarken gränsar till mißwäxt, så skulle innebyggarne haft att motse en bekymmersam tid, för att kunna lifnära sig till nästa skörd och för anskaffande af utsäde stundande wår, såwida ej de besparingar af spannmål, som finnas från de goda åren, hjelpa under både i det ena och andra afseendet, och såwida ej sistlidna winter och sommar warit mer rik på lönande arbetstillfällen än någonsin tillförene.

Detta leder sjelfmant till en kort redogörelse för den näring, som ersatt denna rikliga tillgång på arbete, och på wäl betaldt sådant, **skogshandteringen.** — I samma mån, som de inre delarna af landet blifwa kända och wattendragen undersökta samt anordnade för transport af produkter, i samma mån blir det fält, som upplåtes åt skogshandteringen, widgadt och den industri, som den framkallar, mera omfattande. Deraf orsaken att större wirkesmassor det ena året efter det andra framkomma från det inre af landet till förädlingswerken, deraf således ock till en del orsaken, att denna handtering år från år anwänder större arbetskraft, att arbetskraften, som är att tillgå inom orten, är otillräcklig och att den ersättning, denna arbetskraft betingar sig, blir högre än på andra orter inom fäderneslandet. Hwar och en som närmare lär känna länets beskaffenhet i deß inre från kusten aflägsna delar, erhåller nämligen den öfwertygelsen, att den wirkesmassa, som för närwarande derifrån utdrifwes, icke är stor i jemförelse med skogstillgången och att allt efter hand, som wården blir omsorgsfullare, kunskapen om skogens beskaffenhet och mängden af skog tillförlitligare, allt efterhand som strömrensningar blifwa werkställda och flottningen af skogsprodukterna dertill ordnad på ett ändamålsenligare sätt, så skall afwerkningen tilltaga och den mißhushållning, för att ej säga något wärre, som från långliga tider tillbaka egt rum i de inre bygderna, innan skogen haft något annat wärde än till wedbrand och den mark, som framalstrat den, ej något annat än till bete, lemna plats för ordnad wård och ett följdrigtigt tillgodogörande af de produkter, som den, wäl skött, lemnar.

Den under det sednaste årtiondet pågående afwerkningen från enskildes skogar i kustlandet, har under sistförflutne winter nått sin höjdpunkt uti en del af länets kommuner och den fara, som ligger deri, att, i dessa nordliga trakter tillgången för enskilde af skog till wedbrand och byggnadswirke blir upprymd, har framkallat nådiga förordningen af den 30 sistlidne September, hwarigenom på det oförståndiga afwerkningssättet, som höll på att blifwa allmänt, blifwit satt en hållhake, hwilken, enligt flertalets åsigt, skall medföra wälsignelserika följder, der-

igenom dels att, skogstillgången inom nedre landet warder tillräcklig för hemmens behof och derigenom dels, att den stora mängd armar, som warit sysselsatt med afwerkningen af omogen skog, skall återgå till jordbruket och dymedelst möjliggöra deß utweckling.

Den sista tiden har nämligen warit en swår tid för jordbrukaren icke minst derför, att han ej kunnat täfla med träwaruhandlaren i aflöningar, och derigenom warit urståndsatt att nedlägga erforderligt arbete på jordens bearbetning, att utföra de af honom insedda förbättringarna och att lägga sig winning om nyodlingar; men om ock sanning ligger i allt detta, så måste man dock medgifwa att taflan ej är så mörk, som den af många utmålas. Den har ock sina ljuspunkter, wid hwilka det är behagligt att dröja. Genom denna brist på arbetskraft, har jordbrukaren sett sig om efter medel att ersätta den. Är icke denna brist orsaken dertill att en mängd skördemaskiner blifwit inköpta; hafwa icke de produkter, som jordbrukaren afyttrar, betingat ett mycket högre pris än tillförene; har ej inkomsten af det tillfälliga skogsarbetet gjort det möjligt för mången jordbrukare, att dels förbättra sin ekonomiska ställning, att dels widtaga förbättringar i brukningssätten af sin jord? Jag wågar derför tro att, rätt bedömdt, jordbrukaren står i stor förbindelse till träwarurörelsen och att, om ej denna funnits, jordbruket ej stått på den ståndpunkt eller befunnit sig i det utwecklingsstadium, uti hwilket det nu, mensligt att döma, synes stå och hwilket, enligt min öfwertygelse, hädanefter icke skall blifwa något stillastående utan fast snarare förete mer och mer lifaktighet.

Innan jag lemnar denna afdelning, förhållandet mellan jordbruket och skogshanteringen uti länet, kan jag dock ej underlåta nämna några ord om de grumliga begreppen om eganderätt i fråga om skogsalster, som är inwand hos befolkningen, och hwilka fasta en skugga på den i moraliskt hänseende, som icke är oförtjent. Den åwerkan, för hwilken kronans skogsegendom under en lång följd af år warit utsatt, wisar den i och för sig nogsamt huru litet eganderätten respekteras, men äfwen enskildes skogar hafwa warit hemsökta af lika stor om ej större otillåten afwerkning, mot hwilken skogsegaren icke kunnat freda sig och hwilken han än mindre bjudit till att stäfja. — Om åwerkan å kronans skogar warit mindre under det år, som denna berättelse omfattar, så torde den hafwa warit större än ängonsin å enskildes. — Detta lyte hos befolkningen för med sig andra och det är derföre af wigt, att det icke lemnas oanmärkt, på det hwar och en, som önskar befolk-

ningens höjande i sedligt afseende, i sin mån må söka i detta hänseende införa hos befolkningens flertal andra rättsbegrepp. Största makten dertill ligger i träwaruhandlarenas händer, likasom man äfwen har rätt påstå, att största orsaken till det ofwannämda beklaganswärda tillståndet är deras. Må det derföre wara mig tillåtet uttala den önskan, att träwaruhandlarne söka upprätta, hwad de, ware sig med eller mot sin wilja, hjelpt till att sänka. Arbetet är swårt, medlen, som dertill erfordras, känna de, skyldighet att tillgripa dem hafwa de, efterföljanswärda föredömen hafwa de ock inom länet, wiljan få de ej sakna, ty tiden är inne att sätta en gräns för skogsåwerkan, för detta laglöshetstillstånd, hwilket eljest, hotat att utwecklas till en hydra, som blir oß alla öfwermäktig. — De frön, som utsåtts, de lärdomar, som befolkningen insupit, hafwa redan rotfästat sig så, att åwerkan blifwit nästan en hela befolkningens stötesynd, som måste upprycka med roten, för att skogshushållning skall kunna införas på kronans och enskildes skogar, för att skogshanteringen skall kunna intaga det rätta rummet bland förwärfskällorna inom länet, för att den skall warda aktad såsom en berättigad näring, för att den skall warda wälsignelsebringande och lemna befolkningen ett på redbart sätt erhållet bidrag till uttomst och förkofran. Jordbruket och skogsbruket blifwa då, hwad de böra wara i Norrbotten, så att säga hwarandras supplement, lika wigtiga för befolkningens materiela och moraliska wälbefinnande.

Den åsigt, som förut flere gånger blifwit uttalad, att ingenting wäcker och håller wid lif allmogens intresse för Hushållningssällskapets werksamhet, så mycket som de allmänna sommarmötena och de med dem förenade utställningar af alster från jordbruket och deß binäringar, har ej jäfwats af det möte, som sista sommaren hölls i Neder-Lule kyrkostad, utan twärtom bekräftat sin sanning, icke allenast derigenom, att mötet war besökt af en talrik samling både af allmogesmän och andre personer, utan äfwen deruti, att utställningen företedde en ganska stor mängd utställningsföremål. De pris, som Sällskapet wid detta möte war i tillfälle utdela, uppgingo till ett ej ringa antal och till ett sammanlagdt wärde af 800 kronor, hwilket är mer än af något föregående möte utdelats. Orsaken dertill är, att Gelliware bolag lemnat 400 kronors bidrag till dessa priser, och för hwilken wärdefulla gåfwa jag äfwen nu uttalar Sällskapets stora tacksamhet.

För det ganska besvärliga bestyret med ordnande af denna utställning står Sällskapet i förbindelse hos deß v. Ordförande och Veterinärläkaren Jacobson samt andre personer inom Neder-Lule samhälle.

Lika väl som denna utställning ådagalade en stegrad täflingslust, så kunde ock den uppmärksamma betraktaren af den finna, att alster af hemflit och bussljöjd icke upphört tillverkas inom orten.

Sällskapet har äfven deltagit, åtminstone pekuniärt, wid en landtbruksutställning uti Umeå för de tre nordligaste länen. De långa afstånden förorsakade, att få utställningsföremål från länet funnos wid denna utställning, och att få personer från länet wid densamma woro tillstädes. De, som derute deltogo, hafwa bemfördt minnet af en utställning, som för wåra nordliga förhållanden war rikhaltig, lärorik och wacker samt hwilken war besökt af en mycken het folk af alla samhällsklasser. Några pris tillföllo äfven utställare från Norrbottens län.

Prisbelöning för hästar, till hwilken bidrag lemnas såwäl af staten som landstinget, har egt rum wid Sällskapets sammanträde i Neder-Lule. De pris som utdelades woro till antalet 9 och hela det utdelade beloppet 633 kronor. De wilkor, som Landstinget och Sällskapet fästat för bidragens utgående, hafwa numera blifwit ändrade så, att dessa icke äro bundna wid de särskilda floddalarne, hwarigenom således utställningen och prisbelöningen af hästar utan olägenhet kan ega rum wid Sällskapets sommarmöten.

Till jordbrukets förbättring inom länet hör, som alla wäl weta, att icke allenast den odlade jorden fullständigt afdikas, utan äfwen att de frosförorsakande sumpmarkerna, som ligga i närheten af odlade fält och de stora myrtrakterna, som äro utbredda kring hela länet, warda genom utdikning torrlagda. År från år uträttas något af sådant arbete inom länet, men, som åtminstone det sistnämnda är ett arbete för århundraden, kunna werkningarna ej warda särdeles märkbara. Hågen för sådana arbeten är dock wäckt och landtbruksingeniören Magnét, hwilken under en lång följd af år oförtrutet werkat i länet och warit sysselsatt med uppgörande af plan och kostnadsförslag för ofwannämda arbeten, har äfwen under sistlidne sommar besökt 15 förrättningsställen inom 8 socknar, och hafwa förrättningarne i allmänhet affett sjösänkningar och frostförande

kärr- och myrtrakters torrläggning. Arealen af den undersökta och till förbättring föreslagna jorden uppgår till 9007,21 qvadrat-refwar. Den korta tid, som statens landtbruksingeniör Magnét förliden sommar och under de sistförflutna åren haft att disponera för förrättningar inom länet, har gjort att Landstinget ingått till Kungl. Maj:t med underdånig framställning derom, att en statsagronom måtte stationeras i Norrbotten. Det wore i många afseenden synnerligen önskwärdt, att denna framställning wunne nådigt bifall. Icke allenast statens stora egendomar, utan äfwen enskildes behof af upplysningar och råd, huru de böra anordna sitt jordbruk och dikningsföretag, tala för nödwändigheten af en agronoms anställning uti länet.

För enskilde jordbrukares behof är statsagronom för nu ingångna året requirerad uti 120 dagar, hwilket synes ådagalägga, att en persons tid skall blifwa helt och hållet upptagen under sommar- och höstmånaderna blott för att fylla detta, utan att statens skulle hinna tillgodoses.

Jordbruket i rätt och widsträckt bemärkelse innefattar i sig ladugårdsskötseln. Sällskapet, som i förening med Landstinget under flere af de föregående åren sökt höja denna gren af jordbruket, genom inrättande af bymejerier, har wisserligen erfarit, att de resultat, som wunnits icke motswarat de uppoffringar, som gjorts, och att det sätt, på hwilket Sällskapet werkat, icke ledt till målet, åtminstone ej till alla de förhoppningars uppfyllande, som man om denna åtgärd, på grund af erfarenhet från andra delar af Swerige, wågat hysa. Den åsigt, som den af Hushållningssällskapet tillsatta mejerikomitén uttalade, i sitt yttrande till Sällskapet wid förra wintersammanträdet, att inrättandet af ett mejeriaktiebolag här i länet icke för närwarande synes hafwa någon utsigt att kunna genomdrifwas, men att man deremot icke bör upphöra, att med alla till buds stående medel söka bereda fältet och befrämja mejerihandteringens utweckling, till deß en mera lämplig tidpunkt, samt en mera spridd öfwertygelse och kännedom om de stora fördelarne af en ordnad mjölkhushållning hinner inträngа i folkmedwetandet, har Sällskapet accepterat och till följd deraf requirerat statsagronomen Cederborgh, för att under September månad meddela länets innewånare råd och upplysningar rörande boskapsskötsel och mjölkhushållning. Genom sjukdom och andra tillstötande omständigheter kom Herr Cederborgh ej till länet förr än i medlet af September och den tid han här

tillbragte war, genom det ständiga regnandet, ogynnsam. Den berättelse, som Herr Cederborgh afgifwit, är af följande lydelse: (Bil. C).

Förwaltnings-utskottet, som anser att mycket bör göras, för att höja boskapsstötseln och mjölkhushållningen, synnerligen i de swenska delarne af länet, och som skattar Herr Cederborghs förmåga att tillwinna sig allmogens förtroende ganska högt, kommer att föreslå Sällskapet, att äfwen för stundande September månad requirera honom, i hopp att, genom år efter år återkommande besök, återkommande råd och upplysningar, åstadkomma en förändrad hushållning med alster från ladugården och förändrad skötsel af sjelfwa ladugården så småningom skola winna mark och warda till fromma för jordbruket.

Sällskapets uppoffringar för att befordra slöjdkunnighet, hussljöd och hemflit hafwa icke warit obetydliga. Underwisning i korgflätning har meddelats i norra delen af länet, och har dermed den underwisningskurs blifwit afslutad, som med Herr Bondéns anställning war afsedd. Kontraktet med honom tilländagick uti Augusti månad. Om ej resultaten af Herr Bondéns underwisning äro så stora, som man hoppats, så kan dock påstås, att ganska många personer inom länet nu utöfwa korgflätning, ehuru detta ännu icke sker till sådan myckenhet, att förbrukningen inom orten blir fyld. För att icke utöfningen af denna industri, som är särdeles lämplig för länets befolkning skall stelna i wissa sterotypa former, har Sällskapet inköpt modeller af åtskilliga i handeln förekommande korgarbeten samt under sistlidna höst haft dem utställda i Luleå. Skäl torde wara, att, när sjökommunikationen åter blir öppnad, flytta dessa modeller till andra ställen af länet, på det afsigten med deras inköp må så fullständigt som möjligt winnas.

Af det anslag, som Riksdagen bewiljat till slöjdkunnighetens befordrande inom riket, har Sällskapet erhållit 1,000 kronor. Kostnaden för inköp af ofwannämnde modeller har af detta anslag utgått. Derjemte har Förwaltnings-utskottet, hwilket meddelades Sällskapet wid sommarsammanträdet, satt sig i förbindelse med Ornamentsbildhuggaren och Nidd. C. Ahlborn, för att ingå aftal om hans hitresa för hållande af föredrag innewarande winter i skiljda delar af länet, och har detta aftal nu skett och Förwaltnings-utskottet beslutat att i förening med Westerbottens Hushållningssällskap på de wilkor Herr Ahlborn uppgifwit requirera honom under April och Maj månader. — I sammanhang med detta meddelande,

torde böra tillkännagifwas att Förwaltnings-utskottet hos Kungl. Maj:t anhållit att äfwen för detta år af anslaget till slöjdkunnighetens utbredning, erhålla lika stort belopp, som förra året.

De åtgärder, som för öfrigt under den närmaste framtiden skola widtagas till hussljödens upplifwande inom länet synas mig hufwudsakligen böra gå derpå ut, att hos den manliga och qwinliga befolkningen wäcka håg för slöjdarbete och tillwerkning i hemmen af de förbrukningsartiklar, som mest förekomma, samt att utbilda nödig skicklighet härutinnan. Sådant torde, hwad den manliga befolkningen widkommer, bäst winnas genom att anslå medel, för att till en början på 2 à 3 ställen träffa uppgörelse med kunnige och aktade slöjdare om att till underwisning och öfning i slöjd mottaga nejdens gossar och ynglingar under winteraftnarne. Ett försök i denna rigtning har Förwaltnings-utskottet äfwen widtaget, i det uppgörelse blifwit träffad med slöjdaren Lundmark, hwilken företett goda intyg om skicklighet, att i samband med hans anställning såsom slöjdare wid Afwa Landtbruksskola meddela underwisning i slöjd åt dem, som deraf wilja begagna sig dels i Afwa dels i Sunderby af Neder-Lule socken. Om erfarenheten wisar, att denna anordning är lämplig, kan äfwen i andra kommuner dylik slöjdunderwisning erhållas. Lika litet, som det kan lyckas, utan omfattande kostnader och mähända ej ens då, införa en slöjdwerksamhet inom länet, som kan warda en werklig industri, lika litet torde man böra försumma, att wäcka till lif och utweckla den slöjdwerksamhet, som afser hemmens behof och som, om den ock ej lemnar många synliga spår af sin werksamhet, om den ej är märkbart inkomstbringande, dock gifwer prägeln af arbetsamhet åt ett hem och lift en god tomte bidrager till bergning och trefnad.

Den mindre tillfredsställande skildring, som i förra berättelsen lemnades om länets Landtbruksskola, torde böra anses något förhastad, då de förhållanden, hwaraf den war föranledd, wisat sig wara öfwergående och beroende af tillfälliga omständigheter. Åtminstone har man nu grundad förhoppning, att de frön, som derstädes nedlagts på danande af skickliga jordbrukare, icke skola warda alldeles utan frugt, då det will synas, som förtroendet till denna inrättning finnes hos befolkningen. Af de sex elev-platser, som sistlidna höst woro att fylla, hafwa nämligen fem blifwit det och detta med lärlingar, som, enligt föreståndarens witsord, äro lifwade för

att inhemta kunskaper och lofwa att göra skolan heder, när de lemna den, för att praktiskt sjelfwa tillämpa, hwad de lärt. De uppoffringar, Sällskapet underkastat och underkastar sig, för att befordra skolans werksamhet, skola derföre, hoppas jag, icke wara gjorda och göras förgäfwes. — Ur föreståndarens redogörelse för skolans werksamhet under året meddelas följande: (Bil. B)

Från arrendatorn af Sällskapets egendom Aminne har ej någon berättelse hittills inkommit, rörande förhållandet under sistförflutna året wid denna egendom, ehuru denna skyldighet är enligt kontraktet honom ålagd. Trenne gånger under denna tidrymd har jag besökt Aminne och sökt sätta mig in i det sätt, på hwilket egendomen skötes. Wid det andra besöket, fann jag att mycket återstod att önska, för att denna skötsel skulle wara tillfredställande och Sällskapet wärdig, hwarför och följde, att jag hos Förwaltnings-utskottet hemställde det Agronomen Magnét under sommaren skulle besöka Aminne och af derwid wunnen kännedom, föreslå Förwaltnings-utskottet de åtgärder, som borde widtagas, för att egendomen måtte ryckas ur det lägerwall, i hwilket den hotar att falla. Utskottet, som accepterade detta förslag, har och, till följd deraf, från Herr Magnét fått mottaga en detaljerad plan för egendomens framtida skötsel och kontraktet med arrendatorn har blifwit ändradt i öfwerensstämmelse med den, hwarjemte Förwaltningsutskottet inköpt och till arrendatorn öfwerlemnat artificiela gödningsämnen, att anwändas i enlighet med denna nya plan. En snar framtid skall wisa om denna uppoffring gör tillfyllest eller om kraftigare åtgärder måste widtagas, för att denna egendom skall göra rätt för sitt namn och uppfylla det ändamål, som gifwarne med den afsett.

Aminne skog har under sistlidne sommar, enligt Sällskapets beslut, blifwit fullständigt undersökt och uppskattad af Jägmästaren Wickman, hwilken dock ej ännu inkommit med karter och handlingar öfwer förrättningen, hwadan resultatet af densamma ej nu kan för Sällskapet framläggas.

Egendomens läge på öfwer 8 mils afstånd från det ställe, der Förwaltnings-utskottets ledamöter äro boende, gör det till en omöjlighet för dem att öfwer ställningen och anordningarne wid Aminne hålla den uppsigt, som wisat sig wara af behofwet påkallad, och wore det derföre med Sällskapets och Utskottets werkliga intresse förenligt om en eller 2:ne närboende personer finge Sällskapets uppdrag, att hålla uppsigt

deröfwer och lemna Utskottet de meddelanden derom, som de anse böra komma till Sällskapets och Utskottets kännedom.

Till bidrag i kostnaden för den pröfning af slåtter- och strödemaschiner som i somras egt rum wid Mariestad, har Sällskapet bidragit med 50 Kronor. Det utslag som denna pröfning gifwit, och hwilket kommer att intagas i Sällskapets handlingar (Bil. S), bestyrker det förut kända omdömet att Buckeyes maschiner äro de, som, åtminstone för Norrbottens jordbruksförhållanden, äro lämpligast.

Till komplettering af föregående meddelanden om Sällskapets werksamhet, må här anföras ett sammandrag af räfkenskaperna:

Debet.

Behållning från år 1873		235: 87.
Influtne anmärknings-medel		35: 02.
Årsafgifter		301: —
Bränwins-medel		5,616: 06.
Anslag från Landstinget		154: —
Premier: af Gelliware bolag	400: —	
af staten	316: 50.	716: 50.
Ränta å aktier i Afwa		600: —
„ i riksbanken		13: 96.
Statsanslag för hushöjd		1,000: —
Summa		8,672: 41.

Kredit.

Omkostnader för industri och slöjd	1,300: 77.
„ för meijeri-underwisning	63: —
Böcker och tidskrifter	358: 56.
Tryckningskostnader	300: —
För statistiska uppgifters meddelande	74: —
Anslag till Afwa skola	1,000: —
Premier	1,054: 58.
Diverse	176: 40.
Arwode till sekreteraren och skattmästaren	825: —
„ till länsdjurläkaren	300: —
Möteskostnader	329: 20.
Af statsanslaget för slöjd	172: 25.
Transport	5,953: 76.

	Transport	5,953: 76.
För tälgstensbrytning	344: 77.	
„ hästars prisbelönande	154: —	498: 77.
Åminne mönsterfarm	. . . .	1,223: 87.
I riksbanken innestående	956: 89.	
Hos sekreteraren	39: 12.	996: 01.
	Summa	8,672: 41.

För att kunna framställa en rätt bild af jordbrukets tillstånd inom länet och Sällskapets samt Förwaltnings-utskottets werksamhet, hade det för mig warit behöfligt, att hafwa haft tillgång till de årsberättelser från de särskilda gillena, som enligt stadgarne skola för hwarje år till Sällskapet afgifwas. Att försöka utan dem lemna en någorlunda sann skildring af de särskilda orternes inom det widsträckta länet ekonomiska förhållanden under det år som flytt, kan ej wara möjligt; att lemna uppgift på för Sällskapet beaktanswärda fall, som inom dem inträffat, kan ej ske; att redogöra för utwecklingen i intellektuelt hänseende, inom de särskilda kommunerna, kan ej ega rum. Det hade warit min affigt att söka fullständiga denna berättelse genom dessa årsberättelser, men blott från 3:ne gillen hafwa sådana inkommit. Jemte det jag anser mig böra nämna, att dessa gillen äro Pite, Neder-Lule och Pajala, wågar jag uttala den förhoppningen att till ett annat år få emotse berättelser från samtliga gillen och detta så tidigt, att de kunna läggas till grund för den berättelse, som af mig eller, hwad som wore mer i sin ordning, af Förwaltnings-utskottet skall till Sällskapet afgifwas. Ur berättelsen från Neder-Lule gille tar jag mig friheten anföra följande, afhandlande 2:ne brännande frågor **Inhyseswäsendet och lönkröneriet,** (se denna längre fram intagna berättelse) och som utan twifwel har sin motswarighet i andra delar af länet.

Efter denna skildring, i hwilken så få ljuspunkter finnas, må det wara tillfredsställande att dröja wid det faktum att insättningarne uti länets sparbanker, hwilka för närwarande äro sju, betydligt öfwerstiga uttagen. Någon fullständig redogörelse häröfwer är jag icke för närwarande i tillfälle att lemna, men wet att i Neder-Kalix sparbank är omkring 50,000 Kronor mer insatt än uttaget, och att förhållandet i de öfriga sparbankerna är, om ej lika godt, dock mycket fördelaktigt, samt att den innestående behållningen i samtliga sparbankerna uppgår till mellan 6 och 700,000 Kronor. Detta förhållande ådagalägger dock en stigande wälmåga och bewisar att ej alla tanklöst bortkasta på inköp af öfwerflödsartiklar och spirituosa den lätt förtjenta penningen, samt att sparbanksinrättningen år efter år winner ökadt förtroende hos befolkningen.

Det är derjemte glädjande att anteckna, att folkskolan fortfarande erhållit kraftigt stöd af landstinget för sin fortsatta utweckling, att nya skolhus byggts och äro under byggnad i skilda delar af länet och att folket mer och mer synes börja inse, att det arbete wille jag säga, som sjunnerhet wisar sig werksamt och omhuldande för de ungas uppfostran till wärdiga samhällsmedlemmar, är ett af det ädlaste och wigtigaste, samt att ingen uppoffring kan anses för stor, då det gäller detta höga mål.

Slutligen några ord om kommunikationswäsendet, hwilket icke kan anses wara främmande för Sällskapets werksamhet och omtanke, då nya kommunikationsleders anordnande, nya wägars anläggning, hafwa stort inflytande på befolkningens tillwärt och näringslifwets spridning i allt widare och widare tretjar. En wäg är under anläggning, som, färdig, skall sammanbinda Gellivare med kusten, en annan, som skall förena en af kyrkobyarne i Torne lappmark med kusten och en tredje inom Neder- och Öfwer-Lule, som lättar samfärdseln inom delar af dessa kommuner. Förslag har deßutom till Kongl. Maj:t ingått om anslag för wäganläggning från Arwidsjaur till Jörn, för att förbinda denna och Arjepluogs socken med Skellefteå och denna sistnämnda socken med Norge, genom de under byggnad warande fjellstugorna uti Arjepluog. Mycken lifaktighet råder i öfrigt inom alla delar af länet för åstadkommande af nya och omläggning af gamla wägar, och statsmakternas wälwilja kommer otwifwelaktigt att betydligt tagas i anspråk, för bidrag till dessa wägbyggnader; men utom detta må ej lemnas oomnämdt den rörelse och det sanna intresse, som länets innebyggare wisat för åstadkommande i en snar framtid af jernwägsförbindelse mellan länet och sydligare bygder, emedan det till fullo ådagalägger, att befolkningen har waken blick för fördelen och inser nödwändigheten af detta samfärdsmedel, för att kunna följa med och deltaga i det stora kulturarbetet i jembredd med rikets öfriga innebyggare.

Sällskapet saknar nu den sekreterare, som i 12 år på denna dag genom glänsande och fakrika redogörelser för Sällskapets werksamhet framkallade spänd uppmärksamhet och bidrog till att dessa sammanträden wore talrikt besökta. Med

denna förmåga att fängsla och draga till sig åhörare förenade han ett lefwande intresse för allt det som låg inom Sällskapets werksamhetsfält och som kunde befordra Norrbottens utweckling; och är det med erkännande af den förlust, som Sällskapet och Utskottet lidit genom Telegrafkommissarien Cajani förflyttning från orten och under uttalande af deß förbindelse och tack för den tid, under hwilken han warit Sällskapets sekreterare och skattmästare, som jag afslutar denna redogörelse för det märkliga, som under det nyß tilländagångna året timat.

§ 4.

Upplästes Revisionsberättelsen (Bil. A) och deri gjorda anmärkningar genomgingos. Genom lemnade förklaringar och upplysningar förföllo de hufwudsakligaste anmärkningarne, dock skulle åtskilliga under räkenskapsåret inköpta inventariepersedlar, såsom jerneamin, föras å inventariepersedlars konto i stället för å omkostnads-konto.

Beträffande utgiftsposten, 1,000 kronor, premier till lärlingarne wid Afwa landtbruksskola, så skulle utgiften likwäl hittills utgå, men dock verificeras, hwad som deraf utbetalts; hwarefter Förwaltnings-utskottet erhöll answarsfrihet för 1874 års räkenskaper och förwaltning.

§ 5.

Kostnaden, 850 kronor, för en slättermaskin, som af förre Sekreteraren orätteligen upptagits å Afwa landtbruksskolas räkenskaper, skulle derifrån utgå och i stället upptagas uti Hushållnings-sällskapets.

§ 6.

I Förwaltnings-utskottet inwaldes Nämndemannen Nils Engwist i Björsbyn efter Konsul H. J. Sundström, som afsagt sig ledamotskapet samt Disponenten J. A. Wikström efter Kaptenen och Riddaren K. J. Grape, som afsidit, hwarjemte Guldsmeden J. E. Brandt, som war i tur att afgå, återwaldes. Wikström och Brandt att qwarstå i 2 år och Engwist i ett år.

Till suppleanter utsågos Kaptenen och Riddaren R. Schough samt Lärowerksadjunkten W. F. Holm.

§ 7.

Till revisorer för 1875 års räkenskaper waldes Lärowerksadjunkten O. M. Holm, Kamereraren C. A. Rydberg och Konsul H. J. Sundström.

§ 8.

Inwaldes till nya ledamöter i Sällskapet följande:

Piteå socken: Possessionaten Ernst Winroth å Lugnet, Hemmansegaren Olof Marklund i Sjulsmark, Häradsskrifwaren F. Sandman å Framnäs, Jägmästaren Laur Ruuth i Elfsbyn och Handlanden S. U. Öhman i Rokmäs;

Neder-Kalix socken: Handlanderne P. G. Schmaltz och N. P. Gunnarsson i Kyrkostaden, Bokhållaren A. W. Bäckström derstädes, Sergeanten J. P. Häggström i Innanbäcken, Possessionaten Otto Bergmark i Näsbyn och Hemmansegaren Johan Rönngwist i Gammelgården;

Neder-Luleå socken: Byggmästaren Johan Boman i Persön och Inspektoren C. Boman å Altappen;

Luleå stad: Apotekaren N. Kant, Kapten Fr. Åberg, Löjtnant C. W. Löwenhjelm och Ingeniör O. B. Haglund.

§ 9.

Till ordförande i Neder-Luleå sockens Hushållsgille efter Herr Kyrkoherden J. A. Englund, som frånsagt sig förtroendet, waldes Herr Kronofogden J. O. Curtelius.

§ 10.

Beslöts att sommarmötet skulle hållas i Neder-Kalix, men öfwerlemnades tidens bestämmande derför till Förwaltningsutskottet.

§ 11.

Wid föredragning af komiténs för werldsutställningen i Filadelfia skrifwelse rörande 1876 års utställning

derstädes, beslöt Sällskapet, att försök borde göras inom länet för insamling af lämpliga utställningsföremål, såsom af säd, frön, strå m. m., samt uppdrog åt Förwaltningsutskottet att dermed taga befattning.

§ 12.

Upplästes en skrifwelse från komiténs för trädgårdsalsters utställning i Upsala innewarande års höst och beslöts med anledning deraf, att ett bidrag af 150 kronor till premier skulle af Sällskapets medel få utanordnas och skrifwelse derom till komitén aflåtas.

§ 13.

Inom Förwaltningsutskottet hade fråga uppstått om ett lämpligare sätt än hittills för uppbörden af Sällskapets årsafgifter, och hwilken fråga af Utskottet hänskjutits till behandling wid detta möte. Wid föredragning af frågan yttrades olika åsigter inom Sällskapet. En del ledamöter föreslogo att uppbörden borde ske genom kommunalnämndernas ordförande och en del att Sällskapet hos kronofogdarne skulle anhålla att de wille upptaga dessa afgifter i sammanhang med kronouppbörden. Då meningarne häruti̇nnan ej kunde enas, yrkades votering, hwarwid följande, af Sällskapet godkända proposition framställdes:

> Den som will att årsafgifterna skola uppbäras genom kronofogdarne, röstar ja, den det ej will, röstar nej; winner nej har Sällskapet beslutat att hos kommunalnämndernes ordförande anhålla att de wille dessa afgifter uppbära.

Wid företagen röstning blef antalet ja öfwerwägande, hwadan Sällskapet beslutat att söka träffa öfwerenskommelse med kronofogdarne om uppbördens werkställande i sammanhang med kronouppbörden mot den ersättning som med dem kunde träffas.

§ 14.

Föredrogs Bestyrelsens för det fjortonde allmänna Swenska landtbruksmötet skrifwelse rörande anhållan om Hushållningssällskapets werksamma biträde derhän, att sådana åtgärder måtte af Sällskapet widtagas, hwarigenom inom deß område insamlandet af anmälningar och afsändandet till Bestyrelsen af utställningsföremål kan underlättas och befrämjas och sålunda det med mötet afsedda mål i möjligaste måtto ernås; och erhöll Förwaltningsutskottet uppdrag att gå denna Bestyrelsens önskan till mötes och söka werka i det angifna syftet.

Samma Bestyrelses skrifwelse, om insändande före den 15 instundande Maj till Bestyrelsen af förslag till sådana frågor rörande landtbruket och deß binäringar, som Sällskapet skulle önska få wid ifrågawarande möte afhandlade, upplästes och beslöts, att genom tillkännagifwande i länets tidning uppmana alla de, som nitälska härför, att dylika förslag till Förwaltningsutskottet insända.

§ 15.

Agronomen Fr. Cederborgh skulle requireras för att under September månad innewarande år inom länet hålla föredrag samt tillhandagå deß innewånare med råd och upplysningar rörande boskapsskötsel och mjölkhushållning.

§ 16.

Wäckt förslag om revision af Sällskapets stadgar bifölls och uppdrogs åt en komité bestående af tre personer, att denna revision werkställa innan sommarmötet. Att uppdraget fullgöra utsågos: Herr Ordföranden jemte Förste Landtmätaren Nyström och Lärowerksadjunkten W. Holm.

Likaledes skulle inwentering af Sällskapets handlingar werkställas och instrument deröfwer upprättas så

detsamma kunde inför sommarmötet framläggas. Härtill utsågos Landskamreraren H. Amnéus och undertecknad, sekreterare.

§ 17.

För Sällskapets räkning skulle för innewarande år prenumereras å 100 exemplar af "Norrland och deß framtid", 25 exemplar af Arrhenii Landtbrukskalender och 25 exemplar af "Tidskrift för skogshushållning".

§ 18.

Uppläste Herr Agronomen H. Magnéts berättelse (Bil. E) öfwer hållen besigtning å egendomen Åminne uti Öfwer-Luleå socken, hwarefter beslöts, att ett årligt anslag under 5 år af 200 kronor, för inköp af artificiella gödningsämnen, skulle bewiljas.

§ 19.

Till inspektörer öfwer Åminne mönsterfarm utsågos Kaptenen och Riddaren C. D. Bergman samt Förwaltaren W. Hjortzberg, hwilka härför skulle tillhandahållas affrifter af såwäl kontraktet med Arrendatorn Sandstedt, som ock Agronomen Magnéts härförut åberopade berättelse.

§ 20.

De till diskussion framställda frågorna blefwo nu behandlade:

1:sta frågan. Hwilket inflytande har den på de sista åren inträffade stegringen å arbetspriset utöfwat på landtmannanäringar och om intet waraktigt prisfall å arbetskraft är att emotse, hwilka åtgärder kunna från jordbrukarens sida widtagas, på det han ändock må kunna med fördel bedrifwa sin näring?

Herr **Nyström** anhåg att för närwarande wore erfarenheten härutinnan så ringa och deßutom för få tillstädes af de werkliga jordbrukarne, hwarför han yrkade frågans hänskjutande till sommarmötet.

Herr **Wikström**: För denna frågas beswarande har jag tänkt mig att siffror skulle tala tydligast, om sammelst lyckades uppställa en kalkyl, wisande en jemförelse imellan förut warande normala förhållanden och de derpå inträffade owanligare i afseende på högt uppdrifna arbetslöner, och hwad inflytande denna öfwergång utöfwat på jordbruket.

Kalkyl för 1874.

En flitig karl, som egnat sig åt det mest inbringande arbetet, nemligen skogsafwerkning, har med häst kunnat förtjena 10 kr. pr dag under 4 månader af året, hwarje månad räknad till 20 arbetsdagar 80 dagar à 10 kr. . . . . 800: —

Den förutnämnde arbetaren, som begagnat sig af det gynsamma tillfället, antages wara jordbrukare och ega ett bemman af den storlek, som wanligast här i orten förekommer, wid hwilket födas 10 kor och en häst, och till hwilkas underhåll i första rummet erfordras 300 lispund skogshö per ko och 600 dito wallhö för hästen, som beräknas kosta i bergningskostnad och hemkörning från laderna, nemligen:

3,000 lisp. skogshö à 25 öre	. . . . .	750: —
600 „ wallhö à 9 „	. . . . .	54: —
	Kr.	804: —

Många omständigheter inwerka på bergningskostnaden och ett medelpris är derför swårt att finna, men för priset på wallhöets bergning ligger till grund en mig tillhandakommen uppgift på bergningskostnaden wid Melderstein och Hwitåfors, på hwilka ställen slottermaskinen begagnats, och hwilken derföre bör wara snarare för lågt än för högt beräknad.

För att göra kalkylen så enkel som möjligt har jag uteslutit allt jädesbruk som wid ett sådant hemman som det här anförda kan ifrågakomma, dels derföre att detta oftast är obetydligt och skötes af husfolket utan tillhjelp af legdt folk, dels medan det ej skulle inwerka på frågans lösning om det i beräkningen ingick.

Kalkyl för 1872—1873.

Under antagande att arbetet stigit så i wärde att det under dessa år gällde blott en tredjedel af hwad som under 1874 fordrades och betalles, så utfaller kalkylen för dessa år på följande sätt för samma hemman, neml.:

Credit.

Arbetsförtjenst $^1/_3$:del af 800 kr.	. . . . .	266: 67

Debet.

3,000 lisp. skogshö à 8,33 öre	. . . . .	250: —	
600 „ wallhö à 0,3 „	. . . . .	18: —	268: —

Det framgår af båda dessa anförda exempel att jordbrukarne genom sina winterförtjenster warit i stånd att bereda sig utwägar för sina nödwändigaste utbetalningar, men att han ej fått mer öfwer under året med den högre arbetslönen, än under det med den lägre. Men låtom oß genom en tredje kalkyl tillse om han ej på något fördelaktigare sätt kan hämta gagn af de lyckliga konjunkturförhållanden. Hans spekulation wänder sig åt det hållet att skaffa sig **tre** hästar i stället för en, som han tänker anwända i skogsförslorne, och att i stället indraga på sin ladugård. Kalkylen 3 wisar då:

Credit.

3 hästar à 80 dagar = 240 dagar à 10 kr. . . .	2,400: —

Debet.

Bergningskostnad enligt № 1	804: —
2:ne drängar, som köra de två tillkomna hästarne = 160 dagar à 5 kr.	800: —
Minskad afkastning af 4 kor, hwarmed ladugården måste nedsättas för att kunna bereda foder åt de 2 tillkomna hästarne, à 100 kr.	400: —
Mellangift på 1,200 lisp. wallhö, som måste anskaffas åt de 2 tillökta hästkreaturen, och 1,200 lisp. skogshö, som förut kunde anwändas åt de 4 korna, à 25 öre.	300: —
Kr.	2,304: —

På papperet wisar den sista kalkylen ett något bättre resultat till förmån för det så kallade goda året, hwaremot de twenne föregående ställa sig jemförelsewis nära nog lika, så att i den mon inkomsterna höjt sig, hafwa utgifterna följt med. Om det är obestridligt att de rikliga arbetstillfällena och de i följd deraf högt uppjagade arbetslönerna i många riktningar werkat gynsamt och bordt bidraga till förbättrande af arbetarens ekonomiska ställning, så åser dock den föreliggande frågan endast huru dessa höga arbetspriser inwerkat på ortens jordbruk och som, enligt min åsigt, både genom det dyra arbetet och bristen på arbetskrafter tillskyndats så wäsentliga rubbningar, att det under sådana fortfatta förhållanden icke kan upparbetas till någon starkare utweckling utan måste snarare skrida tillbaka. Utsträckas reflexionerna ytterligare i afseende på följderna af de så lätt tillgängliga och höga arbetsförtjensterna, så wisar sig snart huru lätt den, som kommer att röra sig med, efter hans förhållanden, stora summor, och som på förhand ej gjort sig sunda beräkningar — föreställer sig att han kommit i besittning af ett stort öfwerflott, hwarmed han icke behöfwer hushålla så noga. Nya behof uppstå och sparsamheten blir icke lika nödwändig som förr, hwarföre det hushållas ej så som förut, hwarken med arbetstiden eller inom det husliga lifwet. På detta sätt smälter det i. k. öfwerflottet ihop så att när sommaren kommer finnes ej mycket qwar, och när flotten skall werkställas och dertill legas arbetsfolk, som fordra höga dagslöner, så är kassan knapp och arbetet anses bli dyrare än att det lönar sig. Följden blir att någon del af flotterängen blir obergad. Kreatursantalet måste härigenom minskas och jordbruket lider. Åtlandet att begagna de öppnade tillfällena till arbetsförtjenster på olika håll blir, snart sagdt, en wurm, och jorden, som ej strax betalar igen arbetet, men kräfwer en huld omwårdnad äfwen om wintern, — blir försummad.

Hwarje jordbrukare inser nödwändigheten att till sitt förfogande ega lagstadt folk, emedan sådd och skörd måste förrättas på bestämda tider, men huru erhålla sådant när den förut tjenande yngre manliga befolkningen nu kan göra sig fri från twånget af en lagstadd tjenst och har mångfaldiga utwägar för sin utkomst? Om ock jordbrukaren skulle söka att täfla med andra industrier och betala hwad dessa anse sig kunna gifwa, så måste han dock förbehålla sig att på bestämda tider kunna påräkna arbetskrafterna, emedan han i annat fall ej kan draga fullständig nytta af dessamma; men då det ligger i den mensliga naturen ett sträfwande till frihet och oberoende, så faller det sig helt naturligt, att arbetaren hällre begagnar tillfället att egna sig åt sådana sysselsättningar, till hwilka han kan komma och gå när han behagar, och för hwilka han får sin kontanta och rikliga betalning, än att binda sig wid en lagd tjenst, den der ej bewiljar samma företrädesrättigheter. Jordbrukaren blir imellertid rådlös; ty det fattas honom folk för jordbrukets stötiel och de stegrade arbetslönerna blifwa anledning till — jordbrukets kräftgång.

Beträffande frågans sednare del huru detta skadliga inflytande på jordbruket, som jag i korthet antydt, skall kunna förekommas, så torde för närwarande ej finnas annat medel än se framtiden an, som wäl på ett eller annat sätt återställer den rubbade jemwigten, ty **alldeles under** kan ändå aldrig modernäringen gå.

Herr **Schough**: Utan att nu wara beredd på att framlägga några kalkyler och utan personlig erfarenhet i landtbruksförhållanden, synes mig dock swaret på den uppställda frågan böra utfalla något annorlunda, än hwad de föregående ärade talarena antydt.

Må wara, att arbetsbiträde står jordbrukaren dyrare nu, än för ett par år sedan, denna olägenhet compenseras dock, enligt min tanke, dels derigenom att priset å de artiklar han från sitt hemman kan afyttra stigit i minst lika proportion, dels derigenom att han nu får wida mera betalt för det arbete, som han utan förlust för sitt jordbruk kan åt skogsbruket werkställa. De höga arbetspriserna hafwa redan här i länet medfört det framsteg, att slotter- och sförderemaskiner börjat användas, hwarigenom mycken arbetskraft besparats. Detta steg framåt i den rätta riktningen kommer otwifwelaktigt att åtföljas af andra. För att rätt kunna tillgodogöra slottermaskinernas arbetskraft blir det nödwändigt att afjemna fälten och minska de öppna dikenas antal, då steget till täckdikningens införande icke är längt. Om äfwen arbetskraftens dyrhet skulle leda derhän, att skogsmyrarne ej längre kunde afbergas, ser jag för min del deruti ingen olycka. Enligt den föregående talarens kalkyl är bergningskostnaden för sådant hö 25 öre pr 20 skålp., då det wida wärderikare wallhöet bergas för 9 öre. Detta förhållande synes mig endast leda till ett resultat: myrarnes utdikning och odling. Det wore sannerligen ingen illa använd utgift, då man derigenom kan få ej blott mera hö, utan äfwen kraftigare och billigare. Den af skogsförsterna framkallade starka efterfrågan och höga pris på hö synes mig äfwen leda till detta resultat — och nödige medel tror jag icke saknas.

Allmogen är nu i allmänhet ej blott skuldfri, utan har äfwen penningar deponerade i wåra banker.

Min åsigt är derföre, att jordbruket i Norrbotten nu lemnar lika god behållning, som under de tider, då arbetslönen war wida lägre, och jag inser ej hurn det **kan** wara annorlunda, då ostridigt landtbrukets produkter, med undantag af spannmål, stigit minst lika mycket, som arbetslönerna och då landtbrukaren derjemte nu har tillgång på tillräckligt och billigt kapital.

Att jordbruket nu befinner sig i en brytningsperiod, hwars följder för en och annan mindre förtänksam kan blifwa swåra nog, medgifwes gerna, men det förhåller sig med jordbruket, som med all annan industri: under wanliga goda tider går den sin jemna gång och högst få tänka på nödwändigheten att införa de förbättringar, som äro möjliga, det bär sig ändock; men när antingen efterfrågan minskas, eller produktionskostnaden ökas, hwilka båda omständigheter hafwa förminskad nettobehållning till följd, då framställer sig med nödwändighetens twång fordran på förbättringar, som antingen ned-

bringa produktionskostnaden eller med anwändande af samma kostnad, öka produktionen. Det är till en sådan punkt som landtbrukaren i länet nu kommit.

För min del skulle jag anse för en stor olycka och ej minst för landtbruket — om ett betydligare och waraktigt prisfall å arbetskraft nu skulle inträda.

Sedan, på Herr Ordförandens hemställan diskussionen ansetts slutad beslöts att frågan åter skulle upptagas för behandling wid sommarmötet.

2:dra frågan. Den åsigten har blifwit uttalad, att rågen i Norrbotten gifwer säkrare afkastning än kornet. Då misswäxt inträffar utfaller dock ofta skörden af det förra sädesslaget sämre än af det sednare. Ligger orsaken dertill i det sätt på hwilket rågodlingen i allmänhet bedrifwes?

Herr **Englund**: Ett obestridligt faktum är att rågskörden hittills lemnat ringare afkastning än kornet åtminstone inom Neder-Luleå socken, kunde ej förklara orsaken härtill, aldrahelst då rågen tål starkare kyla än kornet.

Herr **Fogelmark**: Som jag nu under en längre följd af år kan anses hafwa gått i erfarenhetens skola beträffande rågodlingen, kan jag ej gerna wara stum under tankeutbytena rörande denna wext, men emedan det ligger utom möjlighetens gräns för mig att förena fortbet med fullständighet wid utsägandet af mina tankar i ämnet, så måste jag på förhand utbedja mig ett godhetsfullt öfwerseende med widlyftigheterna. Jag djerfwes derjemte förutsätta att spåren af den goda wiljan att gagna i någon mån utjemnar mitt andragandes brister.

Att höstrågen i Norrbotten lemnar både säkrare och ymnigare afkastning än kornet är en min wid flere föregående tillfällen framhållna tanke. Förutsatt att åkern blifwit behörigen beredd och afdikad samt sådden werkställd i rättan tid (här före medlet af Juli), är det min bestämda öfwertygelse, att Norrbotten ej för närwarande eger någon så tålig, tacksam och gifwande spannemålswext som deß höstråg. — Med denna förmodan började jag för öfwer 9 år sedan min landtmannawerksamhet härstädes, och, som detta sädesslag, oaktadt konjunkturerne under denna tidrymd warit rätt emwerlande, ännu aldrig swikit mig, har denna förmodan numera öfwergått till wißhet. Rågen har alltid lemnat mig en nöjaktig skörd, äfwen när kornet under första åren af min bärware, dels för ofullständig afdikning, dels af brist på nederbörd och

dels tillfölje af kall sommar med ithy åtföljande tidiga natt-frester, slagit mer eller mindre fel. — Med stöd af dessa erfarenheter må ingen förtänka att mitt förtroende till rågsädets stora betydelse för denna ort blifwit alltmera och till den grad stadgadt, att jag, twertemot ortens bruk, från mina sidländare nyodlingstrakter, derifrån alltid endast en sädesgröda före deras igenläggning till grästägt hemtas, uteslutit all tanka på kornsädd och i dess ställe, efter det nybrutna fältets afdikning och swartträdning under ett par somrar samt begödsling, derå anwändt höstråg såsom skyddswert åt den späda gräsbredden — en kulturnyhet den jag tillräder litet hwar härstädes att åtminstone i smått försöka, såsom warande alltid billigare, emedan den här i Norrbotten behöfliga utsädesmängden (högst 2 kub.-fot pr geometriskt tld) är så obetydlig, och äfwen tanske säkrare. Jag har åtminstone aldrig haft anledning ångra tillämpningen af denna nya method.

Att, då mißwert inträffar, skörden af råg ofta utfaller sämre än af korn, är en obestridlig sanning. Det medgifwes willigt, att frusen råg är både mera hårdtröskad, serdeles der den urgamla tröskwagnen anwändes, och sämre till brödföda än fruset korn. Dock, än en gång, sådd i rättan tid, äro deß ar, när frostnätterne infalla, i allmänhet bättre matade, hwarjemte de, såsom warande af ett längre strå högre uppburna öfwer marken, böra anses bättre skyddade mot angrepp af den närmare jordytan krypande földen, än det kortwertare, oftast liggande kornet. — Wåra wanligen torra ofta kalla wårar tyckas ej heller utöfwa något mehnligt inflytande på det då redan betydligt förskomna rågfältet, under det att de späda, då kanhända nyß uppkomna, kornplantorna förete ett ganska tröstlöst, mißwertbebådande utseende. De behöfwa syrbarligen regn — regnet uteblifwer; de behöfwa wärme — kallblästen fortfar. Kornåkern aftynar allt mer och mer, medan rågåkern samtidigt tilltager i frodighet.

Derföre skulle, utan twifwel, farhågorna för mißwerter, orsakade af torka eller frost i betydlig mån motwerkas, om den norrbottniske landtmannen, medelst en widsträcktare rågodling, beredde sig tillfälle att dela sina skördeförhoppningar emellan de twenne sädesslagen höstrågen och kornet, hwilka å hemåkrarne borde tagas i omwexling med hwarandra, i stället för att, såsom nu, wara försatt i ett wanskligt beroende af skörderesultatet efter blott ett enda säde. Inskötes så, emellan dessa halmsäden, bladwerten potatis, då komme ett oklanderligt wexelbruk i full gång och derigenom åkerjorden kring hemmet fördelad i fyra ungefärligen lika stora delar, af hwilka en i sin

tur årligen swartträddes, under det att af de öfrige en åkerdel samma år lemnade råg, en annan del potatis och den tredje af de besådda delarne korn. — Fördelarne af ett sådant brukningssätt blefwe: att jorden, mera skonad genom den hwart 4:de år återkommande trädningen, kunde, bättre bearbetad, hållas ogräsfri; att den tarfwade mindre gödsel, hwarigenom ock nyodlingarnes widd kunde ökas, och slutligen att den, just genom denna omwerling, lemnade både högre och säkrare afkastning i sådan spannemål som mera tyngde på wågen, än hwad nu är händelsen.

Men, emedan en förståndigt och wäl utförd afdikning är första wilkoret för all förbättring i jordbruksväg, så kan ej heller en dylik wexelcirkulation, med hopp om framgång, tillämpas, förrän afdikningen blir sådan den bör wara.

Alla wåra odlade wexter, de bättre grässlagen ej ens undantagne men rågen isynnerhet, fordra, för sin bättre trefnad, en mera fullständigt afdikad jord än wår nuwarande. Det lilla, som i den wägen under sednare åren owedersägligen blifwit åtgjordt, har redan påwisat riktigheten af denna åsigt genom owäntadt goda resultater, men det wäntar på sin fullkomning. Om landtmannen derföre medelst 3 fots djupa diken twärsöfwer åkerfältets öfre ända, wille hindra det underjordiska wattnet att från högre liggande trakter intränga uti åkerns alf, ur hwilken wertrötterne hemta den hufwudsakliga näringen samt medelst diken längs fältets sider bortleda detta sålunda afskurna watten; wille han derjemte inuti åkern, der behofwet så påkallar, anlägga andra smärre diken längs fältets sluttning hwilka skulle hafwa för ändamål att fullkomligt aflägsna bottensyran — då erhölle han derefter till medhjelpare i sina jordbruksbestyr en flitig dagswerkare, tjenande utan både kost och lön, men det oaktadt tillskyndande honom, medelst en påskyndad förwittring af och en stegrad wärmegrad uti alfwen, både en stor besparing af gödselämnen samt säkrare och friskare skördar af alla slag. Den werksamme hundsförwandt, som sådan kraftig werkan mäktar åstadkomma, har man gifwit benämningen **luft.** Hittills förbisedd och derföre ringaktad, har han warit af bottensyran i det närmaste utestängd från alfwen och har tillfölje deraf warit nästan urståndsatt att utöfwa sitt wälgörande inflytande å åkerjordens mineralämnen medelst deras sönderdelning till wertföda.

Af obekantskap med denna försynens wisa inrättning och denna luftens owärderliga egenskap, har allmänheten hittills söft att på en annan, men kostgjord och följaktligen mycket dyrbarare, wäg, nemligen medelst gödsling, som, för att kunna

wara werksam, måst wara öfwerdrifwen, framkallande ofwansagde för wertlifwet nödwändige wilkoren, jordwärmen och jordförwittringen. På detta konstlade sätt har man wisserligen lyckats åstadkomma ett frodwext fält men också derå ett liggande strå med rostigt ax och fjäderlätt kärna. — Fältets frodighet härleder sig af den öfwerflödande gödselmängden och stråets wekhet samt axets ströplighet från den alltför ringa mängd miniralämnen, samma gödsel kunnat och hunnit bereda till wextföda, serdeles om denna tillgång förut blifwit förminskad derigenom att samma wext cultiverats flere år å rad på samma åker.

Emedan allmänheten hyser den föreställningen att fullständig afdikning är skadlig under torkår och tror att jorden bör hållas fuktig — sak samma hwarifrån denna fuktighet härleder sig — har den, medelst en dels alltför sparsam dels alltför grund afdikning, trott sig motwerka ett sådant torkårs menliga följder, så mycket heldre som ej blott mycken jord till utan äfwen mycket arbete med dikningen derigenom inbesparats. — Men här möter det förhållandet att endast den fuktighet, som, under form af regn eller dagg, nedfaller å jordytan är — såsom warande bemängd med luftens för wexterna rika närande ämnen — nyttig och nödwändig för wexterne. Under det att detta watten nedsjunker i alfwen qwarlemnar det uti jorden på denna sin wäg alla dessa ämnen. Sålunda nedkommet uti alfwen, är det rent och tyligt samt såsom dryckeswatten gagneligt för djurriket men både öfwerflödigt och, för sin köldalstrande egenskap, rent af skadligt för wertlifwet. Det är således detta renade, tyliga, underjordiska watten (bottensyran), som alltid afstänger luftens tillträde och derigenom hindrar alfwens både förwittring och uppwärmning, hwilket afdikningen har till uppgift att dels afhålla dels aflägsna ifrån fältet.

Om man under ett torkår är i tillfälle att påakta och jemföra wextförhållanderne å ett wal med dem å ett antingen ofullständigt eller ock alldeles icke afdikadt fält, torde man finna den besynnerligheten, att det förra står sig rätt godt, under det att, å det sistnämnda, plantorna, midt uti öfwerflödet på fuktighet, synbarligen lida af törst. Sådant kallar man här isbränna, men orsaken till detta fenomen är den, att, när wextroten å sistnämnde fält uti alfwen möter bottensyran, genomtränger han ej utan undwiker densamma, löper ut åt sidorna och twingas sålunda att på längre afstånd taga reda på de näringsämnen, som han till wertens underhåll är bestämd att upphemta. Strå- och kärnbildningen måste

under detta rotens sökande efter föda stå stilla eller, såsom man säger, i knut. Roten ökar härigenom sin längd onödigt, och detta på hela wertens bekostnad. När sedan ändtligen gynnsamma wäderleksförhållanden inträda för wextligheten då är måhända bästa wextperioden förbi, samt solljuset åfwensom dagarnes längd i aftagande. Höften nalkas och bottensyran, åtlydande naturlagarne, uppstiger alltmera emot jordytan, derunder afkylande densamma och fältet börjar omhöljas af kalla nattöcken. Frosten är nu fullrustad och färdig att med sin skarpa lie å den sent och klent matade åkern, falla den egentliga skördemannen uti embetet. — Får deremot wextroten, störd af dylikt watteninbinder, skjuta rätt ned, blir han aldrig så lång och behöfwer icke wara det heller, emedan han ändå, och detta på genaste wägen, finner näringen åt plantan, hwars tillwext sålunda kan fortgå utan afbrott. Han nedtränger derjemte alltid djupare och blir derigenom bättre skyddad emot torkan än den wextrot, som, medelst utbredning åt sidorna måste hemta denna näring närmare den torra jordytan.

Härmed will jag icke endast hafwa antydt att rågodlingen inom Norrbotten ännu bedrifwes på ett förlumligt sätt utan äfwen hafwa angifwit ett, efter min åsigt, ändamålsenligare och hwarigenom såsom jag tror, odlingen af denna wext städse skulle krönas med större framgång. Att man emellertid tillswidare, d. w. s. så länge rågfältets wärde är till den grad underskattat att, såsom exempel, t. o. m. winterförwägar och gångstigar utan betänkande anläggas och begagnas öfwer de nysådde rågåkrarne — att man så länge, tanske ännu något årtionde, blifwer, beträffande såwäl dikningens som rågodlingens wigt och wärde, en förgäfwes manande röst för slutna öron, är mer än sannolikt; men den tidpunkten nalkas allt närmare, då äfwen Norrbotten, inryckt i warubytenas strömfåra, derigenom lockats att å sin ypperliga jord framalstra spannemål ej blott för fyllande af det egna behofwet utan äfwen till utförsel åt sydligare orter. Det nu tillbakasatta stjufbarnet, den Norrbottniska tuf-rågen, hwars godhet såsom utsäde obestridligen öfwerträffar de finska rågslagen, kommer nog äfwen i sin hembygd, om ej förr, åtminstone då till heders, när han, såsom odlad i större mängd, är nu, hunnit för sin förträfflighet såsom utsäde blifwa en eftersökt produkt i den swenska spannemålsmarknaden. Man kan derjemte wara förwissad att denna framtidshägring öfwergår till werklighet, när jernwägarne hunnit tillföra wåra aflägsna bygder ej blott tillräckligt med armar för att i wåra ofantliga nu köldalstrande för fäfot liggande ypperliga odlingstrakter

bryta nya bygder utan äfven mera fördomsfria munnar, de der icke tillräkna rågen såsom last deß egenskap att — "mätta så hasteliga fort".

Herr **Wikström:** Flera skäl torde förefinnas hwarföre rågen här i landet oftare mißlyckas än kornet, hwaribland jag anser följande wara det hufwudsakligaste:

1:o. Att rågen för att lyckas fordrar en fullständigare afdikning än hwad i allmänhet föregår sådden.

2:o. Träda eller hwilad jord.

3:o. En högre medeltemperatur, än mera allmänt kan räknas wid dessa nordliga latituder, för att upphinna sin fulla utweckling och mognad.

Kornet skulle wäl ock, gynnadt af dessa uppräknade fordringar för rågsädet, lemna mer i skäppan än det nu gör, men torde dock lättare kunna umbära en högre kultur för att ej stå lika mycket felt som rågen, emedan ett wårsäde är icke så mycket beroende utaf afdikning som ett höstsäde, hwilket har att stå imot både nederbörden om hösten och snösmältningen om wåren. För att nu icke tala om grunddikning, såsom mycket dyrbar och möjligen mindre nödwändig, der jorden anses wara mycket genomsläpplig och kälen är djup och sitter länge qwar om wåren, så kan likwäl ett rågfält, som icke helt och hållet öfwerlemnas åt slumpen, ej undwara afloppss- och laggdiken samt wattenfåror, hwilka sednare bortleda ytwattnet, som under starka snöwintrar måste blifwa högst betydligt när wåren kommer, och då en noggrann tillsyn är högst behöflig, så att wattenfårorna hållas öppna och wattnet hindras stadna och skada säden.

Om, såsom förut nämndt, rågen icke lemnar utsigt för en god afkastning, så framt den ej blifwit sådd i trädad jord, så har kornet deremot i detta afseende mindre anspråk, emedan det wexer, som man säger, halm i halm, blott det får gödsel. Såsom det här brukas att köra ut gödseln strax före sådden och sedan så kornet i denna nygödsel, händer wäl understundom att skördarne blifwa sparsamma och komma i täflan med ogräset, hälst om ej ogräset får sticka upp och med harfwen ryckas upp innan sådden sker. Bättre wore det att gödseln fördes ut om hösten på det tillämnade kornfältet och då nedplöjdes, samt att sedan på wåren fältet omplöjdes något djupare, så att gödseln kom närmare ytan. Härigenom skulle winnas den stora fördelen att kornet mognade tidigare, emedan sådd i nygödsel befordrar halmwexten men försenar fröbildningen. Nog kan det synas som det skulle wara förenadt med

bättre berätning att emellanåt gifwa jorden en träda för att rensa den från ogräs; men då åkerarealerna i allmänhet äro små, anse jordbrukarne sig ej hafwa råd att uppoffra någon jord för trädan. Af landtbruksböcker har jag sett att kornet ej skall behöfwa mer än 1,200 wärmegrader för sin mognad då deremot råg behöfwer 2,000 wärmegrader. Männe man ej häruti kan finna orsaken till att kornsädet blifwit så allmänt odladt i de nordligare klimaten och der gjorts till hufwudsäde?

Innan rågsädet kan odlas med lika framgång som kornsädet torde så förutsättas att landet blir mer uppodladt, klimatet förbättradt och jordens kultur höjd.

Herr **Nyström** anhåg att Fogelmarks yttrande borde i protokollet intagas såsom swar å frågan.

Herr **Hjortzberg** som äfwen försökt rågwärt anhåg att, om rågen sås i rätt tid blir wärtligheten deraf lika god och bra som för annat säde äfwensom att rågen är lika härdig som kornet. Har funnit sig belwiken om kornstörden men sällan gått miste om ganska lik rågskörd.

Sällskapet uttalade härefter, på Herr Ordförandens framställning, att Herr Fogelmarks anförande skulle anses såsom swar på frågan.

3:dje frågan. Hwad erfarenhet har under senare åren wunnits med artificiella gödningsämnens anwändning å olika jordmåner samt för olika säden?

Herr **Fogelmark** anhåg att inget annat gödningsämne har sådan kraft att frambringa wärken som det ifrågawarande.

Herr **Wikström:** Lättheten att erhålla artificiela gödningsämnen, som på sednare år blifwit jordbrukaren beredd genom en mängd superfosfatfabrikers anläggande både inom och utom landet och som för ett jemförelsewis billigt pris kunnat köpas, har otwifwelaktigt lemnat ett stort bidrag till höjande af jordens fruktbarhet. Genom comparativa försök har utrönts att det wäl lönat sig att gifwa sådana fält, hwilka indelade till cirkulationsbruk ej warit i tur att få gödning förr än om ett och annat år, en extra gödning med superfosfat eller annat artificielt gödningsämne af de mångfaldiga i handeln nu förekommande, och att den deraf tillökade skörden på första året återbetalt hela kapitalet, som utlagts för gödselämnet, och dertill en god ränta.

Här i orten kan det wäl mera sällan ifrågakomma att begagna de artificiela gödningsämnena annat än till öfwer-

gödning af gräswallar, och som bör wäl betala sig om man lyckas genom någon wälkänd firma eller fabrik förskaffa sig en pålitlig wara. Stockholms Superfosfat-Fabriks artificiela gödningsämnen, hwarå kontrollanalyser kunna kostnadsfritt erhållas af Professor Bergstrand och hwaraf kan requireras den sort, som bäst lämpar sig efter jordens beskaffenhet och för odling af foderwerter, rotfrukter eller sädeswexter, synas förtjenta förtroende, och skola wäl så småningom ur handeln aflägsna sådana utländska gödselfabrikater, till hwilka ej utan skäl funnits anledning fatta misstroende.

Werksammast torde de artificiela gödningsämnena wisa sig i förening med animalisk gödsel och i blandning dermed frambringa waraktigare werkan.

Enbara anses de flesta artificiela gödningsämnena blott werka på en sförd, och mången är äfwen af den mening, att de, genom sin förmåga att hastigt upplösa och för werterna göra tillgängliga i jorden befintliga näringsämnen, utsuga åkerjorden om de för ofta återkomma, hwarför är nödwändigt att i den mån fruktbarheten börjar aftaga ersätta jorden med träckgödsel. Det är ju emellertid alltid ett sätt att genom den produktionskraft, som de artificiela gödningsämnena framkalla, förskaffa sig materialier till en ökad träckgödning.

På framställning af Herr Ordföranden beslöts, att diskussionen, jemte Herr Fogelmarks afgifna berättelse till Landtbruks-akademien, skulle intagas i protokollet och anses såsom swar på den framställda frågan.

Som någon ny fråga icke wäcktes blef härefter sammanträdet af Herr Ordföranden upplöst, och framförde Herr v. Ordföranden Sällskapets tacksamhet för den owäld och reda med hwilken förhandlingarne blifwit ledda af Herr Ordföranden.

In fidem

F. Waldenström.

Justeradt

H. A. Widmark.

(Bil. A).

Undertecknade, utsedde revisorer, hafwa reviderat Hushållnings-sällskapets räkenskaper för år 1874 samt få härmed afgifwa följande berättelse:

Wid granskningen af de räkenskaperna åtföljande verifikater bemärkes:

att af 33 ledamöter i Luleå stad, twenne uraktlåtit erlägga årsafgifter;

af 9 i Råneå 4;

af 63 i Neder-Luleå 50, och

af 61 i Öfwer-Luleå 53;

hwarförutom ingen årsafgift blifwit redowisad från Öfwer-Kalix, Haparanda stad och Neder-Torneå socken, Carl Gustafs socken, Juckasjärwi, Jockmock och Gellivara. Deremot alla medlemmar i Neder-Kalix till ett antal af 41 erlagt sina årsafgifter och likaledes alla medlemmar i Arjeplog, Piteå stad och socken samt Pajala och Enontekis.

Atskilliga under året inköpta inventarieperedlar såsom en jernkamin och diverse hyfweljern m. m. hafwa blifwit afförda under omkostnads-konto, men hade efter revisorernas förmenande bort upptagas till framtida redowisning under inventarieperedlars konto.

Till J. G. Lundmark är för underwisning i slöjd såsom förskott utbetalde 90 kronor, hwaröfwer någon redowisning icke finnes räkenskapen bilagd.

Enär wi icke haft tillgång till Förwaltnings-utskottets protokoller kunna wi icke bedömma befogenheten af de utaf Sekreteraren uppburne 50 kronor för ordnandet af statistiska uppgifter äfwensom af erhållne 500 kronor för fyllnad i hans arwode under 12 år, hwarförutom på samma grund anmärkes en utgiftspost å 30 kronor för s. k. Ombudsmötet i Stockholm samt utgifne 300 kronor till Arrendatorn af Aminne mönsterfarm och till Doktor Björkman lemnade 33 kronor 58 öre postporto för insättningar i lifränteanstalten.

Verifikater till följande utgiftsposter saknas, neml.:

å premier för utställda prisbelönta föremål wid sommarmötet i Gamla staden äfwensom å premier till lärlingarne wid Afwa Landtbruksskola å 1,000 kronor.

Arvodet, rese- och traktamentskostnaderna m. m. till Herr Bondén anse revisorerne bort afföras under hushöjdens konto i stället för å omkostnads-konto.

I öfrigt befinnes räkenskapen wara rätt förd och afslutad, samt balanseras sällskapets ställning sålunda:

Tillgångar:

Afwa Landtbruksskola, aktie-konto	10,000:	—
„ Dito löpande räkning . . .	2,052:	11.
Åminne mönsterfarm	8,216:	49.
J. F. Sandstedt	3,618:	79.
Riksbanken	956:	89.
Kassa-konto	39:	12.
Inventarie-konto	750:	—
Kroner	25,633:	40.

Skulder:

Till Thunbergska fonden	1,750:	—
„ hushöjdens konto	827:	75.
„ landtingsanslagets konto	172:	38.
„ kapital-konto, för skillnaden	22,883:	27.
Kroner	25,633:	40.

Luleå den 27 Januari 1875.

O. M. Holm. **H. J. Sundström.**

(Bil. B).

Till Kongl. Landtbruks-Akademiens Förwaltnings-Komité!

Härmedelst får jag äran öfwerlemna min wördsamma berättelse öfwer förhållanderna wid Norrbottens läns landtbruksskola å Afwa under det tilländalupna året 1874.

Emedan landtbruksskolans Styrelse, hösten 1873, fann det förenligt med skolans fördel att härifrån, tillika med dem som woro i tur att då afgå, skilja de uti min förra årsberättelse såsom afwitne omförmälde och i moraliskt hänseende underlägsne, trenne ynglingarne, på det ej deras dåliga exempel måtte winna häfd och fortplantning wid skolan — så erhöll Landtbruksskolan genom denna nödwändiga och wälbetänkta åtgärd, hwilken synbarligen redan burit önskwärda frukter, en helt och hållet ny uppsättning af lärlingar. Emellertid är det att förmoda, det antingen detta radikala sätt werkade något

afskräckande eller ock att de, då till ytterlighet stegrade skogsförtjensterne, utöfwade sina oemotståndliga lockelser, alldenstund hela antalet då ingångne lärlingsansökningar endast uppgick till två.

Detta fåtal ansökningar, i förening med obehagligheterne 1873, bragte mig derföre då på den tanken, att widare anslag till en landtbruksskola inom Norrbotten nu were en gagnlös statsutgift, som borde inbesparas. Derför wäckte jag ock, wid länets Kongl. Hushållningssällskaps allmänna winterförsammanträde den 28 Januari förlidet år, förslag om Skolans upplösning med det årets utgång, ehuru ännu tre år af min kontrakterade arrendetid återstodo. Men emellertid finner jag nu, af det förliden höst ökade antalet ingångne ansökningar, detta förslag wara för tidigt wäckt samt att Landtbruksskolans tillwaro är af ortens befolkning önskwärd — och så länge bör man ej misströsta utan se bättre tider an.

Efter hwad ofwanför är antydt gjordes, Oktober 1873, alla lärlingsplatserne wid Afwa landtbruksskola då lediga för ny återbesättning och att endast twänne sökander anmälde sig. Dessa sökander F. Sandman och C. W. Wikman, båda från Öfwer-Kalix, blefwo antagne.

Omöjligheten att, enkannerligen med dessa båda lärlingar, kunna, utan tillbakasättande af deras theoretiska underwisning, sköta landtbruksskolans jordbruk och detta till deß fromma ligger klart i dagen. För att fylla bristen har jag under hela året 1874 nödgats förstärka arbetspersonalen både genom legningar mot en öfwerdrifwet dryg dagspenning och medelst twenne drängar, tjenande för lön. Efter mycken möda och först sedan $3\frac{1}{2}$ månader af det wanliga tjenstearet förlupit kunde ändtligen dessa fistnämnde, från den då som ifrigast pågående skogsafwerkningen, anwärfwas. — Såsom ett enda exempel på den storartade täflan jordbruket, gentemot en annan näring skogsbruket, den der hittills af deß idkare åberopats såsom ett understöd åt modernäringen, under nu flere år haft att uthärda må här anföras, det jag, endast emot en betingad kontant lön af 350 kronor för dem hwardera och detta endast för tjenstearets då återstående $8\frac{1}{2}$ månader jemte fri kost och utan frändrag å lönen för den tid som åtgick för deras bewäringspligters fullgörande, kunde anwärfwa dessa tjenare.

Emellertid fortgick den theoretiska underwisningen med de förutnämnde twenne lärlingarne oafbrutet till den 18 sistlidne Maj. Deras flit och goda uppförande hafwa ej lemnat någonting öfrigt att önska. Någon examen kunde naturligtwis ej hållas med dem förliden höst, emedan det året war deras första

under den tvååriga lärokursen, hvarföre de fortfarande äro qvar wid landtbruksskolan.

Den 1 sistl. November inkunno sig de af Styrelsen antagne fem lärlingarne, så att sammanräknade antalet lärlingar för närwarande uppgår till 7. De äro alla hörbige från länet och twenne från samma socken der landtbruksskolan är belägen. Föregångne af sine äldre kamrater med goda exempel hafwa äfwen desse nyantagne begåfwade med lycklig uppfattningsförmåga, hittills wisat både god flit och godt uppförande, hwilkas fortwaro man saknar anledning att betwifla. — Underwisningen fortgår, i likhet med den föregående winterns, morgon och afton samt uti de ämnen Kongl. Maj:ts nådiga reglemente föreskrifwer och i enlighet med den af Kongl. Landtbruks-Akademiens Förwaltnings-Komité fastställda planen.

Arbetena i slöjdstugan och smedjan kunde under förlidet år ej fortgå till någon betydenhet utan måste, under handledning af J. Hallström, inskränka sig till endast tillfälliga reparationer af gårdens redskaper. Under innewarande winter deremot har, bland annat, en mängd nya winterfördon blifwit förfärdigade, hwarjemte twenne nya rullharfwar och twenne hästrefsor äro i werket. Underwisningen bestrides för närwarande af den för wintern af Hushållningssällskapet antagne slöjdläraren G. Lundmark.

Landtbruksskolans jordbruk har, trots det förgångna årets mindre gynnsamma wäderleksförhållanden, lemnat en i de flesta fall ganska nöjaktig afkomst. Orsaken är måhända att tillskrifwa såwäl den årligen fortfatta afdikningen som ock de mig af länets Kongl. Hushållningssällskap beredda tillfällen till förförs anställande i större skala med artificiella gödselämnen, och öfwer hwilkas resultater jag här nedan kommer att widfoga en särskild redogörelse.

Efter en ytterst snöfattig och så blid winter, att temperaturen dernnder blott en enda gång, och det före jul, något understeg — 30°, men hwarunder blidwäder, ja t. o. m. regn ständigt omwexlade med lindrig köld, genom hwilken omwexling alla fält beklädes med isar och följaktligen ledo rätt betydligt — fingo wi en ganska sen, kall och torr wår. Något wårbruk kunde ej börja förrän den 18 Maj och först den 6 Juni, men ändock efter årstidens beskaffenhet nog tidigt, slutade min wårsådd. Å betestrakterne war gräsvegetationen genom kallblåsten och torkan så hämmad, att treaturens utsläppning fördröjdes till den 14 i samma månad. Endast höstrågarne, der de ej woro alldeles utgångne, wisade tecken till wegetativt lif. Äfwen denna gång wisade Johannisrågen sitt stora företräde

framför ortens elfest ypperliga tufråg; ty, utan deß starkare rotbildning, både han troligen, likasom hos flertalet bland mina grannar, ruttnat bort. Nu blef han endast något förtunnad å wissa ställen uti åkrarne.

Först med den 27 Juni inträdde för wextligheten gynnsammare wäderleksförhållanden, hwilka fortfore wid paß en månad; men med slåttern började den här så wanliga regnperioden, hwilken fördröjde sädens mognad och med ihärdighet fortfor hela hösten, således äfwen under skördeanden. Dåtadt detta swåra bergning-wäder blef dock hela såwäl åker- som ängsgrödan inladad i ostadadt skick. Förnämsta orsaken härtill torde wara den hjelp, man under både slåttern och skörden haft af en combinerad Buckey's maskin, som äfwen här häfdat sitt rykte för förträfflighet, isynnerhet hwad deß slåtterarbete beträffar. Man har erfarit, att den arbetar både fort och wäl utan särdeles ansträngning för hwarken dragare eller förswen.

Höet blef äfwen, genom då tillkomne 6 tunneland nya wallar, så rikligt till mängden, att nya lador för ytterligare 40 laß à c:a 30 lisp. blifwit fyllda. Af dessa nya wallar gaf den mest, som wid igenläggningen 1872 blifwit begödslad med en blandning af artificiella och animaliska gödselämnen.

Potäterne hafwa i hela orten lemnat en owanligt låg afkastning, knappt hälften mot förra året; men skörden är hos mig alldeles frisk, hwilket den ej torde wara på många ställen.

Kornet från twenne bredwidliggande åkrar af samma widd (3 tld hwardera), af samma jordmån (swartmylla på lerbotten), samma belägenhet (sluttningen emot söder), och samma häfd (båda fälten täckdikade), men med olika begödslingssätt, ithy att det ena fältet tilldelats enbart djurspillning då deremot det andra erhållit äfwen artificiel begödsling och en mindre del deraf ($^1/_8$ tld) enbart sådan — har, oaktadt deß förwext å båda fälten war densamma, neml. potatis, dock lemnat en något olika afkastning, härledd af deß olika mognadsgrad. För dessa iakttagelser redogöres närmare här nedanför likasom för

Höstrågen, hwilken, fastän uttunnad af de under den ständiga barwintern omwexlande frost- och blidwädren, likwäl lemnat en ganska god afkastning. Halfparten af en rågåker, öfwergödslad senhösten 1873 med 2 delar Bakerguano och en del Ammoniak samt bestående likasom den öfriga delen af sandmylla, wisade dock ingen olikhet hwarken i wertlighet eller afkastning med den återstående halfparten af samma åker, som ej erhöll dylik begödsling.

Sju tunneland nyodling å frostländt mark hafwa, efter twenne föregående års trädning, innewarande sommar blifwit

bekädde med Johannistäg. Ej en del af denna areal, har, för-
utom här nämliga gödselämnen, äfven begagnats artificiella,
och är afsigten med denna upodling att, efter lemnad räkfärd,
låta den blifva gräsbärande. Under årets lopp hafva de
öppna diknas antal blifvit förkortadt å tillsammande tratt med
318 stadkammar.

Trädgården har lemnat en ganska god afkastning och
priset å dels alster varit uppmuntrande.

Elevers hänvarande karlske, hvarmed landtbruksskolan är
ett mycket högt pris, har jag, städd på gammal erfarenhet, i
likhet med en annan delegare, den der ed prövat nämligh-
heten af denna inrättning, funnit det förmånligast att tillg-
vidare lemna denna min rättighet obegagnad.

Elevens åbyggnader äro i samma skick som tillförene;
dock blef legens slutat illa handterad af en hätlig storm
den 1 sist. November.

Qvad kreatursstallen angår så vinterfödas härstädes för
närvarande 4 hästar, 3 qvinkreatur, 5 får och 34 st. horn-
boskapsdjur. Klerfalet bland nötkreaturen, deraf 4 åre kalfvar,
2 tjurar och 1 dragare, utgöres af helt unga djur. Endast
några få bland dem hafva öfverskridit tin hälta ålder. —
Under året hafva twenne för genom olycksbändelse förlorats
twenne blifvit berstlade till kalfningen, hvarjemte
den härvarande lilla färbjerden, hwilken är af halfcontdown-
ras, af den 1. f. mattenljusan, hvaraf ed några dage. —
Mjölkbjuren hafva under året, räknadt från den 1 November
1873 till samma dag 1874, lemnat tillsammans 17,304 kan-
ner mjölk, eller i medeltal 713,9 kr efter hvarje kr. Högsta
dagliga mjölkafkastningen, som nagot djur under en manads
tid lemnat, har uppgått till 5,55 kr och den lägsta till 2,25.
— Dykens mandliga kätt att medelst kolning underhjelpa för-
brukskolan, der inga dylika numera förekomma. Nagot annat
kraftfoder än malbergadt hö lemte agnar och halm kan ej här-
städes lestas nötkreaturen, hwilka deraf tydligt befinna sig rätt
väl. Genom det tillfälle af den pågående slogsafverkningen,
skade antalet hästar, har nötkreaturens antal inom orten blif-
vit betydligt minskadt och derigenom priset å landgärdsspro-
duter, nummera en kallpeng lotgwara, till ytterligher stegrat.
— Göromålen i stallen och ladugården bestrides fortfarande
af lärlingarne efter tur.

Resultaten af Gödningsförsöken, werkställde wid Alswa Landtbruksskola dels hösten 1873 dels wären 1874 med 16 centn. Bakerguano, 6 centn. Swafwelsyrad Ammoniak och 2 centn. Benmjöl.

Fältets N:r	Förwäxten.	Jordmånens Natur.	Areal.	Gödselmängden på hela arealen. Stallgödsel.	Bakerguano.	Swafwelsyrad Ammoniak.	Benmjöl.	Utsäde på hela arealen. Nägr.	Korn.	Tiden för Gödslingen.	Sädesskörden.	Skörden.	Wäderleken under wäxtperioden.	Afkastningen från hela arealen. Säd.	Halm.	Kornal efter utsädet.
			Tld.	Laß.	Centn.	Centn.	Centn.	Fot.	Fot.					Fot.	Centn.	
1 a)	Träda	Sandmylla på lerb.	1	—	2	1	—	$1_{,5}$	—	$^{24}/_{9}73$	$^{2}/_{7}73$	$^{1}/_{9}74$	bar winter, kall torr wår,	67	30	omkr. 44
1 b)	d:o	d:o d:o	1	130	—	—	—	$1_{,5}$	—	$^{12}/_{6}73$	$^{2}/_{7}73$	$^{1}/_{9}74$	god sommar, regnig höst.	65	$31_{,6}$	43
6 a)	Potatis	Lerjord	3	300	—	—	—	—	18	$^{26}/_{5}74$	$^{3}/_{9}74$	$^{2}/_{9}74$	wären kall, sommaren god, hösten regnig.	88	120	$4^{2}/_{3}$
6 b)	d:o	d:o	$2^{7}/_{8}$	150	6	3	1	—	15	$^{28}/_{5}74$	$^{3}/_{6}74$	$^{3}/_{9}74$		94	108	$6^{4}/_{15}$
6 c)	d:o	d:o	$^{1}/_{8}$	—	$0_{,6}$	$0_{,5}$	$0_{,1}$	—	3	$^{26}/_{5}74$	$^{3}/_{6}74$	$^{3}/_{9}74$		14	$5_{,5}$	$4^{2}/_{3}$
14	Nyodling	Swartm. på lerbotten	$1^{1}/_{2}$	200	$1_{,6}$	1	$0_{,4}$	3	—	$^{7}/_{7}74$	$^{11}/_{7}74$	—	———	raggräset i höst afbergadt till grönfoder.		
15	Nyodling	d:o d:o	$2^{1}/_{2}$	200	3	$0_{,5}$	$0_{,5}$	5	—	$^{8}/_{7}74$	$^{11}/_{7}74$	—	———			
16	Nyodling	d:o d:o	3	300	3	—	—	6	—	$^{9}/_{7}74$	$^{13}/_{7}74$	—	———			

Hwarken under det förlidna eller under det nu ingångna året har någon sjukdag behöft anteckнas för någon lärling.

Frostnätterne, hwilka började med natten emot den 2 Sept., hafwa ej egentligen tillfogat mig någon skada, emedan rågen då war i det närmaste afbergad och kornet, serdeles det som erhållit artificiel gödsel, hunnit en betydlig mognadsgrad. Kornet blef dock till qvantiteten underlägset 1873 års skörd.

Afwa Landtbruksskola den 27 Januari 1875.

Sixt. Axel Fogelmark,
Skolans föreståndare.

(Bil. C).

Till Norrbottens läns Kongl. Hushållningssällskap!

Kallad, att under September månad tillhandahålla länets innewånare med råd och upplysningar rörande boskaps-skötsel och mjölkhushållning, blef jag genom sjukdomsförhållanden förhindrad att infinna mig förr än i medio af September, eller måhända wäl sent för den resa jag inom länet borde företaga. Enligt uppgjord reseplan skulle jag nemligen besöka de nordligaste delarne af länet, eller min resa skulle hufwudsakligen följa Torneå elf uppföre, och Kalix elf utföre. Den ytterst ogynsamma wäderleken med storm och regn, i förening med min fullkomliga oförmåga att göra mig förstådd bland den finska befolkningen, gjorde också att jag till en del måste förändra reseturen, eller så, att jag reste landwägen upp till Pajala, och ned derifrån utefter Torneå elf. Genom denna förändring blef min resa kortare än bestämdt war, och kom jag icke att besöka de båda wid Kalix elf utsatte ställena: Tärendö och Rödupp.

Min resa inskränkte sig sålunda till besök wid: **Rutwik, Persön, Kalix, Björkfors, Karungi, Niemis, Matarengi, Pajala, Kengis, Jarrhois** samt **Swanstein,** wid hwilka ställen jag tillsammans uppehöll mig en tid af 14 dagar, hwarå jag härjemte bar äran bifoga kostnadsräkning.

Förledet år då jag besökte nedre delen af länet, lemnade jag icke allenast råd åt dem som sådane begärde, hwilket jag äfwen i år gjort; jag höll då äfwen mindre föredrag i de byar jag passerade, och sökte derigenom göra befolkningen uppmärksam på en mängd förhållanden och omständigheter för

dem fullkomligen obekanta; och jag tror, att dylika underwisande föredrag äro **nödwändiga,** för att förmå menigheten till en förbättrad kreatursskötsel.

Några dylika föredrag har jag detta år icke kunnat hålla i den finsktalande delen af länet, då innewånarne i dessa delar på intet wis förstå swenska, och en tolk går wäl an att anwända der något skall uträttas, men swårligen der något skall bewisas. Der jag sålunda icke kunde sjelf inleda frågorna, blef jag äfwen ganska litet rådfrågad.

Man kan för öfrigt säga, att den finska befolkningen i det stora hela sköter sig på ett ganska klokt och ekonomiskt sätt, hwilket wäl till en del kan **tjena den öfriga delen af länets befolkning till föresyn.** Den finska befolkningen lefwer nästan uteslutande på sina kreatur. Den samlar och försäljer smör, och sköter i allmänhet sina kreatur med omsorg, hwilket gör, att ofta nog en ganska owanlig afkastning kan tagas af desamma. Man omnämnde t. ex. huruledes enskilda personer kunde försälja ända till 8 lispund smör per ko.

Detta är beklagligen ej förhållandet i de öfriga delarne af länet; Derstädes tyckes man helt och hållet hafwa glömt att någon afkastning af kreaturen kan tagas, och synes det mig sålunda, som om dessa delar framför allt skulle wara i behof af wäckelse och underwisning, i händelse Hushållningssällskapet för ett kommande år skulle wilja ånyo anwända mig.

Westerås den 11 November 1874.

Wördsammeligen
Fr. Cederborgh.

Sammandrag öfver wärkställda ekonomiska förrättningar inom Norrbottens län år 1874.

(Bil. D.)

Antal förrättnings-dagar.	Förrättnings-fälle.	Requirent.
3	Gäddvik by	Arrendatorn C. Wiberg
5	Beusby by	Hans Peter Hansson m. fl.
	Gellivara-wertens	Disponenten J. A. Wikström
	egendomar	
11	Ämtinne	Kongl. Hushållningssällskapet
2	Gladmark	C. J. Nordin m. fl.
6	Gyljens bruf	Förwaltaren W. Krook
6	Wahnajärden	K. Strömbäck m. fl.
4	Björkholg	Grosshandlaren A. Bergman
1	Storjörk	D:o
1	Wuono by	P. P. Hjort m. fl.
1	Harrioja	P. Häggblad m. fl.
2	Futhula by	J. P. Wallinus
5	Konnohylä	Inspektor Falk m. fl.
2	Skiörk	D:o
4	Gerkilatti	D:o
2		
55	Summa	

Hvad gjorde plan för

Odabaträdor.	Stäng-ning.	Sjöfart-ning och derigenom winnen areal.	Mur- och kärr-utdikning. för kännbar torrl.	Mur- och kärr-utdikning. för beräkning till odling.	Anläggning till ängsmark.	Anläggning till betesmark.	Odling till åker.	Odling till äng.	Odling till betesmark.	Odling till skog.	Summa.
128,45	—	—,30	64,45	64	——	——	——	——	——	——	192,90
837,60	—	——	158,60	900	——	——	——	——	——	——	1,896,60
1,634	—	——	——	——	1,624	——	——	——	——	——	3,258
392	—	——	——	——	392	——	——	——	——	——	784
2,193,90	—	——	——	——	——	1,158,80	——	——	——	——	3,352,70
580	198	——	——	——	——	112	——	——	——	——	890
191,60	—	——	——	——	——	100,60	——	——	——	——	292,20
——	—	——	——	——	——	——	——	——	——	——	——
——	—	——	——	——	——	——	——	——	——	——	——
——	—	——	——	——	——	——	——	——	——	——	——
——	—	——	——	——	——	——	——	——	——	——	——
——	—	——	——	——	——	——	——	——	——	——	——
——	—	——	——	——	——	——	——	——	——	——	——
100	—	——	——	——	——	——	——	——	——	——	100
2,112,58	—	——	——	——	——	——	——	——	——	——	2,112,58
590	590	——	——	——	——	——	——	——	——	——	1,180
447	—	——	——	——	——	——	——	——	——	——	447
170	—	——	——	——	——	——	——	——	——	——	170
9,007,21	788	2,481,10	2,041,60	1,740,05	2,016	1,270,80	——	——	——	——	19,347,76

Kalmar den 7 Januari 1875.

Henr. Magnét.

(Bil. E).

Till Norrbottens läns Kongl. Hushållningssällskaps Förwaltningsutskott!

Wid den besigtning, som undertecknad på begäran företagit å egendomen Åminne uti Öfwer-Luleå socken, har utrönts, att den under eget bruk warande inegoarealen utgjorde 97 tunnland; af dessa användas för närwarande:

6 tunnland till sädesodling,
64 d:o „ gräswallar,
15 d:o „ bete, och
12 d:o „ naturlig äng.

Den allmännast rådande jordmonen består af lera med ringa inblandning af mylla, hwarföre densamma är swårbrukad och tung samt lämpar sig wida bättre för gräs och foderwärtodling än för spannmål. Genom omsorgsfull afdikning i förening med god skötsel och brukning har erfarenheten dock wisat, att ganska rika skördar kunna erhållas af de inom orten wanligast förekommande grässlagen och foderwärterna, samt att gräswallarna kunna utan mellankommande gödningar bibehållas i god bördighet under 4 à 5 års tid efter igenläggningen. Likaledes har genom försök blifwit utrönt, att wärtligheten, utan att jorden behöfwer ånyo omwändas och trädas, kan uppfriskas och förmeras i bördighet genom fältens öfwergödning.

Af de 64 tunnland, som för närwarande bära gräs, uppskattas en areal af omkring 40 tunnland att lemna medelmåttig afkastning, hwaremot de öfriga 24 tunnlanden äro af swag beskaffenhet och lemna en ringa afkastning, samt behöfwa derföre gödning, för att åter bringas i wäxtlighet.

Hela foderafkastningen uppgafs wara emellan 7 à 8,000 lispund hö, hwarmed winterfödes 19 nötkreatur, 2 hästar samt 20 får.

Årliga gödselproduktionen uppgår till 700 laß och är tillräcklig till begödsling af 4 tunnland återjord.

Någon bestämd hushållsplan har icke ännu blifwit införd och tillämpad wid egendomens skötsel, utan har än här och än der de minst afkastande gräsfälten blifwit upptagna och plogwända, för att, efter ett års gödning och trädesbehandling, besås med säd och åter igenläggas med gräs. Följden af detta förfarande i förening med gårdens ringa gödseltillgång har icke wisat sig fördelaktig på egendomens afkastning, emedan dels afdikningen icke kunnat utföras efter någon bestämd plan

och på ett ändamålsenligt sätt, utan deremot blifwit mycket försummad och dels har den magra och tunga jorden icke under ett års tid kunnat erhålla den bearbetning och gödselkraft, som erfordrats för winnade af goda och bördiga gräswaller af långwarig waraktighet, utan bafwa de nya wallarna efter ett par års förlopp börjat aftaga i bördighet, under det att de äldre och åt sig sjelf lemnade linderna mer och mer minskats i afkastning. Af största wigt torde derföre wara att widtaga en förändring i det nuwarande brukningssättet, hwilket, då man tar i betraktande att endast $^1/_{17}$:del af egendomens åkerareal kan årligen begödslas, måste slutligen medföra betänkliga följder, och i stället införa en hushållsmethod, som om den äfwen under de första åren måste åwägabringas genom uppoffringar från Hushållningssällskapets sida, dock för framtiden skall bidraga till egendomens förkofran och utweckling.

Såsom ofwan är nämndt utgör den odlade och gräsbärande arealen 70 tunnland och som denna widd torde få anses såsom ett lagom stort jordbruk, för att en ändamålsenlig och winstgifwande ladugårdsskötsel skall kunna bedrifwas inom orten, så torde icke stäl wara, att, ehuru en del af linderna för närwarande äro utwäxta och mindre gifwande, utlägga och minska denna areal, utan bör deremot hela den odlade marken bibehållas i bruk och i stället deß wärtkraft underhållas genom ökad omtanka och genom anwändandet af alla till buds stående förbättringsmedel. Som erfarenheten redan wisat att gräslinderna bördighet kunna bibehållas och utweckläs genom fältens öfwergödning med kompostgödsel, pudrett och flytande spillning eller också med artificiella gödningsämnen såsom baker guano och kalisalter, så intager utan twifwel detta förbättringsmedel första rummet, såsom warande det mest arbetsbesparande, billigaste och säkraste ledande till målet och bör derföre härstädes tillämpas.

Med fästadt afseende på det nu anförda har jag i samråd med Arrendatorn af egendomen Herr J. F. Sandstedt uppgjort följande plan för åkerjordens skötsel.

Af den 70 tunnland widsträckta åkerarealen, behandlas årligen 6 tunnland såsom öppen jord; deraf besås efter gödning 2 tunnland med wårsäd; 2 tunnland dikas, trädes och gödslas för höstsäd, hwaruti insås gräsfrö och 2 tunnland bär råg. Härigenom erhåller hwarje fält twenne kraftiga gödningar före detsammas igenläggning till wall, hwadan en god gräswärt bör kunna åstadkommas. Hela den öfriga åkerarealen, utgörande 64 tunnland, bibehålles i gräswall och underhålles wäxtligheten genom hwart 5 år återkommande öfwergödningar. Arealen af det fält, som årligen skall öfwergödas belöper sig således till 13 tunnland.

Swåraste hindret för tillämpningen af denna method är utan twifwel anskaffandet af behöflig mängd gödsel för gräswallarnas behöriga öfwergödning; men will man målet får man ej rygga tillbaka för de uppoffringar, som dermed äro förenade. Att ålägga Arrendatorn, att af egna medel anskaffa hela den för närwarande erforderliga gödselqwantiteten, synes ej wara öfwerensstämmande med billigheten emedan densamma icke kan från gården erhållas, förrän kreaturens antal kunnat ökas genom större tillgång på foder; dock bör han i sin mon bidraga dertill, genom att årligen, utom den, till den öppna åkerjordens underhåll erforderliga gödselmängden, bereda en kompost, tillräckligt stor för öfwergödning af minst 3 à 4 tunnland gräswall. Återstående gödselbehofwet för öfwergödning af 9 à 10 tunnland gräswallar måste deremot hämtas från annat håll och föreslås derföre att Kongl. Hushållningssällskapet bewiljar under de närmast kommande 5 åren ett årligt anslag af 200 kronor för inköp af artificiella gödningsämnen.

Beträffande slutligen de 3:ne under Aminne lydande torpen Westerby, Larsand och Getgrafwen, så finnes intet i hufwudsak att anmärka mot deras skötsel och underhåll, dock har uppmärksamheten blifwit fästad på behofwet af en bättre afdikning, äfwensom gräswallarnas underhåll genom öfwergödning.

Wid torpet Larsand erfordras ett täckt dike af 25 famnars längd ofwanom boningshuset, för att bereda stadga åt den lösa och flytande jordmon, hwarpå huset är bygdt och för att hindra wattnet att intränga i källaren. Kostnaden för detta dike är beräknad till 15 kronor.

Torplägenheten Getgrafwen har deremot ett mycket frostländigt läge, förorsakadt af en wattensjuk och moßlupen myra, belägen ofwanför gårdsplan. En ändamålsenlig afdikning af denna myra wore derför särdeles önskwärd med hänseende såwäl till ställets förbättring i klimatiskt afseende som ock för winnande af utwidgade odlingsmarker.

Enligt wärdering uppgår kostnaden för myrans afdikning till 50 kronor.

Aminne den 15 Juni 1874

Henr. Magnét.

Gillenas Årsberättelser.

Från Luleå stads Gille.

(Af Herr Doktor A. Björkman.)

1:o. Under de egentliga wintermånaderna rådde i allmänhet ej sträng köld, och nederbörden war föga betydlig, hwarjemte blidwäder flera gånger inträffade. Till följe häraf blef marken tidigt bar, och s. k. isbränna förorsakades flerestädes på äldre lindor, å hwilka höga wallar wid dikeskanterna hindrade snöwattnet att afrinna.

Isloßningen inträffade i slutet af Maj, och såningsarbetet företogs till största delen i början af Juni. Under sommarmånaderna föll emellanåt regn, men temperaturen war i allmänhet låg, till följe hwaraf såwäl gräfets som i synnerhet sädeswäxternas utweckling och mognad försenades. Bergningen förswårades till följe af regn; isynnerhet led den till torkning under fri himmel utsatta säden betydligt, då den ej förrän efter flera weckor kunde införas, och äfwen då i föga torrt skick. Nattfrester af någon betydenhet inträffade ej förrän långt fram i September. Under senare hälften af November och hela December temligen stark köld, men obetydlig nederbörd.

Skörden har i allmänhet utfallit något under medelmåttan, och af olika sädesslag m m. sålunda:

Kornet, som wisade god utweckling af strå och ax, men flerstädes nedslogs af regnet och till följe deraf mognade långsamt och ojemt, har gifwit knappt medelmåttig skörd, och denna af mindre god beskaffenhet.

Råg och hafra, högst obetydligt odlade, lemnade medelmåttig afkastning.

Potatisskörden under medelmåttan och redan wid upptagandet delwis angripen af röta.

Höskörden medelmåttig och af temligen god beskaffenhet.

Trädgårdswäxter, här och der odlade, gifwa någorlunda god afkastning.

2:o. Antalet af mjölkkor torde sedan 1872 något stigit. Priset å mjölk har uppgått till 37, 40, ända till 50 öre kannan.

3:o. Fisket (hufwudsakligast af strömming), som idkas under Juli och Augusti månader wid Rödkallen och Smästären, har gifwit god afkastning. Båtarnas antal d. å. 24; på hwarje båt har fiskats i medeltal 20 à 25 tunnor.

4:o. **Hussljöjd**. Tre à fyra personer idka tillwerkning af torgmöbler och andra torgarbeten, som i godhet ingalunda stå efter söderifrån införskrifna. Någon egentlig hussljöjd torde wäl eljest ej wara att omförmäla, om ej dit skall räknas bindning af nät och strömmingsgarn.

5:o. Med afseende på jordens brukningssätt intet nytt att anföra. Under höskörden woro 5 slättermaskiner i werksamhet, och syntes egarne, under då rådande höga arbetspriser, med det sålunda åstadkomna arbetet fullt belåtna.

7:o. Wid årets början woro i Sparbanken innestående

från föregående år	89,044: 64.
Insattes under året	55,493: —
Ränta	4,993: 36.
S:a Kr.	148,531: —
Under året uttagna	10,196: 37.
Insättarnes behållning d. $^{31}/_{12}$ 74 sålunda . .	138,334: 63.
S:a Kr.	148,531: —

I Ränte- och Kapitalförsäkringsanstalt har från April månads början till den 1 Mars insatts:

för beredande af liffänta	401: —
för beredande af kapital	1,172: —
S:a Kr.	1,573: —

9:o. Wid stadens folkskolor äro anställda en lärare och en lärarinna samt 3:ne småskolelärarinner. För gosse- och flickskolan samt en mellanklass, bildad af de mera förstigkomne bland småskolornas lärjungar, finnas egna lärorum, men för småskolorna måste rum förhyras. Alla lärorummen, isynnerhet gosseskolans och småskolornas, äro för små och i öfrigt för sitt ändamål olämpliga.

Från Piteå stads Gille.

(Af Herr Telegrafkommissarien L. A. Ringius.)

1:o. **Jordbruket.** Höskörden, näppeligen medelgod, war i allmänhet $^1/_3$ och mångenstäds hälften ringare än under föregående året.

Sädesgrödan mognade ojämnt och måste mångenstäds för undwikande af frostskada skördas något i förtid, bergningen förswårades genom ogynnsam wäderlek.

Potatisen gaf i allmänhet medelgod afkastning af bättre qvalitet än föregående årets. Den i förra årsberättelsen omnämnda Amerikanska rosenpotatisen wisade sig äfwen detta år wärd största uppmärksambet, war tidigare än hwarje annan sort, så att jag kunde försälja fullt utbildad sådan till högt pris redan 14 dagar förr än annan potatis här fans till salu. I förra årsberättelsen omnämndes icke huru denna potatissort förhöll sig till den under året 1873 allmänt gängse potatissjukan; jag hade nemligen wisserligen skördat ifrågawarande potatis frisk, men kände mig dock icke, när årsberättelsen afgafs, fullt trygg att icke den kunde komma att sednare under wintern wisa sig mer eller mindre af sjukdomen angripen, helst som annan potatis, skördad å samma fält, wisat sig högeligen illa skadad. Emedlertid kan nu nämnas, att ehuru den andra potatissorten, som under fullkomligt lika behandling odlats på samma fält, wisat sig, som ofwan nämnts, af sjukdomen högst betydligt skadad, så war dock och förblef rosenpotatisen fullkomligt frisk under hela wintren, och befans om wären wid sättningstiden lika oskadad som om hösten wid upptagningen, samt gaf i likhet med föregående året, en rik, tidig och fullkomligt frisk skörd. På ett mindre område gjordes försök med odling af potatis i gräslinda. Detta tillgick sålunda: gräswallen ristades uti 5 qvarter breda strimmor, hwarannan sådan fick qwarligga orubbad, derofwanpå ströddes gödsel (på hälften af fältet benmjöl, på andra hälften beskapsspillning) derofwanpå lades potatisen, som sedan öfwerhöljdes med gräswal, tagen från näftgränsande plats, hwilken öfwerlades med grässidan nedåt wänd, allt öfwerhöljdes derpå med jord från mellanrummen, hwilken jord hårdt och wäl tillklappades, så att hela fältet såg ut som ett fält sparrissängar; på hösten upphackades potatisen på i orten brukligt sätt. Potatisen, som sattes outgrodd, låg länge i jorden innan den stack upp, wärte mycket kraftigt (kraftigast der benmjölsgödning anwändts der den ock blef i andra afseenden bättre) blommade icke, men gaf en rik skörd af yppersta beskaffenhet. Det werkligen något dryga

arbetet med sättningen och upptagningen ersattes rikeligen genom det särdeles luckra och goda tillstånd i hwilket man fann jorden wid upptagningen och genom besparadt arbete under wärttiden.

Ladugården och Boskapsskötseln. Tillståndet är temmeligen oförändradt sedan föregående år, höpriserna hafwa uppgått till 75 à 80 öre och mjölkpriset stigit till 40 öre, hwilket sednare naturligen utwisar att ingen annan hushållning med mjölk kan ifrågakomma, än deß försäljning oförwandlad, särdeles som efterfrågan är större än tillgången.

Skogshandteringen. Denna har warit temmeligen wacklande under sämre utsigter än föregående åren, dock har afwerkningen synnerligast af ungskog fortgått med feberaktig ifwer under trycket af fruktan för exportförbud, som föranledt att byggena af sparrar pågått under hela sommaren. Omkring 1,800 sparrar, beslagtagna på stadens skog i wåras, måste odugliggöras, emedan de hwarken kunde försäljas till antagligt pris eller kunde för borttagande skyddas.

Fiskerinäringen. Stadens och kringliggande fiskewatten, förut ganska fiskrika och gifwande, synas bliswa allt fattigare; detta beklagliga förhållande har under en lång följd af år förwärrats och har nu hunnit så långt att wi wäl snart i denna förr fiskrika ort nödgas försaka detta födoämne. Wid de auktioner å samtliga stadens småfisken, som i wåras hölles, uppgick auktionssumman för alla dessa fisken kring stadens widsträckta öar, skär och stränder till sammanlagt den obetydliga summan 7 Kr. 50 öre, hwilken allt för ringa summa föranledde till stadsfullmäktiges beslut att fiskena för året icke skulle utarrenderas, hwadan alla gjorda anbuden förkastades. Denna försämring af fiskena anses hafwa sin grund i högst oändamålsenliga och förödande fiskemetoder under lektiderna, då man i wikar och bäckar, der fisklekan uppstiger, afspärrar med allt för finmaskiga nät och borttager de fiskstim, som der hafwa sin fortplantning och sålunda föröder all lekfisken. Önskeligt wore att snart någon bot kunde finnas mot detta onda och att genom ändamålsenliga stadgar förödelsen blefwe hämmad. Såsom bewis på huru långt bristen på omtanke kan gå må anföras att i grannbyn Pitholmen, der fiskena äro oskiftade och utarrenderas för gemensam räkning bortauktionerades den 28 December 21 serskilda fisken för en summa, som uppgick till sammanlagdt 7 Kronor 23 öre, af dessa fisken utarrenderades ett för 5 öre, 1 för 8 öre, 5 för 10 öre, 1 för 13 öre hwardera; 17 för mindre än 60 öre, men intet uppgick till en Krona. — Dessa fisken, alla i instutande wikar och bäckmyn-

ningar, der fisken går upp för att leka, benyttas blott under lektiden, men då afspärrar man och borttager **all** lekfisken. Då en af delegarne föreställde de öfriga att långt bättre skulle wara att — enär man förbehållit sig pröfningsrätt — förtasta alla dessa arrendeanbud och låta fisken under arrendeperioden å dessa fiskewatten oförhindrad förrätta sin lek, hälst som den ringa summan fördelad på fiskeegarena icke skulle komma att lemna större utdelning än emellan 1 och 1 ½ öre per skälslandsskatt, så möttes detta wälbetänkta förslag med allmänt ogillande, och den som wäckt förslaget fick medhåll af endast 3 personer och öfwerröstades med mycket stor pluralitet, som beslöt att godkänna och antaga **alla** anbuden. Wid samtal inhemtades sedan att man ogillat förslaget endast af det skäl att "man ej brukat så förr" och ej wille införa "några nya bruk". — Ifrågawarande by ligger wisserligen ej inom gillets område, men som deß fiskewatten nästan öfwer allt sammanstöta med stadens, så inwerka fiskenas mißbruk och wårdslöshande derinom äfwen på wåra fiskewatten, hwadan förhållandet är wäl wärdt att äfwen af oß uppmärksammas.

Sparsamhetsinrättningar och Skolwäsendet. I sparbanken hafwa insättningarne under året warit stora och många, men uttagen deremot ringa. Genom Husbondeföreningen har lifaktigheten för lifränteanstalten, som förut warit nästan okänd, börjat på ett förhoppningsfullt sätt tillwäxa.

Skolwäsendet befinnes oförändradt sådant det i föregående årsberättelser omförmälts, olägenheter deraf att småskola saknas blifwa allt mer och mer kännbara.

Tjenstefolkets löner. Lön för dräng i husbondens kost uppgår wanligen till 300 Kronor, samt för piga till 60 à 100 Kronor. Tjenstefolket wisar en allt jemnt tilltagande obenägenhet att tjena samt stor benägenhet att bilda egna hushåll, hwilken benägenhet af för handen warande goda arbetsförtjenster näres. En mängd tjenstefolk hafwa derföre hitförskrifwits från Finland eller wåra norra finnsocknar.

Från Piteå sockens Gille.

(Af Herr Ingeniör J. Sandström.)

Sistlidne winter war mera märklig än någon af wåra gamla nu lefwande fäder wetat omtala i det att isynnerhet nedre delen eller kustlandet af socknen hade nära nog ingen

snö, men i stället halka, flen eller isskorpa på marken, hela wintern så lång — ett beständigt isföre både till lands och till sjös. Ett före som med både fördelar och olägenheter för förslors werkställande m. m. likwäl i wäsentlig mon bidrog till utweckling af det för Piteå ådal egendomliga sättet att färdas med stötting eller som den, efter stället från hwilken den leder sitt ursprung, kallas Larskatahäst och jemwäl med det för brukandet betecknande allmänna namnet sparkare. Öfwer allt sågos dessa redskap i gång. Och nu finnes wäl knappast någon gård eller stuga, huru liten som helst, hwars innebyggare ej deraf har ett eller flere exemplar både med och utan jernstänger försedda. Samfärdseln war sålunda lätt och hurtig, men på jordbrukarens sinne tyngde ofta farhoger öfwer hwad komma kunde af den swåra kälen i jorden. Ty oaktadt den jemna och owanligt milda temperaturen war dock under stundom kallt, så att jorden kälade mer än wanligt djupt och till den grad, som sedermera wisade sig, på mossiga sumpiga ställen, att höstregnet först hade förmåga att upplösa sista återstoden af detta islager. Och detta förhållande få wi tillskrifwa den mindre gynsamma skörden detta år, hwilken likwäl utfallit bättre än mången kunnat hoppas, nemligen:

I öfre delen af socknen der, från höjden, mera snö fallit och marken bibehållits mera snöbetäckt har foderskörden blifwit medelmåttig eller som i wanliga år, hwaremot kustlandet eller nedre delen af socknen, tillfölje af kälbränna, såwäl å lindor som högländigare ängar, erhållit fodertillgången minskad med fullt ⅓ under medelmåttan, men då denna brist likwäl upphjelpes af en mer än wanligt god och ymnig halmtillgång samt ett nogare insamlande af andra foderämnen, såsom löf m. m. äfwen förekommit, så kan slutberäkningen på fodertillgången anses något under medelmåttan.

Rågåkrarne hafwa glädjande nog, — och hedrande för landtmannen, emedan bruket att så i myllfåror eller med rännilar för wattenafledning försedde tegar temmeligen allmänt wunnit insteg, — med få undantag gifwit god skörd eller lika med förra året 15:de kornet.

Kornskörden deremot är nedslående. Åtskilliga hafwa wisserligen fått mängden, men waran är klen, grön och illa matad, emedan den ej hann till mognad innan wäderlek och frost föranlät landtmannen werkställa skörden, den får, nemligen med hänseende till warans wärde, ej uppskattas till mera än högst 5:te kornet.

Potatis, som äfwen icke hann full mognad och derföre blef små, men är fri från sjukdom, har lemnat 6:te kornet.

Med **lin** och **hampa** förhåller sig enahanda, som under förra året.

Ladugårdsskötseln och ladugårdsprodukterna. I det stora hela äro förhållandena häruti nnan ungefär de samma, som under förra året, hvad hästar och deras antal beträffar. Nötboskapens leder hafwa deremot glesnat och fårhjordarne mest. Få hemman hafwa af dessa sednare, från nedslagtning, skonat mera än de för afweln nödige exemplaren. Detta är likwäl endast ett tidsförhållande och således öfwergående. Behofwet af swinkreatur har warit i stigande och under året har antalet deraf ytterligare ökats.

Den som haft tillgång på landtbruksprodukter han synes hafwa gjort goda affärer dermed; ty höet har kostat 75, 80 à 90 öre pundet, mjölken 33, 37 och 50 öre kannan samt smöret under förra wintern 75 à 80 öre samt nu på hösten 90 öre à 1 krona marken.

Binäringar: fiske, tjärubränning, skogsafwerkning m. m.

Fisket af strömming har warit mer än wanligt fångstrikt, under sommaren, likaså fångst af lax på nät i skärgården.

En kläckningsanstalt för lax lärer äfwen wara bygd af Inspektor Nyström wid Fällforssen. Men det förra året omnämnda bolaget för odling och fångst af samma slags fisk, har ännu icke kommit till stånd i afwaktan på lösningen af den, för ett sådant företag, motiga frågan om wanlig strandrätt äfwen innebär rätt till fångst af lax.

Tjärubränningen kan, med få undantag, sägas legat nere under året, men betydliga qwantiteter tjära hafwa ändock gått härifrån, komna, efter nyanlagda wägen, från Arwidsjaur och trakter derinwid.

Skogsafwerkningen fortgick obejdat allt intill den 1 fistl. Oktober, då den efterlängtade skogsförfattningen för Norrbotten trädde i werket och lade hinder i wägen.

Husslöjden är ännu krank efter det hårda slag den med mycket annat fått af de rundliga skogsförtjensterna och har ej hunnit repa sig.

Här omhuldas emellertid den tanken att, för socknen eller helst för land och stad gemensamt, en ständig lokal till utställning och försäljning af ortens alla slöjdalster skulle wara bästa medlet till slöjdernas upphjelpande och framtida bestånd.

Förbättringar å åker och äng: nyodlingar, täckdikningar, afdikningar, redskap m. m.

Om förbättringar af åker och äng samt nyodlingar gäller hufwudsakligen ännu fortfarande förra årets anförande. Likwäl hafwa några omtänksamma jordbrukare, såwäl odlad som dikat åtskilliga widder under sommarens lopp.

Af wigt till detta ämne är att nämna, att en ljusning till ett bättre börjat spåras. Ty icke blott det olämpliga ensädesbruket utan sjelfwa kärnan till motståndet för fortkomsten af allt jordbruk och hwad dermed står i sammanhang, nemligen: gammelåkerbruket har börjat, här och der inom socknen, så en ohjelplig bräcka, så att hwad den med fädren ärfda tron om deß ofelbarhet beträffar, rätt många finnas som äro öfwertygade om deß stora brister och förderf, men ej nog med öfwertygelser, det finnes äfwen företagsamme män, som praktiskt satt werket an, wändt gammelåkerbruket ryggen och åskådligt wisat frukterna af winstgifwande tidsenligare brukningssätt och bland dem förtjenar i främsta rummet nämnas en ledamot af Hushållsningssällskapet bonden J. P. Samuelsson i Håkansön, hwilken, för några år sedan, emottog ett igenom gammelåkerbruket utarmat hemman, och redan nu, genom gamla åkerns igenläggande till linder i wexelbruk, — emot sina grannars till börja med fördömande åsigter — upphäfdat och förädlat största delen af hemmanets rätt widsträckta gårdsskifte samt derigenom fått allt flere och bättre födda kreatur, mera spannmål jemwäl igenom detsamma, utom andras beundran och bifall, både direkt och indirekt mera uti kassan.

Då wi sålunda haft glädjen omnämna dessa praktiska eröfringar inom landtbruksområdet, torde det äfwen höra till saken omförmäla att Löjtnant Cederborghs föredrag, sistlidne sommar, inwerkat öfwertygande och fördelaktigt bland åhörarne, hwarom de sjelfwe berättat. Önskligt kunde derföre wara att samme man än ytterligare blefwe satt i tillfälle gagna orten.

Täckdikning. Såsom förtjent af efterföljd bör nämnas att Bruksp atron Degerman å Degerfors för närwarande har 40 qwadratrefwar täck- och grunddikad jord samt att densamme årligen plöjer och begödslar sin jord på hösten och hwarigenom, som jordbrukaren känner, mycket winnes, han hade ock derigenom, sistlidne wår, färdigt besådt all sin jord redan den 30 Maj.

Om **utdikning af wattendränkta marker** och statsbidrag derför, hafwa åtskilliga röster inom kommunen höjt sig under åstundan att bidrag kunde erhållas äfwen för mindre sådana företag. Och då det är oafwisligt att de större företagen böra hafwa företräde, de smärre ändock finge wara med efter tur, hwilket för närwarande ej lärer wara fallet.

Slott- och Skördemaskiner finna härstädes allt mera förtroende, så att till nästa sommar flere sådane äro att påräkna.

Af de twenne, som för närwarande finnas inom socknen och hwilka äro Hornsbys maskiner, har Länsman A. G. Burman, egare till den ena, under sommarens lopp, utfört slotterbeting på många skilda ställen.

Bland **redskaper** förtjenar nämnas en anwändbar dikesplog af trä, tillwerkad af en bonde i Långnäs, hwars namn ej nu kan uppgifwas.

Snäckmergel. Hitanföre Sjulsmark by öfwerst på det cirka 500 fot höga Klockberget, wid Nosforswägen är wid hämtning af grus, på flere ställen, snäckmergel funnen, hwilken förekommer uti förtlar. Tillgången är dock ringa och har ej fått anwändande.

En orkanlik westlig storm rasade härstädes den 1 November. Med ej större tilldrägt än Swensbyfjerden kastades dref af wattnet öfwer 200 fot upp på land. Atskilliga träd skadades, men egentligen beaktanswärdt torde wara terrengen för deß framfart, neml. de af sparrbygget mest glesnade trakterna å nedre kustlandet wid Piteå och derifrån mot Skellefteå.

Föredrag blef hållet wid husbållsgillet härstädes annandag jul, angående spritwarorna och deras inwerkan på menniskan. Wid diskussion, som härefter öppnades förekommo många meningar om sättet för hämmandet af det omättliga bruket både af win, som hufwudsakligast det egentliga spiritusförtärandet. Och stannade sällskapet slutligen wid den allmänt uttalade åsigten: att höjandet af priset på waran wore den för närwarande mest praktiska och ändamålsenliga utwägen häremot, helst om kommunen af denna prishöjning äfwen finge någon direkt inkomst till anwändning för allmännyttiga ändamål.

Ekonomiska ställningen är fortfarande god och i afseende på fattigwården må nämnas att Riksdagsmannen A. Bäckström utarbetat ett nytt Fattigwårdsreglemente, hwilket är infördt uti N:ris 45, 49 och 51 Norrbottensposten innewarande år och synes förtjena loford.

I **Socknemagasinet** finnes en besparing af cirka 4,000 kubikfot godt utsädeskorn, som wäl wårdas utbredt i tunna lager, omskyfflas och wädras. Om jordbrukspremiefondens ställning saknas redogörelse.

Kommunikationerna. Det återstående af Arwidsjaurwägen är nu under brytning och sålunda inom kort hela denna wäg till allmänt gagn.

Fyra **ångbåtar** hafwa under sommaren haft ständig sysselsättning med bogseringar samt den femte, en ser bästkrafters ångslup ombesörjdt wäl behöflig persontrafik med de westre och inre byarne.

Med inbysingar är ungefär enahanda förhållande som under förra året.

Från Neder-Luleå sockens Gille.

(Af Herr Kyrkoherden J. A. Englund.)

Då redogörelsen för förhållandena inom Neder-Luleå hushållsgille härmed afgifwes, skyndar jag att genast nämna några ord om sistlidet års skörd, hwars beskaffenhet torde böra hafwa ett både sjelfskrifwet och framstående rum i en berättelse af hufwudsakligen ekonomiskt innehåll.

Efter en regnig och kall sommar kunde ej årswärten blifwa synnerligen god, om än ej frosten här, såsom i fjelltrakterna, kastat sig förhärjande öfwer åkerfälten. Både **korn** och **råg,** ortens hufwudsäden, måste allmänt skördas omogna i anseende till sommarens öfwerflöd på regn och brist på solljus och wärme. Kornskörden utföll wisserligen icke så illa, när frågan är om mängden af det skördade, men war deremot mycket under medelmåttan, om afseende fästas wid beskaffenheten. Ännu sämre blef rågskörden, hwilken allmänt anses mycket klen både i qwantitativt och qwalitativt hänseende. Potäter och andra rotfrukter hafwa gifwit en ringa afkastning. Hafran, som sällan mognar härstädes, är för det mesta endast skördad till grönfoder. **Höafkastningen** har i allmänhet blifwit swag om än densamma i en och annan by blifwit medelmåttig.

I afseende på **trädgårdsskötseln** och **odlingen af lin och hampa** får jag hänwisa till hwad som härom i berättelsen för sistnämnda år blifwit yttradt. Likaså i fråga om **hästafwel.**

Ladugårdsskötseln har fortfarande gått framåt, men under ifrågawarande år endast i intensivt hänseende. I följd af knappa fodertillgångar har på det hela taget kreaturens antal blifwit förminskadt.

Laxfångsten sistlidne sommar war wid de yttre och större fiskena riklig; wid de öfre och mindre dålig, **strömmingsfisket** medelmåttigt.

Nyodlingar hafwa wisserligen egt rum, men i inskränkt skala, i hänseende till de höga dagswerkspriserna. Mången jordbrukare har endast med swårighet kunnat anskaffa det folk, som han behöft till hjelp med skötseln af sitt jordbruk, och det är lätt begripligt att dettas utwidgande wid sådant förhållande måste stanna inom önskningarnes område.

De höga daglönerna hafwa, såsom bekant är, förnämligast förorsakats af den hejdlösa skogsafwerkningen, som skötslande gått fram ibland skogarnes unga slägte. Lyckligtwis synes en bättre tid randas för Norrbotten, sedan en efter provinsens behof i någon mån afpassad lagstiftning blifwit framtallad under påtryckning af erfarenheten, hwilken lika litet i det allmänna formar sig efter ultraliberala theorier och derpå grundade lagar som i det enskilda efter de individuela åsigterna och förhoppningarne. Med hopp se jordbrukarne nu tillmötes den framtid, som förut bildade ett så dystert perspektiv af nakna hedar, wittnande om mensklig oförstånd och nekande hwarje skydd mot fjellwinden, hwars frihet att omöjliggöra all odling hotade att blifwa en följd af den frihet, som icke wetat att inskränka sig inom de gränser, eftertanken och afseendet på landets framtid utstakade. Belåtenheten med den lag som satt en damm emot förstörelsens frihet och lagt band på det oförståndiga förwärfsbegäret, är allmän. Att denna lag redan hunnit wisa sina wälgörande werkningar, torde dock wara för mycket sagdt. Den brist på snö, som utmärkt wintern före jul, har framkallat stillestånd i all skogsafwerkning, och man kan således icke af detta förhållande sluta till att den förordning, som ortens befolkning med längtan och hopp emotsett, redan hunnit wisa sig werksam. Men det ligger i sakens natur, att då endast fullmogen skog kommer att fällas till utskeppning, skola de händer, som förut sysslat i förödelsens tjenst, komma att anwändas till en werksamhet, som gagnar på samma gång landet som den enskilde.

Hussljöjden befinner sig på samma ståndpunkt som förut. Allmänt har man ej lärt sig inse nödwändigheten af att befrämja utwecklingen af denna näringsgren, så lämplig för en ort, hwilken naturen sjelf i de långa wintergwällarne gifwit en anwisning att låta en anspråkslös slöjd i hemmet bilda ett gagneligt supplement till jordbrukarens egentliga werksamhet. Berömwärda bemödanden att werka till hussljöjdens lyftande hafwa nyligen egt rum, men det är fara wärdt, det deras resultat icke skola komma att till desamma befinna sig i något rimligt förhållande.

Det af de höga dagswerkspriserna framkallade, för att icke säga framtwingade, bruket af slättermaskiner har wisat sig wara i tilltagande, i det dessas antal under året wunnit betydlig tillökning. Med undantag af en twättmaskin, hwilken synes wara särdeles tidsbesparande och i alla hänseenden ändamålsenlig, har icke något nytt slags mekaniskt hjelpmedel för den ekonomiska werksamheten blifwit införd inom gillets område.

Inhysesmännens antal har under årets lopp tillwuxit i följd deraf, att de höga dagspenningarne lockat tjenare att utbyta sin tjenst emot daglönarens werksamhet, som inbringar långt större förtjenster. Naturligtwis står det i jordbrukarnes makt att hindra den lösa personalens tillwärt på här ifrågawarande sätt. Den som eger jorden, måste också ega att afgöra, hwilken eller hwilka må nedsätta sig på densamma. Och ändå är det icke någon lätt sak att tillämpa denna oomtwistliga rättsprincip, äfwen då inhysesmännens skadlighet är insedd. Makt och kraft befinna sig ej alltid i motswarighet till hwarandra, och det fordras mycket af den senare för att förhindra lösa personer från att slå sig ned på ens egor, utan gagn för dessa och deras innehafware. Ty först och främst är ofta förhållandet, att inhysesmän, som förut äro bosatta på bondens jord, honom ofrågad upplåta rum åt de nya kamraterna. Det skulle tagas mycket illa opp, om hemmansegaren drefstade påminna derom, att det är han som är jordens egare och följaktligen han, som lemnar den ene eller andre tillåtelse att bosätta sig inom hemmanets område. Widare är det icke sagdt att ett kraftigt och beslutsamt uppträdande emot ett tanklöst och sjelfswäldigt förökande af inhysesmännens antal skulle behaga alla hemmansegare inom byn. Mången har ännu ej fått blick för de nutida olägenheterna och de framtida farorna af inhyseswäsendets tilltagande. Man tycker, att det är oginn eller rent af obarmhertigt att icke beskedliga menniskor skola få tak öfwer hufwud, då de icke längre wilja tjena. Att det står tjenaren fritt att antingen blifwa qwar i sin tjenst eller antaga en annan eller också emottaga torp af bonden, om han icke är i tillfälle att köpa sig jord; att det är långt bättre för arbetaren att blifwa på ett eller annat sätt fästad wid jorden än att komma på en bana, dit nu warande winst för dagen lockar, men som under andra tidsförhållanden skall föra till nöd och elände; att således det, som wisar sig som barmhertigt, i grunden är obarmhertigt, det inser man icke allmänt. Men det är en mycket swår sak att bekämpa fördomarne, när de framträda i den ljusa och skinande drägten af menniskokärlek och hjelpsamhet. Man får

icke undra på att den tänkande jordbrukaren ryggar tillbaka för en sådan strid och att han saknar den kraft, som här kräfwes. Det fordrades att den besutna allmogen allmänt insåge nödwändigheten af att sätta en gräns för det oskick, som inhyseswäsendets blomstring till skada för jordbruket onekligen innebär. Men långsamt mognar upplysningens säd och öfwertygelsens wäg är lång, huru säker den än må wara. Utan twifwel har det skadliga och farliga i den lösa befolkningens tillwärt för mången jordbrukare trädt fram i hela sin nakenhet, huru oförståndet än sökt att leda blicken derifrån genom mera wälwilliga än wälbetänkta ord; men ännu fattas mycket, innan ögonen öppnas för den werkliga beskaffenheten af den sak, som wår tid emottagit såsom ett stadigt arf från förflutna tider. För att någon mera omfattande reform skall kunna genomföras, är nödigt, att öfwertygelsen om nödwändigheten af densamma skall uppfordra den jordbrukande befolkningen till ett endrägtigt uppträdande. Men der ej öfwertygelsen är allmän, der lärer wäl ej heller den handling, som hon skulle hafwa till resultat, blifwa endrägtig. Det må derföre icke synas underligt, om ej jordbrukarne i någon enda större by energiskt och samfäldt uppträdt emot ett ondt, så omhuldadt af wanans makt som ifrågawarande. Man wet deßutom huru sällsynt ett fullt endrägtigt uppträdande i wigtigare angelägenheter är i stora byar, hwilket de flesta inom gillets område äro. Endrägten befinner sig här till följe af en moralisk naturlag i ett omwändt förhållande till storleken. Der wiljorna äro många hafwa de naturligtwis swårt att sammanfluta sig till en, allrahelst i en sak, som icke så allmänt som önskligt är blifwit klart insedd. Men, säger man, kan icke den hemmansegare, som inser inhyseswäsendets skadlighet, upplåta jord till torplägenheter åt hemmanets lösa personal; derwid är han wäl oberoende af sina grannars åsigter och fördomar? Wisserligen. Men han är icke oberoende af inhysesmannens lust att emottaga ett torp. Att binda sig wid ett kontrakt med bonden och förbinda sig till wissa dagswerken på en tid då man förtjenar så mycket genom att "wara lös" och kan skaffa sig medel att slå sig lös ibland kamrater, lika fria och lika frisinnade i sparsamhetens beswärliga lära —, det är hwad som i allmänhet icke alls är i inhysingens smak. Derföre är ock förhållandet, att om än åtskilliga medlemmar af den lösa befolkningen emottagit torp af bönder, så äro de ej på långt när så många, som de dränga, hwilka utbytt sin tjenst mot det fria lifwet såsom inhysingar. Sannolikt komma andra tidsförhållanden att tränga inhyseswäsendet tillbaka till förmån för torpsystemet och dermed för jordbruket och landet; men länge torde det dröja innan en så genomgripande förändrig i här ifrågawarande sak eger rum, att all fara för framtiden kan sägas wara förebygd.

En följd af den lösa befolkningens stora antal har warit att, oaktadt de goda tiderna kostnaderna för fattigwården blifwit ökade under året. Att framlägga de omständigheter, som medwerkat till denna tillwärt, skulle föranleda en widlyftighet, som icke öfwerensstämmer med denna berättelses ändamål. Här må fördenskull endast nämnas, att fattigwårdssamhället är för stort för att deß angelägenheter skulle med werklig fördel kunna skötas af kommunalnämnden ensam. Centralisationen måste äfwen inom kommunen hafwa sin gifna gräns, utöfwer hwilken den icke kan skrida med gagn för det allmänna, huru god wiljan och huru framstående förmågan än må wara hos styrelsen. Också har kommunen nu beslutat att indela samhället i rotar eller kretsar med sjelfständig fattigförsörjning, så långt gällande förordning om fattigwården i riket medgifwer. Man wäntar sig af denna förändring en betydlig lindring i den tyngsta af alla kommunens bördor. Om erfarenheten infriar de anwisningar hoppet ställer på densamma, är det framtidens sak att afgöra.

Lönkrögeriet fortfar oaktadt kronobetjeningens redliga kamp emot denna fiende till folkets wälfärd. Det är en hydra med många hufwuden hwilka wära igen allt efter som de blifwit träffade med lagens swärd och fallit till marken. Blir en lönkrog stängd, kommer en annan i stället. Lönkrögaren är deßutom icke så lätt att nå, af orsaker, som blifwit framlagda i berättelsen för 1872, till hwilken här hänwisas. Naturligtwis kan ej under sådana förhållanden dryckenskapen aftaga. Förhållandet är ock tywärr, att denna last här såsom på de flesta andra orter inom fäderneslandet tilltagit i följd af de rikliga arbetsförtjensterna. För att minska tillfällena till öfwandet af denna last har kommunen för sin del beslutat att inskränka den legala utskänkningen, ett beslut som i hufwudsak blifwit fastställdt af Kongl. Maj:ts Befallningshafwande. Beslutet har wisserligen icke blifwit lika rättwist bedömdt af alla; men förlorar icke derför det minsta af sin werkliga natur. När befolkningen, i synnerhet ungdomen, landets hopp och framtid, allt mera öfwerlemnar sig åt en last, som utarmar hemmet och riktar krogen, som förderfwar nationalkarakteren och föröder familjelifwets trefnad, som sluter hjertat till för alla högre inflytelser och öppnar det för alla lägre intryck, som utmerglar folket i både religiöst, moraliskt

och ekonomiskt hänseende, då måste **något** göras, för att möta den fiende, som mera än någon annan skadat wårt arma folk och land. Här hjelper icke att man inskränker sig till en maktlös klagan. Denna fiende är wan wid klagan, han har hört nog från mödrar och makar, som skulle alldeles hafwa nedergjort honom, om det kunnat ske med tårar och suckar, med jemmer och weklagan. Men här behöfwes handling. Om nu en handling i denna syftning icke skulle till fullo uppfylla ändamålet; ja, om den grymme fienden ej skulle ens en tumsbredd drifwas ur den fruktanswärda position han intagit, — den wälmenande afsigten borde dock wäl erkännas. Dock, dennas redlighet är icke beroende af huru omdömet faller från den ena eller andra sidan. Måtte blott ändamålet winnas, och åtminstone något stycke eröfras af den tårdränkta mark, som den inhemska nationalfienden eröfrat från det ekonomiska och sedliga framåtskridandets område.

I anseende till förnämligast dryckenskapens framsteg har wälståndet icke gått så fram, som under den sista tidens konjunkturer warit att wänta. Den besutna befolkningen, som också mindre allmänt öfwerlemnat sig åt dryckenskapsbegäret, har i allmänhet förbättrat sin ställning, ehuru de höga lönerna till tjenstfolk och dagswerkshjon werkat hinderligt. Den lösa befolkningen deremot, som i likhet med den manliga ungdomen, är till en stor del synnerligen begifwen på dryckenskap, har offrat det mesta af sina förtjenster åt ett bacchanaliskt och öfwerdådigt lefwerne. Icke hälften af de många arbetarne i timmerskogarne, wid sågwerken och på lastageplatserna har gjort några åtminstone nämnwärda besparingar af den rikliga betalning man emottagit för sitt arbete. Största delen lefwer för stunden. På framtiden tänker man alls icke eller hägrar denna för den tanklöses blick med guld och gröna skogar. Att de senare skola äfwen framdeles finnas, är hwad man nu mera kan hoppas, men att de i framtiden komma att lika allmänt fällas under wrans slag för att lägga guld hoptals i de händer, som icke förstå att bewara det till gagn för sig sjelfwa och sina familjer, tro wi deremot icke blifwa fallet. Önskligt wore, mindre att den ekonomiska rörelsen går med så starka böljslag som på den sista tiden, men så mycket mer att nykterhetens och sparsamhetens anda, springer fram ur den säkraste grunden derför, måtte i långt högre grad än nu göra sig gällande.

Härmed slutar jag denna i hast sammanskrifna berättelse. Det sker med wördsam anhållan att blifwa entledigad från

ordförandeskapet i gillet, enär min knappt tillmätta tid icke tillåter mig att sköta detta uppdrag till gagn för gillet.

Från Öfwer-Luleå sockens Gille.

(Af Herr Apotekaren J. F. Meijer.)

Efter en owanligt blid winter inträdde en kall wår. Detta gjorde, att sådden ej kunde påbörjas förrän i slutet af Maj och afslutades under förra hälften af Juni under fortfarande kall wäderlek, hwilken fortfor till midsommar, då några dagars wärme inträdde för att åter snart lemna rum för kyla och stor nederbörd, som sedermera blef förherrskande under det öfriga af sommaren och hösten. Att åkrar och ängar deraf ledo, är naturligt, och får deri sökas anledningen till den mindre gynsamma afkastningen, hwilken utfallit sålunda:

Hwete, höst-, odlas högst obetydligt, 9:de kornet;
Råg, höst-, d:o, 9:de „
Korn, ortens hufwudsäde, 8:de „ inbergadt till en stor del omoget och icke ringa frostskadadt;
Hafre odlas obetydligt och skördas mestadels som grönfoder;
Potatis, små samt af mindre god beskaffenhet, 6:te à 7:de kornet;
Öfriga rotfrukter odlas ringa, skörden under medelmåttan;
Höskörden, från odlad jord: nya linder hafwa lemnat medelmåttig afkastning; gamla åter betydligt under; från naturliga ängar: under medelmåttan, undantagandes s. k. bäckängar, som anses hafwa lemnat god afkastning.

Bland ortens binäringar intager skogsafwerkningen och skogsförslorna främsta rummet. Förtjensterna hafwa genom den ohejdade fart, hwarmed skogshygget föregående år bedrefs, warit owanligt stora, men huruwida befolkningen i allmänhet derpå skördat någon winst, är en sak, som kan wara twifwel underkastad. Största delen har låtit förtjensten gå lika lätt som den kommit, och wid ett möjligen blifwande misswertår torde den lösa befolkningen få swårare att inskränka sina behofwer än att under dessa ekonomiskt lyckliga tider öka dem i otrolig grad. Att lefnadskostnaderna stigit betydligt, förklaras lätt af den mängd folk, som dragit uppåt skogarne i och för afwerkningen samt af den höga dagspenningen och den deraf hos befolkningen alstrade lyx och öfwerflöd.

Husslöjden står fortfarande ganska lågt och inskränker sig hufwudsakligen till husbehofstillwerkning.

Någon i större skala werkställd nyodling har ej inom orten förekommit. Hwad jordens stötsel beträffar, fortgår den på samma sätt som hittills, dock synes befolkningen alltmera komma till insigt om det ändamålsenliga i att anwända åkerbruksmaskiner, hwartill kanske i stor grad bidragit den öfwerdrifna dagspenning jordbrukaren mäst betala för arbetsbiträde.

Folkskolan står på ungefär samma fot, som då sista redogörelsen aflemnades.

Under årets lopp har inom socknen inrättats en sparbank, hwilken öppnades den 1 Juni, och hafwa insättningarne under året uppgått till 10,527: 30 och uttagen — 0. Härwid må dock anmärkas, att befintne hemmansegare insatt största delen, hwaremot högst ringa inlemnats af den lösa befolkningen och tjenstefolk.

Ett ondt, som synes taga öfwerhand inom socknen, är **inhyseswäsendet.** Under förtjensternas gyllene dagar får jordbrukaren erfara, huru föga gagn han har af inhysingar, som slagit sig ned på hans mark. Då drager inhysingen bort till de orter, der högsta dagspenningen erhålles, och då har han ej tid att hjelpa hemmansegaren wid förefallande behof, enär denne i wanliga fall ej mättar betala lika hög dagspenning som herrar träwaruhandlare; men när arbetsbristens och nödens tid inträder, då är det jordbrukaren, som hjelpande får träda emellan. Ganska få äro de inhysingar, som under de sista årens goda förtjenster samlat något, hwarmed de skulle kunna möta ett kommande mißwäxtår, och det är fara wärdt, att, om ett år, liknande det sista, skulle inträffa, ropen på hjelp och understöd skulle blifwa ganska högljudda, och fattigwården ökas i betänklig grad.

Från Råneå sockens Gille.

(Af Herr Arrendatorn A. Sjöstedt.)

Åter har, för den trakt som härwarande gille omfattar, ett på sätt och wis lyckligt år tilländalupit. Skörden har wisserligen ej warit god, men den rika arbetsförtjenst som under året warit, har ej allenast fyllt innebyggarnes behofwer, utan äfwen lemnat öfwerskott, hwilket isynnerhet af dagakarlen anwänts till lyxartiklar och öfwerflöd i lefnad.

Högst få af den arbetande klassen har tänkt på att tiderna kunna förtämras och sparat något af det de under dessa goda tider förtjenat.

Wåren kom sent så att wårarbetet först i medio af Juni månad kunde afslutas, hwarefter inträdde en torr wäderlek som warade till medio af Juli, då en regnig wäderlek inträdde, hwilken warade ända till wintrens början. Detta regn förswårade bergningen af både hö och säd.

Skörden af såwäl råg som korn har blifwit högst dålig; ty i början af Augusti inträffade några frostnätter som på wissa trakter helt och hållet förstörde den wärande grödan och kort efter medio af samma månad inträffade ånyo några frostnätter som förstörde allt som ej hunnit från åkern skäras. All gröda blef ytterligare förtämrad derigenom att den fick hänga på snesen flera weckor i dagligt regn, och en stor del kunde ej inbergas för än wintern kom så att den fick frysa torr.

Potäterna har i allmänhet lemnat klen skörd. Priset å denna wara är nu 10 kronor per 63 kannor.

Höskörden har i allmänhet warit god och är icke allenast tillräcklig för ortens behof utan äfwen lemnar öfwerskott till afsalu.

Till följe af den höga daglön som arbetarne i år fordrat, har landtbrukaren ej kunnat widtaga några större förbättringar å sina hemman.

Ladugårdsstötseln har ej undergått någon förändring till det bättre.

Husslöjden står i allmänhet på en dålig ståndpunkt inom gillet.

Sedan sparrfebern, till de flästas belåtenhet, nu är wäl öfwerstånden, har förtjensterna i skogarna wisserligen betydligt minskats, men nya arbetsförtjenster har i stället uppstått inom gillet som ej på långt när är så demoraliserande som det förderfliga sparrbygget.

The New Gellivara Company lemnar nu arbetsförtjenst åt allmogen i att kola, samt forsling af kol, malm, tackjern och kalksten.

Den ekonomiska ställningen inom gillet är särdeles god. I sparbanken har blifwit insatta rätt betydliga summor.

Råneå Folkbank som började sin werksamhet med 5,000 kronor rör sig nu med ett kapital af 50,000 kronor

Skolunderwisningen besörjes af en fast och en ambulatorisk skola samt 7 småbarnsskolor.

Från Neder-Kalix sockens Gille.

(Af Herr Großhandlaren D. Hummel.)

Uti min förra berättelse antyddes om lyckans skiftningar jemwäl i afseende å goda skördar. Wårt land i allmänhet och nordligaste delarne deraf isynnerhet hafwa år 1874 derom blifwit allwarligt erindrade. Hwad denna kommun särskildt beträffar, har afkastningen af jordens alster utfallit på följande sätt:

Hufwudsädet **Korn** har i de byar, der åkerns läge är mera högländt och jorden wäl afdikad, lemnat **medelmåttig** afkastning samt **fröbar säd,** hwaremot å den lägländta, sämre afdikade åkern, kornet icke hunnit mogna samt delwis blifwit af frost skadadt, hwadan afkastningen i sin helhet kan betraktas såsom **under medelmåttan** eller närmare **mißwäxt.**

Rågskörden har utfallit på enahanda sätt.

Af **Potatis** och **Rotfrukter** har högst **ringa** skörd erhållits.

Höskörden kan anses **medelmåttig;** men hwad som ej war inbergadt innan Juli månads slut, led stor skada af den i Augusti inträffande starka nederbörden.

Smörproduktionen intager ett framstående rum, och har en icke obetydlig del deraf blifwit afyttradt utom kommunen till ett pris af 14 a 15 kronor pr 20 skålpund.

Den särskilda härhos bifogade berättelsen från förwaltaren å Björkfors egendom redogör närmare för derwarande **mejerirörelse** med mera.

Laxfisket har gifwit **öfwer medelmåttan,** synnerligast i skärgårdsfiskena, der **riklig** fångst erhållits;

Sik-, Strömmings- och **Löjfisket** har deremot warit **under medelmåttan;**

Skälfångsten har warit **god** på wåren, men sämre under hösten.

I afseende å införandet af förbättrade **åkerbruksredskaper** må nämnas, att flere **slättermaskiner** blifwit under året ytterligare inköpta.

För **nyodlingar** war den blida wäderleken i Oktober månad särdeles gynnsam; häraf har ock en och annan landtbrukare haft fördel.

Sjöaftappningarne hafwa raskt fortgått i **Landtjärw** och **Kosjärw,** och komma dessa enligt all anledning att åstadkomma en betydligt förökad hötillgång.

Af sjöaftappningarne blir en gifwen följd utdikning af omkringliggande myror, hwarigenom å flere ställen äfwen åkerjord eröfras och frostländigheten framförallt minskas. Mångfaldiga lägenheter för sjöaftappning och myrutdikning samt öfwerfilningar finnas ännu inom kommunens område, och wore högeligen af nöden, att Riksdagen wille minst fördubbla anslaget till sådana arbetens utförande i de norra länen. Ingen kraftigare häfstång finnes för åstadkommande af gods för afsändning å en blifwande jernwäg, än riklig tillgång på hö, hwarigenom boskapsskötseln, Norrlands rätta hufwudnäring, winner ökad utwidgning och förädlingar af ladugårdsprodukter till de södra orterna sålunda i stor skala kan ega rum.

Den under förra åren påbörjade anläggningen af **masugn** och **rostugn** wid Törefors har fullbordats och lärer första blåsningen taga sin början i nästa månad.

Fattigwården har ungefärligen kraft samma summa som föregående år och utgår efter allt fyrktal distriktswis.

Sparbanken har wunnit ytterligare kapitalstyrka derigenom att under året insatts 61,598 kr. 25 öre och uttagits 8,999 kr. 76 öre. Bankens hela kapital utgör 141,642 kr. 70 öre. Af sparbanksdelegarne hafwa 28 afgått men 154 nya tillkommit, så att delegarnes antal utgör inalles 537.

Man ser wisserligen häri en gradmätare på ekonomiska wälståndet, men tywärr hafwa dock de höga arbetsförtjensterne i allmänhet icke blifwit wäl anwända. Insättningarne i Sparbanken ske icke nu såsom tillförene egentligen af den lösa arbetarebefolkningen. Till och med 1872 års slut war densamma willig att låta den förtjenst, som under sommartiden öfwerflöt de dagliga lefnadsbehofwen, innestå till hösten, då densamma anwändes till inköp af winterförråd samt insättningar i Sparbanken. Sorgligt att nämna, hafwa de hastigt tilltagande högre förtjensterne alltrat öfwermod och slöseri, så att besparingarne wid sommarens slut de två sednare åren warit längt mindre än under de närmast föregående åren. Förmaningar hafwa lemnats utan afseende. Redan nu synes ock de bedröfliga följderna häraf. Ingen af de föregående wintrarne sedan 1867 hafwa så många försörjningssökande anmält sig. Man må dock hoppas, att den nya Bränwinsförordningen må göra sitt till för ett bättre, ty då Landthandlande egde rätt att wid de större lastplatserna sälja femton kannor bränwin, war frestelsen för folket för stark, för att motstå inköp, fördelning och förtäring af den förföriska drycken.

I **Distriktsmagasinet** finnes ett förråd af 4,133 kubikfot korn, och i **Jordbrukspremiefonden** 1,591 kubikfot, hwadan all fara för bristande utsädesspannmål inom denna kommun under detta år är aflägsnad.

Till nya ledamöter föreslås Handlanderne P. G. Schmalts och N. P. Gunnarsson i Kyrkostaden, Bokhållaren A. W. Bäckström derstädes, Sergeanten J. P. Högström i Innanbäcken, Possessionaten Otto Bergmark i Näsbyn och Hemmansegaren Johan Rönnqwist i Gammelgården.

Folkskolewäsendet har under året wunnit utwidgning medelst antagandet af ytterligare 2:ne småbarnsskollärarinner, och är fasta skolhus under uppförande å Karlsbergs lastageplats, wid Ytternorjärws sågwerk, i Siknäs, Ytterbyn och Näsby byar.

Antalet skolor utgöras nu af en fast, två ambulatoriska och tio småbarnsskolor, förutom det privata Barnhemmet, der 17 flickor underhållas och underwisas, så, att 2:ne af dem nu äro berömda småskolelärarinnor.

Till ordföranden i Neder-Kalix Hushållsgille!

På begäran får jag härmed afgifwa några meddelanden rörande Björkfors egendom.

År 1873 inbergades å Björkfors hemmans ängar 776 skrindor hö, utgörande 257 skrindor trädes- samt 519 skrindor myr-hö, hwaraf 726 skrindor hö åtgått till utfodrande af 61 kor, 3 oxar, 4 qwigor, 12 hästar och 12 får. Öfverskottet af hötillgången reserverades till 1874.

Af nyssnämnde 61 kor hafwa 57 mjölkats och i mjölkafkastning enligt wid mejeriet förd dagbok lemnat 27,223 k:r.

Denna mjölk har på följande sätt blifwit anwänd:

5,090 kannor hafwa åtgått till ostberedning,
1,773 d:o " " " utfodring af kalfwar,
4,490 d:o " " " hushållet,
15,870 d:o " försålts såsom skummjölk.

Häraf hafwa tjärnats 5,272 skålp. smör, hwarwid pr kanna sötmjölk i medeltal erhållits 19 1/3 ort smör.

Hwarje ko har i medeltal lemnat 500 kannor.

År 1874 inbergades deremot å samma ängar 972 skrindor hö, hwaraf 324 skrindor trädes- och 648 skridor myr-hö. Häraf framgår att 1874 års höinbergning öfwersteg 1873 års med 67 skrindor trädes- och 129 skrindor myr-hö. Den ökade trädeshötillgången får tillskrifwas öfwergödning under det den större myrhötillgången är en följd af den omfattande wattenöfwerfilning, hwilken iståndsatts under åren 1872—73 och nu lemnat det wackra resultat, som nyss uppgifne siffror utwisa.

Wid 1874 års ingång funnos härstädes 58 mjölkande kor, hwilka i afkastning lemnat 28,974 kannor mjölk.

Häraf hafwa:

6,196 kannor åtgått till beredning af sötmjölksost,
2,274 d:o " " " kumminost,
12,108 d:o försålts såsom skummjölk.

Häraf hafwa erhållits 4,190 skålp. smör, hwilket motswarar 21 ort smör pr kanna mjölk. Den större smörafkastningen 1874 måste tillskrifwas den rikligare tillgången af trädeshö.

I medeltal har hwarje ko lemnat 550 kannor mjölk.

Wid Björkfors finnes för närwarande 65 kor, 2 oxar, 9 qwigor, 12 hästar samt 16 får till hwilkas utfodring beräknas en höåtgång af 751 skrindor.

Den i förra berättelsen omnämnde påbörjade wägen mellan Näsbyn och Björkfors är nu fullbordad.

Björkfors den 31 December 1874.

Ad. Törnqwist.

Från Öfwer-Kalix sockens Gille.

(Af Herr Inspektoren B. Krook.)

För förlidet år får jag ödmjukligen aflemna nedanstående berättelse från Öfwer-Kalix sockens gille.

Jordmånen. Deß beskaffenhet är omwexlande lera, mylla och sand ehuru öfwerhufwud måste antagas att ler- och sandmylla, eller en medelmättig torr jordmån är i allmänhet öfwerwägande.

Frostländigheten är beklagligtwis ännu stor, hwarpå isynnerhet sistförflutne år lemnat ett sorgligt wittnesbörd. Erfarenheten har dock wisat, att tölden betydligt förminskats sedan myror och kärr i byarnes närhet blifwit på senare tider utdikade och odlade till åker och äng.

Åkerbruksmethoden. Åkern upplöjes mestadels om wåren med s. k. wält (plog) samt öfwertöres med pinnharf såwäl före som efter sådden. Åkern gödslas hwarje eller hwartannat år, samt besås år efter år med korn. Att träda eller igenlägga någon del af den gamla åkern till linder börja ganska många nu inse wara fördelaktigt; och är det särskildt wid Gyljens bruksegendom linder finnas i stor mängd samt lemna god och riklig afkastning. Äfwen gör Gyljen ett un-

dantag ifrån begagnandet af den wanliga åkerbruksmethoden, ithy att der anwändas tidsenliga åkerbruksredskap, såsom åkerplogar, rullharf m. m., då i allmänhet hemgjord plog, femkloahl och pinnharfwa begagnas af allmogen. Slottermaschin finnes äfwen wid Gyljen.

Såningstiden infaller wanligen i slutet af Maj och början af Juni för korn och potatis, och i medlet af Augusti af winterråg.

Skördetiden i slutet af Augusti och början af September.

Afkastning. Såwäl korn som råg har lemnat afkastning under medelmåttan, och på några ställen nära nog misswäxt. Potatis långt under medelmåttan.

Spannmålspris:

En tunna korn	20 à 24	kronor	för förlands;
En d:o råg	21 à 24	d:o	d:o;
En d:o potatis	5 à 8	d:o.	

Ängarne äro till största delen elfsängar, hwilka lemnat en god afkastning. Myrängarne sämre, rödjningsland bättre. — Omtanken att öka hötillgången genom uppkrödjning af naturliga ängeslägenheter, utdikning af sjöar och myror, wattenuppdämning på lågländta ställen börjar blifwa allmän.

Skogen, bättre wårdad än förr, bör tåla med den afwerkning, som nu eger rum. Timmer dels försågas wid de inom socknen belägne 2:ne sågwerk, Gyljen och Rödupp, dels nedflottas till Neder-Kalix för försågning wid Karlsborgs ångsåg.

Ladugårdsfkötseln är, tywär, ej på långt när sådan den borde wara, hwadan smörproduktionen är obetydlig.

Binäringarna bestå af timmerkörande och forsling af warer.

Dagswerkslönerna äro temligen högt uppdrifna.

Sommardagswerk för karl i egen kost, kronor 2 à 2: 50.
Dito i maten, „ 1 à 1: 50.

Dränglön 100 à 150 kronor.

Piglön 30 à 40 kronor.

Folkmängd 3,756, deraf 220 Hemmansegare.

Folkunderwisningen bestrides af 1 lärare med biträde i ambulatorisk folkskola, och 5 småskollärare.

Fattigwården är så ordnad att 24 rothjon äro fördelade på 21 3/4 rotar. 16 föräldralösa barn äro för en summa af 586 kronor utackorderade. Af fattigkassan åtnjuta 24 fattiga ett understöd af 337 kronor.

Distriktmagazinet eger en tillgång af 3,410 kubikfot fröbart korn.

Deßutom finnes här en annan spannmålsfond, den Eriksonska, grundad af den gåfwa, 100 tunnor korn, som af Kapten Eriksson i Amerika blifwit till församlingen skänkt, och nu har en behållning af 1,225 kubikfot korn och 44 kronor 86 öre i kontanter. Denna fond förwaltas af samma personer, som i många år på ett utmärkt sätt skött och ännu sköta Distriktmagazinets angelägenheter.

Såsom ett bewis på allmogens stigande intresse för **skolunderwisningen** må nämnas att i 2:ne byar, Wännäs och Swartbyn, byamännen på egen bekostnad uppfört egna skolhus, deraf det i Swartbyn är isynnerhet ändamålsenligt och jemförelsewis prydligt.

För Öfwer-Torneå sockens Gille.

(Af Herr Handlanden Er. Asp.)

Den årsberättelse som föreskrifwes uti 10 § af Kongl. Maj:ts nådiga stadga för Norrbottens läns Hushållningssällskap, får jag härmed ödmjukast afgifwa:

1:o. Wäderleken war under wår-wintern högst ojemn, men dock ej af någon strängare beskaffenhet. Deremot när wintern ånyo om hösten gjorde sitt inträde infann sig densamma med en jemnt stigande och ihållande kyla, hwilken warit högst menlig för den fattigare befolkningen. Sommaren war i begynnelsen lofwande; men då tiden för skördens bergande war inne gjorde wår fiende (frosten) sin tur och lemnade endast arbete för lian och föda för boskapen. Äfwenså war sednare delen af sommaren regnig, ja till den grad att äldre personer säga sig ej hafwa minnats så högt wattenstånd uti Torneå elf. Detta har haft tillföljd att en stor del ängar blifwit öfwerswämmade och mycket hö blifwit bortskämdt af flodwattnet. Då regnet tillfölje af deß ihållighet och täthet inträngde uti de bästa hölador och gjorde dymedelst sin skada, har orten fått misswäxt af hö.

2:o. Afkastningen kan man säga blifwit under medelmåttan, ja ännu sannare artat sig till misswärt; ty få äro de som erhållit ätbart korn och ännu färre de, som erhållit dugligt till utsäde. Råg ej alls, hwilket äfwen odlas obetydligt. Potäter så godt som misswäxt. Höskörden skulle warit riklig ifall ej ofwanságde regniga wäderlek bortskämt detsamma.

3:o. Lagugårdsskötselns bedrifwande synes såsom den wore i stigande, i anledning af det höga pris hornboskapen

innehar. Stegringen i priset kan ej hänföras till densammas minskning i orten; ty förhållandet är twertom, utan måste wara en följd af den tilltagande wälmågan. Äfwenså hästarne, hwilka oaktadt sin rikliga tillgång hålla sig wid höga priser.

4:o. Några större odlingar af myror eller träsktutdikningar hafwa ej under året företagits, tillfölje af nu pågående skifte, då hwar och en helst önskade wara förwissad om sin tillhörighet innan något widare arbete företages, hwad som är alldeles nödwändigt till jordens hållande i stånd.

5:o. Binäringar har den lösa såwäl som fasta befolkningen, under första hälften af året, åtnjutit i rikligt mått från sågwerken; hwilket äfwen haft till följd det sommardagswerke betalts från 1: 50 till 2: 50 kr. Lönen för drängar stigit till 150 à 200 och pigor 50 à 80 kr. pr år. I anledning häraf har orten ej synnerligen känning af mißwäxten.

6:o. De fattigas antal har wäl något ökat sig, och kan detta tillskrifwas afstanningen uti träwarumarknaden; ithy det sågwerken, hwilka här under dessa sednare åren sysselsatt många personer, nu något minskat sin werksamhet.

7:o. Uti Öfwer-Torneå moder- och Korpilombolo kapellförsamlingar finnes 2:ne fasta och 3:ne små eller ambulatoriska skolskoler, hwilka besökas af barn utaf båda könen. Fråga är om inrättande af en 4:de ambulatorisk skola i Turtola och tillkommer största förtjensten häraf Swansteins sågwerk hwars delegare synes med berömwärdt nit ifra för underwisningens och bildningens spridande bland allmogen. Fråga lärer wara att i en framtid få en fast skola wid werket.

8:o. Laxfisket, i Torneå elf, har under sommaren warit rikligt och gifwit egarne en gansla kännbar hjelp.

Från Pajala sockens Gille.

(Af Herr Brukspatronen Carl J. Sohlberg.)

Jemte öfwerlemnande af den influtna årsafgiften af ledamöterna inom Pajala sockens Hushållsgille för 1874, utgörande enligt förteckning i 2:ne exemplar 19 kronor hwaraf det ena torde återfås qwitteradt; får jag ordförande, till följe af de från olika delar af gillet inkomna uppgifterna, afgifwa årsberättelsen för året, till Hushållningssällskapet rörande jordbrukets och industriens utweckling:

Ehuru wintern inträffade tidigt med snö från hösten som fortfor och föll ganska ymnigt under winterns lopp förblef wären ganska lågwarig och kall utan regn långt in i Juni månad, och som förra årets foderafkastning war riklig, afhördes detta oaktadt ingen foderbrist. — Som wanligt beströs åkern inom orten med kolstybb och myrstack för att påskynda snöns bortsmältning, men genom den mulna och kalla wäderleken werkade detta högst långsamt, hwadan jorden för wårsådden ej blef tjenlig förrän långt fram i Juni månad, och minst 9 à 12 dagar sednare än det föregående året kunde såningen påbörjas, hwilket hade en menlig inwerkan, isynnerhet som den kalla wäderleken utan regn eller dagg fortfor till slutet af Juni, och i stället för att denna årstid wegetationen wanligtwis är långt framskriden såwäl å åker som äng, funnos endast någon blomma här och der på marken, och bredden å åkerfälten hade till följe af kylan börjat blekna. Sällan kan åkerfälten uppnå full mognad, då wårsommaren ej gynnas med wärme och regn. Erfarenheten har wisat, att efter en kall försommare föga annat är att förutse, än mißwäxt eller swag skörd, och ehuru Juli månad war ganska warm gjorde redan frosten den 25 Juli å wissa ställen skada, derefter inträffade wäl wärme, men genom ouphörligt regn och kall luft mognade säden långsamt och war ännu icke fullmogen då frosten inträffade som detta år kom sent, emellan den 2 à 3 September; dereft sommaren warit warm hade säden långt förut warit afmejad och införd, emedlertid frös grödan totalt fistnämnde tid, så att den ej kunde anwändas till menniskoföda, annorlunda än med tillsatts af bättre spannmål, och de jordbrukare som ej skördat före denna föld, eller haft gamla besparingar af spannmål, sakna utsäde till wären. Efter de underrättelser som ingått från olika delar af socknen, antages att mißwärten å säd och potatis detta år, är lika swår som år 1867, ehuru den egentliga nöden ej kan blifwa jemnförlig, derigenom att många hafwa besparingar af spannmål från de sednast förflutna goda åren, samt goda arbetsförtjenster och fördelaktiga priser för ertens produkter.

Höfärden har isynnerhet å hårdwallssängar warit gifwande, men deremot sämre å myror, i anseende till den uthålliga kalla wäderleken; dock anses fodertillgången wara för behofwet, serdeles som deruti ingår en mängd löf och renmossa, hwilken sednare wärt warit lätt att samla under den regniga och blida hösten. För öfrigt har mycket foder tagit, dels skada och dels bortflutit under den stora höstfloden.

Foderwärter och Rotfrukter. Af dessa odlas mest potatis, hwilken liksom fornet utfallit klent och utan synnerlig äring, då potatisstjelkarne redan bortfrös på sommaren. Af foderwärter gagnas timoteij blandadt med ortens gräsfrö, och har detta foder, der det warit gagnadt wunnit förtroende.

Ladugårdsskötseln och Ladugårdsprodukter. Utfodringen werkställes med mycken omsorg och urskiljning, och har allmogen i allmänhet god inkomst genom sin smörproduktion som den söker uppdrifwa, men deremot föga insigt i ostberedningen. Som fodertillgången under året warit god har afkastningen såwäl af smör som mjölk warit betydligare än föregående året. Smörberedningen börjar blifwa omsorgsfullare än förut och hafwa de som wårdat sin wara wäl wunnit fördelaktig afsättning och jälunda erhållit wid hemmet 15 kronor pr 20 skålp.

Binäringar, Fiske, Tjärubränning, Skogsafwerkning m. m. För allmogen saknas ej biförtjenster och finnes sådane att tillgå af alla slag. Tjärubränningen detta år har warit det hufwudsakligaste, jälunda har inom denna socken blifwit tillwerkadt och försåldt 6,500 tunnor tjära, hwarför erhållits i Haparanda levererad 16 kronor pr tunna utgörande 104,000 kronor. Deßutom betjenar sig häftegande inbyggare och kronobyggare af warutransporter inom orten och till Haparanda stad, till hwilket sednare ställe räknas 17 mil från Pajala forka mot ersättning från 2 till 2 kronor 25 öre pr mil för 50 lisp. laß. Löst folk hafwa ock goda förtjenster, biträdande med wirkesutdrifning från skogarne för dagspenning från 1:50 till 3 kronor. En dräng, ehuru okunnig i slöjd, betingar 200 à 250 kronor i årlig lön samt fritt uppehälle. En piga från 70 till 100 kronor i årlig lön. Denna stegrade aflöning bärleder sig mycket af brist på arbetsfolk. Af fiske är laxfisket det hufwudsakligaste, och kan afkastningen beräknas något högre än föregående år. Den förderfliga såkallade ljusterringen eller plundringen af afwelslaxen har ej kunnat bedrifwas i elfwen, i anseende till den stora höstfloden. Detta plundringsfiske idkas mest i öfra delen af socknen och i Lappmarken.

Skogsafwerkningen har heldre af- än tilltagit och består endast af fullmogen skog, hwaribland mycket öfwermogen och skadad.

Hussljöjden. Denna näringsgren har icke wunnit den framgång den förtjenar inom gillet. Finska allmogen är i sådant afseende mindre företagsam. Någon praktisk man som meddelat underwisning i yrket har icke besökt orten. Snickeriarbeten skulle finna afsättning, men finnes icke.

Förbättring å åker och äng. Af orsak att afwittring och laga skifte pågår, har inga större odlingsföretag blifwit påbörjade. Förbättringar i åkerjordens skötsel ha ej wisat sig, och inga andra sädesslag införda än de wanliga, nemligen **korn** och **råg**. Hafre sås och skördas såsom grönfoder. Insigten i åkerjordens afdikning synes år från år blifwa allmännare. Af åkerbruksredskap begagnas dock inga andra än de som föregående år uppgifwits. Linodlingen har heller icke wunnit widare utsträckning än hwad förra årsberättelsen angifwer.

Folkskolorna. Ordinarie folkskolebefattningen är i anseende till förre innehafwarens afgång med döden, ledig, och ny ansökningstid för denna befattning utsatt. Såwäl fasta skolan i Pajala by som flere småbarnsskoler å spridda ställen hafwa warit i werksamhet under året.

Fattigwårdsbördan har wäl blifwit minskad men ej i den mån man haft skäl att fordra, till följe af den stora arbetsförtjenst, som stå de arbetsbehöfwande till buds.

Från Jockmocks sockens Gille.

(Af Herr Inspektoren Reinhold Wästfäldt.)

På en winter som i anseende till blid temperatur ingaf innewånarne inom gillet hopp om att snösmältningen skulle försiggå tidigare än wanligt, följde likwäl en kall och kulen wår, med snödrifwor i skogarne och köle i jorden till fram mot slutet af Maj månad, hwilket menliga förhållande naturligtwis föranledde dertill, att jordens beredning för sådden ganska sent kunde företagas.

Första dagarne i Juni månad blef, tillföljе af hög wärme i förening med nederbörd, det dock möjligt för jordbrukarne inom gillet att förrätta detta wigtiga arbete. Efter sådens slut fortfor wäderleken att wara warm, men som föga regn derunder inträffade, wisade wegetationen ett mera tynande än hoppgifwande utseende allt intill medlet af Juli månad, då ett regn föll, som, att börja med war kallt och på åtskilliga ställen snöblandadt, tilltog i intensitet och häftighet samt fortfor under den del af sommaren höbergningen pågick, med få afbrott.

En följd af den häftiga och långwariga nederbörden, i förening med en derunder rådande warm luft, blef den att

wegetationen i från att wara tynande, antog ett yppigt utseende som ingaf allmän förhoppning om en ritlig afkastning.

Men nordens gamla plågoris: de af ortens ymniga kärr och myror härstammande nattfrosterna uteblefwo, beklagligtwis ej; twenne frostnätter som inträffade, wid medlet af Augusti, tillintetgjorde denna glada förhoppning.

Alla sädesslag härstädes, jemte potatisen, togo derunder sådan skada att ortens hufwudutsäde, kornet, lemnade öfwerallt swag afkastning i kärna och på de flesta ställen anses detsamma utan tillblandning af bättre korn, ej andwändbart till brödföda.

Potatisen, denna här i orten såwäl för den fattiga som den mera burgne individen så wigtiga rotfrukt, led, beklagligtwis sådan skada som närmast kan hänföras till werklig misswäxt.

Kålrötterna och rofworna, på de få ställen inom socknen der de odlats, hafwa lemnat medelmåttig afkastning. Rågen, likaledes såsom sädesslag sällsynt odlad, har deremot lemnat en afkastning, jemnförlig med kornets och måhända ännu swagare. Hafran, som lyckligtwis på de 3:ne sednare åren fått sin plats bland ortens utsäden, har deremot lemnat en ganska god afkastning i foderwärde, dock icke till kärna.

Fiffet, ett bland de wigtigare binäringarne härstädes, har nöjaktigt ersatt det derå anwända arbete.

Arbetsförtjensterna, hwilka hufwudsakligen härflutit från skogsafwerkning och de betydliga kostnader Lule Angsnickeri-Aktiebolag i och för flottgörande af åtskilliga wattendrag nedlagt, hafwa warit rikliga, ehuru beklagligtwis arbetarens inkomst till ganska stor del nedsjunkit i kramhandlares, winhandlares och lönnkrögares ficker.

Odlings- och byggnadsarbetet har under året fortgått på ett hittills sällspordt sätt; isynnerhet har förut nämnde bolag ådagalagt en synnerlig drift i och för bebyggande och uppodling af de hemman och nybyggen nämnde bolag sig inom socken förwärfwat.

Lappnomaderna, ett folk, hwars existens och förkofran i ekonomiskt afseende hwar och en har sig bekant, hafwa tywärr under loppet af den period, hwarom fråga är, warit öfwerhopade med olyckor å renbjordarne, förorsakade, dels af rofdjur såsom, filfrasor, wargar, och den isynnerhet för renynglet förderfliga fjellräfwen (märkwärdigt nog att skottlönen för räfwar indrogs) och dels af sjukdomar.

Detta olyckliga förhållande, hwilket under flere föregående år egt rum, har till den höga grad gått lapparnes allmänna wälbefinnande så när, att, för närwarande (räknat för 20 år tillbaka) ej mer än en tredjedel kan anses i wälbehållet eller bergligt ekonomiskt tillstånd försatte.

Från Gellivare sockens Gille.

(Af Herr Länsmannen Th. Silfwerbrand.)

Ehuru icke årswärten inom detta gille utfallit fördelaktigt; så har man dock den tillfredsställelsen, att allmogen befinner sig i goda ekonomiska omständigheter, och detta allt i anledning af de goda arbetsförtjensterna, som under året warit rådande.

Som bekant är har kornet, ortens hufwudutsäde, endast lemnat tredje kornets åring och detta af klen beskaffenhet.

Potatis äfwen under medelmåttan.

Höfångsten, medelmåttigt till mängden; men i anseende till ogynnsam wäderlek under bergningstiden af sämre beskaffenhet.

Odlingen fortgår småningom ehuru icke i någon större utsträckning. Synnerligast är allmogen mycket lifwad för ängswattning, och har detta sättet betydligt förökat fodertillgången.

Ladugårdsskötseln befinner sig ungefärligen på samma ståndpunkt som förr. Att denna icke måtte wara synnerligen hög bewisar sig af den högst swaga export, som härifrån eger rum.

Hussljöjden ligger alldeles nere. Några ringare åkdon, laggkärl och andra temligen primitiva alster af hussflit, är allt hwad som kan åstadkommas. Denna gren wäntar på sin utwecklingsperiod.

Såsom något eget, och äfwen beklaganswärdt är, att socknen helt och hållet saknar folkskollärare och detta så mycket mer, som den jordbrukande befolkningen utgöres af 2,550 personer. Reflektionerna härofwer göra sig sjelfwa.

Den nomadiserande befolkningen. Renkreaturen hafwa under året lefwat ganska bra, ehuru tillökningen af dessa djur warit högst ringa. Renbetet är utmärkt godt; och besynnerligt nog så hafwa wargar till dato ej heller förorsakat synnerligt stora skador.

Från Arjeplougs sockens Gille.

(Af Herr Kyrkoherden P. Th. Winnberg).

Med anledning af Norrbottens läns Förwaltningsutskotts bref den 8 Februari 1875, får jag, ehuru något Cirkulär till ledning för 1874 års berättelse icke från Utskottet mig tillhandakommit, härmed likwäl insända den sedwanliga berättelsen för år 1874.

Efter under wintermånaderna werkställd sågtimmerhuggning, enligt Jägmästarens utstämplig, inträdde wåren, under hwars dagar ända till midsommar wäderleken war owanligt kylig, med blåst, fjellwindar och storm, som på jorden menligt inwerkade. Uti sednare hälften af Maj blef dock någorlunda upphållswäder, så att gillets befolkning fick börja wårarbetet den 26 Maj med förning i åkern, hwarefter sådd af korn började den 28 Maj, och potatissättningen började den 1 Juni, samt de första kornaren på torrländta åkrar wisade sig den 28 derpå följande Juli. Under 1874 års wäxtmånader har jag för Arjeplougs gille antecknat följande wäderlek. I förra hälften af Juni war i allmänhet torka rådande, under dagligen kyliga nordan- och wästanwindar från fjellen, och äfwen under sednare hälften af Juni war fortfarande kall wäderlek ända till midsommar; men då förändrades för en kort tid wädret till ömsom wärme och ömsom regn, till stor fromma för årswärten och en werklig glädje för landtmannahjertat, samt hwilket för årswärten gynnsamma förhållande äfwen fortfor till medio af Juli månad. Under sednare hälften af Juli deremot inträffade redan då så tidigt flere frostnätter, som skadade potatisbladen totalt och till någon del äfwen stjelkarne, men någon frostskada å kornåkrarne hade likwäl då ännu ej förmärkts. Under Augusti månads förra hälft war en mycket regnig wäderlek, som förwärade höbergningen såwäl å utslåtter som hårdwallar; samt inträffade flere frostnätter, som än ytterligare skadade potatisfälen och wissa delar af åkern. Under den sednare halfwan af Augusti war rötmånadens sista wecka både regnig och förfärligt stormig, men derefter intill månadens slut war åter en gynnsam wäderlek, hwarunder hårdwallarnes afberguing afslutades. Skörden af korn började den 4 och slutades den 17 September, samt potatisupptagningen började den 18 och slutades den 21 September, allt uti en beständigt regnig och stormig wäderlek, men de gröna, omatade åkrarne måste dock nu sent omsider skördas sådane de woro, för att åtminstone deras afkastning i sitt frusna och omogna tillstånd måtte kunna blifwa till någon föda åt boskapen. Under sednare hälften utaf September war ock en högst ostadig wäderlek, som war alldeles otjenlig för kornskörnas torkning. Årets åkerafkastning blef således misswärt, och afkastningen af alla sorts höslåtter blef också under medelmåttan genom höets skadande i häßjerna af det dagliga regnandet i Oktober. Sädeskorn för nästa wår saknas öfwerallt i socknen, och kan endast genom inköp förskaffas.

Beträffande i öfrigt ladugårdsskötsel, utdikningsföretag, wägaanläggningar, binäringar, folkunderwisning och fattigwård, har jag intet att tillägga till mina förra årsberättelser, utan är i alla dessa afseenden inom gillet enahanda förhållanden rådande såsom de, hwilka jag förr uppgifwit.

Från Arwidsjaurs sockens Gille.

(Af Herr Länsmannen Jsr. Skarin.)

Efter en owanligt mild och på nederbörd sparsam winter följde en kall och torr wår, hwaraf jordarbetet försenades och någon egentlig sådd icke kunde företagas före Juni månads ingång. Under sednare hälften af sistnämnde och förra delen af Juli månad inträdde en gynnsam wäderlek, hwarigenom wårsåd och wärter uppbringades till ett förhoppningsfullt utseende, men ifrån nämnde tid till Augusti månads utgång war temperaturen låg samt nederbörden riklig, som befordrade ymnig halmwäxt, bildade liggsäd och belades allmänt med rost, som allt menligt inwerkade för bildning och mognad af kärna. Kölden, som redan under sednare hälften af Juli månad på åtskilliga ställen skadade potatisblasten, förstörde natten mot den 1 September, öfwerallt den då icke halfmogna sädesgrödan, så att största delen deraf måste gifwas boskapen utan att kunna tröskas och blott en obetydlig del, å de ställen der mognaden war längst förskommen och afmejningen skedt före omrörde frostnatt, anwändas till bidrag i brödsädan. Potatisskörden närmar sig äfwen misswärt, men torde dock lemna nödigt utsäde inom orten för kommande wår.

Halmafkastningen har warit god och höskörden medelmåttig, så att afkastningen häraf skulle hafwa motswarat behofwet för utfodring af ortens kreatur om ej en betydlig del häraf, under September och Oktober månad, blifwit skadad af den ymniga nederbörden och deraf förorsakade öfwerswämning, som wid alla strömmar satte såwäl det i lador inber-

gade som i hafsor upplagda höet under watten, hwadan kännbar brist är att befara oaktadt icke obetydligt antal kreatur blifwit föryttrade.

Häraf framgår att årets skörd inom socken helt och hållet misslyckats och ett år med sina bekymmer för uppehälle går oss åter till mötes; men med afseende å det lyckliga förhållandet att arbetsförtjenst ännu är att tillgå, rikligt förråd af spannmål hos såwäl arbetsgifware och ortens handlande, som hos jordbrukande befolkningen inom kustsocknarne; wågar man hysa den förhoppningen att, med den lilla besparing som kan wara i behåll från föregående årens skördar, någon nöd eller kännbar brist icke skall uppstå på hwarken utsäde för kommande wår, eller brödföda före instundande skörd.

Biförtjensterna inom socken hafwa hufwudsakligast bestått i skogsafwerkning, som under året warit i högsta flor och sysselsatt största delen af befolkningen och, oaktadt arbetare med dragare jemwäl warit inkallade från Piteå socken, har man likwäl icke hunnit neddrifwa allt till afwerkning utstämpladt wirke. Timmerflottningen, som under snösmältningen i Maj månad påbörjades efter åtskilliga smärre wattendrag, har fortgått nära hela sommaren igenom öfwer sjöar och efter de större elfwarna. Daglönerna hafwa också warit uppdrifna till owanlig höjd, till särdeles fördel för inhysingar och den lösa befolkningen, hwilkas antal årligen ökas. För dessa isynnerhet hade den ekonomiska ställningen genom de rikliga arbetsförtjensterna bordt betydligen förbättras, men beklagligen synes de flesta icke mycket tänka på framtiden, derföre blifwer ock behållningen i allmänhet ingen, hwarföre man har orsak befara att, så snart hårdare tider inträffa, de lika obeswärade som förut infinna sig med pockande anspråk på hjelp af kommunen.

Då träwaruhandteringen, som warit mest lönande, tagit alla arbetskrafter i anspråk, hafwa icke allenast öfriga binäringar blifwit i wäsändtlig del tillbakasatta, utan äfwen jordbruk, ladugårdsskötsel och hussljöd dels försummade och dels icke kunnat egnas den omsorg som mången önskat; ty då ingen welat räcka jordbrukaren en hjelpsam hand, emedan han icke förmått fylla de stora anspråk på dagpenning, årslöner och andra friheter till tjenstehjonen, har han ensam måst sköta sitt jordbruk så godt han kunnat, hwarföre några egentliga framsteg i förmälda näringsgernar icke är att omförmäla.

Fattigwården är gemensam för hela socken, swenskar och lappar. Utgifterna hafwa, i jemnförelse med föregående år, betydligen nedgått, en följd af de goda förtjenster, som för

den arbetande personalen warit tillgänglig. Den ekonomiska ställningen förbättrar sig småningom bland swenskarne, men tyckes deremot snarare försämras bland lapparna och deras renhjordar årligen förminskas, hwilket till en del torde härröra af bristande tillsyn. Förhållandet båda nationerna emellan är fortfarande godt.

Sparanstalt inom socken finnes ej, men i Piteå sparbank är under året af diverse personer härstädes insatt circa 1,500 kronor.

Skolunderwisning för swenskar embesörjes af en fast folkskola och twenne ambulatoriska småbarnlärare, samt för lappar en fast skola, som bekostas af Sw. Missionssällskapet, och en kringresande lappsk kateket.

Om åkerns kalkgödning.

Kalkens anwändande. — Den nytta kalken werkar erkännes allmänt nu för tiden. Med den har man fått wackra skördar på dittills fullkomligt ofruktbara fält. Detta gödningsämne sätter förut obegagnade krafter i werksamhet och förstör den i wiß jordmån så skadliga syran, som hindrar wäxtligheten, isynnerhet på nyodlingar.

En för landtbrukarne serdeles wigtig fråga är den, huru kalken skall begagnas för ernående af den högsta möjliga winst.

Hr Rieffel (Julius) den skicklige direktören wid Grand-Jouan, har betjenat sig mycket af kalk och gifwit den en stor roll wid sitt gårdsbruk. Denne skicklige landthushållare har nyttjat twenne slags kalkgödning; se här den han gifwit företräde:

Först tillreder man wid båda ändarne af den till kalkgödning bestämda jorden stora högar, bestående af ur floder och diken uppmuddrad gyttja och bildar prismatiska komposter af ungefär 5 fots widd och lika höjd; deri blandas löf, ljung och rötter ur samma mark. Detta utföres i Februari och Mars månader. Under loppet af April wänder man dessa jordhögar, söndersmular och omlägger dem samt öppnar i dem en bred fåra af $1\frac{1}{2}$ fots djup för att mottaga kalken, som bör ditföras första dagarne af Maj; innan denna kalk undergått luftens inflytande, betäckes den med jord, hwarwid noga tillses, att öppningen tillslutes och slätas med skyffeln eller annat werktyg, så att regnet ej må kunna intränga i det inre. Kalken förwittrar inom 8 eller 14 dagar, men under den tid förwittringen sker, bör man tillse högarne och noga tillstoppa de sprickor, som uppkomma. Då kalken helt och hållet söndersmulats, böra högarne omgräfwas och kalken blandas med mullen så wäl som möjligt; ännu en gång omsättas komposterna och lemnas twå eller tre månader orörda för att mogna.

Några dagar före såningen eller planteringarne låter man föra ut komposten på åkern och utbreder kalkgödseln öfwer hela ytan liksom annan gödsel, hwarefter man plöjer.

Det fins också ett annat sätt att gå till wäga: kalken föres ut på åkerstycket och lägges i högar på lika afstånd från hwarandra, 12 à 16 tum; och betäckas genast dessa små högar

med jord. Lika med förra metoden efterser man äfwen nu när sprickor uppkomma i högarne och betäcker dem med jord. Sedan kalken blifwit fullkomligt söndersmulad, blandas högarne med jordbetäckningen och omsättes; sedan den blifwit fullkomligt släckt, utsprides massan så jemnt som möjligt.

Att förfara enligt sednare metoden fordrar mindre arbete och kostar derföre mindre, men lemnar ej så tillfredsställande resultater.

Hwad beträffar den qwantitet kalk man bör anwända på hwart tunnland åker, är det swårt att uppställa någon allmän regel, ty wissa slags jordmån behöfwa starkare gödning än andra. Hr Rieffel begagnade wid Gran-Jouan 10 tunner kalk per tunnland; denna kalkgödning förnyades hwart sjette år. I allmänhet är det bättre att kalka mindre starkt, men förnya den kalkningen oftare; detta förfarande är bättre för jorden och öfwerensstämmer mera med jordbrukarens tillgångar, isynnerhet om han arrenderar eller eger en mindre gård. Innan man bestämmer sig för något belopp, bör man rådfråga jordmånens tillstånd och försöka motswara deß behof; det fordras mycket mindre kalk i den jord, som sjelf är kalkrik än i den som icke är det; också fordrar sur jordmån starkare kalkgödning än annan jordmån.

Hr Rieffel har på försök werkställt kalkgödning alla tider på året och funnit att Maj månad är den som bäst passar för detta gödningssätt; wackert wäder är ett wäsentligt wilkor för denna behandling, som aldrig bör företagas i regnwäder. Dertill kommer att landthushållaren under den tiden af året kan lättast förfoga öfwer sina arbetare och dragare samt derföre med minsta kostnad transportera och sprida gödningsämnena. Men äfwen för detta fins ingen allmän regel: man kalkgöder när man har tid, när tillfälle erbjudes; se der hela hemligheten. Kalkgödning föranleder wissa sammansättningar för hwilka kemisterna ännu icke kunnat upptäcka någon lag, och hwilka derföre förblifwit en fullkomlig hemlighet; likwäl äro wissa werkningar fullt kända. Kalken renar jorden, påskyndar upplösningen af wärtdelarne, motwerkar syran och förstör en stor del af skadliga insekters ägg; den påwerkar slutligen wärtlighet hos skidfruktsföderwäxterna och underlättar deras odling i en jordmån, der de förut warit omöjliga. Kalk bidrager äfwen till den för alla wärter så nyttiga salpeterbildningen.

Man får icke glömma, att kalk ingalunda är något gödningsämne och att dermed gödd jord också måste få lika mycket animalisk gödsel som annan åkerjord, kanske mera, isynnerhet

som kalken, hwilken wäcker jordmånens krafter, låter wärterna lättare förbruka dessa krafter; kalken fordrar mycket gödsel, emedan den hastigt upplöser den senare och lemnar den till wärternas förfogande; kalken sätter en liten del af jordens kapital i werksamhet, men detta lilla kapital gifwer stor ränta. Det är derföre nödwändigt, att kalkgöda öfwerallt, der det behöfs, men på samma gång göda rikligt med animalisk gödsel, isynnerhet sedan fruktbarhetsförmågan börjat förswagas.

P. Vernaud.

Om smör och skumost-beredningen på Hofgården.

Smör.

Då det i cisternen isade wattnet håller 4°, kan man antaga att mjölken wid bleckärlets upptagning ur cisternen under sommaren håller 4 à 5° och gräddan 5 à 6°. Denna grädda uppwärmes genast efter afskumningen, så wäl winter- som sommartid, på så sätt att den slås i ett bleckärl, som nedsänkes i watten, hwilket icke bör hafwa mera än 37° wärme. Om sommaren uppwärmes gräddan till cirka 13, om wintern till 14 à 15°, hwarefter den genast slås i tjernan, och färgen, annatto i flytande form, tillsättes efter 15 droppar för hwarje kanna grädda, eller så mycket att smörets färgton kommer att likna sommarsmörets. Tjerningen — en wanlig stöttjerna, drifwen genom hästkraft — går med jemn men icke för stor hastighet; omkring 1 timma åtgår för hwarje tjerning. Om sommaren sedan gräddan skurit sig och inemot att smör blir, nedsläppes is i tjernan; om wintern göres detta icke, men deremot isas både sommar och winter i tjernan strax före smörets upptagning. Smöret upplägges nu och utbredes i ett ekträg, samt öfwerströs med Lüneburgersalt à 1 ort till hwarje skålp. smör, hwarefter massan genomarbetas flera gånger medelst träslef (händerna få icke beröra smöret) så att tjernmjölken skiljes från smöret; derefter upplägges och utbredes smöret ännu en gång i ekträget och påströs till hwarje skålpund smör en blandning af 3 ort Lüneburgersalt, ½ ort melissocker och ¼ ort salpeter, wäl stött och blandadt, hwarefter en några gånger förnyad genomarbetning medelst träslef eger rum.

För export till England stötes smöret nu genast ned i bottfjerdingar. Dessa nya fjerdingar stå först i 6 dagar ifylda med rent watten; derefter skuras de, och ifyllas med saltlake, hwarmed de stå i 2 dygn, hwarefter de äro färdiga för smörinpackningen. Ett tunnt lager af salt läggs i botten och derpå läggs en för ändamålet passande gles bomullsduk, hwarefter smöret inpackas och instötes omsorgsfullt så att inga tomrum förefinnas; ofwanpå smöret läggs en duk och ofwanpå denna åter ett tunnt lager af Lüneburgersalt. Efter ett par dagar har smöret något litet dragit sig tillsammans och sålunda något litet skiljt sig från fjerdingens wäggar; detta lilla mellanrum fylles med saltlake, hwarefter fjerdingen tillspikas och afsändes.

Skum-ost.

Sedan den i 24 à 36 timmar i cisternen, hwars wattens temperatur är 3 à 4°, stående mjölken blifwit upptagen och afskummad, slås skummjölken (någon tjernmjölk anwändes icke till ystning) i ostapparaten, som medelst warmt watten, under och omkring sig, uppwärmes. Då mjölken uppnått 25° tillsättes och inblandas först ¼ kub.-tum annatto i flytande form, och sedan 20 kub.-tum löpe till hwarje 100 k:r skummjölk.

Derefter står mjölken, som bibehålles wid 25°, orörd för löpning i 45 minuter, hwarefter skärgrinden mycket sakta omwrides ett par slag för befordrandet af starkare löpning, och får mjölken sedan ytterligare under 10 min. stå orörd. Apparaten är betäckt med duk under hela hwilotiden. Derefter börjas omwridningen af skärgrinden medelst handkraft, till en början sakta och sedan något hastigare, då grinden föres ett slag framåt och ett slag tillbaka. Efter 25 min. arbetning medelst handkraft, tillsättes hästkraften och arbetet fortsättes med ett slag fram och ett tillbaka under 35 min., med jemn och någorlunda hastig rörelse, cirka 13 dubbelslag i minuten. Efter dessa 35 min., under pågående rörelse, påsläppes warmare watten under apparatens botten och mjölkens temperatur höjes till 32° om wintern och 30° under de hetaste sommarmånaderna. Denna temperaturens höjning, allt under pågående arbete med hästkraft, medtager 35 à 40 min. Då wärmen stigit till inemot det önskade gradtalet isläs i apparaten fin franskt winättika efter 10 à 12 tum för 100 k:r skummjölk, och efter det att wärmegraden, 30 eller 32, ernåtts, fortgår

arbetet till deß ostgrynen kännas lagom hårda, hwilket wanligen inträffar efter 20 à 25 min., och under qwafwa dagar om sommaren på ännu kortare tid, då grinden upptages. Det warma wattnet under apparaten afdrages och arbetet upphör, och apparaten lemnas orörd för massans sjunkning, som medtager 15 min. Då waßlan bibehålles qwarstående öfwer ostmassan, förlorar denna icke något af sin wärme. Efter dessa 15 min. öppnas kranen för waßlans afrinning, och man börjar genast, så snart ostmassan blir synlig, att upptaga denna med största skyndsamhet på det att wärmen deri må bibehallas; lägger den sedan under lindrig tillpackning i en duk nedsänkt i en ster ferm, och så snart denna blir fylld uppbäres den i ett warmt rum, der den ställes på en träbotten, och ett träleck, som passar inuti formen, lägges derpå. Här står den i ett dygn, hwarunder nästan all waßla afrinner utan något widare tryck, och stark jäsning fortgår inuti osten, emedan wärmen endast helt småningom aftager; den wändes några gånger. Wid början af 2:dra dygnet wäges ostmassan, skäres i skifwor och lägges i en blecksa, som antingen nedsänkes i den kalla watteneistern eller också omgifwes af is. Ju mera den afkyles, ju bättre, ända till 10 à 12 grader. Wid början af 3:dje dygnet tagas ostskifworna upp och malas på ostqwarnen, wanligen 3 gånger efter hwarann, men så fort som möjligt, för att ej förlora för mycket af deras köld. Efter 3:dje malningen saltas ostmassan med 2 ort Lüneburgersalt till hwarje skålp. ost, som noggrannt inblandas i massan. Nu packas ostmassan mycket hårdt och jemnt i med packhufwor inwändigt försedda formar och dessa ställas i präß. Första timmarna prässas mycket warsamt och långsamt. Wid all präßning af ost gäller såsom regel, att man med prässen skall följa efter ostens egen sjunkning och icke gå denna i förwäg, ty då tillsluter man så wäl waßlans som luftens utgångswägar. Dagen derpå wändes osten och påsättes torra hufwor och prässas hårdare. På 3:dje präßdagen sys osten in, sedan möjligen uppstående kanter blifwit bortskurna, i en finare noga afpassad hufwa, och kommer ånyo under prässen. På 4:de dagen wändes osten i pressen och på 5 dagen tages osten, alltid iklädd sin hufwa, ur prässen, wäges och sättes på hylla i ett warmrum, som bör hålla 16 à 17°. I detta rum qwarstår osten i 2 månader, men wändes dagligen. Efter dessa 5 månader flyttas osten till ett kallrum och hufwan aftages, ehuru om sommaren, under de warma månaderna, hufwan gerna kan qwarsitta. Wid 3 à 3½ månaders ålder är osten mogen och till försäljning färdig.

Löpeberedning.

En kanna watten kokas i 30 minuter och ställes att kallna; 6 wanliga löpskinn klippas i remsor, iläggas och omröras och ställes blandningen sedan i 6 timmar uti warmt rum; hwarefter tillsättes 1 skålp. Lüneburgersalt, ½ citron och 2 winglas fin transk winättika, som deri omröres wäl. Efter 3 dagar kan löpet begagnas.

Under större delen af nu förflutna året har jag tillwerkat skumost enligt nu beskrifwen method. I medeltal för året hafwa 100 k:r af Hofgårdens ostummade mjölk lemnat:

21 skålp. smör }
31 skålp. skumost } försäljningswigt,
samt cirka 14 k:r tjernmjölk
och cirka 64 k:r skumostwaßla.

Hofgården i November 1874.

Joh. Gust. Swartz.

Norrbottens läns Kongl. Hushållnings-sällskaps Matrikel år 1875.

Ordförande:
H. A. Widmark, Landshöfding, R. W. och S. O.

Vice Ordförande:
J. A. Englund, Kyrkoherde.

Sekreterare och Skattmästare:
F. Waldenström, Landträntmästare.

Förvaltnings-utskottet:

Ordföranden.
Vice Ordföranden.
Sekreteraren.
Jacobsson, J. O., Länsdjurläkare.
Engwist, Nils, Hemmansegare, Björsbyn.
Wikström, J. A., Disponent.
Brandt, E. J., Guldsmed.

Suppleanter:
Schough, R., Kapten, t. f. Distriktschef, R. W. O.
Holm, V., Lärowerksadjunkt.

Hushållnings-gillen.

Luleå stad.

Ordförande:
Wikström, J. A., Disponent.

Ledamöter:
Amnéus, R. L., Postinspektor, R. W. O.
Amnéus, H., Landskamrerare.
Backman, C. J., Rektor, R. N. O.
Backeman, F., Handlande.
Berg, F. W., Skogsinspektör, R. W. O.
Bergström, R. E., Handlande.
Björkman, A., Med. Doktor.
Björnlund, P., Lektor.
Brandt, E. J., Guldsmed.
Dahl, O. F., Löjtnant.
Ennes, C. A., Jägmästare.
Forßberg, B., Handlande.
Genberg, P. A., Landssekreterare.
Gowenius, P., Handlande, v. Konsul.
Hackzell, J. W., Ingeniör.
Haglund, O. B., Civilingeniör.
Helleday, Hj., Lärowerksadjunkt.
Holm, O., "
Holm, V., "
Huß, J. A., Rådman.
Kant, R., Apotekare.
Kramer, H. J., v. Häradshöfding.
Landqwist, J. A., Hammmästare.
Lundblad, A. R., Disponent.
Löwenhjelm, C. W., Löjtnant.
Nyström, J. E., Förste Landtmätare och Afvittrings-styresman.
Palmgren, C., v. Konsul.
Rydberg, C. A., Bankkamrer.
Sahlin, J., Lärowerksadjunkt.

Schough, R., Kapten, R. W. O.
Sundström, A., Handlande.
Sundström, H. J., Handlande, v. Konsul.
Sundström, R. P., Handlande och Sjökapten.
Sundberg, O. D., Handlande.
Tengstedt, C., Tullförvaltare.
Thulin, C. T., Fängelsedirektör.
Tryséu, A., Bergmästare.
Ullman, G., Länsnotarie, v. Häradshöfding.
Waldenström, A., v. Häradshöfding.
Waldenström, Frith., Landträntmästare.
Waldenström, R., Länsbokhållare.
Wennberg, O., Ingeniör.
Widmark, H. A., Landshöfding, R. W. och S. O.
Wåhlander, H., Lektor.
Åberg, Fr., Kapten.

Piteå stad.

Ordförande:

Ringius, E. A., Telegrafkommissarie.

Ledamöter:

Edén, P. O., Rektor.
Edin, H., Löjtnant.
Hammarberg, P., Kronofogde.
Håkansson, Med. Doktor.
Håkansson, Lärowerksadjunkt.
Häggström, G., Tulluppsyningsman.
Lindfors, J., Kapten.
Lundström, A., Lärowerksadjunkt, R. W. O.
Nyman, E. E. Rådman.
Nutbäck, O., Borgmästare.
Ulander, L., Lärowerksadjunkt.
Wallmark, L., Byggmästare.

Haparanda stad och Neder-Torneå socken.

Ordförande:

Burman, G. E., Kyrkoherde.

Ledamöter:

Haparanda. Bellman, G. W., Telegrafdirektör, Löjtnant, R. N. St. O. 3:dje kl. och W. O.
Burman, G. O., Telegrafassistent.
Boström, J. O., Handlande.
Forsberg, R. P., "
Genberg, O., Provinciallläkare.
Grape, Th., Lärowerksadjunkt.
Lindström, J. J. Postkommissarie, R. N. St. O. och W. O.
Hertzman, W., Handlande.
Holmström, Jsr., Garfware.
Kroek, A., Tullförvaltare.
Lindh, J. W., v. Konsul.
Pipon, J., Rektor.
Mattila. Stenberg, C. E., Häradshöfding, R. W. O.
Haparanda. Strömberg, J., Färgerifabrikör.
Törnsten, A., Major, R. S. O.
Utterström, G. A., Handlande och Hemmansegare.
Utterström, W., "
Wallin, A. F., Kronofogde och v. Häradshöfding, R. W. O.
Wennerström, R., v. Konsul och Handlande.
Westergren, C., Handlande.
Wickman, J. E., Jägmästare.
Zachrisson, Abr., Handlande.
Öhrling, "
Östman, C. T., Apotekare.
Östman, V., Handlande.

Piteå socken.

Ordförande:

Sandström, J. E., Ingeniör.

Ledamöter:

Öjebyn. Andersson, Brynolf, Hemmansegare.
Berglund, P. A., Nämndeman
Lillpite. Björkman, C., Hemmansegare.
Pitholm. Bondén, R., Slöjdlärare.
Bäckström, A., Riksdagsman.
Öjebyn. Clausén, A., Handlande.

Öfjebyn.	Clauſén, J., Handlande.
Käckfjern.	Danielsſon, N. P., Skiftesgodeman.
Långnäs.	Danielsſon, A., Hemmansegare.
Öfjebyn.	Danielsſon, C. O., Hemmansegare.
	Degerman, C., Jägmäſtare.
Jefre.	Degerman, J., Brukspatron.
Öfjebyn.	Eriksſon, N. A., Hemmansegare.
	Hedqwiſt, C. A., Handlande.
Böhle.	Hedqwiſt, C. F., Hemmansegare.
Hertlar.	Hertlund, Joh., Nämndeman.
Bergferß.	Häggſtröm, N. F., Inſpektor.
Hertlar.	Jonsſon, Joh., Hemmansegare.
Sjulsnäs.	Larsſon, C. J., "
Långnäs.	Larsſon, J. G., "
Håkansön.	Lundberg, J. E., "
Lillpite.	Lundſtröm, J. E., Skiftesgodeman.
Storferß.	Markſtröm, C. A., Handlande.
Nybyn.	Marklund, G., Hemmansegare.
Sjulsmark.	Marklund, Olof, Hemmansegare.
Reknäs.	Mattſon, Er., "
Alter	Nyſtröm Inſpektor.
Arnemark.	Pehrsſon, Joh., Hemmansegare.
Böhle.	Rheberg, Aug., Kapten.
Elfsbyn.	Ruuth, L., Jägmäſtare.
Håkansön.	Samuelsſon, J. P., Hemmansegare.
Frammäs	Sandman, Fr., Häradsſkrifware.
Öfjebyn.	Stjernberg, P. T., Doktor, Proſt och Kyrkoherde, L. W. O.
	Stjernberg, Hj., Auditör.
	Ström, N. B., Öfwerſtlöjtnant, R. S. O.
Swensbyn.	Ställ, Matts, Hemmansegare.
Öfjebyn.	Walter, C. L. von, Kroneläsman.
Håkansön.	Wiklund, J. W., Hemmansegare.
Lugnet.	Winroth, Ernſt, Poſſeſſionat.
Reknäs.	Öhman, N. A., Hemmansegare.
Öfjebyn.	Öhman, P. A., Kyrkowärd.
Reknäs.	Öhman S. U. Handlande.

Neder-Luleå ſocken.

Ordförande:

Curtelius, J. O., Kronofogde.

Ledamöter:

Afwa.	Almqwiſt, Hemmansegare.
Gäddwik.	Andersſon, N. P., Hemmansegare.
Sundom.	Andersſon, J., Nämndeman.
	Andersſon, N. A., Hemmansegare.
Afwa.	Andersſon, G. E., "
	Andersſon, A., "
	Andersſon, A. P., "
Björsbyn.	Bergſtröm, H. F., "
Sunderbyn.	Bergſtröm, J. A., "
Rutwik.	Bergſtröm, C. Alin, "
Persön.	Boman, Johan, Byggmäſtare.
Altappen.	Boman, Inſpektor.
G:la ſtaden.	Beſtröm, W., Ingeniör.
Sunderbyn.	Bränſtröm, P. A., Ingeniör.
G:la ſtaden.	Edén, G., Kommiſſer.
	Englund, J. A., Kyrkoherde.
Ersnäs.	Englund, L. P., Hemmansegare.
G:la ſtaden.	Engſtröm, J., Brännmäſtare.
Afwa.	Enqwiſt, "
Björsbyn.	Enqwiſt, Nils, "
Afwa.	Erſſon, J. E., "
	Erſſon, Erik, "
Weſtmark.	Erſſon, N., "
Björsbyn.	Eriksſon, E. F., Nämndeman.
Afwa.	Fabricius, f. Nämndeman.
	Fabricius, N. P., Hemmansegare.
	Fogelmark, S. A., Direktör.
Gäddwik.	Hedſtröm, N., Hemmansegare.
	Hedſtröm, A., "
G:la ſtaden.	Hjertſtedt, Gäſtgifware.
Afwa.	Holmgren, O., Mättare.
Sunderbyn.	Holm, Fanjunkare.
Guſtafsfrid.	Hollſtröm, C. G. T., Ingeniör.
Sunderbyn.	Hollſtröm., L., "
G:la ſtaden.	Holmſtröm, C. W., Löjtnant.
	Jacobsſon, J. O., Länsdjurläkare.
Bensbyn.	Jacobsſon, H., Hemmansegare.
Ahlwik.	Johansſon, O., "
Afwa.	Iſaksſon, Iſ., "
Ahlwik.	Jönsſon, O., "
Afwa.	Larsſon, L. P., Nämndeman.
Börjelslandet.	Lindgren Olſon, J. F., Handlande.
Sunderbyn.	Lindſtröm, A. J., f. Handlande.

Gäddwik.	Lindström, N., f. Nämndeman.
Ahlwik.	Nilsson, Ol., Hemmansegare.
Börjelslandet.	Nilsson, N., "
Sunderbyn.	Nilsson, L., "
	Nordwall, J., "
Ahlwik.	Nordström, N. P., "
Björsbyn.	Nordberg, J., Ingeniör.
G:la staden.	Nyström, Garfware.
Börjelslandet.	Näswall, Nämndeman.
Pehrsön.	Olofsson, Olof, Hemmansegare.
	Olofsson, N., "
Sunderbyn.	Rutqwist, H. P., Handlande.
Rutwik.	Ruuth, L., Ingeniör.
Sandön.	Sandberg, J. J., Hemmansegare.
G:la staden.	Segergren, A. W., "
	Sjöberg, C., Ingeniör.
Pehrsön.	Sundqwist, H. P., Hemmansegare.
Ahlwik.	Thurdfjæll, J. E., "
Gäddwik.	Wikström, C. O., Gästgifware.
G:la staden.	Wikström, Fridolf, Herr.
Pehrsön.	Öbom, Hemmansegare.
Sunderbyn.	Öhlund, O., Ingeniör.

Öfver-Luleå socken.

Ordförande.

Boden.	Meijer, J. F., Apotekare.

Ledamöter:

Brobyn.	Backman, O. J., Nämndeman.
Bodträfkfors.	Bergman, C. O., Kapten, R. S. O.
Säfwast.	Bergdahl, N., Häradsdomare.
Swartlå.	Bergqwist, A., Skogsuppsyningsman.
Heden.	Blomqwist, J. J., Hemmansegare.
Boden.	Boström, C. J., Med. Doktor.
	Edfast, O. J., Garfware.
Swartbyn.	Ersson, O., Tolfman.
Buddbyn.	Eriksson, E., Nämndeman.
Swartbjörsbyn.	Ersson, J., Hemmansegare.
Wittjerf.	Forsberg, J., "
Swartlå.	Grave, Handlande.
Bredåker.	Hansson, K. T., Hemmansegare.

Harads.	Halin, H. J., Hemmansegare.
Heden.	Holmström, H. P., Hemmansegare.
Swartlå.	Hjertzberg, W., Inspektor.
Boden.	Hällgren, J., Landthandlande.
	Johansson, F., Sågverksegare.
Buddbyn.	Johansson, N., Tolfman.
	Johansson, J. (unga), Hemmansegare.
Boden.	Johansson, O., E., "
Unbyn.	Johansson, A., "
Heden.	Jönsson, J., "
Boden.	Lindgren, G., "
Holmforsb.	Lindgren, J., Inspektor.
Ahlträsk.	Lindgren, J., Hemmansegare.
Bredåker.	Mattsson, N. P., Hemmansegare.
Heden.	Nilsson, J., "
Wibbyn.	Nilsson, N. P., "
Wittjerf.	Nordling, A., Tolfman.
Klusä.	Nordström, J., Hemmansegare.
Harads.	Nordström, J. E., Hemmansegare.
	Nordqwist, "
Swartbjörsbyn.	Nordlund, J., "
Unbyn.	Nordström, P., "
Heden.	Nyberg, N. O., "
Buddbyn.	Nyberg, Js., "
Wittjerf.	Nyberg, L., "
Swartbyn.	Olsson, H. H., "
Unbyn.	Olsson, N., "
Swartbjörsbyn.	Olofsson, "
Boden.	Pettersson, J. E., "
Swartbyn.	Pettersson, J. P., Kyrkowärd.
Wikbyn.	Pettersson, H. P., Hemmansegare.
Ljusån.	Pettersson, C. W., Inspektor.
Buddbyn.	Rutqwist, J. A., Hemmansegare.
Aminne.	Sandstedt, J. F., Direktör.
Boden.	Schönfeldt, K., Komminister.
	Steckfén, A. A., Kyrkoherde.
	Strandberg, N. P., Handlande.
	Sundbaum, A., Gästgifware.
Skatamark	Sundqwist, C. F., Hemmansegare.
Holmforsb.	Sundström, C. J., Handlande.
Brobyn.	Söderström, J., Hemmansegare.
Säfwast.	Wallin, L., "

Ljusån.	Wikström, C. W., Landthandlare.
Swartbyn.	Zellberg, G. Snickare.
Boden.	Öhrman, H. O., Kronolänsman.
Swartbyn.	Öhrling, H. P., Hemmansegare.
Swartlå.	Österberg, L., Sågwerksegare.
Bredåker.	Öström, N. P., Hemmansegare.
Boden.	Öqwist, G., Ingeniör.

Råneå socken.

Ordförande:

Sjöstedt, A., Landtbrukare.

Ledamöter:

Råubyn.	Berghmark, C. O., Landsfiskal.
	Edén, N., Komminister.
	Lith, J. E., Inspektor.
Melderstein.	Owen, C., Inspektor.
Strömsund.	Råulund, C., Sågwerksegare.
Prestholm.	Sundqwist, G., Hemmansegare.
Böhle.	Stenberg, P., Inspektor.

Neder-Kalix socken.

Ordförande:

Kyrkostaden.	Hummel, D., Brukspatron, R. W. O.

Ledamöter:

Kyrkostaden.	Andersson, A. G., Arrendator.
	Andersson, G., Tullförvaltare.
Näsbyn.	Bergmark, Otto, Possessionat.
Kyrkostaden.	Bergbom, C. L., Inspektor.
	Bergman, N. P., Hemmansegare.
Ytterbyn.	Bergström, Carl Olof, Hemmansegare.
	Bergström, Olof, "
Näsbyn.	Bergström, L., Handlande.
Töreforß.	Billow, E., Inspektor.
Ytterbyn.	Brattberg, Axel, Herr.

Kyrkostaden.	Broms, G. E., Bokhållare.
Åkroken.	Burman, C., Sjökapten.
Ytterbyn.	Bäckman, W. O., Telegrafkommissarie.
	Bäckström, A., Handlande.
Kyrkostaden.	Bäckström, A. W. Bokhållare.
Stråkanäs.	Bröms, N. J., Fanjunkare.
Kyrkostaden.	Dahlberg, O. P., Skollärare.
Ytterbyn.	Etholm., P., Hemmansegare.
Näsbyn.	Englund, N. O., Hemmansegare.
Pålänge.	Englund, N. F.,
Björknäs.	Grape, J., Kapten, R. S. O.
Yttermerdjerf.	Grape, K. U., Inspektor.
Kyrkostaden.	Gunnarsson, Handlande.
Björknäs.	Hackzell, G. M., Kronolänsman.
Kyrkostaden.	Heinrichs, Gästgifware.
	Holmgren, Albert, Handlande.
	Holmgren, August, "
Rolfs.	Horney, G., Postmästare.
Innanbäcken.	Häggström, J. P., Sergeant.
	Jacobsson, Jac., Hemmansegare.
Rolfs.	Kant, C. E., Furir.
Kyrkostaden.	Kinberg, J., Doktor.
Sikuäs.	Lindgren, Joh., Hemmansegare.
Kyrkostaden.	Lomm, N. J., Häradstjenare.
Ytterbyn.	Martin, Fr., Hemmansegare.
Gammelgård.	Rutberg, J., Kapten, R. S. O.
Rolfs.	Rönnbäck, J. P., Hemmansegare.
Gammelgård.	Rönnqwist, Johan, "
Näsbyn.	Sjöding, C. O., Handlande.
Ytterbyn.	Sjöström, E., Hemmansegare.
Kyrkostaden.	Schmaltz, P. G., Handlande.
Rolfs.	Stenström, J. W., Apotekare.
Näsbyn.	Stråle, And., Hemmansegare.
Kyrkostaden.	Ström, O. H., Apotekare.
	Ström, W., Notarie.
Wallen.	Swanberg, N. O., Handlande.
Kyrkostaden.	Swanberg, P. A., "
	Sällström, J., "
Björkforß.	Törnqwist, Ad., Inspektor.
Kyrkostaden.	Wallgren, A., Repslagare.
	Wiklund, O., v. Kontraktsprost, L. N. O.
	Åberg, N. G., Fjerdingsman.
	Åström, Fredrik, Hemmansegare.
	Östman, F. G., Bokhållare.

Öfver-Kalix socken.

Ordförande:

Gyljen. Kreok, V., Inspektor.

Ledamöter:

Bränna. Björlingsson, G., Handlande.
Brännwall, Hemmansegare.
Heden. Brännwall, N. P., Hemmansegare.
Swedjan. Engström, L., "
Swartbyn. Ersion, O., "
Granström, L., Nämndeman.
Rödupp. Grundén, C. E., Sågwerksegare.
Bränna. Hansson, N. P., Hemmansegare.
Wännäs. Henriksson, Jacob, "
Mikoserf. Larsson, L., Hemmansegare.
Nybyn, Larsson, Lars, "
Kölmjerf. Lindbäck, Fredr., "
Bränna. Lundin, J. F., Handlande.
Jock. Nilsson, N. P., Hemmansegare.
Wännäs. Nilsson, N. A., "
Sandman, A., Kronolänsman.
Bränna. Stenberg, W., Handlande.

Carl Gustafs socken.

Ordförande:

Stjernberg, W., Landtbrukare.

Ledamöter:

Ruckola. Anundi, J., Hemmansegare.
Lappträff. Bergman, Risto J., Hemmansegare.
Karungi. Bucht, J. P., "
Ruckola. Franki, H. H., "
Karhuwaara. Hendriksson, H., "
Karungi. Hynylä, "
Stenborg, A. E., Kyrkoherde.
Korpikylä. Strand, J. H., Hemmansegare.
Tuohea, J., "
Kärosjoki. Wälikoski, Pehr Nilsson, Hemmansegare
Korpikylä. Äija, P., "

Öfver-Torneå socken.

Ordförande:

Grape, P. O., v. Pastor.

Ledamöter:

Matarengi. Bergdahl, E. M., Landsfiskal.
Lambinen, J. Gabrielsson, Hemmansegare.
Pello. Lindgren, N., Handlande.
Müller, A., Disponent.
Matarengi. Nyman, P. A.,
Niemis. Utterström, O.,
Wällimaa, J. P., Hemmansegare.

Pajala socken.

Ordförande:

Kengis. Sohlberg, C. J., Brukspatron.

Ledamöter:

Johopieti. Aro, G., J:son, Gästgifware.
Kengis. Falk, C. W., Handlande.
Muoniowaara. Forsström, B., "
Hederström, O. R., Jägmästare.
Pajala. Lassu, Hansson, Hemmansegare.
Pajala, J. H:son, "
Pajala, H., "
Pelika, H., Gästgifware.
Stenborg, L., Pastor.
Strandberg, J. L. C., Med. Doktor.
Tengman, C., Handlande.

Arjeplogs socken.

Ordförande:

Fjellström, C. N., Kyrkoherde.

Ledamöter:

Nurrholm. Burman, O., Kronoåbo.
Långnäs. Carlberg, F. U., Kyrkowärd.
Thorberg. Fjellström, B. T., Handlande.

Bukt. Holmström, F., Kronolänsman.
Rackjund. Sundström, J., Nämndeman.
Båtsjaur. Wallström, J., Kronohemmansåbo.

Arwidsjaurs socken.

Ordförande:
Skarin, J., Kronolänsman.

Ledamöter:
Glommerträsk. Engelmark, F. G.
Engelmark, Osc., Inspektor.
Boksele. Granberg, J. P., Skollärare.
Glommerträsk. Högberg, J. P., Skollärare.
Klum, A. E., Handlande.
Lindgren, E., "
Bachtjaur. Lingström, C. E., Kronohemmansåbo.
Lappträsk. Winnberg, Th., Pastor.

Enontekis socken.

Ordförande:
Forsström, Frans, Kronolänsman.

Ledamot:
Sawisomutka. Raattamaa, J., Kateket.

Juckasjärwi socken.

Curtelius, J. O., Kyrkoherde.

Jockmocks socken.

Ordförande:
Wästfeldt, Inspektor.

Ledamöter:
Berlin, M. T., Kateket.
Norrwik. Bogwist, L. A., Frälsehemmansåbo.
Pajerim. Eriksson, Er. Ol., Nybyggare.
Forßman, L. J., Landtbrukare.

Pajerim. Mannberg, D. J., Landtbrukare.
Qwickjock. Mannberg, J. O., Klockare.
Tjomotis. Nordlund, N. J., Nybyggare.
Wuollerim. Sandqwist, J., Nybyggare.
Ullenius, J. E., f. d. Kronolänsman.
Westerlund, E. A., Kronolänsman.
Mattisudden. Westerlund, J. E., Nybyggare.

Gellivara socken.

Ordförande:
Silfwerbrand, Th., Kronolänsman.

Ledamöter:
Appelqwist, Skollärare.
Engelmark, Skogsuppsyningsman.
Landström, E., Nybyggare.
Ullatis. Pehrsson, Nämndeman.
Stenberg, Pastor.
Söderberg, Klockare.
Hakkas. Aström, J. T., Tingstolk.

Styrelsen öfver Alfwa Landtbruksskola.

Ordförande: Landshöfdingen m. m. H. A. Widmark.
Sekreterare och Skattmästare: Landträntm. F. Waldenström.
Ledamöter: Förwaltningsutskottet.
v. Konsuln P. Gowenius.
Kaptenen m. m. R. Schough.
Werksegaren A. R. Lundblad.
Handlanden R. E. Bergström.
Inspektörer: Ingenjören P. A. Brännström.
Förste Landtmätaren J. E. Nyström.
Länsdjurläkaren J. O. Jacobson.
Suppleanter: Kyrkoherden A. A. Steckséen.
Handlanden F. Backteman.
Skolans föreståndare: Herr S. A. Fogelmark.